

Översyn av skattereglerna för delägare i fåmansföretag

*Betänkande av
Utredningen om Översyn av 3:12-reglerna*

Stockholm 2016

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2016:75

SOU och Ds kan köpas från Wolters Kluwers kundservice.
Beställningsadress: Wolters Kluwers kundservice, 106 47 Stockholm
Ordertelefon: 08-598 191 90
E-post: kundservice@wolterskluwer.se
Webbplats: wolterskluwer.se/offentligapublikationer

För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Wolters Kluwer Sverige AB
på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Svara på remiss – hur och varför

Statsrådsberedningen, SB PM 2003:2 (reviderad 2009-05-02).

En kort handledning för dem som ska svara på remiss.

Häftet är gratis och kan laddas ner som pdf från eller beställas på regeringen.se/remisser

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet
Omslag: Elanders Sverige AB
Tryck: Elanders Sverige AB, Stockholm 2016

ISBN 978-91-38-24519-4

ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för Finansdepartementet

Regeringen beslutade den 13 mars 2014 att uppdra åt en särskild utredare att se över beskattningen vid avyttring av kvalificerade andelar i samband med ägarskiften i fåmansföretag.

Samma dag förordnades justitierådet Christer Silfverberg som särskild utredare.

Genom tilläggsdirektiv den 15 januari 2015 utvidgades uppdraget till att även avse en bredare översyn av 3:12-reglerna i syfte att begränsa möjligheterna till inkomstomvandling.

Som sakkunniga i utredningen förordnades från och med den 18 februari 2015 docenten Håkan Selin, från och med den 4 mars 2015 professorn Sven-Olof Lodin samt från och med den 23 augusti 2015 kanslirådet Johanna Mihaic.

Den 7 maj 2014 förordnades som experter departementssekreteraren Gabriella Björnfot (Näringsdepartementet), skatteexperten Annika Fritsch (Företagarna), skatteexperten Richard Hellenius (Svenskt Näringsliv), departementssekreteraren Nina Karlsson (Finansdepartementet), departementssekreteraren Marianne Kilnes (Finansdepartementet), rättslige experten Thomas Lindberg (Skatteverket), skattechefen Urban Rydin (Lantbrukarnas Riksförbund) och skattejuristen Ulla Werkell (Fastighetsägarna). Den 9 juni 2015 förordnades kanslirådet Martin Kjellqvist (Finansdepartementet) som expert. Gabriella Björnfot entledigades från sitt uppdrag den 22 september 2015. Departementssekreteraren Viveca Bergstrand (Näringsdepartementet), kanslirådet Andreas Giaever (Näringsdepartementet) och utredaren Karin Pilsäter (Tjänstemännens centralorganisation) förordnades som experter från och med den 28 september 2015. Den tidigare sekreteraren i utredningen numera kammarrättsrådet Axel Hanson förordnades som expert från och

med den 1 april 2016. Departementssekreteraren Pardis Nabavi (Finansdepartementet) förordnades som expert från och med den 1 juni 2016.

Som sekreterare i utredningen anställdes från och med den 7 april 2014 dåvarande rättsakkunnige Axel Hanson, från och med den 1 oktober 2014 dåvarande departementssekreteraren Henrik Larsson samt från och med den 1 april 2015 departementssekreteraren Ida Björklund. Henrik Larsson entledigades från och med den 14 oktober 2015. Axel Hanson entledigades från om med den 1 april 2016. Som sekreterare anställdes från och med den 11 januari 2016 även utredaren vid riksdagens utredningstjänst Måns Hector samt från och med den 18 januari 2016 kammarrättsassessorn Johan Lindström.

Utredningen har antagit namnet Utredningen om översyn av 3:12-reglerna.

Utredningen överlämnar härmed sitt betänkande *Översyn av skattereglerna för delägare i fåmansföretag* (SOU 2016:75). Till betänkandet fogas fem särskilda yttranden.

Utredningsuppdraget är med detta slutfört.

Stockholm i november 2016

Christer Silfverberg

/ Ida Björklund
Måns Hector
Johan Lindström

Innehåll

Sammanfattning	17
1 Författningsförslag	29
1.1 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)	29
2 Uppdraget och dess genomförande	43
2.1 Uppdraget enligt direktiven	43
2.2 Utredningens arbete	44
3 Allmänna utgångspunkter	47
3.1 Neutralitet och likformighet.....	47
3.2 Företagarens arbetsinkomst	49
3.3 Företagarens kapitalinkomst	51
3.4 Inkomstomvandling.....	55
3.5 Neutralitet i förhållande till andra företagsformer	57
3.5.1 Enskilda näringsidkare	58
3.5.2 Delägare i handelsbolag.....	61
3.5.3 Förslag om förenklade skatteregler för enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare i handelsbolag.....	61
3.5.4 Slutsatser	62
3.6 Avslutande synpunkter.....	63

4	Nuvarande reglering	65
4.1	Inledning	65
4.2	Varför behövs särskilda regler för fåmansföretag?	65
4.3	Kort bakgrund till de nuvarande reglerna	66
4.4	Grundläggande regler om beskattning av utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmansföretag	68
4.5	Fåmansföretag	68
4.6	Kvalificerade andelar	72
4.6.1	Andelsägarens verksamhet	73
4.6.2	Närståendes verksamhet	75
4.6.3	Karenstiden.....	76
4.6.4	Utomståenderegeln.....	77
4.7	Klyvningsreglerna – fördelningen mellan kapital- och tjänstebeskattning.....	77
4.7.1	Gränsbelopp	78
4.7.2	Takbeloppen för tjänstebeskattning	81
4.8	Särskilt om arv, gåva och blandade överlåtelser	82
4.8.1	Kapitalvinstbeskattning vid avyttring	82
4.8.2	Vid arv och gåva inträder förvärvaren i den tidigare ägarens skattemässiga situation	82
4.8.3	Skattemässig behandling av blandade överlåtelser.....	83
4.9	Skattesatserna och skatteuttaget	84
4.9.1	Skatt på arbetsinkomster	84
4.9.2	Skatt på kapitalinkomster	88
4.9.3	Särskilt om utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar	89
5	Inkomstbeskattningen i några andra länder	93
5.1	Inledning	93
5.2	Danmark	94
5.2.1	Beskattningen av fysiska personer	94
5.2.2	Bolagsbeskattningen	98
5.2.3	Jämförelse med de svenska 3:12-reglerna	98

5.3	Finland.....	99
5.3.1	Beskattningen av fysiska personer.....	99
5.3.2	Bolagsbeskattningen.....	105
5.3.3	Jämförelse med de svenska 3:12-reglerna.....	105
5.4	Nederländerna.....	108
5.4.1	Beskattningen av fysiska personer.....	108
5.4.2	Bolagsbeskattningen.....	111
5.4.3	Jämförelse med de svenska 3:12-reglerna.....	112
5.5	Sammanfattande slutsatser	113
6	Statistik	117
6.1	Inledning	117
6.2	Översiktlig statistik för företag och delägare.....	117
6.2.1	Löner och utdelningar.....	121
6.2.2	Utdelningar uppdelat på antal anställda	128
6.2.3	Kapitalvinster.....	132
6.2.4	Gränsbelopp och sparat utdelningsutrymme.....	134
6.3	Statistik avseende förenklingsregeln.....	141
6.4	Statistik avseende huvudregeln	141
6.5	Statistik avseende delägare engagerade i flera företag.....	143
6.6	Partnerbolagen	146
6.6.1	Inledning	146
6.6.2	Att identifiera partnerbolagen	146
6.6.3	Partnerbolag enligt de strängaste kraven – steg 1 ..	147
6.6.4	En utvidgad skattning av partnerbolagen – steg 2.....	148
6.6.5	En slutlig uppskattning – steg 3	148
6.6.6	Partnerbolagen redovisade i tabellform	149
6.6.7	Löner och utdelningar till delägare i partnerbolag	152
7	Det kapitalbaserade utrymmet	157
7.1	Inledning	157
7.2	Bakgrund	157

7.3	Underlaget för beräkningen av det kapitalbaserade utrymmet	159
7.3.1	Schablonmässigt bestämd kapitalavkastning	159
7.3.2	Omkostnadsbeloppet ska utgöra underlaget för beräkningen	161
7.4	Beräkningen av klyvningsräntan	161
8	Det lönebaserade utrymmet	165
8.1	Inledning	165
8.2	Bakgrund	166
8.2.1	Motiven för ett lönebaserat utrymme	166
8.2.2	Underlaget för det lönebaserade utrymmet och utrymmets storlek	167
8.2.3	Förutsättningar för att få beräkna lönebaserat utrymme	170
8.3	Sammanfattning av argumenten för ett lönebaserat utrymme	173
8.4	Problem med det lönebaserade utrymmet	174
8.4.1	Ägarnas löner ingår i löneunderlaget	174
8.4.2	Nivån på det lönebaserade utrymmet	176
8.4.3	Företag med många aktiva delägare	176
8.4.4	Partnerbolagen och kapitalandelskravet	178
8.4.5	Litet spann i löneuttagskravet	182
8.5	Utgångspunkter för reformering av reglerna för det lönebaserade utrymmet	184
8.6	Alternativa lösningar avseende beräkningen av det lönebaserade utrymmet	187
8.6.1	Delägarnas löner undantas helt från löneunderlaget och det lönebaserade utrymmet minskas	188
8.6.2	Delägarrens egen lön ska inte ingå i löneunderlaget	191
8.6.3	Löner till kvalificerade ägare ingår i löneunderlaget och tre nivåer införs avseende det lönebaserade utrymmet	193

8.7	Överväganden avseende alternativen	194
8.8	Förslag avseende beräkningen av det lönebaserade utrymmet	196
8.9	Förslag som har samband med bestämmelserna om det lönebaserade utrymmet	202
8.9.1	Kapitalandelskravet slopas	202
8.9.2	Definitionen av dotterföretag	204
8.9.3	Ökat spann i individualiserat löneuttagskrav	207
8.9.4	Taket för det lönebaserade utrymmet	211
8.9.5	Ytterligare krav för att få beräkna ett lönebaserat utrymme bör inte införas	212
9	Förenklingsregeln	213
9.1	Inledning	213
9.2	Bakgrund	213
9.3	Problem med den nuvarande förenklingsregeln	215
9.3.1	Högt schablonbelopp har medfört ökat utrymme för inkomstomvandling	215
9.3.2	Bolagsbildningar av skatteskäl	217
9.4	Förslag till ändrad förenklingsregel	221
9.4.1	Sänkt schablonbelopp	221
9.4.2	Ett tak för schablonbeloppet	224
9.4.3	Aktivitetskrav på företagsnivå	225
9.4.4	En person får inte använda både förenklingsregeln och huvudregeln	229
10	Takreglerna	231
10.1	Inledning	231
10.2	Bakgrund	231
10.2.1	Takbelopp för kapitalvinster	231
10.2.2	Takregel för utdelning	234

10.3	Vilka avgränsningar bör övervägas avseende takbeloppet?	235
10.4	Det behövs ett takbelopp	237
10.5	Vilka tjänstebeskattnade inkomster bör beaktas?	238
10.5.1	Tidigare synpunkter avseende ett gemensamt takbelopp	239
10.5.2	Ett gemensamt takbelopp för kapitalvinster och utdelningar bör införas	240
10.6	Tidigare löneuttag bör inte beaktas	242
10.7	Tidsperiod för ett gemensamt takbelopp	244
10.7.1	Samma tidsperiod för kapitalvinster och utdelningar	244
10.7.2	Tidsperioden bör vara beskattningsåret	245
10.7.3	Tilläggsköpeskillingar	247
10.8	Nivå för takbeloppet	248
10.9	Närståendes tjänstebeskattnade inkomster ska ingå	249
11	Sparat utdelningsutrymme	251
11.1	Inledning	251
11.2	Bakgrund	251
11.3	Den nuvarande uppräkningsräntan	252
11.3.1	Neutralitet mellan investerat kapital och kvarhållna vinster	253
11.3.2	Risken för missbruk av 3:12-reglerna	254
11.3.3	Sparat utdelningsutrymme ger upphov till gränsbelopp	254
11.4	Reglerna för sparad utdelningsutrymme och möjligheterna att spara utdelningsutrymme	255
12	Skattesatserna	259
12.1	Inledning	259
12.2	Bakgrund	259

12.3	Skattesatsen inom gränsbeloppet.....	262
12.3.1	Bidrar den lägre skattesatsen på 20 procent inom gränsbeloppet till ökad inkomstomvandling?	262
12.3.2	Skattesatsen för avkastning på kvalificerade andelar bör vara densamma som på andra onoterade andelar	263
12.4	Skattesatsen över takbeloppen	265
12.5	Kapitalförluster	267
12.6	Förslagen sammantaget	267
13	Typfallsberäkningar	269
13.1	Inledning	269
13.2	Beskrivning av typfallen	270
13.2.1	Typfall 1 – Den typiske delägaren	270
13.2.2	Övriga typfall.....	271
13.3	Typfallsberäkningar av förslagen	274
13.3.1	Inledning	274
13.3.2	De enskilda typfallen.....	276
14	Bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet....	299
14.1	Inledning	299
14.2	Den nuvarande bestämmelsen och dess bakgrund	299
14.3	Tillämpning av bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet	302
14.4	Sammanfattande analys.....	319
14.5	Skatteflyktslagens tillämpning i anslutning till bestämmelserna om samma eller likartad verksamhet.....	321

15	Rättslig problembeskrivning – ägarskiften mellan närstående	327
15.1	Inledning	327
15.2	Användandet av trädabolag vid ägarskiften	327
15.3	Överlåtelse av verksamhetsföretaget till en extern eller närstående förvärvare	329
15.4	Närmare om skattekonsekvenserna	331
15.5	Vilka rättsregler ger upphov till olikbehandlingen?	332
15.5.1	Bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet i 57 kap. 4 § inkomstskattelagen	332
15.5.2	Gränsbeloppet och takbeloppen	335
15.5.3	Skattesatserna	335
15.6	Motverkar andra delar av 3:12-reglerna olikbehandlingen?	336
15.7	Finansiering och förbjudna lån	338
15.8	Några alternativa sätt att genomföra ägarskiften mellan närstående	339
15.9	Sammanfattande analys	342
16	Överlåtelse av andelar i fåmansföretag genom paketering	345
16.1	Inledning och syfte	345
16.2	Datamaterial	345
16.2.1	Identifiering av närstående i datamaterialet	346
16.3	Förekomsten av företagsöverlåtelser i företag med kvalificerat ägande	347
16.4	Beskattning av kapitalvinster i inkomstslaget tjänst	348
16.4.1	Orsaker till minskade kapitalvinster i inkomstslaget tjänst	351
16.4.2	Kapitalvinster inom tjänst vid större kapitalvinster	353
16.4.3	Slutsatser	354

16.5	Förekomsten av paketeringar vid företagsöverlåtelser	354
16.5.1	Metod för att identifiera paketeringar.....	355
16.5.2	Identifiering av antalet paketeringar	357
16.5.3	Uppskattning av antalet paketeringar som avslutas under de kommande åren.....	359
16.5.4	Slutsatser	363
17	En särskild reglering för ägarskiftet mellan närstående.....	365
17.1	Inledning	365
17.2	Utgångspunkter	366
17.2.1	Ägarskiftet inom och utom närståendekretsen behandlas olika.....	366
17.2.2	Olikbehandlings konsekvenser.....	366
17.2.3	Antal berörda	369
17.2.4	Olikbehandlingen bör åtgärdas.....	369
17.3	Några lösningsalternativ.....	370
17.3.1	Bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet tas bort	371
17.3.2	Närstående tas bort ur bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet.....	372
17.3.3	Ett undantag införs vid ägarskiftet mellan närstående från bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet	374
17.3.4	Karenstiden förlängs	375
17.3.5	Gränobelopp får överföras och användas i ett annat fåmansföretag	376
17.3.6	Lägre takbelopp införs vid ägarskiftet mellan närstående	378
17.4	Utredningens val av alternativ.....	379
17.5	Ett undantag vid ägarskiftet mellan närstående från bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet	380
17.5.1	Ägarskiftet mellan närstående – det avsedda tillämpningsområdet.....	382
17.5.2	Värdet av förvärvarens arbetsinsatser före ett ägarskifte	387

17.5.3	Vissa särskilda situationer.....	389
17.5.4	Passiva närstående	391
17.5.5	Karenstid i undantagsbestämmelsen	392
17.6	Samma eller likartad verksamhet i ett indirekt ägt företag	393
17.7	Utomståenderegeln	395
18	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	397
19	Konsekvenser av utredningens förslag	399
19.1	Inledning	399
19.2	Utredningens syfte	399
19.3	Föreslagna åtgärder	400
19.4	Alternativa förslag och effekterna av oförändrade regler ..	403
19.5	Metod	405
19.6	Offentligfinansiella effekter.....	409
19.6.1	Inledning.....	409
19.6.2	Total offentligfinansiell effekt av utredningens förslag	410
19.6.3	Effekter av att delägarna anpassar sig till förslagen	415
19.6.4	Förslagets olika delar	420
19.6.5	Alternativa förslag.....	425
19.6.6	Sparade utdelningsutrymmen.....	425
19.7	Effekter på delägarna i fåmansföretagen	426
19.7.1	Delägare som inte tar ut någon utdelning	427
19.7.2	Olika effekter på delägarna.....	428
19.7.3	Effekter på branscher, företagsstorlek m.m.	430
19.8	Övriga effekter	435
19.8.1	EU-rätt.....	438
19.8.2	Behov av informationsinsatser	438

20 Författningskommentar 451

20.1 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen
(1999:1229) 451

Särskilda yttranden 467**Bilagor**

Bilaga 1 Kommittédirektiv 2014:42 503

Bilaga 2 Kommittédirektiv 2015:2 509

Bilaga 3 Kommittédirektiv 2016:33 517

Sammanfattning

Uppdraget

Utredningens uppdrag har varit att dels se över beskattningen vid ägarskiften i fåmansföretag, dels se över 3:12-reglerna i syfte att begränsa möjligheterna till skattemässig inkomstomvandling.

Vid översynen av ägarskiften har syftet varit att säkerställa att avyttringar av kvalificerade andelar i möjligaste mån beskattas likformigt oberoende av om avyttring sker inom eller utom närstående-kretsen. Vid översynen av 3:12-reglerna har det enligt direktiven varit viktigt att hitta en bra balans mellan syftet att förhindra inkomstomvandling och syftet att skapa positiva effekter som ökat entreprenörskap, fler arbetstillfällen och högre tillväxt.

I uppdraget har också ingått att så långt som möjligt utnyttja det utrymme för förenklingar som kan finnas. Vidare ska de förslag som lämnas ha analyserats med avseende på risken för kringgåenden och andra skatteundandraganden.

En utgångspunkt för uppdraget har varit att förslagen sammantaget ska medföra ökade skatteintäkter.

Utgångspunkter för översynen av 3:12-reglerna

I 57 kap. inkomstskattelagen (1999:1229) finns särskilda regler för utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmansföretag, de s.k. 3:12-reglerna. Bakgrunden till reglerna är det dualistiska skattesystem som infördes i samband med skattereformen 1990 och som innebär att förvärvsinkomster beskattas enligt en progressiv skatteskala och kapitalinkomster beskattas med en proportionell skatt. Skillnaden i skatteuttag mellan förvärvsinkomster och kapitalinkomster ansågs fordra särskilda regler för att motverka att personer med höga arbets-

inkomster tog ut dessa som lägre beskattad utdelning eller som kapitalvinst vid avyttring av aktier.

Sedan reglerna infördes har 3:12-reglerna genomgått flera förändringar som sammantaget medfört att reglerna blivit mer förmånliga för delägare i fåmansföretag och som lett till att utrymmet för inkomstomvandling har ökat.

Utredningens uppdrag är främst att begränsa möjligheterna till skattemässig inkomstomvandling och säkerställa att det ursprungliga syftet med 3:12-reglerna upprätthålls. Det innebär att utredningen måste verka för att reglerna i görligaste utsträckning är neutrala i förhållande till löntagare och enskilda näringsidkare.

Uppdraget är alltså inriktat på att göra en översyn av de nuvarande reglerna och inte på att förutsättningslöst försöka konstruera ett nytt system för beskattningen av delägare i fåmansföretag.

Utredningen utgår därför ifrån att regelverket i likhet med vad som gäller i dag ska baseras på en kapitalavkastningsmodell, dvs. att kapitalinkomsten bestäms schablonmässigt och att utdelning och kapitalvinst utöver schablonen beskattas som arbetsinkomst.

Vid bestämmandet av kapitalinkomsten ska hänsyn tas till risken att starta och driva företag. Den schablonmässiga avvägning av risktagandet bör enligt utredningen ha likartade utgångspunkter som nu gällande regler. Det innebär att utöver den riskpremie som ägaren tillgodoräknas på det tillskjutna kapitalet ska löneunderlaget ses som en indikator på risk. Utredningen har strävat efter att de regler som föreslås i möjligaste mån ska vara generella. Det bidrar till ökad neutralitet och minskar reglernas tröskeleffekter.

Förslag om ändrade fördelningsregler

Nedan redovisas utredningens förslag i korthet. För mer utförliga beskrivningar hänvisas till de kapitel där förslagen presenteras.

Huvudregeln – det kapitalbaserade utrymmet

Utdelning på kvalificerade andelar upp till ett schablonmässigt beräknat gränobelopp beskattas proportionellt i inkomstslaget kapital med 20 procent. Enligt huvudregeln bestäms gränobeloppet med utgångspunkt i ett kapitalbaserat utrymme, en lönebaserad del och uppräknings av sedan tidigare sparade gränobelopp.

Det kapitalbaserade utrymmet utgörs av det kapital som ägaren har investerat i företaget och är tänkt att motsvara avkastningen på en placering på kapitalmarknaden ökad med en riskpremie. Underlaget utgörs av omkostnadsbeloppet multiplicerat med statslåneräntan ökad med nio procentenheter. Med omkostnadsbelopp avses anskaffningsutgiften för aktierna inklusive ovillkorliga aktieägar-tillskott.

Utredningen föreslår inte någon förändring av bestämmelserna avseende det kapitalbaserade utrymmet. Bestämmelserna skapar inte några betydande möjligheter till inkomstomvandling. Underlaget för beräkning av det kapitalbaserade utrymmet har varit i stort sett oförändrat sedan det infördes och har enligt utredningen fungerat väl. Utredningen anser också att den nuvarande klyvningsräntan motsvarande statslåneräntan ökad med nio procentenheter får anses väl avvägd.

Huvudregeln – det lönebaserade utrymmet

En andelsägare som uppfyller löneuttagskravet och kapitalandelskravet (se nedan) får vid beräkningen av årets gränsbelopp tillgodoräknas ett lönebaserat utrymme. Enligt gällande regler är det lönebaserade utrymmet 50 procent av löneunderlaget och fördelas med lika belopp på andelarna i företaget. Löneunderlaget består av kontant ersättning till personal och delägare i företaget och dess dotterföretag.

Den nuvarande nivån på 50 procent av hela löneunderlaget medför att mindre företag kan tillgodoräknas mycket höga gränsbelopp och därmed en kapitalinkomstbeskattad utdelning som i normala fall vida överstiger företagets vinstförmåga.

Utredningen föreslår att det vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet införs en trappa med tre skikt och att beräkningen individualiseras. Det innebär att det lönebaserade utrymmet beräknas för respektive andelsägare till

- 10 procent av andelsägarens löneunderlag som inte överstiger 8 inkomstbasbelopp,
- 25 procent av andelsägarens löneunderlag som överstiger 8 inkomstbasbelopp men inte 60 inkomstbasbelopp, och
- 50 procent av andelsägarens löneunderlag som överstiger 60 inkomstbasbelopp.

Individualiseringen genomförs således genom att löneunderlaget fördelas på delägarna innan det lönebaserade utrymmet beräknas till skillnad från nuvarande bestämmelser, som innebär att det lönebaserat utrymme beräknas för företaget och sedan fördelas på delägarna i relation till deras ägarandel.

För närstående ska dock det lönebaserade utrymmet beräknas gemensamt. Syftet är att upprätthålla principen om att alla inom en närståendekrets ska behandlas som en delägare vid tillämpning av 3:12-reglerna och att det inte ska skapas incitament att centrera ägandet till en person i en närståendekrets för att motverka ett minskat lönebaserat utrymme.

Det första skiktet i trappan tillämpas för löner upp till åtta inkomstbasbelopp. Det korresponderar i stora drag med det föreslagna golvet i löneuttagskravet och med taket för arbetsbaserade förmåner i socialförsäkringen. Ett rimligt antagande är att en fåmansföretagare strävar efter att ta ut lön av åtminstone denna storlek. Löner upp till denna nivå ger därför endast ett begränsat lönebaserat utrymme. Nivån motsvarar ungefär hälften av ett fullt schablonbelopp enligt utredningens föreslagna nivå på 1,75 inkomstbasbelopp.

De två andra nivåerna – 25 respektive 50 procent – är en återgång till vad som gällde innan 2014. Enligt förslaget är det därmed endast den del av delägarrens löneunderlag som överstiger 60 inkomstbasbelopp som får beräknas till 50 procent. Denna förändring innebär att endast företag med många anställda kommer att nå upp till den högsta nivån. Sådana företag liknar företag med spritt ägande och bör i praktiken inte omfattas av 3:12-systemet.

Genom utredningens föreslagna förändringar av beräkningen av det lönebaserade utrymmet minskar möjligheterna till skattebetingad inkomstomvandling samtidigt som tillväxten av gränsbelopp minskar avsevärt. Individualiseringen innebär också att företag med många aktiva delägare i princip inte kommer att behandlas förmånligare än företag med färre delägare.

Taket för det lönebaserade utrymmet

Det lönebaserade utrymmet får per år högst uppgå till 50 gånger delägarrens eller någon närståendes kontanta ersättning från företaget. Utredningen anser att det med hänsyn till de föreslagna förändringarna av det lönebaserade utrymmet inte längre finns behov av detta tak och det bör därför slopas.

Löneuttagskravet

Löneuttagskravet måste vara uppfyllt för att andelsägaren ska få beräkna ett lönebaserat utrymme. Kravet innebär att företaget och dess dotterföretag måste ha betalat lön till andelsägaren eller någon närstående som uppgår till lägst sex inkomstbasbelopp med tillägg av fem procent av den sammanlagda kontanta ersättningen i företaget och dess dotterföretag eller 9,6 inkomstbasbelopp.

Enligt utredningens förslag höjs kravet till åtta inkomstbasbelopp med tillägg av fem procent av andelsägarens och närståendes löneunderlag, dock högst 15 inkomstbasbelopp. Tillägget på fem procent kopplas till andelsägarens och närståendes löneunderlag i stället för till företaget. Därigenom individualiseras löneuttagskravet. Detta är konsekvent med att det lönebaserade utrymmet individualiseras. Att basera beräkningen av löneuttagskravet på hela företagets löneunderlag skulle missgynna ägare med mindre andelsinnehav.

För närstående beräknas löneuttagskravet gemensamt. Den fördel som närstående får av att alla inom en närståendekrets behandlas som en delägare när det lönebaserade utrymmet beräknas bör motsvaras av ett höjt löneuttagskrav. Den nackdel som kan drabba andelsägare med mindre andelar i en närståendekrets motverkas av att det fortfarande är tillräckligt att en inom närståendekretsen uppfyller löneuttagskravet.

Det ökade spannet i löneuttagskravet innebär att det svarar bättre mot variationen i intjäningsförmåga hos delägarna och får också större praktisk betydelse för att minska risken för inkomstomvandling för de andelsägare som beräknar ett lönebaserat utrymme.

Kapitalandelskravet

Kapitalandelskravet innebär att bara delägare som äger minst fyra procent av kapitalet i ett företag får beräkna ett lönebaserat utrymme. Kapitalandelskravet har flera nackdelar. Inte minst försvårar det för företag att knyta nyckelpersoner till sig genom att erbjuda dem att förvärva andelar i företaget som motsvarar mindre än fyra procent av kapitalet. Kapitalandelskravet skapar också tröskeleffekter och ger incitament till skatteplanering i form av uppdelning av företag i mindre enheter.

Utredningen anser att sänkningen av nivåerna för det lönebaserade utrymmet i kombination med att beräkningen av utrymmet

individualiseras samt till viss del också att löneuttagskravet höjs, minskar möjligheterna att utnyttja bestämmelserna om beräkning av lönebaserat utrymme för skattemässig inkomstomvandling i sådan omfattning att kapitalandelskravet kan tas bort.

Definitionen av dotterföretag

I samband med lagstiftningen om kapitalandelskravet infördes en särskild definition av dotterföretag som gäller vid tillämpningen av bestämmelserna om det lönebaserade utrymme. Syftet var att förhindra kringgående av kravet på att det bara är delägare som innehar fyra procent av kapitalet i ett företag som ska få möjlighet att beräkna ett lönebaserat utrymme.

Utredningen föreslår att den särskilda definitionen av dotterföretag tas bort eftersom det inte finns några bärande skäl för att behålla den om kapitalandelskravet tas bort.

Förenklingsregeln

Förenklingsregeln infördes främst för att nystartade och mindre företag, som ofta saknar anställda, skulle kunna tillgodoräkna sig ett högre gränsbelopp än vad det satsade kapitalet gav möjlighet till. Enligt förenklingsregeln bestäms årets gränsbelopp schablonmässigt till 2,75 inkomstbasbelopp. Utredningen föreslår att nivån sänks till 1,75 inkomstbasbelopp.

Incitamenten för höginkomsttagare att bilda bolag för att undvika den progressiva beskattningen av tjänsteinkomster har ökat allteftersom schablonbeloppet har höjts. Den nuvarande nivån är så pass hög att den riskerar att undergräva neutraliteten och likformigheten i beskattningsreglerna. Detta riskerar också att motverka reglernas preventiva funktion, dvs. att motverka inkomstomvandling.

Den föreslagna nivån på 1,75 inkomstbasbelopp minskar utrymme för inkomstomvandling och ökar legitimiteten för regeln samtidigt som nivån fortfarande är så pass hög att den alltjämt fyller en viktig funktion i företag med litet kapital och få anställda.

Andelsägare i flera bolag

Förenklingsregeln får bara användas i ett företag. En delägare som beräknar årets gränsbelopp i flera företag får således endast använda huvudregeln i övriga företag.

Utredningen föreslår att en begränsning införs som innebär att en andelsägare som tillämpat förenklingsregeln avseende andelar i ett företag inte får beräkna årets gränsbelopp för andelar i andra företag. Den som är delägare i flera företag får således antingen använda huvudregeln i alla företag eller använda förenklingsregeln i ett av företagen och avstå från att beräkna årets gränsbelopp i övriga företag.

Motivet för förslaget är att förhindra möjligheten för en ägare till kvalificerade andelar som tillämpar huvudregeln i ett fåmansföretag att kunna bilda ett nytt bolag för kapitalförvaltning och ta ut en del av vinsten med tillämpning av förenklingsregeln.

Takreglerna

Den del av en utdelning eller kapitalvinst som överstiger gränsbeloppet ska tas upp i inkomstslaget tjänst. Det finns dock en gräns, ett tak, för hur mycket som ska tjänstebeskaas. Takbeloppet är 90 inkomstbasbelopp för utdelningar och 100 inkomstbasbelopp för kapitalvinster. Inkomster som överstiger takbeloppet ska beskattas i inkomstslaget kapital. Takbeloppet för utdelning avser utdelning till alla personer inom samma närståendekrets under ett beskattningsår. Takbeloppet för kapitalvinst avser alla avyttringar som personer inom samma närståendekrets har gjort under avyttringsåret och de fem föregående beskattningsåren.

Utredningen föreslår ett gemensamt takbelopp för alla personer inom en närståendekrets på 100 inkomstbasbelopp för utdelningar och kapitalvinster som beskattas som inkomst av tjänst under beskattningsåret. Ett gemensamt takbelopp ökar neutraliteten mellan utdelningar och kapitalvinster. Regelsystemet blir genom förändringen mer likformigt och medför en förenkling av 3:12-reglerna.

Takreglerna – tilläggsköpeskillingar

Det är inte ovanligt att parterna i samband med en överlåtelse av aktierna i företaget avtalar om en tilläggsköpeskillning som baseras på en viss del av företagets resultat under några bestämda år efter avyttringen. I ett sådant fall kan inte hela vinstens storlek beräknas det år aktierna säljs. Utredningen förslår en reglering som klargör att en ny gemensam beräkning av kapitalvinsten ska göras för tillkommande köpeskillning vid tillämpning av takregeln.

Sparat utdelningsutrymme

Om utdelningen ett visst år understiger gränsbeloppet uppkommer ett utdelningsutrymme som får sparas till nästa beskattningsår. Det sparade utdelningsutrymmet från föregående år räknas upp med statslåneräntan ökad med tre procentenheter och läggs till årets gränsbelopp.

Utredningen har övervägt att begränsa möjligheten att spara utdelningsutrymme. Det skulle dock kunna medföra att företagare årligen tar ut en högre utdelning än vad som är önskvärt i ett samhällsekonomiskt perspektiv. Begränsningar av möjligheterna att spara utdelning skulle också vara negativt för andelsägare i bolag med ojämn vinstutveckling. Möjligheten att spara utdelningsutrymme medför att ingen nackdel uppstår för en fåmansföretagare som fonderar vinst för att täcka företagets investeringar och först senare år delar ut vinsten eller tar ut den först vid försäljningen av bolaget.

Huvuddelen av gränsbeloppen som räknas upp med uppräkningsränta finns hos delägare i företag med fler än 10 anställda där delägarna tillämpar bestämmelserna om lönebaserat utrymme. Avsikten är att delägarna i flera av dessa företag i praktiken inte ska omfattas av 3:12-reglerna utan helt beskattas i inkomstslaget kapital. Att delägarna i dessa företag har stora sparade gränsbelopp är således en avsedd effekt och medför inget ytterligare utrymme för inkomstomvandling.

För delägare i andra företag kommer utredningens föreslagna ändringar av fördelningsreglerna att begränsa möjligheterna att bygga upp stora gränsbelopp.

Tillägget på tre procent medför enligt utredningen inte någon större risk för att kapital tillskjuts eller att vinstmedel hålls kvar i företaget för att uppnå en skattevinst.

Skatteuttaget

Skattesatsen för kapitalinkomster är 30 procent. Utdelning och kapitalvinst inom gränsbeloppet tas upp till två tredjedelar och skattesatsen blir därmed i praktiken 20 procent.

Sedan 3:12-reglerna infördes har förändrade skattesatser medfört en ökad spänning mellan skatteuttaget på kapitalinkomster och på arbetsinkomster. Om skatteuttaget på kvalificerade andelar höjs minskar denna spänning i viss mån.

En lägre skatt på utdelning på andelar i onoterade bolag kan under vissa förutsättningar uppnås om andelarna ägs via ett fåmansföretag och utdelningen som härrör från bolaget ryms inom gränsbeloppet. Denna och liknande former av skatteplanering med utnyttjande av den lägre skattesatsen upphör genom att samma skatteinivå införs för såväl kvalificerade andelar som andra onoterade andelar.

Utredningen föreslår därför att skatteuttaget ska bestämmas till 25 procent.

Den del av en utdelning eller kapitalvinst som överstiger takbeloppet beskattas i dag enligt normalskattesatsen för kapitalinkomster, 30 procent.

Bestämmelserna om takbelopp syftar liksom bestämmelserna om gränsbelopp till att på ett schablonmässigt sätt avgöra hur stor del av en kapitalinkomst som egentligen är arbetsinkomst. När uppdelningen mellan kapitalinkomst och arbetsinkomst väl är gjord bör därför de olika delar som behandlas som kapitalinkomst beskattas med samma skattesats. Det medför att regelverket blir enklare, vilket i sin tur ökar regelverkets legitimitet. Skatteuttaget för utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar som överstiger takbeloppet bör således sänkas från 30 procent till 25 procent.

Med utredningens förslag blir således skatteuttaget för kapitalbeskattad utdelning och kapitalvinst på onoterade andelar enhetligt.

Förslag om en särskild reglering för ägarskiften mellan närstående

För att ägarskiften mellan närstående ska behandlas på samma sätt som mellan oberoende parter föreslår utredningen att en särskild undantagsregel ska införas från bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet. Regeln omfattar i första hand överlåtelse av andelar i ett fåmansföretag som görs via ett s.k. trädabolag. Om vissa villkor är uppfyllda ska inte andelarna i trädabolaget vara kvalificerade enbart på grund av att en närstående person efter överlåtelsen är verksam i fåmansföretaget. Även vissa andra överlåtelser liksom överlåtelser av ett företags verksamhet omfattas av regelns tillämpningsområde.

Högsta förvaltningsdomstolen har i flera avgöranden ansett att skatteflyktslagen varit tillämplig när skattskyldiga genom olika förfaranden utnyttjat att bestämmelserna om kvalificerade andelar i 57 kap. 4 § första stycket inkomstskattelagen inte omfattar det fall då andelsägaren eller någon närstående är verksam i ett företag som bedriver samma eller likartad verksamhet som det företag i vilket andelsägaren indirekt äger andelar. Utredningen föreslår därför att ett tillägg görs i lagtexten som omfattar även detta fall. Ett undantag från tillämpningen kan göras vid ägarskiften mellan närstående men det förutsätter att villkoren i den föreslagna undantagsbestämmelsen är uppfyllda.

Konsekvensanalys

Den totala offentligfinansiella effekten av utredningens förslag beräknas medföra ökade skatteintäkter med som högst 4,8 miljarder kronor. Bland de enskilda förslagen beräknas ändringen av skatteuttaget från 20 till 25 procent ge cirka 3 miljarder kronor, ändringarna av det lönebaserade utrymmet cirka 1,7 miljarder kronor och sänkningen av schablonbeloppet cirka 300 miljoner kronor.

Det kan förväntas att delägarna anpassar sig till de ändrade förutsättningarna. En del av dessa anpassningsåtgärder har kunnat förutses vid beräkningen. Dit hör ändrad fördelning mellan lön och utdelning för att uppnå lägsta skatt. Däremot har vissa andra anpassningsåtgärder, såsom ett eventuellt minskat arbetsutbud, inte kunnat beaktas.

Årets gränobelopp och uppräknningen av sparat utdelningsutrymme uppgick till drygt 169 miljarder 2014 i 2018 års priser. Enligt utredningens beräkningar kommer detta belopp att bli cirka 79 miljarder lägre med utredningens förslag.

Utredningens bedömning är att förslagen innebär ökade administrativa kostnader för företagen med knappt en miljon kronor. Förslagen bedöms medföra vissa ökade kostnader för Skatteverket och förvaltningsdomstolarna.

Utredningens förslag begränsar möjligheterna till inkomstomvandling. Vidare innebär förslagen minskade tröskeeffekter och incitament till organisatoriska förändringar av rent skattemässiga skäl för fåmansföretagen. Sammanfattningsvis bedöms de föreslagna förändringarna leda till ökad neutralitet samt öka 3:12-reglernas effektivitet och legitimitet.

Ikraftträdande

Utredningen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2018.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Häri genom föreskrivs i fråga om inkomstskattelagen (1999:1229)¹
dels att 57 kap. 19 a § ska upphöra att gälla,
dels att 42 kap. 15 a §, 48 kap. 20 och 20 a §§, 57 kap. 4, 5, 11,
11 a, 16, 17, 19, 20, 20 a, 21 och 22 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

42 kap.

15 a §²

Utdelning och kapitalvinst på följande aktier och andelar tas
upp till fem sjättedelar:

- aktier i svenska aktieföretag,
- andelar i svenska ekonomiska föreningar som inte är kooperativa, och
- andelar i utländska juridiska personer, om inkomstbeskattningen av den utländska juridiska personen är jämförlig med inkomstbeskattningen enligt denna lag av ett svenskt företag, som inte är en kooperativ förening, med motsvarande inkomster.

Första stycket tillämpas inte om Första stycket tillämpas inte om

- företaget är marknadsnoterat, – företaget är marknadsnoterat,
- företaget har varit marknadsnoterat men marknadsnoteringen – företaget har varit marknadsnoterat men marknadsnoteringen

¹ Lagen omtryckt 2008:803. Senaste lydelse av 57 kap. 19 a § 2013:960.

² Senaste lydelse 2013:1106.

har upphört i anslutning till inledandet av ett förfarande om inlösen, fusion, fission, likvidation eller konkurs,

– företaget under beskattningsåret eller under något av de fyra föregående beskattningsåren, direkt eller genom dotterföretag, har ägt aktier med en röst- eller kapitalandel på tio procent eller mer i ett svenskt marknadsnoterat aktiebolag eller en marknadsnoterad utländsk juridisk person,

– företaget är ett privatbostadsföretag,

– *andelarna är kvalificerade, eller*

– en kapitalvinst ska tas upp som överskott av passiv näringsverksamhet enligt 49 a kap.

Ett företag anses marknadsnoterat om någon andel i företaget är marknadsnoterad.

har upphört i anslutning till inledandet av ett förfarande om inlösen, fusion, fission, likvidation eller konkurs,

– företaget under beskattningsåret eller under något av de fyra föregående beskattningsåren, direkt eller genom dotterföretag, har ägt aktier med en röst- eller kapitalandel på tio procent eller mer i ett svenskt marknadsnoterat aktiebolag eller en marknadsnoterad utländsk juridisk person,

– företaget är ett privatbostadsföretag, *eller*

– en kapitalvinst ska tas upp som överskott av passiv näringsverksamhet enligt 49 a kap.

48 kap.

20 §³

Kapitalförluster på andra marknadsnoterade delägarätter än sådana som avses i 21 § ska dras av i sin helhet samt kapitalförluster på sådana andelar i svenska aktiebolag och utländska juridiska personer som inte är marknadsnoterade ska dras av till fem sjättedelar mot skattepliktiga kapitalvinster på sådana tillgångar. Med skattepliktig

Kapitalförluster på andra marknadsnoterade delägarätter än sådana som avses i 21 § ska dras av i sin helhet samt kapitalförluster på sådana andelar i svenska aktiebolag och utländska juridiska personer som inte är marknadsnoterade ska dras av till fem sjättedelar mot skattepliktiga kapitalvinster på sådana tillgångar. Med skattepliktig

³ Senaste lydelse 2013:771.

kapitalvinst på sådana tillgångar avses även återföring av investeraravdrag enligt 43 kap. *För kvalificerade andelar gäller dock att kapitalförluster ska dras av till två tredjedelar.*

Avdrag för kapitalförluster enligt första stycket ska göras i följande ordning:

1. kapitalförluster som ska dras av i sin helhet,
2. kapitalförluster som ska dras av till fem sjättedelar,
3. kapitalförluster som ska dras av till två tredjedelar.

kapitalvinst på sådana tillgångar avses även återföring av investeraravdrag enligt 43 kap.

Avdrag för kapitalförluster enligt första stycket ska göras i följande ordning:

1. kapitalförluster som ska dras av i sin helhet,
2. kapitalförluster som ska dras av till fem sjättedelar.

20 a §

Till den del en kapitalförlust på marknadsnoterade delägarätter inte kan dras av enligt 20 §, ska 70 procent dras av.

Till den del en kapitalförlust på andelar som inte är marknadsnoterade inte kan dras av enligt 20 §, ska fem sjättedelar av 70 procent dras av.

Till den del en kapitalförlust på kvalificerade andelar inte kan dras av enligt 20 §, ska två tredjedelar av 70 procent dras av.

57 kap.

4 §

Med *kvalificerad andel* avses andel i eller avseende ett fåmansföretag under förutsättning att

1. andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i företaget *eller i ett annat fåmansföretag eller i ett fåmans-*

Med *kvalificerad andel* avses andel i eller avseende ett fåmansföretag under förutsättning att

1. andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i företaget, eller

handelsbolag som bedriver samma eller likartad verksamhet, eller

2. företaget, direkt eller indirekt, under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren har ägt andelar i ett annat fåmansföretag eller i ett fåmanshandelsbolag och andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i detta fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag.

2. företaget, direkt eller indirekt, under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren har ägt andelar i ett annat fåmansföretag eller i ett fåmanshandelsbolag och andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i detta fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag, eller

3. andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i ett fåmansföretag eller i ett fåmanshandelsbolag som bedriver samma eller likartad verksamhet som ett fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som avses i punkt 1 eller 2.

En andel i ett fåmansföretag ska inte anses kvalificerad enbart på grund av att någon annan närstående än andelsägarens make (den aktiva närstående) varit verksam i betydande omfattning i ett annat fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag (verksamhetsföretaget) och detta företag bedriver samma eller likartad verksamhet som ett fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som avses i första stycket punkt 1 eller 2 om

1. andelsägarens företag, direkt eller indirekt, överlåtit andel i ett fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag, en rörelse eller verksamhetsgren och varken andelsägaren eller dennes make under beskattningsåret ägt andelar, direkt eller indirekt, i verksamhetsföretaget,

2. andelsägaren eller någon annan närstående än den aktive närstående under minst fem av de sju beskattningsår som föregått överlåtelsen har varit verksam i betydande omfattning i verksamhetsföretaget eller i ett annat fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som bedrivit samma eller likartad verksamhet som verksamhetsföretaget, och

3. det inte föreligger särskilda skäl för att andelen ändå ska anses kvalificerad på grund av något förhållande eller någon transaktion mellan ett av andelsägaren direkt eller indirekt ägt företag och en närstående, verksamhetsföretaget, eller ett annat fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som bedriver samma eller likartad verksamhet.

Om en sådan andel i ett fåmansföretag som inte ska anses vara kvalificerad enligt bestämmelserna i första stycket förvärvats under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren genom sådan utdelning på en kvalificerad andel i ett annat fåmansföretag som på grund av bestämmelserna i 42 kap. 16 § inte har beskattats, ska villkoren i första stycket tillämpas som om det företag som den utdelade aktien avser vore det företag som delat ut aktien.

Om ägaren till en kvalificerad andel dör, ska andelen anses kvalificerad även hos dödsboet. Delägare i dödsboet likställs då med närstående.

5 §

Om utomstående, direkt eller indirekt, i betydande omfattning äger del i företaget och, direkt eller indirekt, har rätt till utdelning, ska en andel anses kvalificerad bara om det finns särskilda skäl. Vid bedömningen ska förhållandena under beskattningsåret och de fem föregående beskattningsåren beaktas.

Med företag avses här det företag i vilket delägaren eller någon närstående varit verksam i betydande omfattning under den tid som anges i första stycket.

Ett företag ska anses ägt av utomstående utom till den del det ägs av fysiska personer som

1. äger kvalificerade andelar i företaget,
2. indirekt äger andelar i företaget som hade varit kvalificerade om de ägts direkt, eller
3. äger kvalificerade andelar i ett annat fåmansföretag som avses i 4 § eller andelar i ett fåmanshandelsbolag som avses i den paragrafen.

Vid tillämpning av tredje stycket ska andelar som enligt 4 § andra stycket är undantagna från kvalifikation eller hade varit undantagna från kvalifikation om de ägts direkt likställas med kvalificerade andelar.

11 §⁴

Årets gränsbelopp är

1. ett belopp som motsvarar två och tre fjärdedels inkomstbasbelopp fördelat med lika belopp på andelarna i företaget, eller

2. summan av
 - underlaget för årets gränsbelopp multiplicerat med stats-

Årets gränsbelopp är

1. ett belopp som motsvarar en och tre fjärdedels inkomstbasbelopp fördelat med lika belopp på andelarna i företaget, eller

2. summan av
 - underlaget för årets gränsbelopp multiplicerat med stats-

⁴ Senaste lydelse 2013:960.

låneräntan ökad med nio procentenheter, och

– för andelar i fåmansföretag eller företag som avses i 6 § lönebaserat utrymme enligt 16–19 a §§.

För tillgångar som avses i 2 § andra stycket ska statslåneräntan i stället ökas med en procentenhet. Bestämmelserna i första stycket 1 och i 16–19 a §§ gäller inte för sådana tillgångar.

Årets gränsbelopp beräknas vid årets ingång och tillgodoräknas den som äger andelen vid denna tidpunkt. Om en andel förvärvas genom arv, testamente, gåva, bodelning eller på liknande sätt, inträder förvärvaren i den tidigare ägarens situation i fråga om beräkning av årets gränsbelopp.

låneräntan ökad med nio procentenheter, och

– för andelar i fåmansföretag eller företag som avses i 6 § lönebaserat utrymme enligt 16–19 §§.

För tillgångar som avses i 2 § andra stycket ska statslåneräntan i stället ökas med en procentenhet. Bestämmelserna i första stycket 1 och i 16–19 §§ gäller inte för sådana tillgångar.

11 a §⁵

Den som äger andelar i flera företag får beräkna årets gränsbelopp enligt 11 § första stycket 1 för andelar i endast ett av företagen.

Den som äger andelar i flera företag och som beräknar årets gränsbelopp enligt 11 § första stycket 1 för andelar i ett av företagen får inte beräkna årets gränsbelopp för andelar i andra företag.

16 §⁶

Det lönebaserade utrymmet är 50 procent av löneunderlaget enligt 17 och 18 §§ och fördelas med lika belopp på andelarna i företaget.

Företagets löneunderlag enligt 17 och 18 §§ fördelas med lika belopp på andelarna i företaget. Det belopp som fördelas på andelar som ägs av en andelsägare är andelsägarens löneunderlag.

Det lönebaserade utrymmet beräknas för respektive andelsägare till

⁵ Senaste lydelse 2011:1271.

⁶ Senaste lydelse 2013:960.

– 10 procent av andelsägarens löneunderlag som inte överstiger 8 inkomstbasbelopp,

– 25 procent av andelsägarens löneunderlag som överstiger 8 inkomstbasbelopp men inte 60 inkomstbasbelopp, och

– 50 procent av andelsägarens löneunderlag som överstiger 60 inkomstbasbelopp.

För andelsägare som inräknas i samma närståendekrets enligt 56 kap. 5 § beräknas det lönebaserade utrymmet på de närståendes sammanlagda löneunderlag och fördelas därefter mellan dem i förhållande till deras andelar i företaget.

Om en andel ägts under del av året före beskattningsåret, ska bara ersättning som betalats ut under denna tid ingå i löneunderlaget vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet för den andelen.

Det lönebaserade utrymmet för delägarens samtliga andelar får inte överstiga ett belopp som motsvarar 50 gånger sådan kontant ersättning som avses i 17 § första stycket och som delägaren eller någon närstående har fått från företaget och dess dotterföretag under året före beskattningsåret.

17 §

Löneunderlaget ska beräknas på grundval av sådan kontant ersättning som hos arbetstagarerna ska tas upp i inkomstslaget tjänst och som under året före beskattningsåret har lämnats till arbetstagarerna i företaget och i

Företagets löneunderlag ska beräknas på grundval av sådan kontant ersättning som hos arbetstagarerna ska tas upp i inkomstslaget tjänst och som under året före beskattningsåret har lämnats till arbetstagarerna i före-

dess dotterföretag. Motsvarande ersättning som betalats ut till arbetstagare i utlandet räknas också in i löneunderlaget om företaget hör hemma i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Som kontant ersättning avses även sådan ersättning som arbetstagare fått från företaget och som skulle tagits upp i inkomstslaget tjänst om inte undantag gällt enligt 3 kap. 9 § eller på grund av bestämmelse i skatteavtal. Som kontant ersättning avses inte

- kostnadsersättning, eller
- belopp som ska tas upp i inkomstslaget tjänst enligt detta kapitel.

taget och i dess dotterföretag. Motsvarande ersättning som betalats ut till arbetstagare i utlandet räknas också in i löneunderlaget om företaget hör hemma i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Som kontant ersättning avses även sådan ersättning som arbetstagare fått från företaget och som skulle tagits upp i inkomstslaget tjänst om inte undantag gällt enligt 3 kap. 9 § eller på grund av bestämmelse i skatteavtal. Som kontant ersättning avses inte

- kostnadsersättning, eller
- belopp som ska tas upp i inkomstslaget tjänst enligt detta kapitel.

Om ersättningen avser arbetstagare i ett dotterföretag som inte är helägt, ska så stor del av ersättningen räknas med som motsvarar moderföretagets andel i dotterföretaget. Om ett dotterföretag har ägts under del av det år som löneunderlaget avser, ska bara ersättning som betalats ut under denna tid räknas med.

19 §⁷

Lönebaserat utrymme ska beräknas bara om

1. andelsägaren äger andelar i företaget som motsvarar minst fyra procent av kapitalet i företaget, och

2. andelsägaren eller någon närstående under året före beskattningsåret fått sådan kontant ersättning som avses i 17 § första stycket från företaget och

Lönebaserat utrymme ska beräknas bara om andelsägaren eller någon närstående under året före beskattningsåret fått sådan kontant ersättning som avses i 17 § första stycket från företaget och dess dotterföretag med ett belopp som sammanlagt inte understiger det lägsta av

– *åtta* inkomstbasbelopp med tillägg för fem procent av *andels-*

⁷ Senaste lydelse 2013:960.

dess dotterföretag med ett belopp som sammanlagt inte understiger det lägsta av

– sex inkomstbasbelopp med tillägg för fem procent av *den sammanlagda kontanta ersättningen i företaget och i dess dotterföretag*, och

– 9,6 inkomstbasbelopp.

ägarens och närståendes löneunderlag, och

– femton inkomstbasbelopp.

20 §

Utdelning på en kvalificerad andel ska tas upp i inkomstslaget tjänst till den del den överstiger gränsbeloppet. *Utdelning upp till gränsbeloppet ska tas upp till två tredjedelar i inkomstslaget kapital.*

Utdelning på en kvalificerad andel ska tas upp i inkomstslaget tjänst till den del den överstiger gränsbeloppet.

20 a §⁸

Utdelning ska inte tas upp i inkomstslaget tjänst till den del det skulle medföra att den skattskyldige och närstående, som inräknas i samma närståendekrets enligt 56 kap. 5 §, under beskattningsåret från ett företag sammanlagt i inkomstslaget tjänst tagit upp högre belopp än som motsvarar 90 inkomstbasbelopp enligt 58 kap. 26 och 27 §§ socialförsäkringsbalken för beskattningsåret.

Om en närstående är eller har varit bosatt i en annan stat inom Europeiska ekonomiska

Utdelning ska inte tas upp i inkomstslaget tjänst till den del det skulle medföra att den skattskyldige och närstående, som inräknas i samma närståendekrets enligt 56 kap. 5 §, under beskattningsåret från ett företag sammanlagt i inkomstslaget tjänst tagit upp *utdelning och kapitalvinst till* högre belopp än som motsvarar 100 inkomstbasbelopp enligt 58 kap. 26 och 27 §§ socialförsäkringsbalken för beskattningsåret.

Om en närstående är eller har varit bosatt i en annan stat inom Europeiska ekonomiska

⁸ Senaste lydelse 2011:1271.

samarbetsområdet och där tagit upp utdelning, ska även detta belopp beaktas enligt första stycket, om beskattningen av utdelningen motsvarar den beskattning som skulle ha skett om den närstående varit bosatt i Sverige.

samarbetsområdet och där tagit upp utdelning *eller kapitalvinst*, ska även detta belopp beaktas enligt första stycket, om beskattningen av utdelningen *eller kapitalvinsten* motsvarar den beskattning som skulle ha skett om den närstående varit bosatt i Sverige.

21 §⁹

Kapitalvinst på en kvalificerad andel till den del den överstiger gränsbeloppet ska tas upp i inkomstslaget tjänst. *Kapitalvinst som motsvarar gränsbeloppet ska tas upp till två tredjedelar i inkomstslaget kapital.*

Om kapitalvinst på en kvalificerad andel som anskaffats före år 1992 överstiger gränsbeloppet, ska den överskjutande delen upp till ett belopp som motsvarar skillnaden mellan omkostnadsbeloppet beräknat enligt 25–35 §§ och omkostnadsbeloppet beräknat enligt 44 kap. 14 § *i sin helhet* tas upp i inkomstslaget kapital i stället för i inkomstslaget tjänst. Detta gäller inte för tillgångar som avses i 2 § andra stycket.

Kapitalvinst på en kvalificerad andel till den del den överstiger gränsbeloppet ska tas upp i inkomstslaget tjänst.

Om kapitalvinst på en kvalificerad andel som anskaffats före år 1992 överstiger gränsbeloppet, ska den överskjutande delen upp till ett belopp som motsvarar skillnaden mellan omkostnadsbeloppet beräknat enligt 25–35 §§ och omkostnadsbeloppet beräknat enligt 44 kap. 14 § tas upp i inkomstslaget kapital i stället för i inkomstslaget tjänst. Detta gäller inte för tillgångar som avses i 2 § andra stycket.

⁹ Senaste lydelse 2008:1064.

22 §¹⁰

En kapitalvinst ska inte tas upp i inkomstslaget tjänst till den del det skulle medföra att den skattskyldige och närstående, som inräknas i samma närståendekrets enligt 56 kap. 5 §, under *avyttringsåret och de fem föregående beskattningsåren* från ett företag sammanlagt i inkomstslaget tjänst tagit upp högre belopp än som motsvarar 100 inkomstbasbelopp enligt 58 kap. 26 och 27 §§ socialförsäkringsbalken för *avyttringsåret*.

Om en närstående är eller har varit bosatt i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och där tagit upp *en* kapitalvinst, ska även detta belopp beaktas enligt första stycket, om beskattningen av kapitalvinsten motsvarar den beskattning som skulle ha skett om den närstående varit bosatt i Sverige.

En kapitalvinst ska inte tas upp i inkomstslaget tjänst till den del det skulle medföra att den skattskyldige och närstående, som inräknas i samma närståendekrets enligt 56 kap. 5 §, under *beskattningsåret* från ett företag sammanlagt i inkomstslaget tjänst tagit upp *kapitalvinst och utdelning* till högre belopp än som motsvarar 100 inkomstbasbelopp enligt 58 kap. 26 och 27 §§ socialförsäkringsbalken för *beskattningsåret*.

Om en närstående är eller har varit bosatt i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och där tagit upp kapitalvinst *eller utdelning*, ska även detta belopp beaktas enligt första stycket, om beskattningen av kapitalvinsten *eller utdelningen* motsvarar den beskattning som skulle ha skett om den närstående varit bosatt i Sverige.

Vid tillämpning av 44 kap. 28 § ska även den del av kapitalvinsten eller utdelningen som beskattats i inkomstslaget tjänst under tidigare beskattningsår beaktas enligt första stycket.

¹⁰ Senaste lydelse 2011:1271.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
 2. Lagen tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2017.
 3. Om den skattskyldige eller en närstående före lagens ikraftträdande har avyttrat en andel i ett företag, gäller 57 kap. 20 a och 22 §§ i den äldre lydelsen för kapitalvinst och utdelning som lämnas före den 31 december 2022, om den skattskyldige vid en avyttring av en andel i samma företag begär det.

2 Uppdraget och dess genomförande

2.1 Uppdraget enligt direktiven

Utredningens direktiv (dir. 2014:42) beslutades av regeringen den 13 mars 2014. Direktiven återges i sin helhet i bilaga 1.

Utredningens uppdrag är att se över beskattningen vid ägarskiften i fåmansföretag. Syftet är enligt direktiven att säkerställa att reglerna vid ägarskiften är ändamålsenliga och att skattereglernas utformning inte påverkar om verksamheten avyttras till någon inom eller utom närståendekretsen. Utredningen ska bl.a. analysera om den s.k. karensregeln i 57 kap. 4 § inkomstskattelagen (1999:1229) utgör ett hinder vid ägarskiften till närstående och om det bör vara neutral beskattning mellan fåmansföretagsdelägare som genomför ägarskifte inom respektive utom närståendekretsen. En förutsättning vid utformningen av de förslag som lämnas är att den preventiva funktion som 3:12-reglerna avser att upprätthålla för att motverka inkomstomvandling iakttas.

Tilläggsdirektiv (dir. 2015:2) beslutades av regeringen den 15 januari 2015. Direktiven finns fogade till betänkandet som bilaga 2.

Enligt tilläggsdirektiven ska utredningen, utöver tidigare uppdrag, se över 3:12-regelverket i syfte att begränsa möjligheterna till inkomstomvandling. Utredningen ska analysera lämpliga förändringar av

- storleken på schablonbeloppet i förenklingsregeln,
- förutsättningarna för att få använda förenklingsregeln,
- reglerna för beräkning av kapitalavkastning,
- storleken på det lönebaserade utrymmet,

- förutsättningarna för att få beräkna ett lönebaserat utrymme,
- reglerna om sparutdelningsutrymme,
- takreglerna för beskattning av utdelning respektive kapitalvinst i inkomstslaget tjänst, och
- skattesatsen på utdelning och kapitalvinst inom gränobeloppet samt över takbeloppet.

Utredningen ska med utgångspunkt i den genomförda analysen lämna förslag till de förändringar av 3:12-reglerna som utredningen finner lämpliga för att begränsa skattemässig inkomstomvandling. Vid utformningen av reglerna är det viktigt att hitta en bra balans mellan syftet att skapa positiva effekter som ökat entreprenörskap, fler arbetstillfällen och högre tillväxt samt syftet att förhindra inkomstomvandling. De förslag som utredningen lämnar ska sammanlagt medföra ökade skatteintäkter.

Enligt tilläggsdirektiv (dir. 2016:33) ska utredningen redovisa sitt uppdrag senast den 1 november 2016, se bilaga 3.

2.2 Utredningens arbete

Utredningen, som sedermera har antagit namnet Utredningen om översyn av 3:12-reglerna, inledde sitt arbete i april 2014. Under den första delen av uppdraget höll utredningen åtta sammanträden med experter inbjudna. Ett av dessa sammanträden genomfördes i form av ett internt över två dagar. Efter att utredningen fick tilläggsdirektiv har tolv sammanträden, varav ett internatsammanträde, hållits med sakkunniga och experter inbjudna. Tre möten har hållits med endast sakkunniga. Sekretariatet har också haft underhandskontakt och samarbetat med experter och sakkunniga mellan mötena för att ta till vara deras erfarenheter och kunskaper på de aktuella områdena.

Utredningsarbetet har bedrivits på sedvanligt sätt. Den särskilda utredaren och sekretariatet har haft regelbundna kontakter för planering, överläggning, genomgång av texter m.m. Sekretariatet har bl.a. studerat avgöranden, propositioner, betänkanden och litteratur av relevans för aktuella frågor. Sekretariatet har även sammanställt stati-

stik avseende fåmansföretag och 3:12-reglerna med hjälp av Statistiska centralbyråns Företagsregister och individdatabas (FRIDA).

Utredningen har arrangerat en hearing avseende frågan om beskattningen vid ägarskiftet i fåmansföretag med företrädare för FAR, Sveriges Advokatsamfund och Sveriges redovisningskonsulters förbund. Ytterligare en hearing anordnades i anledning av tilläggsdirektiven. Närvarande vid denna hearing var företrädare för Entreprenörskapsforum, FAR, Jönköping International Business School, Praktikertjänst AB, Ratio – Näringslivets forskningsinstitut, SVCA – Svenska Riskkapitalföreningen, Sveriges advokatsamfund och Sveriges Redovisningskonsulters Förbund.

Den särskilda utredaren och sekretariatet har haft ett möte med Utredningen om skatteregler för incitamentsprogram (Fi 2014:04). Utredningen har mottagit skriftliga inlagor med synpunkter från FAR respektive Praktikertjänst AB.

3 Allmänna utgångspunkter

3.1 Neutralitet och likformighet

Neutralitet och likformighet är två viktiga principer i skattesystemet. *Neutralitetsprincipen* innebär att skattereglerna ska vara utformade på sådant sätt att de är neutrala i förhållande till ekonomiskt handlande.¹ På makroekonomisk nivå innebär neutralitet att effektivitetsförlusterna i samhällsekonomin minimeras. För hushållen och företagen eftersträvas neutralitet i beskattningen i förhållande till individuella handlingsalternativ och verksamheter, som till exempel val av företagsform, val av investering, val mellan sparande och konsumtion eller val mellan arbete och fritid.² Utgångspunkten är att individen fattar sina beslut rationellt och handlar utifrån den egna nyttan. Beskattningen ska inte styra beslutsfattandet. Vad som är likvärdiga ekonomiska handlingsvägar före skatt ska vara likvärdiga även efter skatt. Ofta, men inte alltid, sammanfaller vad som är neutralt samhällsekonomiskt med vad som är neutralt för individens beslut.

Likformighetsprincipen är en allmän rättvis princip som innebär att lika fall ska behandlas lika. För beskattningen betyder det att personer med samma faktiska inkomst ska betala samma skatt. Vid utformningen av lagstiftningen anger likformighetsprincipen inriktningen att man ska sträva efter att likartade fall så långt som möjligt ska beskattas på ett likartat sätt. Exempelvis ska inkomster som är ekonomiskt likvärdiga beskattas på samma sätt oavsett i vilken form inkomsten erhålls.³

Det finns alltså ett nära samband mellan neutralitetsprincipen och likformighetsprincipen när det gäller utformningen av skatte-

¹ Neutralitetsprincipen har behandlats i ett stort antal framställningar, se t.ex. Melz, *Kapitalvinstbeskattnings problem*, 1986, s. 37 ff. och Gunnarsson, *Skatterättsvisa*, 1995, s. 135 ff.

² Se Gunnarsson, a.a. s. 135 f.

³ Lodin m.fl., *Inkomstskatt – en läro- och handbok i skatterätt*, 15:e uppl. 2015, s. 44 f.

reglerna. Genom att skattereglerna görs mer likformiga ökar neutraliteten.

Avsteg från neutralitet och likformighet riskerar att påverka bilden av skattesystemet som rättvist och legitimt och bör därför bara komma ifråga om de samhällsekonomiska vinsterna kan förväntas bli betydande.⁴

Neutralitets- och likformighetsprinciperna har haft stor betydelse för utformningen av de särskilda reglerna för beskattning av delägare i fåmansföretag. Reglerna infördes i samband med inkomstskattereformen 1990. Vid denna reform separerades kapitalinkomster från arbetsinkomster. Skattesatsen på kapitalinkomster, dit utdelning och kapitalvinst hör, bestämdes till 30 procent. På förvärvsinkomster skulle kommunal inkomstskatt tas ut och om inkomsten översteg en skiktgräns, som vid den tidpunkten var 180 000 kronor, skulle dessutom statlig inkomstskatt tas ut med 20 procent. Med en kommunal skattesats på 30 procent innebar det en sammanlagd inkomstskatt på 50 procent. Skillnaden i skatteuttag mellan kapitalinkomster och förvärvsinkomster ansågs fordra särskilda regler för att motverka att personer med höga arbetsinkomster tog ut dessa som lägre beskattad utdelning eller som kapitalvinst i samband med försäljning av aktier. Det grundläggande syftet med de särskilda reglerna skulle alltså vara att förhindra inkomstomvandling.⁵

Det bestämdes därför att utdelning och kapitalvinst som översteg normal kapitalavkastning skulle beskattas enligt särskilda regler – 3:12-reglerna – för att arbetsersättning i fåmansföretag skulle beskattas likformigt med löneinkomst för personer med höga arbetsinkomster.⁶

Utgångspunkten var att den som äger och arbetar i ett fåmansföretag i största möjliga utsträckning skulle få samma skatt som en löntagare som äger aktier i ett börsnoterat bolag vid samma faktiska arbetsinsats och samma faktiska kapitalinkomst.⁷

Regeringen har därefter vid flera tillfällen betonat att skattereglerna för ägare av fåmansföretag bör vila på stabila principer och vara neutrala i förhållande till beskattningen av löntagare och annan

⁴ Jfr prop. 2014/15:100. *2015 års ekonomiska vårproposition*, s. 105.

⁵ Prop. 1989/90:110. *Reformerad inkomst- och företagsbeskattning*, del 1, s. 467.

⁶ A. prop. s. 468.

⁷ Prop. 1990/91:54. *Om kvarvarande frågor i reformeringen av inkomst- och företagsbeskattningen, m.m.*, s. 218 f.

näringsverksamhet. Det bör inte gå att omvandla vad som i realiteten är arbetsinkomst till lägre beskattad kapitalinkomst.⁸

Sedan införandet har 3:12-reglerna genomgått flera större förändringar. Även om några av ändringarna gått i skärpande riktning har flertalet varit fördelaktiga för verksamma delägare i fåmansföretag.

Enligt direktiven till denna utredning har ändringarna medfört att möjligheterna till inkomstomvandling ökat. Utredningen har därför fått i uppdrag att säkerställa att det ursprungliga syftet med 3:12-reglerna upprätthålls och att möjligheterna till inkomstomvandling begränsas.

Av uppdraget följer alltså att reglerna ska utformas så att arbetsinkomster i möjligaste mån ska beskattas likvärdigt med löntagare och med personer som driver näringsverksamhet i andra företagsformer.

En första fråga är därför hur man ska bestämma vad som utgör arbetsinkomst och kapitalinkomst för en ägare i ett fåmansföretag. Denna fråga behandlas i avsnitt 3.2 och 3.3. Därefter diskuteras i avsnitt 3.4 om och i så fall hur inkomstomvandling kan identifieras. I avsnitt 3.5 jämförs beskattningen av ägare i fåmansföretag med hur verksamhet i några andra företagsformer behandlas. Några avslutande synpunkter ges i avsnitt 3.6.

3.2 Företagarens arbetsinkomst

Om ägaren till ett företag och de anställda är oberoende parter bestäms ersättningen för utfört arbete i regel enligt marknadsmässiga principer. Utfallet styrs av den avkastning ägarna kan få från alternativa investeringar respektive den lön de anställda kan få i alternativa anställningar. Lönen beskattas hos de anställda som inkomst av tjänst.

För en utomstående som investerar kapital i ett företag är avkastningen på investeringen en kapitalinkomst.

Den som äger ett företag kan bidra med både arbete och kapital. Ett positivt resultat av dessa insatser kan tas ut löpande genom lön eller som vinstutdelning. Ett alternativ är också att företaget säljs till ett pris som överstiger insatserna.

⁸ Se t.ex. prop. 2003/04:1. *Budgetproposition för 2004*, s. 205.

När samma person har inkomster från ett företag både i egen-
skap av anställd och ägare uppkommer problem att skilja arbets-
inkomst och kapitalinkomst från varandra. Hur stor del av en värde-
ökning som ska hänföras till ägarens insatser av arbete respektive
kapital kan inte ges något enkelt svar. Ett sätt att uppnå likabehand-
ling mellan löntagare och företagare kan synas vara att utgå från vad
som utgör en marknadsmässig ersättning för utfört arbete och be-
trakta vad som därutöver tillfaller ägaren av vinsten som kapital-
inkomst. Men eftersom det inte finns några motstående intressen
mellan ägare och anställda i företaget kan den bestämda ersättningen
för arbetsinsatser och kapitalinsatser inte utan vidare accepteras
som en korrekt värdering. Det är inte heller en framkomlig väg att
bygga systemet på att Skatteverket i varje enskilt fall ska pröva vad
som kan anses utgöra en marknadsmässig lön. En lösning skulle
möjligen kunna vara att införa någon form av normallönmodell.
Om en aktiv delägare i ett fåmansföretag under ett år tar ut lön mot-
svarande den på visst sätt fastställda normallönen skulle den del av
vinsten som han eller hon därutöver tillgodogör sig i sin helhet vara
att betrakta som inkomst av kapital.

Löneunderlagsreglerna infördes 1994. Inför den reformen hade
det övervägts att i stället utgå från en normallönmodell. I proposi-
tionen anfördes bl.a. följande.⁹

Problemet med en sådan modell är givetvis att vad som är att betrakta
som en normal, marknadsmässig lön måste avgöras med beaktande av
en mängd faktorer. Om faktiska löneuttag ska beaktas bör dessa rim-
ligtvis ställas i relation till marknadsmässig ersättning för varje persons
arbetsinsats med hänsyn till arbetstid, arbetets kvalifikationsnivå, indivi-
duell kompetens m.m. under den tid personen varit verksam i bolaget.
Detta är i praktiken ogörligt för den i dessa avseende mycket heterogena
grupp personer som arbetar i bolag som de själva eller någon närstående
kontrollerar. Skillnaden i lön mellan olika branscher gör det dessutom
orimligt att tillämpa en och samma normallön för olika situationer.

Regeringen konstaterade att regelsystemet i praktiken inte kan bygga
på en prövning av vad som i varje enskilt fall ska utgöra en normal-
lön och att det inte heller är möjligt att fastställa en rimlig schablon
för löneuttag.

⁹ Prop. 1993/94:234. *Vissa inkomst- och företagsskattefrågor, m.m.*, s. 76 f.

Även 3:12-utredningen analyserade olika former av normallöne-modeller och hur de skulle kunna användas som utgångspunkt för 3:12-reglerna.¹⁰ Utredningen kom fram till att varken individuella-, branschanknutna- eller förmånsanknutna normallöner var realistiska alternativ för en reform.

I förarbetena till 2006 års reform anslöt sig regeringen till tidigare gjorda bedömningar angående normallönemodeller och konstaterade att regelverket bör baseras på en kapitalavkastningsmodell, där man på ett schablonmässigt sätt bestämmer kapitalinkomsten och där uttag utöver denna nivå beskattas som arbetsinkomst.¹¹ Denna metod har sedan behållits vid senare ändringar av 3:12-reglerna.

3.3 Företagarens kapitalinkomst

Regelsystemet bygger alltså på att arbetsinkomst och kapitalinkomst ska identifieras genom att schablonmässigt fastställa vad som kan anses utgöra en normal avkastning på det satsade kapitalet. Den beräknade avkastningen ska tas upp som intäkt av kapital hos ägaren. Vad som därutöver tillfaller ägaren betraktas som en arbetsinkomst.

Även denna utgångspunkt är problematisk. Många mindre fåmansföretag finansieras inte med externt kapital. I sådana fall finns ingen marknadsränta att jämföra med. Kapitalavkastningen varierar också mellan olika branscher. En schablon för beräknad kapitalavkastning har emellertid ansetts lättare att fastställa och tillämpa än en schablon för en normal lön.¹²

En central fråga är vilken vikt som vid den schablonmässiga beräkningen av kapitalavkastningen ska läggas vid olika typer av risker med att starta och driva företag och hur riskerna ska beräknas.

När en företagare satsar kapital i ett nystartat aktieföretag tar denne en *ekonomisk risk* att verksamheten inte blir lönsam utan måste avvecklas. Skälen till att lönsamheten uteblir kan naturligtvis bero på en mängd olika händelser. Affärsidén kan visa sig ha brister, nya konkurrenter kan ta över marknadsandelar, stora kunder ställer in betalningarna etc. Ett större företag har ofta bättre förutsättningar att överbygga motgångar än ett mindre företag. Ägarna till mindre

¹⁰ SOU 2002:52. *Beskattning av småföretagare del 1, 3:12-reglerna*, s. 219–237.

¹¹ Prop. 2005/06:40. *Reformerade beskattningsregler för ägare i fåmansföretag*, s. 38.

¹² Se t.ex. prop. 1993/94:234, s. 77.

företag måste i regel själva tillskjuta allt kapital i inledningsskedet. Om verksamheten måste avvecklas förlorar företagaren det tillskjutna kapitalet. Många gånger kräver dessutom banker och andra långivare att ägaren ska göra ett personligt borgensåtagande för bolagets förpliktelser. De ekonomiska riskerna för privatekonomin kan således vara betydligt större än det tillskjutna aktiekapitalet.

Företag med tillväxtpotential är ofta beroende av kapital för att kunna växa. Utvecklingen av nya innovativa produkter och tjänster fordrar investeringar som i regel är förenade med hög risk. En finansieringslösning i ett sådant fall kan vara att externa finansiärer bidrar med ägarkapital och kompetens. Investeraren delar därmed risken med företagets bildare och ställer i regel krav på hög avkastning om verksamheten utvecklas positivt. Beskattningen av utdelning och kapitalvinst är en faktor som påverkar investeringsviljan.¹³

En annan riskfaktor som en anställd bör ta hänsyn till när denne står inför valet att stanna kvar i en förhållandevis trygg anställning eller att överge denna och påbörja en ny verksamhet är den s.k. *försörjningsrisken*. Denna bottnar i att företagare inte i samma utsträckning som anställda omfattas av de rättsligt reglerade trygghetssystemen i form av exempelvis anställningsskydd, semester, arbetslöshetsförsäkring, ersättning från socialförsäkringen.¹⁴

Vidare innebär *anställning av personal* en rad långsiktiga förpliktelser av riskkaraktär. Kostnader för rekrytering och inskolning av nyanställda skapar trögheter i systemet som förstärks av inslag i arbetsmarknadslagstiftningen. Löner och anställningsvillkor för anställda bestäms i regel i samband med anställningen. Företaget får därmed fasta kostnader under en längre tid trots att resultatet av den anställdes arbete är osäkert. Resultatet kan utebli exempelvis på grund av att samarbetet mellan den anställde och ägaren fungerar dåligt, att den anställde blir sjuk eller presterar sämre än förväntat av andra skäl.

I den första 3:12-lagstiftningen beräknades den kapitalinkomstbeskattade avkastningen på det i företaget insatta kapitalet, den s.k. klyvningsräntan, till statslåneräntan med tillägg av en riskpremie på fem procentenheter. Riskpremien syftade till att kompensera investerare i fåmansföretag för att de i genomsnitt utsätts för större osäker-

¹³ Se härtill utredningen om skatteregler för incitamentsprogram, SOU 2016:23 s. 45–68. I avsnittet behandlar utredaren bl.a. frågan om det finns skäl att gynna incitamentskostnader genom skattregler.

¹⁴ Se SOU 2002:52, del 1, s. 208–218.

het än placerare på börsen.¹⁵ Riskpremien var däremot inte avsedd att kompensera aktiva delägare i fåmansföretag för försörjningsrisken eller för den osäkerhet som i övrigt följer med att bedriva näringsverksamhet.

I senare reformer har dock vikt lagts även vid andra riskfaktorer. 3:12-utredningen ansåg att då gällande riskpremie var alltför låg bl.a. med hänsyn till försörjningsrisken och föreslog en höjning från fem till tio procentenheter.¹⁶ Denna höjning genomfördes inte helt utan stannade i ett första steg vid att riskpremien höjdes till sju procentenheter.¹⁷

I betänkandet pekade 3:12-utredningen på de många gånger oförenliga krav som näringspolitiska intressen och skatterättsliga principer reste på ett reformerat system.¹⁸ Henrekson och Sanandaji har invänt att det med en korrekt definierad neutralitet inte borde finnas en sådan motsättning. Syftet med skattemässig neutralitet är att eliminera de ekonomiska snedvridningarna och stimulera näringslivet.¹⁹ De betraktar inte entreprenöriell verksamhet som samma produktionsfaktor som lönearbete och en beskattning som likställer dessa inkomster leder enligt deras uppfattning till negativa effekter både på det totala utbudet av och inriktningen på entreprenörsinsatser i ekonomin.²⁰

Teoretiskt är det invändningsfritt att det vid en korrekt definierad neutralitet inte finns någon motsättning mellan näringspolitiska intressen och skatterättsliga principer.

I praktiken är det emellertid omöjligt att hitta en korrekt avvägning av risken i den heterogena grupp företagare som är ägare till och verksamma i fåmansföretag. Det är ofrånkomligt att även beaktandet av riskmomentet måste ske schablonmässigt vid bestämmandet av den kapitalbeskattade inkomsten.

I 2006 års reformering av 3:12-reglerna gavs ett större utrymme att beakta riskfyllda investeringar. Ett argument var att skattesystemet inte är proportionellt, eftersom marginalbeskattningen inte är densamma vid vinster och förluster. För att skapa samhälls-

¹⁵ Se Prop. 1990/91:54, s. 224 f.

¹⁶ Se SOU 2002:52, del 1, s. 394.

¹⁷ Prop. 2003/04:17. *Lättnader i 3:12-reglerna och i arvs- och gåvoskatte-reglerna vid generationsskiftet i företag, m.m.*, s. 12 f. Se också prop. 2003/04:1, s. 204 f.

¹⁸ SOU 2002:52, del 1, s. 17.

¹⁹ Henrekson och Sanandaji. *Ägarbeskattningen och företagandet*, 2004, s. 111.

²⁰ Se a.a. s. 62–69.

ekonomisk neutralitet ansågs det därför nödvändigt att ge skattelättnader i form av tillägg till den riskfria räntan eller nedsättning av skatten på stora kapitalvinster. En följd av detta var att klyvningsräntan höjdes till statslåneräntan plus nio procentenheter, vilket är den nivå som gäller i dag.

Regeringen ansåg att man borde gå ett steg längre och ge ytterligare skattelättnader, som i och för sig ansågs omotiverade utifrån neutralitetshänsyn, men som var motiverade för att reglerna skulle uppfattas som legitima. De tillkommande skattelättnaderna avvägdes i relation till antalet anställda i företaget.²¹ Att det innebär ett risktagande att anställa arbetskraft är obestridligt, men även andra faktorer har bidragit till valet att förbättra löneunderlagsreglerna i stället för klyvningsräntan. Det finns ett samhällsekonomiskt intresse att stimulera företagets efterfrågan på arbetskraft. De anställda bidrar också till resultatet i företaget utöver vad de erhåller i lön.²² Till bilden hör också att en hög klyvningsränta och uppräkningsränta kan innebära att arbitragemöjligheter uppkommer om det blir lönsamt för ägaren till ett fåmansföretag att köpa riskfria räntebärande tillgångar genom sitt företag i stället för att köpa dessa som privatperson. Genom ett sådant sparande kan gränsbelopp genereras.²³

Lagstiftaren har alltså valt metoden att använda företagets lönesumma som en parameter för hur stor utdelning som ska godkännas för att bli kapitalinkomstbeskattad. Det har beskrivits som att man använder löneunderlaget som en proxy för en definition på risktagande.²⁴ Metoden kan sägas innefatta ett generellt beaktande av risktagande med verksamhet i fåmansföretag och inkluderar således även den s.k. försörjningsrisken trots att den inte uttryckligen nämndes.

²¹ Prop. 2005/06:40, s. 41. Se närmare om 2006 års reform i avsnitt 8.2.

²² Se härtill SOU 2002:52, del 1, s. 415 ff.

²³ Se prop. 2005/06:40, s. 56 f.

²⁴ Lodin. *3:12-reglerna – följetång utan slut, i antologin, En skattereform för 2000-talet*, 2014, s. 168 ff.

3.4 Inkomstomvandling

För att kunna identifiera att en inkomstomvandling faktiskt skett måste man kunna avgöra vad som egentligen är kapitalinkomst och arbetsinkomst. Som framgår i avsnitten ovan är det i praktiken omöjligt att i fåmansföretag där delägarna är närstående objektivt fastställa vad som utgör marknadsmässig lön för en delägars arbetsinsats. Därmed kan det inte fastställas att en viss bestämd del av en utdelning som betalas till en delägare egentligen utgör en arbetsinkomst. På samma sätt förhåller det sig med kapitalvinster som uppkommer när andelar i fåmansföretag avyttras. En följd av detta är att det inte heller är möjligt att avgöra i vilken utsträckning det förekommer omvandling av arbetsinkomster till kapitalinkomster. Att inkomstomvandling inte låter sig mätas innebär dock inte att fenomenet inte förekommer.

Ett sätt att närma sig frågan är att bedöma om regelsystemet är utformat på ett sådant sätt att förutsättningar och incitament finns för inkomstomvandling. Det kan då konstateras att skillnaden i skatteuttag mellan kapitalinkomster och arbetsinkomster över brytpunkten för statlig skatt utgör ett incitament att betala ut utdelning snarare än lön. Att reglerna skapar stora möjligheter att ta ut kapitalbeskattad inkomst kommer till uttryck i att de gränsbelopp som beräknas varje år är betydligt större än de gränsbelopp som faktiskt kommer att kunna utnyttjas.

Vidare har utredningen undersökt hur utdelningar och löner till ägare av kvalificerade andelar har utvecklats över tid. Det visar sig då att utvecklingen av lönerna har varit något svagare än för arbetskraften i stort, medan utdelningarna har flerfaldigats under tioårsperioden 2004–2013. Skillnaden mellan löneökningen och utdelningsökningen är ett tydligt tecken på att den ökade möjligheten för ägare av kvalificerade andelar att ta ut kapitalbeskattad utdelning som ändringar i lagstiftningen skapat har använts av andelsägarna och att det delvis skett på bekostnad av löneuttagen. Det är dock inte möjligt att säga i vilken utsträckning fördelningen mellan utdelning och lön i början av den undersökta perioden innefattade omvandling av arbetsinkomster till kapitalinkomster. På samma sätt går det inte att säga i vilken uträkning fördelningen i slutet av perioden innefattar inkomstomvandling.

Det är möjligt att den tidigare fördelningen mellan utdelning och lön var alltför ofördelaktig för de aktiva ägarna och att nuvarande fördelningen mellan arbets- och kapitalinkomster är bättre avvägd. Utgångspunkten från lagstiftarens sida inför 2006 års reform ligger nära det synsättet. Avsikten med reformen var att åstadkomma en lättnad i beskattningen.

Utredningen har även studerat utdelning och löner till olika kategorier av ägare av kvalificerade andelar. För var och en av dessa kategorier gäller samma svårigheter att objektivt mäta eventuell inkomstomvandling som för hela populationen av kvalificerade ägare. I den mån utdelningarna har ökat väsentligt mer än lönerna för någon kategori jämfört med övriga kvalificerade ägare talar det för att *utrymmet för inkomstomvandling har ökat* mer eller har ökat för fler delägare i den kategorin än för övriga. Det kan dock vara så att utrymmet för inkomstomvandling från början var mindre i just den kategorin. Undersökningar av hur utdelningar och löner utvecklats över tid för olika kategorier av kvalificerade ägare kan således inte ge något svar på vilka kategorier som har störst utrymme för inkomstomvandling. Sådana undersökningar kan därmed inte heller ge något svar på hur fördelningsreglerna bör förändras.

Sammanfattningsvis kan konstateras att det finns flera förhållanden som talar för att regelförändringarna under senare år lett till att utrymmet för inkomstomvandling ökat. Det går dock inte att med empiriska data påvisa i vilken utsträckning detta ökade utrymme faktiskt lett till en inkomstomvandling och vilka grupper det i så fall gäller. Som nämndes inledningsvis beror det på att det inte går att bestämma vad som utgör en korrekt fördelning mellan arbetsinkomst och kapitalinkomst.

Lagstiftningen bygger på schabloner och så måste det förbli även framöver. Det ligger i schablonernas natur att de inte alltid svarar mot den faktiska lönsamheten och intjäningsförmågan. Lönsamheten i de företag respektive intjäningsförmågan för de aktiva delägare som träffas av schablonerna varierar. Det medför att schablonerna för vissa kommer att framstå som förmånliga medan de för andra kommer att framstå som ofördelaktiga.

Vad kan då ge underlag för bedömningen av lämpliga förändringar av fördelningsreglerna?

Till att börja med kan konstateras att de överväganden som lett fram till utformningen av de nuvarande reglerna inte grundar sig på något empiriskt underlag avseende förekomsten av inkomstomvandling. Det har inte hindrat lagstiftaren från att genomföra förändringar som ansetts nödvändiga. På samma sätt förhåller det sig nu. Bristen på empiriska data bör inte leda till passivitet från lagstiftarens sida, särskilt med tanke på att inkomstomvandling till sin natur är sådan att den inte låter sig mätas. I tidigare lagstiftningsärenden har förts olika teoretiska resonemang om bl.a. investerarrisker och risken för inkomstomvandling i olika situationer. Dessa resonemang kan utgöra en av flera utgångspunkter för övervägandena om utformningen av framtida fördelningsregler.

Tidigare teoretiska resonemang måste emellertid prövas på nytt mot bakgrund av den problembild som är aktuell nu. En sådan prövning innebär en förnyad och självständig analys av de nuvarande fördelningsreglernas sätt att fungera. Det är till stor del fråga om en rättslig analys av reglerna.

Analysen av de nuvarande fördelningsreglernas sätt att fungera kan läggas till grund för att formulera olika alternativ till regelförändringar.

De konsekvensbeskrivningar som ska göras enligt direktiven och enligt kommittéförordningen är av stor betydelse i valet mellan de olika alternativen.

3.5 Neutralitet i förhållande till andra företagsformer

Det typiska tillämpningsområdet för 3:12-reglerna är den situation där företagsledaren även är dominerande ägare av företaget.²⁵ Vid utformningen av skattereglerna finns det därför skäl att inte bara jämföra fåmansföretagarens skattesituation med löntagarens utan också ta hänsyn till hur en fysisk person som driver verksamhet som enskild näringsidkare beskattas. Även skattesituationen för fysiska personer som är delägare i handelsbolag bör uppmärksammas då verksamheten i sådana fall ofta bedrivs av ett fåtal personer.

²⁵ Jfr prop. 2005/06:40, s. 43.

3.5.1 Enskilda näringsidkare

I en *enskild näringsverksamhet* beskattas resultatet av verksamheten som förvärvsinkomst hos den fysiska person som bedriver verksamheten. Inkomsterna sammanläggs därmed med tjänsteinkomster och blir föremål för kommunal inkomstskatt och statlig inkomstskatt över en viss nivå. På inkomsten uttas också socialavgifter i form av egenavgifter.

De civilrättsliga reglerna medför att det finns betydande skillnader mellan att bedriva verksamhet som enskild näringsidkare och genom ett aktiebolag.

Vinst i ett aktiebolag beskattas hos bolaget. Delas vinsten ut beskattas utdelningen hos ägaren. Vinsten blir alltså dubbelbeskattad. En enskild näringsidkare är formellt sett enkelbeskattad. De egenavgifter som näringsidkaren betalar anses dock på inkomster över en viss nivå som en skatt i ekonomisk mening, eftersom denna inkomst-del inte berättigar till några socialförsäkringsförmåner.

Till skillnad mot vad som gäller för en enskild näringsidkare kan ägaren i aktiebolag vara anställd i bolaget och få lön. Det är också möjligt att dela ut vinsten och därmed få åtminstone en del beskattad som kapitalinkomst. I enskild näringsverksamhet har all inkomst tidigare beskattats som förvärvsinkomst.

En annan skillnad är att en ägare av ett aktiebolag kan tillföra bolaget kapital genom lån. Bolaget får avdrag för räntan som beskattas hos ägaren som kapitalinkomst. Räntan blir alltså enkelbeskattad som kapitalinkomst hos ägaren. Någon möjlighet att låna ut medel till den egna verksamheten har inte en enskild näringsidkare.

Ett aktiebolag kan återinvestera inkomster i verksamheten utan att dessa blir beskattade hos ägaren. Tidigare hade inte en enskild näringsidkare samma möjligheter att finansiera expansion av verksamheten. Innan investering kunde ske skulle vinster beskattas hos ägare och socialavgifter tas ut.

Genom den uppdelning mellan förvärvsinkomster och kapitalinkomster som gjordes i 1990 års skattereform förstärktes de skattemässiga skillnaderna mellan enskilda näringsidkare och aktiebolag.

För att uppnå neutralitet mellan företagsformerna reformerades skattereglerna för enskilda näringsidkare 1993.²⁶ Två centrala delar var de nya reglerna om räntefördelning och expensionsmedel (numera benämnd expensionsfond). I det följande ges en översiktlig beskrivning av reglerna.²⁷

Räntefördelning

Reglerna om *positiv räntefördelning* syftar till att ge enskilda näringsidkare möjlighet att få en del av vinsten beskattad som kapitalinkomst. Det sker genom att en schablonmässigt beräknad avkastning på ett underlag som i princip utgörs av det egna kapitalet i verksamheten får dras av vid beräkningen av inkomsten av näringsverksamheten. Samma belopp tas i stället upp i inkomstslaget kapital. Det betyder att avkastningen på det i verksamheten satsade kapitalet till en del kan beskattas som kapitalinkomst. Inkomsten blir enkelbeskattad, vilket också eliminerar den fördel som en ägare i ett aktiebolag har genom att kunna delfinansiera verksamheten med lån till bolaget.

Om kapitalunderlaget däremot är negativt ska ett på visst sätt beräknat belopp i stället tas upp i inkomstslaget näringsverksamhet och dras av vid beräkning av inkomst av kapital, s.k. *negativ räntefördelning*.

Den schablonmässiga avkastningen beräknas med utgångspunkt i statslåneräntan. Vid positiv räntefördelning ökas den med sex procentenheter och vid negativ med en.

Om inte hela det positiva fördelningsbeloppet dras av får återstående belopp sparas till ett senare beskattningsår (sparat fördelningsbelopp).

Bestämmelserna om räntefördelning finns numera i 33 kap. inkomstskattelagen (1999:1229), II.

²⁶ Förslagen lämnades i prop. 1993/94:50, *Fortsatt reformering av företagsbeskattningen*, som antogs av riksdagen.

²⁷ Se närmare SOU 2014:68. *Förenklade skatteregler för enskilda näringsidkare och personer som är delägare i handelsbolags*, s. 74–85.

Expansionsfond

Vid beräkning av resultatet i en näringsverksamhet får avdrag göras för medel som har avsatts till expansionsfond. Vid avsättningen betalas en expansionsfondskatt med 22 procent på avsättningen. Det motsvarar den skattesats som gäller för aktiebolag. Därmed uppnås likabehandling med aktiebolag som kan använda den behållna vinsten till expansion av verksamheten. När egenföretagaren återför avsättningen föranleder det full beskattning i inkomstslaget näringsverksamhet jämte egenavgifter, dock med avräkning för den redan betalda expansionsfondsskatten. Situationen blir då att jämföra med ett aktiebolag när ägaren gör ett löneuttag.

Det finns begränsningar av hur stora avsättningar som får göras. För det första får inte en avsättning medföra underskott i näringsverksamheten. För det andra finns det ett tak för de totala avsättningarna kopplat till kapitalunderlaget i företaget för att näringsidkaren inte ska kunna använda tillgångar motsvarande expansionsfonden för privat bruk.

Bestämmelserna om expansionsfond finns i 34 kap. IL.

Periodiseringsfond

I 1993 års reformering av företagsbeskattningen infördes möjligheter till avsättning till periodiseringsfonder för både bolag och enskilda näringsidkare.²⁸ Avdraget fick högst uppgå till 25 procent av årets inkomst. För enskilda näringsidkare har avdraget senare höjts till 30 procent. Varje års avsättning bildar en egen fond. För enskilda näringsidkare ska en fond återföras till beskattning senast det sjätte året efter det år då avsättningen gjordes.

Från 2005 ”räntebeläggs” juridiska personers periodiseringsfonder genom att en schablonintäkt ska tas upp till beskattning. Detta gäller inte för enskilda näringsidkare.

Bestämmelserna om periodiseringsfonder finns i 30 kap. IL.

²⁸ Prop. 1993/94:50. *Fortsatt reformering av företagsbeskattningen*, s. 210 ff.

Nedsättning av egenavgifterna

Enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare i handelsbolag har vid beräkningen av egenavgifterna rätt till avdrag med 7,5 procent av avgiftsunderlaget, dock högst 15 000 kronor per år.²⁹

3.5.2 Delägare i handelsbolag

Ett handelsbolag är en juridisk person men inte ett skattesubjekt. Bolagets inkomster beskattas i stället hos delägarna. När fysiska personer är delägare i ett handelsbolag överensstämmer beskattningen av de löpande inkomsterna i stort med vad som gäller för enskilda näringsidkare. En skillnad är att handelsbolagets inkomster i form av ränta och utdelning liksom kapitalvinst på aktier och andra värdepapper beskattas hos delägarna såsom inkomst av näringsverksamhet.

Bestämmelserna om räntefördelning, expansionsfonder och periodiseringsfonder gäller också för fysiska delägare i handelsbolag på liknande sätt som för enskilda näringsidkare.

3.5.3 Förslag om förenklade skatteregler för enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare i handelsbolag

Skatteförenklingsutredningen har föreslagit att inkomstskattereglerna för enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare i handelsbolag ska förenklas.³⁰ Förslaget innebär bl.a. att en ny avsättningsmöjlighet införs som ersätter reglerna om expansionsfond, skogskonto, skogsskadekonto, upphovsmannakonto och expansionsfond samtidigt som reglerna om periodiseringsfond slopas för enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare i handelsbolag.

Reglerna om räntefördelning ska finnas kvar, men i två olika former, en fullständig räntefördelning som bygger på dagens regler och en ny, förenklad räntefördelning. Den senare påminner om för-

²⁹ 3 kap. 18 § socialavgiftslagen (2000:980).

³⁰ SOU 2014:68.

enklingsregeln i 3:12-systemet. Räntefördelningsbeloppet är dock knutet till ägaren och får högst uppgå till ett halvt prisbasbelopp.³¹

Utredningens förslag har ännu inte lett till lagstiftning.

3.5.4 Slutsatser

Räntefördelningsreglerna syftar till att enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare i handelsbolag ska beskattas likvärdigt med vad som gäller för ägare av fåmansföretag. Riskpremien i 3:12-reglerna är dock nio procentenheter jämfört med sex procentenheter i räntefördelningsreglerna.

Den del av inkomsten som beskattas som kapitalinkomst hos en ägare till ett aktiebolag har först blivit föremål för bolagsskatt med 22 procent. Skattesatsen hos delägaren är 20 procent. Det innebär en sammanlagd skattebelastning på 37,6 procent. För den enskilde näringsidkaren är skattesatsen 30 procent på den räntefördelade kapitalinkomsten.

Det finns möjligheter att spara såväl utdelningsutrymme som fördelningsbelopp. Det sparade utdelningsutrymmet räknas upp med statslåneräntan plus tre procentenheter. För en enskild näringsidkare görs en årlig beräkning av kapitalunderlaget, vilket medför att kvarhållna vinstmedel och nettotillskott av kapital automatiskt beaktas. Den uppräknings som görs av sparad utdelning i 3:12-systemet kan anses som en kompensation för att behållna vinstmedel inte räknas med i kapitalunderlaget.

En enskild näringsidkare kan givetvis inte vara anställd i sin egen verksamhet men kan ha anställd personal. På liknade sätt som för ett aktiebolag finns det risker förknippade med att driva en egen verksamhet och ha anställd personal. Någon motsvarighet till det lönebaserade utrymmet finns dock inte för en enskild näringsidkare.³²

³¹ A. betänkande s. 160 ff.

³² I budgetpropositionen för 2017, prop. 2016/17:1, avsnitt 6.6, föreslås att en enskild näringsidkare som bedriver verksamhet utan anställda och som anställer en person ska, under vissa förutsättningar, inte betala någon annan socialavgift eller löneskatt än ålderspensionsavgift enligt socialavgiftslagen. Nedsättningen gäller bara under de första tolv månaderna av anställningen och avser den del av lönen som inte överstiger 25 000 kronor per månad. Lagstiftningen är tillfällig och ska gälla till utgången av 2021.

Inte heller finns det någon förenklingsregel för enskilda näringsidkaren av det slag som gäller enligt 3:12-reglerna, även om Skatteförenklingsutredningen i sitt betänkande föreslagit att en regel med liknande syfte ska införas.

Vissa skatte- och avgiftsregler är fördelaktigare för enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare i handelsbolag än för fåmansföretagen. Dit hör nedsättningen av egenavgifter och den högre avsättningsmöjligheten till periodiseringsfonder utan att behöva betala årlig schablonintäkt.

Vissa skatteregler gäller enbart för enskilda näringsidkare. Här kan nämnas att enskilda näringsidkare som upprättar förenklat årsboks slut dels inte behöver ta upp något värde på lagertillgångarna om lagrets värde uppgår till högst 5 000 kronor (17 kap. 4 a § IL), dels har rätt till värdeminskningssavdrag med hela avskrivningsunderlaget om det uppgår till högst 5 000 kronor (18 kap. 13 § IL). Vidare finns särskilda möjligheter att få uppskov med beskattningen vid avsättning till bl.a. skogskonto och upphovsmannakonto.

Även om det sålunda finns lättnader i beskattningen för enskilda näringsidkare på vissa områden och i vissa situationer kan de normalt inte kompensera för de lättnader som delägare i fåmansföretag får framför allt genom reglerna om lönebaserat utrymme och förenklingsregeln.

Utredningen kan därför konstatera att skattereglerna för fåmansföretagare på ett generellt plan är mer förmånliga än vad som gäller för enskilda näringsidkare och för fysiska personer som är delägare i handelsbolag. Skattereglerna behandlar alltså inte de olika företagsformerna på ett neutralt sätt.

3.6 Avslutande synpunkter

Utredningens uppdrag är i första hand att begränsa möjligheterna till skattemässig inkomstomvandling och säkerställa att det ursprungliga syftet med 3:12-reglerna upprätthålls. Det innebär att utredningen måste verka för att reglerna i möjligaste mån är neutrala i förhållande till löntagare och enskilda näringsidkare.

Utgångspunkten är liksom tidigare att regelverket ska baseras på en kapitalavkastningsmodell, där man på ett schablonmässigt sätt

bestämmer kapitalinkomsten och där uttag utöver denna nivå beskattas som arbetsinkomst.

Vid bestämmandet av kapitalinkomsten ska hänsyn tas till risken att starta och driva företag. Det ligger också i linje med vad som framhålls i direktiven. Där sägs att vid utformningen av reglerna är det viktigt att hitta en bra balans mellan å ena sidan syftet att skapa positiva effekter som ökat entreprenörskap, flera arbetstillfällen och högre tillväxt och å andra sidan syftet att förhindra inkomstomvandling.

Den schablonmässiga avvägning av risktagandet bör enligt utredningen göras på samma sätt som enligt nu gällande regler. Utöver den riskpremie som ägaren tillgodoräknas på det tillskjutna kapitalet ska löneunderlaget ses som en indikator på risk. Det hindrar inte att det finns anledning att justera ned den höga nivå som det lönebaserade utrymmet fått genom reformer under senare år.

Vidare bör 3:12-systemet även fortsättningsvis innehålla en förenklingsregel för nystartade och mindre företag samt regler som sätter ett tak för tjänstebeskattningen för att undvika överbeskattning av riktigt höga utdelningar och kapitalvinster.

Vid utformningen av förslagen bör också de riktlinjer som riksdagen antagit för skattepolitiken vara vägledande.³³ Där anges bl.a. följande.

En viktig princip för skattepolitiken, som bidrar till ett legitimt och rättvist skattesystem, är att skattereglerna ska vara generella, med breda skattebaser och skattesatser som är väl avvägda gentemot målen för den ekonomiska politiken. Generella och tydliga regler, utan komplicerade gränsdragningar, bidrar till förståelse och legitimitet för skattesystemet och minskar även utrymmet och riskerna för fel och fusk. En sådan utformning av regelverket säkerställer skatteintäkter för en långsiktig finansiering av den gemensamma välfärden, olika samhällsfunktioner och andra offentliga utgifter. Avsteg från denna princip kan i vissa fall motiveras av explicita krav på styrning eller av samhälls-ekonomiska effektivitetsskäl.

Utredningen strävar efter att de förslag som utarbetas i möjligaste mån ska vara generella. Det bidrar till ökad neutralitet och minskar reglernas tröskeleffekter. De närmare övervägandena görs i respektive kapitel när de olika förslagen behandlas.

³³ Prop. 2014/15:100, s. 105. 2014/15:FiU20. *Riktlinjer för den ekonomiska politiken.*, rskr. 2014/15:254.

4 Nuvarande reglering

4.1 Inledning

Bestämmelser om vilka företag som utgör fåmansföretag finns i 56 kap. inkomstskattelagen (1999:1229), IL. Särskilda bestämmelser som är tillämpliga på fåmansföretag och deras ägare finns på olika håll i IL.

De mest betydelsefulla bestämmelserna är de som gäller beskattning av utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar i fåmansföretag. Dessa bestämmelser finns i 57 kap. IL och har till övergripande syfte att förhindra att företagets ägare omvandlar arbetsinkomster till kapitalinkomster.

4.2 Varför behövs särskilda regler för fåmansföretag?

Ett aktiebolag är ett självständigt rättssubjekt, skilt från bolagets ägare. Aktiebolaget kan köpa och sälja varor och tjänster, sätta sig i skuld, anställa personal och ingå andra former av avtal. Sådana transaktioner kan även genomföras mellan bolaget och dess ägare. Exempelvis kan tillgångar överlätas mellan bolaget och en ägare. En ägare kan också bli anställd i bolaget.

I ett bolag med många ägare bidrar tvåpartsförhållandet mellan bolaget och de enskilda ägarna till en i någon mån objektiv värdering av ägarnas transaktioner med bolaget på liknande sätt som i förhållandet mellan bolaget och helt utomstående parter.

I ett bolag med endast en ägare har tvåpartsförhållandet inte denna effekt. I ett sådant bolag kan transaktioner mellan ägaren och bolaget sägas innebära att ägaren gör affärer med sig själv. Priset för tillgångar som överläts mellan ägaren och bolaget kan då komma att avvika från marknadspriset. När det gäller bolagets vinst kan ägaren välja mellan att låta bolaget dela ut vinst till honom eller

henne i denna egenskap eller att låta bolaget betala ut lön till ägaren i egenskap av anställd i bolaget. På liknande sätt är tvåpartsförhållandet försvagat också när andelarna i företaget ägs av ett fåtal fysiska personer.

För att inte omotiverade skattefördelar ska kunna uppnås genom ägarnas stora frihet att bestämma över hur bolagets vinst ska disponeras och att genomföra transaktioner med bolaget, har det under lång tid funnits särskilda skatteregler för fåmansföretag och deras ägare.

4.3 Kort bakgrund till de nuvarande reglerna

Före 1976 var regler som riktade sig mot fåmansföretag endast sporadiskt förekommande, men från den tidpunkten infördes en utförlig reglering av beskattningen av fåmansföretag och deras ägare.¹ Den nya lagstiftningen innehöll dels regler för att förhindra kringgående av den progressiva beskattningen genom uppdelning av inkomster från fåmansföretag mellan närstående, dels regler för att förhindra otillbörliga skatteförmåner genom värdeöverföringar från fåmansföretag till deras ägare. De senare reglerna hade formen av stoppregler som innebar att om sådana transaktioner genomfördes drabbades de skattskyldiga av en strängare beskattning än enligt allmänna regler.

Genom skattereformen 1990 fick Sverige ett s.k. dualt skattesystem. Det innebär att arbetsinkomster och kapitalinkomster beskattas olika. För arbetsinkomster tillämpas liksom tidigare en progressiv beskattning medan kapitalinkomster beskattas med en proportionell och i de flesta fall lägre skatt. Även med beaktande av dubbelbeskattningen av inkomster från juridiska personer blir skatteuttaget lägre på kapitalinkomster än på arbetsinkomster, i vart fall i högre inkomstskikt. Den nya ordningen skapade därmed ett starkt incitament att omvandla arbetsinkomster till kapitalinkomster. För att undvika detta infördes särskilda regler för beskattningen av utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmansföretag. Bestämmelserna fördes in i 3 § 12 mom. i den då gällande lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt och har allt sedan dess kallats 3:12-regler.

¹ Prop. 1975/76:79. *Om ändrade regler för beskattning av fåmansföretag m.m.*; SFS 1976:85.

Bestämmelserna, som numera finns i 57 kap. IL, innebär att utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmansföretag delvis ska beskattas i inkomstslaget tjänst. Fördelningen av inkomsten mellan inkomstslagen kapital och tjänst gjordes med utgångspunkt i en antagen normal avkastning på det investerade kapitalet. Avkastningen bestämdes med hjälp av den s.k. klyvningsräntan, som ursprungligen sattes till statslåneräntan plus fem procentenheter, men som senare har höjts till statslåneräntan plus nio procentenheter.

Några år efter skattereformen ändrades sättet att beräkna normalavkastningen för att bättre återspegla förhållandet att risken och därmed den avkastning en investerare förväntar sig varierar kraftigt mellan olika företag. Förutom den enligt klyvningsräntan beräknade avkastningen på det investerade kapitalet fick därför i vissa fall även en andel av de löner företaget hade betalat ut till anställda beaktas vid beräkningen av den andel av en utdelning eller en kapitalvinst som skulle beskattas i inkomstslaget kapital.

De flesta av de stoppregler som infördes i samband med 1976 års lagstiftning upphävdes 1999. De regler om inkomstuppdelning mellan närstående, som också infördes 1976, har behållits och finns numera i 60 kap. IL. Inget av detta kommer att beröras ytterligare i betänkandet.

Även bestämmelserna om beskattning av s.k. förbjudna lån som infördes redan 1973 finns kvar. Bestämmelserna gäller lån från alla aktiebolag oavsett om de är fåmansföretag eller inte och innebär att om ett aktiebolag har lämnat ett penninglån till en aktieägare ska lånebeloppet vid beskattningen tas upp som intäkt hos aktieägaren.

Den fortsatta framställningen koncentreras emellertid på den del av fåmansföretagslagstiftningen som gäller beskattning av utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmansföretag, 3:12-reglerna.

4.4 Grundläggande regler om beskattning av utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmansföretag

Som huvudregel ska utdelningar och kapitalvinster beskattas i inkomstslaget kapital.²

De särskilda reglerna om beskattning av utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmansföretag finns numera i 57 kap. IL. De särskilda reglerna innebär att utdelningen eller kapitalvinsten till viss del ska beskattas i inkomstslaget tjänst i stället för i inkomstslaget kapital.

TVå grundläggande förutsättningar måste vara uppfyllda för att de särskilda beskattningsreglerna ska bli tillämpliga.

1. Företaget ska vara ett fåmansföretag, se avsnitt 4.5.
2. De andelar i företaget som utdelningen eller kapitalvinsten härrör från ska vara s.k. kvalificerade andelar, se avsnitt 4.6.

Fördelningen mellan inkomstlagen avgörs främst av ett särskilt gränsbelopp som är avsett att motsvara normal avkastning på det kapital som ägaren investerat eller låtit stå kvar i företaget. Inkomsten upp till gränsbeloppet beskattas i inkomstslaget kapital och den del av inkomsten som överstiger gränsbeloppet beskattas i inkomstslaget tjänst, se avsnitt 4.7.

4.5 Fåmansföretag

Huvuddefinitionen

Med fåmansföretag avses enligt huvuddefinitionen i 56 kap. 2 § 1 IL aktiebolag och ekonomiska föreningar där fyra eller färre delägare äger andelar som motsvarar mer än 50 procent av rösterna för samtliga andelar i företaget.

Av 2 kap. 2 § IL framgår att även utländska motsvarigheter till aktiebolag och ekonomiska föreningar omfattas av definitionen.

² 41 kap. 1 § IL.

Den subsidiära definitionen

I 56 kap. 2 § 2 IL finns det även en subsidiär definition som innebär att aktiebolag och ekonomiska föreningar utgör fåmansföretag om näringsverksamheten är uppdelad på verksamheter som är oberoende av varandra och en fysisk person genom innehav av andelar, genom avtal eller på liknande sätt har den faktiska bestämmanderätten över en sådan verksamhet och självständigt kan förfoga över dess resultat.

Den subsidiära definitionen omfattar företag som visserligen ägs av ett större antal personer men där verksamheten är uppdelad på flera avgränsade verksamheter som var och en fungerar som ett självständigt fåmansföretag. Enligt lagens förarbeten är den subsidiära definitionen nödvändig, eftersom det i annat fall skulle vara risk att fria yrkesutövare som bedriver sin verksamhet i eget företag frestas att med behållande av sitt reella inflytande formellt överföra verksamheten till ett företag med många ägare.³ Enligt den domstolspraxis som utvecklats ställs relativt höga krav på de olika delverksamheternas självständighet för att ett företag ska anses som ett fåmansföretag enligt den subsidiära definitionen.⁴ Den subsidiära definitionen har därför en mycket begränsad praktisk betydelse.

Den utvidgade fåmansföretagsdefinitionen

Utgångspunkten vid tillämpningen av reglerna i 57 kap. IL är att företaget är ett fåmansföretag enligt någon av definitionerna i 56 kap. IL. De höga krav som ställs upp för att tillämpa den subsidiära definitionen har medfört att den har behövt kompletteras med en utvidgad fåmansföretagsdefinition i 57 kap. 3 § IL, som dock bara gäller vid tillämpningen av detta kapitel.

Vid bedömningen enligt den utvidgade definitionen ska flera delägare anses som en enda delägare om de själva eller genom någon närstående är eller under något av de fem föregående beskattningsåren har varit verksamma i betydande omfattning i företaget eller i ett av företaget helt eller delvis, direkt eller indirekt ägt fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag.

³ Prop. 1975/76:79, s. 71.

⁴ Se RÅ 1978 1:52 och RÅ 1978 1:97.

Den utvidgade definitionen innebär i likhet med den subsidiära att företag med många ägare kan utgöra fåmansföretag. Till skillnad från den subsidiära tar den utvidgade definitionen inte sikte på företag där verksamheten är uppdelad på flera självständiga verksamheter där en delägare själv bestämmer över en sådan verksamhet. Den utvidgade definitionen fångar in företag där ett större antal delägare driver en verksamhet gemensamt utan att nödvändigtvis agera helt självständigt i förhållande till varandra. Avgörande är i stället att delägarna är verksamma i betydande omfattning i företaget, vilket är vanligt i konsultföretag inom olika branscher. I rättsfallet RÅ 1993 ref. 99 ansågs ett tjänsteproducerande företag med 150 delägare som alla var heltidsanställda vara ett fåmansföretag. Den utvidgade definitionen ansågs i RÅ 2010 ref. 102 även omfatta ett företag som bedrev industriell verksamhet där alla anställda var delägare i företaget.

Delägare är de fysiska personer som direkt eller indirekt äger andelar i fåmansföretaget

Med delägare i fåmansföretag avses en fysisk person som, direkt eller indirekt, äger eller på liknande sätt innehar andelar i företaget.⁵ Juridiska personer som äger andelar i fåmansföretaget räknas således inte in i kretsen av delägare. I stället jämföras fysiska personers indirekta ägande via en eller flera juridiska personer med direkt ägande.

I många sammanhang jämföras dödsbon med fysiska personer. Vid bedömningen av frågan om ett företag är ett fåmansföretag behandlas dödsbon emellertid på samma sätt som andra juridiska personer och räknas därmed inte som delägare.⁶

Flera närstående räknas som en enda delägare

Vid bedömningen av om ett företag är ett fåmansföretag ska en person och hans närstående (närståendekrets) anses som en enda delägare.⁷ Vad som avses med närstående behandlas i avsnitt 4.6.2.

⁵ 56 kap. 6 § IL.

⁶ 56 kap. 7 § IL.

⁷ 56 kap. 5 § IL.

Marknadsnoterade bolag är inte fåmansföretag

Marknadsnoterade aktiebolag har uteslutits från definitionen av fåmansföretag.⁸

I förarbetena till 1976 års lagstiftning anfördes att bolag av den här storleksordningen är utsatta för en sådan stark kontroll både från de anställdas och från allmänhetens sida, även när inte mer än en minoritet av aktierna släpps ut på öppna marknaden, att missbruk av den typ som var aktuell då inte behövde befaras.⁹ I samband med införandet av de särskilda reglerna för utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmansföretag uttalades att de noterade bolagen är underkastade sådan insyn och kontroll att det inte föreligger samma risk för missbruk som i mer renodlade fåmansföretag.¹⁰

Fåmanshandelsbolag

Även handelsbolag faller utanför definitionen av fåmansföretag. Skälet till det är att handelsbolag inte utgör skattesubjekt och att handelsbolagens vinster därmed endast beskattas hos delägarna. De bestämmelser som syftar till att förhindra kringgående av dubbelbeskattningen genom uttag från bolaget saknar därför betydelse för beskattningen av handelsbolagens vinster.¹¹

Däremot finns det även när det gäller handelsbolag behov av regler som hindrar att vinster som härrör från ägarnas arbetsinsatser beskattas som kapitalinkomster. Bestämmelserna i 57 kap. IL om beskattning av utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmansföretag gäller därför även vid verksamhet i fåmanshandelsbolag, se avsnitt 4.6 och 4.7.

I 56 kap. 4 § IL finns en särskild definition av fåmanshandelsbolag. Den definitionen liknar definitionen av fåmansföretag i 56 kap. 2 § IL. De handelsbolag som omfattas är de där fyra eller färre delägare genom innehav av andelar eller på liknande sätt har ett bestämmande inflytande (huvuddefinitionen) och dessutom de där näringsverksamheten är uppdelad på verksamheter som är oberoende av varandra och där en fysisk person genom innehav av an-

⁸ 56 kap. 3 § IL.

⁹ SOU 1975:54. *Fåmansbolag*, s. 174.

¹⁰ Prop. 1989/90:110. *Om reformerad inkomst- och företagsbeskattning*, s. 602.

¹¹ A. prop. s. 602 f.

delar, genom avtal eller på liknande sätt har den faktiska bestämmanderätten över en sådan verksamhet (den subsidiära definitionen).

Den utvidgade definitionen i 57 kap. 3 § IL omfattar både fåmansföretag och fåmanshandelsbolag.

4.6 Kvalificerade andelar

De särskilda bestämmelserna om beskattning av utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmansföretag gäller endast kvalificerade andelar.

Med kvalificerad andel avses enligt 57 kap. 4 § IL andel i eller avseende ett fåmansföretag under förutsättning att

1. andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i företaget eller i ett annat fåmansföretag eller i fåmanshandelsbolag som bedriver samma eller likartad verksamhet, eller
2. företaget, direkt eller indirekt, under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren har ägt andelar i ett annat fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag och andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i detta fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag.

Av 57 kap. 2 § IL framgår att det endast är fysiska personer som kan inneha kvalificerade andelar. Vidare kan endast andelar i fåmansföretag som en fysisk person äger direkt vara kvalificerade. Den verksamhet som gör andelarna kvalificerade i det direktägda företaget behöver dock inte utövas i detta företag utan den kan bedrivas i ett annat fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som bedriver samma eller likartad verksamhet eller i ett indirekt ägt fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag.

Med verksamhet i fåmansföretag jämföras alltså verksamhet i ett fåmanshandelsbolag. I den fortsatta framställningen i detta kapitel bortses dock från verksamhet i fåmanshandelsbolag. Där behandlas inte heller andra delägarätter än andelar i fåmansföretag¹² eller vad

¹² 57 kap. 2 § andra stycket IL.

som gäller om ett fåmansföretag upphör att vara fåmansföretag¹³ eller vid andelsbyte eller partiell fission.¹⁴

Vad som gäller ifråga om kvalificerade andelar vid arv och gåva behandlas i avsnitt 4.8.

4.6.1 Andelsägarens verksamhet

Verksamhet i ett direktägt fåmansföretag

De särskilda bestämmelserna om beskattning av fåmansföretagare är avsedda att förhindra att arbetsinkomster omvandlas till kapitalinkomster. Genom bestämmelserna om kvalificerade andelar avgränsas tillämpningsområdet till i första hand de delägare som även arbetar i företaget, aktiva delägare. För passiva delägare gäller vanliga regler om beskattning av utdelning och kapitalvinst.

En andel blir således kvalificerad genom andelsägarens verksamhet i företaget. När det gäller arbetsinsatsens omfattning beskrivs den i lagtexten med orden ”verksam i betydande omfattning”. I lagens förarbeten sägs att en person alltid ska anses verksam i betydande omfattning i ett företag om hans arbetsinsatser har stor betydelse för vinstgenereringen i företaget. Till denna grupp av kvalificerat verkssamma hör enligt förarbetena företagsledare och andra högre befattningshavare. I mindre företag kan arbetsledare och ibland även anställda utan någon ledarbefattning räknas till samma kategori. Detta gäller särskilt sådana fall där delägarna kan anses bedriva en gemensam verksamhet. Det behöver inte vara fråga om ett heltidsarbete utan arbetsinsatsen måste ses i relation till företagets omfattning och övriga omständigheter. En styrelsemedlem som inte utför kontinuerligt arbete kan dock inte utan vidare anses kvalificerat verksam, även om han gjort enstaka insatser av stor betydelse till exempel för att skaffa en viktig order till företaget.¹⁵

Arbetsinsatsens betydelse för vinstgenereringen i företaget har även i domstolarnas tillämpning kommit att bli ett avgörande kriterium.

¹³ 57 kap. 6 § IL.

¹⁴ 57 kap. 7–7c §§ IL.

¹⁵ Prop. 1989/90:110, s. 703.

I rättsfallet RÅ 2002 ref. 21 ansåg Högsta förvaltningsdomstolen att en person inte var verksam i betydande omfattning i ett företag trots att han var ensam ägare till och ende ordinarie styrelseledamot i företaget. Det framgår av rättsfallsreferatet att han hade arbetat i företaget endast under en kort tid och att kapitalvinsten vid försäljningen av andelarna i företaget kunde förklaras av andra omständigheter än hans arbetsinsats.

I flera fall rörande verksamhet i fåmansföretag som förvaltar *värdepapper* har Högsta förvaltningsdomstolen ansett att andelarna i företaget inte varit kvalificerade.¹⁶ I RÅ 2009 not. 68 där köp och försäljningar av aktier som ägaren hade genomfört varit frekventa och avsett inte obetydliga belopp ansåg domstolen att ägarens arbetsinsats inte hade haft en påtaglig betydelse för vinstgenereringen.

När det gäller företag som förvaltar *fastigheter* har bedömningen varit mer beroende på omständigheterna i det enskilda fallet. I RÅ 2007 ref. 15 ansågs att en delägare i ett fåmansföretag inte var verksam i betydande omfattning i företaget när verksamheten bestod av förvaltning av en fastighet och arbetsinsatsen endast omfattade två och en halv timme per år. Vinsten vid försäljningen av andelarna i företaget ansågs bero på att värdeutvecklingen på fastigheter hade varit god under en följd av år. I HFD 2013 ref. 11 (I och II) hade delägare i fastighetsförvaltande företag eller deras närstående utfört mer omfattande arbetsinsatser av betydelse för verksamheten. Då ansågs andelarna kvalificerade.

I företag som bedrivs gemensamt av många personer skulle det kunna sägas att var och en av de aktiva delägarnas bidrag till vinstgenereringen är litet. Det har inte hindrat Högsta förvaltningsdomstolen från att betrakta de aktiva delägarna som verksamma i betydande omfattning.¹⁷ Ett sådant synsätt är nödvändigt om inte den utvidgade fåmansföretagsdefinitionen ska få ett mycket begränsat tillämpningsområde. Högsta förvaltningsdomstolens praxis får förstås på det sättet att arbetsinsatsen tidsmässigt ska ha varit av viss betydelse och att det därutöver ska föreligga ett relativt starkt orsakssamband mellan arbetsinsatsen och företagets intäkter. Där emot är det inte nödvändigt att den enskilde delägarens arbetsinsats har bidragit till en stor andel av företagets samlade intäkter.

¹⁶ Se RÅ 2004 ref. 61, RÅ 2004 not. 125 och RÅ 2004 not. 162.

¹⁷ Se RÅ 1993 ref. 99 och RÅ 2010 ref. 102.

Samma eller likartad verksamhet

En andel i ett fåmansföretag kan även vara kvalificerad på grund av att delägaren eller någon närstående till delägaren är eller har varit verksam i ett annat fåmansföretag om det företaget bedriver samma eller likartad verksamhet. Den här regeln avser att förhindra att arbetsinkomster som upparbetats i ett företag undgår tjänstebeskattnings genom att de tas ut efter det att delägaren har flyttat sin verksamhet till ett annat företag och därmed inte längre är verksam i det första företaget.

Innebörden av uttrycket ”samma eller likartad verksamhet” och bestämmelsens tillämpning behandlas mer utförligt i kapitel 14.

Verksamhet i ett indirekt ägt fåmansföretag

En andel kan vara kvalificerad även om delägaren inte varit verksam i det fåmansföretag som andelarna avser utan i ett annat fåmansföretag som det direktägda fåmansföretaget äger andelar i, direkt eller indirekt. Detta innebär att bestämmelserna om kvalificerade andelar inte kan kringgåas genom att den fysiska person som är verksam i företaget sätter in en juridisk person mellan sig och det företag där verksamheten bedrivs.

4.6.2 Närståendes verksamhet

Vid bedömningen av frågan om en andel i ett fåmansföretag är kvalificerad ska förutom delägarens egen aktivitet i företaget även närståendes aktivitet beaktas. Närstående personer anses ha en intressegemenskap och kan ingå avtal och företa andra dispositioner som normalt inte förekommer mellan oberoende parter. Intressegemenskapen gör också transaktionerna svåra att kontrollera och bedöma rättsligt på ett korrekt sätt. Syftet med att närståendes verksamhet beaktas får därför antas vara att förhindra att de särskilda bestämmelserna om utdelning och kapitalvinst från fåmansföretag kringgåas genom att vinster som härrör från arbetsinsatser som utförts av den som både är verksam i företaget och i realiteten styr det tillfaller någon närstående, passiv delägare i form av utdelning eller kapitalvinst.

Med närstående avses make, förälder, mor- och farförälder, avkomling och avkomlings make, syskon, syskons make och avkomling samt dödsbo som den skattskyldige eller någon av de tidigare nämnda personerna är delägare i. Som avkomling räknas även styvbarn och fosterbarn.¹⁸

De bestämmelser som gäller för makar ska också tillämpas på sambor som tidigare har varit gifta med varandra eller som har eller har haft gemensamma barn.¹⁹

För att förhindra att den progressiva beskattningen av arbetsinkomster kringgås genom att andelsägandet och därmed utdelning eller kapitalvinst fördelas på flera familjemedlemmar finns det särskilda bestämmelser om skatteberäkning inom familjen.²⁰

4.6.3 Karenstiden

En kvalificerad andel i ett fåmansföretag förblir kvalificerad under en karenstid om fem år efter det att delägaren upphört med sin verksamhet i företaget.²¹

Utan särskilda karensregler skulle det vara möjligt att upphöra med verksamheten och omedelbart eller i vart fall under påföljande år ta ut uppsamlade förvärvsinkomster som utdelning. Karenstiden sänktes genom lagstiftning 1996 från tio till fem år. Regeringen gjorde bedömningen att det kunde ske utan att det därigenom skulle uppkomma någon beaktansvärd möjlighet till skatteplanering.²²

En förutsättning för att karenstiden ska börja löpa är att delägaren har upphört med sin verksamhet i såväl det företag där andelarna är kvalificerade som i andra fåmansföretag som det direktägda fåmansföretaget äger andelar i, direkt eller indirekt. Detsamma gäller verksamheten i fåmansföretag som bedriver samma eller likartad verksamhet. Även närståendes verksamhet i alla de nu nämnda slagen av företag måste ha upphört för att karenstiden ska börja löpa.

¹⁸ 2 kap. 22 § IL.

¹⁹ 2 kap. 20 § IL.

²⁰ 57 kap. 36 § IL.

²¹ 57 kap. 4 § IL.

²² Prop. 1996/97:45. *Lättnad i ägarbeskattningen i små och medelstora företag*, s. 44.

4.6.4 Utomståenderegeln

I 57 kap. 5 § IL finns den s.k. utomståenderegeln. Bestämmelsen innebär att om utomstående, direkt eller indirekt, i betydande omfattning äger del i företaget och direkt eller indirekt, har rätt till utdelning, ska en andel anses kvalificerad bara om det finns särskilda skäl. Vid bedömningen ska förhållandena såväl under beskattningsåret som under de fem föregående beskattningsåren beaktas.

Bakgrunden till bestämmelsen är att det vid betydande utomstående ägande inte finns något incitament för en aktiv ägare att ta ut ersättning för en arbetsinsats som utdelning i stället för lön, eftersom utdelning då även måste lämnas till de utomstående ägarna.

Med utomstående avses enligt 5 § tredje stycket framför allt fysiska personer som inte äger kvalificerade andelar i företaget. Med utomstående ägande i ”betydande omfattning” avses enligt förarbetena till bestämmelsen en ägarandel om minst 30 procent.²³ Den gränsen har även kommit att tillämpas i rättspraxis.

Högsta förvaltningsdomstolen har konstaterat att bestämmelsen inte uppställer något oeftergivligt krav på att utomstående har ägt andelar i företaget under hela femårsperioden. Det är emellertid i ytterst få fall som domstolen har ansett utomståenderegeln tillämplig när det utomstående ägandet inte har bestått under hela femårsperioden eller den kortare tid som företaget varit verksamt.²⁴

4.7 Klyvningsreglerna – fördelningen mellan kapital- och tjänstebeskattning

Om en andel är kvalificerad enligt de regler som redovisas i föregående avsnitt ska utdelning som lämnas på andelen och kapitalvinst som uppkommer vid försäljning av andelen delvis beskattas i inkomstslaget tjänst. De s.k. klyvningsreglerna innebär att en uppdelning, en klyvning, av inkomsten ska göras i en del som beskattas enligt huvudregeln i inkomstslaget kapital och en del som i stället ska beskattas i inkomstslaget tjänst.²⁵

²³ Prop. 1989/90:110, s. 468 och 704.

²⁴ Se bl.a. RÅ 2001 ref. 37 I och II.

²⁵ 57 kap. 2 § IL.

4.7.1 Gränsbelopp

Vid beskattningen av utdelning och kapitalvinst på en kvalificerad andel beror fördelningen mellan inkomstslagen kapital och tjänst i första hand på i vilken mån inkomsten överstiger ett särskilt gränsbelopp. Den del av inkomsten som överstiger gränsbeloppet beskattas i inkomstslaget tjänst,²⁶ se dock avsnitt 4.7.2 angående takbelopp för tjänstebeskattning.

Gränsbeloppet består av dels *årets gränsbelopp*, dels *sparat utdelningsutrymme* från tidigare år uppräknat på visst sätt.²⁷

Årets gränsbelopp

Årets gränsbelopp beräknas vid årets ingång och tillgodoräknas den som äger andelen vid den tidpunkten.²⁸

Vid fastställandet av årets gränsbelopp kan ägaren välja mellan att använda den s.k. förenklingsregeln eller huvudregeln. Eftersom förenklingsregeln och huvudregeln endast används för att beräkna årets gränsbelopp är det inget som hindrar att den ena beräkningsmetoden används ett år och den andra ett annat år. Om en person äger andelar i två företag finns det inte heller något som hindrar att huvudregeln används för ett av företagen och förenklingsregeln för det andra.

Förenklingsregeln

Årets gränsbelopp beräknat enligt förenklingsregeln utgörs av 2,75 inkomstbasbelopp året före beskattningsåret fördelat med lika belopp på andelarna i företaget.²⁹ För beskattningsåret 2016 utgör det schablonberäknade beloppet 159 775 kronor fördelat med lika belopp på andelarna i företaget.

Den som äger andelar i flera företag får beräkna årets gränsbelopp enligt den här metoden för andelar i endast ett av företagen.³⁰

²⁶ 57 kap. 20 och 21 §§ IL.

²⁷ 57 kap. 10 § IL.

²⁸ 57 kap. 11 § IL.

²⁹ 57 kap. 9 § och 11 § första stycket 1 IL.

³⁰ 57 kap. 11 a § IL.

Huvudregeln

Huvudregeln består numera av två delar. Den första delen är baserad på det kapital som ägaren har investerat i företaget. Den andra delen är baserad på de löner som har betalats till företagets anställda.

Den första delen, *den kapitalbaserade delen*, är tänkt att svara avkastningen på en placering på kapitalmarknaden ökad med en riskpremie. Den kapitalbaserade delen beräknas med utgångspunkt i det omkostnadsbelopp som skulle ha använts om andelen hade avyttrats vid årets ingång.³¹ Med omkostnadsbelopp avses de anskaffningsutgifter och de förbättringsutgifter som dras av vid beräkningen av en kapitalvinst.³² När det gäller andelar i ett företag utgörs förbättringsutgifter av de ovillkorade kapitaltillskott till företaget som ägaren kan ha gjort efter anskaffningen av andelarna. Omkostnadsbeloppet multiplicerat med statslåneräntan ökad med nio procentenheter utgör den första delen av årets gränsbelopp.

Den andra delen, som i lagtexten benämns *lönebaserat utrymme*, är avsedd att svara mot den ökade avkastning som en placering med högre risk vanligtvis ger. Den bakomliggande tanken är att fler anställda innebär ett större risktagande.³³ Ett annat syfte bakom bestämmelserna om lönebaserat utrymme är att ägare av större fåmansföretag som tar ut marknadsmässig lön ska få så stora gränsbelopp att 3:12-reglerna i praktiken inte tillämpas på dem.³⁴

Det lönebaserade utrymmet utgör 50 procent av det s.k. *löneunderlaget* och fördelas med lika belopp på andelarna i företaget.³⁵

Vid beräkningen av löneunderlaget ska den kontanta ersättning tas med som lämnats till arbetstagarna i företaget och dess dotterföretag under året före beskattningsåret och som hos arbetstagarna ska tas upp i inkomstslaget tjänst. I löneunderlaget ingår således även lön till de aktiva delägarna. Utdelning och kapitalvinst som ska tas upp i inkomstslaget tjänst på grund av de särskilda reglerna om beskattning av fåmansföretagare ska inte räknas in i löneunderlaget. Detsamma gäller kostnadsersättningar.³⁶

³¹ 57 kap. 12 § IL.

³² 44 kap. 13 och 14 §§ IL.

³³ Se prop. 1993/94:234. *Vissa inkomst- och företagskattfrågor, m.m.*, s. 88 ff. och prop. 2005/06:40. *Reformerade beskattningsregler för ägare i fåmansföretag*, s. 38 ff.

³⁴ Prop. 2005/06:40, s. 42.

³⁵ 57 kap. 16 § första stycket IL.

³⁶ 57 kap. 17 § första stycket IL.

Om ersättningen avser arbetstagare i ett dotterföretag som inte är helägt ska så stor del av ersättningen räknas med som motsvarar moderföretagets andel i dotterföretaget.³⁷ Med moderföretag avses i detta sammanhang ett företag där moderföretagets andel, direkt eller indirekt genom ett annat dotterföretag, överstiger 50 procent av kapitalet i företaget.³⁸

En förutsättning för att andelsägaren ska få beakta utbetalda löner vid beräkningen av årets gränsbelopp är att andelsägaren uppfyller det s.k. kapitalandelskravet. Det innebär att andelsägaren måste äga andelar i företaget som motsvarar minst fyra procent av kapitalet i företaget.³⁹

En andra förutsättning är att det s.k. löneuttagskravet är uppfyllt. Löneuttagskravet innebär att företaget och dess dotterföretag måste ha lämnat viss kontant ersättning till andelsägaren själv eller någon närstående. Ersättningen får inte understiga det lägsta av sex inkomstbasbelopp med tillägg av fem procent av den sammanlagda kontanta ersättningen i företaget och dess dotterföretag eller 9,6 inkomstbasbelopp.⁴⁰

Det finns också ett tak för det lönebaserade utrymmet. Det uppgår till 50 gånger den kontanta ersättningen delägaren själv eller någon närstående fått från företaget och dess dotterföretag under året före beskattningsåret.⁴¹

Sparat utdelningsutrymme

Om utdelningen ett visst år understiger gränsbeloppet uppkommer ett utdelningsutrymme som får sparas till nästa beskattningsår.⁴² Det sparade utdelningsutrymmet från föregående år räknas upp med statslåneräntan ökad med tre procentenheter och läggs till årets gränsbelopp.⁴³ Om utdelningen även detta år understiger gränsbeloppet (summan av det sparade utdelningsutrymmet och årets gränsbelopp) uppkommer ett nytt sparad utdelningsutrymme.

³⁷ 57 kap. 17 § andra stycket II.

³⁸ 57 kap. 19 a § II.

³⁹ 57 kap. 19 § 1 II.

⁴⁰ 57 kap. 19 § 2 II.

⁴¹ 57 kap. 16 § tredje stycket II.

⁴² 57 kap. 13 § II.

⁴³ 57 kap. 10 § II.

Skälet till att det sparade utdelningsutrymmet räknas upp med en lägre andel än årets gränobelopp är att lagstiftaren vill motverka att andelsägarna sparar utdelningsutrymme, eftersom det urholkar reglernas preventiva syfte.⁴⁴

Övergång av sparat utrymme vid gåva etc.

Om en kvalificerad andel övergår till en ny ägare genom arv, testamente, gåva, bodelning eller på liknande sätt tar förvärvaren över den tidigare ägarens sparade utdelningsutrymme.⁴⁵

4.7.2 Takbeloppen för tjänstebeskattning

Den del av en utdelning eller en kapitalvinst som överstiger gränobeloppet ska, som nämnts, tas upp i inkomstslaget tjänst. Genom särskilda takbelopp sätts dock en gräns för hur mycket som ska tas upp i inkomstslaget tjänst. Det som överstiger takbeloppet ska beskattas i inkomstslaget kapital.

För utdelningar är takbeloppet 90 inkomstbasbelopp, vilket för beskattningsåret 2016 motsvarar cirka 5,3 miljoner kronor. För kapitalvinster är takbeloppet 100 inkomstbasbelopp eller cirka 5,9 miljoner kronor.⁴⁶

Vid tillämpning av bestämmelserna om takbelopp gäller ett gemensamt takbelopp för hela närståendekretsen.

Takbeloppet för utdelning avser utdelning till alla personer inom samma närståendekrets under ett beskattningsår. På motsvarande sätt avser takbeloppet för kapitalvinst alla avyttringar som personer inom samma närståendekrets har gjort, dock under en längre tidsperiod, nämligen det beskattningsår under vilket den avyttring som är föremål för prövning har gjorts och de fem föregående beskattningsåren.

⁴⁴ Prop. 2005/06:40, s. 57.

⁴⁵ 57 kap. 14 § IL.

⁴⁶ 57 kap. 20 a och 22 §§ IL.

4.8 Särskilt om arv, gåva och blandade överlåtelser

Äganderätten till en tillgång kan övergå till en ny ägare mot ersättning, exempelvis genom försäljning eller byte (onerösa äganderättsövergångar). Äganderätten kan även övergå utan att någon ersättning betalas, exempelvis genom arv eller gåva (benefika äganderättsövergångar).

Så kallade blandade överlåtelser förekommer också, dvs. överlåtelser som sker mot ersättning men där ersättningen avsiktligt inte motsvarar den överlåttna tillgångens fulla värde. En blandad överlåtelse är således delvis en gåva. Om det saknas gåvoavsikt är det däremot inte fråga om en blandad överlåtelse. När det gäller överlåtelser mellan närstående presumeras normalt att det föreligger en gåvoavsikt när tillgångar överläts till underpris.

4.8.1 Kapitalvinstbeskattning vid avyttring

Kapitalvinst är det överskott som uppkommer vid en avyttring av en tillgång sedan omkostnaderna för tillgången dragits av från den intäkt som erhålls på grund av avyttringen.⁴⁷

Med avyttring av tillgångar avses försäljning, byte och liknande överlåtelse av tillgångar, dvs. överlåtelse mot ersättning.⁴⁸ Arv och gåva omfattas inte av begreppet avyttring. Någon kapitalvinst uppkommer således inte vid arv eller gåva.

Kapitalvinster är som huvudregel skattepliktiga.⁴⁹

4.8.2 Vid arv och gåva inträder förvärvaren i den tidigare ägarens skattemässiga situation

Om en ägare till en kvalificerad andel dör blir andelen kvalificerad även hos dödsboet. Dödsbodelägarna likställs då med närstående.⁵⁰ Enligt förarbetena innebär det att för dödsboet ska bestämmelserna om kvalificerade andelar tillämpas som om andelen fortfarande hade ägts av den fysiska personen.⁵¹ Det innebär att andelarna förblir

⁴⁷ 44 kap. 13 § IL.

⁴⁸ 44 kap. 3 § IL.

⁴⁹ 42 kap. 1 § IL.

⁵⁰ 57 kap. 4 § tredje stycket IL.

⁵¹ Prop. 1995/96:109. *Skattelättnad för riskkapital*, s. 89.

kvalificerade under ytterligare fem beskattningsår, om den fysiska personen vid tiden för dödsfallet var aktiv i företaget eller i något annat fåmansföretag som bestämmelserna i 57 kap. 4 § IL omfattar. Om någon av dödsbodeläggarna är aktiv kan kvalifikationen bestå även därefter.

När dödsboet skiftas och andelarna övergår till nya ägare genom arv sker, som nämnts, ingen kapitalvinstbeskattning. I stället inträder förvärvarna i den tidigare ägarens skattemässiga situation. Som anskaffningsutgift räknas ett belopp som motsvarar det omkostnadsbelopp som skulle ha använts om den tidigare ägaren i stället hade avyttrat tillgångarna på dagen för äganderättsövergången.⁵²

Av rättspraxis framgår dock att denna kontinuitetsregel inte är tillämplig vid bedömning av frågan om andelarna är kvalificerade. I rättsfallet RÅ 2007 ref. 81 ärvde tre syskon andelar i ett fåmansföretag av sin far. Andelarna ansågs visserligen kvalificerade även hos syskonen trots att de inte varit verksamma i företaget. Motivet var emellertid att verksamheten bedrivits under den föregående femårsperioden av någon som vid verksamhetstidpunkten omfattades av närstående kretsen, i detta fall fadern. Frågan avgjordes således efter en prövning av huruvida de nya ägarna själva uppfyllde kvalifikationskraven i 57 kap. IL. Motsvarande gäller i fråga om gåva.⁵³

Om en kvalificerad andel förvärvas genom arv eller gåva inträder förvärvaren i den tidigare ägarens situation i fråga om beräkning av årets gränobelopp.⁵⁴ Arvtagaren respektive gåvotagaren övertar även den tidigare ägarens sparade utdelningsutrymme.⁵⁵

4.8.3 Skattemässig behandling av blandade överlåtelse

Vid en blandad överlåtelse av fast egendom behandlas hela transaktionen som en helhet varvid överlåtelsen karaktäriseras antingen som benefik eller onerös.

När det gäller blandade överlåtelse av lös egendom såsom bl.a. aktier och andelar i ekonomiska föreningar görs i stället en uppdelning i en benefik och en onerös del. En så stor andel av tillgången

⁵² 44 kap. 21 § IL.

⁵³ Se HFD 2016 ref. 20.

⁵⁴ 57 kap. 11 § tredje stycket IL.

⁵⁵ 57 kap. 14 § IL.

anses ha överlåtits genom försäljning som svarar mot förhållandet mellan ersättningen och marknadsvärdet på tillgången vid tidpunkten för överlåtelsen. Resterande del anses ha överlåtits genom gåva.⁵⁶

På försäljningsdelen beräknas en kapitalvinst som överlåtaren tar upp till beskattning. I samband med överlåtelsen övertar förvärvaren en så stor andel av överlåtarens omkostnadsbelopp som motsvarar gåvodelen av överlåtelsen. Den återstående delen dras av från ersättningen vid beräkningen av överlåtarens kapitalvinst.

Förvärvarens anskaffningsutgift utgörs av dels ersättningen, dels den andel av överlåtarens omkostnadsbelopp som förvärvaren övertar.

Frågan om kvalificerade andelar som övergår till en ny ägare genom en blandad överlåtelse behåller sin karaktär har inte prövats. Av de tidigare nämnda avgörandena RÅ 2007 ref. 81 och HFD 2016 ref. 20 torde dock följa att de förvärvade andelarna inte blir kvalificerade enligt kontinuitetsprincipen utan prövningen får inriktas på huruvida förvärvaren uppfyller kvalifikationskraven i 57 kap. 4 § IL.

4.9 Skattesatserna och skatteuttaget

Sverige har ett dualt skattesystem där arbetsinkomster beskattas progressivt medan kapitalinkomster beskattas med en proportionell skattesats som i de flesta fall leder till lägre skatt. I de följande avsnitten beskrivs först de generella reglerna för beräkningen av skatten på arbetsinkomster och kapitalinkomster. Därefter beskrivs särregleringen avseende skatt på utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar.

4.9.1 Skatt på arbetsinkomster

Skatten på arbetsinkomster för anställda utgörs av dels inkomstskatt som betalas av arbetstagaren, dels arbetsgivaravgifter och allmän löneavgift som betalas av arbetsgivaren. Med skatteuttag avses här den sammanlagda skatten som andel av antingen den fastställda inkomsten eller arbetsgivarens lönekostnad.

⁵⁶ Se bl.a. RÅ 1988 not. 722 och RÅ 2003 not. 104.

I det följande beskrivs reglerna om skatte- och avgiftssatser avseende arbetsinkomster och deras betydelse för skatteuttaget. För anställda som vid beskattningsårets ingång var under 26 år eller över 64 år gäller delvis andra regler.⁵⁷ De uppgifter om belopp som redovisas avser beskattningsåret 2016.

Beskattningsbara förvärvsinkomster upp till en nedre skiktgräns, 430 200 kronor, beskattas enbart med kommunal inkomstskatt, i genomsnitt 32 procent.

För inkomster över den nedre skiktgränsen, tillkommer utöver den kommunala inkomstskatten, även en statlig inkomstskatt om 20 procent. För inkomster som även överstiger en övre skiktgräns, 625 800 kronor, är den statliga inkomstskatten 25 procent.

Vid beräkningen av skatteuttag i förhållande till den *fastställda förvärvsinkomsten* måste beaktas att den beskattningsbara inkomsten avser den fastställda inkomsten efter grundavdrag. Den fastställda förvärvsinkomsten är därför större än den beskattningsbara inkomsten.

För inkomster upp till 348 900 kronor varierar grundavdraget beroende på inkomstens storlek. Grundavdraget påverkar därmed marginalskatten. Det högsta grundavdraget är 34 200 kronor på inkomster mellan 120 500 kronor och 137 800 kronor. För inkomster över 348 900 kronor är grundavdraget 13 000 kronor. Med hänsyn tagen till grundavdraget tas statlig skatt om 20 procent ut på inkomster över 443 200 kronor (den nedre brytpunkten). Statlig skatt om 25 procent tas ut på inkomster över 638 800 kronor (den övre brytpunkten).⁵⁸

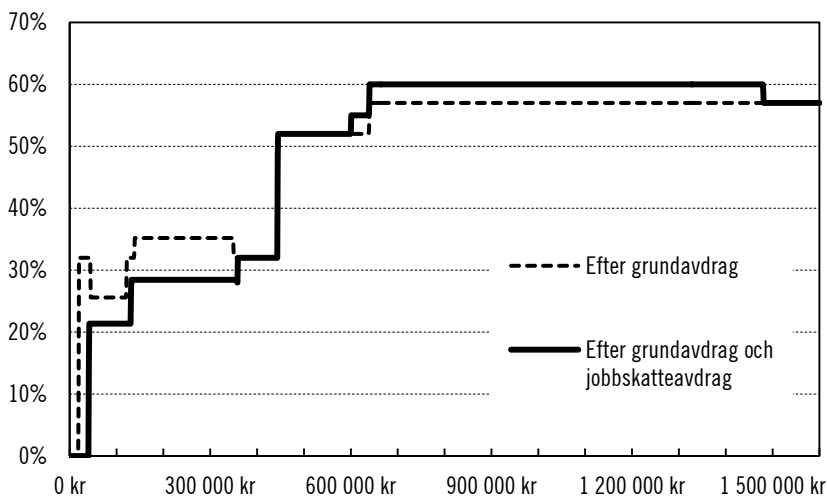
Inkomstskatten påverkas också av bestämmelserna om skatte-reduktion för arbetsinkomster (jobbskatteavdraget). Även jobbskatteavdraget varierar med inkomstens storlek och påverkar därmed marginalskatten. Vid en inkomst om 358 000 kronor uppnås det högsta jobbskatteavdraget, 26 400 kronor vid en genomsnittlig kommunalskattesats. Därefter trappas jobbskatteavdraget av vid inkomster som överstiger cirka 600 000 kronor och har vid en genomsnittlig kommunalskattesats trappats av helt vid inkomster över 1 479 100 kronor.

⁵⁷ Från och med den 1 juni 2016 har den lägre arbetsgivaravgiften för anställda som inte har fyllt 25 år vid årets ingång avskaffats.

⁵⁸ Finansdepartementet, en rapport från skatteeconomiska enheten. *Beräkningskonventioner 2016*. Se även Skatteverket. *Tabell för grundavdrag inkomstår 2016*.

Figur 4.1 visar marginals-katten vid olika inkomstnivåer vid en genomsnittlig kommunalskattesats och med beaktande av grundavdraget och jobbskatteavdraget. De nedersta trappstegen uppkommer på grund av olika brytpunkter för grundavdraget och jobbskatteavdraget. Från 130 400 till 358 000 kronor är marginals-katten 29 procent. Vid 358 100 kronor är marginals-katten 32 procent. Vid den nedre brytpunkten för statlig skatt, 443 200 kronor stiger marginals-katten till 52 procent för att därefter öka till 55 procent när jobbskatteavdraget börjar trappas av vid 600 000 kronor. Den högsta marginals-katten, 60 procent, nås vid den övre brytpunkten. Vid inkomster över 1 479 100 kronor sjunker marginals-katten till 57 procent, vilket beror på att jobbskatteavdraget då trappats av helt.

Figur 4.1 Marginals-katt på arbetsinkomster efter grundavdrag och jobbskatteavdrag vid olika inkomstnivåer

Anmärkning: Den graf som visar marginals-katten efter både grundavdrag och jobbskatteavdrag avser en skattskyldig som endast har sådana förvävsinkomster som berättigar till jobbskatteavdrag.

För att beräkna det totala skatteuttaget måste hänsyn även tas till arbetsgivaravgifterna, 21,77 procent, och den allmänna löneavgiften, 9,65 procent.

Arbetsgivaravgifterna, som består av sex olika delavgifter, används för att finansiera de arbetsbaserade socialförsäkringsförmånerna enligt socialförsäkringsbalken och arbetslöshetsersättningen

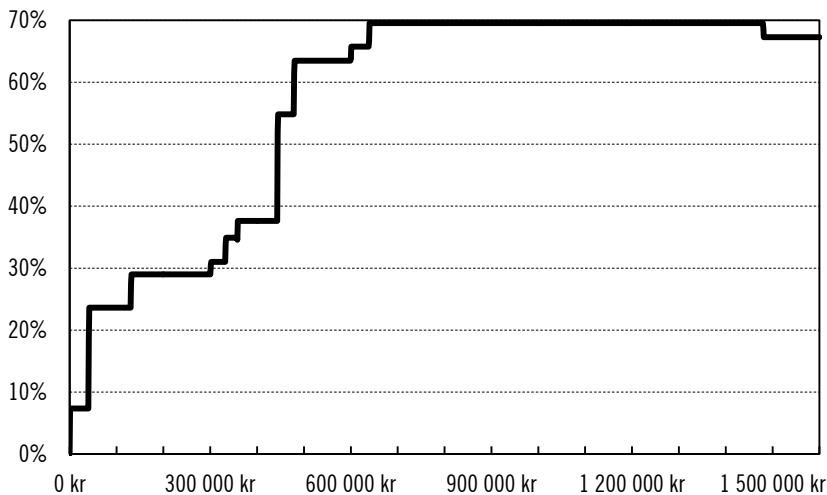
enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. Socialförsäkringsförmånerna och arbetslöshetsersättningen beräknas på inkomstunderlag upp till en viss nivå. Inkomster över den nivån ger inte rätt till högre ersättning. För sjukförsäkringen och arbetsskadeförsäkringen är taket för underlaget sju och ett halvt prisbasbelopp, 332 250 kronor. För föräldraförsäkringen är taket tio prisbasbelopp, 443 000 kronor. För den inkomstgrundade ålderspensionen och efterlevandepensionen är taket i praktiken 8,07 inkomstbasbelopp eller 478 600 kronor (7,5 inkomstbasbelopp med tillägg av den allmänna pensionsavgiften på det underlaget, vilken dras av vid beräkningen av den pensionsgrundande inkomsten). För arbetslöshetsersättningen är taket för underlaget cirka 300 000 kronor.

Arbetsgivaravgifterna är i ekonomisk mening delvis skatter och delvis avgifter. Avgifterna liknar försäkringspremier genom att de förmåner som avgifterna är förknippade med i viss utsträckning relateras till arbetstagarens inkomst. För arbetstagare med högre inkomster fungerar dock arbetsgivaravgifterna delvis som en skatt på grund av att de tas ut även på de delar av inkomsten som ligger över förmånstaken och som därmed inte är förmånsgrundande. Denna effekt ökar allteftersom inkomsten passerar förmånstaken i de olika försäkringarna.

Den allmänna löneavgiften kan i sin helhet ses som en skatt, eftersom den inte är kopplad till någon förmån för den enskilde arbetstagaren.

Figur 4.2 visar marginalskatteuttaget vid olika inkomstnivåer med beaktande av allmän löneavgift och de delar av arbetsgivaravgifterna som överstiger de olika förmånstaken.

Figur 4.2 Marginalskatteuttag på arbetsinkomster vid olika inkomstnivåer med hänsyn till såväl inkomstskatt som allmän löneavgift och arbetsgivaravgifter

Anmärkningar:

- 1) Grafen avser en arbetstagare som endast har sådana förvärvsinkomster som berättigar till jobbskatteavdrag.
- 2) Skatteuttaget är beräknat genom att inkomstskatten efter grundavdrag och jobbskatteavdrag med tillägg av den allmänna löneavgiften och de delar av arbetsgivaravgifterna som överstiger förmånstaken delas med arbetstagarens inkomst, den allmänna löneavgiften samt arbetsgivaravgifterna i sin helhet.
- 3) Grafen visar marginalskatteuttaget vid olika nivåer för arbetstagarens inkomst. Beloppen på den vågräta axeln innefattar således inte den allmänna löneavgiften och arbetsgivaravgifterna.

Av figuren framgår att marginalskatteuttaget vid sju och ett halvt prisbasbelopp, 332 250 kronor, stiger från 31 till 35 procent. Den nedre brytpunkten för statlig skatt, 443 200 kronor, sammanfaller nästan med taket i föräldraförsäkringen, 443 000 kronor. Marginalskatteuttaget stiger vid de här inkomstnivåerna från 38 till 55 procent. Ovanför den övre brytpunkten, 638 800 kronor, är marginalskatteuttaget 70 procent.

4.9.2 Skatt på kapitalinkomster

Kapitalinkomster, såsom utdelningar och kapitalvinster, beskattas hos fysiska personer som huvudregel med 30 procent statlig inkomstskatt. När det gäller utdelning och kapitalvinst på andelar i aktieföretag och ekonomiska föreningar som inte är marknadsnoterade

tas emellertid i de flesta fall endast fem sjättedelar upp som intäkt vid beskattningen, vilket innebär att inkomstskatten på utdelningar och kapitalvinster på onoterade andelar i praktiken blir 25 procent. Detta gäller dock inte kvalificerade andelar.

Utdelning innebär att en del av ett aktiebolags vinst förs över till bolagets ägare. Utdelning utgör, till skillnad från lön, inte en kostnad vid beräkningen av bolagets resultat. Utdelning blir därför föremål för dubbelbeskattning. Först beskattas vinsten hos bolaget. Den del av den återstående vinsten som därefter delas ut beskattas hos ägarna.

Inkomstskatten för juridiska personer är 22 procent. Det sammanlagda skatteuttaget på en utdelning som beskattas enligt normalskattesatsen, 30 procent, blir därför 45,4 procent ($22 + [100 - 22] \times 30/100$). För onoterade andelar blir det totala skatteuttaget i stället ungefär 41,5 procent ($22 + [100 - 22] \times 25/100$).

Detsamma gäller för en kapitalvinst som uppkommer vid en försäljning av andelar i en juridisk person förutsatt att kapitalvinsten endast svarar mot de beskattade vinster som finns kvar i företaget. Köparens förväntningar om framtida vinster kan emellertid bidra till att kapitalvinsten blir större. Köparen övertar dock i ett sådant fall en latent skatteskuld på de framtida vinsterna som ligger inbakad i priset.

I avsnitt 4.9.1 beskrivs skatteuttaget på arbetsinkomster, se särskilt figur 4.2. Vid en jämförelse med arbetsinkomster framgår att vid inkomster över den nedre brytpunkten, 443 200 kronor, är skatteuttaget på kapitalinkomster betydligt lägre än på arbetsinkomster.

4.9.3 Särskilt om utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar

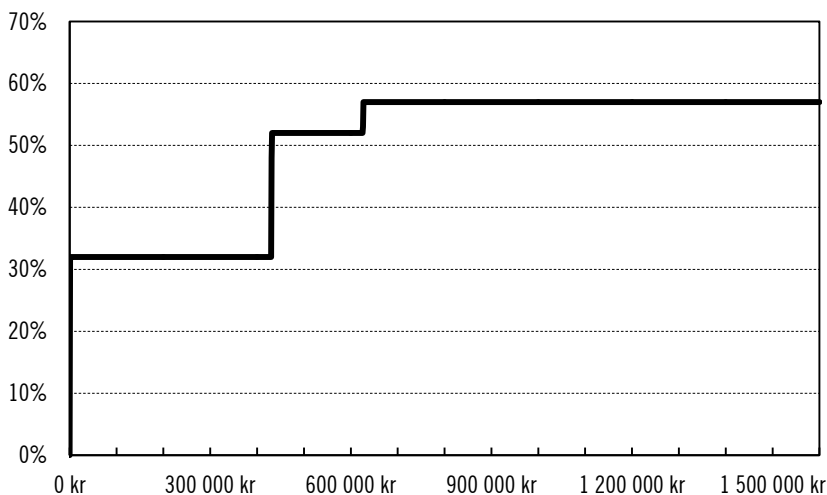
I avsnitt 4.7 beskrivs de särskilda regler som anger hur utdelning eller kapitalvinst på en kvalificerad andel i ett fåmansföretag ska fördelas mellan inkomstlagen kapital och tjänst. Här beskrivs hur skatten beräknas för de olika delarna av en sådan inkomst och vilken inverkan det har på skatteuttaget.

Den del av en utdelning eller kapitalvinst som inte överstiger gränsvärdet ska hos mottagaren tas upp till två tredjedelar. Det innebär att skattesatsen i praktiken blir 20 procent i stället för 30 procent på den delen. Till detta kommer den juridiska personens inkomstskatt, 22 procent. Det sammanlagda skatteuttaget på en utdelning

eller kapitalvinst upp till gränobeloppet blir därför 37,6 procent ($22 + [100 - 22] \times 20/100$).

Den del av en utdelning eller kapitalinkomst som *överstiger gränobeloppet men inte når upp till takbeloppet* ska hos den fysiska person som tar emot utdelningen beskattas i inkomstslaget tjänst. Utdelning och kapitalvinst utgör till skillnad från lön inte arbetsinkomst och berättigar därför inte till jobbskatteavdrag även om de beskattas i inkomstslaget tjänst. Grundavdrag medges inte heller på dessa inkomster. Marginalskatten påverkas därför endast av inkomstens storlek i förhållande till skiktgränserna, 430 200 kronor och 625 800 kronor.

Figur 4.3 Marginalskatt på kapitalinkomster som beskattas i inkomstslaget tjänst vid olika inkomstnivåer

Figur 4.3 visar marginalskatten utan jobbskatteavdrag och utan grundavdrag. I avsnitt 4.9.1 om arbetsinkomster nämns inkomstnivåerna 332 250 kronor, 443 200 kronor och 638 800 kronor. Marginalskatten för utdelningar eller kapitalvinster som beskattas i inkomstslaget tjänst är på dessa nivåer 32 procent, 52 procent respektive 57 procent.

Fåmansföretagets beskattning påverkas inte av att en utdelning hos mottagaren beskattas i inkomstslaget tjänst. Fåmansföretaget ska inte betala arbetsgivaravgifter och allmän löneavgift på utdelningen.

Liksom annan utdelning ska den inte dras av vid beräkningen av företagets resultat. Det innebär att utdelningen som vanligt blir dubbelbeskattad. Vid de tre tidigare angivna inkomstnivåerna blir det totala marginalskatteuttaget därför 47,0 procent ($22 + [100 - 22] \times 32/100$), 62,6 procent ($22 + [100 - 22] \times 52/100$) respektive 66,5 procent ($22 + [100 - 22] \times 57/100$). Detsamma gäller för en kapitalvinst.

Den del av en utdelning eller kapitalvinst som *överstiger takbeloppet* beskattas enligt normalskattesatsen för kapitalinkomster, 30 procent. Det innebär att det totala skatteuttaget inklusive den juridiska personens skatt uppgår till 45,4 procent, se avsnitt 4.9.2.

Redogörelsen ovan visar att nivån för det totala skatteuttaget varierar kraftigt beroende på inkomstens och gränsbeloppets storlek. Tabell 4.1 visar en sammanställning av de olika nivåerna.

Tabell 4.1 Skatteuttag på dubbelbeskattade utdelningar och kapitalvinster på kvalificerade andelar vid olika inkomstnivåer

	Vid 332 250 kr	Vid 443 200 kr	Vid 638 800 kr
Upp till gränsbeloppet	37,6 %	37,6 %	37,6 %
Mellan gränsbeloppet och takbeloppet	47,0 %	62,6 %	66,5 %
Över takbeloppet	45,4 %	45,4 %	45,4 %

5 Inkomstbeskattningen i några andra länder

5.1 Inledning

I det här avsnittet redovisas hur inkomstbeskattningen är ordnad i några andra länder. Avsikten med att i det här sammanhanget studera andra länders regelsystem är att undersöka om det där finns regelkomponenter som kan användas för utredningens uppdrag att föreslå förändringar i de svenska 3:12-reglerna.

De svenska 3:12-reglerna har tillkommit för att förhindra att arbetsinkomst omvandlas till lägre beskattad kapitalinkomst. Behovet av den här typen av regler uppkommer i skattesystem där löneinkomster beskattas väsentligt hårdare än kapitalinkomster. Problematiken förekommer särskilt i länder med skattesystem som behandlar olika inkomsttyper åtskilda från varandra. Sådana skattesystem kan kallas duala. På engelska används även termen ”schedular” (uppdelat), som antyder att uppdelningen kan ske i fler än två kategorier.

Det svenska skattesystemet är ett dualt eller uppdelat system. Liknande skattesystem finns i Finland, Nederländerna och Norge. Finland och Nederländerna har dessutom särskilda regler för att undvika inkomstomvandling. Inkomstbeskattningen i dessa båda länder beskrivs därför närmare nedan.

I Norge finns det numera inte några motsvarande regler. Den tidigare s.k. delningsmodellen avskaffades i samband med en skattereform 2004–2006 som även innebar att skillnaden i marginalskatteuttag mellan arbetsinkomster och kapitalinkomster minskade.

De flesta länder har vad som kallas för ett globalt skattesystem. Det innebär att en fysisk persons alla inkomster beskattas tillsammans.

Gränsen mellan duala och globala skattesystem är emellertid inte helt tydlig. Trots att alla inkomster i ett globalt system beskattas tillsammans förekommer det att kapitalinkomster inte tas upp till sitt fulla värde. Det medför en skillnad i beskattningen av löneinkomster och kapitalinkomster. Den skatt som tas ut på bolagsnivå – bolags-skatt och särskild utdelningsskatt som förekommer i exempelvis Tyskland – medför dock att det totala skatteuttaget hos bolaget och den fysiska personen når upp till en sådan nivå att det inte skapas något incitament till omvandling av arbetsinkomster till kapitalinkomster.

Det danska skattesystemet utgör ett mellanting mellan ett globalt och ett dualt system. Även inkomstbeskattningen i Danmark behandlas därför nedan.

5.2 Danmark

5.2.1 Beskattningen av fysiska personer

För fysiska personer beräknas enligt den danska skattelagstiftningen tre typer av inkomster som är av intresse i det här sammanhanget (2 § personskatteloven, 382/2013).

- personlig inkomst (3 §)
- kapitalinkomst (4 §)
- aktieinkomst (4 a §)

Personlig inkomst och kapitalinkomst beskattas i huvudsak tillsammans. Aktieinkomst däremot beskattas åtskilt från personlig inkomst och kapitalinkomst.

Inkomstskatter

Det danska skattesystemet omfattar en rad olika inkomstskatter som tas ut på olika, delvis överlappande, skattebaser. För de flesta yrkesverksamma består den statliga inkomstskatten av följande delar.

- Bottenskatt (5 och 6 §§)
- Toppskatt (5 och 7 §§)
- Hälsobidrag, ”sundhedsbidrag” (5 och 8 §§)
- Skatt på aktieinkomst (5 och 8 a §§)
- Arbetsmarknadsbidrag (arbejdsmarkedsbidragsloven)

Hälsobidraget motsvarar en del av den tidigare landstingsskatten (”amtskatten”) som försvann i samband med att landstingen avskaffades. Hälsobidraget håller på att fasas ut genom en successiv sänkning av skattesatsen. För att kompensera den sänkningen höjs bottenskatten successivt.

Arbetsmarknadsbidraget placerades tidigare i en särskild fond för statens utgifter för sociala förmåner. Numera flyter arbetsmarknadsbidraget in i statens budget på samma sätt som andra skatteintäkter.

Till de statliga skatterna kommer kommunalskatt och kyrkoskatt. Kyrkoskatten betalas av medlemmar i Folkekirken. Eftersom medlemskapet är frivilligt behandlas kyrkoskatten inte ytterligare här.

I tabell 5.1 ges en översikt över de olika inkomstskatterna, skattesatserna och de skattebaser på vilka de tas ut.

Tabell 5.1 Danska inkomstskattebaser och skattesatser 2016

Skatt	Skattebas	Skattesats
Bottensskatt	Personlig inkomst (efter avdrag för AM-bidrag) + kapitalinkomst – personligt avdrag, 44 000 DKK ¹	9,08 %
Toppskatt	Personlig inkomst över 467 300 DKK (efter avdrag för AM-bidrag) + kapitalinkomst över 41 900 DKK	15 %
Hälsobidrag	Personlig inkomst (efter avdrag för AM-bidrag) + kapitalinkomst – personligt avdrag, 44 000 DKK ¹	3 %
Skatt på aktieinkomst	Aktieinkomst	27 % upp till 50 600 DKK 42 % över 50 600 DKK
Arbetsmarknadsbidrag (AM-bidrag)	Bruttolön	8 %
Kommunalskatt	Personlig inkomst (efter avdrag för AM-bidrag) + kapitalinkomst – personligt avdrag, 44 000 DKK ¹	24,91 % ²

¹ Personligt avdrag ges egentligen i form av en skattereduktion, men för enkelhets skull redovisas avdraget här som ett inkomstavdrag. Beloppet avser skattskyldiga som fyllt 18 år.

² Kommunalskattesatsen avser genomsnittet för landets kommuner.

Personlig inkomst

Den personliga inkomsten utgörs av alla inkomster som varken beskattas som kapitalinkomster eller aktieinkomster. Det gäller bl.a. inkomster av anställning och självständig förvärvsverksamhet.

Vid beräkningen av den personliga inkomsten får en mängd avdrag göras. Bland annat får arbetsmarknadsbidraget dras av. Avdraget för arbetsmarknadsbidrag medför att skatten på löneinkomster i praktiken är lägre än de nominella skattesatserna för bottensskatt, toppskatt, hälsobidrag och kommunalskatt.

Kapitalinkomst

Kapitalinkomst utgörs av nettobeloppet av bl.a. ränteinkomster och ränteutgifter, beräknad kapitalavkastning i självständig förvärvsverksamhet, kapitalvinster och kapitalförluster på annan egendom än aktier. Aktieutdelning som inte beskattas som aktieinkomst beskattas i stället som kapitalinkomst.

Aktieinkomst

De inkomster som beskattas som aktieinkomst utgörs främst av utdelning på och kapitalvinst vid avyttring av såväl noterade som onoterade aktier. Utdelning från ”investeringsbolag” utgör dock inte aktieinkomst. Sådan inkomst beskattas i stället som kapitalinkomst.

Skattereduktioner

Skattereduktion ges bl.a. i form av ett personligt avdrag för varje skattskyldig. Skattereduktionen beräknas i tre olika delar såsom procentsatser av ett grundbelopp. Grundbeloppet är 44 000 danska kronor för skattskyldiga som fyllt 18 år. Procentsatserna motsvarar skattesatserna för botten-skatt, hälsobidrag och kommunalskatt. För en skattskyldig med genomsnittlig kommunalskatt uppgår den här skattereduktionen alltså till sammanlagt 16 276 danska kronor ($[9,08 + 3 + 24,91]/100 \times 44\ 000$).

På grund av att skattereduktionen för personligt avdrag beräknas med hjälp av skattesatserna för botten-skatt, hälsobidrag och kommunalskatt fungerar skattereduktionen som ett slags grundavdrag vid beräkningen av dessa skatter. Eftersom skattereduktionen inte beaktar toppskatten förskjuts dock inte brytpunkterna för toppskatten.

Den danska skattelagstiftningen anger också tak för marginalskatten. Taket för personlig inkomst är 51,95 procent. Taket för kapitalinkomst är 42 procent. Tekniskt är taken utformade som en skattereduktion på de statliga skatterna.

5.2.2 Bolagsbeskattningen

Den danska bolagsskattesatsen sänktes 2016 från 23,5 procent till 22 procent.

Fysiska personers inkomster i form av utdelning och kapitalvinster på aktier dubbelbeskattas fullt ut på samma sätt som i Sverige. Det innebär att en bolagsvinst beskattas först hos bolaget och sedan hos aktieägaren när vinsten delas ut eller aktieägaren säljer aktierna i bolaget.

Särskilda regler finns för att undvika kedjebesiktning av utdelning inom en koncern.

5.2.3 Jämförelse med de svenska 3:12-reglerna

Aktieinkomster utgör ett särskilt inkomstslag i Danmark. Det innebär att inkomster i form av utdelning eller kapitalvinst på aktier beskattas åtskilda från löneinkomster precis som i Sverige. Trots det innehåller den danska skattelagstiftningen inte några särskilda regler för beskattning av aktiva ägare till aktiebolag.

De olika skattesatserna i Danmark är utformade så att det inte uppkommer något starkt incitament att omvandla arbetsinkomster till utdelning eller kapitalvinst på aktier. Detta beror dels på att marginalskatterna för löneinkomster är lägre än i Sverige dels på att såväl löneinkomster som aktieinkomster beskattas progressivt.

Skattskyldiga som inte har några andra personliga inkomster än lön upp till brytpunkten för toppskatt betalar botten-skatt, hälsobidrag, och kommunalskatt, sammanlagt 36,99 procent ($9,08 + 3 + 24,91$). Till det kommer arbetsmarknadsbidraget på 8 procent. Eftersom arbetsmarknadsbidraget får dras av vid beräkningen av den personliga inkomsten blir skattesatsen på en löneinkomst av den här storleken i praktiken 34,03 procent ($(100 - 8) \times 36,99$). När arbetsmarknadsbidraget läggs till blir det totala skatteuttaget 42,03 procent ($34,03 + 8$).

För inkomster över brytpunkten för toppskatt, 467 300 danska kronor, sätter skattetaket en gräns för marginalskatten på personlig inkomst till 51,95 procent. Eftersom arbetsmarknadsbidraget som nämnts får dras av blir den högsta skattesatsen på en löneinkomst över brytpunkten i praktiken 47,79 procent ($(100 - 8)/100 \times 51,95$).

När sedan arbetsmarknadsbidraget, som inte ingår i skattetaket, läggs till blir det totala skatteuttaget 55,79 procent (47,79 + 8).

Inkomster i form av utdelning eller kapitalvinst på aktier beskattas först med bolagsskatt, 22 procent, och sedan med den fysiska personens skatt på aktieinkomst. Skatten på aktieinkomst är 27 procent på inkomster upp till 50 600 danska kronor. Det innebär att det totala skatteuttaget blir 43,06 procent ($22 + [100 - 22]/100 \times 27$). På den del av aktieinkomsten som överstiger 50 600 danska kronor är skattesatsen 42 procent. Det totala skatteuttaget över den nivån blir därför 54,76 procent ($22 + [100 - 22]/100 \times 42$).

För en aktiv ägare av ett aktiebolag finns det således ett visst utrymme att sänka skatten genom att omvandla löneinkomster till aktieinkomst. Det gäller dock endast dem som har arbetsinkomster över 467 300 danska kronor, och högst 50 600 danska kronor kan tas ut som aktieinkomst till en lägre skatt än motsvarande löneinkomst. Utrymmet för inkomstomvandling måste därför sägas vara ganska begränsat.

5.3 Finland

5.3.1 Beskattningen av fysiska personer

Enligt den finländska skattelagstiftningen hänförs fysiska personers inkomster till två inkomstslag, "kapitalinkomst" och "förvärvsinkomst" (29 § inkomstskattelagen [1535/92]). En beskattningsbar inkomst beräknas separat för respektive inkomstslag (30 § 1 mom.).

Inkomstslaget förvärvsinkomst

I inkomstslaget förvärvsinkomst beskattas inkomster som inte hör till inkomstslaget kapitalinkomst. Hit räknas bl.a. lön och andra inkomster på grund av ett anställningsförhållande (61 §).

Även överskott av näringsverksamhet och jordbruk beskattas i inkomstslaget förvärvsinkomst till den del inkomsterna inte behandlas som kapitalinkomst. Resultatet av näringsverksamhet och jordbruk beräknas var för sig och beaktas efter avdrag för tidigare års förluster (30 § 1 mom.).

Om det uppkommer ett underskott i inkomstslaget förvärvsinkomst får det dras av från inkomsterna i inkomstslaget under senare år (30 § 3 mom.).

I inkomstslaget förvärvsinkomst tas ut en statlig skatt enligt en progressiv skatteskala i fem steg samt en proportionell kommunalskatt. Skattesatserna för 2016 framgår av tabell 5.2. Utöver detta tas kyrkoskatt ut av medlemmar i evangelisk-lutherska kyrkan och ortodoxa kyrkosamfundet. Eftersom medlemskapet är frivilligt behandlas inte kyrkoskatten här.

Tabell 5.2 Skattesatser 2016 i det finländska inkomstslaget förvärvsinkomst

Beskattningsbar inkomst, euro	Statlig skatt	Kommunalskatt, genomsnitt	Totalt
0–16 699	0 %	19,75 %	19,75 %
16 700–24 999	6,50 %	19,75 %	26,25 %
25 000–40 799	17,50 %	19,75 %	37,25 %
40 800–72 299	21,50 %	19,75 %	41,25 %
72 300–	31,75 %	19,75 %	51,50 %

Förutom inkomstskatterna tas socialförsäkringsavgifter ut baserat på förvärvsinkomsten. De förmåner som avgifterna finansierar är emellertid i huvudsak inkomstrelaterade och utan inkomsttak. Inslaget av beskattning i uttaget av socialförsäkringsavgifter är således begränsat. Avgifterna behandlas därför inte här.

Inkomstslaget kapitalinkomst

Kapitalinkomster utgörs bl.a. av räntor (33 §), utdelningar (33 a–33 d §§) och kapitalvinster (45–48 §§). Kapitalvinst vid försäljning av permanentbostad är skattefri under vissa förutsättningar (48 §).

Även överskott av näringsverksamhet och jordbruk beskattas till viss del i inkomstslaget kapitalinkomst. Huvudregeln är att ett belopp som motsvarar 20 procents avkastning på den nettoförmögenhet som hör till näringsverksamheten eller jordbruket behandlas som kapitalinkomst (38–41 §§). Underskott av näringsverksamhet och jordbruk som uppkommit under året får dras av mot andra kapitalinkomster under samma år (59 §).

Avdrag får göras för bl.a. ränteutgifter som hänför sig till förvärvande av skattepliktiga inkomster såsom exempelvis utdelningsinkomster (58 §). Kapitalförluster, undantaget bl.a. förlust vid avyttring av permanentbostad, får dras av. Avdragsgilla kapitalförluster dras i första hand av mot skattepliktiga kapitalvinster under samma år och de fem följande åren allteftersom vinst uppkommer. För fysiska personer dras i andra hand avdragsgilla kapitalförluster av mot övriga kapitalinkomster. Kapitalförluster kan dock, till skillnad från avdragsgilla räntor, inte skapa ett underskott i inkomstslaget (50 §).

Skattesatsen i inkomstslaget kapitalinkomst är 30 procent för den del av kapitalinkomsten som inte överstiger 30 000 euro och 34 procent för den del som överstiger 30 000 euro (124 § 2 mom.).

Underskott i inkomstslaget kapitalinkomst reducerar skatten på förvärvsinkomster. Skattereduktionen är 30 procent av underskottet, dock med ett tak vilket som huvudregel uppgår till 1 400 euro (131, 132 och 133 §§).

Aktieutdelningar

Vid beskattningen av aktieutdelningar görs först och främst skillnad mellan utdelningar från noterade bolag och från onoterade bolag.

Av utdelningar från *noterade bolag* utgör 15 procent skattefri inkomst medan 85 procent tas upp i inkomstslaget kapitalinkomst (33 a §). Skattesatserna för utdelning på noterade andelar blir därför i praktiken 25,5 procent ($0,30 \times 0,85$) eller 28,9 procent ($0,34 \times 0,85$) beroende på de totala inkomsterna i inkomstslaget.

Utdelningar från *onoterade bolag* behandlas delvis som kapitalinkomster och delvis som förvärvsinkomster. Den här uppdelningen gäller oavsett om delägaren är verksam i bolaget eller inte. Avgörande är i stället hur stor utdelningen är i förhållande till aktiens s.k. matematiska värde. En akties matematiska värde utgörs av bolagets nettoförmögenhet dividerad med antalet utestående aktier. Bolagets nettoförmögenhet beräknas med utgångspunkt i bokslutet med de justeringar som anges i lagen om värdering av tillgångar vid beskattningen (1142/2005).

Om utdelningen motsvarar högst 8 procents avkastning på aktiens matematiska värde behandlas utdelningen som en kapitalinkomst.

Kapitalinkomstbehandlade utdelningar från onoterade bolag som sammanlagt inte överstiger 150 000 euro för en skattskyldig behandlas särskilt förmånligt genom att de till 75 procent är skattefria (33 b §). Det effektiva skatteuttaget blir därför 7,5 procent ($0,30 \times 0,25$) eller 8,5 procent ($0,34 \times 0,25$) beroende på de totala inkomsterna i inkomstslaget.

Kapitalinkomstbehandlade utdelningar över 150 000 euro gränsen behandlas på samma sätt som utdelningar från noterade bolag, vilket innebär att 85 procent av utdelningen beskattas (33 b §).

Om utdelningen från ett onoterat bolag överstiger 8 procents avkastning på det matematiska värdet behandlas den överskjutande delen som en förvärvsinkomst. Den förvärvsinkomstbehandlade delen tas upp till 75 procent medan 25 procent är skattefri (33 b §). Det innebär att skattesatsen i praktiken varierar mellan 14,8 procent ($0,1975 \times 0,75$) och 38,6 procent ($0,5150 \times 0,75$) beroende på den progressiva skatten på förvärvsinkomster.

Tabell 5.3 visar hur en utdelning fördelas mellan inkomstslagen och vilka skattesatser som tillämpas på olika delar av inkomsten.

Tabell 5.3 Fördelning av utdelning mellan inkomstslagen kapitalinkomst och förvärvsinkomst vid den finska inkomstbeskattningen

Effektivt skatteuttag inom parentes

		Kapitalinkomst	Förvärvsinkomst	Skattefritt
Utdelning från noterade bolag		85 % (25,5 / 28,9 %)		15 %
Utdelning från onoterade bolag				
Upp till 8 % avkastning	Upp till 150 000 euro	25 % (7,5 / 8,5 %)		75 %
	Över 150 000 euro	85 % (28,9 %)		15 %
Över 8 % avkastning			75 % (14,8–38,6 %)	25 %

Anm.: Avkastningen beräknas på det s.k. matematiska värdet.

Kapitalvinster och kapitalförluster vid avyttring av aktier

Kapitalvinster vid avyttring av aktier är, liksom andra kapitalvinster, skattepliktiga i sin helhet och tas upp inkomstslaget kapitalinkomst (45 §). Även om det är aktier i ett onoterat bolag som har avyttrats görs inte någon sådan fördelning av inkomsten mellan kapitalinkomst och förvärvsinkomst som görs när det gäller utdelning från onoterade bolag.

Till skillnad från utdelning är således inte någon del av en kapitalvinst skattefri. Däremot får 20 procent av överlåtelsepriset dras av, om inte den verkliga anskaffningsutgiften för tillgången är högre. Om den överlåtna egendomen innehafts minst tio år är motsvarande avdrag 40 procent (46 §).

Särskilda regler för företagardelägare och ägarföretagare

De tidigare nämnda reglerna om uppdelning av utdelning från onoterade bolag mellan kapitalinkomst och förvärvsinkomst gäller alla delägare oavsett om de är verksamma i bolaget eller inte. Dock gäller vissa särskilda regler för ”företagardelägare” och ”ägarföretagare”.

Med företagardelägare avses en delägare som har en ledande ställning i bolaget och som antingen själv äger minst 30 procent av bolagets aktiekapital eller röstetal, eller tillsammans med sina familjemedlemmar äger mer än 50 procent av aktiekapitalet. För den som är företagardelägare ska det matematiska värdet minskas om ägarföretagaren använt en bostad som tillhör bolaget som sin egen eller sin familjs bostad. Det matematiska värdet för företagardelägarens samtliga aktier i bolaget minskas med bostadens värde (33 b § 4 mom.).

Med ägarföretagare avses en person som ensam eller tillsammans med sina familjemedlemmar äger minst 10 procent av aktiekapitalet eller rösterna i bolaget. För den som är ägarföretagare ska det matematiska värdet minskas om ägarföretagaren eller någon i ägarföretagarens familj fått ett penninglån från bolaget (ett s.k. förbjudet lån enligt svensk rätt). Det matematiska värdet för ägarföretagarens samtliga aktier i bolaget ska minskas med lånebeloppet (33 b § 5 mom.).

Konsekvensen av dessa minskningar av det matematiska värdet är att en mindre del av utdelningen kommer att beskattas som kapitalinkomst och en större del beskattas som förvärvsinkomst.

Vissa avdrag och skattereduktioner

Från förvärvsinkomsterna får vissa schablonmässigt beräknade avdrag göras, bl.a. avdrag för inkomstens förvärvande (95 §) och grundavdrag vid kommunalbeskattningen (106 §). Avdrag för inkomstens förvärvande uppgår till 620 euro och får dras av från löneinkomsten. Grundavdraget vid kommunalbeskattningen uppgår till högst 3 020 euro år 2016 och om den skattskyldiges förvärvsinkomst efter vissa avdrag överstiger 19 798 euro beviljas inget grundavdrag.

Utöver de nämnda avdragen ges skattereduktion i form av inkomstrelaterade arbetsinkomstavdrag (125 §). Vid kommunalbeskattningen ges dessutom ett förvärvsinkomstavdrag (105 a §).

Arbetsinkomstavdraget är utformat på ett sådant sätt att det påverkar marginalskatteuttaget. De flesta förvärvsinkomster kan utgöra underlag för avdraget. Arbetsinkomstavdraget utgör 11,8 procent av det belopp med vilket underlaget överstiger 2 500 euro. Avdraget är dock högst 1 260 euro. Det innebär att arbetsinkomstavdraget medför en minskning av marginalskatten med 11,8 procentenheter i intervallet 2 500–13 178 euro. När den skattskyldiges förvärvsinkomst överstiger 33 000 euro minskar avdraget med 1,46 procent av det överskjutande beloppet. Det innebär att avdraget ökar marginalskatten med 1,46 procentenheter i intervallet 33 000–119 301 euro.

Även förvärvsinkomstavdraget vid kommunalbeskattningen är utformat på ett sådant sätt att det påverkar marginalskatteuttaget. De flesta förvärvsinkomster kan utgöra underlag för avdraget. Förvärvsinkomstavdraget utgör 51 procent av det belopp med vilket underlaget överstiger 2 500 euro upp till 7 230 euro och 28 procent av det belopp som överstiger detta. Avdraget är dock högst 3 570 euro. När den skattskyldiges förvärvsinkomst överstiger 14 000 euro minskar avdraget med 4,5 procent av det överskjutande beloppet. Det innebär att avdraget ökar marginalskatten med 4,5 procentenheter i intervallet 14 000–93 333 euro.

Arbetsinkomstavdraget och förvärvsinkomstavdraget påverkar inte bara marginalskatten på löneinkomster utan även marginalskatten på den del av en utdelning på onoterade aktier som beskattas som förvärvsinkomst.

Dessutom finns skattereduktioner i form av barnavdrag (126 a §), hushållsavdrag (127 a §), studielånsavdrag (127 d §) etc.

Underskott i inkomstslaget kapitalinkomst ger som tidigare nämnts rätt till reduktion av skatten på förvärvsinkomster. Skatte-reduktionen är 30 procent av underskottet, dock med ett tak vilket som huvudregel uppgår till 1 400 euro (131 §).

5.3.2 Bolagsbeskattningen

Ett aktiebolags inkomster kan, liksom för fysiska personer, hän-föras till tre olika förvärvskällor nämligen näringsverksamhet, jord-bruk och ”annan verksamhet”. En beskattningsbar inkomst beräk-nas separat för varje förvärvskälla. Vid beräkningen får tidigare års förluster i samma förvärvskälla dras av (30 § 4 mom.).

Inkomsterna i respektive förvärvskälla beräknas med utgångs-punkt i redovisningen med de olika avvikelser som skattelagstift-ningen innehåller. Till dessa avvikelser hör att utdelning på aktier i vissa fall är skattefria på motsvarande sätt som gäller för närings-betingade andelar enligt svensk rätt (6 a § lagen [360/68] om beskatt-ning av inkomst av näringsverksamhet).

Bolagsskatten är 20 procent (124 § 2 mom. inkomstskattelagen). Därtill kommer en låg rundradioskatt.¹ Vid jämförelsen nedan bort-ses från denna skatt.

Liksom i Sverige dubbelbeskattas bolagsinkomster. När vinsten delas ut till en fysisk person beskattas utdelningen således även hos den fysiska personen.

5.3.3 Jämförelse med de svenska 3:12-reglerna

I Finland liksom i Sverige beskattas arbetsinkomster enligt en pro-gressiv skatteskala. Kapitalinkomster beskattas i huvudsak proportio-nellt om än med en liten ökning i skattesatsen för kapitalinkomster över 30 000 euro.

Marginalskatten på arbetsinkomster inklusive effekten av arbets-inkomstavdraget och förvärvsinkomstavdraget vid kommunal-beskattningen är 47,21 procent (41,25 + 1,46 + 4,5) vid 40 800 euro.

¹ Enligt 3 § lagen om rundradioskatt (484/2012) ska ett bolag vars inkomst för beskattnings-året är minst 50 000 euro betala 140 euro i rundradioskatt plus 0,35 procent av den del av inkomsten som överstiger 50 000 euro. Skattebeloppet ska dock vara högst 3 000 euro.

Högst är marginals-katten i intervallet 72 300–93 333 euro, 57,46 procent (51,5 + 1,46 + 4,5).

Dessa nivåer ska jämföras med skatten på utdelning på noterade aktier som är 25,5 eller 28,9 procent beroende på de sammanlagda utdelningsinkomsterna. Utdelade vinster belastas dock även med 20 procent bolagsskatt. Det totala skatteuttaget på utdelade vinster blir därför 40,4 procent ($20 + [100 - 20] \times 25,5/100$) eller 43,12 procent ($20 + [100 - 20] \times 28,9/100$).

Om avkastningen på onoterade aktier skulle beskattas på samma sätt som på noterade aktier skulle det alltså vid höga inkomstnivåer, uppkomma ett incitament för aktiva ägare i onoterade bolag att ta ut i vart fall en del av värdet av eget arbete i bolaget i form av utdelning.

För att förhindra inkomstomvandling görs enligt den finländska skattelagstiftningen, liksom enligt den svenska, en uppdelning av vissa kapitalinkomster så att en del av inkomsten beskattas som förvärvsinkomst.

En väsentlig skillnad är till att börja med att de finländska fördelningsreglerna är tillämpliga på kapitalinkomster från alla onoterade bolag. Det saknar alltså betydelse huruvida den skattskyldige har stort eller litet ägarinflytande och huruvida den skattskyldige är en aktiv eller en passiv ägare.

Fördelningen mellan kapitalinkomst och förvärvsinkomst görs enbart med utgångspunkt i en avkastningsberäkning. Detta utgör en skillnad mot de svenska fördelningsreglerna som även tar hänsyn till utbetalade löner.

När det gäller avkastningsberäkningen skiljer sig reglerna åt främst på så sätt att underlaget enligt de finländska reglerna utgörs av bolagets nettoförmögenhet enligt balansräkningen medan det svenska underlaget utgörs av ägarens investerade kapital uppräknat på visst sätt.

Hindrar systemet inkomstomvandling? Det kan vid första påseende noteras att det faktum att avkastningsberäkningen görs på grundval av nettoförmögenheten leder till att den kapitalbeskattade delen av en utdelning ökar om arbetsinkomster sparas i bolaget. Eftersom avkastningsgränsen satts till 8 procent blir den effekten ändå ganska liten. Större lättnad ger i stället det förhållandet att den förvärvsinkomstbehandlade delen endast till 75 procent tas upp till beskattning. Å andra sidan tillkommer det bolagsskatt om inkomsten tas ut som utdelning. Följande exempel visar de olika effekterna.

Antag att en ägare har investerat ett mindre belopp (som vi bortser från här) och efter ett års verksamhet har sparat arbetsinkomster om 10 000 euro i bolaget. Efter att bolagsskatt, 20 procent eller 2 000 euro, betalats återstår 8 000 euro. Bolagets nettoförmögenhet exklusive det investerade beloppet uppgår då till 8 000 euro. Om ägaren tar ut hela beloppet kommer 640 euro ($8\,000 \times 0,08$) att behandlas som kapitalinkomst. Om ägaren inte har några andra utdelningsinkomster tas 25 procent av utdelning upp till beskattning och skatten på den delen blir 48 euro ($640 \times 0,25 \times 0,30$).

Av den återstående utdelningen, 7 360 euro, tas 75 procent eller 5 520 euro upp till beskattning som förvärvsinkomst. Beskattningen av den delen av inkomsten är beroende på den skattskyldiges förvärvsinkomster i övrigt. Om de övriga förvärvsinkomsterna uppgår till cirka 50 000 euro är marginalskatten 47,21 procent ($41,25 + 1,46 + 4,5$). Den högsta marginalskatten är 57,46 procent ($51,5 + 1,46 + 4,5$). De här två situationerna föranleder beskattning med 2 606 respektive 3 172 euro av den förvärvsinkomstbehandlade delen av utdelningen.

Den totala skatten på utdelningen uppgår i de här två fallen till 4 654 euro ($2\,000 + 48 + 2\,606$) respektive 5 220 euro ($2\,000 + 48 + 3\,172$). Uttryckt i procent blir den totala skatten 46,5 procent respektive 52,2 procent av den sparade arbetsinkomsten om 10 000 euro.

Av de här exemplen framgår att det vid en marginalskatt på 47,21 procent knappt lönar sig att omvandla arbetsinkomst till utdelning. Vid en marginalskatt på 57,46 procent är det möjligt att göra en liten skattevinst.

Om en aktiv ägare i stället tar ut värdet av sitt arbete i form av kapitalvinst sker ingen fördelning mellan kapitalinkomst och förvärvsinkomst. Däremot är hela kapitalvinsten skattepliktig. Om den skattskyldiges sammanlagda kapitalinkomster inte överstiger 30 000 euro är skattesatsen 30 procent. Dessförinnan har dock inkomsten belastats med bolagsskatt. Det totala skatteuttaget blir därför 44 procent ($0,20 + (1 - 0,20) \times 0,30$). På den del som hamnar över 30 000-euro-gränsen blir det totala skatteuttaget 47,2 procent ($0,20 + (1 - 0,20) \times 0,34$). Vid högre marginalskatter är det alltså möjligt att göra en skattevinst. Marginalskatter som väsentligt överstiger de här nivåerna förekommer emellertid endast i skatteskalans översta steg, dvs. vid förvärvsinkomster över 72 300 euro och som nämnts är den högsta marginalskatten i Finland 57,46 pro-

cent. Vid förvärvsinkomster över 93 333 euro är marginals-katten dessutom 51,5 procent. Utrymmet för att göra en skattevinst är således relativt begränsat även när arbetsinkomst omvandlas till kapitalvinst.

Det finländska regelsystemet framstår sammantaget som ett effektivt hinder mot inkomstomvandling.

Det finns härefter anledning att fråga sig om specialregleringen medför att utdelning på onoterade aktier beskattas hårdare än utdelning på andra aktier. Den frågan kan emellertid inte ges något generellt svar. Avkastningsgränsen innebär att en del av en utdelning kan komma att behandlas som förvärvsinkomst. Å andra sidan ges en betydande skattelättnad jämfört med noterade aktier på den del av utdelningen som behandlas som kapitalinkomst. Skattelättnaden torde medföra en tendens att vinster delas ut i högre grad i bolag med låg avkastning medan avkastningsgränsen utgör en återhållande faktor i bolag med hög avkastning.

5.4 Nederländerna

5.4.1 Beskattningen av fysiska personer

Vid den nederländska inkomstbeskattningen av fysiska personer delas inkomsterna in i tre inkomstslag, s.k. boxar.

- Inkomst av arbete och privatbostad
- Inkomst av väsentligt aktieinnehav
- Inkomst av sparande och investeringar

Varje inkomstslag beskattas för sig. Underskott i ett inkomstslag reducerar inte den skatt som belöper på inkomsterna i något av de andra inkomstslagen. Däremot kan den totala skatten reduceras av andra skäl, se under rubriken Skattereduktioner nedan.

De regler som redovisas här avser personer upp till 65 års ålder. För äldre personer gäller delvis andra regler både avseende inkomstberäkningen och skattesatserna.

Förutom den inkomstskatt som fysiska personer betalar drar arbetsgivare som betalar ut lön av en löneskatt. När ett aktiebolag lämnar utdelning drar bolaget på motsvarande sätt av en utdelnings-

skatt. Löneskatten respektive utdelningsskatten berättigar dock till reduktion av den fysiska personens inkomstskatt med motsvarande belopp.

För dem som inte är skattskyldiga för inkomstskatt i Nederländerna och därmed saknar möjlighet till sådan skattereduktion är de här skatterna betydelsefulla. För dem som är skattskyldiga för inkomstskatt i Nederländerna fungerar löneskatten och utdelningsskatten i praktiken som preliminära inkomstskatter och saknar betydelse för det slutliga skatteuttaget. Löneskatten och utdelningsskatten behandlas därför inte ytterligare här.

Inkomst av arbete och privatbostad

I inkomstslaget arbete och privatbostad beskattas bl.a. anställningsinkomster och inkomster från enskild näringsverksamhet.

Om den skattskyldige äger sin permanentbostad tas i det här inkomstslaget även upp inkomst i form av ett fiktivt hyresvärde för bostaden. Ränteutgifter på lån med säkerhet i bostaden får, med vissa begränsningar, dras av om lånen hänför sig till anskaffnings- eller förbättringsutgifter av bostaden. Kapitalvinst vid försäljning av permanentbostaden är inte skattepliktig.

Till inkomstslaget arbete och privatbostad hänförs även inkomster från vissa inkomstbringande aktiviteter som varken utgör förvärvsverksamhet eller tillgångsförvaltning. Hit räknas bl.a. ränta på lån till aktiebolag som den skattskyldige har ett väsentligt innehav i, liksom annan avkastning på tillgångar som upplåtits till ett sådant bolag. Aktiebolag som den skattskyldige har ett väsentligt innehav i beskrivs närmare nedan.

I inkomstslaget arbete och privatbostad tillämpas en progressiv skatteskala i fyra steg. På inkomster inom de två första stegen påförs även vissa socialförsäkringsavgifter. De socialförsäkringsförmåner ([grundläggande] ålderspension, änke- och barnpension samt försäkring för extraordinära sjukvårdkostnader och funktionshinder) som dessa avgifter finansierar är inte inkomstrelaterade. Avgifterna behandlas därför som skatt här. Skatte- och avgiftssatserna för 2016 framgår av tabell 5.4.

Tabell 5.4 Skatte- och avgiftssatser 2016 i det nederländska inkomstslaget arbete och privatbostad

Beskattningsbar inkomst, euro	Skatt	Socialförsäkringsavgifter	Totalt
0–19 922	8,40 %	28,15 %	36,55 %
19 923–33 715	12,25 %	28,15 %	40,40 %
33 716–66 421	40,40 %	0 %	40,40 %
över 66 421	52,00 %	0 %	52,00 %

Utöver detta betalar även arbetsgivare vissa lönebaserade socialförsäkringsavgifter (för arbetslöshet och arbetsskada). Dessa avgifter togs 2015 ut på inkomster upp till 51 976 euro och påverkar således skatteuttaget på arbetsinkomster under det beloppet.²

Inkomst av väsentligt aktieinnehav

Till inkomstslaget väsentligt aktieinnehav hänförs utdelningar och kapitalvinster på andelar i privata aktieföretag (BV) som den skattskyldige har ett väsentligt innehav i.

Med väsentligt innehav avses att den skattskyldige ensam eller tillsammans med närstående, direkt eller indirekt, innehar minst 5 procent av aktiekapitalet. Om företaget har gett ut aktier av olika slag avser 5-procentskravet respektive aktieslag.

Skattesatsen i inkomstslaget väsentligt aktieinnehav är 25 procent.

Inkomst av sparande och investeringar

I inkomstslaget sparande och investeringar beskattas kapitalinkomster som inte hänförs till något av de två första inkomstslagen.

Inkomsterna beräknas som en tänkt avkastning på 4 procent på nettotillgångarna i inkomstslaget. De tillgångar som läggs till grund för inkomstberäkningen är bl.a. fordringar, aktier i privata aktieföretag om innehavet är mindre än 5 procent, aktier i publika aktieföretag (NV) samt andra fastigheter än den som eventuellt används

² Avgift betalades till en allmän arbetslöshetskassa med 2,07 procent på lönerna mellan 17 888 och 51 976 euro. Dessutom betalade arbetsgivare ett bidrag på 2,16 procent på lönerna till en fond för avgångsvederlag inom industrin. Avgiften till arbetsskadeförsäkringen uppgick till 6,9 procent på löner under 51 976 euro.

som permanentbostad av den skattskyldige. Efter avdrag för skulder får ett grundavdrag på 24 437 euro göras från nettotillgångarna.

Eftersom inkomstberäkningen görs schablonmässigt och grundar sig på nettotillgångarna innebär det att faktiska ränteinkomster och utdelningar inte beskattas. På motsvarande sätt medges inte avdrag för faktiska räntekostnader. Kapitalvinster och kapitalförluster beaktas inte heller i det här inkomstslaget.

Skattesatsen i inkomstslaget sparande och investeringar är 30 procent.

Eftersom det inte är de verkliga inkomsterna som beskattas utan en schablonmässigt beräknad avkastning på tillgångarna, utgör den skatt som påförs i det här inkomstslaget snarare en förmögenhets-skatt på 1,2 procent ($0,04 \times 0,30$) än en inkomstskatt.

Skattereduktioner

Efter att skatten på inkomsterna i de tre inkomstlagen lagts samman ges olika skattereduktioner, bl.a. ett grundavdrag. Grundavdraget är utformat så att det ökar marginals-katten med 2 procentenheter på inkomster i alla de tre inkomstlagen i ett intervall som motsvarar det andra och det tredje steget i skatteskalen i inkomstslaget arbete och privatbostad.

Skattereduktion ges också i form av ett jobbskatteavdrag. Jobbskatteavdraget minskar marginals-katten i det första steget i skatteskalen i inkomstslaget arbete och privatbostad och ökar marginals-katten med 4 procent i intervallet 49 770–100 670 euro (2015).

Ytterligare inkomstrelaterad skattereduktion ges i viss utsträckning för den som har försörjningsplikt för barn.

5.4.2 Bolagsbeskattningen

Ett aktiebolags alla inkomster anses höra till bolagets näringsverksamhet och är som sådana skattepliktiga. Inkomsterna beräknas enligt särskilda skatterättsliga regler som till stor del avviker från redovisningsreglerna.

När det gäller inkomster i form av utdelning och kapitalvinst är de som huvudregel skattepliktiga. För att undvika kedjebeskattning görs dock undantag för utdelning och kapitalvinst på aktier i vissa

dotterbolag. Sådana dotterbolag kan efter ansökan även sambeskattas med sitt moderbolag.

Bolagsskatten är 20 procent för vinster upp till 200 000 euro. För vinster däröver är skatten 25 procent.

När vinsten delas ut till en fysisk person beskattas utdelningen även hos mottagaren, om inkomsten ska hänföras till inkomstslaget väsentligt aktieinnehav. Även i de fall aktierna beskattas i inkomstslaget sparande och investeringar sker en dubbelbeskattning, men skatten i det andra ledet beräknas då inte på den faktiska utdelningen utan på en schablonmässigt beräknad avkastning på den skattskyldiges sammanlagda nettotillgångar i det inkomstslaget, se avsnittet Inkomst av sparande och investeringar ovan.

5.4.3 Jämförelse med de svenska 3:12-reglerna

Enligt den nederländska skattelagstiftningen görs ingen sådan uppdelning av kapitalinkomster från fåmansföretag mellan arbetsbeskattning och kapitalbeskattning som görs enligt svensk rätt.

Den nederländska lösningen på problemet med inkomstomvandling i ett dualt skattesystem är det särskilda inkomstslaget för inkomster av väsentligt aktieinnehav. Utan det särskilda inkomstslaget skulle kapitalinkomster från fåmansföretag beräknas schablonmässigt till 4 procent av nettotillgångarna i inkomstslaget sparande och investeringar på samma sätt som avkastningen på investeringar i andra företag. Eftersom de faktiska kapitalinkomsterna i inkomstslaget sparande och investeringar inte beskattas alls skulle incitamentet att omvandla arbetsinkomst till kapitalinkomst vara mycket starkt.

I inkomstslaget väsentligt aktieinnehav beskattas emellertid de faktiska kapitalinkomsterna. Spänningen mellan kapitalinkomst och arbetsinkomst för en delägare i ett fåmansföretag är därför inte så stor.

Bolagsskatten är 20 procent om vinsten inte överstiger 200 000 euro. För utdelning och kapitalvinst i inkomstslaget väsentligt aktieinnehav är skattesatsen 25 procent. Det innebär att skatteuttaget blir 40 procent om vinsten tas ut som utdelning eller kapitalvinst ($0,20 + [1,00 - 0,20] \times 0,25$). Om bolagets vinst överstiger 200 000 euro är bolagsskatten 25 procent på den överskjutande delen och

skatteuttaget, när delägaren tillgodogör sig den delen av vinsten som kapitalinkomst, blir då i stället 43,75 procent.

Marginalskatten för de flesta skattskyldiga inklusive de socialförsäkringsavgifter som den skattskyldige själv betalar är 40,4 procent. Till det kommer vissa socialförsäkringsavgifter som arbetsgivaren betalar. För arbetsinkomster över 66 421 euro är marginalskatten inklusive den skattskyldiges socialförsäkringsavgifter 52 procent. På den här inkomstnivån tillkommer inga socialförsäkringsavgifter för arbetsgivaren. Däremot innebär avtrappningen av jobbskatteavdraget att marginalskatten ökar med 4 procentenheter på arbetsinkomster upp till 100 670 euro. Skillnaden i beskattning mellan att ta ut en vinst som arbetsinkomst och att ta ut den som kapitalinkomst kan därför som högst bli 16 procentenheter ($52 + 4 - 40$).

Sammantaget måste utrymmet för inkomstomvandling sägas vara ganska begränsat. Det beror främst på att spänningen mellan beskattningen av arbetsinkomst och kapitalinkomster från bolag där den skattskyldige har ett väsentligt inflytande inte är så stor. Den grad av progression i beskattningen som skattskyldiga med höga inkomster möjligen kan undvika är inte heller så stor. Vid den tidigare nämnda nivån 66 421 euro ökar marginalskatten med 11,6 procentenheter.

5.5 Sammanfattande slutsatser

Skillnaden i skatteuttag mellan utdelning eller kapitalvinst på aktier och höga löneinkomster är mindre i Danmark, Finland och Nederländerna än i Sverige. Redan på grund av den skillnaden kan konstateras att behovet av regler för att förhindra inkomstomvandling är mindre i dessa länder än i Sverige.

I Danmark motverkas inkomstomvandling även av en progressiv beskattning av aktieinkomster. Det högre skatteuttaget tillämpas redan när aktieinkomsterna överstiger en relativt låg nivå, 50 600 danska kronor, vilket är en förutsättning för att det ska fungera som ett effektivt hinder mot inkomstomvandling.

Det går långt utanför utredningens uppdrag att överväga en generell förändring av beskattningen av kapitalinkomster som innebär att beskattningen görs progressiv. Däremot kan en progressiv

beskattning av utdelning och kapitalvinster från fåmansföretag rymmas inom utredningsuppdraget.

Det högsta skatteuttaget på löneinkomster i Sverige är 70 procent. Ett skatteuttag på utdelning och kapitalvinster i närheten av denna nivå skulle fungera som en ren stoppregel mot utdelning över den nivå från vilken det höga skatteuttaget skulle tillämpas. Om ett sådant skatteuttag även skulle tillämpas vid kapitalvinst skulle det bli svårt att avyttra fåmansföretag. En progressiv beskattning av utdelning och kapitalvinster från fåmansföretag som en isolerad lösning på problemet med inkomstomvandling skulle därför fungera dåligt med den utformning som det svenska skattesystemet har i övrigt.

När det gäller den finländska inkomstbeskattningen kan först konstateras att skattesystemet som helhet påminner mer om det svenska än om det danska systemet. De särskilda finländska reglerna om beskattning av utdelning på onoterade aktier liknar de svenska 3:12-reglerna på så sätt att de innebär att inkomsten delas upp i en del som kapitalbeskattas och en del som förvärvsbeskattas.

Den finländska regleringen är tilltalande genom sin enkelhet. I avsnitt 5.3.3 konstateras även att regleringen är ett effektivt hinder mot inkomstomvandling.

En skillnad jämfört med de svenska reglerna är att de finländska reglerna gäller för alla onoterade aktier. Om liknande regler skulle införas i Sverige är det inget som hindrar att tillämpningsområdet å ena sidan begränsas till ägare av kvalificerade andelar, men å andra sidan utvidgas till att förutom utdelning även gälla kapitalvinster.

Enligt de finländska reglerna har en utdelnings förhållande till aktiens matematiska värde betydelse. Beräkningen av det matematiska värdet bygger på bolagets nettoförmögenhet enligt bokslutet för året före beskattningsåret. Ett flertal justeringar av bokslutet görs vid den skattemässiga tillämpningen ifråga om såväl beräkningsunderlaget som värderingen. Liknande anpassningar skulle behöva göras om ett motsvarande system skulle införas i svensk rätt. Utredningen berör frågan i avsnitt 7.3.1.

Den nederländska motsvarigheten till de svenska 3:12-reglerna utgörs av det särskilda inkomstslaget för inkomster av väsentligt aktieinnehav. Utdelning och kapitalvinster beskattas i det inkomstslaget med en fast skattesats som tillsammans med bolagsskatten innebär ett skatteuttag på 40 procent i mindre företag och 43,75 pro-

cent i större företag, vilket ungefär överensstämmer med skatteuttaget på löneinkomster för de flesta skattskyldiga. För höga löneinkomster kan marginalskatten uppgå till 56 procent, vilket ger ett visst utrymme för inkomstomvandling.

En svårighet vid utformningen av en svensk reglering för att förhindra inkomstomvandling är att den måste balansera två olika krav. Å ena sidan måste sådana kapitalinkomster från fåmansföretag som anses utgöra arbetsinkomster beskattas relativt hårt för att motsvara den skatt som i Sverige tas ut på löneinkomster. Å andra sidan kan beskattningen inte vara för hård på sådana inkomster som rätteligen utgör kapitalinkomster, eftersom det skulle försvåra för fåmansföretag att få tillgång till kapital från sina ägare. Det är därför viktigt att inkomster från fåmansföretag delas upp i en kapitaldel och en tjänstebeskattad del. Den nederländska regleringen gör ingen sådan uppdelning och kan därför inte användas som förebild för en reglering för att förhindra inkomstomvandling inom ramen för det svenska skattesystemet.

6 Statistik

6.1 Inledning

Kapitlet innehåller statistik som beskriver fåmansföretagen och dess delägare. Tidsperioderna som statistiken täcker varierar men i de flesta fall redovisas statistik för 2006–2014. I några fall har det varit möjligt att gå tillbaka till 2004. Reglerna såg emellertid annorlunda ut då och omfattningen av information från 2004 och 2005 är mer begränsad än vad den är för åren därefter. Det har inte heller varit möjligt att uppdatera alla tabeller med uppgifter för 2014.

I avsnitt 6.2 ges generell statistik avseende alla fåmansföretag och delägare. Avsnitt 6.3 och 6.4 redovisar statistik avseende de som använder förenklingsregeln respektive huvudregeln. Avsnitt 6.5 tar upp delägare som är engagerade i flera företag. I avsnitt 6.6 presenteras ett försök att identifiera partnerbolagen och statistik avseende dem.

6.2 Översiktlig statistik för företag och delägare

Tabell 6.1 visar statistik för 2014 över de privatägda aktiebolagen (definierade som aktiebolag som inte ägs av stat, kommun eller landsting) och för den andel av dessa som är fåmansföretag. För att identifiera fåmansföretagen används deklaraionsblanketten K10. Ett företag definieras som fåmansföretag om minst en av företagets delägare lämnat in en K10-blankett kopplad till företaget. Därutöver används uppgifter från deklaraionsblanketten INK2 för att beskriva företagen.

De direktägda fåmansföretagen representerar cirka 75 procent av det totala antalet privatägda aktiebolag och står för ungefär en tredjedel av bolagsskattebasen och av det totala antalet anställda i dessa bolag. Detta innebär att det genomsnittliga fåmansföretaget

är mindre än det genomsnittliga privatägda aktiebolaget som inte är ett fåmansföretag.

Tabell 6.1 visar endast uppgifter för direktägda fåmansföretag och inte indirekt ägda koncernföretag. Därför underskattas andelen av den ekonomiska aktiviteten som sker i fåmansföretag.

Tabell 6.1 Översiktstatistik privata aktiebolag och fåmansaktiebolag (FÅAB), data på företagsnivå, 2014

Miljarder kronor, antal och procent

	Privatägda AB	FÅAB	Andel i FÅAB
Omsättning	6 529	1 324	20 %
Bolagsskatt	70	21	30 %
Anställda, antal	2 355 000	798 000	34 %
Företag, antal	392 000	295 000	75 %

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Tabell 6.2 visar antalet delägare i fåmansföretag som lämnat in blankett K10 åren 2011–2014, samt antalet företag som ägs av dessa delägare. Av tabellen framgår att majoriteten av delägarna använder förenklingsregeln.

Tabell 6.2 Översiktsstatistik antal FÅAB, koncerner och delägare

År	Antal FÅAB	Antal koncerner	Antal delägare	Andelen delägare som använder förenklingsregeln
2011	248 000	242 000	335 000	72 %
2012	264 000	258 000	352 000	67 %
2013	280 000	276 000	367 000	70 %
2014	295 000	288 000	386 000	72 %

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Tabell 6.3 visar de totala inkomsterna från fåmansföretag för delägare i fåmansföretag samt i vilken form inkomsterna tas ut.

Tabell 6.3 Översiktsstatistik inkomster från FÅAB för delägare

Miljarder kronor

	2011	2012	2013	2014
Inkomst av tjänst	59	62	64	66
Utdelning	44	47	51	60
Varav inom gränsbeloppet	42	42	45	53
Varav i tjänst	2	2	2	2
Varav i kapital (30 %)	0	4	4	5
Kapitalvinst	15	10	9	12
Varav inom gränsbeloppet	9	7	6	9
Varav i tjänst	1	1	1	1
Varav i kapital (30 %)	5	3	2	3
Summa inkomster FÅAB	118	119	124	138

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

I tabell 6.4 redovisas antalet fåmansföretag år 2013–2014, fördelat efter antalet aktiva delägare i företaget. Som framgår av tabellen är ägandet mycket koncentrerat. Nästan 70 procent av de direktägda fåmansföretagen har en aktiv delägare medan drygt 23 procent har två delägare. Drygt 100 fåmansföretag har fler än 20 delägare och knappt 10 företag har fler än 100 delägare.

Tabell 6.4 Antal fåmansföretag fördelat efter antal delägare

Antal ägare	Antal företag		Andel av företagen	
	2013	2014	2013	2014
1	191 222	204 470	68,2 %	69,3 %
2	67 017	68 567	23,9 %	23,2 %
3	13 014	13 003	4,6 %	4,4 %
4	5 533	5 519	2,0 %	1,9 %
5	1 855	1 790	0,7 %	0,6 %
6	743	710	0,3 %	0,2 %
7	299	303	0,1 %	0,1 %
8	187	181	0,1 %	0,0 %
9	97	97	0,0 %	0,0 %
10	88	85	0,0 %	0,0 %
11–20	253	255	0,1 %	0,0 %
21–50	93	101	0,0 %	0,0 %
51–100	13	15	0,0 %	0,0 %
101–	9	8	0,0 %	0,0 %
Totalt	280 423	295 104	100 %	100 %

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Ett fåmansföretag är ett företag där fyra ägare eller färre kontrollerar mer än 50 procent av aktiernas röstvärde. Cirka 99 procent av alla fåmansföretag har fyra ägare eller färre. Alla aktiva delägare räknas dock som en ägare vid avgörandet om företaget är ett fåmansföretag.

Tabell 6.5 visar antalet direktägda fåmansföretag respektive antalet koncerner där fåmansföretag ingår, fördelat på antalet anställda år 2013–2014. Totalt var cirka 1 273 000 personer anställda i koncerner som är fåmansföretag år 2014. Uppgiften om antalet anställda är dock mycket osäker. För många företag saknas det uppgift om antalet anställda och även om det finns uppgift om anställda är det svårt att avgöra vad siffran egentligen avser. Om det är alla personer som fått en löneutbetalning senaste året eller om det avser årsarbetskrafter.

Tabell 6.5 Antal fåmansföretag fördelat efter antal anställda

Antal anställda	Antal företag		Andel av företagen		Antal koncerner		Andel av koncerner	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
NA	17 776	25 021	6,4 %	8,5 %	17 026	24 775	6,2 %	8,6 %
0	107 029	113 201	38,2 %	38,4 %	91 097	111 108	33,1 %	38,6 %
1	60 531	62 942	21,6 %	21,3 %	59 990	62 272	21,8 %	21,7 %
2	29 731	29 736	10,6 %	10,1 %	29 892	29 217	10,9 %	10,2 %
3	15 016	14 819	5,4 %	5,0 %	15 517	14 394	5,6 %	5,0 %
4	10 275	10 250	3,7 %	3,5 %	10 937	9 896	4,0 %	3,5 %
5	7 524	7 292	2,7 %	2,5 %	8 181	6 983	3,0 %	2,4 %
6	5 728	5 431	2,0 %	1,8 %	6 389	5 147	2,3 %	1,8 %
7	4 187	4 269	1,5 %	1,4 %	4 773	4 017	1,7 %	1,4 %
8	3 446	3 423	1,2 %	1,2 %	4 017	3 220	1,5 %	1,1 %
9	2 720	2 511	1,0 %	0,9 %	3 244	2 327	1,2 %	0,8 %
10	2 095	2 147	1,0 %	0,7 %	2 560	1 976	0,9 %	0,7 %
11–20	9 096	9 002	3,2 %	3,1 %	12 255	8 156	4,4 %	2,8 %
21–50	4 128	3 942	1,5 %	1,3 %	6 914	3 312	2,5 %	1,2 %
51–100	819	791	0,3 %	0,3 %	1 720	604	0,6 %	0,2 %
101–250	247	270	0,1 %	0,0 %	770	186	0,3 %	0,0 %
251–	75	75	0,0 %	0,0 %	257	43	0,1 %	0,0 %
Totalt	280 423	295 104	100,0 %	100,0 %	275 539	287 633	100,0 %	100,0 %

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

6.2.1 Löner och utdelningar

I avsnittet redovisas utvecklingen av de löneinkomster som delägare till fåmansföretag har erhållit från fåmansföretag. För att sammanställa de löner som har erhållits från fåmansföretag beräknas först de löner som betalats direkt från fåmansföretagen till delägarna. Därefter har för de delägare som haft ägande i fåmansföretag med en underliggande koncernstruktur, och ingen löneinkomst från det direktägda fåmansföretaget, en kontroll gjorts av förekomsten av löneinkomster från andra företag inom koncernen. Inkomstuppgiften gällande löner från andra företag inom koncernen redovisas av de delägare som använder huvudregeln för att beräkna gränsbelopp, och endast i viss utsträckning av de delägare som använder förenklingsregeln för att beräkna gränsbelopp. Antalet delägare till fåmansföretag som erhåller lön från dessa kan därför vara något underskattat.

En avgränsning som har gjorts i det underliggande datamaterialet är att endast de delägare som innehaft sitt ägande i minst tre år inkluderats i sammanställningen. Detta för att skapa en mer rättvisande bild av den faktiska löneutvecklingen då nyblivna delägare till, och verksamma i, fåmansföretag inte i motsvarande utsträckning kan ta ut lön ur det verksamma företaget som redan etablerade verksamma delägare till fåmansföretag. Denna avgränsning medför att lönestatistik från fåmansföretag till delägare endast kan visas för åren 2006–2013.¹

Den jämförande statistiken för summan av löneutbetalningar till samtliga arbetstagare har hämtats från SCB:s offentliga statistik och bygger på kontrolluppgifter från deklaraionsunderlag, kontrolluppgiftsbaserad lönesummestatistik. Från SCB:s/Medlingsinstitutets offentliga statistik har uppgifter om genomsnittliga löner för samtliga arbetstagare hämtats genom lönestrukturstatistiken.

Summan av löneinkomster till andelsägare från fåmansföretag redovisas i tabell 6.6. Antalet delägare till fåmansföretag ökade i en betydligt högre takt än vad arbetskraften i stort ökade med under perioden 2004–2013. Utvecklingen av lönesumman för dessa grupper är därför tveksam som indikation på löneutvecklingen i grupperna. Därför redovisas även utvecklingen för den genomsnittliga lönen i respektive grupp och år i tabell 6.6. Av medelvärdet framgår att löneutvecklingen för andelsägare i fåmansföretag varit svagare i förhållande till vad som kunnat observeras för arbetskraften i stort.

¹ För att särskilja andelsägare som har varit aktiva under åtminstone tre år behövs en period av tre år föregående aktuellt redovisat år för att kunna identifiera de andelsägare som varit verksamma i åtminstone tre år. För år 2006 har endast två år använts som avgränsning.

Tabell 6.6 Löner från fåmansföretag till delägare i fåmansföretag

Summor i miljarder kronor. Medelvärde i miljoner kronor.
 Avgränsning till delägare som har varit verksamma som delägare
 i fåmansföretag i åtminstone 3 år.
 Index 2006 = 100

År	Delägarers lön från Fåab	Index	Andel av delägarna som erhåller lön från fåmansföretag	Lönesumma för samtliga arbets- tagare	Index
Summa					
2006	45,7	100,0	0,64	1 084,9	100,0
2007	46,3	101,2	0,65	1 162,9	107,2
2008	50,5	110,5	0,63	1 232,2	113,6
2009	49,3	107,9	0,62	1 235,4	113,9
2010	51,8	113,3	0,61	1 274,5	117,5
2011	56,0	122,5	0,61	1 348,0	124,3
2012	60,0	131,3	–	1 399,4	129,0
2013	63,6	139,2	0,62	1 439,2	132,7
Medelvärde²					
2006	0,34	100,0	0,64	0,30	100,0
2007	0,35	104,3	0,65	0,31	103,2
2008	0,36	105,7	0,63	0,33	108,4
2009	0,36	105,1	0,62	0,33	111,6
2010	0,36	107,4	0,61	0,34	113,6
2011	0,38	111,0	0,61	0,35	116,1
2012	–	–	–	0,36	119,3
2013	0,39	115,6	0,62	0,37	122,5

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Anm.: Utredningen har fått reviderade värden för delägare 2012 efter att de ursprungliga beräkningarna gjorts. Lönesumman för 2012 är en approximation utifrån lönesumman för samtliga delägare och den genomsnittliga andelen av lönesumman för de som varit aktiva minst tre år 2011 och 2013.

² Medelvärde för andelsägare till fåmansaktiebolag givet att lön har erhållits.

I tabell 6.7 redovisas lön och utdelning till delägare i fåmansföretag enligt kontrolluppgifterna. Med avseende på utdelningarna framgår bara de sammanlagda utdelningarna från kontrolluppgifterna. Uppgifterna kan således innehålla utdelningar från andra företag än de fåmansföretag där delägaren arbetar. Någon begränsning med avseende på hur länge delägaren varit delägare görs inte. Vidare ingår alla delägare, således även de som inte tar ut någon lön. Det är den viktigaste förklaringen till varför nivåerna på lönerna är lägre i tabell 6.7 än i tabell 6.6.

Tabell 6.7 Lön och utdelning till delägare i fåmansföretag

Uppgifterna är hämtade från kontrolluppgifterna. Kronor

	Lön		Utdelning	
	Genomsnitt	Median	Genomsnitt	Median
2004	159 100	110 000	39 100	700
2005	162 000	94 600	42 800	900
2006	168 400	106 200	82 500	1 600
2007	174 300	103 400	100 700	2 500
2008	174 300	92 200	115 000	2 600
2009	170 800	79 200	109 700	2 100
2010	173 100	70 700	118 100	1 800
2011	184 600	100 000	115 000	1 400
2012	176 500	49 000	122 400	1 600
2013	172 500	60 000	120 100	300
2014	172 300	50 000	132 300	200

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Anm.: Lönen avser lön från fåmansföretag till delägare. Utdelningen avser all utdelning till delägare i fåmansföretag och kan således även innehålla utdelningar från andra företag än fåmansföretaget.

I tabell 6.8 redovisas lön och utdelning som i tabell 6.7 men begränsat till de delägare som beräknar ett lönebaserat utrymme. Av tabell 6.9 framgår utdelningarna till delägare som faktiskt fått någon utdelning och till delägare som fått utdelning och beräknat ett lönebaserat utrymme.

Tabell 6.8 Lön och utdelning till delägare i fåmansföretag som beräknar ett lönebaserat utrymme

Uppgifterna är hämtade från kontrolluppgifterna. Kronor

	Lön		Utdelning	
	Genomsnitt	Median	Genomsnitt	Median
2006	315 700	336 000	228 500	29 600
2007	320 400	340 000	234 100	50 900
2008	323 700	351 700	292 700	80 000
2009	321 600	366 000	270 300	66 600
2010	316 200	362 200	322 800	91 300
2011	310 100	360 000	354 700	100 000
2012	344 500	400 000	370 000	98 700
2013	345 800	406 000	377 400	92 600
2014	347 400	415 000	385 500	101 200

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.*Anm.:* Lönen avser lön från fåmansföretag till delägare. Utdelningen avser all utdelning till delägare i fåmansföretag och kan således även innehålla utdelningar från andra företag än fåmansföretaget.**Tabell 6.9 Utdelning till delägare som fått utdelning och till delägare som fått utdelning och beräknat ett lönebaserat utrymme**

Uppgifterna är hämtade från kontrolluppgifterna. Kronor

	Delägare som fått utdelning		Delägare som fått utdelning och beräknat ett lönebaserat utrymme	
	Genomsnitt	Median	Genomsnitt	Median
2004	53 000	2 500		
2005	57 600	2 700		
2006	108 400	5 700	261 000	50 000
2007	130 600	9 500	264 500	79 600
2008	149 500	11 000	327 600	100 100
2009	145 600	10 100	307 800	100 200
2010	155 500	10 200	363 900	120 000
2011	154 600	9 300	400 300	126 500
2012	165 400	10 800	437 700	133 200
2013	212 000	35 900	509 600	170 000
2014	238 400	45 400	505 800	200 000

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Tabell 6.10 Sammanlagda utdelningar från fåmansföretag 2004 och 2013

Miljarder kronor

Anställda per företag	2004	2013	Förändring
0 anställda	1,2	9,6	+ 700 %
1–10 anställda	2,5	15,1	+ 504 %
Fler än 11 anställda	6,3	25,7	+ 308 %
Alla företag	10,0	50,4	+ 404 %

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Regelförändringar som trädde i kraft 2006 innebar att utbetalda löner i företaget gavs en ökad tyngd vid beräkningen av den inkomst som beskattas som kapitalinkomst hos delägaren. Förenklingsregeln infördes samma år vilken innebar att 1,5 inkomstbasbelopp (IBB), fördelat på andelarna i företaget, kunde tas ut som kapitalbeskattad inkomst. Dessa regelförändringar ökade både benägenheten att lämna utdelningar och utdelningarnas storlek. Schablonbeloppet i förenklingsregeln höjdes till 2 IBB år 2007, till 2,5 IBB år 2009 och sedan till 2,75 IBB år 2012.

Summan av de totala utdelningarna har ökat i större utsträckning än vad medelvärdet för utdelningar har gjort under 2004–2013. Det kan vara ett resultat av att antalet delägare till fåmansföretag, och antalet fåmansföretag, ökat under perioden men även av de gynnsammare skattereglerna.

År 2009 sjönk utdelningarna och andelen andelsägare som erhöll utdelning. Att utdelningarna sjönk kan förklaras av att 2007 och 2008 var makroekonomiskt dåliga år med svag ekonomisk tillväxt.

Tabell 6.11 visar utvecklingen av utdelningar, totalt och fördelat över inkomstslagen kapital och tjänst samt hur stor andel av alla andelsägare som erhållit utdelningar.

2012 och 2013 ökade den tjänstebeskattade andelen av utdelningsinkomsterna, vilket delvis kan bero på att det har blivit fler fåmansföretag och att 90 IBB infördes som tak för utdelning 2012. För att utnyttja takregeln behövde man skatta fram en del som tjänsteinkomst. Tidigare gjordes interna aktieöverlåtelse i stället, men då måste man skatta fram 100 IBB för att därutöver få ut kapitalbeskattad vinst.

År 2012 infördes även regeln att om en delägare har flera företag får denne endast använda förenklingsregeln i ett företag.

Tabell 6.11 Utdelningar från fåmansföretag till delägare

Summor i miljarder kronor. Medelvärde i tusen kronor

År	Utdelningar	Varav beskattade inom kapital	Varav beskattade inom tjänst	Andel av delägarna som erhåller utdelning
Summa				
2004	10,1	8,9	1,1	0,25
2005	10,9	9,9	1,0	0,24
2006	21,8	20,6	1,2	0,33
2007	28,9	28,1	0,8	0,38
2008	34,5	33,5	0,9	0,39
2009	32,8	32,0	0,8	0,37
2010	37,9	37,1	0,8	0,41
2011	44,0	42,2	1,8	0,36
2012	47,4	45,7	1,7	0,35
2013	50,6	48,9	1,7	0,35
2014	59,6	57,8	1,9	0,36
Medelvärde³				
2004	134	121	13	0,25
2005	136	124	12	0,24
2006	212	205	7	0,33
2007	236	230	6	0,38
2008	264	256	7	0,39
2009	258	252	6	0,37
2010	258	253	5	0,41
2011	305	297	7	0,36
2012	332	322	11	0,35
2013	347	336	11	0,35
2014	384	372	12	0,36

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

³ Medelvärde för total utdelning givet att utdelning har erhållits. Medelvärde för respektive inkomstslag givet att beskattning inom inkomstslaget har förekommit.

6.2.2 Utdelningar uppdelat på antal anställda

Utredningen har analyserat storleken på utdelningar till delägare beroende på hur många anställda företaget har. Företagen har delats in i tre grupper: Företag utan några anställda, företag med 1–10 anställda och företag med fler än 10 anställda.

För företag utan några anställda har utdelningarna ökat från 1,2 miljarder kronor till 9,6 miljarder kronor åren 2004–2013. Den största procentuella ökningen sker mellan 2005 och 2006 och sedan stiger utdelningarna stadigt över tid. Medelvärdet för utdelningar stiger från cirka 138 000 kronor till cirka 643 000 kronor mellan 2004 och 2013. Andelen delägare som erhåller utdelning stiger från 14 procent till 25 procent mellan 2004 och 2013, se tabell 6.12.

Även för företag med 1–10 anställda sker den största ökningen av utdelningarna mellan 2005 och 2006. Under hela den undersökta perioden ökar utdelningarna från cirka 2,5 miljarder kronor till cirka 15,1 miljarder kronor. Medelvärdet för utdelningarna stiger från cirka 156 000 kronor till cirka 719 000 kronor mellan 2004 och 2013. Andelen som erhåller utdelning ökar från 24 procent till 37 procent, se tabell 6.13.

För företag med fler än 10 anställda fyrdubblades utdelningarna, från 6,3 miljarder kronor till 25,7 miljarder kronor, för de undersökta åren. Till och med 2011 var utdelningarna större för företag med fler än 10 anställda än vad de var för företag med färre än 11 anställda. Under 2012 och 2013 var utdelningarna i stället ungefär lika stora för företag med 10 eller färre anställda som för företag med fler än 10 anställda.

Andelen delägare som erhåller utdelning är större för företag med fler än 10 anställda. I denna kategori av företag är andelen 46 procent 2004 och stiger sedan till 55 procent 2013.

Sammanfattningsvis kan konstateras att flera delägare i företag med fler än 10 anställda erhåller utdelning än i företag där man inte har några anställda eller mellan 1–10 anställda. Medelvärdet för utdelningarna är även högre ju fler anställda företaget har. Det genomsnittliga värdet för samtliga utdelningar uppgick till cirka 347 000 kronor år 2013 medan det för företag med 1–10 anställda uppgick till 719 000 kronor och för företag med fler än 10 anställda uppgick till cirka 820 000 kronor.

Tabell 6.12 Utdelningar från fåmansföretag utan anställda till andelsägare

Summor i miljarder kronor. Medelvärde i tusen kronor

År	Utdelningar	Varav beskattade inom kapital	Varav beskattade inom tjänst	Andel av andelsägare som erhåller utdelning
Summa				
2004	1,2	1,0	0,2	0,14
2005	1,6	1,4	0,2	0,14
2006	3,0	2,8	0,2	0,20
2007	4,1	3,9	0,2	0,24
2008	4,6	4,4	0,2	0,25
2009	4,7	4,5	0,2	0,25
2010	5,6	5,4	0,2	0,28
2011	7,1	6,8	0,3	0,25
2012	8,6	8,1	0,6	0,25
2013	9,6	9,0	0,6	0,25
Medelvärde⁴				
2004	138	114	24	0,14
2005	154	136	18	0,14
2006	336	316	20	0,20
2007	428	409	20	0,24
2008	438	416	21	0,25
2009	430	412	18	0,25
2010	470	451	19	0,28
2011	563	537	26	0,25
2012	637	595	42	0,25
2013	643	601	42	0,25

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Anm.: På grund av revideringar för åren 2011–2013 som utredningen fått strax innan tryckningen har tabellerna med fördelning på antalet anställda inte hunnit göras om. Utdelningarna i dessa tabeller summerar därför inte exakt till utdelningarna i tabell 6.11.

⁴ Medelvärde för total utdelning givet att utdelning har erhållits. Medelvärde för respektive inkomstslag givet att beskattning inom inkomstslaget har förekommit.

Tabell 6.13 Utdelningar från fåmansföretag med 1–10 anställda till andelsägare

Summor i miljarder kronor. Medelvärde i tusen kronor

År	Utdelningar	Varav beskattade inom kapital	Varav beskattade inom tjänst	Andel av andelsägare som erhåller utdelning
Summa				
2004	2,5	2,1	0,4	0,24
2005	2,8	2,4	0,4	0,23
2006	6,0	5,7	0,3	0,35
2007	8,6	8,3	0,3	0,40
2008	10,6	10,2	0,4	0,41
2009	10,7	10,4	0,3	0,39
2010	12,4	12,1	0,4	0,45
2011	12,8	12,4	0,4	0,37
2012	14,7	14,2	0,5	0,37
2013	15,1	14,5	0,6	0,37
Medelvärde⁵				
2004	156	123	33	0,24
2005	155	130	25	0,23
2006	353	309	44	0,35
2007	498	479	19	0,40
2008	595	573	21	0,41
2009	593	574	19	0,39
2010	678	659	20	0,45
2011	651	632	19	0,37
2012	712	685	27	0,37
2013	719	690	29	0,37

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.*Anm.:* På grund av revideringar för åren 2011–2013 som utredningen fått strax innan tryckningen har tabellerna med fördelning på antalet anställda inte hunnit göras om. Utdelningarna i dessa tabeller summerar därför inte exakt till utdelningarna i tabell 6.11.⁵ Medelvärde för total utdelning givet att utdelning har erhållits. Medelvärde för respektive inkomstslag givet att beskattning inom inkomstslaget har förekommit.

Tabell 6.14 Utdelningar från fåmansföretag med fler än 10 anställda till andelsägare

Summor i miljarder kronor. Medelvärde i tusen kronor

År	Inkomster från utdelningar	Varav beskattade inom kapital	Varav beskattade inom tjänst	Andel av andelsägare som erhåller utdelning
Summa				
2004	6,3	5,8	0,5	0,46
2005	6,6	6,2	0,4	0,46
2006	12,8	12,2	0,7	0,51
2007	16,2	15,9	0,3	0,57
2008	19,2	18,9	0,3	0,58
2009	17,3	17,1	0,2	0,53
2010	19,9	19,7	0,2	0,57
2011	21,6	21,3	0,3	0,54
2012	23,8	23,4	0,4	0,54
2013	25,7	25,3	0,4	0,55
Medelvärde⁶				
2004	264	243	21	0,46
2005	258	242	16	0,46
2006	513	486	26	0,51
2007	554	545	10	0,57
2008	624	613	10	0,58
2009	613	604	9	0,53
2010	649	643	7	0,57
2011	703	693	10	0,54
2012	762	748	14	0,54
2013	820	807	14	0,55

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Anm.: På grund av revideringar för åren 2011–2013 som utredningen fått strax innan tryckningen har tabellerna med fördelning på antalet anställda inte hunnit göras om. Utdelningarna i dessa tabeller summerar därför inte exakt till utdelningarna i tabell 6.11.

⁶ Medelvärde för total utdelning givet att utdelning har erhållits. Medelvärde för respektive inkomstslag givet att beskattning inom inkomstslaget har förekommit.

6.2.3 Kapitalvinster

Antalet överlåtelser av ägarandelar i fåmansföretag har varit relativt jämnt under perioden, undantaget 2005 då antalet överlåtelser ökade kraftigt och 2006 då antalet minskade avsevärt igen. Dessutom kan en viss minskning av antalet avyttringar skönjas under de senare åren av redovisningen. Även storleken på kapitalvinsterna från avyttringarna har varit relativt oförändrad över tiden, sett till såväl summa som medelvärde.

Tabell 6.15 Avyttringar av fåmansföretag

Summor och medelvärde i miljoner kronor

År	Antal individer med avyttringar av andelar i fåmansföretag	Summa intäkt genom avyttringar av andelar i fåmansföretag	Medelvärde intäkt genom avyttring av andel i fåmansföretag ⁷
2004	11 879	11 907	1,0
2005	20 384	24 003	1,2
2006	9 186	11 616	1,3
2007	11 129	16 258	1,5
2008	11 254	15 745	1,4
2009	10 790	11 483	1,1
2010	10 064	10 708	1,1
2011	10 174	15 364	1,5
2012	10 024	10 431	1,0
2013	10 311	9 416	0,9
2014	10 726	12 420	1,2

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

⁷ Medelvärde beräknat för de andelsägare som har genomfört avyttring.

Tabell 6.16 visar hur stora kapitalvinsterna varit och hur de har beskattats. Åren 2004–2005 beskattades alla vinster inom inkomstslaget kapital med 30 procent.

Tabell 6.16 Kapitalvinst från fåmansföretag

Miljarder kronor

År	Kapitalvinst inom inkomstslaget kapital till skattesats 20 procent	Kapitalvinst inom inkomstslaget kapital till skattesats 30 procent	Kapitalvinst inom inkomstslaget tjänst	Utnyttjat lätttnadsbelopp, beskattas ej
2004		9,0	2,6	0,3
2005		16,1	7,4	0,5
2006	6,2	2,9	2,1	0,4
2007	7,0	6,6	2,5	0,2
2008	8,1	5,3	2,3	0,1
2009	7,5	1,5	1,6	0,1
2010	7,5	1,7	1,3	0,2
2011	8,7	5,3	1,4	
2012	6,5	2,9	1,0	
2013	6,4	2,0	0,9	
2014	8,7	2,8	0,9	

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

6.2.4 Gränsbelopp och sparad utdelningsutrymme

Tabell 6.17 visar gränsbeloppen för delägare i fåmansföretag under perioden 2004–2014, såväl stocken av ackumulerade sparade gränsbelopp som de gränsbelopp vilka har tillgodoräknats respektive år. Tabellen avser summerade värden för samtliga andelsägare. De årligt tillgodoräknade gränsbeloppen är uppdelade i dess komponenter. Det är uppräknings av sparade gränsbelopp (förenklingsregeln/huvudregeln), gränsbelopp genom lönebaserat utrymme (huvudregeln), gränsbelopp av omkostnadsbelopp (huvudregeln) och gränsbelopp genom förenklingsregelns schablonberäkning.

För åren 2004–2005 kan ingen uppdelning av källorna till tillgodoräknat gränsbelopp göras. Det tillgodoräknade gränsbeloppet för respektive år beräknas för dessa år som sparad gränsbelopp vid årets slut plus eventuell utdelning inom gränsbelopp minus sparad gränsbelopp vid årets början.

Det lönebaserade utrymmet står för merparten av de samlade tillgodoräknade gränsbeloppen. Bidragen från uppräknings av sparade gränsbelopp och förenklingsregelns schablonberäkning har varit ungefär lika stora över tiden. Omkostnadsbeloppet inom huvudregeln har varit en relativt marginell källa till tillgodoräknade gränsbelopp i sammanhanget.

De sparade gränsbelopp som redovisas i tabell 6.17 beaktar inte avyttrade andelar efter en utdelning under det aktuella året och är därför något högre än de slutligen sparade gränsbeloppen. Stocken av sparade gränsbelopp har växt med cirka 15 procent årligen och uppgick 2014 till 740 miljarder. I beloppet 740 miljarder har beaktats andelar som avyttrats efter en utdelning under 2014.

Av tabellerna 6.18–6.22 framgår hur gränsbeloppen och dess komponenter fördelar sig på olika företagsstorlekar. Reviderade siffror för åren 2011–2014 som utredningen fått från SCB strax innan tryckningen har inte hunnit beaktas i tabellerna med företagen fördelade efter antalet anställda, tabellerna 6.19–6.22. Summan av sparade gränsbelopp i dessa tabeller motsvarar därför inte sparade gränsbelopp i tabell 6.17 dessa år.

Tabell 6.17 Gränsbelopp

Miljarder

Sparade gränsbelopp	Summa	Årets gränsbelopp			Uppräkning av sparade gränsbelopp ⁸
		Varav gränsbelopp genom lönebaserat utrymme ⁹	Varav gränsbelopp genom omkostnadsbelopp ¹⁰	Varav gränsbelopp genom schablon ¹¹	
2004	160	31,5			
2005	183	34,0			
2006	223	68,6	41,2	7,6	9,8
2007	242	70,3	40,9	4,2	14,0
2008	335	107,4	70,9	6,1	13,9
2009	395	110,7	68,2	5,6	19,7
2010	472	119,4	68,8	5,5	22,0
2011	548	129,0	74,2	5,3	24,3
2012	599	141,3	79,9	5,4	32,4
2013	683	146,3	84,3	5,0	30,8
2014	749	166,3	94,0	5,4	33,9

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Anm.: De sparade gränsbelopp som redovisas i tabellen beaktar inte avyttrade andelar efter en utdelning under det aktuella året och är därför något högre än de slutligen sparade gränsbeloppen.

Tabell 6.18 Sammanlagda gränsbelopp 2013, fördelat efter regler och företagsstorlekar

Miljarder

Anställda per företag	Kapitalbaserat utrymme	Lönebaserat utrymme	Förenklingsregeln	Uppräkning av sparad utdelningsutrymme	Totalt
0	1,0	2,0	12,3	4,2	19,5
1–10	1,5	8,4	17,1	5,7	32,6
11–100	1,2	35,8	1,3	7,3	45,6
Fler än 100	1,3	38,1	0	9,1	48,5
Alla företag	5,0	84,3	30,7	26,3	146,2

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

⁸ Användare av förenklings- och huvudregeln.

⁹ Användare av huvudregeln.

¹⁰ Användare av huvudregeln.

¹¹ Användare av förenklingsregeln.

Fåmansföretag utan anställda

Tabell 6.19 följer motsvarande metodik som tabell 6.17 men inkluderar endast andelsägare till fåmansföretag utan anställda. I gruppen andelsägare till bolag utan anställda används regelmässigt förenklingsregeln. Den schablonmässiga gränsbeloppsberäkningen inom förenklingsregeln har också varit den dominerande källan till tillgodoräknade gränsbelopp i denna kategori av andelsägare.

Tabell 6.19 Gränsbelopp för delägare i fåmansföretag utan anställda

Miljarder

	Sparade gränsbelopp	Summa	Årets gränsbelopp			Uppräkning av sparade gränsbelopp ¹²
			Varav gränsbelopp genom lönebaserat utrymme ¹³	Varav gränsbelopp genom omkostnadsbelopp ¹⁴	Varav gränsbelopp genom schablon ¹⁵	
2004	26	4,4				
2005	30	4,9				
2006	34	8,0	1,6	1,4	3,3	1,6
2007	37	8,7	1,2	0,7	4,9	1,9
2008	45	10,4	1,5	1,2	5,3	2,5
2009	55	12,5	1,4	1,1	7,3	2,7
2010	63	14,5	1,8	1,0	8,4	3,2
2011	78	16,7	2,6	1,0	9,3	3,8
2012	90	17,0	2,2	1,2	9,7	3,9
2013	101	19,5	2,0	1,0	12,3	4,2

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Anm.: På grund av revideringar för åren 2011–2013 som utredningen fått strax innan tryckningen har tabellerna med fördelning på antalet anställda inte hunnit göras om. Utestående gränsbelopp i dessa tabeller summerar därför inte till utestående gränsbelopp i tabell 6.17.

De sparade gränsbelopp som redovisas i tabellen beaktar inte avyttrade andelar efter en utdelning under det aktuella året och är därför något högre än de slutligen sparade gränsbeloppen.

¹² Användare av förenklings- och huvudregeln.

¹³ Användare av huvudregeln.

¹⁴ Användare av huvudregeln.

¹⁵ Användare av förenklingsregeln.

Fåmansföretag med 1–10 anställda

I tabell 6.20 visas gränsbeloppen för andelsägare till fåmansföretag med 1–10 anställda. Denna kategori utgör cirka 55 procent av det totala antalet andelsägare och har erhållit 20–25 procent av de samlade årliga gränsbeloppen. Även i denna kategori är det förenklingsregelns schablonbelopp som är den klart dominerande källan till tillgodoräknade gränsbelopp under de senare åren av sammanställningen. Summan av gränsbelopp tillgodoräknade genom det lönebaserade utrymmet inom huvudregeln har varit oförändrad sedan 2008 vilket innebär att betydelsen av gränsbeloppen genom det lönebaserade utrymmet har minskat för denna grupp. Den tilltagande andelen gränsbelopp från förenklingsregelns schablon, och den avtagande andelen gränsbelopp från det lönebaserade utrymmet, är ett resultat av att andelen användare av förenklingsregeln har ökat i denna kategori av andelsägare.

Tabell 6.20 Gränsbelopp för delägare i fåmansföretag med 1–10 anställda

Miljarder

	Sparade gränsbelopp	Summa	Årets gränsbelopp			Uppräkning av sparade gränsbelopp ¹⁶
			Varav gränsbelopp genom lönebaserat utrymme ¹⁷	Varav gränsbelopp genom omkostnadsbelopp ¹⁸	Varav gränsbelopp genom schablon ¹⁹	
2004	44	7,8				
2005	51	8,5				
2006	57	14,4	3,6	2,1	5,9	2,8
2007	61	17,7	5,6	1,2	8,0	2,9
2008	80	22,3	8,3	2,0	7,7	4,2
2009	96	25,6	8,3	1,7	11,4	4,2
2010	115	28,2	8,1	1,7	12,4	5,9
2011	126	29,4	8,3	1,6	13,8	5,8
2012	142	37,1	8,7	1,7	21,4	5,3
2013	157	32,6	8,4	1,5	17,1	5,7

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Anm.: På grund av revideringar för åren 2011–2013 som utredningen fått strax innan tryckningen har tabellerna med fördelning på antalet anställda inte hunnit göras om. Utestående gränsbelopp i dessa tabeller summerar därför inte till utestående gränsbelopp i tabell 6.17.

De sparade gränsbelopp som redovisas i tabellen beaktar inte avyttrade andelar efter en utdelning under det aktuella året och är därför något högre än de slutligen sparade gränsbeloppen.

Fåmansföretag med 11–100 anställda

Tabell 6.21 redovisar gränsbelopp för andelsägare till fåmansföretag med 11–100 anställda. I denna kategori av ägare har det lönebaserade utrymmet varit den dominerande källan till de årliga gränsbelopp som har tillgodoräknats. Även uppräkningsdelen av sparade gränsbelopp har bidragit med avsevärda gränsbelopp.

¹⁶ Användare av förenklings- och huvudregeln.

¹⁷ Användare av huvudregeln.

¹⁸ Användare av huvudregeln.

¹⁹ Användare av förenklingsregeln.

Tabell 6.21 Gränsbelopp, delägare i fåmansföretag med 11–100 anställda

Miljarder

	Sparade gränsbelopp	Summa	Årets gränsbelopp			Uppräkning av sparade gränsbelopp ²⁰
			Varav gränsbelopp genom lönebaserat utrymme ²¹	Varav gränsbelopp genom omkostnadsbelopp ²²	Varav gränsbelopp genom schablon ²³	
2004	49	11,2				
2005	56	11,1				
2006	63	22,2	16,5	2,4	0,6	2,6
2007	66	21,1	16,2	1,0	1,0	2,9
2008	92	29,4	22,6	1,5	0,8	4,4
2009	115	37,0	29,8	1,4	1,0	4,7
2010	140	37,1	28,0	1,4	1,2	6,5
2011	157	40,2	30,6	1,4	1,2	7,0
2012	181	43,2	34,2	1,3	1,2	6,5
2013	204	45,6	35,8	1,2	1,3	7,3

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Anm.: På grund av revideringar för åren 2011–2013 som utredningen fått strax innan tryckningen har tabellerna med fördelning på antalet anställda inte hunnit göras om. Utestående gränsbelopp i dessa tabeller summerar därför inte till utestående gränsbelopp i tabell 6.17.

De sparade gränsbelopp som redovisas i tabellen beaktar inte avyttrade andelar efter en utdelning under det aktuella året och är därför något högre än de slutligen sparade gränsbeloppen.

Erhållna gränsbelopp genom förenklingsregelns schablon ligger något över 1 miljard kronor årligen för de senare åren i sammanställningen i gruppen andelsägare till fåmansföretag med 11–100. Således är det ett antal andelsägare även i denna kategori som använder förenklingsregeln trots att denna kan förefalla sämre än huvudregeln.

Fåmansföretag med fler än 100 anställda

Tabell 6.22 visar gränsbelopp för andelsägare till fåmansföretag med fler än 100 anställda. Även i denna grupp är det gränsbelopp tillgodoräknade genom det lönebaserade utrymmet som dominerar kraftigt, följt av uppräknade sparade gränsbelopp. Summan av erhållna

²⁰ Användare av förenklings- och huvudregeln.

²¹ Användare av huvudregeln.

²² Användare av huvudregeln.

²³ Användare av förenklingsregeln.

gränsbelopp genom förenklingsregelns schablon är i det närmaste obefintlig. Andelsägarna till fåmansföretag med fler än 100 anställda står för en betydande del av ökningen i stocken av sparade gränsbelopp.

Tabell 6.22 Gränsbelopp, delägare i fåmansföretag med fler än 100 anställda

Miljarder

	Sparade gränsbelopp	Summa	Årets gränsbelopp			Uppräkning av sparade gränsbelopp ²⁴
			Varav gränsbelopp genom lönebaserat utrymme ²⁵	Varav gränsbelopp genom omkostnadsbelopp ²⁶	Varav gränsbelopp genom schablon ²⁷	
2004	41	8,2				
2005	46	9,5				
2006	69	24,1	19,5	1,6	0,02	2,9
2007	78	22,8	17,9	1,3	0,04	3,6
2008	119	45,2	38,5	1,4	0,03	5,3
2009	128	35,7	28,7	1,4	0,02	5,6
2010	154	39,5	30,9	1,3	0,03	7,3
2011	185	42,7	32,8	1,3	0,03	8,6
2012	211	44,0	34,8	1,2	0,04	7,9
2013	252	48,5	38,1	1,3	0,04	9,1

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Anm.: På grund av revideringar för åren 2011–2013 som utredningen fått strax innan tryckningen har tabellerna med fördelning på antalet anställda inte hunnit göras om. Utestående gränsbelopp i dessa tabeller summerar därför inte till utestående gränsbelopp i tabell 6.17.

De sparade gränsbelopp som redovisas i tabellen beaktar inte avyttrade andelar efter en utdelning under det aktuella året och är därför något högre än de slutligen sparade gränsbeloppen.

²⁴ Användare av förenklings- och huvudregeln.

²⁵ Användare av huvudregeln.

²⁶ Användare av huvudregeln.

²⁷ Användare av förenklingsregeln.

6.3 Statistik avseende förenklingsregeln

Av tabell 6.23 framgår hur många som fått utdelning av de som använder förenklingsregeln och hur stora utdelningarna varit. Uppgifterna är fördelade efter delägarnas förvärvsinkomst. Den nedre brytpunkten i den statliga inkomstbeskattningen går vid 443 200 kronor 2016. Upp till den är det motiverat att ta ut lön. Därefter ökar marginalskatten. Taken för den pensionsgrundande och den sjukpenninggrundande inkomsten ligger också ungefär vid dessa inkomstnivåer.²⁸

Tabell 6.23 Lön och utdelning när förenklingsregeln använts

Uppgifter för 2014 i 2016 års prisnivå, kronor

Förvärvsinkomst	Blanketter där förenklingsregeln används	Blanketter där förenklingsregeln används					Lön från FÅAB	
		Utdelning större än noll			Över taket		Antal	Snitt
		Totalt	Tjänste- beskattad	Över tak	Antal	Snitt		
	Antal	Antal	Snitt	Snitt	Snitt			
0–10 000	9 300	1 300	244 500	1 800	0	1 300	400	
10 001–100 000	14 000	1 900	163 300	1 900	0	1 900	20 900	
100 001–200 000	29 100	5 000	160 500	1 800	0	5 000	53 200	
200 001–350 000	80 800	18 700	136 400	2 700	0	18 700	135 400	
350 001–420 000	47 900	15 300	137 800	3 100	0	15 300	200 400	
420 001–443 200	16 700	6 400	149 400	4 900	0	6 400	234 700	
443 201–600 000	66 200	27 000	175 400	4 500	0	27 000	223 500	
600 001–	48 500	18 900	376 200	48 500	107 900	18 900	196 700	

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

6.4 Statistik avseende huvudregeln

Totalt löneuttag, lönebaserat utrymme och löneunderlag

I tabell 6.24 redovisas eget löneuttag och lönebaserat utrymme. Uppgifterna baseras på samtliga delägare som använder huvudregeln och som redovisar lönebaserat utrymme. Totalt sett redovisas ett lönebaserat utrymme i drygt 68 000 blanketter år 2014. I ungefär 58 000 av dessa redovisas även eget löneuttag. I cirka 13 000 fall

²⁸ Taket för den pensionsgrundande inkomsten uppgår till 7,5 inkomstbasbelopp och taket för den sjukpenninggrundande inkomsten uppgår till 7,5 prisbasbelopp. Vid beräkningen av den pensionsgrundande inkomsten görs först ett avdrag för den allmänna pensionsavgiften som uppgår till 7 procent av inkomsten.

uppfylls löneuttagskravet genom en närstående.²⁹ Mellan 2006 och 2014 ökade det egna löneuttaget med cirka 83 procent. Det totala lönebaserade utrymmet ökade med cirka 104 procent.

Tabell 6.24 Löneuttag och lönebaserat utrymme

Miljarder kronor

År	Löneuttag för de som redovisar lönebaserat utrymme	Lönebaserade utrymmen			Lönebaserat utrymme för de som redovisar löneuttag
		Totalt	Varav beräknade på 25 % av hela löneunderlaget	Varav beräknade på 25 % av löneunderlag över 60 IBB	
2006	18	46	27	19	38
2007	20	41	25	16	37
2008	27	71	36	35	71
2009	28	74	42	32	62
2010	26	76	43	33	63
2011	28	77	45	32	65
2012	29	81	49	32	68
2013	30	86	51	35	71
2014	33	94			78

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Anm.: Från och med 2014 beräknas det lönebaserade utrymmet som 50 procent av hela löneunderlaget.

Regelförändringar

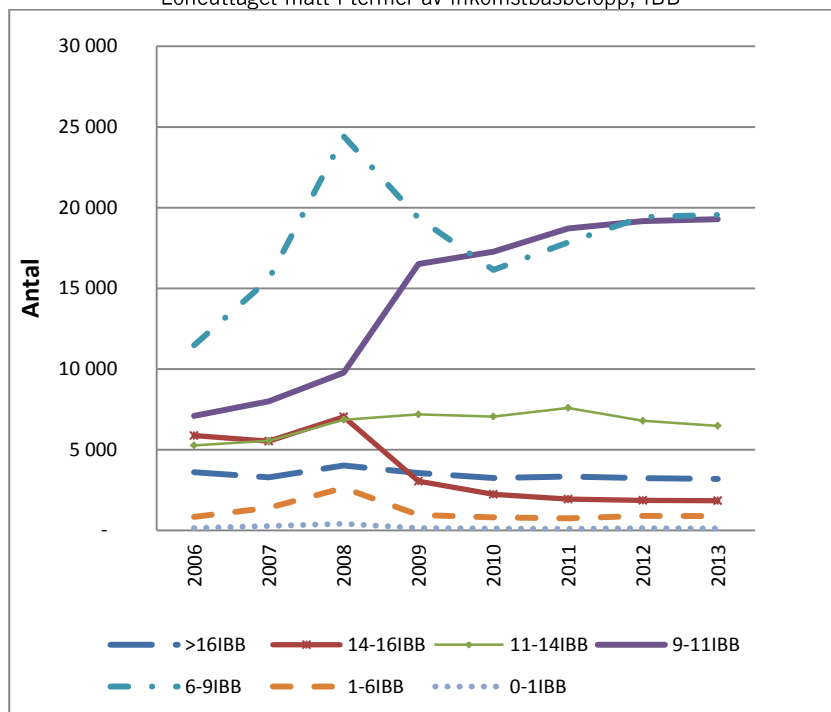
De regelförändringar som trädde i kraft den 1 januari 2006 innebar att den s.k. löneunderlagsregeln reformerades och utbetalda löner i företaget gavs ökad tyngd vid beräkningen av gränsbeloppet. År 2007 höjdes det lönebaserade utrymmet från 20 till 25 procent av lönesumman upp till 60 IBB. Det avdrag på 10 IBB som begränsade den lönesumma som fick ligga till grund för beräkningen togs bort. År 2009 sänktes kravet på löneuttag för att få tillgodoräkna sig lönebaserat utrymme från 15 till 10 IBB.

Av figur 6.1 framgår tydligt hur antalet delägare med löneuttag runt det tidigare löneuttagskravet minskade och hur antalet delägare runt det nya löneuttagskravet ökade 2009.

²⁹ I drygt 3 000 av de 68 000 blanketterna anges att löneuttagskravet uppfylls av både en närstående och genom eget löneuttag.

Figur 6.1 Antal delägare som beräknar lönebaserat utrymme fördelade på löneuttagets storlek

Löneuttaget mätt i termer av inkomstbasbelopp, IBB

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

6.5 Statistik avseende delägare engagerade i flera företag

Utredningen har tagit fram uppgifter om vilka av fördelningsreglerna som andelsägare i flera fåmansföretag tillämpat för att beräkna årets gränobelopp. Av tabell 6.25 framgår hur många som var delägare i fler än ett företag, hur många K10-blanketter de lämnat in samt hur många som beräknat årets gränobelopp enligt förenklingsregeln för andelar i ett företag och som i ett annat företag beräknat årets gränobelopp enligt huvudregeln och beräknat lönebaserat utrymme.

Tabell 6.25 Delägare i flera företag

	2013	2014
Antal personer som är delägare i mer än ett fåmansföretag	38 500	38 900
Antal K10:or som dessa personer har lämnat	84 300	85 100
Antal delägare som beräknat gränsbelopp enligt förenklingsregeln i ett bolag, och som i minst ett annat bolag beräknat gränsbelopp enligt huvudregeln och lönebaserat utrymme	10 700	11 800

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Av tabell 6.26 framgår i vilken utsträckning företagen verkar i samma bransch. Det bör emellertid påpekas att de branschaggregat som använts är grova. Utifrån SNI-koder på femsiffernivå har företagen aggregerats till 19 olika branscher. Vidare är uppgifterna om vilken bransch företagen är verksamma inom osäkra.

Av de 11 800 delägare 2014 som var engagerade i flera företag och som använde förenklingsregeln i ett av företagen och beräknade ett lönebaserat utrymme i minst ett av de andra företagen var det 3 800 vars företag var i samma bransch och 7 900 där samtliga delägarens företag var i olika branscher.

Tabell 6.26 Delägare engagerade i flera företag, 2014

Antal företag delägaren är engagerad i	Antal delägare		Tolkning
	Alla	Förenklingsregeln i ett företag och beräknat lönebaserat utrymme i minst ett annat företag	
2	9 736	2 985	Bägge företagen i samma bransch
	23 571	6 850	Företagen i olika branscher
3	549	187	Alla företag i samma bransch
	1 297	458	Två företag i samma bransch
4	2 523	907	Alla företag i olika branscher
	55	10	Alla företag i samma bransch
	119	39	Tre företag i samma bransch
	227	74	Två företag i samma bransch
	430	144	Alla företag i olika branscher
5	10	3	Alla företag i samma bransch
	19	8	Fyra företag i samma bransch
	22	9	Tre företag i samma bransch
	54	22	Två företag i samma bransch
	75	24	Alla företag i olika branscher
6	3	1	Fem företag i samma bransch
	6	0	Fyra företag i samma bransch
	5	2	Tre företag i samma bransch
	10	3	Två företag i samma bransch
	17	5	Alla företag i olika branscher
7	1	1	Sex företag i samma bransch
	2	1	Fyra företag i samma bransch
	6	2	Tre företag i samma bransch
	7	3	Två företag i samma bransch
8	7	4	Alla företag i olika branscher
	1	1	Sex företag i samma bransch
	2	2	Fem företag i samma bransch
	5	1	Tre företag i samma bransch
	1	1	Alla företag i olika branscher
9	1	1	Alla företag i olika branscher
10	1	0	Två företag i samma bransch
11	1	1	Fyra företag i samma bransch
13	2	2	Ätta företag i samma bransch

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

6.6 Partnerbolagen

6.6.1 Inledning

Det finns skäl att tro att en del av partnerbolagen skiljer sig från vanliga fåmansföretag i sådan utsträckning att man borde studera dem separat. Nedan beskrivs ett försök att identifiera vilka av de fåmansföretag i FRIDA som är partnerbolag.

Med partnerbolag avses här de bolag som uppfyller inkomstskattelagens definition av fåmansföretag, givet den utvidgade definitionen av begreppet fåmansföretag som ges i 57 kap. 3 § inkomstskattelagen (1999:1229), IL. Det vill säga, de som uppfyller definitionen av ett fåmansföretag på grund av att flera verksamma delägare kan räknas som en delägare.³⁰ Givet denna utvidgade definition kan ett fåmansföretag ha hur många enskilda delägare som helst.

6.6.2 Att identifiera partnerbolagen

Som underlag för att identifiera partnerbolagen används deklara-tionsblanketten K10. Det går dessvärre inte att utläsa direkt ur K10-blanketten vilka företag som är partnerbolag. Bedömningen om ett företag är ett partnerbolag eller inte görs i stället utifrån beräkningar av annan information i blanketten. Tyvärr lämnar inte alla fåmansföretagsdelägare sådan information att det går att göra några beräkningar och i vissa fall är den lämnade informationen uppenbart felaktig.

Definitionen av fåmansföretag, såväl den ursprungliga som den utvidgade, utgår ifrån de fyra största aktieägarnas ägarandel. Om denna andel uppgår till mer än 50 procent så är företaget i fråga ett fåmansföretag. I K10-blanketten finns vanligtvis uppgifter som tillåter att man beräknar delägarnas ägarandelar.

När de största ägarna ska identifieras är ett problem att inte alla delägare lämnar in K10-blanketten. Det beror antingen på att deras andelar inte är kvalificerade eller att de inte har fått någon utdelning eller gjort någon kapitalvinst på sina kvalificerade andelar. Bägge dessa orsaker till att K10-blanketten inte lämnas antas vara av mindre betydelse.

³⁰ Med verksam delägare menas här vad som anges i IL om ”verksam i betydande omfattning”.

Enligt 56 kap. 5 § IL ska en person och hans eller hennes närstående anses som en delägare. Att två delägare är närstående till varandra framgår på K10-blanketten endast i de fall då en delägare som beräknar lönebaserat utrymme uppfyller löneuttagskravet genom att en närstående tar ut lön. Den som inte tar ut lön anger då personnumret på den närstående som tar ut lön. Om delägaren uppfyller löneuttagskravet genom eget löneuttag, enbart beräknar kapitalbaserat utrymme eller tillämpar förenklingsregeln framgår det inte att det finns en närstående bland de andra delägarna.

Två andra problem är att även om K10-blanketten har lämnats så saknas ibland uppgifter och ibland är uppgifterna felaktiga.

Identifieringen av partnerbolagen med hjälp av uppgifterna från K10-blanketten blir med andra ord en uppskattning med viss osäkerhet. För att hantera detta problem görs en uppskattning i tre steg av vilka fåmansföretag som kan vara partnerbolag.

I det första steget plockar utredningen ut de företag som med ganska stor säkerhet kan sägas vara partnerbolag. Sedan lättas på kraven för att klassas som partnerbolagen steg för steg och fler och fler företag fångas därmed upp.

6.6.3 Partnerbolag enligt de strängaste kraven – steg 1

Ett partnerbolag är ett företag som uppfyller definitionen på fåmansföretag trots att de fyra största delägarna, såsom de definieras i 56 kap. 2 § IL, inte har aktiemajoritet. Således är inga fåmansföretag med färre än fem verksamma delägare partnerbolag. Av totalt drygt 295 100 fåmansföretag 2014 var knappt 291 600 fåmansföretag med färre än fem verksamma delägare. Kvar blir 3 500 företag. Alla dessa kan dock inte antas vara partnerbolag.

Om fyra eller färre av de största ägarnas ägarandel är mer än 50 procent så uppfyller de huvuddefinitionen av fåmansföretag och är därmed inget partnerbolag. Nu är det många delägare som inte lämnar information så att man kan beräkna de fyra största ägarnas ägarandel. I dessa fall har ägarandelen satts till 999.³¹ Vidare förekommer uppgifter som implicerar att ägarandelarna är över 100 procent, ibland långt mer än 100 procent. Dessa företag kommer så-

³¹ 999 sätts dels för att vara större än 50 procent, dels för att i efterhand kunna identifieras.

ledes inte att klassas som partnerbolag. Av de 3 500 företagen med fler än fyra delägare har i knappt 3 100 fall de fyra största delägarna ägarandelar över 50 procent. Av de 3 500 företagen är det dessutom drygt 500 där någon eller några av delägarna uppger att de har en närstående. Då detta kan tas som en indikation på att det är ett familjeföretag så har även dessa tagits bort.

Summan av alla företag med fler än fyra delägare, där de fyra största delägarnas aktieinnehav är mindre än 50 procent och där det inte finns någon uppgift om närstående uppgår till knappt 500.

6.6.4 En utvidgad skattning av partnerbolagen – steg 2

När utredningen rensade bort de företag där de fyra största delägarnas aktieinnehav var större än 50 procent så rensades även alla de företag bort vars delägare inte lämnade information som tillät att ägarandelarna kunde beräknas, liksom de företag vars delägare uppgav orimligt stort ägande. Ju större ett företag är, eller ju fler delägare ett företag har, desto större är risken att uppgifter saknas eller att uppgifterna blir felaktiga. Ju större ett företag är, desto större är samtidigt sannolikheten för att det är ett partnerbolag.

För att minska risken att utelämna stora företag på grund av att någon inte lämnat uppgifter eller lämnat fel uppgifter så läggs alla företag med fler än tio delägare tillbaka, under förutsättning att det inte finns uppgifter om närstående. Antalet partnerbolag stiger därmed till knappt 600.

6.6.5 En slutlig uppskattning – steg 3

Bland de företag som hittills har klassats som fåmansföretag enligt den snävare definitionen finns några stora företag vilka dock råkar ha uppgift om närstående. Till exempel har det största av alla fåmansföretag en markering om närstående. Här är det uppenbart att det handlar om ett partnerbolag och att det således även rent principiellt vore fel att inte klassificera det som ett sådant. Men därtill kommer att på grund av företagets storlek skulle en felklassificering innebära att en stor andel av alla fåmansföretagsdelägare blev felklassificerade, trots att det bara handlar om ett företag.

Den sista justeringen innebär därför att alla företag med fler än 20 delägare läggs tillbaka, oavsett om de har någon närstående eller inte. När det är gjort har antalet partnerbolag stigit något men är fortfarande knappt 600.

6.6.6 Partnerbolagen redovisade i tabellform

I tabellerna 6.27 och 6.28 nedan redovisas de uppskattade antalen partnerbolag och delägare, fördelat på antalet delägare per företag för åren 2006–2014.

Tabell 6.27 Antal partnerbolag fördelat på antal delägare per företag

Delägare/företag	Antal företag								
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
5	38	46	52	68	61	68	81	94	87
6	17	28	26	33	37	33	64	64	58
7	16	29	30	28	36	33	42	44	44
8	22	32	20	26	31	21	54	35	46
9	23	21	20	26	19	17	28	35	35
10	15	21	19	13	12	11	26	29	31
11–20	157	157	182	167	176	214	166	180	185
21–50	51	56	58	68	71	71	66	76	87
51–100	7	10	12	11	12	15	9	13	15
101–	7	9	8	10	9	8	8	9	8
S:a	353	409	427	450	464	491	544	579	596

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Tabell 6.28 Antal delägare i partnerbolag fördelat på företagsstorlek

Delägare/företag	Antal delägare								
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
5	190	230	260	340	305	340	405	470	435
6	102	168	156	198	222	198	384	384	348
7	112	203	210	196	252	231	294	308	308
8	176	256	160	208	248	168	432	280	368
9	207	189	180	234	171	153	252	315	315
10	150	210	190	130	120	110	260	290	310
11–20	2 139	2 225	2 597	2 349	2 478	2 979	2 364	2 521	2 620
21–50	1 410	1 661	1 751	2 052	2 174	2 205	2 109	2 266	2 571
51–100	495	702	869	817	895	1 043	656	915	1 063
101–250	836	1 178	1 115	1 113	929	1 073	992	1 191	877
251–	1 900	1 830	1 840	2 047	2 182	1 768	1 715	1 706	1 865
S:a	7 717	8 852	9 328	9 684	9 976	10 268	9 863	10 646	11 080

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

6.6.7 Löner och utdelningar till delägare i partnerbolag

Nedan redovisas utvecklingen av löner och utdelningar för delägare i partnerbolag. För jämförelsens skull visas i några fall även utvecklingen för samtliga delägare. Ett problem när utvecklingen över tiden ska beskrivas är att partnerbolagen inte kan identifieras för tiden innan 2006. De löner och utdelningar som redovisas för delägare i partnerbolag avser därför bara perioden 2006–2014.

De uppgifter som använts är kontrolluppgifterna. Det innebär att samtliga löner från fåmansföretag är inkluderade. För delägare som är engagerade i fler företag kan en del av lönen komma från ett företag som inte definierats som ett partnerbolag. De utdelningar som redovisas är samtliga utdelningar, alltså även utdelningar från andra företag än fåmansföretaget.

Av tabell 6.29 framgår att lönerna har varit i stort sett oförändrade sedan 2006 för delägare i partnerbolag. Detsamma gäller förvisso löneutvecklingen för samtliga delägare i fåmansföretag. Utdelningarna ökade, både för samtliga delägare och för delägare i partnerbolag under perioden 2006–2013. I och med utfallet för 2014 så är dock utdelningarna för delägare i partnerbolag tillbaka på samma nivå som 2006.

En annan sak som framträder tydligt av siffrorna i tabellen och figurerna nedan är vikten av att välja den mest relevanta tidsperioden. Ett fåtal observationer mer eller mindre kan påverka den utveckling som redovisas påtagligt.

Tabell 6.29 Procentuell ökning av genomsnittliga löner och utdelningar

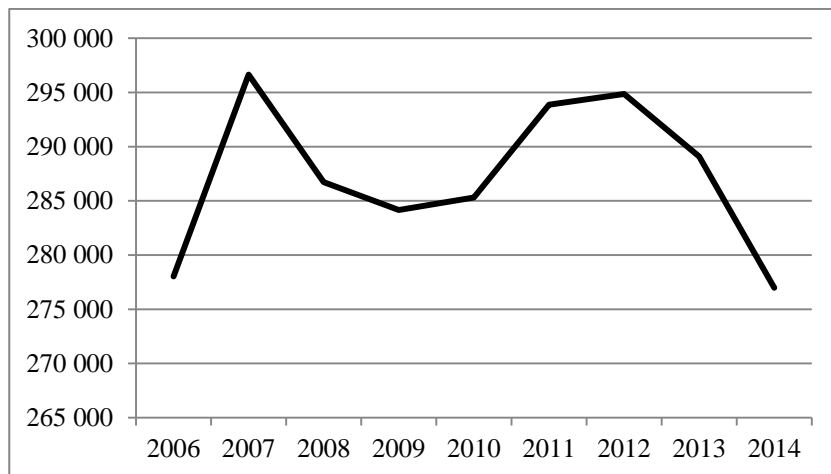
Avser samtliga delägare

	Fåmansföretagsdelägare		Partnerbolagsdelägare
	2004–2013 (2014)	2006–2013 (2014)	2006–2013 (2014)
Lön enligt kontrolluppgifter	8 (8)	2 (2)	5 (-3)
Utdelning enligt kontrolluppgifter	207 (238)	46 (60)	23 (-1)

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

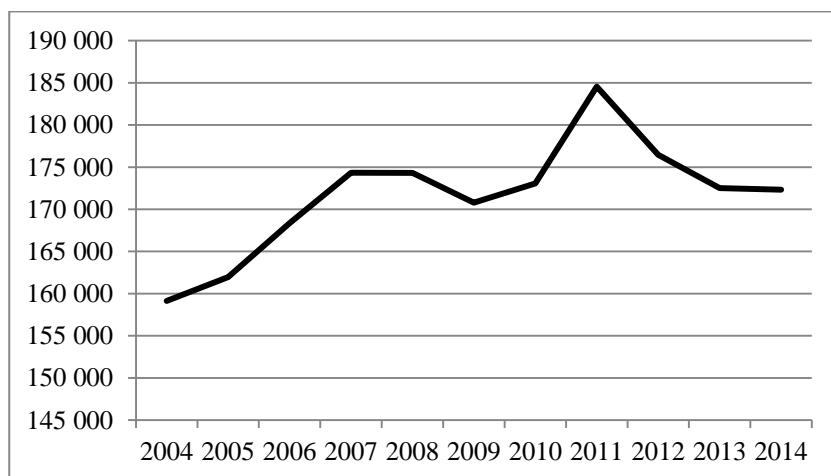
I figurerna 6.2–6.4 visas utvecklingen av lönerna till delägare i partnerbolag och för samtliga delägare i fåmansföretag. I figur 6.5 visas utvecklingen av genomsnittlig utdelning till delägare i partnerbolag. I tabell 6.30 och 6.31 visas lön och utdelning till delägare av partnerbolag.

Figur 6.2 Genomsnittlig lön till delägare i partnerbolag

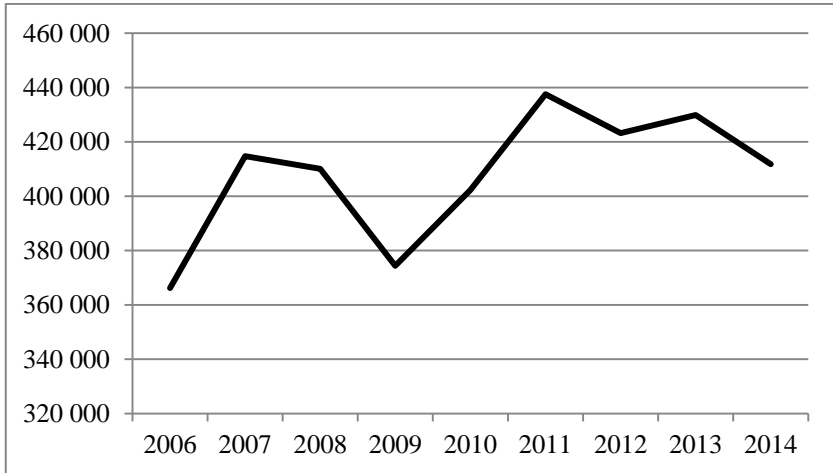
Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Figur 6.3 Genomsnittlig lön till delägare i fåmansföretag

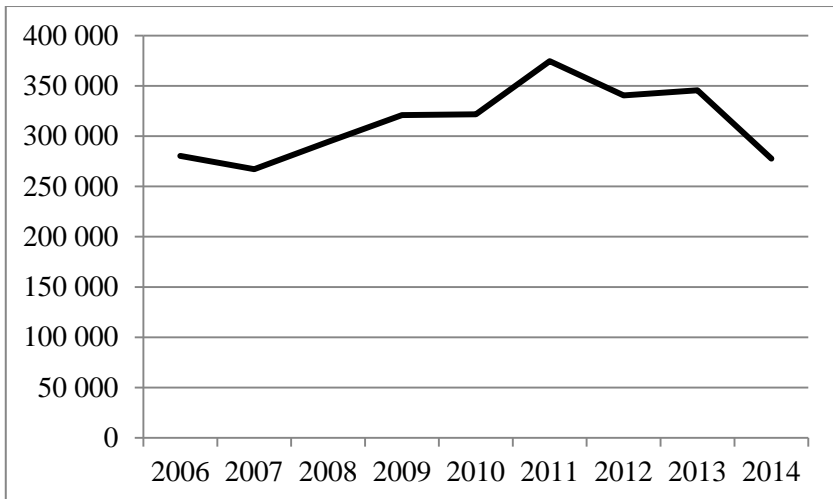
Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Figur 6.4 Genomsnittlig lön till delägare i partnerbolag som beräknat lönebaserat utrymme

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Figur 6.5 Genomsnittlig utdelning till delägare i partnerbolag
Kontrolluppgifter, avser samtliga utdelningar

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Tabell 6.30 Lön till delägare i partnerbolag

Kontrolluppgifter

	Alla delägare i partnerbolag		Delägare i partnerbolag som beräknat lönebaserat utrymme	
	Genomsnitt	Median	Genomsnitt	Median
2006	287 000	235 800	366 200	349 200
2007	296 600	236 200	414 700	420 000
2008	286 700	212 100	410 100	381 400
2009	284 200	222 300	374 400	455 100
2010	285 300	182 700	402 300	496 700
2011	293 900	139 900	437 500	521 200
2012	294 900	100 000	423 200	476 900
2013	289 100	113 100	429 900	525 500
2014	277 000	24 700	411 800	384 000

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Tabell 6.31 Utdelningar till delägare i partnerbolag

Avser även utdelningar från andra företag än fåmansföretaget

	Utdelning					
	Alla delägare i partnerbolag		Med utdelning > 0		Med utdelning och lönebaserat utrymme	
	Snitt	Median	Snitt	Median	Snitt	Median
2006	280 300	14 800	315 100	24 100	673 700	338 200
2007	267 100	19 600	295 200	31 300	641 000	299 700
2008	294 400	24 800	327 700	39 000	954 200	491 700
2009	320 900	20 100	359 400	32 900	696 000	226 400
2010	321 800	20 000	361 200	35 300	716 400	268 600
2011	374 600	18 900	422 100	33 000	803 000	300 000
2012	340 500	18 600	382 200	32 300	756 100	305 000
2013	345 700	14 000	436 300	50 000	811 100	362 000
2014	277 600	13 300	354 600	38 400	863 900	428 400

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

7 Det kapitalbaserade utrymmet

7.1 Inledning

Utredningen ska analysera lämpliga förändringar av reglerna för beräkning av kapitalavkastning. Utredningen ska med utgångspunkt i den genomförda analysen lämna förslag till de förändringar av 3:12-reglerna som utredningen finner lämpliga för att begränsa skattemässig inkomstomvandling.

Några särskilda frågeställningar pekas inte ut i denna del av utredningsuppdraget. Uppdraget får förstås som att det innebär att analysen ska avse bestämmelserna om beräkning av den kapitalbaserade delen av årets gränobelopp med utgångspunkt i den problembeskrivning som direktiven innehåller och den inriktning för översynen av 3:12-reglerna som direktiven anger.

Kapitlet inleds med en bakgrundsbeskrivning av det kapitalbaserade utrymmet. I avsnittet efter diskuteras underlaget för beräkningen av det kapitalbaserade utrymmet och om en s.k. BEK-modell bör övervägas. Slutligen tar utredningen ställning till om nivån på klyvningsräntan bör justeras.

7.2 Bakgrund

När 3:12-reglerna infördes utgjordes den kapitalbeskattade delen av en kapitalinkomst från ett fåmansföretag av en tänkt normalavkastning på det i företaget investerade kapitalet.

I det betänkande som låg till grund för propositionen med förslaget till de ursprungliga 3:12-reglerna anfördes följande.¹

¹ SOU 1989:33. *Reformerad inkomstbeskattning, del II Inkomst av kapital*, s. 144.

Gränsen för normalt beskattad utdelning bör anknytas till den skattskyldiges anskaffningsvärde för aktierna eftersom detta motsvarar det belopp den skattskyldige satsat i aktierna och som skulle gett normalt beskattad avkastning om det i stället placerats t.ex. i bank. (...)

Vi har övervägt alternativa lösningar som att i stället anknyta gränsen för normalt beskattad utdelning till aktiernas skattemässiga förmögensvärde, aktiekapital eller eget kapital. Dessa lösningar avvisas dock då de inte löser det grundläggande problemet med skatteplanering på ett tillfredsställande sätt. Sparade arbetsinkomster påverkar nämligen aktiernas förmögensvärde och kan omvandlas till aktiekapital genom fondemission eller till eget företagsbeskattat kapital utan att detta utlöser beskattning hos aktieägaren. Sparade arbetsinkomster skulle därmed öka underlaget för normalt beskattad utdelning och skulle därigenom kunna tas ut med en ur likformighetssynpunkt alltför låg beskattning sett över en längre tidsperiod.

I propositionen uttalades att normal avkastning på det av ägarna satsade kapitalet i ett fåmansföretag borde beskattas som annan utdelning, dvs. i inkomstslaget kapital. Utöver anskaffningskostnad borde även ovillkorade aktieägartillskott ingå i underlaget för beräkningen. Utdelning som översteg normal avkastning på det satsade kapitalet skulle beskattas som arbetsinkomst.²

För denna typ av kapitalplaceringar ansågs en normalränta plus skälig riskersättning vara en skattemässigt godtagbar kapitalavkastning. Därför föreslogs att gränsen för normalt beskattad utdelning skulle bestämmas till statslåneräntan plus fem procentenheter.³

Normalavkastningen beräknades således genom att anskaffningskostnaden för andelarna multiplicerades med statslåneräntan med tillägg av fem procentenheter. Om det på detta sätt beräknade utrymmet för kapitalbeskattning inte utnyttjades fick det sparas och läggas till anskaffningskostnaden det följande året. Såväl det investerade kapitalet som ej uttagen normalavkastning förräntades således med statslåneräntan ökad med fem procent.

När tillägget till statslåneräntan höjdes till sju procent anfördes att en sådan ändring innebar en höjd riskpremie.⁴

Från och med reformen 2006 separerades klyvningsräntan, som beräknas på det kapitalbaserade utrymmet, från räntan på sparat utdelningsutrymme. Samtidigt höjdes tillägget till nio procentenheter.

² Prop. 1989/90:110. *Om reformerad inkomst- och företagsbeskattning*, del 1, s. 470 f.

³ A. betänkande s. 144 och a. prop., s. 471.

⁴ Prop. 2003/04:17. *Lättnader i 3:12-reglerna och i arvs- och gåvoskattereglerna vid generationsskiften i företag, m.m.*, s. 13.

Det motiveras i propositionen endast med att tillägget till den riskfria räntan vid bestämmande av klyvningsräntan kunde sättas något högre än tidigare. Höjningen får förstås mot bakgrund av en allmän utgångspunkt för de olika ändringar som genomfördes 2006 nämligen att ge skattelättnader. Motivet för att ge dessa skattelättnader var att skattesystemet inte är strikt proportionellt och att beskattningen av faktiska utfall i så stor utsträckning som möjligt ska uppfattas som legitim av företagarna.⁵

Uttrycket klyvningsränta härrör från 3:12-reglernas ursprungliga utformning då räntan bestämde hur en utdelning eller kapitalvinst skulle klyvas i en kapitalinkomst och en arbetsinkomst. Huvudregeln består numera även av det lönebaserade utrymmet varför termen klyvningsräntan till viss del inte längre är helt adekvat. Termen är dock väl inarbetad och kommer att användas av utredningen.

7.3 Underlaget för beräkningen av det kapitalbaserade utrymmet

Utredningens bedömning: Underlaget för det kapitalbaserade utrymmet bör alltså vara det omkostnadsbelopp som skulle ha använts om andelen hade avyttrats vid årets ingång. Underlaget utgörs således av anskaffningsutgiften för aktierna med tillägg av lämnade ovillkorliga aktieägartillskott.

7.3.1 Schablonmässigt bestämd kapitalavkastning

Frågan om en normallönemodell är en bättre utgångspunkt för beräkningen av vad som ska hänföras till arbetsinkomst respektive kapitalinkomst har utretts vid några tillfällen. Införandet av en sådan modell har då avvisats på grund av svårigheterna att fastställa vad som utgör en normal lön för en fåmansföretagare, se avsnitt 3.2. Utredningen instämmer i denna bedömning och utgår därför från en schablonmässigt bestämd kapitalavkastningsmodell för det kapitalbaserade utrymmet.

⁵ Prop. 2005/06:40. *Reformerade beskattningsregler för ägare i fåmansföretag*, s. 41 och 57.

Ett problem med den schablonmässigt beräknade avkastningen på en investering enligt nuvarande bestämmelser är att den kommer att avlägsna sig från den verkliga avkastningen allteftersom tiden går från det att investeringen gjordes. För att råda bot på det här problemet skulle underlaget behöva utformas så att det kontinuerligt anknyter till de verkliga förhållandena i företaget. Den modell som används i Finland svarar mot detta problem genom att underlaget för avkastningsberäkningen utgörs av bolagets nettoförmögenhet enligt balansräkningen. Det skulle dock enligt utredningen med hänsyn till utredningsdirektivets medföra alltför omfattande förändringar av de nuvarande 3:12-reglerna att införa en liknande modell i Sverige, se avsnitt 5.3 och 5.5.

Ett alternativ är BEK-modellen (Beskattat Eget Kapital) som 3:12-utredningen föreslog i betänkandet *Beskattning av småföretagare*. BEK-modellen innebär att fåmansföretagets beskattade egna kapital används för att få fram vad som är kapitalavkastning. Modellen är tänkt att vara mer exakt än den nuvarande modellen med omkostnadsbelopp. Det kapitalbaserade utrymmet kopplas till fåmansföretagets redovisade egna kapital. Till grund för beräkningen ligger en avkastning på kapitalet, som inte bara baseras på insatt aktiekapital utan också på fåmansföretagets beskattade egna kapital.⁶

Eftersom fonderade vinster i företagen till viss del består av upparbetade arbetsinkomster ansågs det inte korrekt att hela det upparbetade kapitalet skulle få ingå i beräkningsunderlaget. För att undvika oönskade skatteförmåner föreslog utredningen att en fingerad andraledsbeskattning skulle göras, motsvarande en beskattning av förvärvsinkomster hos delägarna.

När 3:12-utredningen föreslog att en BEK-modell skulle införas som ett alternativ till omkostnadsbeloppet hade bestämmelserna om löneunderlag en betydligt mer begränsad betydelse, se avsnitt 8.2.2. Om en BEK-modell, liknande den som 3:12-utredningen föreslog, skulle införas i dag skulle en samordning behöva göras med bestämmelserna om beräkning av lönebaserat utrymme, om direktivets intentioner om att begränsa riskerna för inkomstomvandling ska uppfyllas. Det skulle kunna leda till ingripande förändringar av 3:12-reglerna med svåröverblickbara konsekvenser.

⁶ SOU 2002:52. *Beskattning av småföretagare, Del 1, 3:12-reglerna*, s. 239–251.

Det bör också vägas in att uppräknigen av det sparade utdelningsutrymmet ger en viss kompensation för att kapitalavkastningen beräknas med utgångspunkt i den faktiska anskaffningskostnaden och inte i kapitalunderlaget vid varje beskattningstidpunkt.

På grund av det anförda och med beaktande även av den kritik som framförts mot en BEK-modell har utredningen stannat för att en sådan modell inte bör övervägas närmare inom ramen för denna utredning.⁷

7.3.2 Omkostnadsbeloppet ska utgöra underlaget för beräkningen

Utredningen anser att underlaget för beräkning av det kapitalbaserade utrymmet som har varit i stort sett oförändrat sedan det infördes fungerat väl. Den schablonmässigt bestämda kapitalinkomsten som baseras på det kapitalbaserade utrymmet ska således alltså i princip baseras på det kapital som ägaren har tillskjutit.

Underlaget för det kapitalbaserade utrymmet ska med andra ord fortfarande vara det omkostnadsbelopp som skulle ha använts om andelen hade avyttrats vid årets ingång, se 57 kap. 12 § inkomstskattelagen (1999:1229). Underlaget utgörs således av anskaffningsutgiften för aktierna med tillägg av lämnade ovillkorliga aktieägar-tillskott.

7.4 Beräkningen av klyvningsräntan

Utredningens bedömning: Klyvningsräntan bör fortfarande vara statslåneräntan vid utgången av november året före beskattningsåret ökad med 9 procentenheter.

Det kapitalbaserade utrymmet, dvs. omkostnadsbeloppet inom huvudregeln, har varit en relativt marginell källa till tillgodoräknade gränsbelopp. Det kapitalbaserade utrymmet har dessutom minskat

⁷ I särskilt yttrande i bilaga till 3:12-utredningens betänkande angav sakkunnige Anders Kristofferson samt experterna Maria Hillberg och Christina Rosén bl.a. följande. I ekonomiskt avseende, för företagarna och för samhället, är det önskvärt att skattereglerna vilar på stabila principer. Den föreslagna BEK-modellen uppfyller inte ett sådant stabilitetskriterium. Därutöver bör beaktas de bedömningar kring regelverkets neutralitet i förhållande till villkoren för "vanliga" aktiebolag som redovisas i Jan Söderstens expertbilaga.

över tid som källa till frambringade gränsbelopp. Under 2006 beräknades 7,6 miljarder av totalt 58,6 miljarder av årets gränsbelopp på grund av omkostnadsbeloppet i huvudregeln. Under 2014 var det endast 5,4 miljarder av totalt 133,3 miljarder som utgjorde årets gränsbelopp enligt omkostnadsbeloppet i huvudregeln (se tabell 6.17 i avsnitt 6.2.4). Dess andel av årets gränsbelopp har således sjunkit från 13 procent 2006 till 4 procent 2014.

Eftersom det kapitalbaserade utrymmet skapar relativt små gränsbelopp i förhållande till de andra fördelningsreglerna är utrymmet för eventuell inkomstomvandling relativt sett begränsat. Utifrån syftet att förhindra inkomstomvandling finns det därför inte skäl att ändra den nuvarande nivån på klyvningsräntan.

Frågan är om det finns några andra skäl för att ändra klyvningsräntan.

Vid bestämmandet av klyvningsräntans storlek har i huvudsak två förhållanden beaktats, *riskfri ränta* och *risktillägg*. I samband med förändringarna 2006 kom även att tas hänsyn till ytterligare två faktorer, *avsaknad av strikt proportionalitet* och *legitimitetsskäl*.

En riskfri investering kan förväntas ge en avkastning i nivå med statslåneräntan. Den *riskfria räntan* innebär också att det investerade kapitalet åtminstone inflationssäkras. Statslåneräntan är således relevant att ha som utgångspunkt för den riskfria räntan.

Risktillägget avser en skälig risksättning utöver normal ränta. Syftet med denna riskpremie är att kompensera investerare i fåmansföretag för att de i genomsnitt utsätts för större osäkerhet än placering på börsen. Riskpremien är således inte avsedd att kompensera aktiva delägare i fåmansföretag för den brist på säkerhet och trygghet som de utsätts för. Riskpremien är inte heller avsedd att kompensera för den osäkerhet som i övrigt följer med att bedriva näringsverksamhet.⁸

Risktillägget måste ses tillsammans med reglerna om lönebaserat utrymme som kompenserar företag med flera anställda för en högre risk. Behovet av att kompensera för risk har genom det lönebaserade utrymmet minskat.

Skattesystemet är inte strikt proportionellt. Det högre skatteuttaget vid goda utfall motsvaras inte alltid av samma skattelättnad vid dåliga utfall. För att uppnå neutralitet, dvs. balansera icke-pro-

⁸ SOU 2002:52 Del 1, s. 218.

portionaliteten, krävs en eller flera skattelättnader. En lämplig metod har ansetts vara att ge ett tillägg till den riskfria räntan vid bestämmande av klyvningsräntan.⁹

Att skapa regler utifrån teorin som i ett förhandsperspektiv och vid strikt proportionalitet beaktar risk och som samtidigt uppfyller kraven på prevention och neutralitet är i sig inget större problem, eftersom detta uppnås genom att klyvningsräntan sätts lika med statslåneräntan. Däremot är det svårare att vid avsaknad av strikt proportionalitet konstruera ett system som kan få bred acceptans och legitimitet i efterhand, dvs. efter det att utfallen av olika investeringar är kända, särskilt som skattesystemet i övrigt är uppbyggt för att beskatta verkliga utfall. Det innebär en avvägning mellan å ena sidan kraven på prevention och neutral behandling av olika framtidsalternativ och å andra sidan kravet på acceptans för regelverket vid beskattningen av faktiska utfall.¹⁰

När hänsyn tas till den bristande proportionaliteten i skattesystemet måste vägas in att bestämmelserna om lönebaserat utrymme till viss del är avsedda att kompensera även för denna brist. Den bakomliggande tanken är att investeringar i företag med fler anställda innebär en högre risk och därmed större spridning mellan goda och dåliga investeringsutfall. Ägare till företag med fler anställda antas därför bli drabbade i högre grad av proportionalitetsbristen.

Att regelsystemet ska uppfattas som *legitimt* även vid de riktigt höga utfallen bör i första hand beaktas genom reglerna om lönebaserat utrymme och takregeln.

Med tanke på bestämmelserna om det lönebaserade utrymmet bör vid bestämmandet av klyvningsräntan i huvudsak beaktas *den riskfria räntan* och ett *risktillägg*. Den omständigheten att bestämmelserna om det lönebaserade utrymmet till viss del talar för att klyvningsräntan skulle kunna vara lägre måste vägas mot de övriga förändringar av fördelningsreglerna som utredningen föreslår som kommer att minska möjligheten att bygga upp gränsbelopp. Detta förhållande, sammantaget med att det behövs ett *risktillägg* eftersom skattesystemet inte behandlar vinster och förluster av en investering symmetriskt, talar för att inte sänka klyvningsräntan.

⁹ Finansdepartementet, expertgruppens rapport 2005-01-26. *Promemorian Reformerad ägarbeskattning – effektivitet, prevention, legitimitet*, s. 31. Se också prop. 2005/06:40, s. 41.

¹⁰ Finansdepartementet, expertgruppens rapport 2005-01-26, s. 27.

Den lägre skattesatsen inom gränsbeloppet medför att en aktiv ägare kan minska sin skatt genom att investera sitt kapital i placeringar med låg risk såsom statsobligationer. Ägaren till ett fåmansföretag kan alltså köpa räntebärande tillgångar genom sitt företag och på detta sätt höja sitt gränsbelopp. Om räntesatsen är för hög finns det en risk att skatteuttaget blir för lågt med hänsyn till kraven på prevention och samhällsekonomisk neutralitet. Utrymmet för arbitrage påverkas dock i första hand av en hög uppräkningsränta. Den nuvarande nivån på klyvningsräntan utgör därför enligt utredningen inte något nämnvärt problem avseende möjligheten till arbitragevinster.

Sammanfattande bedömning

Det kapitalbaserade utrymmet är en marginell källa till genererade gränsbelopp och därmed skapar bestämmelsen inte några betydande möjligheter till inkomstomvandling. Med tanke på bestämmelserna om det lönebaserade utrymmet bör vid bestämmandet av klyvningsräntan i huvudsak beaktas den riskfria räntan och ett risktillägg.

Arbitragemöjligheterna på grund klyvningsräntans nivå framstår inte som något nämnvärt problem. Inte heller motiven för beräkningen av det kapitalbaserade utrymmet utgör skäl för att ändra nivån på klyvningsräntan. Sammantaget anser utredningen att den nuvarande klyvningsräntan motsvarande statslåneräntan ökad med nio procentenheter får anses väl avvägd.

8 Det lönebaserade utrymmet

8.1 Inledning

I utredningens uppdrag ingår att analysera lämpliga förändringar av storleken på det lönebaserade utrymmet och förutsättningarna för att få beräkna ett lönebaserat utrymme. Utredningen ska med utgångspunkt i den genomförda analysen lämna förslag till de förändringar av 3:12-reglerna som utredningen finner lämpliga för att begränsa skattemässig inkomstomvandling. I analysen av om storleken på det lönebaserade utrymmet bör förändras ska utredningen särskilt ta ställning till hur stor andel av löneunderlaget som bör utgöra lönebaserat utrymme samt om delägarens egen lön bör ingå i löneunderlaget. I analysen av det lönebaserade utrymmet ska utredningen också särskilt ta ställning till om löneuttagskravet och kapitalandelskravet bör förändras samt om ytterligare krav för att få beräkna ett lönebaserat utrymme bör införas.

Utredningen redovisar i kapitel 6 statistik avseende det lönebaserade utrymmet och i kapitel 13 finns typfallsberäkningar av hur delägare påverkas av utredningens olika förslag. I förevarande kapitel behandlas först bakgrunden till bestämmelserna om lönebaserat utrymme och hur dessa bestämmelser förändrats sedan de infördes (avsnitt 8.2). Därefter sammanfattas argumenten för ett lönebaserat utrymme (avsnitt 8.3). I ett påföljande avsnitt beskrivs problemen med den nuvarande regleringen (avsnitt 8.4). Utgångspunkterna för utredningens förslag lämnas sedan i avsnitt 8.5. Mot bakgrund av vad som framkommer i problembeskrivningen och utifrån de utgångspunkter utredningen kommer fram till presenteras några alternativa förslag till lösningar (avsnitt 8.6). Utredningens ställningstaganden till förslagen redovisas i avsnitt 8.7. I avsnitt 8.8 utvecklas de förslag till förändringar av det lönebaserade utrymmet som utredningen förordar. I avsnitt 8.9 behandlas utredningens för-

slag avseende kraven för att få tillämpa reglerna om lönebaserat utrymme och några frågor som har samband med beräkningen av det lönebaserade utrymmet.

8.2 Bakgrund

8.2.1 Motiven för ett lönebaserat utrymme

En lönesummeregeln introducerades i regelsystemet 1994. I motiven till förslaget anförde regeringen att det var nödvändigt att förbättra situationen för små och medelstora företag och att det kapitalinkomstbehandlade utrymmet därför borde utvidgas. Regeringen övervägde att höja klyvningsräntan på det investerade kapitalet, men en sådan lösning skulle inte beakta andra faktorer som höjer kapitalavkastningen, som till exempel företagarens idéer och företagsledande förmåga. Dessutom skulle höjningen inte minska incitamenten att omvandla arbetsinkomster till kapitalinkomster. Det framhölls att i ett företag med anställda höjer även dessa avkastningen på kapitalet, bl.a. genom att det utnyttjas mer och effektivare. Även om mätproblemen var uppenbara beträffande företagsledarkapaciteten, kunde förekomsten av och betydelsen av anställda beaktas genom att man vid bestämmandet av det kapitalinkomstbeskattade utrymmet tog hänsyn till utbetalda löner. Att den andel av utdelning och kapitalvinst som kapitalbeskattas gjordes beroende av arbetskraften i företaget innebar en subventionering av arbetskraftskostnaden. Det skulle ge kompensation för de risker som är förknippade med ökad sysselsättning, särskilt i små företag, och därmed stimulera bolagens efterfrågan på arbetskraft. Dessutom skulle ett löneuttagskrav för att få utnyttja lönesummeregeln ge incitament för fåmansföretagare att ta ut lön över skiktgränsen.¹

Regeringen stannade därför för att det vid beräkning av det kapitalinkomstbeskattade utrymmet skulle ges möjlighet att ta hänsyn till utbetalda löner till andra än aktieägare och att denna möjlighet skulle bero på ägarens eget uttag av lön från företaget.² Riksdagen ställde sig bakom förslaget.³

¹ Prop. 1993/94:234. *Vissa inkomstskattefrågor- och företagskattefrågor, m.m.*, s. 88 ff.

² A. prop., s. 91.

³ SFS 1994:778.

Utrymmet för att beräkna kapitalbeskattad inkomst i relation till antalet anställda utvidgades avsevärt vid 2006 års reform. Förutom den ökade risk det innebär att ha många anställda framhölls vikten av att skattereglerna skulle uppfattas som legitima. Det betonades också att fåmansföretag med många anställda liknar företag med spritt ägande och därför i praktiken inte borde omfattas av 3:12-reglerna. Det senare kunde åstadkommas genom att ägare av företag med många anställda fick så stora gränobelopp att utdelning och kapitalvinst på deras andelar inte till någon del skulle tjänstebeskattas.⁴ Ett alternativ som övervägdes i stället för att ”fasa ut” de större företagen genom det lönebaserade utrymmet var en modell som byggde på att ägare av kvalificerade andelar undantogs från 3:12-beskattningsom antalet anställda var tillräckligt stort och under förutsättning att ägaren gjorde ett tillräckligt stort eget löneuttag. En sådan modell ansågs dock för komplicerad.⁵

8.2.2 Underlaget för det lönebaserade utrymmet och utrymmets storlek

Enligt 1994 års regler ingick inte löner till kvalificerade delägare i löneunderlaget.⁶ 3:12-utredningen föreslog i sitt betänkande att även löner till delägare med kvalificerade andelsinnehav skulle få räknas med i löneunderlaget för att stimulera dessa delägare att öka sina löneuttag från företaget.⁷ Från och med 2006 ingår alla löner, även till kvalificerade delägare, i löneunderlaget. Regeringen ansåg att det hade utgjort en komplikation att löner till kvalificerade ägare hade behövts särredovisas i den tidigare löneunderlagsregeln. Av förenklingsskäl skulle därför alla anställdas löner få räknas med i löneunderlaget.⁸

Enligt de bestämmelser som infördes 1994 fick tio procent av löneunderlaget – exklusive lön till de aktiva ägarna och efter avdrag med tio basbelopp – beaktas tillsammans med det investerade kapitalet. Detta underlag multiplicerades med statslåneräntan ökad med

⁴ Prop. 2005/06:40. *Reformerade beskattningsregler för ägare i fåmansföretag*, s. 41 ff.

⁵ Finansdepartementet, expertgruppens rapport 2005-01-26. *Promemorian Reformerad ägarbeskattnings – effektivitet, prevention, legitimitet*, s. 41 och 167 ff.

⁶ Prop. 1993/94:234, s. 91 ff.

⁷ SOU 2002:52. *Beskattningsav småföretagare, Del 1, 3:12-reglerna*, s. 420.

⁸ Prop. 2005/06:40, s. 45.

det då gällande tillägget, fem procentenheter, för att få fram det som numera kallas årets gränobelopp.

Motivet till att endast den del av lönesumman till anställda som översteg tio basbelopp fick beaktas var att den kapitalavkastning som genereras av anställda ökar med antalet anställda och att den torde vara obetydlig i företag med endast några få anställda. När löneunderlaget 1996 höjdes från 10 till 70 procent av lönesumman hade övervägts att slopa regeln om att de första tio basbeloppen inte fick räknas med. Regeringens uppfattning var dock att denna begränsning skulle behållas så att lättnaden kunde koncentreras till expanderande företag. Det innebar att underlaget kunde höjas till 70 procent.⁹

Löneunderlaget höjdes 1997 till 100 procent eftersom regeringen då ansåg att det fanns skäl att ytterligare öka lönesummeregeln betydelse. Den skattelättnad som härigenom skulle tillfalla ägarna ansågs kunna få gynnsamma sysselsättningseffekter. Genom att lättnaden knöts till löneunderlaget och inte till kapitalunderlaget ansågs inte heller några ökade risker för skattearbitrage uppkomma.¹⁰

Det fanns ursprungligen ett tak för hur stort löneunderlag som fick beaktas för en ägare. Taket bestämdes i förhållande till den ökning av det kapitalbeskattade utrymmet som löneunderlaget medförde. Den ökningen fick inte överstiga andelsägarens egen lön.¹¹ Det angavs inga skäl för bestämmelsen i förarbetena. Takregeln ändrades 1997 till att avse löneunderlaget som sådant. Det ansågs lämpligt att löneunderlag som översteg 50 gånger det egna löneuttaget inte fick beaktas.¹²

Vid 2006 års reform separerades den kapitalbaserade delen från den del som baserades på löneunderlaget. Utbetalda löner påverkade därmed gränobeloppet direkt. Vid beräkningen skulle dock först tio inkomstbasbelopp dras av från löneunderlaget. Det lönebaserade utrymmet utgjorde därefter 20 procent av det återstående löneunderlaget upp till 60 inkomstbasbelopp och 50 procent av den del av löneunderlaget som översteg 60 inkomstbasbelopp. Av förenklingsskäl slopades samtidigt regeln om att löneunderlaget inte fick överstiga 50 gånger det egna löneuttaget.¹³

⁹ Prop. 1996/97:45. *Lättnad i ägarbeskattningen i små och medelstora företag*, s. 40 f.

¹⁰ Prop. 1996/97:150. *1997 års ekonomiska vårproposition*, s. 190.

¹¹ Prop. 1993/94:234, s. 132.

¹² Prop. 1996/97:45, s. 41.

¹³ Prop. 2005/06:40, s. 44 ff.

Den behållna reduktionen av löneunderlaget med tio inkomstbasbelopp motiverades främst av preventionshänsyn. De negativa effekterna för de mindre företagen motverkades enligt regeringen av den samtidigt föreslagna förenklingsregeln.¹⁴ I propositionen utvecklades följande resonemang avseende den förmånliga utvidgningen av löneunderlagsregeln.¹⁵

När den nuvarande löneunderlagsregeln utvidgas genom att utbetalda löner i företaget direkt får påverka gränsbeloppet aktualiseras en avvägning mellan å ena sidan önskemålet att undvika skattebetingad inkomstomvandling och å andra sidan önskemålet att från tillämpningen av reglerna i 57 kap. IL undanta företag med tillräckligt stora löneutbetalningar. Detta avvägningsproblem bör lösas genom att man dels bestämmer hur stor del av de anställdas löner som får läggas till gränsbeloppet, dels bestämmer vilka krav på eget löneuttag som skall ställas på ägare till kvalificerade andelar för att löneunderlaget skall få påverka gränsbeloppet.

Kalibreringen av hur stor del av lönesumman som skall läggas till gränsbeloppet och kalibreringen av löneuttagskravet kan inte ske oberoende av varandra.

Huvudfrågan för kalibreringen är hur regeln skall kunna utvidgas så att företag med ”många” anställda i praktiken undantas från regelverket samtidigt som det preventiva syftet med reglerna uppfylls, samhälls-ekonomisk neutralitet upprätthålls även i andra avseenden och företagare med låg intjäningsförmåga och litet antal anställda får ett lämpligt utfall.

Det preventiva kravet gör sig särskilt gällande där företagsledaren/ägaren har en förhållandevis hög intjäningsförmåga och företaget har ett fåtal anställda. I dessa situationer är det angeläget att reglerna inte utformas på ett sätt som gör att den progressiva arbetsinkomstbeskattningen urholkas alltför mycket. Med intjäningsförmågan avses marknadslönen för en verkställande direktör.

Bestämmelsen om att avdrag med tio inkomstbasbelopp skulle ske från löneunderlaget togs bort 2007. Samtidigt höjdes 20-procentsnivån till 25 procent upp till 60 inkomstbasbelopp. Förändringarna genomfördes eftersom regeringen ansåg att löneunderlagsregeln borde göras mer förmånlig för framför allt de mindre företagen i syfte att stimulera till nyanställningar.¹⁶

År 2014 togs den lägre 25-procentsnivån bort och numera utgör det lönebaserade utrymmet 50 procent av hela löneunderlaget.

¹⁴ A. prop., s. 47.

¹⁵ A. prop., s. 47 f.

¹⁶ Prop. 2006/07:1. *Budgetpropositionen för 2007*, s. 153 f.

Skälen för detta var att de skärpande åtgärderna, främst införandet av kapitalandelskravet, som ökade intäkterna till staten skulle återföras till delägare i fåmansföretag som omfattades av 3:12-reglerna. De komparerades på så sätt för de risker som det innebär att anställa personal. Förändringen skulle skapa incitament för fåmansföretagare att anställa. Framför allt gällde det delägare i fåmansföretag som hade ett löneunderlag som understeg 60 inkomstbasbelopp.¹⁷

Vidare återinfördes ett tak för det lönebaserade utrymmet som innebär att det lönebaserade utrymmet per år får uppgå till högst 50 gånger den egna eller någon närståendes kontanta ersättning från företaget. Taket återinfördes främst för att ha en återhållande effekt på tillväxten av sparade utdelningsutrymmen och ansågs inte påverka den faktiska beskattningen av utdelning.¹⁸

8.2.3 Förutsättningar för att få beräkna lönebaserat utrymme

Löneuttagskravet

När lönesummeregeln infördes 1994 kombinerades den med ett löneuttagskrav. För att få beakta löneunderlaget vid beräkningen av det kapitalbeskattade utrymmet krävdes att andelsägaren hade tagit ut en lön som motsvarade minst 150 procent av den högsta lön som betalats ut till någon annan anställd eller 10 prisbasbelopp. Några år senare ansågs kravet på ägarens löneuttag kunna minskas. Procentsatsen för den lägre nivån sänktes därför till 120 procent.¹⁹

En utgångspunkt för 1994 års löneuttagskrav var att företagsledarens arbetsinkomst inte skulle kunna tas ut som kapitalinkomst. En företagsledares ansvar och uppgifter ansågs motivera en lön som är högre än den som övriga anställda har. En sådan lön är att betrakta som arbetsinkomst.²⁰ Löneuttagskravet relaterades därför till den högsta lön som betalades till någon av de övriga anställda.

När 2006 års regler infördes förändrades löneuttagskravet. Det nya kravet innebar att andelsägaren eller någon i närståendekretsen måste ha tagit ut minst sex inkomstbasbelopp med tillägg av fem

¹⁷ Prop. 2013/14:1. *Budgetpropositionen för 2014*, s. 257 och 278 f.

¹⁸ A. prop., s. 276 f.

¹⁹ Prop. 1996/97:45, s. 41.

²⁰ Prop. 1993/94:234, s. 91 f. samt prop. 1996/97:45, s. 41.

procent av den sammanlagda lönesumman till anställda i företaget och dess dotterföretag, eller femton inkomstbasbelopp.

Den högre nivån hamnade en bra bit över den övre brytpunkten för statlig skatt. Det ansågs rimligt att anta att marknadslönen påverkades av antalet anställda i företaget och lönerna till dessa. Om ägaren av ett företag med många anställda tog ut en lön i samma storleksordning som en extern verkställande direktör borde 3:12-regelverket i princip inte tillämpas.²¹

Motivet för den lägre nivån var att det högre uttagskravet skulle medföra att ett betydande antal företagare inte skulle kunna tillgodoräkna sig något löneunderlag. Det ansågs gälla sådana företagare som har en lägre marknadsmässig intjäningsförmåga men där företaget har framtida utvecklingsmöjligheter. I sådana fall fanns det redan i startfasen anledning att skapa ett utrymme så att framtida kapitalvinster inte till betydande del skulle komma att beskattas som arbetsinkomst. Det behövdes därför ett alternativ till löneuttagskravet på 15 inkomstbasbelopp som var lägre. Regeringen ansåg att den lägre nivån borde ligga ungefär i nivå med förmånstaket i socialförsäkringssystemet. Nivån hamnade därmed en bit under den nedre brytpunkten för statlig skatt.²²

Genom att man till det fasta, lägre beloppet lade en andel av företagets lönesumma kom uttagskravet att ligga högre för ett företag med många anställda och en stor lönesumma än för ett företag med färre anställda och en lägre lönesumma. En sådan regel svarade mot det förhållandet att den marknadsmässiga ersättningen till företagsledare i allmänhet är högre när antalet anställda är fler.²³

När den högre nivån 2009 sänktes från femton till tio inkomstbasbelopp angavs följande skäl.²⁴

Många företagare upplever löneuttagskravet som alltför högt. Kritiken går bl.a. ut på att höga löneuttag riskerar att leda till likviditetsproblem och att ett högt lönekrav leder till svårigheter för medarbetarägda konsultföretag. Vidare kan det vara svårt för företagare som arbetar deltid att utnyttja löneunderlagsregeln. Regeringen anser att det därför finns anledning att ytterligare förbättra villkoren för småföretagarna och göra det ännu mer attraktivt att bedriva företag.

²¹ Prop. 2005/06:40, s. 50 f.

²² A. prop., s. 51.

²³ A. prop., s. 51.

²⁴ Prop. 2008/09:65. *Sänkt bolagsskatt och vissa andra skatteåtgärder för företag*, s. 77.

Sänkningen till 9,6 inkomstbasbelopp fr.o.m. beskattningsåret 2016 motiverades med att de samtidigt införda skärpande åtgärderna, såsom kapitalandelskravet, som ökade intäkterna till staten skulle återföras till delägare i fåmansföretag som omfattas av 3:12-reglerna. En sådan förändring ansågs också förbättra de skattemässiga villkoren för ägande i ett stort antal fåmansföretag och därmed stärka incitamenten för företagande.²⁵

Kapitalandelskravet

Kapitalandelskravet innebär att bara andelsägare som äger minst fyra procent av kapitalet i företaget får beräkna ett lönebaserat utrymme. När kravet infördes 2014 motiverades det med att utformningen av löneunderlagsregeln hade medfört att det i personalintensiva fåmansföretag var möjligt för delägarna att, trots relativt låga löneuttag, ta ut en stor andel av resultatet som lågt beskattad utdelning. Dessutom hade kombinationen av en förmånlig löneunderlagsregel och bestämmelsen i 57 kap. 3 § inkomstskattelagen (1999:1229), IL, som innebär att även företag med många aktiva delägare beskattas enligt 3:12-reglerna, gjort att ersättningen för risk och avkastningen på insatt kapital inte stod i proportion till den avkastning som kunde erhållas i form av kapitalbeskattad utdelning. Detta ansågs ha fått den effekten att det i vissa företag kunde vara förmånligt att träda in som delägare och ta ut ersättning för nedlagt arbete i form av utdelning i stället för lön. Detta skapade incitament att erbjuda anställda delägarskap som berättigade till löneunderlag, varigenom de anställdas arbetsinkomster kunde omvandlas till lägre beskattade kapitalinkomster. Att ersätta anställda för utfört arbete genom utdelning i stället för lön riskerade att undergräva legitimiteten i skattesystemet. De neutralitets- och legitimitetsskäl som framhölls när 2006 års regler infördes ansågs inte heller göra sig gällande i lika hög grad för delägare som endast äger en mindre andel i företaget.²⁶

Regeringen var medveten om att kapitalandelskravet skapade tröskeeffekter. Det konstaterades dock att tröskeeffekterna inte avsåg företagets beskattning utan beskattningen på delägarnivå.

²⁵ Prop. 2013/14:1, s. 272.

²⁶ A. prop., s. 265.

Företagens konkurrenssituation och tillväxt antogs i de flesta fall påverkas av förslaget endast om företagen skulle prioritera att anpassa storlek och organisation efter vad som leder till den mest gynnsamma beskattningen för delägarna i stället för det som är optimalt för företagets utveckling och konkurrenskraft.²⁷

Regeringen konstaterade att kapitalandelskravet möjligtvis skulle kunna komma att påverka vissa rekryteringar av medarbetare på grund av att ett delägarskap inte berättigar till förmånliga beskattningsregler vid utdelning. Syftet med 3:12-reglerna är dock inte att utgöra ett redskap för att locka nyckelpersoner till företag genom att ge dessa lägre skatt än andra. Att regelverket hade använts på detta sätt ansågs snarare utgöra ett stöd för bedömningen att regelverket hade kommit att överutnyttjas.²⁸

8.3 Sammanfattning av argumenten för ett lönebaserat utrymme

Reglerna om lönebaserat utrymme har förändrats åtskilliga gånger sedan de infördes. Utvecklingen har inte gått i en helt entydig riktning, men några bärande syften bakom reglerna kan urskiljas.

Till att börja med kan konstateras att stor betydelse har lagts vid den ökade ekonomiska osäkerhet och risk som det innebär för mindre företag att anställa personal.²⁹ Genom att kompensera företagen för risktagandet ges incitament att anställa.

I förarbetena har också poängterats att de anställda genom sina arbetsinsatser bidrar till ökad avkastning på det satsade kapitalet, bl.a. genom att det kan utnyttjas mer och effektivare. De anställdas bidrag i detta avseende har ansetts utgöra kapitalavkastning hos delägarna.³⁰ Det skulle visserligen kunna argumenteras för att en del av det överskott som skapas med hjälp av de anställda kan hänföras till företagarens förmåga att organisera verksamheten genom att bl.a. rekrytera lämpliga medarbetare, starta produktionen och introducera företagets produkter på marknaden, dvs. vara ett resultat av ägarens arbetsinsats såsom entreprenör. Men oavsett vilken

²⁷ A. prop., s. 266.

²⁸ A. prop., s. 267.

²⁹ Se prop. 1993/94:234, s. 90 f. och prop. 2005/06:40, s. 41 f.

³⁰ SOU 2002:52 del 1, s. 416 och prop. 1993/94:234, s. 88.

bedömning som kan göras i detta avseende är sannolikheten för att värdet av ägarens egen arbetsinsats utgör en betydande del av det överskott som skapas i företaget mindre i ett företag med många anställda än i ett företag med få eller inga anställda utom ägaren. Antalet anställda påverkar således bedömningen av risken för inkomstomvandling.

Tidigare ökade det lönebaserade utrymmet när löneunderlaget översteg 60 inkomstbasbelopp. Det grundades på att ett ökat antal anställda ökar kravet på en organisationsstruktur som påminner om den i företag med ett spritt ägande och att dessa företag därför i praktiken inte borde omfattas av 3:12-reglerna. Det uppnås genom att ägare av företag med många anställda får så stora gränsbelopp att utdelning och kapitalvinst på deras andelar i praktiken inte tjänstebeskattas.³¹ Efter att ha uppfyllt löneuttagskravet berörs dessa företag därmed inte av fördelningsreglerna. Praktiskt sett ”fasas de ut” från fördelningsreglernas tillämpningsområde.

Sammanfattningsvis kan lönesumman sägas utgöra en indikator för risk, såväl avseende ekonomisk risk som risk för inkomstomvandling. Företagens lönesumma används således som en parameter för hur stor utdelning som ska godkännas för att bli kapitalinkomstbeskattad.

Löneunderlagsreglerna har gjorts mer generösa vid flera tillfällen. Från och med 2014 får 50 procent av hela löneunderlaget ingå i gränsbeloppet. Detta har särskilt för mindre företag medfört möjlighet att tillgodoräkna sig betydligt högre gränsbelopp än tidigare och därmed en kapitalinkomstbeskattad utdelning som i normala fall vida överstiger företagets vinstförmåga.

8.4 Problem med det lönebaserade utrymmet

8.4.1 Ägarnas löner ingår i löneunderlaget

Ursprungligen ingick inte löner till ägare med ett kvalificerat andelsinnehav i löneunderlaget. Från och med 2006 får dock dessa löner räknas med. Några närmare överväganden till denna ändring redovisades inte. Enda anledningen som angavs var förenklings-skäl.³²

³¹ Prop. 2005/06:40, s. 41–43.

³² Prop. 2005/06:40, s. 45.

Enligt utredningen kan det ifrågasättas om en aktiv ägares lön ska ingå i löneunderlaget. Utrymmet för inkomstomvandling minskar visserligen om ägaren betalar lön till sig själv. En del av värdet av ägarens arbetsinsats blir genom löneutbetalningen beskattad som arbetsinkomst. Skillnaden i skatteuttag mellan arbetsinkomster och kapitalinkomster är dock av betydelse i första hand för inkomster som överstiger brytpunkten för statlig skatt. Det innebär att ägarens löneuttag endast till en mindre del minskar risken för inkomstomvandling. Detta utgör en skillnad mellan löner som betalas till aktiva ägare och löner som betalas till andra anställda. Om ägarens lön får beaktas vid beräkningen av löneunderlaget kommer dessutom en del av lönen att behandlas som kapitalinkomst vid en vinstutdelning, vilket minskar effekten av att löneutbetalningen utgör ersättning för utfört arbete.

De nuvarande reglerna som inkluderar ägarnas löner i löneunderlaget kan leda till att löneunderlaget blir en sämre indikator på risken för inkomstomvandling. Till bilden hör också att den osäkerhet och risk som finns förknippad med att anställa personal inte har någon direkt motsvarighet när ägarna är verksamma i företaget. I företag med många anställda och få aktiva delägare har det visserligen mindre betydelse att ägarnas löner ingår i löneunderlaget. Effekten blir dock betydande i företag med många aktiva ägare i förhållande till övriga anställda och i företag med endast aktiva delägare som anställda.

Det finns alltså skäl som talar för att inte räkna med ägarnas löner i löneunderlaget. Å andra sidan medför en sådan ordning nackdelar om ägarna önskar knyta någon eller några av de anställda närmare till företaget genom att erbjuda dem att förvärva andelar i företaget. I sådana fall är det vanligtvis fråga om relativt små ägarandelar som ger ett begränsat inflytande i företaget utdelningspolicy. Praktiskt sett kan förvärvarna ses som anställda med mindre aktieposter i företaget snarare än som aktiva delägare. Om löner till delägare undantas kommer anställdas förvärv av andelar att medföra att deras löner inte längre får räknas in i löneunderlaget, se närmare i avsnitt 8.5.

8.4.2 Nivån på det lönebaserade utrymmet

Löneunderlagsreglerna har gjorts mer generösa vid flera tillfällen. Från och med 2014 får 50 procent av hela löneunderlaget ingå i gränsbeloppet. Det är en andel som när bestämmelserna infördes 2006 var tänkt att tillämpas endast på den del av löneunderlaget som översteg 60 inkomstbasbelopp, dvs. då lönerna till anställda var så betydande att företag skulle börja ”fasas ut” från 3:12-reglerna. Det beräknades att den gränsen motsvarade normallöner för drygt tio heltidanställda.³³ Motivet som angavs när den lägre procentsatsen togs bort 2014 var att de skärpande åtgärderna, såsom införandet av kapitalandelskravet, som ökade intäkterna till staten skulle återföras till de delägare i fåmansföretag som omfattas av 3:12-reglerna samt att det innebar en regelförenkling att bara tillämpa en procentsats.³⁴

I kombination med att delägarnas löner får räknas in i löneunderlaget medför reglerna numera att även företag med ett fåtal anställda utan ägarintresse som antingen har en företagsledare med hög intjäningsförmåga eller många aktiva delägare kan tillgodoräkna sig ett stort lönebaserat utrymme. Ett stort antal företag får därmed gränsbelopp som motsvarar en utdelningsnivå som kraftigt överstiger deras vinster på grund av att 50 procent av löneunderlaget får ingå i det lönebaserade utrymmet.

Det kan ifrågasättas om reglernas nuvarande utformning är förvarlig med hänsyn till de neutralitets- och likformighetsskäl som är grundläggande för 3:12-reglerna.

8.4.3 Företag med många aktiva delägare

De nuvarande reglerna för det lönebaserade utrymmet bygger på tanken att ett ökat antal anställda dels medför ett ökat risktagande, dels minskar risken för inkomstomvandling. Reglerna synes i första hand vara utformade med hänsyn till bolag med ett fåtal aktiva ägare.³⁵ I ett företag med ett stort antal aktiva delägare är risken för varje enskild delägare mindre eftersom risken sprids ut på alla delägare.

³³ Prop. 2005/06:40, s. 48.

³⁴ Prop. 2013/14:1, s. 278 f.

³⁵ Se prop. 2005/06:40, s. 43. Jfr prop. 2013/14:1, s. 259.

Reglerna innebär att löneunderlaget och det lönebaserade utrymmet beräknas på företagsnivå och sedan fördelas på delägarna efter deras ägarandelar. Det får till följd att två företag med lika stort löneunderlag behandlas på samma sätt oavsett om det i det ena företaget är en aktiv delägare och många övriga anställda och det i det andra företaget endast finns aktiva delägare. Det kan ifrågasättas om företagets löneunderlag är en lika bra mätare på kapitalavkastningen och risken för inkomstomvandling i båda fallen.

Många anställda utan ägarintresse innebär att värdet av ägarnas egna arbetsinsatser till en mindre del har bidragit till att skapa företagets intäkter. Detta gäller dock endast om antalet anställda är många i förhållande till antalet aktiva delägare. Det är alltså snarare förhållandet mellan antalet anställda och antalet aktiva delägare som säger något om sannolikheten för att ägarnas arbetsinsats bidragit till att skapa en stor eller liten del av företagets intäkter.

Många anställda ger även en indikation på att företaget bedrivit sin verksamhet med viss framgång under en tid. Det talar för att avkastningen på det investerade kapitalet varit högre än i företag med färre anställda. Det kan också tyda på att det finns sparade vinstmedel av en inte obetydlig omfattning. Även här bör dock antalet anställda som indikator på kapitalavkastning påverkas av antalet aktiva delägare. Sådana verksamheter som bedrivs gemensamt av många aktiva ägare är ofta olika typer av konsultverksamheter. De karaktäriseras av att endast en liten del av verksamhetens överskott återinvesteras och att investerarrisken – och därmed kapitalavkastningen – är låg.

Det kan alltså konstateras att regleringen utgår ifrån att sannolikheten för att en utdelning eller kapitalvinst innefattar värdet av ägarens arbetsinsatser är mindre i företag med många anställda, trots att det gäller endast i lägre grad om företaget samtidigt har många aktiva delägare. Den nuvarande regleringen behandlar således företag med många aktiva delägare mer förmånligt än andra företag. I varje fall gäller det så länge kapitalandelskravet inte är tillämpligt, se påföljande avsnitt.

8.4.4 Partnerbolagen och kapitalandelskravet

Partnerbolag är en särskild form av samverkan mellan flera aktiva delägare. I vissa fall kan antalet aktiva delägare uppgå till flera hundra. Antalet anställda utan ägarintresse varierar. En del bolag har ett stort antal anställda medan andra bolag inte har några alls eller endast ett fåtal anställda. Partnerbolag är vanliga i verksamheter som bedrivs av konsulter, revisorer och advokater. Dessa bolag kännetecknas av att delägarna tillsammans bedriver verksamheten och att de reglerat mellanhavandena mellan sig genom ett samarbetsavtal. Vanligtvis är delägarnas rätt att förfoga över sina aktier i det gemensamma bolaget begränsat.

Många partnerbolag tillämpar en princip som brukar beskrivas som "naken-in-naken-ut" eller med att det är "nakna aktier" som förvärvas. Principen innebär att en delägare inte får mer för sin aktie än vad han eller hon ursprungligen betalade oavsett företagets förmögenhetsförhållanden vid förvärvet och vid försäljningen. En delägare får i stället finansiera hela verksamheten under sin innehavstid. En partner får sin vinstandel årligen distribuerad som lön, pension och aktieutdelning. Aktieutdelningen går antingen direkt till partnern eller till partnerns egna helägda bolag.

Partnerbolagen omfattas av den utvidgade fåmansföretagsdefinitionen i 57 kap. 3 § andra stycket IL. Av den bestämmelsen framgår att om flera delägare är verksamma i betydande omfattning i företaget ska de anses som en enda delägare, se närmare avsnitt 4.5. Innan kapitalandelskravet infördes fanns möjlighet för aktiva delägare med små andelar att i många fall omvandla arbetsinkomster till kapitalinkomster genom kombinationen av en förmånlig löneunderlagsregel och bestämmelserna i 57 kap. 3 § IL.

Utredningen har sammanställt statistik avseende partnerbolag. Utredningen har i detta sammanhang definierat ett partnerbolag som ett företag som uppfyller definitionen på fåmansföretag i 57 kap. 3 § IL. Härav följer att inga fåmansföretag med färre än fem verksamma delägare kan vara partnerbolag enligt denna definition, eftersom de då omfattas av definitionen på fåmansföretag i 56 kap. 2 § IL (se avsnitt 6.6 för en beskrivning av hur utredningen identifierat partnerbolag).

Vid en jämförelse mellan andelsägare med direkt ägande i partnerbolag och alla ägare av kvalificerade andelar framgår att partnerbolagsdelägarna – sedda som en enda kategori – skiljer ut sig genom att den genomsnittliga utdelningen för dem som tar emot utdelning är högre och att utdelningarna i högre grad är koncentrerade till en mindre andel av dessa ägare än när det gäller ägare av kvalificerade andelar i allmänhet (se tabell 6.9 i avsnitt 6.2.1 och tabell 6.3.1 i avsnitt 6.6.7). Däremot ökade inte utdelningsnivån för partnerbolagsdelägare mer än för andra andelsägare under perioden 2006–2013 och under 2014 sjönk utdelningsnivån för partnerbolagsdelägare jämfört med andra andelsägare (se tabell 6.29 i avsnitt 6.6.7).

När det gäller lönerna ligger de för delägare i partnerbolagen högre än genomsnittet för samtliga andelsägare. Löneutvecklingen för delägare i partnerbolag har dock varit sämre än för samtliga delägare (se figurerna 6.2 och 6.3 i avsnitt 6.6.7).

Förhållandet mellan utdelning och lön skiljer sig också åt mellan partnerbolagens ägare och andra ägare. För partnerbolagens delägare gäller generellt att utdelningen över tid varit högre än lönen, medan förhållandet för samtliga andelsägare varit att lönen är högre än utdelningen (se tabellerna 6.30 och 6.3.1 i avsnitt 6.6.7 och tabell 6.7 i avsnitt 6.2.1).

Beloppsmässigt hög utdelning kan ha flera orsaker. Ett stort investerat kapital eller stora sparade vinstmedel kan föranleda beloppsmässigt stora utdelningar även i verksamheter med låg risk. Hög investerarrisk innebär att företaget måste lämna hög avkastning för att attrahera kapital från investerare och kan tänkas leda till hög utdelning även på ett mindre kapital.

När det gäller partnerbolag torde det emellertid vanliga vara att de driver en verksamhet som karaktäriseras av att den är tjänsteproducerande med flera delägare och lägre risk än verksamheten i fåmansföretag i gemen. De stora beloppsmässiga utdelningarna till partnerbolagens delägare kan innebära att deras utrymme för inkomstomvandling är större än andra ägares.

Av den statistik som presenterades i budgetpropositionen för 2014 framgår följande.³⁶

I företag där någon av delägarna tillämpade löneunderlagsregeln 2010 delades i medeltal knappt 40 procent av årets vinst ut till delägarna. I de företag där det fanns delägare som ägde mindre än fyra procent av kapitalet och tillämpade löneunderlagsregeln delades i medeltal drygt 80 procent av årets vinst ut. Ca 80 procent av dessa delägare hade andelar i företag där 90 procent eller mer av årets vinst delades ut till ägarna. Ca 3 600 delägare med löneunderlag och en ägarandel understigande fyra procent mottog så stora belopp i utdelning att hela utdelningen inte hade rymts inom årets gränsbelopp om inte löneunderlagsregeln hade varit tillämplig.

Som framhålls i avsnitt 8.4.2 pekar reglernas sätt att fungera på att den nuvarande utformningen av de grundläggande reglerna för det lönebaserade utrymmet gynnar företag med många aktiva delägare framför andra företag. Ett sätt att försöka hantera denna problematik var kapitalandelskravet som infördes 2014. Det innebär att en andelsägare måste äga minst fyra procent av kapitalet i företaget för att få tillämpa det lönebaserade utrymmet. Förändringen motiverades med att utformningen av löneunderlagsregeln hade medfört att det i personalintensiva fåmansföretag var möjligt för delägarna att trots relativt låga löneuttag ta ut en stor andel av resultatet som lågt beskattad utdelning. Det framhölls också att ersättningen för risk och avkastningen på insatt kapital inte stod i proportion till den avkastning som kunde erhållas i form av kapitalbeskattad utdelning.³⁷

Kapitalandelskravet har dock brister. Att kravet är absolut medför att den som uppfyller kravet får beräkna ett lönebaserat utrymme och ofta får ett avsevärt större utdelningsutrymme än den som inte uppfyller kravet och går miste om hela det lönebaserade utrymmet. Regelkonstruktionen skapar en tröskeleffekt som leder till att skattebelastningen kan variera starkt för delägare till företag med olika stort antal delägare, trots att företagen i övrigt är jämförelsevis lika. Delägarna i ett företag med andelar som motsvarar minst fyra procent av kapitalet behandlas således förmånligare än ett företag i vilket delägarnas andelar understiger fyra procent. Detta gäller även delägare i partnerbolag för vilka kapitalandelskravet är tänkt att

³⁶ Prop. 2013/14:1, s. 261.

³⁷ A. prop., s. 265.

minska möjligheten att omvandla högt beskattad tjänsteinkomst till kapitalinkomst. Det skapar incitament för skatteplanering i form av uppdelning av befintliga företag i mindre enheter. Kapitalandelskravet riskerar därmed att hämma expansion och sammanslagningar av företag. Kravet kan således påverka företagens konkurrenssituation, även om kravet inte direkt berör företagens beskattning utan beskattningen på delägarnivå. På sikt kan ifrågasättas om kapitalandelskravet kommer att fylla sin funktion att begränsa möjligheten att få tillämpa bestämmelserna om lönebaserat utrymme i partnerbolag med låg risk eftersom dessa företag sannolikt kommer att försöka omorganisera sig för att undvika att omfattas av kapitalandelskravet.³⁸ Lagrådet lyfte fram denna risk i sitt yttrande och angav att kapitalandelskravet rör ett område där många berörda inte bara har ett stort intresse av reglernas funktion utan även förmåga att analysera ändringarna för att finna vägar att helt eller delvis undgå effekten av kravet. Å andra sidan konstaterade Lagrådet att om kapitalandelskravet får avsedd effekt, medför det tröskeeffekter som skulle kunna påverka företagens konkurrenssituation.³⁹

Det finns advokat-, revisions- och konsultbolag vars delägare omfattas av kapitalandelskravet som har många anställda utan ägarintresse. Personalen bidrar genom sina arbetsinsatser till ökad avkastning på det satsade kapitalet. Denna del bör ses som en kapitalinkomst i såväl advokat-, revisions- och konsultbolag som andra fåmansföretag och det talar mot att helt utesluta dessa andelsägare från att tillgodoräknas ett lönebaserat utrymme. Sedan är det en annan sak att bolag som är verksamma i denna bransch generellt sett har en lägre risk än fåmansföretag i allmänhet.

När det gäller nakna aktier tar delägaren visserligen ingen risk med den försumbara kapitalinsats som görs. Men eftersom delägaren i sådana fall måste finansiera hela verksamheten under sin innehavstid är det rimligt att även en viss del av utdelningen på en naken aktie behandlas som kapitalinkomst.

³⁸ Som exempel kan hänvisas till Skatterättsnämndens förhandsbesked den 22 juni 2016 (dnr 42-15/D) i vilket sökande som bedrev konsultverksamhet begärde förhandsbesked avseende en planerad förändring av verksamheten i koncernen som skulle innebära att andelsägaren uppfyllde kapitalandelskravet.

³⁹ Lagrådets yttrande den 19 juni 2013 över Vissa skattefrågor inför budgetpropositionen för 2014.

Kapitalandelskravet gäller inte bara för personalintensiva företag som verkar inom branscher med låg risk, utan kan också göra det svårare att rekrytera medarbetare via delägarskap i företag som verkar i branscher med hög risk.⁴⁰ Eftersom det inte är lika fördelaktigt att erbjuda ägarandelar som är mindre än fyra procent kan kapitalandelskravet försvåra för dessa företag att knyta nyckelpersoner till sig och att behålla dem.⁴¹ Lagrådet konstaterade i sitt yttrande att kapitalandelskravet kan motverka ägarens incitament att knyta medarbetare närmare företagen genom att erbjuda dem att förvärva mindre aktieposter. Syftet att stimulera anställningar kan därför i många företag påverkas negativt genom kapitalandelskravet.⁴²

Kapitalandelskravet skiljer sig från det andra kravet för att få beräkna ett lönebaserat utrymme, löneuttagskravet, på så sätt att ägarandelen är svårare att påverka än löneuttaget. Ägarandelen för den som inte uppfyller kapitalandelskravet kan inte utan vidare ökas. För den som inte uppfyller löneuttagskravet kan lönen höjas om företagets ekonomiska förhållanden och företagets ledning tillåter det.

Sammanfattningsvis kan ifrågasättas om kapitalandelskravet är förenligt med strävandena efter neutralitet och likformighet i beskattningen.

8.4.5 Litet spann i löneuttagskravet

En utgångspunkt vid införandet av reglerna om det lönebaserade utrymmet var att kvalificerade ägare till större företag som tar ut marknadsmässig lön bör få hela utdelningen kapitalbeskattad. Om ägaren tar ut marknadsmässig lön finns det ingen anledning att tjänstebeskatta någon del av utdelningen. Själva kärnan i 3:12-problematiken är dock att det inte går att i det enskilda fallet fastställa vad som är en marknadsmässig lön.

Det sagda hindrar inte att löneuttagskravet har en funktion att fylla som en förutsättning för att få beräkna ett lönebaserat utrymme.

⁴⁰ A. prop., s. 264.

⁴¹ Se Fall, Johan och Ericson, Peter. *Några ekonomiska aspekter på 3:12-reglernas utveckling*. Skattenytt 2013, s. 846 f.

⁴² Lagrådets yttrande den 19 juni 2013 över Vissa skattefrågor inför budgetpropositionen för 2014.

Trots att 3:12-reglernas syfte är att begränsa inkomstomvandling medför det utdelningsutrymme som reglerna skapar att det potentiella utrymmet för inkomstomvandling ökar. Löneuttagskravet är ett sätt att motverka att det lönebaserade utrymmet används för inkomstomvandling. Genom löneuttagskravet säkerställs att ägaren tillgodo gör sig värdet av sitt eget arbete i företaget i vart fall delvis genom lön.

Löneuttagskravet kan utformas på olika sätt. Ett sätt är att bestämma ett fast belopp. Det fasta beloppet kommer i vissa fall att överstiga värdet av ägarens arbetsinsats medan det i andra fall kommer att understiga detta värde.

Ett varierande belopp kan avhjälpa problemet i någon mån. För ett varierande belopp talar även att incitamentet för inkomstomvandling ökar i takt med att ägarens intjäningsförmåga överstiger löneuttagskravet. Det finns alltså goda skäl för ett löneuttagskrav som, likt det nuvarande, i någon mån varierar med intjäningsförmågan.

Det har tidigare föreslagits att löneuttagskravet ska öka vid stora löneunderlag. Förslaget ansågs dock kunna motverka syftet att stimulera till nyanställningar och genomfördes inte.⁴³

Sedan det nuvarande löneuttagskravet infördes har taket för löneuttagskravet sänkts från 15 inkomstbasbelopp till först 10 inkomstbasbelopp och sedan till 9,6 inkomstbasbelopp. Det innebär att löneuttagskravet numera varierar mellan som lägst 6,32 inkomstbasbelopp (6/0,95) och som högst 9,6 inkomstbasbelopp.⁴⁴

Det minskade spannet i löneuttagskravet har medfört att löneuttagskravet numera i lägre grad varierar i förhållande till intjäningsförmågan.

När det gäller löneuttagskravets förmåga att motverka inkomstomvandling ska särskilt noteras att den nedre brytpunkten för statlig skatt går vid ungefär 7,5 inkomstbasbelopp. Den del av spannet som har praktisk betydelse för risken för inkomstomvandling är således begränsat.

Löneuttagskravet tar inte hänsyn till om en andelsägare äger en mindre eller större andel i ett företag. Det innebär att löneuttagskravet är detsamma i ett företag för exempelvis en andelsägare som

⁴³ Prop. 2013/14:1, s. 271.

⁴⁴ Nivån 6,32 inkomstbasbelopp avser ett företag där löneunderlaget i sin helhet utgörs av lön till en kvalificerad ägare. Det löneunderlag som ligger till grund för beräkningen av löneuttagskravet är i ett sådant fall detsamma som själva löneuttagskravet.

äger fem procent och en som äger 95 procent. Ett individualiserat löneuttagskrav skulle kunna anpassas till det löneunderlag som delägaren kan utnyttja.

8.5 Utgångspunkter för reformering av reglerna för det lönebaserade utrymmet

Utredningens bedömning: Reglerna för det lönebaserade utrymmet bör utformas i syfte att skapa ett utdelningsutrymme utöver det kapitalbaserade utrymmet åt andelsägare i företag där risken för inkomstomvandling är begränsad.

Den ökade ekonomiska risk det normalt innebär att anställa personal bör vägas in vid utformningen av reglerna liksom önskemålet om gynnsamma regler för företag i tillväxtfasen.

Det bör införas någon form av begränsning av den höga nivån för det lönebaserade utrymmet.

Reglerna bör i så stor utsträckning som möjligt vara generella. Särregler och regler med tröskeleffekter bör undvikas.

I ett företag med många anställda är sannolikheten för att värdet av ägarens egen arbetsinsats utgör en väsentlig del av det överskott som skapas i företaget mindre än i ett företag med få eller inga anställda utom ägaren.

Mot denna bakgrund bör det lönebaserade utrymmet utformas för att skapa ett utdelningsutrymme utöver det kapitalbaserade utrymmet åt andelsägare i företag där antalet anställda är många i förhållande till antalet aktiva delägare. Utredningen anser, i likhet med vad som kommit till uttryck i tidigare lagstiftningsärenden, att den ökade ekonomiska risk det normalt innebär att anställa personal bör vägas in vid utformningen av reglerna.

Enligt direktiven ska utredningen beakta att företag och deras ägare ska ha goda skattemässiga villkor och att skatter ska tas ut på ett effektivt sätt. Det är viktigt att stimulera företagande, öka investeringar och skapa nya arbetstillfällen. Utformningen av 3:12-reglerna är av betydelse för incitamenten att starta, driva och utveckla företag. Vid utformningen av reglerna är det viktigt att hitta en bra balans mellan syftet att skapa positiva effekter som ökat entreprenörskap, fler arbetstillfällen och högre tillväxt samt syftet att förhindra inkomstomvandling.

I budgetpropositionen för 2016 framhålls att snabbväxande företag är betydelsefulla för skapandet av nya arbetstillfällen, vilket bidragit till att dessa företag har fått stor uppmärksamhet under de senaste åren. Ett snabbväxande företag definieras som ett företag som har haft en genomsnittlig sysselsättningstillväxt på 20 procent per år i tre år. Detta gäller företag med minst tio sysselsatta i utgångsläget. För företag med färre än tio sysselsatta krävs att sysselsättningen ökar med minst sju personer.⁴⁵

Mindre företag är ofta beroende av att kunna knyta nyckelpersoner till sig och att rekrytera annan kvalificerad personal, inte minst gäller det i en tillväxtfas. Om en av företagets nyckelpersoner får ett förmånligt erbjudande från ett annat företag saknas många gånger medel för att matcha erbjudandet ekonomiskt. På motsvarande sätt kan rekryteringen av en kvalificerad person försvåras om denne redan har ett arbete som är mer tryggt och välbetalt än det som tillväxtföretaget kan erbjuda. I dessa situationer är en möjlighet för företaget att erbjuda de kvalificerade personerna del i företagets framtida vinster och på så sätt kompensera för det utförda arbetet längre fram i tiden. Tanken är att den anställde ska avstå från marknadsmässig lön och i gengäld få möjlighet att dela företagets värdetillväxt med ägaren. Ägaren förutsätts vilja behålla kontrollen över företaget under tiden det växer.⁴⁶

Behovet av förändringar i skattereglerna för att förbättra reglerna och göra dem mer effektiva för att rekrytera och behålla nyckelpersoner inom företag har utretts av Utredningen om skatteregler för incitamentsprogram. Utredningen föreslår bl.a. att personaloptioner under vissa förutsättningar ska vara skattegynnade, s.k. kvalificerade personaloptioner.⁴⁷ Syftet med de föreslagna reglerna är att underlätta för små, nystartade företag att rekrytera och behålla anställda som behövs för att utveckla företaget. Genom kvalificerade personaloptioner ska en ägare till ett mindre företag med bristande tillgång på kapital kunna rekrytera och betala en nyckelperson för arbete i företaget med en rätt till andel i framtida vinster i stället för med kontant lön.

⁴⁵ Prop. 2015/16:1. *Budgetpropositionen för 2016 – Utgiftsområde 24 Näringsliv*, s. 21.

⁴⁶ SOU 2016:23. *Beskattningsav incitamentsprogram*, s. 235.

⁴⁷ A. utredning, s. 253 ff.

Enligt utredningen finns det skäl att vid utformningen av reglerna för det lönebaserade utrymmet beakta att Sverige behöver högpresterande, innovativa och snabbväxande företag. En avvägning bör, såsom framgår av direktiven, således göras mellan detta behov och att motverka skattemässig inkomstomvandling. Det bör dock påminnas om att syftet med 3:12-reglerna inte är att locka nyckelpersoner till företaget genom att ge dem lägre skatt än andra.⁴⁸

Det finns principiella skäl att inte räkna med delägarnas löner i löneunderlaget. Som framhålls i avsnitt 8.4.1 är det inkonsekvent att en arbetsinkomst för en delägare ska få användas för att öka det kapitalinkomstbaserade utrymmet. Utfasningsargumentet har inte någon direkt bäring på delägarnas löner. Inte heller kan den risk som är förenad med att anställa personal motivera att delägarnas egna löner tas med vid beräkning av det lönebaserade utrymmet.

Ett starkt argument mot att undanta delägarnas löner är dock att det kan motverka deras vilja att erbjuda anställda att bli delägare i företaget, eftersom de anställdas löner inte längre kommer att ingå i beräkningen av löneunderlaget när de blivit delägare. Det försvårar möjligheterna för företaget att behålla nyckelpersoner och andra kvalificerade personer.

Den principiellt tilltalande utgångspunkten att utesluta delägarnas löner från löneunderlaget måste alltså vägas mot intresset av att underlätta för företagen att behålla kompetenta medarbetare. Att räkna med delägarnas löner kan dessutom vara ett visst incitament för delägarna att ta ut lön från företaget utöver löneuttagskravet.

Det lönebaserade utrymmet uppgår till hela 50 procent av summan av lönerna till såväl personal som till delägarna. Enligt utredningens bedömning kan motiven för det lönebaserade utrymmet inte försvara en så hög nivå. Det kan inte anses förenligt med de neutralitets- och likformighetsskäl som är grundläggande för 3:12-reglerna. Det finns därför anledning att justera nivån.

Kapitalandelskravet är en särreglering som främst tar sikte på delägare i advokat-, revisions- och konsultbolag. Som utvecklas i avsnitt 8.4.4 har kapitalandelskravet brister och bör ersättas med en annan reglering. En möjlighet är att låta en ny reglering gälla för delägare i företag som omfattas av bestämmelserna i 57 kap. 3 § IL. Den bestämmelsen omfattar emellertid inte bara företag inom advokat-

⁴⁸ Prop. 2013/14:1, s. 267.

revisions och konsultbranschen utan företag inom flera andra branscher, se avsnitt 6.6. Reglerna skulle därmed riskera att brista i träffsäkerhet. Dessutom kan en koppling till 3 § leda till att företag väljer att omorganisera sig för att undvika att omfattas av bestämmelsens tillämpningsområde. Enligt utredningen bör i första hand prövas om generella regler för såväl partnerbolag som för andra företag kan vara en framkomlig väg.

8.6 Alternativa lösningar avseende beräkningen av det lönebaserade utrymmet

Med utgångspunkt i vad som anförts i de föregående avsnitten presenterar utredningen i detta avsnitt fyra alternativ för beräkningen av det lönebaserade utrymmet. Gemensamt för alternativen är att beräkningen individualiseras och att nivån sänks. I de tre första alternativen undantas delägarnas löner på olika sätt. I det fjärde alternativet får delägarnas löner räknas med men värdet av detta begränsas. Alternativen kan rubriceras enligt följande.

1. Delägarnas löner undantas helt från löneunderlaget och det lönebaserade utrymmet minskas.
- 2a. Delägarrens egen lön ska inte ingå i löneunderlaget. Från det löneunderlag som efter uppdelning belöper på en delägare räknas dennes egen lön av från underlaget.
- 2b. Delägarrens egen lön ska inte ingå i löneunderlaget. Andelsägarens lön dras av från företagets sammanlagda löneunderlag, som därefter fördelas på andelsägarna innan det lönebaserade utrymmet beräknas.
3. Löner till kvalificerade ägare ingår i löneunderlaget och tre nivåer införs avseende det lönebaserade utrymmet.

8.6.1 Delägarnas löner undantas helt från löneunderlaget och det lönebaserade utrymmet minskas

Alternativ 1: Löneunderlaget ska beräknas på grundval av den kontanta ersättning som betalas ut till andra anställda än dem som äger kvalificerade andelar i företaget.

Två olika nivåer återinförs, 25 procent av löneunderlaget upp till 60 inkomstbasbelopp respektive 50 procent av löneunderlag över 60 inkomstbasbelopp.

Företagets sammanlagda löneunderlag fördelas på andelsägarna innan det lönebaserade utrymmet beräknas. För närstående beräknas dock det lönebaserade utrymmet gemensamt.

Som utvecklas i avsnitt 8.4.1 finns det principiella skäl för att undanta delägarnas löner från löneunderlaget. Det nu aktuella alternativet bygger på denna utgångspunkt.

Ett argument som tidigare anförts är att det skulle vara administrativt betungande att undanta ägarnas löner. Vid bedömningen av det argumentet är det viktigt att hålla i minnet att endast en mindre del av andelsägarna beräknar ett lönebaserat utrymme. År 2014 beräknades ett lönebaserat utrymme i 68 000 av totalt 432 000 till Skatteverket inlämnade K10-blanketter. En förändring som innebär att ägarnas löner inte ska ingå i löneunderlaget kommer att medföra att de som är ägare till företag utan andra anställda än ägarna inte får beräkna något lönebaserat utrymme. Antalet andelsägare som beräknar lönebaserat utrymme kommer därmed att minska något.

För företag med andra anställda än ägarna medför förändringen att uppgifter om löner till personalen respektive till ägarna måste hållas isär. Enligt 1994 års regler ingick inte löner till kvalificerade andelsägare i löneunderlaget. Det var först vid 2006 års reform som även löner till kvalificerade delägare kom att ingå och enda anledningen som angavs då, utan att utvecklas närmare, var förenklings-skäl. Det bör dock enligt utredningen inte vara en särskilt administrativt betungande uppgift för ett företag att särskilja personalens löner och undanta de kvalificerade delägarnas löner från beräkningen av löneunderlaget.

En nackdel som uppstår till följd av att delägarnas löner inte ingår i löneunderlaget är att när en anställd nyckelperson förvärvar andelar i företaget kommer dennes lön inte längre att ingå i det lönebaserade

utrymmet. Det påverkar både de andra delägarna i företaget och nyckelpersonen. För de andra delägarna blir det lönebaserade utrymmet lägre då en nyckelperson görs till andelsägare och dennes lön inte längre ingår i löneunderlaget. För nyckelpersonen och de andra delägarna finns det inget lönebaserat utrymme att utnyttja om företaget inte har några anställda utan ägarintresse (se typfall 5 i kapitel 13). Under förutsättning att företaget har anställd personal kan dock nyckelpersonen komma att få tillgång till åtminstone ett mindre lönebaserat utrymme.

Enligt de nuvarande reglerna gäller dock att en nyckelperson måste uppfylla kapitalandelskravet på fyra procent för att själv få beräkna något lönebaserat utrymme alls. Om utredningens förslag att ta bort kapitalandelskravet genomförs kommer det inte längre att finnas samma tröskeleffekt när en nyckelperson blir aktieägare i företaget.

Som nämns i avsnitt 8.5 har Utredningen om skatteregler för incitamentsprogram föreslagit att personaloptioner under vissa förutsättningar ska vara kvalificerade och därmed skattegynnade. Om förslaget om kvalificerade personaloptioner genomförs medför det att en fåmansföretagare behöver väga fördelen av att kunna knyta en nyckelmedarbetare till sig genom att erbjuda personaloptioner mot att löneunderlag inte längre kommer att ingå i det lönebaserade utrymmet när medarbetaren utnyttjar optionerna för att förvärva andelar i företaget. I ett uppbyggnadsskede med bristande tillgång på kapital torde intresset av att kunna knyta en nyckelmedarbetare till företaget väga tyngre än att dennes lön om tre till tio år inte kommer att ingå i det lönebaserade utrymmet.⁴⁹

Utredningen om skatteregler för incitamentsprogram, som till-sattes i nära anslutning till denna utredning, lämnade sitt slutbetänkande i mars 2016. De föreslagna reglerna om incitamentsprogram bereds i regeringskansliet. Om det nu behandlade alternativet att ta bort delägarnas löner från löneunderlaget genomförs motverkar det intresset för små och växande företag att rekrytera och behålla nyckelpersoner och annan kvalificerad personal. Dessa nyckelpersoners skattesituation bör då beaktas vid beredningen av förslagen om incitamentsprogram.

⁴⁹ Den som har ingått kvalificerat optionsavtalet ska inom tre till tio år efter avtalet utnyttja rätten för förvärv av andelar i det företag som ingått optionsavtalet (SOU 2016:23, s. 284–287).

Att undanta löner till kvalificerade ägare från löneunderlaget är en förändring i enlighet med syftet att utforma det lönebaserade utrymmet med hänsyn till risken för inkomstomvandling. För att motverka risken för inkomstomvandling bör även den efterföljande beräkningen av det lönebaserade utrymmet ändras. I stället för att det lönebaserade utrymmet uppgår till 50 procent av löneunderlaget återinförs i detta alternativ den tidigare ordningen med två nivåer, dvs. 25 procent av löneunderlaget upp till 60 inkomstbasbelopp respektive 50 procent av löneunderlag över 60 inkomstbasbelopp.

En återgång till 25 procent av löneunderlaget upp till 60 inkomstbasbelopp gör att regeln bättre återspeglar det förhållandet att risken för inkomstomvandling är större när det finns färre antal anställda i företaget och innebär enligt utredningen ingen nämnvärd komplikation av regelsystemet. Nivån är dock fortfarande tillräckligt förmånlig för att stimulera till nyanställningar i de mindre företagen, vilket var skälet när nivån höjdes till 25 procent 2007. Enligt nuvarande regler beräknas det lönebaserade utrymmet gemensamt för alla delägare som uppfyller förutsättningarna för att få tillgodoräknas ett sådant utrymme. I det nu behandlade alternativet och samtliga andra alternativ fördelas i stället företagets sammanlagda löneunderlag på andelsägarna innan deras respektive lönebaserade utrymmen beräknas. Det motverkar att reglerna gynnar företag med många aktiva delägare. Denna förändring medför också att ägare av små andelar vars löneunderlag inte når upp till 60 inkomstbasbelopp får ett mindre lönebaserat utrymme.

En fördelning av det lönebaserade utrymmet på individnivå i stället för på företagsnivå är konsekvent med att beskattningen avser de enskilda delägarnas utdelningsinkomster och ligger i linje med syftet att motverka inkomstomvandling.

Gränsen på 60 inkomstbasbelopp för att tillämpa den högre procentsatsen på 50 procent infördes vid 2006 års reform och var avsedd för löneunderlag i företag med en ägare och drygt tio anställda med normallöner.⁵⁰ Gränsen behölls tills 2014 då den lägre nivån togs bort.

⁵⁰ Prop. 2005/06:40, s. 47 f. och Finansdepartementet, expertgruppens rapport 2005-01-26, s. 48 ff. Det kan noteras att när reglerna infördes fick inte företagets hela lönesumma ingå i löneunderlaget utan underlaget skulle minskas med tio inkomstbasbelopp, men det beaktades i beräkningen.

Vid återinförandet av flera olika nivåer för beräkningen av det lönebaserade utrymmet är syftet med den högre nivån densamma som tidigare, nämligen att företag med stora löneunderlag ska utfasas från 3:12-systemet. Eftersom gränsen beräknades med utgångspunkt i att det fanns en delägare i företaget motiverar inte det förhållandet att beräkningen individualiseras att gränsen på 60 inkomstbasbelopp sänks. Många företag kommer inte heller att beröras av denna förändring. Det gäller givetvis företag som ägs av en ägare men det gäller också företag där delägarna är närstående (se nedan). Sammantaget anser utredningen att den gräns på 60 inkomstbasbelopp för att få tillämpa den högre nivån vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet som gällde före 2014 bör återinföras.

För närstående bör det lönebaserade utrymmet beräknas gemensamt. Annars finns risk för en negativ påverkan på ägarstrukturen i familjeägda företag. Ägarna till dessa företag skulle få incitament att centrera ägandet till en person för att motverka ett minskat lönebaserat utrymme. Det skulle exempelvis göra det mindre attraktivt för makar att gemensamt äga ett företag och även innebära en nackdel vid generationsskiftet där den övertagande generationen successivt går in som ägare i företaget. Det är också i enlighet med 3:12-reglerens systematik att alla inom en närståendekrets behandlas som en delägare.

8.6.2 Delägarrens egen lön ska inte ingå i löneunderlaget

Alternativ 2a: Företagets sammanlagda löneunderlag fördelas på andelsägarna innan det lönebaserade utrymmet beräknas. För närstående beräknas dock det lönebaserade utrymmet gemensamt.

Delägarrens egen lön räknas av från det löneunderlag som efter uppdelning belöper på delägaren.

Två olika nivåer återinförs, 25 procent av löneunderlaget upp till 60 inkomstbasbelopp respektive 50 procent av löneunderlag över 60 inkomstbasbelopp.

Detta förslag bygger i likhet med alternativ 1 på att företagets sammanlagda löneunderlag fördelas på andelsägarna innan det lönebaserade utrymmet beräknas samt att två olika nivåer återinförs, 25 procent av löneunderlaget upp till 60 inkomstbasbelopp respektive 50 procent av löneunderlaget över 60 inkomstbasbelopp.

Skillnaden mot alternativ 1 är att det från det löneunderlag som efter uppdelning belöper på en delägare räknas dennes egen lön av från underlaget. Metoden innebär att andra delägars löner i fåmansföretaget ingår i löneunderlaget. Den som har en lägre lön än andra delägare kan därmed tillgodoräkna sig en del av deras löner vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet.

En betydande svaghet är att delägarens egna löneuttag utöver löneuttagskravet påverkar dennes lönebaserade utrymme negativt.

Rent tekniskt får det enligt utredningens bedömning anses tämligen okomplicerat att endast undanta sin egen lön från beräkningen av löneunderlaget.

Alternativ 2b: Som alternativ 2a med den skillnaden att andelsägarens lön dras av från företagets sammanlagda löneunderlag, som därefter fördelas mellan andelsägarna för beräkning av det lönebaserade utrymmet.

För att undvika att avdraget för den egna lönen helt eliminerar det lönebaserade utrymmet för delägare med små andelar kan avdraget för andelsägarens lön göras från företagets sammanlagda löneunderlag innan det fördelas på andelsägarna.

Detta medför dock att lönerna till de övriga kvalificerade ägarna ingår i löneunderlaget och att delägarna genom sina löneuttag så att säga kan höja varandras lönebaserade utrymme. I företag med många aktiva delägare innebär det att löneunderlaget alltjämt kommer att kunna bli högt oavsett antalet anställda utan ägarintresse.

Denna svaghet motverkas dock av att det lönebaserade utrymmet individualiseras för andra än närstående delägare, att två olika nivåer i löneunderlaget återinförs och till viss del av att löneuttagskravet höjs.

8.6.3 Löner till kvalificerade ägare ingår i löneunderlaget och tre nivåer införs avseende det lönebaserade utrymmet

Alternativ 3: Företagets sammanlagda löneunderlag fördelas på andelsägarna innan det lönebaserade utrymmet beräknas. För närstående beräknas dock det lönebaserade utrymmet gemensamt.

Löner till kvalificerade andelsägare ingår i löneunderlaget.

Tre olika nivåer införs vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet.

Detta alternativ skiljer sig från de andra alternativen genom att löner till kvalificerade andelsägare ingår i löneunderlaget och att tre olika nivåer i stället för två införs vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet.

Löneunderlaget fördelas på andelsägarna innan det lönebaserade utrymmet beräknas. För närstående bör dock det lönebaserade utrymmet beräknas gemensamt (se vad som sagts om detta under alternativ 1).

I stället för att undanta ägarnas löner införs alltså en första nivå för löneunderlaget där en lägre procentsats används för beräkningen än i de förra alternativen.

I detta alternativ tas hänsyn till de negativa konsekvenser som det skulle innebära för bl.a. innovationsföretag samt små och växande företag om delägarnas löner undantogs från löneunderlaget.

Att lönerna till de kvalificerade ägarna ingår i löneunderlaget medför att de till viss del får tillgodoräkna sig ersättning för sina arbetsinsatser som kapitalinkomst. Konsekvenserna av detta begränsas av att företagets sammanlagda löneunderlag fördelas på andelsägarna innan det lönebaserade utrymmet beräknas, att tre olika nivåer i löneunderlaget införs och till viss del av att löneuttagskravet höjs.

8.7 Överväganden avseende alternativen

I avsnitt 8.6 beskrivs ett antal alternativ avseende beräkningen av det lönebaserade utrymmet. I samtliga alternativ fördelas företagets sammanlagda löneunderlag på andelsägarna innan det lönebaserade utrymmet beräknas. Det ligger i linje med systematiken i 3:12-reglerna och dess preventiva syfte att motverka inkomstomvandling. Genom att löneunderlaget fördelas på andelsägarna innan det lönebaserade utrymmet beräknas motverkas att reglerna gynnar företag med många delägare. Regelförändringen innebär att det inte är antalet anställda i företaget som är avgörande för beräkningen av löneunderlaget utan hur antalet anställda förhåller sig till delägarnas andelsinnehav.

Alternativ 1 innebär att delägarnas löner helt utesluts från löneunderlaget. Detta synes korrekt utifrån en principiell synvinkel, i vart fall när det är fråga om delägare med ett mer betydande andelsinnehav, men det skulle minska incitamenten att starta, driva och utveckla företag i vilka flera delägare är aktiva. Det motverkar också incitamenten att erbjuda anställda att förvärva små ägarandelar i företaget och därmed även förutsättningarna för att knyta nyckelpersoner till företaget. Att utesluta aktiva andelsägares löner från löneunderlaget försvårar således företagsekonomiskt rationella skäl för att erbjuda anställda att förvärva andelar i företaget.

Mot denna bakgrund anser utredningen att konsekvenserna av att utesluta samtliga aktiva andelsägares löner från löneunderlaget medför att dess syfte att motverka inkomstomvandling kommer att få för negativa effekter för företagandet för att kunna förordas.

Alternativ 2a innebär att delägarens egen lön dras av från den del av företagets löneunderlag som belöper på delägaren. Metoden får till följd att den som äger en stor andel, men vars egna lön endast utgör en liten del av de totala lönerna får tillgodoräkna sig ett stort löneunderlag och därmed ett stort lönebaserat utrymme. Avdraget för den egna lönen har för en sådan delägare knappast någon betydelse. För den som däremot äger en liten andel får avdraget för den egna lönen större konsekvenser. Om ägarandelen är liten medför det i vissa fall att en delägare inte får något lönebaserat utrymme alls. I likhet med alternativ 1 riskerar en tillämpning av detta alternativ att försvåra för företagen att knyta nyckelpersoner till företaget. En annan, mindre tilltalande konsekvens, är att metoden ger incitament

att endast ta ut en lön som uppfyller löneuttagskravet, eftersom den egna lönen dras av från löneunderlaget. Ett ökat löneuttag leder alltså till ett minskat lönebaserat utrymme. Detta alternativ är därför inte en lämplig förändring.

Alternativet att andelsägarens lön dras av från företagets sammanlagda löneunderlag, som därefter fördelas på andelsägarna innan det lönebaserade utrymmet beräknas (alternativ 2b) medför inte samma negativa effekter som alternativ 2a. Detta eftersom andelsägare med mindre innehav och nyckelpersoner ofta kan erhålla ett lönebaserat utrymme.

Alternativet att löner till kvalificerade ägare ingår i löneunderlaget och tre nivåer införs avseende det lönebaserade utrymmet (alternativ 3) ger ofta liknande resultat som alternativ 2b (se typfall 4 och 6 i kapitel 13). Alternativ 3 innebär att den del av delägarens löneunderlag som ligger inom den första nivån beräknas till en lägre procentsats. Denna nivå kan vägas av med hänsyn tagen till löneuttagskravet. För små företag med få delägare utan anställd personal blir vidare skillnaden i många fall inte så stor mellan att tillämpa förenklingsregeln och huvudregeln. Genom att delägarnas löner inte behöver separeras från löner till övrig personal är metoden också något enklare att tillämpa.

Utredningen gör sammantaget bedömningen att samtliga löner till kvalificerade andelsägare alltså bör ingå i löneunderlaget. Enligt utredningen innebär alternativ 3 att möjligheterna till skattebetingad inkomstomvandling och tillväxten av gränsbelopp ändå minskas avsevärt genom

- att en trappa på tre nivåer införs vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet upp till 60 inkomstbasbelopp,
- att företagets sammanlagda löneunderlag fördelas på andelsägarna innan det lönebaserade utrymmet beräknas och
- till viss del av att löneuttagskravet skärps (se avsnitt 8.9.3).

Det kan också noteras att löneuttagskravet blir lite högre jämfört med de andra alternativen eftersom delägarnas löner inte dras av från löneunderlaget (se löneuttagskravet i typfall 4–6 i kapitel 13).

Nedan görs en närmare analys av hur alternativ 3 kan utformas.

8.8 Förslag avseende beräkningen av det lönebaserade utrymmet

Utredningens förslag: Företagets löneunderlag fördelas med lika belopp på andelarna i företaget. Det belopp som fördelas på andelar som ägs av en andelsägare utgör dennes löneunderlag.

Det lönebaserade utrymmet beräknas för respektive andelsägare till

- 10 procent av andelsägarens löneunderlag som inte överstiger 8 inkomstbasbelopp,
- 25 procent av andelsägarens löneunderlag som överstiger 8 inkomstbasbelopp men inte 60 inkomstbasbelopp, och
- 50 procent av andelsägarens löneunderlag som överstiger 60 inkomstbasbelopp.

För andelsägare som inräknas i samma närståendeakrets enligt 56 kap. 5 § IL beräknas det lönebaserade utrymmet på de närståendes sammanlagda löneunderlag och fördelas därefter mellan dem i förhållande till deras andelar i företaget.

Utredningens förslag till nya regler för det lönebaserade utrymmet utgår från alternativ 3 i avsnitt 8.6. Det utgör en kompromiss mellan att å ena sidan motverka risken för inkomstomvandling och å andra sidan inte försvåra för företag som önskar knyta kvalificerad personal till företaget genom att erbjuda dem delägarskap.

Det förhållandet att lönerna till de kvalificerade ägarna ingår i löneunderlaget balanseras genom att företagets sammanlagda löneunderlag fördelas på andelsägarna innan det lönebaserade utrymmet beräknas, att tre olika skikt införs och till viss del av att löneuttagskravet höjs. Den del av löneunderlaget som faller inom det första skiktet har ett begränsat värde vid beräkningen av delägarens lönebaserade utrymme.

När det gäller att bestämma hur omfattande det första skiktet ska vara och vilken procentsats som ska tillämpas bör en samordning ske med löneuttagskravet och med förenklingsregeln. Som framgår i avsnitt 8.9.3 föreslår utredningen att golvet i löneuttagskravet ska

höjas till 8 inkomstbasbelopp.⁵¹ Det kravet motsvarar i stort sett taket för pensionsgrundande inkomst och överstiger endast till viss del den nedre skiktgränsen för statlig inkomstskatt. Det är rimligt att anta att en fåmansföretagare strävar efter att ta ut lön upp till denna nivå för att tillförsäkra sig högsta möjliga arbetsbaserade förmåner från socialförsäkringen. En utgångspunkt bör därför vara att ett löneuttag som når upp till denna nivå enbart ska ge ett begränsat lönebaserat utrymme som beräknas inom det första skiktet. Nivån på den andel av delägarrens löneunderlag som får utnyttjas i det första skiktet bör var klart lägre än 25 procent, som är den nivå som bör gälla i det andra skiktet. I kapitel 9 föreslår utredningen att schablonbeloppet i förenklingsregeln sänks till 1,75 inkomstbasbelopp, vilket 2016 motsvarar cirka 105 000. Hur stor del av schablonbeloppet som en ägare kan utnyttja beror på antalet delägare. Om nivån i det första skiktet bestäms till 10 procent motsvarar det ungefär hälften av ett fullt schablonbelopp enligt förenklingsregeln.⁵²

För motivering av nivån för de två följande skikten på 25 respektive 50 procent se avsnitt 8.6.1.

Några exempel kan illustrera effekterna för delägare i fåmansföretag av utredningens förslag för beräkningen av det lönebaserade utrymmet.

Exempel 1

A äger alla andelar i ett fåmansföretag och är verksam i företaget. Bolaget har inga andra anställda än A. Aktiekapitalet uppgår till 100 000 kronor. A har enligt förenklingsregeln rätt till ett schablonbelopp på cirka 105 000.⁵³

Om A gör minsta möjliga löneuttag för att få tillämpa löneunderlagsregeln beräknas det lönebaserade utrymmet enligt följande. A:s lön uppgår till 8,42 inkomstbasbelopp (8/0,95), dvs. 505 200 kronor. Det ger ett lönebaserat utrymme på 54 300 och

⁵¹ Ett tillägg görs med fem procent av utbetalda löner. Det betyder att golvet i praktiken är 8,42 inkomstbasbelopp (8/0,95), eftersom den utbetalda lönen till ägaren ska tas med vid beräkningen av tillägget.

⁵² Ett halvt schablonbelopp motsvarar cirka 52 500 och 10 procent av löneunderlaget upp till 8 inkomstbasbelopp motsvarar cirka 48 000.

⁵³ I exemplen antas inkomstbasbeloppet uppgå till 60 000 kronor och statslåneräntan till 1 %.

totalt 64 300 i gränsbelopp.⁵⁴ I detta fall är det alltså klart fördelaktigare att använda förenklingsregeln.

För att gränsbeloppet ska bli högre enligt huvudregeln måste A göra ett löneuttag på ytterligare 163 000 kronor, dvs. sammanlagt 668 200 kronor.⁵⁵

Exemplet visar att det för en enmansdelägare utan anställda behövs betydande löneuttag för att huvudregeln ska vara fördelaktigare än förenklingsregeln. Med anställda utan ägarintresse ökar givetvis löneunderlaget. I viss mån (5 procent av den tillkommande lönesumman) ökar också löneuttagskravet, vilket motverkar risken för inkomstomvandling.

Exempel 2

I detta exempel är A:s make också delägare och verksam i företaget. Det räcker med att en av dem uppfyller löneuttagskravet på 8,42 inkomstbasbelopp, dvs. 505 200 kronor. Om de äger hälften var av andelarna ger förenklingsregeln dem i detta fall 52 500 vardera i gränsbelopp.

Det lönebaserade utrymmet och löneuttagskravet beräknas gemensamt för närstående. Om den ena maken tar ut en lön på 430 000 kronor, måste den andre makens löneuttag uppgå till 530 000 kronor för att uppfylla löneuttagskravet. Löneunderlaget uppgår då till 960 000. Det lönebaserade utrymmet för A och dennes make uppgår därmed till 168 000.⁵⁶ Det lönebaserade utrymmet fördelas därefter mellan makarna utifrån deras andelar i företaget dvs. hälften var eller 84 000. Gränsbeloppet blir något högre än 84 000 med beaktande av den klyvningsränta de får tillgodoräkna sig på tillskjutet kapital.

Anledningen till att makarna får ett högre lönebaserat utrymme än de två aktiva delägarna i exempel 3 nedan är att de ses som en delägare. Det är i enlighet med principen om att behandla närstående delägare som en person vid tillämpningen av 3:12-reglerna.

⁵⁴ $480\,000 \times 10\% = 48\,000$. $25\,200 \times 25\% = 6\,300$. $100\,000 \times 10\% = 10\,000$.
 $48\,000 + 6\,300 + 10\,000 = 64\,300$.

⁵⁵ $480\,000 \times 10\% = 48\,000$. $188\,200 \times 25\% = 47\,050$. $100\,000 \times 10\% = 10\,000$.
 $48\,000 + 47\,050 + 10\,000 = 105\,050$.

⁵⁶ $480\,000 \times 10\% = 48\,000$. $480\,000 \times 25\% = 120\,000$. $48\,000 + 120\,000 = 168\,000$.

Exempel 3

Ett fåmansföretag ägs i lika delar av två aktiva delägare, C och D som inte är närstående. Minsta möjliga löneuttag för att få utnyttja det lönebaserade utrymmet uppgår för dem båda till 505 200 kronor eftersom löneuttagskravet individualiseras, se avsnitt 8.9.3. Det ger ett lönebaserat utrymme på 54 300 vardera. Det lönebaserade utrymmet och löneuttagskravet blir således desamma oavsett om det är en eller två delägare utan anställd personal (jfr exempel 1). Med beaktande av den klyvningsränta de får tillgodoräkna sig på tillskjutet kapital överstiger gränobeloppet enligt huvudregeln i någon mån schablonbeloppet som är 52 500 för dem var.

Gör delägarna ett större löneuttag får de tillgodoräkna sig 25 procent av det ytterligare löneuttaget vid beräkningen av lönebaserat utrymme.

Av exemplet framgår att det även för två kompanjoner utan personal krävs betydande löneuttag för att komma i åtnjutande av ett högre kapitalbeskattat utrymme än vad förenklingsregeln erbjuder.

Exempel 4

Ett fåmansföretag ägs i lika delar av två aktiva delägare, E och F, som inte är närstående. Lönesumman för delägarna och den anställda personalen uppgår till 10 miljoner kronor. Detta löneunderlag fördelas mellan E och F och uppgår därmed till 5 miljoner kronor för dem var. Upp till 8 inkomstbasbelopp beräknas det lönebaserade utrymmet till 10 procent, eller 48 000. Därutöver är procentsatsen 25 procent, eller 780 000, upp till 60 inkomstbasbelopp. Slutligen är procentsatsen 50 procent över 60 inkomstbasbelopp, eller 700 000. Sammanlagt uppgår alltså det lönebaserade utrymmet till 1 528 000 för dem var.⁵⁷

För att få utnyttja det lönebaserade utrymmet måste delägarna göra ett betydande löneuttag. Även löneuttagskravet är individualiserat, se avsnitt 8.9.3. I detta fall innebär det att båda delägarna behöver ta ut en lön på 730 000 kronor.⁵⁸ Det överstiger den övre skikt-

⁵⁷ $480\,000 \times 10\% = 48\,000$. $3\,120\,000 \times 0,25 = 780\,000$. $1\,400\,000 \times 0,5 = 700\,000$.
 $48\,000 + 780\,000 + 700\,000 = 1\,528\,000$.

⁵⁸ $8 \times 60\,000 = 480\,000$. $5\% \times 5\,000\,000 = 250\,000$. $480\,000 + 250\,000 = 730\,000$.

gränsen. Rätten att utnyttja löneunderlaget balanseras därmed dels mot en skyldighet att betala statlig inkomstskatt över den övre skiktgränsen, dels mot att de socialavgifter som uttas på de lönedelar som ligger över taket för socialförsäkringsskyddet utgör ren skatt.

Exempel 5

Antag att E i exempel 4 äger 95 procent av andelarna i företaget och F endast fem procent av andelarna, men att förutsättningarna i övrigt är desamma som i det exemplet.

Vid fördelningen av företagets löneunderlag har E rätt till 95 procent eller 9 500 000 och F till fem procent eller 500 000.

E:s lönebaserade utrymme beräknas till 3 778 000.⁵⁹ E:s löneuttagskrav uppgår till taket på 15 inkomstbasbelopp, 900 000 kronor.

F får tillgodoräkna sig ett lönebaserat utrymme på 53 000.⁶⁰ För F innebär löneuttagskravet att han måste ta ut en lön på 505 000 kronor.⁶¹

Exemplet visar att en delägare som äger en mindre andel av kapitalet i företaget kan tillgodoräkna sig ett visst lönebaserat utrymme. Även om det lönebaserade utrymmet är förhållandevis litet överstiger det dock vad som följer av förenklingsregeln för den som äger fem procent. Ett litet andelsinnehav innebär också en begränsad risk. Som framhållits tidigare kan en sådan delägare i huvudsak betraktas som anställd.

Det individualiserade löneuttagskravet medför att kravet blir proportionellt i relation till den enskilde andelsägarens löneunderlag.

Vilka andelsägare påverkas av förslaget?

Införandet av tre olika nivåer vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet innebär att alla andelsägare som beräknar ett lönebaserat utrymme påverkas. Detta eftersom alla andelsägare från och med 2014 får tillgodoräkna sig 50 procent av hela löneunderlaget som gränsbelopp. 2014 beräknades ett lönebaserat utrymme i 68 000 K10-blanketter. Främst påverkas de andelsägare vars löneunderlag

⁵⁹ $480\,000 \times 10\% = 48\,000$. $3\,120\,000 \times 0,25 = 780\,000$. $5\,900\,000 \times 0,5 = 2\,950\,000$.
 $48\,000 + 780\,000 + 2\,950\,000 = 3\,778\,000$.

⁶⁰ $480\,000 \times 10\% = 48\,000$. $20\,000 \times 0,25 = 5\,000$. $48\,000 + 5\,000 = 53\,000$.

⁶¹ $8 \times 60\,000 = 480\,000$. $500\,000 \times 5\% = 25\,000$. $480\,000 + 25\,000 = 505\,000$.

understiger 60 inkomstbasbelopp eftersom de andelsägare som har löneunderlag över denna nivå börjar "fasas ut" och fortfarande får tillgodoräkna sig 50 procent av löneunderlaget över denna nivå. I 43 000 fall 2014 beräknades ett lönebaserat utrymme i vilket löneunderlaget var lägre än 60 inkomstbasbelopp. Uppgifterna ger en uppfattning om hur många som påverkas av att tre olika nivåer införs. Det ska dock beaktas att förändringarna sammantaget medför att det generellt blir färre andelsägare som kommer att beräkna lönebaserat utrymme då det blir mindre förmånligt.

Till följd av individualiseringen av löneunderlaget kommer delägare i företag med flera andelsägare i vissa fall att få ett lägre lönebaserat utrymme eftersom deras löneunderlag inte når upp över 8 eller 60 inkomstbasbelopp. Förändringen innebär att det blir andelsägare i företag som har många anställda per delägare och därmed högt löneunderlag per delägare som även i fortsättningen kommer att kunna få höga lönebaserade utrymmen.

De företag som endast ägs av delägare som är närstående kommer inte att påverkas av att löneunderlaget individualiseras eftersom dessa kommer att räknas som en person vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet. Däremot kommer företag som ägs av flera andelsägare i vilka ingen eller några är närstående att påverkas (se exemplen i författningskommentaren till 57 kap. 16 §).

Antalet delägare med närstående i ägarkretsen uppgick 2013 till drygt 43 000 (se avsnitt 16.2). Alla dessa delägare tillämpar dock inte bestämmelserna om lönebaserat utrymme. En indikation på antalet närstående som tillämpar dessa regler är att i cirka 13 000 K10-blanketter 2014 angav delägaren att löneuttagskravet uppfylldes av en närstående.⁶²

Sammanfattande bedömning

Utredningens sammanfattande bedömning är att den föreslagna reformeringen av löneunderlagsreglerna i kombination med löneuttagskravet ger en rimlig avvägning mellan intresset att begränsa inkomstomvandling och att även fortsättningsvis ge goda villkor för delägarna i fåmansföretag.

⁶² I drygt 3 000 av dessa K10-blanketter angavs att löneuttagskravet uppfylldes av både en närstående och av delägaren själv.

8.9 Förslag som har samband med bestämmelserna om det lönebaserade utrymmet

8.9.1 Kapitalandelskravet slopas

Utredningens förslag: Kapitalandelskravet tas bort.

Utredningen har i avsnitt 8.5 konstaterat att kapitalandelskravet har brister och att det i första hand bör prövas om generella regler för såväl partnerbolag som andra fåmansföretag är en tillräcklig åtgärd för att motverka möjligheterna till skattemässig inkomstomvandling.

Ett centralt inslag i de föreslagna generella reglerna är att nivån för att utnyttja det lönebaserade utrymmet sänks till 25 procent när löneutrymmet understiger 60 inkomstbasbelopp. Dessutom föreslår utredningen att ytterligare en nivå på 10 procent ska införas, men bortsett från den nyheten överensstämmer förslaget med vad som gällde innan kapitalandelskravet infördes. En avgörande skillnad är dock att det lönebaserade utrymmet tidigare beräknades på företagsnivå, vilket gynnade företag med flera aktiva delägare. Företagets lönesumma nådde lättare upp till den högsta nivån än i företag med färre delägare. Enligt utredningens förslag ska löneunderlaget i stället fördelas mellan delägarna innan det lönebaserade utrymmet beräknas. Det medför att fördelen med att vara flera aktiva delägare vid beräkning av löneunderlaget elimineras. Den skattemässiga behandling blir densamma som i ett mindre företag med samma relation mellan de aktiva delägarnas andelsinnehav och lönerna till de anställda. Detta illustreras med följande exempel.

10 aktiva delägare äger 10 procent vardera av aktierna i ett företag. De har en lön på 1 miljon kronor vardera. Företaget har ingen anställd personal. Företagets löneunderlag är alltså 10 miljoner kronor. Vardera delägaren får tillgodoräkna sig ett löneunderlag på 1 miljon kronor i likhet med vad som gällt om de hade drivit verksamheten i egna bolag.

För att nå upp till den högsta nivån för beräkning av det lönebaserade utrymmet fordras att delägarna tar ut löner på 3,6 miljoner kronor om inkomstbasbeloppet är 60 000 kronor.

Fördelningen av företagets löneunderlag mellan delägarna påverkas inte av att delägarna har olika höga löner. Det är en fördel för de delägare som har lägre lön än genomsnittet och en motsvarande nackdel för dem med

högre lön. Det leder dock inte till ett högre sammanlagt löneunderlag för delägarna.

Om delägarna har olika stora andelarna kan det leda till ett högre sammanlagt lönebaserat utrymme än om andelsinnehavet är jämnt fördelat. Det beror på att beräkningen av det lönebaserade utrymmet sker enligt en progressiv skala. Motsvarande situation uppkommer när det finns majoritets- och minoritetsägare i företag med färre aktiva delägare.

I vissa fall kommer partnerbolagen att kunna få betydande lönebaserade utrymmen. Utan anställda fordras dock, som exemplet visar, mycket stora löneuttag och därmed tjänstebeskattning för att komma upp i den högsta nivån på 50 procent. Löneunderlaget kan också bli betydande om det finns många anställda i företaget. Att delägarna i sådana fall får tillgodoräkna sig ett stort lönebaserat utrymme ligger i linje med syftet att vid beräkningen beakta utbetalning av löner till anställd personal (se typfall 6 i kapitel 13).

I och med att lönesumman fördelas på antalet delägare uppnås motsvarande skattemässiga behandling som i ett mindre företag med samma relation mellan antalet aktiva delägare och anställda utan ägarintresse.

Det är alltså inte antalet anställda i företaget som är avgörande för beräkningen av löneunderlaget utan hur antalet anställda förhåller sig till delägarnas andelsinnehav. Det betyder att ett företag med en delägare och två anställda medarbetare behandlas neutralt med ett företag med 20 delägare med lika stora andelar och 40 anställda medarbetare. Därmed tas hänsyn till att relationen mellan antalet aktiva delägare och antalet anställda har betydelse för bedömningen av risktagandet liksom för risken för inkomstomvandling, se avsnitt 8.4.3.

Sammanfattningsvis anser utredningen att en sänkning av nivåerna för det lönebaserade utrymmet i kombination med att löneunderlaget fördelas på andelsägarna och till viss del med hänsyn till ett höjt löneuttagskrav, minskar möjligheterna att utnyttja bestämmelserna om beräkning av lönebaserat utrymme för skattemässig inkomstomvandling i sådan omfattning att kapitalandelskravet kan tas bort.

Genom de föreslagna reglerna ökar också likabehandlingen av delägare i företag av olika storlek samtidigt som de tröskeleffekter som kapitalandelskravet innehåller upphör. Den föreslagna regle-

ringen bör därför också leda till en minskning av skattemässigt be-
tingade omstruktureringar av företag.

Bestämmelserna om det lönebaserade utrymmet innehåller, lik-
som 3:12-reglerna i stort, betydande inslag av schabloner. Det
gäller bl.a. de bestämmelser som är avsedda att ge kompensation
för de risker som är förknippade med att starta och driva företag.
De partnerbolag som tillämpar principen ”naken-in-naken-ut” be-
gränsar delägarnas risktagande. I ett uppmärksammat avgörande av
Kammarrätten i Stockholm har förvärvspriset för ”nakna aktier”,
som i det närmaste uppgick till noll kronor, godtagits som mark-
nadsvärde på andelarna trots mycket stora utdelningsbelopp.⁶³ Av-
görandet överklagades inte.

De ”nakna aktierna” aktualiserar frågor om förfoganderätts-
inskränkningar och värdering. Värderingen innefattar bl.a. frågan
om hur rätten till framtida utdelning ska beaktas. Det fordrar in-
gående överväganden angående tillämplig värderingsmetod. De nu
berörda frågorna ligger utanför ramen för 3:12-systemet och utred-
ningen har därför stannat för att inte gå vidare med frågorna.
Lämpligen bör det i annat sammanhang övervägas om de skatte-
mässiga frågorna rörande nakna aktier kan lösas genom en särskild
reglering.

8.9.2 Definitionen av dotterföretag

Utredningens förslag: Definitionen av dotterföretag i 57 kap.
19 a § IL tas bort.

Aktiebolag

Av 57 kap. 17 § första stycket IL framgår att löneunderlaget ska
beräknas på grundval av ersättning som lämnats till arbetstagarna i
företaget och i dess dotterföretag. Om ersättningen avser arbets-
tagare i ett dotterföretag som inte är helägt ska enligt paragrafens
andra stycke så stor del av ersättningen räknas med som motsvarar
moderföretagets andel i dotterföretaget.

⁶³ Se Kammarrätten i Stockholms dom den 22 december 2014, mål nr 701–702-14.

Innan kapitalandelskravet infördes innehöll inkomstskattelagen ingen egen definition av vad som avses med moderföretag och dotterföretag. I stället tillämpades de definitioner som finns i den associationsrättsliga lagstiftningen.⁶⁴ Enligt dessa kan ett dotterföretag ha flera moderföretag. Det innebär att det är möjligt att skapa dubbla koncerntillhörigheter.

I samband med lagstiftningen om kapitalandelskravet infördes en särskild definition av dotterföretag i 57 kap. 19 a § IL som gäller vid tillämpningen av bestämmelserna om det lönebaserade utrymmet.⁶⁵ Syftet var att förhindra kringgående av kravet på att det bara är delägare som innehar fyra procent av kapitalet i ett företag som ska få möjlighet att beräkna ett lönebaserat utrymme.

Med dotterföretag avses enligt den särskilda definitionen ett företag i vilket moderföretaget, direkt eller indirekt genom ett annat dotterföretag, äger mer än 50 procent av kapitalet. På så sätt kan löneunderlaget i ett företag endast utnyttjas av delägare i företag som ingår i en och samma koncern.

Utredningen föreslår att kapitalandelskravet ska tas bort. Frågan är om det trots det finns anledning att behålla den särskilda definitionen av dotterföretag.

Utan den särskilda definitionen ska löneunderlaget i ett dotterföretag som har flera moderföretag fördelas mellan moderföretagen i relation till deras ägarandelar. En sådan fördelning mellan moderföretagen ter sig materiellt korrekt även om de inte tillhör samma koncern utifrån andelsägandet. Såvitt utredningen känner till har möjligheten att skapa dubbla koncerntillhörigheter inte heller medfört något otillbörligt utnyttjande av löneunderlagsreglerna.

Kravet på att företagen ska tillhöra samma koncern med hänsyn till andelsägandet för att få utnyttja löneunderlaget i ett dotterföretag missgynnar företag som utan sådan koncerngemenskap valt att samarbeta i ett verksamhetsbolag genom egna företag, vilket följande exempel illustrerar.

⁶⁴ Se bl.a. 1 kap. 11 § aktiebolagslagen (2005:551), 1 kap. 4 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar och 1 kap. 4 § årsredovisningslagen (1995:1554).

⁶⁵ Prop. 20013/14:1. *Budgetpropositionen för 2014*, s. 273 ff.

Företagen A och B äger tillsammans företaget X genom var sitt eget aktiebolag. A:s aktiebolag äger 51 procent av andelarna i X. B:s aktiebolag, som äger 49 procent, har i stället rätt att utse eller tillsätta mer än hälften av styrelseledamöterna. Båda företagen uppfyller därmed kraven i 1 kap. 11 § aktiebolagslagen på att utgöra moderbolag till det gemensamt ägda dotterföretaget. Dotterföretagsdefinitionen i 57 kap. 19 a § IL innebär dock att B som äger 49 procent via sitt aktiebolag inte får tillgodoräkna sig något löneunderlag.

Den skatterättsliga begreppsbildningen bör som regel bygga på den civilrättsliga om det inte finns starka skäl för en avvikande skatterättslig reglering. Det bidrar till enhetlighet i regelsystemet och motverkar att företagen anpassar sin organisationsstruktur efter skatte-reglerna. Om kapitalandelskravet tas bort finns det, såvitt utredningen kan bedöma, inte några bärande skäl för att behålla koncerndefinitionen i 57 kap. 19 a § IL. Utredningen föreslår därför att den ska tas bort.

Handelsbolag

Samtidigt som definitionen av dotterföretag infördes för fåmansföretag reglerades motsvarande förhållanden för handelsbolag och i utlandet delägarbeskattade juridiska personer. Regleringen innebär att för att ett löneunderlag i ett sådant företag ska få utnyttjas måste samtliga andelar i företaget ägas, direkt eller indirekt, av ett och samma moderföretag. Handelsbolaget eller den i utlandet delägarbeskattade juridiska personen måste alltså vara helägt inom en koncern.

I propositionen konstaterade regeringen att det inte var klart om beräkningen av löneunderlaget för ett handelsbolag skulle ske utifrån andel i insatskapitalet, antalet bolagsmän, andelen i bolagets resultat eller på något annat sätt.⁶⁶ I förhandsbeskedsavgörandet HFD 2012 not. 37 fann Högsta förvaltningsdomstolen att när ett dotterföretag är ett handelsbolag så kan ägarandelen inte utan vidare härledas ur storleken av förekommande insatser, men domstolen gav inget svar på vilken annan metod som ska tillämpas.

⁶⁶ A. prop. s. 275.

Frågan om fördelningen av löneunderlaget i handelsbolag har också prövats av kammarrätten. I ett mål, som avgjordes före Högsta förvaltningsdomstolens avgörande, ansåg Kammarrätten i Göteborg att löneunderlaget skulle fördelas efter ägarandelarna. I ett annat avgörande fann Kammarrätten i Stockholm däremot att löneunderlaget skulle fördelas utifrån den avtalade fördelningen av det årliga resultatet.⁶⁷

Mot bakgrund av det osäkra rättsläget ansåg regeringen att det var nödvändigt för att undvika kringgående av kapitalandelskravet att införa ett krav på att samtliga andelar i ett handelsbolag för att få tillgodoräknas löneunderlaget måste ägas, direkt eller indirekt, av ett och samma moderföretag.

Den nuvarande bestämmelsen medför att inget löneunderlag från handelsbolag i vilket det finns en extern delägare får tillgodoräknas ägarna till handelsbolaget. Det är enligt utredningen inte proportionerligt att ha kvar en sådan bestämmelse om den inte längre behövs för att förhindra ett kringgående av kapitalandelskravet.

Utredningen har förståelse för att det med hänsyn till det oklara rättsläget kan behöva bestämmas hur löneunderlaget i ett handelsbolag ska fördelas mellan dess ägarföretag. Hur en sådan reglering ska utformas bör övervägas i annat sammanhang.

Utredningen föreslår således att bestämmelsen i 57 kap. 19 a § IL tas bort.

8.9.3 Ökat spann i individualiserat löneuttagskrav

Utredningens förslag: Löneuttagskravet utgörs av åtta inkomstbasbelopp med tillägg av fem procent av andelsägarens och närståendes löneunderlag, dock högst 15 inkomstbasbelopp.

Ökat spann i löneuttagskravet

Löneuttagskravet är ett sätt att motverka att det lönebaserade utrymmet används för inkomstomvandling. Genom löneuttagskravet säkerställs att ägaren tillgodogör sig värdet av sitt eget arbete i företaget i vart fall delvis genom lön.

⁶⁷ Se Kammarrätten i Göteborgs dom den 8 april 2011 i mål nr 7800-09 och Kammarrätten i Stockholms dom den 10 oktober 2014 i mål nr 889-13.

Sedan det nuvarande löneuttagskravet infördes har taket för löneuttagskravet sänkts från 15 inkomstbasbelopp till 9,6 inkomstbasbelopp. Löneuttagskravet varierar numera mellan som lägst 6,32 inkomstbasbelopp och som högst 9,6 inkomstbasbelopp. Det minskade spannet i löneuttagskravet har medfört att löneuttagskravet numera i lägre grad förmår variera i förhållande till intjäningsförmågan.

När det gäller löneuttagskravets förmåga att motverka inkomstomvandling ska dessutom noteras att den nedre brytpunkten för statlig skatt går vid ungefär 7,5 inkomstbasbelopp. Den del av spannet som har praktisk betydelse för risken för inkomstomvandling är således mycket begränsat.

För sjukförsäkringen och arbetskadeförsäkringen ger löner upp 7,5 prisbasbelopp (332 250 kronor i 2016 års förhållanden) rätt till förmåner från socialförsäkringen. Taket för den inkomstgrundande ålderspensionen och efterlevandepensionen är i praktiken 8,07 inkomstbasbelopp (478 600 kronor i 2016 års förhållanden). Vid bestämmande av nivån på golvet i löneuttagskravet bör dessa tak beaktas.

För att löneuttagskravet ska få större praktisk betydelse för att minska risken för inkomstomvandling för de andelsägare som beräknar ett lönebaserat utrymme bör kravet skärpas. I första hand aktualiseras en höjning av taket. För att upprätthålla progressiviteten i beskattningen av arbetsinkomster bör taket ligga väsentligt över den övre brytpunkten för statlig skatt som ligger vid knappt 11 inkomstbasbelopp. Taket i löneuttagskravet bör därför inte ligga lägre än den ursprungliga nivån, 15 inkomstbasbelopp. Värt att beakta i detta sammanhang är att löneuttagskravet medför en anpassning av delägarnas handlande. När taket i löneuttagskravet sänktes från 15 till 10 inkomstbasbelopp 2009 minskade antalet delägare som tog ut en lön strax över 15 inkomstbasbelopp samtidigt som antalet delägare som tog ut en lön strax över 10 inkomstbasbelopp ökade (se figur 6.1 i avsnitt 6.4).

Golvet i löneuttagskravet, sex inkomstbasbelopp, bör också höjas. Nivån bör ligga över den nedre brytpunkten för statlig skatt. Åtta inkomstbasbelopp är en lämplig nivå. Den ligger i närheten av taket för beräkning av pensionsgrundande inkomst och den nedre skiktgränsen för statlig inkomstskatt. Den ligger dessutom över taket för den sjukpenninggrundande inkomsten. Det är enligt utredningen skäligt att kräva att en aktiv ägare i ett fåmansföretag för att kunna få tillgodoräkna sig det lönebaserade utrymmet åtminstone har tagit ut

en lön som ligger i nivå med dessa tak. Det är också upp till den nivån som det är rimligt att anta att en fåmansföretagare strävar efter att ta ut lön under förutsättning att intjäningsförmågan är tillräckligt hög. Nivån ligger också i närheten av den föreslagna gränsen för det nedre skiktet för beräkningen av det lönebaserade utrymmet, se avsnitt 8.8.

Stegringen mellan golvet och taket, för närvarande fem procent, bör avvägas så att löneuttagskravet varierar med ägarnas intjäningsförmåga. Om taket höjs till 15 inkomstbasbelopp och golvet samtidigt höjs till åtta inkomstbasbelopp med tillägg av fem procent av löneunderlaget nås taket vid ett löneunderlag på 140 inkomstbasbelopp ($15 - 8/0,05$). Om övriga anställda i företaget har en genomsnittslön på sex inkomstbasbelopp nås taket vid 21 anställda utöver ägaren ($15 + 21 \times 6 = 141$). Det får enligt utredningen anses vara ett väl avvägt tak för löneuttagskravet och det nuvarande tillägget på fem procent bör därför vara oförändrat.

Ett individualiserat löneuttagskrav

Utredningen föreslår att det lönebaserade utrymmet individualiseras, dvs. löneunderlaget fördelas på andelsägarna innan det lönebaserade utrymmet beräknas. I konsekvens härmed bör även löneuttagskravet individualiseras. I första hand berör det uppräkningsdelen av golvet i löneuttagskravet på fem procent. Genom en individualisering kommer löneuttagskravet att korrespondera med det lönebaserade utrymme som en andelsägare får tillgodoräkna sig. Effekten av förslagen blir att storleken på det lönebaserade utrymmet och kravet för att få beräkna ett sådant utrymme svarar mot respektive andelsägars löneunderlag. Därigenom kommer förhållandet mellan antalet anställda utan ägarintresse och antalet delägare i ett företag att återspeglas i både det lönebaserade utrymmet och löneuttagskravet (se exemplen i författningskommentaren till 57 kap. 19 §).

Utän denna anpassning skulle en andelsägare som äger exempelvis fem procent av andelarna få samma löneuttagskrav som en andelsägare som äger 95 procent av andelarna i ett och samma företag, trots att andelsägaren med det mindre innehavet får tillgodoräkna sig

ett mindre lönebaserat utrymme. Det skulle strida mot likformighetsprincipen.

Utredningen anser således att tillägget på fem procent till åtta inkomstbasbelopp ska beräknas på andelsägarens löneunderlag.

Endast en närstående behöver uppfylla löneuttagskravet

En fråga som kan övervägas är om alla närstående delägare i ett företag bör uppfylla löneuttagskravet. I samband med 2006 års reform av 3:12-reglerna ansågs det dock vara viktigt från jämställdhets-synpunkt att makar som båda är aktiva i ett företag ska få beräkna löneunderlag under förutsättning att en av dem uppfyller uttagskravet. Risken för att delägare inom en närståendekrets skulle kringgå reglerna ansågs vägas upp av att aktiva delägare har intresse att ta ut löner upp till en nivå som motsvarar förmånstaket i socialförsäkringen.⁶⁸ Ett annat skäl mot att fordra att alla delägare uppfyller uttagskravet är att det skulle vara betungande för små och medelstora familjeföretag med flera aktiva delägare. Dessutom skulle det vara oförenligt med principen om att behandla närstående delägare som en person vid tillämpningen av 3:12-reglerna. Med hänsyn till det anförda anser utredningen att det även fortsättningsvis bör räcka med att endast en av delägarna i en närståendekrets uppfyller löneuttagskravet för att reglerna om lönebaserat utrymme ska få tillämpas.

Tillägget på fem procent beräknas på det sammanlagda löneunderlaget för närstående

För närstående bör tillägget på fem procent i löneuttagskravet beräknas på deras sammanlagda löneunderlag. Den fördel som närstående får av att alla inom en närståendekrets behandlas som en person när det lönebaserade utrymmet beräknas bör motsvaras av ett i motsvarande mån höjt löneuttagskrav. Det kan synas oskäligt att närstående som har olika stora andelar i ett företag behöver uppfylla samma nivå i löneuttagskravet, särskilt för de med lägre andel. I sammanhanget ska dock uppmärksammas att för närstående räcker det att en av dem uppfyller löneuttagskravet för att alla ska få beräkna

⁶⁸ Prop. 2005/06:40, s. 53.

ett lönebaserat utrymme. På så sätt upprätthålls 3:12-reglernas systematik att alla inom en närståendekrets behandlas som en delägare (se exemplen i författningskommentaren till 57 kap. 19 §).

Vilka andelsägare påverkas av det förändrade löneuttagskravet?

Förslaget innebär att golvet i löneuttagskravet höjs från sex till åtta inkomstbasbelopp. Andelsägare som i dag har ett lägre löneuttagskrav än 8,42 inkomstbasbelopp berörs.⁶⁹

Individualiseringen av löneuttagskravet medför att tillägget på fem procent inte längre får samma effekt i företag med flera andelsägare eftersom tillägget beräknas på andelsägarens löneunderlag i stället för på ersättningen i företaget och dess dotterföretag. Oavsett antalet delägare är det först vid ett löneunderlag för en delägare på cirka 8 500 000 som delägaren når taket och måste ta ut en lön på 15 inkomstbasbelopp.

Den lindring som en individualisering av löneuttagskravet kan leda till motverkas dock av att golvet i löneuttagskravet höjs från sex till åtta inkomstbasbelopp och att taket höjs från 9,6 till 15 inkomstbasbelopp. Det är således endast i spannet 8,42 till 9,6 inkomstbasbelopp som individualiseringen av löneuttagskravet kan innebära en sänkning av löneuttagskravet för en enskild andelsägare jämfört med nuvarande regler. I företag som endast ägs av närstående kommer effekten av tillägget att vara detsamma som med nuvarande regler eftersom tillägget räknas på samtliga närståendes löneunderlag.

8.9.4 Taket för det lönebaserade utrymmet

Utredningens förslag: Taket för det lönebaserade utrymmet tas bort.

Det lönebaserade utrymmet får per år högst uppgå till 50 gånger den egna eller någon närståendes kontanta ersättning från företaget.⁷⁰ En sådan takregeln fanns mellan 1996 och 2005. Regeln återinfördes 2014

⁶⁹ Ett tillägg görs med fem procent av utbetalda löner. Det betyder att golvet i praktiken är 8,42 inkomstbasbelopp (8/0,95), eftersom den utbetalda lönen till ägaren ska tas med vid beräkningen av tillägget.

⁷⁰ 57 kap. 16 § tredje stycket inkomstskattelagen (1999:1229).

för att komma till rätta med ökningen av sparade utdelningsutrymmen. Utan en övre gräns för hur stort det lönebaserade utrymmet kunde bli per år var det i praktiken obegränsat. Det ansågs kunna få till följd att det i vissa fåmansföretag, trots att det fanns stora utdelningsbara medel som i sin helhet rymdes inom gränsbeloppet, ändå kvarstod stora gränsbelopp varje år som kunde sparas. Det lönebaserade utrymmet kunde vara så stort att delägarna i praktiken aldrig kommer att kunna utnyttja detta i sin helhet. Ett införande av ett tak bedömdes främst ha en återhållande effekt på tillväxten av de sparade utdelningsutrymmena och inte på den faktiska beskattningen av utdelning.⁷¹

Utredningen anser att det efter de föreslagna förändringarna inte längre finns behov av ett tak för det lönebaserade utrymmet. Det är i ytterst få fall som taket aktualiseras och när det gör det är det fråga om företag som ska ”fasas ut” från 3:12-reglerna. Den förenkling det innebär att ta bort taket väger enligt utredningen tyngre än dess marginellt återhållande effekt på tillväxten av sparade utdelningsutrymmen. Taket för det lönebaserade utrymmet bör därför tas bort.

8.9.5 Ytterligare krav för att få beräkna ett lönebaserat utrymme bör inte införas

Utredningens bedömning: Ytterligare krav för att få beräkna ett lönebaserat utrymme bör inte införas.

Utredningen ska enligt direktiven ta ställning till om ytterligare krav för att få beräkna ett lönebaserat utrymme bör införas.

För att få beräkna ett lönebaserat utrymme bör det räcka med att uppfylla löneuttagskravet. Den förenkling som uppnås genom att kapitalandelskravet tas bort skulle försvinna om en ny regel infördes i stället.

Utredningen anser att om de föreslagna förändringarna genomförs behöver inte ytterligare krav för att få beräkna ett lönebaserat utrymme införas.

⁷¹ Prop. 2013/14:1, s. 276 f.

9 Förenklingsregeln

9.1 Inledning

Utredningen ska enligt utredningsdirektiven analysera tillämpningen av förenklingsregeln och med utgångspunkt från denna analys lämna förslag som utredningen finner lämpliga för att begränsa skattemässig inkomstomvandling. Analysen ska avse

- storleken på schablonbeloppet i förenklingsregeln och
- förutsättningarna för att få använda förenklingsregeln.

När det gäller förutsättningarna för att få använda förenklingsregeln ska utredningen särskilt undersöka om det bör införas ett aktivitetskrav på företagsnivå.

I direktiven påpekas att förändringarna i 3:12-reglerna sammantaget har medfört att reglerna blivit mer förmånliga för verksamma delägare i fåmansföretag samtidigt som möjligheterna till inkomstomvandling har ökat. En faktor som lyfts fram är att schablonbeloppet i förenklingsregeln vid flera tillfällen höjts, vilket ökat det kapitalbeskattade utrymmet.

I kapitlet redogörs först för bakgrunden och motiven till förenklingsregeln (avsnitt 9.2). Därefter görs en analys av problem med den nuvarande förenklingsregeln (avsnitt 9.3). Utifrån analysen lämnar utredningen förslag på förändringar av regeln (avsnitt 9.4).

9.2 Bakgrund

Förenklingsregeln infördes 2006 eftersom 3:12-reglerna ansågs komplicerade. För fåmansföretag som har möjlighet och resurser att hantera regelsystemet och vars skattemässiga resultat påverkas positivt ansågs regelsystemets komplexitet acceptabelt. Däremot

ansågs det inte lämpligt att tvinga företagare som har ett litet kapital och ett fåtal anställda att använda komplicerade regler som har marginell effekt på deras ekonomiska förhållanden. Detta gäller för många nystartade företag. Ytterligare ett skäl som lyftes fram var att löneunderlagsregeln hade ett begränsat värde för bl.a. ägare till nystartade företag eftersom de oftast inte kunde uppfylla löneuttagskravet i ett start- eller expansionsskede. Slutligen påpekades att kapitalunderlaget och därmed omkostnadsbeloppet är lågt för många företag.¹

Från början gällde att ett schablonbelopp på ett och ett halvt inkomstbasbelopp alltid skulle kunna tas ut som kapitalbeskattad inkomst. Redan när regeln infördes var den avsevärt förmånligare än vad som tidigare diskuterats. I 3:12-utredningens betänkande hade föreslagits ett schablonbelopp som motsvarar hälften av prisbasbeloppet.² Expertgruppen föreslog sedermera ett belopp motsvarande 75 procent av inkomstbasbeloppet.³ I propositionen anförde regeringen att förenklingsregeln borde utformas generöst och föreslog att schablonbeloppet skulle bestämmas till ett och ett halvt inkomstbasbelopp.⁴ Förslaget antogs av riksdagen.

Nivån på schablonbeloppet har härefter stegvis höjts till i dag gällande 2,75 inkomstbasbelopp. När schablonbeloppet 2007 höjdes till två inkomstbasbelopp var syftet att stimulera nyföretagande och förenkla för ägarna av de mindre fåmansföretagen.⁵ Regeringen ansåg att det fanns skäl att ytterligare stimulera nyföretagande och förenkla för ägarna av de mindre fåmansföretagen och höjde från och med den 1 januari 2009 schablonbeloppet till två och ett halvt inkomstbasbelopp.⁶ När den senaste höjningen till 2,75 inkomstbasbelopp genomfördes 2012 angavs i förarbetena följande.⁷

¹ Prop. 2005/06:40. *Reformerade beskattningsregler för ägare i fåmansföretag*, s. 54.

² SOU 2002:52. *Beskattning av småföretagare, Del 1, 3:12-regler*, s. 410.

³ Finansdepartementet, expertgruppens rapport 2005-01-26. *Promemorior Reformerad ägarbeskattning – effektivitet, prevention, legitimitet*, s. 55.

⁴ A. prop. s. 55.

⁵ Prop. 2006/07:1. *Budgetpropositionen för 2007*, s. 153.

⁶ Prop. 2008/09:65. *Sänkt bolagsskatt och vissa andra skatteåtgärder för företag*, s. 76.

⁷ Prop. 2011/12:1. *Budgetpropositionen för 2012*, s. 429 f.

I dag används förenklingsregeln i ungefär tre fjärdedelar av de drygt 300 000 K10-blanketter som lämnas in varje år vid deklarationstillfället. Det finns nu anledning att ytterligare stimulera nyföretagande och förenkla för ägarna av de mindre fåmansföretagen. Förslaget i promemorian innebär att schablonbeloppet höjs till två och tre fjärdedels inkomstbasbelopp från och med den 1 januari 2012. Detta väntas medföra att förenklingsregeln kommer att användas i ytterligare 2 500 fall.

Regeringen ansåg att förenklingsregeln fyller en viktig funktion för företag med litet kapital och få anställda. Vidare ansågs det viktigt att stimulera nyföretagande och förenkla för ägarna av de mindre fåmansföretagen. Dessa argument hade sådan tyngd att det fanns skäl att höja schablonbeloppet även om neutralitetsskäl i viss mån kunde tala mot en höjning.

9.3 Problem med den nuvarande förenklingsregeln

9.3.1 Högt schablonbelopp har medfört ökat utrymme för inkomstomvandling

Den reform av beskattningsreglerna för utdelning och kapitalvinst i fåmansföretag som genomfördes 2006 hade bl.a. till syfte att förbättra regelverkets effekter på risktagande i näringslivet. Samtidigt skulle reglernas preventiva funktion bibehållas, dvs. reglerna skulle motverka skattemässig inkomstomvandling. Det ansågs också viktigt att de särskilda beskattningsreglerna så långt som möjligt var neutrala. Vid reformeringen var det enligt regeringen nödvändigt att göra en avvägning mellan å ena sidan kraven på prevention och neutral behandling av olika framtidsalternativ och å andra sidan kraven på acceptans för regelverket vid beskattning av faktiska utfall.⁸

Från det att förenklingsregeln infördes 2006 har nivån på schablonbeloppet höjts vid tillfällena från 1,5 inkomstbasbelopp till 2,75 inkomstbasbelopp. Motivet har varit att stimulera nyföretagande och förenkla för ägarna av de mindre fåmansföretagen.

Höjningarna har medfört en kraftig ökning av gränobeloppen som genereras av bestämmelsen, från 9,8 miljarder 2006 till 33,9 miljarder 2014. Det har även skett en ökning av utdelningar till andelsägare från fåmansföretag utan anställda från 1,2 miljarder

⁸ Prop. 2005/06:40, s. 38 och 40.

kronor 2004 till 9,6 miljarder 2013. I sådana företag tillämpar andelsägarna regelmässigt förenklingsregeln. Samtidigt har löneutvecklingen för andelsägare i fåmansföretag varit svagare i förhållande till vad som kunnat observeras för arbetskraften i stort (se tabell 6.17 i avsnitt 6.2.4 samt tabellerna 6.6 och 6.10 i avsnitt 6.2.1).

År 2014 användes förenklingsregeln i cirka 312 500 K10-blanketter⁹ som lämnades in till Skatteverket.¹⁰ I 94 600 stycken av dessa blanketter redovisades också utdelning från företaget. I 45 900 av de fall då andelsägaren uppbar utdelning och tillämpade förenklingsregeln hade denne en fastställd förvärvsinkomst över 443 200 kronor (uppgifterna är för 2014 och beräkningarna är gjorda 2016 års prisnivå).¹¹ Skillnaden i skatteuttag mellan kapitalinkomster och arbetsinkomster över brytpunkten gör att det i dessa knappt 46 000 fall finns risk för att inkomstomvandling skett. Den sammanlagda utdelningen i denna kategori uppgick till cirka 11,8 miljarder kronor. Av detta belopp var det cirka 8,8 miljarder kronor som var inom gränobeloppet och beskattades med 20 procent.¹² I ytterligare 6 400 blanketter där andelsägaren tillämpat förenklingsregeln och uppburit utdelning har den fastställda förvärvsinkomsten hos andelsägarna legat på mellan 420 001–443 200 kronor. Medelvärdet för utdelningarna i denna grupp var 149 400 kronor. Även i denna grupp kan det förekomma inkomstomvandling eftersom den genomsnittliga utdelningen tillsammans med lönen med marginal överstiger brytpunkten för statlig skatt (se tabell 6.23 i avsnitt 6.3).¹³

Förenklingsregeln fyller en viktig funktion för företagare som har litet kapital och ett fåtal anställda. De ska kunna få tillgodoräkna sig ett generöst gränobelopp utan att behöva tillämpa komplicerade regler. Detta får anses särskilt viktigt i ett uppbyggnadsskede. I det skedet

⁹ Blankett som lämnas av delägare m.fl. i fåmansföretag till Skatteverket med uppgifter som behövs för tillämpning av bestämmelserna om utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar.

¹⁰ Uppgifterna i detta stycke är för 2014 i 2016 års prisnivå.

¹¹ I dessa 45 900 K10-blanketter var det 27 000 andelsägare som hade en fastställd förvärvsinkomst på 443 201–600 000 kronor och som i genomsnitt fick utdelning med 175 400 kronor. I de resterande 18 900 blanketterna hade andelsägaren en fastställd förvärvsinkomst på 600 001 kronor och uppåt och erhöill i genomsnitt utdelning med 376 200 kronor.

¹² Av resterande cirka tre miljarder kronor var det cirka två miljarder kronor, som var över taket på 90 inkomstbasbelopp, och beskattades med 30 procent i kapital samt cirka en miljard kronor som beskattades som inkomst av tjänst.

¹³ I gruppen med förvärvsinkomster på mellan 350 001–420 000 erhöill utdelning med i genomsnitt 137 800 i totalt 15 300 K10-blanketter. Även i denna grupp kan i vissa fall förekomma inkomstomvandling.

finns ofta inte förutsättningar för att tillämpa löneunderlagsregeln. Förenklingsregeln bör då kompensera för den risk det innebär att investera i ett mindre fåmansföretag.

Enligt utredningen är emellertid den nuvarande nivån så pass hög att den riskerar att undergräva neutraliteten och likformigheten i beskattningsreglerna. Detta riskerar också att motverka reglernas preventiva funktion, dvs. att motverka inkomstomvandling. Ytterst riskerar det att underminera legitimiteten i systemet.

9.3.2 Bolagsbildningar av skatteskäl

3:12-reglerna infördes för att förhindra omvandling av arbetsinkomster till kapitalinkomster genom ett system för uppdelning av förvärvsinkomster respektive kapitalinkomster för fåmansföretagare.

Redan 3:12-utredningen ansåg att inställningen till att viss förvärvsverksamhet bedrevs i bolagsform var ganska generös. Det framhölls att det för höginkomsttagare helt klart förelåg ett skattemässigt incitament att förlägga sin förvärvsverksamhet till ett eget bolag.¹⁴

Även expertgruppen konstaterade i sin rapport inför 2006 års reform att det avgörande skälet för att ha en särskild beskattning av kvalificerade ägare till fåmansföretag är preventionen. De framhöll att utan särskilda regler skulle vi få en renodlat skattedriven strukturomvandling där många löntagare skulle kunna undvika den progressiva beskattningen av tjänsteinkomster genom att ”sätta sig på bolag” – något som skulle ge påtagliga samhällsekonomiska effektivitetsförluster.¹⁵

I syfte att underlätta för personer att påbörja näringsverksamhet och därmed få F-skatt gjordes 2009 vissa justeringar av definitionen av näringsverksamhet i inkomstskattelagen.¹⁶ Under 2010 sänktes kravet på aktiekapital i ett aktiebolag från 100 000 kronor till 50 000 kronor.¹⁷ Under samma år togs även revisionsplikten bort för små företag.¹⁸ Även om dessa lagändringar från lagstiftarens sida

¹⁴ SOU 2002:52 Del 1, s. 216 ff.

¹⁵ Finansdepartementet, expertgruppens rapport 2005-01-26, s. 5.

¹⁶ 13 kap. 1 § inkomstskattelagen (1999:1229).

¹⁷ 1 kap. 5 § aktiebolagslagen (2005:551).

¹⁸ 9 kap. 1 § aktiebolagslagen.

har syftat till att underlätta bolagsbildningar och därmed att starta näringsverksamhet har det också, tillsammans med höjningarna av schablonbeloppet, medfört att drivkraften att bilda bolag av skatte-skäl blivit starkare för höginkomsttagare. Ett nybildat fåmansföretag med ett aktiekapital på 50 000 kronor kan från start erhålla ett gränsbelopp som är mer än tre gånger aktiekapitalet att ta ut som lågt beskattad utdelning eller spara för att dela ut senare. Ett problem är således att nivån på schablonbeloppet undergrävt 3:12-reglernas preventiva funktion och legitimitet.

Vid tillämpning av förenklingsregeln fördelas schablonbeloppet med lika belopp på andelarna i företaget. I ett företag med flera delägare kan dessa bilda egna holdingbolag till vilka aktierna i fåmansföretaget säljs. På detta sätt kan var och en av delägarna tillgodoräkna sig ett helt gränsbelopp enligt förenklingsregeln i stället för att behöva fördela det.¹⁹ Motsvarande kan genomföras inom en närståendekrets med ett familjeägt företag så att var och en äger andelar i företaget indirekt via ett holdingbolag. Även de som inte är aktiva i företaget får i ett sådant fall beräkna ett schablonbelopp. Anledningen är att deras andelar räknas som kvalificerade om någon närstående varit verksam i betydande omfattning i det indirekt ägda företaget.²⁰

Om det är flera delägare i fåmansföretaget kan det alltså vara fördelaktigt att äga företaget indirekt genom ett holdingbolag. Det kan dock medföra nackdelar om huvudregelns bestämmelser om lönebaserat utrymme ska tillämpas. Vid beräkningen av löneunderlaget i andelsägarens företag (holdingbolaget) får löner i ett dotterföretag beaktas endast om företagets andel i dotterföretaget överstiger 50 procent av kapitalet i detta företag, 57 kap. 19 a § inkomstskattelagen (1999:1229), IL. Utredningen anser visserligen att denna definition kan tas bort eftersom det föreslås att kapitalandelskravet slopas (se avsnitt 8.9.1). Det innebär att definitionen av moderföretag och dotterföretag i associationsrättslig lagstiftning återigen blir tillämplig. Även denna lagstiftning innebär dock begränsningar av vilka företag som kan vara moderföretag och dotterföretag. Om det är flera delägare som äger företaget indirekt genom holdingbolag

¹⁹ Skatteverkets Promemoria 2015-08-14, Dnr 131 98174-15/113. *Delrapport Skatteplanering inom välfärdssektorn*, s. 24.

²⁰ Jfr Skatteverkets yttrande 2015-05-09. *Yttrande över promemorian Vissa skattefrågor inför budgetpropositionen 2012 (Fi2011/1936)*.

kan det innebära att andelsägare inte får tillgodoräkna sig löneunderlag från företaget.

Ägarna till ett fåmansföretag kan genom olika transaktioner avskilja upparbetade vinstmedel från verksamhetsföretaget och placera dessa i ett eller flera bolag för sparande inför pensionering eller för annat ändamål. Andelarna i ett sådant kapitalförvaltande bolag är fortsatt kvalificerade på grund av bestämmelserna om samma eller likartad verksamhet i 57 kap. 4 § IL även om ingen aktiv verksamhet bedrivs i bolaget. Förenklingsregeln kan tillämpas för att bygga upp ett sparutdelningsutrymme som får räknas upp med ränta. Vidare är det inte ovanligt att delägare i samband med en extern avyttring av andelar i ett fåmansföretag placerar upparbetade vinstmedel i ett s.k. trädabolag. Efter att fem år förflutit är andelarna inte längre kvalificerade och vinstmedlen beskattas med 25 procent som okvalificerade andelar i stället för att beskattas enligt de särskilda bestämmelserna i 57 kap. IL. Under de fem åren företaget ligger i träda kan ägaren varje år ta utdelning med schablonbeloppet på 2,75 inkomstbasbelopp med en 20-procentig beskattning.

Effekterna av 2006 års förändringar i 3:12-reglerna har studerats i en rapport från Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO).²¹ I rapporten anger författarna att andelen fåmansföretag som är holdingbolag och bolag utan eller med låg omsättning har ökat efter 2006 års reform. Det ökade antalet holdingbolag och företag med låg omsättning anges i rapporten i huvudsak vara resultatet av att höginkomsttagare bildar fåmansföretag.

Det är naturligtvis inte bara skattemässiga skäl som ligger bakom att holdingbolag bildas. Holdingbolag är vanligt förekommande för att kontrollera dotterbolag och andra företag inom en bolagsfär och därmed underlätta distribuerandet av vinster och finansiering av andra företag. Det finns dock ingen anledning att ifrågasätta att förenklingsregelns utformning och de andra nämnda lagändringarna har bidragit till att antalet holdingbolag ökat.

²¹ Alstadsäter och Jacob – Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO). 2012:4 *Income Shifting in Sweden – An empirical evaluation of the 3:12 rules*. Vissa av de statistiska uppgifter som legat till grund för slutsatserna i rapporten har kritiserats av Ericson och Fall – Ekonomisk debatt nr 1 2013 s. 39 ff. 3:12 reglerna i allsidig[are] belysning. Replik till Alstadsäter och Jacob. Se också Alstadsäter och Jacobs svar i Ekonomisk debatt nr 2 2013, s. 55 ff. och Ericsons och Falls slutreplik i Ekonomisk debatt nr 3 2013, s. 65 ff.

I ESO-rapporten anger författarna också att koncentrationen av aktivt ägande i fåmansföretag stigit efter reformen 2006. De anger att före reformen hade 47 procent av fåmansföretagen ett aktivt ägande på minst 50 procent. Denna andel ökade till 74 procent efter reformen.²²

Det kan finnas olika orsaker till den ökade andelen aktiva ägare. En bidragande orsak kan vara att andelsägare i fåmansföretag som egentligen är passiva redovisar utdelning och kapitalvinst på sina andelar som om de vore aktiva. Skatteuttaget för den som är passiv ägare och därmed äger okvalificerade andelar i ett onoterat företag, är 25 procent. En aktiv ägare med kvalificerade andelar i ett fåmansföretag beskattas med 20 procent inom ramen för gränsbeloppet. Det är således skattemässigt fördelaktigt att vara aktiv ägare avseende utdelning och kapitalvinst som ligger inom gränsbeloppet. Vidare kan s.k. aktiva ägare av företag med liten eller ingen verksamhet i praktiken samla på sig sparade utdelningsutrymmen.

Att ingen aktiv verksamhet bedrivs i företaget kan, som nyss berördes, också bero på att bolaget ligger i ”träda” under en femårsperiod efter att den aktiva verksamheten avyttrats. Andelarna kan också vara kvalificerade på grund av att andelsägaren eller någon närstående är verksam i ett annat företag som bedriver samma eller likartad verksamhet, se härom i kap. 14.

År 2012 infördes bestämmelsen i 57 kap. 11 a § IL om att en andelsägare endast kan använda förenklingsregeln för ett bolag. Den ovan återgivna problematiken med att kunna avskilja upparbetade vinstmedel från verksamhetsföretaget och placera dessa i ett eller flera bolag för sparande inför pensionering eller för annat ändamål, kvarstår trots denna bestämmelse till viss del. Av uppgifter utredningen tagit fram framgår att delägare i många fall beräknat årets gränsbelopp enligt förenklingsregeln för andelar i ett av sina företag och samtidigt i minst ett annat företag tillämpat bestämmelserna om lönebaserat utrymme enligt huvudregeln. Under 2013 och 2014 var det 10 700 respektive 11 800 delägare som beräknade årets gränsbelopp enligt förenklingsregeln för andelar i ett företag och som under samma år i minst ett annat företag beräknade lönebaserat utrymme enligt huvudregeln (se tabell 6.25 i avsnitt 6.5).

²² A.a. s. 20.

9.4 Förslag till ändrad förenklingsregel

9.4.1 Sänkt schablonbelopp

Utredningens förslag: Nivån på schablonbeloppet i förenklingsregeln sänks från två och trefjärdedels till en och trefjärdedels inkomstbasbelopp.

Förenklingsregelns huvudsakliga syfte är enligt utredningen att tillhandahålla en regel som är enkel att tillämpa för den stora majoriteten av fåmansföretag som bara har en eller några få delägare. Dessa ska inte behöva tillämpa komplexa regler. Förenklingsregeln bör vara generös utan att för den skull vara på en nivå som riskerar att underminera legitimiteten i systemet.

Den omständigheten att huvudregeln normalt sett endast genererar små gränobelopp för nystartade företag måste också beaktas. Förenklingsregeln gör det möjligt för ett företag att ackumulera gränobelopp i ett uppbyggnadsskede för att kunna ta utdelning i ett senare skede. Därigenom minskar risken för att företagets ekonomi ansträngs på grund av utdelning i en uppbyggnadsfas. Den risk som det innebär att investera i ett nytt företag där ägaren inte tar ut så hög lön eller inte har anställda i tillräcklig omfattning för att kunna tillämpa löneunderlagsregeln motiverar till viss del förenklingsregeln. Det finns således enligt utredningen skäl för en förenklingsregel att tillgå för ägare till företag med litet kapitalunderlag och därmed lågt omkostnadsbelopp samt för de företagsägare som inte kan tillämpa löneunderlagsregeln, framför allt i ett uppbyggnadsskede.

Incitamentet för höginkomsttagare att bilda bolag för att undvika den progressiva beskattningen av tjänsteinkomster har ökat allteftersom schablonbeloppet har höjts (se avsnitt 9.3.2). Detta motverkar 3:12-reglernas preventiva funktion, dvs. att förhindra att arbetsinkomst omvandlas till lägre beskattad kapitalinkomst. Det ökar också risken för en skattedriven strukturomvandling där många löntagare undviker den progressiva beskattningen av tjänsteinkomster genom bolagsbildningar, något som kan ge samhällsekonomiska effektivitetsförluster.²³

²³ Finansdepartementet, expertgruppens rapport 2005-01-26, s. 5.

Förenklingsregeln är den bestämmelse som skapat störst utrymme för ökade utdelningar bland fåmansföretag med 0–10 anställda. Den genererar varje år gränsbelopp som är betydligt större än de gränsbelopp som faktiskt utnyttjas. Ökningen av utdelningar är också störst bland företagen utan anställda som huvudsakligen tillämpar förenklingsregeln (se tabell 6.10 i avsnitt 6.2.1 och tabell 6.18 i avsnitt 6.2.4). Det går visserligen inte att göra gällande att ökningen av utdelningar enbart är resultatet av inkomstomvandling. Det kan dock konstateras att nuvarande höga nivå på schablonbeloppet i förenklingsregeln medfört att möjligheterna till inkomstomvandling har ökat avsevärt.

Av den statistik utredningen tagit fram framgår att knappt hälften av dem som tillämpade förenklingsregeln och erhöll utdelning 2014 hade en tjänsteinkomst över brytpunkten för statlig inkomstskatt. Dessa erhöll under detta år utdelning inom gränsbeloppet som beskattades med 20 procent på sammanlagt cirka 8,8 miljarder kronor.²⁴ Inom denna kategori finns en risk för inkomstomvandling. Principerna om neutralitet och likformighet är centrala i 3:12-systemet, se kap. 3. Höjningarna av schablonbeloppet har medfört att dessa principer åsidosatts. Detta riskerar att minska systemets legitimitet.

Enligt utredningen bör nivån på schablonbeloppet därför sänkas för att begränsa möjligheterna till skattemässig inkomstomvandling. En sådan sänkning bör kunna ske utan att förenklingsregelns syfte åsidosätts.

Vid avvägningen av den nivå som bör gälla måste hänsyn tas till att förenklingsregeln har en viktig funktion i företag med litet kapital och få anställda. Vidare bör beaktas att regeln har betydelse för att lindra de tröskeleffekter som kan uppkomma i de fall då en företagare inte kan uppfylla löneuttagskravet för att få tillämpa bestämmelserna om lönebaserat utrymme. Förenklingsregeln kan till viss del även anses återspegla risken att investera i mindre fåmansföretag i vilka företagarens lön är relativt låg. Det är då ofta också fråga om nystartade företag. Beloppet bör därför inte bestämmas till ett så lågt belopp att förenklingsregeln funktion kraftigt försämras. Enligt utredningen är det således viktigt att uppnå en bra balans mellan å ena sidan syftet att skapa positiva effekter som ökat entre-

²⁴ Uppgifterna är för 2014 i 2016 års prismet.

prenörskap, fler arbetstillfällen och högre tillväxt och å andra sidan syftet att förhindra inkomstomvandling.

Tidigare höjningar av schablonbeloppet har motiverats med att det ska förenkla för ägarna av de mindre fåmansföretagen. Även om nivån på schablonbeloppet inte i sig medför en förenkling påverkar den antalet företag som kan använda regeln vilket ger förenklingsvinster för företagarkollektivet och skatteadministrationen.

Den maximala skattelättnaden som förenklingsregeln skulle kunna åstadkomma jämfört med huvudregeln beräknades vid införandet till cirka 18 800 kronor.²⁵ Inkomståret 2017 kan den maximala skattelättnaden som förenklingsregeln kan uppgå till jämfört med huvudregeln – förutsatt att ett lönebaserat utrymme inte ingår – beräknas till cirka 63 200 kronor.²⁶ Om skatteuttaget inom gränsbeloppet ändras till 25 procent i enlighet med utredningens förslag och en återgång sker till den nivån på schablonbeloppet som gällde när regeln infördes 2006, dvs. ett och ett halvt inkomstbasbelopp, skulle den maximala skattelättnaden inkomståret 2017 bli högst 29 382 kronor jämfört med huvudregeln.²⁷

Vid en nivå på två inkomstbasbelopp skulle den maximala skattelättnaden med samma förutsättningar bli 39 760 kronor.²⁸ Om schablonbeloppet bestäms till 1,75 inkomstbasbelopp blir den maximala skattelättnaden 34 571 kronor.²⁹

Utredningen anser mot bakgrund av vad som anförts ovan om risken för inkomstomvandling att en sänkning av schablonbeloppet till motsvarande den nivå som rådde när reformen genomfördes 2006, dvs. till 1,5 inkomstbasbelopp, skulle kunna vara en lämplig avvägning. Det ska dock beaktas att utredningen även föreslår andra förändringar av fördelningsreglerna. Om utredningens förslag om höjning av skatteuttaget inom gränsbeloppet och begränsningar av möjligheterna att använda det lönebaserade utrymmet genomförs anser utredningen att nivån på schablonbeloppet inte bör sättas ned

²⁵ Utgångspunkten för den beräkningen torde ha varit att omkostnadsbeloppet uppgick till det då gällande minimikravet för aktiekapital, 100 000 kronor, att inkomstbasbeloppet uppgick till 43 300 kronor, att statslåneräntan var 5 procent och att högsta marginalskatten var 57 procent.

²⁶ Beräkningen utgår från ett inkomstbasbelopp på 59 300 kronor, en statslåneränta på en procent och en marginalskatt på 60 procent. Det ger:

$$2,75 \times 59\,300 - 50\,000 \times (0,01 + 0,09) \times 0,60 - 0,20 = 63\,230.$$

$$27 \quad 1,5 \times 59\,300 - 50\,000 \times (0,01 + 0,09) \times 0,60 - 0,25 = 29\,382.$$

$$28 \quad 2 \times 59\,300 - 50\,000 \times (0,01 + 0,09) \times 0,60 - 0,25 = 39\,760.$$

$$29 \quad 1,75 \times 59\,300 - 50\,000 \times (0,01 + 0,09) \times 0,60 - 0,25 = 34\,571.$$

mer än till 1,75 inkomstbasbelopp. Det är en nivå som minskar utrymmet för inkomstomvandling och som skapar legitimitet för regeln samtidigt som nivån fortfarande är så pass hög att den fortfarande fyller en viktig funktion i företag med litet kapital och få anställda.

9.4.2 Ett tak för schablonbeloppet

Utredningens bedömning: Det bör inte införas ett tak för schablonbeloppet.

Utredningen har övervägt om det bör införas ett takbelopp vid tillämpning av förenklingsregeln som innebär att årets gränsbelopp för en andelsägare inte får beräknas till högre belopp än vad som motsvarar dennes omkostnadsbelopp. Det skulle innebära att andelsägaren inte kan få ett högre gränsbelopp än den faktiska anskaffningsutgiften, dvs. vad denne betalat för aktierna med tillägg för ovillkorade aktieägartillskott till företaget.

En sådan bestämmelse skulle medföra att i ett företag med 50 000 kronor i aktiekapital skulle högsta gränsbelopp bli 50 000. Genom begränsningen undviks att schablonbeloppet kan vara flera gånger högre än det kapital som ägarna tillskjutit till bolaget eller betalat för aktierna vid ett förvärv efter bolagets bildande. Det minskar också något den maximala skattelättnad som en tillämpning av förenklingsregeln ger.

Även om det inte skulle förhindra skatteplanering med förenklingsregeln genom omstrukturering såsom det som beskrivs i avsnitt 9.3.2 skulle en sådan förändring dock innebära att kostnaden för den typen av upplägg blir högre om andelsägaren vill uppnå det högsta gränsbeloppet.

Ett tak för schablonbeloppet skulle utgöra ett incitament för andelsägare i fåmansföretag att stärka det egna kapitalet och därmed även kapitaliseringen i bolagssektorn. En stärkt soliditet kan öka motståndskraften vid ekonomiska nedgångar och är därför generellt sett positivt ur ett samhälleligt perspektiv.

En nackdel med förslaget är att den som tillämpar förenklingsregeln måste beräkna ett omkostnadsbelopp. Därmed skulle det vara fråga om samma beräkning som sker vid tillämpning av huvudregeln utan beräkning av lönebaserat utrymme. Förenklingsregelns enkelhet skulle därmed minska avsevärt.

En ytterligare invändning mot taket är att dess funktion blir begränsad då omkostnadsbeloppet kan höjas genom kapitaltillskott så att omkostnadsbeloppet når upp till schablonbeloppet. I den mån tillskottet medför en ökad möjlighet för delägaren att utnyttja förenklingsregel överstiger skattelättnaden kapitalkostnaden.

Enligt utredningen är tanken med ett tak tilltalande då det skapar en viss symmetri mellan satsat kapital och kapitalavkastningen. Mot detta ska vägas att förenklingsaspekten av regeln till stor del går förlorad och att takets faktiska effekt på att minska utrymmet för inkomstomvandling torde vara begränsat. Utredningen anser därför att ett tak för schablonbeloppet inte bör införas.

9.4.3 Aktivitetskrav på företagsnivå

Utredningens bedömning: Det bör inte införas ett aktivitetskrav på företagsnivå.

Såsom redovisats i avsnitt 9.3.2 finns ett antal företag där ingen aktiv verksamhet bedrivs. En av förklaringarna kan vara att andelsägaren egentligen är passiv och därmed inte borde omfattas av reglerna i 57 kap. IL.

En möjlighet att begränsa en sådan oriktig tillämpning av reglerna kan vara att införa ett aktivitetskrav på företagsnivå för att få använda förenklingsregeln. Ett sådant krav kan knytas antingen till företagets omsättning eller till företagets löneutbetalningar. Omsättning eller löneutbetalningar i indirekt ägda fåmansföretag bör naturligtvis också beaktas. Ett problem med ett krav på visst löneuttag kan vara att det är svårt att uppfylla i ett inledningsskede på grund av låg lönsamhet eller att det ännu inte finns personal anställd i företaget. Den möjlighet som enligt nuvarande regler finns för ägare till nystartade företag att bygga upp ett sparutdelningsutrymme skulle då gå förlorad. Det skulle på motsvarande sätt vara svårt att bestämma ett omsättningskrav. I ett uppbyggnadsskede kan ett företags omsättning beroende på typ av verksamhet vara i det närmaste obefintlig. För det fall kravet på omsättning sätts lågt kan det dessutom uppfyllas relativt enkelt även om det i praktiken nästan inte förekommer någon verksamhet i företaget.

Regelproblematik eller bevisproblematik?

Om det är riktigt att förenklingsregeln används av skattskyldiga till en inte obetydlig del för att beräkna gränsbelopp på andelar som egentligen inte är kvalificerade kan det ifrågasättas om problemet verkligen ska lösas genom ändrade beskattningsregler. Problemet att skattskyldiga lämnar felaktiga uppgifter är i första hand ett utrednings- och ett bevisproblem.

Det bör naturligtvis undvikas att beskattningsregler utformas så att de blir svårtillämpade. Men om företagens aktivitet är enklare att utreda än ägarnas kan ett aktivitetskrav på företagsnivå vara motiverat trots att det ligger en bevisproblematik i botten.

Ett aktivitetskrav på företagsnivå som knyter an till företagets omsättning eller utbetalning av löner kräver emellertid att Skatteverket tar in uppgifter om omsättning eller löneutbetalningar. I de fall sådana uppgifter visar att det inte förekommer någon aktivitet i ett företag skulle de lika gärna kunna läggas till grund för bedömningen att ägaren av företaget inte är en aktiv ägare. Bedömningen att andelarna inte är kvalificerade kan alltså göras redan med stöd av nuvarande bestämmelser. Det skulle i så fall exempelvis räcka med att andelsägarna lämnar fler uppgifter, eventuellt samma uppgifter som de skulle behöva lämna för tillämpningen av ett krav på aktivitet på företagsnivå beroende på hur ett sådant aktivitetskrav skulle utformas.

En delägare i ett fåmansföretag ska i en inkomstdeklaration lämna de uppgifter som Skatteverket behöver för att kunna tillämpa bestämmelserna om utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar i 57 kap. IL.³⁰ Skatteverket får meddela ytterligare föreskrifter om vilka uppgifter som ska lämnas i inkomstdeklarationen för att verket ska kunna fatta riktiga beslut om slutlig skatt och beslut om pensionsgrundande inkomst.³¹ Det krävs således inte någon ändring av lag eller förordning för att Skatteverket ska kunna begära in ytterligare uppgifter från de skattskyldiga.

Fram till och med inkomståret 2005 innehöll K10-blanketten frågan: "Har ni/någon er närstående varit verksam, direkt eller indirekt, i företaget i betydande omfattning under året eller något av

³⁰ 31 kap. 29 § skatteförfarandelagen (2011:1244).

³¹ 6 kap. 17 § skatteförfarandeförordningen (2011:1261).

de fem år som närmast föregått inkomståret?”. Frågan besvarades genom ett kryss i en ja- eller en nej-ruta. Numera lämnas svaret på den frågan – eller rättare sagt på frågan om andelarna är kvalificerade eller inte – genom att andelsägaren lämnar antingen en K10- eller en K12-blankett. Möjligen bör Skatteverket överväga att en fråga av liknande slag återinförs på blanketterna.

Utredningen anser således att nuvarande bestämmelser redan i dag är tillräckliga för att förhindra att skattskyldiga beräknar gränsbelopp på andelar som egentligen inte är kvalificerade. Det är såsom anförts ovan snarare en kontrollfråga för Skatteverket.

Ändrad kapitalskattesats

För det fall skattesatsen för utdelning och kapitalvinst inom gränsbeloppet ändras till att beskattas med 25 procent medför det att skattenivån blir densamma för kvalificerade och okvalificerade andelar. Därigenom finns det inte längre något intresse för andelsägarna att få andelarna kvalificerade för att tillgodogöra sig utdelning upp till gränsbeloppet.

För att bestämmelserna om underprisöverlåtelser ska vara tillämpliga förutsätts i vissa fall att andelarna är kvalificerade, se 23 kap. 19 § IL. I dessa fall kan det fortfarande finnas ett intresse av att andelar behandlas som kvalificerade. Men det är en fråga som får lösas vid rättstillämpningen.

Trädabolag

Att ingen verksamhet bedrivs i ett företag behöver inte bero på att andelarna är felaktigt behandlade som kvalificerade utan kan, som berörts i avsnitt 9.3.2, vara en följd av att en tidigare aktiv ägares andelar är fortsatt kvalificerade under fem år efter att verksamheten i ett företag upphört. Ägaren kan under denna period varje år ta utdelning med tillämpning av förenklingsregeln.

Om ett aktivitetskrav på företagsnivå införs skulle det förhindra att utdelning kan ske med tillämpning av förenklingsregeln under de fem åren företaget ligger i träda. För det fall skattesatsen för utdelning inom gränsbeloppet ändras till 25 procent medför det att skattenivån är densamma som efter att fem år förflutit. Den skatte-

fördel som det innebär för företagaren att kunna dela ut medel upp till gränsbeloppet för respektive år under tiden bolaget ligger i träda kan dock enligt utredningen inte anses utgöra skäl nog för att införa ett aktivitetskrav på företagsnivå.

Ett annat problem gäller de ägare till kvalificerade andelar som tillämpar huvudregeln i ett fåmansföretag och som bildar ett extra bolag för kapitalförvaltning och tar ut en del av avkastningen med tillämpning av förenklingsregeln. Andelarna i det nybildade bolaget är ofta kvalificerade på grund av bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet i 57 kap. 4 § IL. Fördelarna med ett sådant förfarande kan dock motverkas genom det förslag som utredningen presenterar i avsnitt 9.4.4. I sammanhanget bör också beaktas att det finns risk för att den som använder ett extra bolag för kapitalförvaltning skulle kunna kringgå ett aktivitetskrav. Ett krav på omsättning eller löneuttag kan uppfyllas genom att låta en del av omsättningen eller löneutbetalningarna ske i det bolaget.

Sammanfattande bedömning

Utredningen anser att det i första hand är en kontrollfråga för Skatteverket om uppgiften att en andel är kvalificerad stämmer. För det fall skattenivån blir densamma för kvalificerade och okvalificerade andelar finns det inte längre något incitament att få beräkna gränsbelopp på andelar som egentligen inte är kvalificerade. Inte heller fördelen att kunna tillgodogöra sig medel upp till gränsbeloppet under den tid ett bolag ligger i träda innan försäljning motiverar enligt utredningen ett aktivitetskrav. Problematiken med att ett extra bolag används för kapitalförvaltning kan som berörts ovan vara svår att förhindra med ett aktivitetskrav. Utredningen anser därför inte att det bör införas ett aktivitetskrav på företagsnivå.

9.4.4 En person får inte använda både förenklingsregeln och huvudregeln

Utredningens förslag: Årets gränsbelopp enligt förenklingsregeln får beräknas för andelar i endast ett företag. Den som tillämpat förenklingsregeln avseende andelar i ett företag får inte beräkna årets gränsbelopp för andelar i andra företag.

Såsom anförts ovan har förenklingsregeln tillkommit för företag med litet kapital och ett fåtal anställda. Dessa förhållanden gäller inte minst nystartade företag. Syftet är dels att sådana företag inte ska behöva använda den mer komplicerade huvudregeln, dels att löneunderlagsregeln har ett begränsat värde under ett start- eller expansionskede eftersom kravet på eget löneuttag kan vara svårt att uppfylla.

Under såväl 2013 som 2014 var det omkring 11 000 delägare som beräknade årets gränsbelopp enligt förenklingsregeln för andelar i ett företag och som i minst ett annat företag beräknade årets gränsbelopp enligt huvudregeln med tillämpning av lönebaserat utrymme. En ägare till kvalificerade andelar som tillämpar huvudregeln i ett fåmansföretag kan således bilda ett extra bolag för kapitalförvaltning och ta ut en del av vinsten med tillämpning av förenklingsregeln (se avsnitt 9.3.2).

De förenklingskäl som ligger bakom regeln har inte samma tyngd när en delägare tillämpar huvudregeln i ett företag, särskilt inte om denne beräknar ett lönebaserat utrymme. En person som driver flera företag bör antingen själv vara så pass insatt i 3:12-reglerna att denne inte av förenklingskäl har behov av att kunna tillämpa förenklingsregeln eller ha rådgivare som besitter denna kunskap. Ägande i flera företag talar således emot att andelsägaren behöver använda den generösa förenklingsregeln. För det fall andelsägaren väljer att använda förenklingsregeln i ett av företagen anser utredningen att denne ska vara förhindrad att beräkna gränsbelopp i andra företag under året.

En sådan bestämmelse skulle dessutom motverka att ägare till kvalificerade andelar bildar ett extra bolag för kapitalförvaltning, bl.a. för pensionsändamål, som kan dela ut en del av vinsten med tillämpning av förenklingsregeln.

En nackdel med den föreslagna regleringen är att en andelsägare som tillämpar huvudregeln i ett företag och som avser att påbörja ytterligare en verksamhet i ett annat företag inte kan tillämpa förenklingsregeln i detta företag. Väljer andelsägaren att använda förenklingsregeln i det nystartade företaget kan denne inte beräkna något gränsbelopp i det andra företaget.

Utredningen konstaterar dock att begränsningar finns redan i dag. Om en andelsägare tillämpar förenklingsregeln i ett företag är denne på grund av bestämmelsen i 57 kap. 11 a § IL förhindrad att tillämpa förenklingsregeln i ytterligare ett företag. Andelsägaren kan då endast tillämpa förenklingsregeln i det nystartade företaget om denne går över till att tillämpa huvudregeln i det gamla företaget.

Den föreslagna regleringen kommer, liksom den nu gällande bestämmelsen i 57 kap. 11 a § IL, att till viss del träffa transaktioner som inte sker i skatteundandragande syfte. Utredningen har därför övervägt att begränsa tillämpningsområdet till de fall då verksamheten i det nystartade företaget är av samma eller likartad slag som i det sedan tidigare bedrivna företaget. Med den rättspraxis som utvecklats vid tillämpningen av bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet i 57 kap. 4 § IL skulle dock dessa förutsättningar ofta var uppfyllda när en ny verksamhet påbörjas. I tveksamma fall skulle regleringen kunna leda till nya gränsdragningsproblem. Utredningen anser därför att någon koppling till rekvisitet samma eller likartad verksamhet inte bör införas. Av förenklings-skäl bör den föreslagna begränsningen vara lika enkel att tillämpa som den nu gällande.³²

Sammanfattningsvis anser utredningen att möjligheterna för en företagare att utnyttja förenklingsregeln i ett bolag, som exempelvis bedriver kapitalförvaltning, samtidigt som denne bedriver verksamhet i ett annat bolag bör upphöra. En begränsning bör därför införas som innebär att en andelsägare som tillämpat förenklingsregeln avseende andelar i ett företag inte får beräkna årets gränsbelopp i andelar i andra företag.

³² Jfr prop. 2011/12:1, s. 435.

10 Takreglerna

10.1 Inledning

Utredningen ska enligt direktiven analysera lämpliga förändringar av takreglerna för beskattning av utdelning respektive kapitalvinst i inkomstslaget tjänst.

I avsnitt 10.2 redogörs först för motiven bakom införandet av takbelopp för kapitalvinster och utdelningar samt för viktigare ändringar som genomförts efter reglernas tillkomst. I det följande avsnittet 10.3 avgränsas vilka frågor som bör behandlas för att kunna ta ställning till eventuellt lämpliga förändringar av takreglerna. Därefter analyseras och lämnas förslag på förändringar av takreglerna i avsnitt 10.4–10.9.

10.2 Bakgrund

10.2.1 Takbelopp för kapitalvinster

När de ursprungliga 3:12-reglerna skulle införas uppmärksammades att en schablonmässig fördelning mellan inkomstslagen kapital och tjänst kunde leda till en allt för hård beskattning i samband med att ett fåmansföretag såldes. En särskild undantagsbestämmelse infördes därför som innebar att bestämmelserna om kapitalvinst inte skulle tillämpas i den mån den skattskyldige visade att vinsten med hänsyn till gjorda löneuttag, antalet anställda, företagets verksamhet och tillgångar samt övriga omständigheter inte var hänförlig till den skattskyldiges eller någon honom närstående arbetsinsats.

I propositionen gav föredragande statsrådet bl.a. följande motivering till undantagsbestämmelsen.¹

¹ Prop. 1989/90:110. *Om reformerad inkomst- och företagsbeskattning, Del 1, s. 469.*

Det ligger i sakens natur att förutsättningar för att slippa extra beskattning inte kan anses föreligga i fråga om företag som just bygger på en arbetsinsats, som t.ex. konsult- eller andra s.k. kunskapsföretag. I andra fall måste en sammanvägning göras av samtliga omständigheter. Enbart stora löneuttag bör inte medföra något automatiskt undantag från extrabeskattningen. Å andra sidan kan naturligtvis små löneuttag inte utan vidare tas som bevis för att arbetsinkomster har sparats i företaget. Säljare av företag som har drivits under lång tid, med många anställda och med stor substans t.ex. i form av fastigheter, inventarier och lager bör ha de största möjligheterna att undvika extrabeskattnings av åtminstone en del av en reavinst. Antalet anställda samt substansens storlek och karaktär måste naturligtvis ställas i relation till företagets storlek. Den som bedrivit en mindre affärsrörelse i en av bolaget ägd fastighet skall således inte extrabeskattas för värdestegring på fastigheten även om rörelsen aldrig medgivit några stora löneuttag under förutsättning att uttaget av kapitalbeskattad utdelning varit lågt.

Om vinstmedel används för inköp av t.ex. fastigheter och aktier som ren kapitalplacering får man vara mera restriktiv. Mycket talar då för extrabeskattnings av såväl anskaffningskostnaden som eventuell värdestegring. Även i dessa fall måste man emellertid hålla syftet med den extra beskattningen i minnet. Det är enbart avkastningen av ägarens och hans närståendes arbetsinsatser som skall träffas av de särskilda reglerna. Företagets kapitalplaceringar kan ju också finansieras med pengar som är avkastning av tillgångar med annat ursprung vilket kan indikeras av låga utdelningar.

Undantagsbestämmelsen ansågs emellertid vara oklar och leda till osäkerhet om den framtida beskattningen i enskilda fall. Bestämmelsen ersattes därför snart av en bestämmelse med ett beloppstak för hur stor kapitalvinst som ska beskattas i inkomstslaget tjänst.

I propositionen med förslag till bestämmelsen om takbelopp anfördes att bestämmelsen hade samma syfte som den tidigare undantagsbestämmelsen, dock att den skulle bli enklare att tillämpa. Efter en redogörelse för de tillämpningssvårigheter och den osäkerhet om den framtida beskattningen som den ursprungliga undantagsbestämmelsen riskerade föra med sig anfördes följande.²

Mot denna bakgrund föreslår jag att undantagsregeln slopas och ersätts med en enkel och begriplig regel som i största möjliga utsträckning eliminerar osäkerheten om hur framtida reavinsterna skall beskattas.

Ett av motiven för undantagsregeln var att reavinsterna inte skulle beskattas som arbetsinkomst i sin helhet när vinsten var så stor att den uppenbarligen inte kan utgöra sparad arbetsinkomst. En mera hanter-

² Prop. 1990/91:54. *Om kvarvarande frågor i reformeringen av inkomst och företagsbeskattningen, m.m.*, s. 222.

bar regel som ger avsedda effekter bl.a. i sådana fall är att införa en övre gräns för hur stor inkomst som skall redovisas i inkomstslaget tjänst vid försäljning av aktier i fåmansföretag.

När det gäller takbeloppets nivå gjordes i propositionen följande överväganden.³

Nivån för det belopp som maximalt skall redovisas i inkomstslaget tjänst bör väljas med hänsyn till att en alltför hög gräns kan leda till överbeskattning vid höga faktiska kapitalinkomster medan en alltför låg gräns kan leda till att personer med höga faktiska arbetsinkomster, som t.ex. framgångsrika advokater, mäklare och läkare, kan få en ur likformighets- och rättvisesynvinkel alltför låg skatt när arbetet utförs inom ett fåmansföretag.

En omständighet som bör beaktas vid denna avvägning är att de särskilda reglerna i princip leder till högre skatt för aktier i fåmansföretag endast för personer som har ca 50 % marginalsatt, dvs. för personer som har en taxerad förvärvsinkomst på minst ca 180 000 kr år 1991. Övriga personer inkl. flertalet småföretagare har en marginalsatt på ca 30 % både för inkomstslaget tjänst och för inkomstslaget kapital, samtidigt som övrigt skatteuttag i företaget är ganska likvärdigt, vilket leder till att fördelningen mellan de två inkomstlagen har mindre betydelse. Taket avseende det belopp som maximalt skall redovisas i inkomstslaget tjänst bör därför i första hand utformas med tanke på personer som har förhållandevis höga förvärvsinkomster. Beloppstaket bör uttryckas i basbelopp då reglerna bör bli bestående under en lång tid. Ett beloppstak uttryckt i basbelopp är rimligt även när det gäller arbetsinkomster som ligger långt tillbaka i tiden eftersom arbetsinkomster som sparas i bolaget i princip växer med ränta på ränta och således normalt ökar något snabbare än basbeloppet.

Ett beloppstak motsvarande sparade arbetsinkomster på sammanlagt 200 basbelopp täcker in årliga sparade arbetsinkomster på upp till 20 basbelopp (594 000 kr år 1990) vid 10 års arbete i bolaget, på upp till 10 basbelopp (297 000 kr) vid 20 års arbete i bolaget samt på upp till ca 6,67 basbelopp (198 099 kr) vid 30 års arbete i bolaget. Om endast en person i närståendekretsen arbetar i företaget motsvarar detta en förhållandevis hög sparad arbetsinkomst medan gränsen kan vara förhållandevis låg när flera närstående arbetar i företaget.

Som nämnts ovan redovisas hälften av reavinsten utöver normal kapitalavkastning i inkomstslaget tjänst. Ett beloppstak motsvarande sparade arbetsinkomster på sammanlagt 200 basbelopp innebär således ett tak för den reavinst som redovisas i inkomstslaget tjänst på 100 basbelopp (2,97 miljoner kr år 1990).

³ A. prop. s. 223.

Takregeln för kapitalvinst har efter den nu berörda ändringen behållit sitt grundläggande innehåll även om den har genomgått flera lagtekniska justeringar, bl.a. till följd av andra lagändringar. Exempelvis kortades tioårsperioden till en femårsperiod i samband med att karenstiden för kvalificerade andelar sänktes till fem år.

I samband med 2006 års ändringar i 57 kap. inkomstskattelagen (1999:1229), IL, placerades bestämmelsen i 22 §. Då angavs även att takbeloppet gäller för kapitalvinster på andelar i ett och samma företag. Ett nytt stycke lades också till där det anges att även kapitalvinster som redovisas av närstående i andra EES-länder ska beaktas om beskattningen där motsvarar den beskattning som skulle ha skett i Sverige.⁴

10.2.2 Takregel för utdelning

År 2012 infördes en bestämmelse om takbelopp för utdelning som placerades i 57 kap. 20 a § IL. Detta takbelopp bestämdes till 90 inkomstbasbelopp och avser – till skillnad från takbeloppet för kapitalvinst – endast de utdelningar som lämnats under ett beskattningsår.

Behovet av ett särskilt takbelopp för utdelning utvecklades i propositionen enligt följande.⁵

[De nuvarande] reglerna leder i vissa fall till att utdelningar beskattas hårdare än kapitalvinster. Detta kan skapa incitament för ägare av kvalificerade andelar att helt eller delvis avyttra bolaget i stället för att tillgodogöra sig avkastningen i bolaget genom utdelningar. I samhälls-ekonomiskt hänseende kan detta leda till snedvridningar bland annat genom i övrigt opåkallade avyttringar och genom s.k. inlösningseffekter. (...)

Ägare av företag med många anställda kan utnyttja löneunderlagsregeln för att uppnå låg beskattning. Framgångsrika innovatörer med få anställda gynnas inte av denna regel på samma sätt. På grund av den befintliga takregeln för kapitalvinst kan dock dessa undgå att bli tjänstebeskattade genom att genomföra s.k. interna aktieöverlåtelser. Dagens regelverk skapar således incitament för ägare till kvalificerade andelar att avyttra företaget (internt) i stället för att tillgodogöra sig avkastningen genom utdelning.

I promemorian görs bedömningen att en takregel för beskattning av utdelning i inkomstslaget tjänst till viss del skulle komma till rätta med

⁴ SFS 2005:1136.

⁵ Prop. 2011/12:1. *Budgetpropositionen för 2012*, s. 431 och 433.

detta problem. En sådan regel bedöms även göra det mer attraktivt att förlägga högavkastande innovativ verksamhet i Sverige. Regeringen delar denna bedömning. (...)

Regeringen konstaterar att det inte är möjligt att uppskatta omfattningen av skatteplaneringen med interna andelsöverlåtelser. Förslaget om en takregel för utdelning är emellertid en åtgärd som gynnar och förenklar för företagen och därför bör genomföras oavsett omfattningen av dessa kringgåenden.

Angående nivån för takbeloppet för utdelning gjordes i propositionen följande överväganden.⁶

Regeringen anser att det är viktigt att undvika att det skapas nya incitament att kringgå reglerna. Reglerna för utdelning bör därför i princip inte vara förmånligare än de som gäller för kapitalvinst. Detta talar för att nivån på takregeln inte bör sättas lägre än 100 inkomstbasbelopp. Å andra sidan beaktas avyttringar under en sexårsperiod vid kapitalvinster. Det kan därför vara motiverat att bestämma nivån i takregeln för utdelningar något lägre än till 100 inkomstbasbelopp. Regeringen anser därför att nivån i stället bör sättas till 90 inkomstbasbelopp.

Samtidigt som den nya bestämmelsen om takbelopp för utdelning infördes klargjordes i båda takbeloppsbestämmelserna att prövningen av vilka närstående som ingår i samma närståendekrets ska göras med utgångspunkt från den äldsta delägaren och att den som räknats in i en närståendekrets inte ska räknas in i någon annan närståendekrets.

10.3 Vilka avgränsningar bör övervägas avseende takbeloppet?

Av redogörelsen i avsnitt 10.2.1 framgår att syftet med takbeloppet för kapitalvinster är att förhindra att vinster tjänstebeskattas trots att de på grund av sin storlek typiskt sett endast till en mindre del utgör sparade arbetsinkomster. Med andra ord är strävan att åstadkomma en bättre approximation av vad som utgör kapital- respektive arbetsinkomst vid en slutlig avyttring än vad bestämmelserna om gränsbelopp ensamma kan ge.

Den nuvarande takregeln för kapitalvinster bygger på tanken att tjänstebeskattningen av en kapitalvinst bör minskas om en tidigare

⁶ A. prop. s. 432.

kapitalvinst delvis har tjänstebeskattats. En del av de eventuellt sparade arbetsinkomsterna kan då sägas ha blivit beskattade som ”arbetsinkomster”.

På motsvarande sätt skulle man kunna tänka sig att tidigare löneuttag och tjänstebeskattade utdelningar fick räknas av. Även sådana inkomster minskar eventuellt sparade arbetsinkomster i företaget.

Det går att identifiera två renodlade alternativ. Det första alternativet är att den kapitalvinst eller utdelning som är föremål för prövning i sig måste vara så stor att den tjänstebeskattade delen når upp till takbeloppet. Det skulle innebära att man vid prövningen inte tar hänsyn till några tidigare inkomster.

Det andra renodlade alternativet av motsatt slag är att den aktuella kapitalvinsten eller utdelningen ska bedömas tillsammans med alla egna och närståendes tidigare tjänstebeskattade inkomster från företaget, dvs. kapitalvinster, utdelningar och löner, under hela andelsägarens innehavstid. Det senare alternativet innebär att när närståendekretsens sammanlagda tjänstebeskattade inkomster från företaget nått upp till takbeloppet, så beskattas alla ytterligare kapitalinkomster under den återstående innehavstiden i inkomstslaget kapital.

Den nuvarande regleringen överensstämmer inte med något av de här alternativen. Tjänstebeskattade kapitalvinster och utdelningar beskattas var för sig. Löner får över huvud taget inte beaktas. Kapitalvinster får beaktas under beskattningsåret och en femårsperiod dessförinnan och hänsyn tas till samtliga tjänstebeskattade avyttringar inom närståendekretsen inom denna period. Endast beskattningsåret beaktas avseende utdelningar och hänsyn tas till tjänstebeskattade utdelningar inom närståendekretsen. Takbeloppet är 100 inkomstbasbelopp för kapitalvinster och 90 inkomstbasbelopp för utdelningar.

Enligt utredningen bör det övervägas om det finns ett behov av takbelopp och om de i så fall bör utformas på annat sätt än för närvarande. Det innebär att utredningen behöver ta ställning till

- om takbelopp behövs,
- vilka typer av tidigare tjänstebeskattade inkomster (lön, utdelning och kapitalvinst) som det finns skäl att beakta,
- om takbeloppet ska vara gemensamt för de inkomster som ska omfattas av reglerna,

- vilka eventuella avgränsningar i tiden som behöver göras (för närvarande förekommer en ettårsgräns för utdelning och en sexårsgräns för kapitalvinst),
- vilken nivå som bör gälla för takbeloppet, samt
- i vilken utsträckning närståendes inkomster bör beaktas.

10.4 Det behövs ett takbelopp

Utredningens bedömning: Bestämmelserna om gränsbelopp bygger på schabloner som i vissa fall kan medföra att alltför stora belopp beskattas i inkomstslaget tjänst. Det behövs därför alltså ett takbelopp för att kunna åstadkomma en god approximation av vad som utgör kapital- respektive arbetsinkomst.

Ett av problemen som takreglerna är avsedda att lösa är att de schabloner som bestämmelserna om kapitalbaserat utrymme, lönebaserat utrymme och sparutdelningsutrymme innehåller ibland kan medföra att stora belopp beskattas i inkomstslaget tjänst. När dessa belopp inte uppfattas som arbetsinkomster kan beskattningen framstå som stötande. 3:12-reglerna omfattar företag med alltifrån en ensam delägare till över hundra delägare, företag med inga anställda till över tusen anställda, liksom företag med liten substans och sådana med stor substans i form av exempelvis fastigheter, inventarier och lager etc. Det är därför inte möjligt att på ett enhetligt sätt beskriva de situationer då bestämmelserna om gränsbelopp kan leda till att alltför stora belopp beskattas i inkomstslaget tjänst. Två typfall kan identifieras.

Det ena, som nämndes i förarbetena när bestämmelsen infördes avser säljare av företag som har drivits under lång tid, med många anställda och med stor substans.⁷ Det kan diskuteras i vilken utsträckning takregeln fortfarande behövs i dessa fall eftersom klyvningsrätten sedan dess har höjts och gränsbeloppet numera även inkluderar ett lönebaserat utrymme.

⁷ Prop. 1989/90:110, del 1, s. 469.

Det andra fallet som bestämmelserna om gränsbelopp ofta inte förmår att fånga in på ett adekvat sätt är när framgångsrika innovationsföretag säljs. Förhållandena i dessa företag är snarast de motsatta jämfört med när framgångsrika företag av mer traditionellt snitt säljs. Ett innovationsföretag har ofta drivits under kort tid, med få anställda och med liten substans. Försäljningssumman kan dock vara mycket stor.

Om det hade varit möjligt att på ett enhetligt sätt ange de fall då alltför stora belopp beskattas i tjänst hade det räckt med förändringar av gränsbeloppsbestämmelserna för att täcka in dessa fall. Eftersom det enligt utredningen inte synes realistiskt att utforma gränsbeloppsbestämmelser som ger ett rimligt utfall i alla avyttringssituationer blir slutsatsen att det fortfarande finns ett behov av en takregel vid avyttringar.

Med denna utgångspunkt behövs en motsvarande regel vid utdelningar för att undvika att en förmånligare behandling av kapitalvinster leder till att företag avyttras internt i stället för att utdelning lämnas.

Reglerna om takbelopp för kapitalvinster och utdelningar ska närmast ses som en slags ventil för att undvika överbeskattning av riktigt höga kapitalinkomster som inte låter sig hanteras av huvudregleringen i 3:12-systemet. En tillämpning av takregler ska därmed bidra till en godtagbar approximation av vad som utgör kapitalrespektive arbetsinkomst.

10.5 Vilka tjänstebeskattnade inkomster bör beaktas?

Den nuvarande regleringen innebär att ifråga om kapitalvinster beaktas även kapitalvinster som tjänstebeskattnats under tidigare år medan endast beskattningsårets utdelningar beaktas vid tillämpningen av takregeln för utdelningar. Ur ett principiellt perspektiv finns det inte något skäl för en sådan uppdelning. Om en tjänstebeskattnad inkomst är av samma slag eller av ett annat slag än den som prövas kan inte ha någon betydelse. I princip borde alltså ett gemensamt takbelopp för kapitalvinster och utdelningar införas.

10.5.1 Tidigare synpunkter avseende ett gemensamt takbelopp

Frågan om ett gemensamt takbelopp för kapitalvinster och utdelningar har utretts tidigare. Ett gemensamt takbelopp skulle innebära att tidigare tjänstebeskattade utdelningar, ibland kallade överutdelningar, får räknas av från takbeloppet när det ska prövas om en senare kapitalvinst överstiger takbeloppet. På motsvarande sätt skulle tidigare tjänstebeskattade kapitalvinster få räknas av vid prövningen av en senare utdelning.

Inför 2006 års reform övervägdes frågan om ett gemensamt takbelopp. Det avvisades dock. Expertgruppen anförde i sin promemoria följande.⁸

Ett möjligt reformalternativ skulle vara att utvidga 100-basbeloppsregeln – eventuellt med en justering av nivån – till att inkludera även överutdelning. I denna ram bör i princip också inkluderas ägarens löneuttag utöver gränsen för statlig inkomstskatt. En sådan utvidgad regel skulle motverka kvarvarande incitament till förmån för avyttring eftersom varje utdelnings- eller lönekrona i princip skulle avräknas mot ramen och medföra att andelen kapitalbeskattad kapitalvinst vid en framtida avyttring kommer att öka.

En regel av detta slag skulle emellertid innebära att 3:12-reglerna skulle bli än mer komplexa än i dag. Det skulle exempelvis bli nödvändigt att löpande registrera överutdelningar och löneuttag. I princip skulle en sådan registrering behöva ske från det år andelar förvärvas till dess att de avyttras. Dessutom skulle progressiviteten i arbetsinkomstbeskattningen för ägare med hög intjäningsförmåga sättas ur spel.

Frågan om ett gemensamt takbelopp för utdelning och kapitalvinst behandlades vid det här tillfället tillsammans med frågan om även tidigare löneuttag borde beaktas. Om frågan begränsas till att endast avse huruvida tidigare utdelningar ska beaktas vid prövningen av en kapitalvinst och omvänt när det gäller utdelningar, skulle komplikationerna bli mindre.

⁸ Finansdepartementet, expertgruppens rapport 2005-01-26. *Promemorian Reformerad ägarbeskattning – effektivitet, prevention, legitimitet*, s. 65. Se även prop. 2005/06:40. *Reformerade beskattningsregler för ägare i fåmansföretag*, s. 61.

I samband med införandet av takbeloppet för utdelning tog en av remissinstanserna upp frågan om ett sådant gemensamt takbelopp för utdelning och kapitalvinst. Det förslaget avvisades av regeringen med den korta motiveringen att det skulle leda till alltför komplicerade regler.⁹

10.5.2 Ett gemensamt takbelopp för kapitalvinster och utdelningar bör införas

Utredningens förslag: Det införs ett gemensamt takbelopp för kapitalvinster och utdelningar.

Vad gäller beskattning på grund av takreglerna framgår för beskattningsåret 2014 följande. 318 utdelningar om totalt 4,56 miljarder kronor översteg taket på 90 inkomstbasbelopp. 533 kapitalvinster om totalt 2,77 miljarder översteg taket på 100 inkomstbasbelopp.¹⁰ Det är således mindre än tusen andelsägare per år som erhåller utdelningar eller kapitalvinster som är tillräckligt stora för att takregeln ska aktualiseras.

Vad skulle det innebära att vid prövningen av en kapitalvinst beakta även tjänstebeskattad utdelning som lämnats tidigare och, omvänt, vid en utdelning beakta även tidigare tjänstebeskattade kapitalvinster?

Inledningsvis kan konstateras att kapitalvinster ofta avser större belopp. Utdelning lämnas ofta med mindre belopp och med belopp som i sin helhet blir kapitalbeskattade. För att åstadkomma en så korrekt beskattning som möjligt kan det därför vara viktigare att beakta kapitalvinster än utdelningar. Detta gäller oavsett om det är en kapitalvinst eller en utdelning som föranleder prövningen.

Att beakta tidigare kapitalvinster vid prövningen av om takregeln ska tillämpas på en utdelning torde inte innebära några andra komplikationer än när tidigare kapitalvinster beaktas vid prövningen av en kapitalvinst.

Vid prövningen av om takregeln ska tillämpas på en kapitalvinst kan det däremot medföra tillämpningssvårigheter att beakta tidigare

⁹ Prop. 2011/12:1, s. 432.

¹⁰ Skatteverket, rapport 2015-12-17. *Statistik från K10*, s. 7.

utdelningar. Skälet till det är att antalet tillfällen då utdelning lämnas är betydligt fler än de då det uppkommer en kapitalvinst. Delägare redovisar utdelning i nästan femton gånger fler K10-blanketter än kapitalvinst. För beskattningsåret 2014 redovisades 153 020 utdelningar jämfört med 10 726 kapitalvinster på K10-blanketter.

Å andra sidan anpassas ofta utdelningarnas storlek så att de inte ska föranleda tjänstebeskattning. Av de 153 020 utdelningarna beskattningsåret 2014 var det endast 9 472 som beskattades i tjänst. I de 10 726 K10-blanketter som det redovisades kapitalvinst 2014 beskattades 2 840 i inkomst av tjänst.¹¹ Det är således mer än tre gånger vanligare att det redovisas tjänstebeskattad utdelning jämfört med tjänstebeskattad kapitalvinst.

Den problematik som hänger samman med att antalet utdelningar är fler än kapitalvinsterna berör i första hand frågan inom vilken tidsperiod tidigare utdelningar ska få beaktas (se nedan). En förändring som innebär att tjänstebeskattad utdelning som lämnats under avyttringsåret får beaktas tillsammans med en kapitalvinst vid beräkningen av takbeloppet skulle vara relativt enkelt och inte medföra nämnvärda tillämpningssvårigheter.

Ett argument för att beakta tidigare utdelningar vid bedömningen av en kapitalvinst är att det ökar neutraliteten mellan utdelningar och kapitalvinster. De nuvarande reglerna torde medföra ett incitament att avyttra i stället för att ta emot utdelning eftersom kapitalvinsten i vissa fall kan minska det tjänstebeskattade utrymmet under de fem följande åren till skillnad från en utdelning.

En bestämmelse om takbelopp för utdelning fyller en funktion för att underlätta slutlig avyttring av ett företag. Om företaget före överlåtelsen lämnar utdelning med stora belopp minskar priset på företaget. Med nuvarande regler medför ett sådant förfarande att överlåtaren kan komma att beskattas i inkomstslaget tjänst med 190 inkomstbasbelopp. Först beskattas utdelningen med beaktande av takbeloppet för utdelning på 90 inkomstbasbelopp. När kapitalvinsten ska beskattas är gränobeloppet förbrukat. Kapitalvinsten kommer därför att beskattas i sin helhet upp till takbeloppet för kapitalvinst.

För att undvika denna beskattning kan överlåtaren i stället göra en intern överlåtelse av andelarna före den slutliga avyttringen. Skatte-

¹¹ A. rapport s. 7.

planeringen med interna andelsöverlåtelser var just det som var tanken att komma tillrätta med genom införandet av bestämmelsen om ett takbelopp för utdelning. Bestämmelsen fyller denna funktion för de fall då interna överlåtelser genomförs för att göra ett uttag ur bolaget utan att avsikten är att avyttra externt. Bestämmelsen skulle dock fungera bättre vid ett gemensamt takbelopp.

Det bör mot bakgrund av det ovan sagda enligt utredningen införas en gemensam takbeloppsregel som tillämpas såväl när andelar avyttras som när utdelning lämnas. Tjänstebeskattnade kapitalvinster och utdelningar bör få räknas av vid såväl avyttring som utdelning. Nästa fråga utredningen ska ta ställning till är om löneuttag bör få räknas med vid tillämpning av takregeln.

10.6 Tidigare löneuttag bör inte beaktas

Utredningens bedömning: Tidigare löneuttag bör inte beaktas vid tillämpningen av takbeloppsbestämmelserna.

Vid en första anblick kan principiella skäl verka tala för att tidigare löneuttag bör beaktas vid beräkningen av takbeloppet. Löneuttag minskar de sparade arbetsinkomsterna och det kan därför verka rimligt att tidigare löneuttag ska omfattas av takbeloppet för tjänstebeskattnade kapitalinkomster. Det är dock inte så enkelt ens från en principiell utgångspunkt.

I budgetpropositionen för 2012 omtalas takbeloppsregeln som en alternativregel som kan gynna framgångsrika innovatörer med få anställda på motsvarande sätt som det lönebaserade utrymmet gynnar ägare av företag med många anställda.¹² Härav följer ingen omedelbar slutsats när det gäller frågan huruvida tidigare löneuttag bör beaktas eller inte. Däremot fäster det uppmärksamheten på en skillnad mellan andelsägare med hög respektive låg marknadsmässig intjäningsförmåga. Ägare till företag med många anställda har generellt sett högre intjäningsförmåga än ägare till företag med få anställda.

Anta att två ägare säljer sina företag och gör lika stora kapitalvinster. Det första företaget är ett innovationsföretag med få eller

¹² Prop. 2011/12:1, s. 431.

inga anställda. Det andra företaget är ett mer traditionellt företag med många anställda. Ägaren till det första företaget har tagit ut en låg lön och har ett lågt gränsbelopp, eftersom han eller hon inte har så stort löneunderlag. Ägaren till det andra företaget har tagit ut en hög lön och har ett högt gränsbelopp på grund av stora löneunderlag. Båda beskattas för 100 inkomstbasbelopp i inkomstslaget tjänst. Ägaren till det andra företaget har dock tjänstebeskattats under innehavstiden i högre grad på grund av det högre löneuttaget, men har å andra sidan också kunnat tillgodogöra sig mer inkomst av kapital genom högre gränsbelopp. Om vi antar att ägaren till företaget med många anställda har en högre intjäningsförmåga är den konsekvensen inte orimlig, under förutsättning att skillnaden står något så när i proportion till skillnaden i intjäningsförmåga.

En reglering som innebär att tidigare löneuttag omfattas av takbeloppet för en kapitalinkomst skulle sätta en implicit övre gräns för vad som ska behandlas som arbetsinkomster. Gränsen utgörs av takbeloppet delat med det antal års löneuttag som får avräknas. Om exempelvis takbeloppet sätts till 100 inkomstbasbelopp och fem års löneuttag får räknas av innebär det att årliga arbetsinkomster över 20 inkomstbasbelopp fritt får omvandlas till kapitalinkomster. Detta antagande bygger på att ägarens hela löneuttag skulle beaktas. För det fall en reform av takregeln skulle innefatta löneuttag borde det dock i princip i första hand avse ägarens löneuttag över brytpunkten för statlig inkomstskatt.

Att beakta löneuttag skulle ge takreglerna ett drag av normal-lönemodell, vilket skulle vara en principiell nyhet i systemet och inte överensstämma med utgångspunkten att taket ska ses som en ventil i systemet för situationer som huvudregeln inte kan hantera på ett acceptabelt sätt.

Vidare skulle en sådan förändring i första hand gynna andelsägare med hög intjäningsförmåga. Även här aktualiseras det tidigare resonemanget att bestämmelserna om takbeloppet fyller en särskild funktion för att ge andelsägare med en låg intjäningsförmåga en rimlig beskattning. Enligt utredningen bör takbeloppet i första hand ses som en ventil med funktionen att bl.a. ge andelsägare med låg intjäningsförmåga, såsom innovationsföretag med få anställda, en rimlig beskattning. Att inkludera löneuttag skulle således inte gagna de företag som taket i första hand är tänkt att hjälpa att få en rimlig beskattning. Progressiviteten i arbetsinkomstbeskattningen för ägare

med hög intjäningsförmåga skulle dessutom minska såsom konstaterades i förarbetena inför reformen 2006.¹³

Slutligen kan konstateras att löpande behöva beakta löneuttag skulle göra 3:12-reglerna än mer komplexa och praktiskt svåra att hantera för såväl andelsägare som för Skatteverket då ytterligare ett mycket stort antal uppgifter behöver administreras. Utredningen anser därför att tidigare löneuttag inte bör beaktas vid tillämpningen av takbellopsbestämmelserna.

10.7 Tidsperiod för ett gemensamt takbelopp

Utredningens förslag: Den tidsperiod som ska beaktas för kapitalvinster och utdelningar som beskattas som tjänsteinkomst är beskattningsåret.

För att klargöra hur beräkning av kapitalvinst ska göras vid tilläggsköpeskillingar ska i lagtexten anges att vid tillämpning av 44 kap. 28 § IL ska även den del av kapitalvinsten eller utdelningen som beskattats i inkomstslaget tjänst under tidigare beskattningsår beaktas.

10.7.1 Samma tidsperiod för kapitalvinster och utdelningar

Utredningen har kommit fram till att det ska vara ett gemensamt takbelopp för kapitalvinster och utdelningar. Tidsperioden som beaktas vid fastställande av ett gemensamt takbelopp för kapitalvinster och utdelningar bör därför också vara densamma. Regelsystemet blir på så sätt mer likformigt och lättare att förstå. Det medför dessutom en förenkling av 3:12-reglerna. Takbeloppet kommer på detta sätt att omfatta alla kapitalvinster och alla utdelningar under en viss period. Något principiellt skäl mot att ha en gemensam tidsperiod kan inte utredningen se.

Motiveringen som framfördes i förarbetena för en kortare tidsperiod för utdelningar jämfört med kapitalvinster var praktiska skäl. Det anfördes att eftersom regeln bara skulle gälla för utdelning under beskattningsåret behövde den inte bli lika komplicerad.

¹³ Prop. 2005/06:40, s. 61.

Problematiken med att löpande registrera överutdelningar och löneuttag undveks på så sätt.¹⁴

Ett skäl för en kortare tidsperiod för utdelningar än kapitalvinster är att det sker många fler utdelningar och det är därför en fördel administrativt att ha en kortare tidsperiod för utdelningar. Vidare avser kapitalvinster oftast större belopp än utdelningar vilket talar för en längre tidsperiod för kapitalvinster. Inget av dessa skäl väger dock enligt utredningen tyngre än att regelsystemet blir mer likformigt och tydligare samt enklare att tillämpa med samma tidsperiod för såväl kapitalvinster som utdelningar.

10.7.2 Tidsperioden bör vara beskattningsåret

Vid beräkningen av takbeloppet beaktas för närvarande kapitalvinster under beskattningsåret och de fem föregående beskattningsåren. Tidigare beaktades tio beskattningsår bakåt i tiden. Anledningen till att tidsperioden ändrades var att karenstidens längd för kvalificerade andelar sänktes från tio till fem år. I samband med detta uttalades i förarbetena att som en konsekvens av förslaget bör även den s.k. takbeloppsregeln justeras och tidsperioden under vilken hänsyn tas till kapitalvinster sänkas till fem år.¹⁵ Utredningen anser inte att karenstidens längd som sådan är av betydelse för vilken tidsperiod som bör beaktas.

När takbeloppet infördes bestämdes dess nivå med viss hänsyn till vilka arbetsinkomster som skulle kunna upparbetas under tio, tjugo respektive trettio års arbete i bolaget.¹⁶ Det kan enligt utredningen inte anses ge någon direkt vägledning om vad som är en lämplig tidsperiod.

När tidsperioden för takregeln avseende utdelningar bestämdes till beskattningsåret var motiven som sagts ovan pragmatiska och för att undvika komplicerade regler.

Utredningen anser att den gemensamma tidsperioden för kapitalvinster och utdelningar ska vara beskattningsåret. Det finns flera skäl som talar för en sådan lösning.

¹⁴ Prop. 2011/12:1, s. 432.

¹⁵ Prop. 1996/97:45. *Lättnad i ägarbeskattningen i små och medelstora företag*, s. 43 f.

¹⁶ Prop. 1990/91:54, s. 223.

Sedan takreglerna infördes har fördelningsreglerna blivit fördelaktigare för ägare till fåmansföretag. I många fall kan sparade utdelningsutrymmen eliminera eller i vart fall kraftigt lindra beskattningen av förhållandevis stora utdelningar och kapitalvinster. Takregeln bör i första hand ses som en ventil när mycket stora belopp beskattas i inkomstslaget tjänst trots fördelningsreglerna. För att fylla denna funktion räcker det att tidsperioden avser beskattningsåret.

Takregeln blir enkel att tillämpa för andelsägarna. Dessa behöver inte längre hålla reda på kapitalvinster som beskattats i inkomstslaget tjänst under tidigare år vare sig det gäller egna eller närståendes vinster. Motsvarande problem avseende utdelningar som beskattats i inkomstslaget tjänst undviks också.

När flera närstående säljer andelar i företaget under samma beskattningsår ska den tjänstebeskattade delen av vinsten proportioneras mellan dem.¹⁷ Detsamma bör gälla när de får utdelning under samma år. När de närstående däremot säljer under olika beskattningsår kan någon proportionering inte ske.¹⁸ Om den som säljer först blir tjänstebeskattad för en del av vinsten får den som säljer ett senare år tillgodoräkna sig detta vid beräkningen av takbeloppet. Det kan medföra att den som sålt sina andelar ett tidigare år blir tjänstebeskattad för sin kapitalvinst medan den som säljer ett senare år blir beskattad i inkomstslaget kapital. Eftersom reglerna tillämpas inom en krets närstående har detta ansetts kunna godtas.¹⁹ I undantagsfall kan det dock skapa konflikter mellan närstående delägare. För det fall även utdelningar skulle avse en längre tidsperiod än beskattningsåret skulle problemet kunna bli mer omfattande. Dessa konflikter uppstår inte när tidsperioden som beaktas endast avser beskattningsåret. Då kapitalvinster och utdelningar beaktas tillsammans blir det lättare att komma över taket. Det talar för att endast en kortare tidsperiod beaktas.

En begränsning av tidsperioden till att omfatta beskattningsåret skulle också motverka upplägg med interna andelsöverlåtelse som kombineras med omvänd fusion. Genom ett sådant förfarande skapas enligt nuvarande regler i princip ett tak för beskattningen i inkomstslaget tjänst under en femårsperiod när andelsägare tillgodogör sig

¹⁷ A. prop. s. 310 f.

¹⁸ A. prop. s. 223.

¹⁹ A. prop. s. 311.

företagets vinstmedel genom att avyttra andelarna till ett annat fåmansföretag som denne äger (se RÅ 2009 not. 171).²⁰

Vidare undviks problematiken med att registrera överutdelningar och tidigare kapitalvinster. En gemensam takregel som avser beskattningsåret blir därmed enkel för Skatteverket att kontrollera.

Den föreslagna begränsningen av tidsperioden medför visserligen att det kan bli ofördelaktigt för en ägare eller ägare inom samma närståendekrets att sälja aktier vid olika tillfällen som inte infaller under samma beskattningsår. En extern köpare av ett fåmansföretag torde dock vanligtvis vilja förvärva aktierna under ett och samma beskattningsår eftersom denne vill förvissa sig om att få kontroll över hela företaget på en gång. Utredningen gör därför bedömningen att förslaget i detta avseende inte kommer att medföra några mer betydande problem i det praktiska rättslivet.

Utredningen anser sammanfattningsvis att fördelarna med att takregeln ska avse beskattningsåret klart väger över.

10.7.3 Tilläggsköpeskillingar

Det är inte ovanligt att parterna i samband med en överlåtelse av aktierna i företaget avtalar om en tilläggsköpeskillning som baseras på en viss del av företagets resultat under några bestämda år efter avyttringen. I ett sådant fall kan inte hela vinstens storlek beräknas det år aktierna säljs.

Enligt 44 kap. 28 § IL ska den kapitalvinst som uppkommer på grund av tillkommande belopp tas upp som intäkt det eller de beskattningsår då storleken av tillkommande belopp kan beräknas. Kapitalvinstberäkningen ska då göras med utgångspunkt i förhållandena vid avyttringen och med tillämpning av de beräkningsregler som gällde vid denna tidpunkt.

Om köpeskillingen består av en fast och en rörlig del ska den fasta delen tas upp till beskattning avyttringsåret och den rörliga delen det år den kan beräknas. Den tillkommande köpeskillingen ska ingå i en ny beräkning av en kapitalvinst eller kapitalförlust.²¹ Vid beskattningen av den rörliga delen ska de beräkningsregler som

²⁰ Se även Skatteverket, yttrande 2011-05-09, dnr 131 268297-11/112. *Yttrande över promemorian Vissa skattefrågor inför budgetpropositionen 2012 (Fi2011/1936)*.

²¹ Prop. 1999/2000:2. *Inkomstskattelagen Del 2*, s. 539 och *Inkomstskattelagen Del 3*, s. 467.

gällde vid avyttringen tillämpas. Med beräkningsregler avses regler om hur beskattningsunderlaget ska räknas fram. Klart är att det endast är den del av vinsten som överstiger vad som redan beskattats vid avyttringen som ska tas upp. Det är dock oklart om detta innebär att en gemensam beräkning ska göras vid tillämpningen av takreglerna. För att undanröja denna oklarhet bör i lagtexten anges att om bestämmelsen i 44 kap. 28 § IL är tillämplig ska vid kapitalvinstberäkningen även den del av kapitalvinsten eller utdelningen som beskattats i inkomstslaget tjänst under tidigare beskattningsår beaktas. Genom en sådan reglering kommer en tilläggsköpeskillning som betalas ut vid olika tidpunkter efter avyttringsåret att omfattas av nya gemensamma beräkningar av kapitalvinsten allteftersom de betalas ut.

Om exempelvis en utbetalning av tilläggsköpeskillning sker två beskattningsår efter avyttringsåret ska vid beräkningen av takbeloppet det året hänsyn tas till kapitalvinst och eventuell utdelning under avyttringsåret och eventuell betalning av tilläggsköpeskillning beskattningsåret efter avyttringsåret.

10.8 Nivå för takbeloppet

Utredningens förslag: Det gemensamma takbeloppet ska uppgå till 100 inkomstbästbelopp.

Nivån för takbeloppet för kapitalvinst framstår som relativt godtycklig, men bestämdes ursprungligen med viss hänsyn till vilka arbetsinkomster som skulle kunna upparbetas under en tio-, tjugo-, eller trettioårsperiod. Kapitalvinster beskattades då endast till hälften i inkomstslaget tjänst. Eftersom takbeloppet avser just den del som beskattas i inkomstslaget tjänst utgör borttagandet av hälftendelningen emellertid inte något skäl att höja nivån. Frågan om höjning av nivån av detta skäl berördes inte heller vare sig i expertgruppens rapport eller i propositionen med förslag till 2006 års ändringar. 3:12-utredningen som hade föreslagit att hälftendelningen skulle tas bort övervägde en höjning av takbeloppet, men avstod från att föreslå det eftersom utredningen ansåg att minskningen av tioårsperioden till en femårsperiod talade i motsatt riktning.

Takbeloppet för utdelning är 10 inkomstbasbelopp lägre än det för kapitalvinst. Det skäl som angetts för den här skillnaden är att utdelningar annars skulle behandlas sämre än kapitalvinster, eftersom endast utdelningar under ett år får beaktas. Skillnaden 10 inkomstbasbelopp utgår inte från någon angiven beräkning.

Eftersom tjänstebeskattade inkomster får räknas av i samma utsträckning vid såväl kapitalvinst som utdelning finns det inte någon anledning att ha en lägre nivå vid utdelning. En gemensam nivå för takbeloppen vid kapitalvinst och utdelning innebär en förenkling genom att det endast blir ett takbelopp att förhålla sig till.

Kombinationen av en gemensam nivå och likadana möjligheter att avräkna tjänstebeskattade inkomster medför att takbeloppet kommer att uppfattas som gemensamt för kapitalvinst och utdelning. Det gör att regelverket framstår som mer konsekvent.

En gemensam nivå på 100 inkomstbasbelopp skulle visserligen innebära en höjning av gränsen för utdelningar. Det kompenseras dock till viss del av att kapitalvinster får beaktas tillsammans med utdelningar.

Vidare bör det beaktas att utredningen föreslår att beskattningen av utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar som överstiger takbeloppet sänks från 30 till 25 procent (se avsnitt 12.4).

Utredningens samlade bedömning är att det gemensamma takbeloppet bör uppgå till 100 inkomstbasbelopp.

10.9 Närståendes tjänstebeskattade inkomster ska ingå

Utredningens bedömning: Alla personer inom en närståendekrets behandlas alltså som en delägare vid tillämpning av takregeln.

En utgångspunkt för de nuvarande 3:12-reglerna är att alla inom en närståendekrets behandlas som en delägare. Att även passiva närståendes andelar i ett fåmansföretag behandlas som kvalificerade och att kapitalinkomster på deras andelar kan bli tjänstebeskattade är en nödvändighet för att förhindra att de grundläggande bestämmelserna kringgås.

Alla bestämmelser om närstående har emellertid inte tillkommit av preventionsskäl. Bestämmelserna om takbelopp är ett exempel på bestämmelser som syftar till att kompensera för den hårdare beskattning det innebär att även närstående till en aktiv ägare tjänstebeskattas.

En förändring av de nuvarande takbeloppsbestämmelserna som innebär att man inte behöver beakta närståendes tjänstebeskattade inkomster skulle medför en förenkling. Däremot skulle en sådan förändring vara inkonsekvent med hur närstående behandlas i andra sammanhang i 3:12-systemet och kunna ge incitament att koncentrera ägandet i ett familjeägt företag för att undvika att flera takbelopp tillämpas.

Med hänsyn till att utredningen anser att tidsperioden endast ska avse beskattningsåret blir det enklare att behandla alla inom en närståendekrets som en delägare. Inte heller medför den omständigheten att takregeln ska omfatta både utdelningar och kapitalvinster någon nämnvärd komplikation när den aktuella tidsperioden endast är beskattningsåret.

Såsom konstaterats ovan kommer den nuvarande bristen med att en andelsägare som avyttrar andelar under ett beskattningsår gynnas i förhållande till en annan närstående andelsägare som avyttrat sina andelar ett tidigare år inte att finnas kvar. Att behandla alla inom närståendekretsen som en delägare vid utdelning och kapitalvinst riskerar således inte längre att missgynna respektive gynna vissa närstående andelsägare och därmed finns inte längre risk för konflikter på grund av takregelns utformning.

Att alla inom en närståendekrets behandlas som en delägare bidrar också till att konsekvensen i systemet bibehålls och till att inte förändringar av ägandet i familjeägda företag genomförs enbart av skatteskal. Enligt utredningen bör därför alla inom en närståendekrets alltjämt behandlas som en delägare vid tillämpning av takregeln.

11 Sparat utdelningsutrymme

11.1 Inledning

Utredningen ska enligt direktiven analysera lämpliga förändringar av reglerna om sparat utdelningsutrymme. Utredningen ska särskilt ta ställning till två frågor.

- Bör reglerna om uppräknning av sparat utdelningsutrymme förändras?
- Bör möjligheterna att spara utdelningsutrymme förändras?

Kapitlet inleds med en bakgrund avseende sparat utdelningsutrymme. Sedan analyseras reglerna om sparat utdelningsutrymme och eventuella förändringar av reglerna övervägs.

11.2 Bakgrund

Enligt de ursprungliga 3:12-reglerna behandlades sparat utdelningsutrymme på samma sätt som investerat kapital. Det innebar att såväl investerat kapital som sparat utdelningsutrymme förräntades med statslåneräntan ökad med fem procent.

I propositionen anfördes att outnyttjat utrymme för normalt beskattad utdelning bör kunna sparas och användas vid senare års utdelning eller i samband med kapitalvinstbeskattning när aktierna säljs, och att den sparade utdelningen årligen bör räknas upp med statslåneräntan plus fem procentenheter.¹

¹ Prop. 1989/90:110. *Om reformerad inkomst- och företagsbeskattning*, del 1, s. 471.

När tillägget till statslåneräntan 2005 höjdes till sju procentenheter gällde det även sparat utdelningsutrymme. Detta faktum kommenterades inte i förarbetena.²

Från och med 2006 utgör sparat utdelningsutrymme ett särskilt underlag vid sidan om årets gränsbelopp som räknas upp med statslåneräntan ökad med tre procentenheter. Införandet av denna särskilda, lägre uppräkningsränta för sparat utdelningsutrymme motiverades bl.a. enligt följande.³

En för hög uppräkningsränta på sparat utdelningsutrymme skulle för det första kunna urholka den avvägning som har gjorts vid utformningen av löneunderlagsregeln. För det andra innebär en hög uppräkningsränta starka incitament att hålla kvar vinstmedel i företaget i syfte att minska skattebördan mätt i nuvärde. För det tredje ökar risken för rena arbitrageaffärer med nivån på uppräkningsräntan. Samtidigt är det önskvärt att uppräkningsräntan inte är så låg att den leder till en i ett samhällsekonomiskt perspektiv alltför hög vinstutdelning. I princip bör skattereglerna utformas så att utdelningar i dag beskattas på samma sätt som utdelningar och avyttringar i framtiden.

När det gäller utrymmet för skattearbitrage har uppräkningsräntan stor betydelse. Arbitragevinsten blir större ju högre klyvnings- och uppräkningsräntan är och i det sammanhanget är uppräkningsräntan särskilt betydelsefull. (...)

För att undvika skatteskärpningar har expertgruppen föreslagit att uppräkningsräntan skall sänkas samtidigt som klyvningsräntan höjs något. Enligt gruppen bör uppräkningsräntan vara statslåneräntan ökad med 3 procentenheter. Klyvningsräntan föreslås vara statslåneräntan ökad med 9 procentenheter.

11.3 Den nuvarande uppräkningsräntan

Den nuvarande uppräkningsräntan är utformad på samma sätt som klyvningsräntan med utgångspunkt i statslåneräntan och med ett tillägg som dock är lägre än klyvningsräntans tillägg. Två faktorer har vägts in vid utformningen av bestämmelserna om uppräkningsräntan.

- Neutralitet mellan investerat kapital och kvarhållna vinster.
- Risken för missbruk av 3:12-reglerna.

² Prop. 2003/04:17. *Lättnader i 3:12-reglerna och i arvs- och gåvoskattereglerna vid generationsskiften i företag, m.m.*, s. 12 f.

³ Prop. 2005/06:40. *Reformerade beskattningsregler för ägare i fåmansföretag*, s. 56 f.

11.3.1 Neutralitet mellan investerat kapital och kvarhållna vinster

Bakom de ursprungliga reglerna om uppräkningsräntan låg utgångspunkten att återinvesterade vinster bör behandlas på samma sätt som ursprungligen investerat kapital.

Även när den särskilda, lägre uppräkningsräntan infördes, bl.a. på grund av risken för missbruk av 3:12-reglerna, fanns neutralitetsargumentet kvar som ett skäl för att inte sänka uppräkningsräntan alltför mycket. Det formulerades på så sätt att en låg uppräkningsränta skulle kunna leda till att vinster delas ut i högre grad än vad som är samhällsekonomiskt effektivt.⁴

Klyvningsräntan och uppräkningsräntan tillämpas på olika underlag. Klyvningsräntan beräknas på det tillskjutna kapitalet. Underlaget för uppräkningsräntan utgörs i stället av ett gränsbelopp för det föregående beskattningsåret med avdrag för under året mottagen utdelning.

Vid beräkningen av gränsbeloppet beaktas även det lönebaserade utrymmet som till stor del har utformats för att ge särskilda skattelättnader. För att dessa lättnader ska få genomslag oberoende av när vinstmedel tas ut ur ett fåmansföretag bör de beräknade gränsbeloppen få sparas till senare år. Om uppräkningsräntan bestäms till en nivå som överstiger inflationen ger dock uppräkningsräntan i sig ytterligare skattelättnad till den del den tillämpas på ett underlag som innefattar skattelättnader, och blir därmed ett incitament att hålla kvar vinstmedel i företaget.

Frågan hur mycket lägre uppräkningsräntan bör vara för att bibehålla neutralitet mellan tillskjutet kapital och kvarhållna vinster beror således på i vilken utsträckning underlaget – det kapitalbaserade utrymmet och det lönebaserade utrymmet – är utformat för att ge skattelättnad. Eftersom det lönebaserade utrymmet genererar en stor del av underlaget och skattelättnadsinslaget är störst där, kan det ses som ett argument för att tillägget till statlåneräntan bör ligga nära noll. En annan möjlighet skulle kunna vara att ta bort det lönebaserade utrymmet från underlaget avseende sparad utdelningsutrymme.

⁴ Prop. 2005/06:40, s. 57.

11.3.2 Risken för missbruk av 3:12-reglerna

Ett annat skäl att göra överväganden beträffande uppräkningsräntan som skiljer sig från dem som kan göras kring klyvningsräntan är möjligheten att utnyttja 3:12-reglerna för att minska beskattningen på kapital som tillskjuts utan avsikt att användas för verksamheten i företaget. Den lägre skattesatsen inom gränsbeloppet gör att en aktiv ägare kan minska sin skatt genom att tillskjuta kapital som företaget placerar med låg risk. Skatten minskas genom att det tillskjutna kapitalet höjer gränsbeloppet, vilket kan uppväga att avkastningen beskattas både hos bolaget och hos den fysiska personen. En förutsättning för att uppnå en skattevinst är dock att ägaren är beredd att avstå från kapitalet under lång tid. Genom en uppräkningsränta som är lägre än klyvningsräntan blir det mindre lönsamt att hålla kvar kapital i företaget, vilket minskar risken att 3:12-reglerna missbrukas på detta sätt. Som framgår av det ovan citerade uttalandet beaktades dessa möjligheter till skattearbitrage vid utformningen av de nuvarande bestämmelserna om uppräkningsräntan.

Det är inte ovanligt att det sparade utdelningsutrymmet på andelar i ett företag överstiger företagets värde. Sparat utdelningsutrymme i ett i princip ”tomt” företag kan överföras till annan person inom närstående-kretsen eller användas i ett annat företag med en redan pågående verksamhet eller i en framtida verksamhet.⁵

11.3.3 Sparat utdelningsutrymme ger upphov till gränsbelopp

Uppräkningen av sparade utdelningsutrymmen ger upphov till relativt stora gränsbelopp. Uppräkningen har ökat över tid. Under 2006 beräknades 9,9 miljarder av totalt 68,6 miljarder av gränsbeloppen bero på uppräkningsutrymme. Under 2014 var det 33 miljarder av totalt 166,3 miljarder som utgjorde gränsbelopp

⁵ I en rapport från Skatteverket angående skatteplanering berörs bl.a. följande exempel. Ett aktiebolag med två fysiska delägare bedrev en vinstgivande byggverksamhet. Vinsterna ackumulerades i bolaget. Efter ett antal år ändrade bolaget verksamhet till assistansverksamhet som var löneintensiv. Vid tidpunkten för förändringen, 2012, fanns stora upparbetade vinster i bolaget från byggverksamheten. Under 2014 tog de två ägarna utdelning från bolaget med sex miljoner kronor var. Utdelningsbeloppen härstammade huvudsakligen från de tidigare upparbetade vinstmedlen. Utdelningarna beskattades med 20 procent vilket möjliggjordes av att assistansverksamheten var löneintensiv och medförde ett högt gränsbelopp enligt fåmansföretagsreglerna (se Skatteverkets Promemoria 2016-03-01, Dnr 131 98174-15/113. *Rapport – Skatteplanering inom välfärdssektorn – del två 2015*, s. 17).

genom uppräknning av sparade gränsbelopp (se tabell 6.17 i avsnitt 6.2.4). Dess andel av gränsbeloppen har således stigit från 14,4 procent 2006 till 19,8 procent 2014. Beloppen som sådana talar för att nivån på uppräkningsräntan eventuellt bör sänkas. Det bör dock beaktas att storleken på uppräknningen av sparade utdelningsutrymmen i första hand beror på vilka gränsbelopp som huvudregeln och förenklingsregeln genererar.

Generellt utnyttjas cirka en tredjedel av de årligen tilldelade gränsbeloppen vid utdelningar, vilket har fått till följd att det samlade sparade utdelningsutrymmet växt kraftigt och 2014 uppgick till 740 miljarder kronor. Andelsägarna till fåmansföretag, beräknat på koncernnivå, med fler än 10 anställda utgör cirka 13 procent av det totala antalet andelsägare och erhåller en klar majoritet av de årligt tilldelade gränsbeloppen. Det är en konsekvens av att huvuddelen av de årligen tilldelade gränsbeloppen genereras av det lönebaserade utrymmet inom huvudregeln, men också genom uppräknning av tidigare sparad utdelningsutrymme. Det är också i gruppen andelsägare till fåmansaktiebolag med fler än 10 anställda som huvuddelen av de sparade gränsbeloppen finns (se tabellerna 6.17–6.22 i avsnitt 6.2.4). Nästan hälften av de ackumulerade gränsbeloppen återfinns hos cirka en procent av delägarna medan cirka en tredjedel av delägarna har mindre än 100 000 i sparade gränsbelopp.

11.4 Reglerna för sparad utdelningsutrymme och möjligheterna att spara utdelningsutrymme

Utredningens bedömning: Reglerna om uppräknning av sparad utdelningsutrymme bör inte förändras. Inte heller bör möjligheterna att spara utdelningsutrymme förändras.

Möjligheterna att spara utdelningsutrymme

För att förhindra att det byggs upp stora gränsbelopp i företag skulle vissa begränsningar av möjligheterna att spara utdelningsutrymmet kunna införas. Exempel på sådana tänkbara förändringar är följande.

- Tiden som gränsbelopp får sparas begränsas. Exempelvis kan en begränsning införas som innebär att vid beräkningen av sparat utdelningsutrymme får endast de fem föregående beskattningsåren beaktas.
- Ett tak införs för hur stort det sparade utdelningsutrymmet får vara i förhållande till årets gränsbelopp.
- En negativ uppräkningsränta införs.

En begränsning av möjligheterna att spara utdelningsutrymme skulle dock kunna medföra att företagare årligen tar ut så hög utdelning som möjligt, vilket riskerar att leda till en i ett samhällsekonomiskt perspektiv alltför hög vinstutdelning. Begränsningar av möjligheterna att spara utdelning skulle också vara negativt för andelsägare i bolag med ojämn vinstutveckling. Möjligheten att spara utdelningsutrymme medför att ingen nackdel uppstår för en fåmansföretagare som fonderar vinst för att täcka företagets investeringar och först senare år delar ut vinsten eller tar ut den först vid försäljningen av bolaget.

Vidare framgår av statistiken att huvuddelen av gränsbeloppen som räknas upp med uppräkningsränta finns inom företag med fler än 10 anställda som tillämpar det lönebaserade underlaget. Flera av dessa företag är tänkta fasas ut från 3:12-reglerna och i praktiken helt beskattas i inkomstslaget kapital. Att dessa företag har sparade gränsbelopp som överstiger utdelningsbara medel i företaget är därför förväntat. I dessa företag kommer de sparade utdelningsutrymmena att fortsätta att växa. Det är således en avsedd effekt och medför inget ytterligare utrymme för inkomstomvandling. Som framhölls i förra avsnittet är nästan hälften av de sparade gränsbeloppen samlade hos cirka en procent av delägarna.

I sammanhanget måste också beaktas att utredningen föreslår flera ändringar av fördelningsreglerna som kommer att begränsa möjligheterna att bygga upp stora gränsbelopp. Det gäller framför allt möjligheterna att utnyttja det lönebaserade utrymmet för de företag som inte når upp till nivån när företag börjar fasas ut från 3:12-reglerna.

Även förslaget att sänka schablonbeloppet minskar de gränsbelopp som kan räknas upp med uppräkningsränta på grund av förklaringsregeln. Utredningens förslag att höja skattesatsen från 20 till

25 procent avseende utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar upp till ett belopp motsvarande gränobeloppet påverkar värdet av de sparade gränobeloppen och uppräkningsutrymmet av dessa.

Sammantaget innebär det anförda enligt utredningen att det inte bör införas begränsningar av möjligheterna att spara utdelningsutrymme.

Reglerna om uppräkningsutrymme av sparad utdelningsutrymme

Utredningen instämmer i vad som sagts i tidigare förarbeten om att en för hög uppräkningsränta på sparad utdelningsutrymme skulle urholka den avvägning som bör göras i relation till det lönebaserade utrymmet. En hög uppräkningsränta innebär starka incitament att behålla vinstmedel i företaget i syfte minska skattebördan mätt i nuvärde. Dessutom ökar risken för rena arbitrageaffärer med nivån på uppräkningsräntan. Detta ska vägas mot att uppräkningsräntan inte får vara så låg att den leder till en i ett samhällsekonomiskt perspektiv alltför hög vinstutdelning.

Nivån på det lönebaserade utrymmet kan visserligen tala för att tillägget till statslåneräntan bör ligga nära noll. Med hänsyn till de förändringar som föreslås avseende det lönebaserade utrymmet anser dock utredningen att den nuvarande nivån på uppräkningsräntan är lämplig. Tillägget på tre procentenheter medför inte att det enligt utredningen utgör någon större risk för att kapital tillskjuts eller att vinstmedel hålls kvar i företaget för att uppnå en skattevinst. Någon påtaglig risk för långsiktigt skattearbitrage med den nuvarande nivån kan inte anses föreligga. Nivån på uppräkningsräntan bedöms inte heller leda till alltför hög vinstutdelning i ett samhällsekonomiskt perspektiv. Utredningen anser därför att den nuvarande nivån på uppräkningsräntan inte bör förändras.

Bör någon annan förändring av reglerna om uppräkningsutrymme av sparad utdelningsutrymme införas?

En möjlig förändring som nämndes ovan är att ta bort det lönebaserade utrymmet från underlaget för sparad utdelningsutrymme. Det skulle dock komplicera 3:12-reglerna och är därför enligt utredningen inte aktuellt att föreslå.

Ovan nämndes också att det kan förekomma att sparad utdelningsutrymme i ett i princip ”tomt” företag kan överföras till annan person inom närståendekretsen eller användas i ett annat företag med en redan pågående verksamhet eller i en framtida verksamhet. Detta talar visserligen för att eventuellt införa begränsningar i möjligheten att överföra sparad utdelningsutrymme. En sådan reglering skulle dock fordra att man på ett träffsäkert sätt kan särskilja ett missbruk av reglerna från exempelvis en legitim överföring av det sparade utdelningsutrymmet vid ett generationsskifte. En sådan reglering torde medföra komplikationer av regelverket. Enligt utredningens bedömning bör inriktningen i stället vara att minska möjligheterna att bygga upp stora gränsbelopp hos företagare i de mindre företagen.

12 Skattesatserna

12.1 Inledning

Utredningen ska enligt direktiven analysera lämpliga förändringar av skattesatsen på utdelning och kapitalvinst inom gränsbeloppet samt skattesatsen över takbeloppen.

Det sägs i direktiven att utredningen vid sin redovisning av konsekvenser av kommande förslag ska göra en analys av beskattningen av avkastningen på satsat kapital i noterade företag, onoterade företag och fåmansföretag. Det ingår däremot inte i uppdraget att överväga ändringar i beskattningen av utdelning och kapitalvinst på andelar i noterade företag eller andelar i onoterade företag som inte är kvalificerade.

I detta kapitel redogörs först för bakgrunden till de olika skattesatserna avseende utdelning och kapitalvinst inom gränsbeloppet samt över takbeloppen. Därefter analyseras de olika skattesatserna och förslag på förändrade skattesatser lämnas.

12.2 Bakgrund

Inkomster i form av utdelningar och kapitalvinster på kvalificerade andelar upp till ett belopp motsvarande gränsbeloppet beskattas i dag med 20 procent. Den del av en utdelning eller kapitalvinst som överstiger takbeloppet beskattas med 30 procent. Inkomstskatten på utdelningar och kapitalvinster på onoterade andelar som inte är kvalificerade är 25 procent (se avsnitt 4.9).¹

¹ Skattesatsen är för både kvalificerade och andra onoterade andelar 30 procent. För kvalificerade andelar är 2/3 av en utdelning eller kapitalvinst upp till gränsbeloppet skattepliktig. Skatteuttaget blir därmed 20 procent. För andra onoterade andelar är 5/6 av kapitalinkomsten skattepliktig och skatteuttaget blir därmed 25 procent. Om inte annat framgår av sammanhanget används i detta avsnitt uttrycket "skattesats" även när det egentligen är fråga om "skatteuttag".

Enligt de ursprungliga 3:12-reglerna beskattades den del av en utdelning eller kapitalvinst som hänfördes till inkomstslaget kapital med den normala kapitalskattesatsen, dvs. 30 procent.

År 1997 infördes de s.k. lättnadsreglerna som innebar att inkomster av andelar i alla onoterade bolag, dvs. både kvalificerade andelar i fåmansföretag och andra andelar, blev skattefria upp till ett särskilt gränsbelopp. Lättnadsreglernas gränsbelopp var lägre än 3:12-reglernas gränsbelopp.

När lättnadsreglerna togs bort 2006 infördes de skattesatser som gäller i dag.

Inför 1990 års skattereform anförde föredragande statsrådet följande angående normalskattesatsen på 30 procent för fysiska personers kapitalinkomster.²

En viktig utgångspunkt för reformen är att åstadkomma större likformighet i beskattningen av arbetsinkomster och kapitalinkomster än vad som följer av dagens system. Målet om likformighet i detta hänseende kan dock inte anses uppfyllt om skatteuttaget på nominell kapitalavkastning är detsamma som uttaget på arbetsinkomster. Vid en sådan jämförelse måste effekterna av inflationen beaktas. RINK³ har formulerat målsättningen om likformighet så att skattens andel av real kapitalavkastning skall vara likvärdig med skatteuttaget för arbetsinkomster i form av inkomstskatt och skattedelen av sociala avgifter. Även enligt min uppfattning bör en likformig behandling av de två slagen av inkomster ses utifrån det perspektivet.

Efter att ha kommit fram till att inflationen borde beaktas inom ramen för en beskattning av nominell kapitalavkastning anfördes följande.⁴

RINK har bl.a. utifrån antaganden om inflation och realräntenivå stannat för ett alternativ med ett 30-procentigt proportionellt skatteuttag. Vid långsiktigt realistiska antaganden uppnås härigenom en realavkastning efter skatt. Vid höga inflationstal kan dock självfallet den reala avkastningen efter skatt bli negativ.

RINK hade antagit att 4 procent kunde vara en realistisk inflations-takt på medellång sikt. Det skulle vid en realavkastning på 3 procent medföra att skatten uppgick till 70 procent av den reala avkastningen ($0,30 \times 0,07/0,03$). Vid den då genomsnittliga kommunalskatte-

² Prop. 1989/90:110. *Om reformerad inkomst- och företagsbeskattning*, Del 1, s. 296.

³ RINK – Betänkande av utredningen om reformerad inkomstbeskattning (SOU 1989:33).

⁴ A. prop. s. 296.

satsen 30,8 procent uppgick skatteuttaget inklusive skattedelen av socialavgifterna till 43,5 procent på förvärvsinkomster. Motsvarande skatteuttag uppgick till 59,8 procent vid den tilltänkta brytpunkten för 20 procent statlig skatt, dvs. vid 50,8 procent marginals katt.⁵

När de sänkta kapitalskattesatserna, 20 procent för kvalificerade andelar upp till ett belopp som motsvarar gränsvärdet och 25 procent för onoterade andelar som inte är kvalificerade, infördes 2006 motiverades förslaget enligt följande.⁶

Förslaget att slopa lättnadsreglerna och avsaknaden av strikt proportionalitet vid beskattningen av vinster och förluster motiverar att ägare av onoterade företag kompenseras för den skattesköpning som följer av det förslaget. (...)

För kvalificerade andelar är dock frågan om ett lägre skatteuttag kan leda till ökad skatteanpassning och skatteomvandling. Det är alldeles uppenbart att en generell sänkning av skatten på utdelningar och kapitalvinster – vid oförändrad beskattning av arbetsinkomster – skulle kunna få sådana effekter i avsaknad av det särskilda regelverket i 57 kap. IL. Däremot uppkommer inga särskilda problem om man inom ramen för detta regelverk väljer ett lägre skatteuttag på inkomster upp till gränsvärdet. En lämplig skattenivå är 20 procent eftersom det ger ungefär samma effekt som gällande lättnadsregler. Det finns en risk att det reformerade regelverket kan komma att utnyttjas även av andelsägare som inte har kvalificerade andelar. Det är dock svårt att säga vilken omfattning ett sådant utnyttjande av reglerna skulle få och därmed vilka kontrollproblem som skulle kunna uppkomma för Skatteverket. (...)

Kapitalskattesatsen måste också sänkas när det gäller beskattningen av övriga ägare till onoterade företag, dvs. de som inte är kvalificerade ägare. Expertgruppens förslag innebär att skatteuttaget i dessa fall sänks från 30 till 25 procent. Flera remissinstanser anser att en sådan sänkning inte kompenserar skattesköpningen som följer av de slopade lättnadsreglerna. Regeringen kan konstatera att den aktuella ägargruppen enligt nuvarande bestämmelser gynnas framför andra andelsägare. Expertgruppens förslag som finansiellt balanserar de avskaffade lättnadsreglerna bör därför genomföras.

Det var alltså främst slopandet av de s.k. lättnadsreglerna som motiverade sänkningen av skattesatsen för ägare av onoterade företag. Lättnadsreglerna innebär att en viss del av utdelningsinkomster och kapitalinkomster inte skulle tas upp till beskattning.

⁵ SOU 1989:33. *Reformerad inkomstbeskattning, del 1, Skattereformens huvuddrag*, s. 68 f.

⁶ Prop. 2005/06:40. *Reformerade beskattningsregler för ägare i fåmansföretag*, s. 67.

Någon ändring av skattesatsen på 30 procent för kvalificerade andelar över takbeloppet har inte aktualiserats sedan 3:12-reglerna infördes.

12.3 Skattesatsen inom gränsbeloppet

Utredningens förslag: Utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar upp till ett belopp motsvarande gränsbeloppet beskattas med 25 procent.

12.3.1 Bidrar den lägre skattesatsen på 20 procent inom gränsbeloppet till ökad inkomstomvandling?

När den lägre skattesatsen upp till gränsbeloppet infördes diskuterades om det kunde leda till ökad skatteanpassning och skatteomvandling. Lagstiftaren utgick från att det inte skulle uppkomma några särskilda problem, eftersom den lägre skattesatsen gällde inom ramen för 3:12-reglerna. Utgångspunkten var att reglerna om gränsbeloppet i sig sätter gränserna för vilken inkomstomvandling som är möjlig. Det antydde dock att det fanns risk för att skattereglerna skulle kunna utnyttjas även av andelsägare som inte hade kvalificerade andelar, men det kunde inte bedömas vilken omfattning ett sådant utnyttjande kunde komma att få.

Enligt utredningen kan den lägre skattesatsen leda till att andelsägare som inte har en intjäningsförmåga som motsvarar löneuttagskravet i högre grad anpassar sina löneuttag så att de kan uppfylla löneuttagskravet åtminstone vissa år. Vidare har andelen aktiva ägare ökat efter att skatten sänktes till 20 procent för kvalificerade andelar 2006. Denna förändring kan delvis bero på att tidigare passiva ägare omklassificerat sig som aktiva vilket kan vara ett tecken på inkomstomvandling (se avsnitt 9.3.2).

Det är inte fråga om att något nytt utrymme för inkomstomvandling skapats. I stället har den lägre skattesatsen medfört att skattevinsten av att använda ett befintligt utrymme för inkomstomvandling ökat. Det ekonomiska incitamentet för att genomföra en inkomstomvandling blev på grund av den lägre skattesatsen som infördes 2006 med andra ord starkare.

12.3.2 Skattesatsen för avkastning på kvalificerade andelar bör vara densamma som på andra onoterade andelar

Det ingår inte i utredningens uppdrag att överväga förändringar i beskattningen av utdelning och kapitalvinst på andelar i noterade företag eller andelar i onoterade företag som inte är kvalificerade. Skattesatserna, 30 respektive 25 procent, som gäller för noterade och onoterade andelar som inte är kvalificerade får därför bilda en utgångspunkt för vad som utgör en lämplig skattesats för kapitalinkomster på kvalificerade andelar upp till gränsbeloppet.

Att överväga en återgång till en skattesats på 30 procent för kvalificerade andelar skulle innebära en högre skattesats än på andra onoterade andelar, vilket inte framstår som lämpligt.

I första hand uppkommer därför frågan vilka skäl det finns för en särskild skattesats på 20 procent för avkastning på kvalificerade andelar som skiljer sig från den på 25 procent för onoterade andelar i övrigt. Det framgår inte uttryckligen av förarbetena vilka överväganden som ligger bakom denna skillnad.

Ett skäl för en generellt sett lägre skattesats för onoterade andelar är att sådana andelar är svårare att sälja. Det gör det svårare för onoterade företag att få tillgång till kapital. Den lägre skattesatsen för andelar i onoterade företag är ett sätt att underlätta för sådana företag att locka till sig investerare.

Den koncentrerade ägarbilden i ett fåmansföretag och den omständigheten att det i ett sådant företag normalt finns aktiva ägare som har ett bestämmande inflytande, innebär en särskild svårighet att locka till sig kapital utöver vad som gäller för andra onoterade företag, vilket skulle kunna vara ett bidragande motiv för den lägre skattesatsen för kvalificerade andelar.

En annan förklaring till att skattesatsen blev lägre för kvalificerade andelar kan vara att skattesatsen för andra onoterade andelar gäller utdelningar och kapitalvinster i sin helhet medan skattesatsen på kvalificerade andelar endast omfattade utdelningar och kapitalinkomster till den del de understeg gränsbeloppet. Det kan ha medfört att sänkningen av statsfinansiella skäl inte blev lika stor för andra onoterade andelar.

Ett ytterligare skäl för den större sänkningen för kvalificerade andelar kan ha berott på en generell ambition att sänka skatteuttaget för ägare av sådana andelar. Skattelättnaderna i övrigt utformades

för att kompensera för den högre risk som det innebär att investera i vissa fåmansföretag jämfört med andra.

En högre risk bör dock i första hand föranleda att en större del av den avkastning som företaget ger betraktas som kapitalavkastning, dvs. företagets kompensation till investeraren för risken. Ett sådant synsätt ligger bakom bestämmelserna om gränsbelopp. När en jämförelse görs mellan avkastningen på kvalificerade andelar och andra onoterade andelar kan det riskresonemang som är relevant vid utformningen av gränsbeloppsreglerna inte användas för att motivera en särskild skattesats för kvalificerade andelar.

Ett möjligt argument för en särskild lägre skattesats för kvalificerade andelar är att 3:12-reglerna är schablonregler som ibland medför att vad som egentligen är kapitalinkomster beskattas som arbetsinkomster. Detta argument bygger på tanken att det är bättre att skattereglerna är generellt något för generösa än att de riskerar att i vissa fall leda till en för hård beskattning.

Det finns emellertid flera skäl som talar mot att behålla skattesatsen på 20 procent för avkastning på kvalificerade andelar.

När 3:12-reglerna infördes var skillnaden mellan den högsta skattesatsen på arbetsinkomster och kapitalinkomster drygt 20 procentenheter. Arbetsinkomster beskattades med nästan 51 procent och utdelning med 30 procent. I dag är skillnaden närmare 40 procentenheter, till följd av höjd statlig inkomstskatt med fem procentenheter i högre inkomstskikt (den s.k. värnskatten) och på grund av att den genomsnittliga kommunalskatten höjts. Till bilden hör också att bolagsskattesatsen sänkts från 30 till 22 procent. När skattesatsen för utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar sänktes till 20 procent var bolagsskatten 28 procent. Visserligen har också socialavgifterna sänkts från cirka 38 till 31 procent, men samtidigt har skatteinlaget i avgifterna ökat genom att en del av de förmånsgrundande avgifterna ersatts av en ren skatt i form av allmän löneavgift. Sammantaget innebär dessa förändringar en kraftigt ökad spänning mellan skatteuttaget på kapitalinkomster och på arbetsinkomster. En höjning av skattesatsen på utdelningar och kapitalvinster på kvalificerade andelar skulle i viss mån reducera denna spänning. Enligt utredningen utgör detta ett tungt vägande skäl för en höjning av skattesatsen.

Inflationens effekter tillmättes betydelse vid införandet av en lägre skattesats på kapitalinkomster än på arbetsinkomster. I dag är

inflationen på en avsevärt lägre nivå, men även om det kan finnas anledning att räkna med en ökad inflationstakt framöver är det svårt att se att det kan motivera en lägre skattesats för utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar än på andra onoterade andelar.

Flera av de ändringar som utredningen föreslår påverkar beräkningen av gränsbeloppet. Med hänsyn till att många skattskyldiga har betydande sparade utdelningsutrymmen finns det anledning att räkna med en fördröjning innan de föreslagna ändringarna får fullt genomslag på statens skatteintäkter. En höjning av skattesatsen leder däremot direkt till ökade skatteintäkter på utdelningar och kapitalvinster.

En lägre skatt på utdelning på andelar i onoterade bolag kan under vissa förutsättningar uppnås om andelarna ägs via ett fåmansföretag och utdelningen som härrör från bolaget ryms inom gränsbeloppet. Denna och liknande former av skatteplanering med utnyttjande av den lägre skattesatsen upphör om samma skattenivå införs för såväl kvalificerade andelar som andra onoterade andelar. Vidare upphör möjligheten att som ägare av ett trädabolag varje år kunna ta utdelning med schablonbeloppet enligt förenklingsregeln med en 20-procentig beskattning i stället för med 25 procent skatt när trädabolaget avyttras efter fem år (se avsnitt 9.4.3).

Sammanfattningsvis talar övervägande skäl för att utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar upp till ett belopp motsvarande gränsbeloppet bör beskattas med 25 procent. Skattesatsen blir därmed densamma som för övriga onoterade andelar.

12.4 Skattesatsen över takbeloppen

<p>Utredningens förslag: Utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar som överstiger takbeloppet beskattas med 25 procent.</p>
--

Skattesatsen över takbeloppen för utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar är 30 procent. Den är alltså inte bara högre än skattesatsen på inkomster upp till gränsbeloppet utan också högre än skattesatsen på onoterade andelar som inte är kvalificerade. I förarbetena har den här skillnaden inte behandlats.

Finns det skäl för en särskild skattesats – högre eller lägre – över takbeloppet än den som gäller upp till gränobeloppet? Ett möjligt skäl för en högre skattesats för avkastning som överstiger takbeloppet vore för att ha en progressiv beskattning av de högre utdelningarna och kapitalvinsterna, dvs. de som överstiger takbeloppet. En form av progressiv kapitalbeskattning för endast kvalificerade andelar och inte för övriga onoterade andelar strider emellertid enligt utredningen emot principerna om likabehandling och neutralitet. Dessutom bygger inkomstskattesystemet som introducerades genom 1990 års skattereform på en proportionell skatt för kapitalinkomster. Det är således enligt utredningen ett i sammanhanget svagt argument.

Utredningen har i avsnittet innan kommit fram till att skattesatsen upp till gränobeloppet bör vara densamma som för onoterade andelar i allmänhet, dvs. 25 procent. Bestämmelserna om takbelopp syftar liksom bestämmelserna om gränobelopp till att på ett schablonmässigt sätt avgöra hur stor del av en kapitalinkomst som egentligen är arbetsinkomst. När uppdelningen mellan kapitalinkomst och arbetsinkomst väl är gjord bör därför de olika delar som behandlas som kapitalinkomst beskattas med samma skattesats. Det medför att regelverket blir enklare, vilket i sin tur ökar regelverkets legitimitet. Skattesatsen för utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar som överstiger takbeloppet bör således sänkas från 30 procent till 25 procent.

Ett alternativ hade kunnat vara att återinföra bestämmelserna om att den del av en utdelning eller kapitalvinst som hänförs till inkomstslaget kapital ska beskattas med den normala kapitalskattesatsen, dvs. 30 procent, oavsett om det är fråga om kvalificerade andelar eller övriga andelar i onoterade företag. Som noterats tidigare ligger dock ett sådant förslag utanför direktiven då det inte ingår i utredningens uppdrag att överväga förändringar i beskattningen av utdelning och kapitalvinst på andelar i onoterade företag som inte är kvalificerade. En sådan höjning skulle dessutom försvåra anskaffning av kapital i onoterade bolag och vara problematisk med hänsyn till kapitalets rörlighet på en global finansmarknad.

En kapitalvinst på en kvalificerad andel som anskaffats före år 1992 ska under vissa förutsättningar i sin helhet tas upp i inkomstslaget kapital i stället för i tjänst. Det innebär att inkomsten beskattas med 30 procent. Om beskattningen av inkomst av kapital över takbeloppet sänks från 30 till 25 procent finns enligt utredningen inte

skäl att behålla den högre skattenivån enligt denna bestämmelse. Skattenivån bör således sänkas till 25 procent även i dessa fall.

12.5 Kapitalförluster

Om utdelning och kapitalvinst på en kvalificerad andel beskattas till fem sjättedelar, dvs. 25 procent, inom gränsbeloppet och över takbeloppet bör enligt utredningen kapitalförluster efter kvotering kunna kvittas mot andra kapitalvinster i motsvarande mån.

12.6 Förslagen sammantaget

För kvalificerade andelar innebär den ändrade kapitalskattesatsen att de nya marginalsattesatserna på utdelningar och kapitalvinster för en person med hög förvärvsinkomst blir 25 procent inom gränsbeloppet, 57 procent i mellanskiktet och 25 procent över takbeloppet. Den högre beskattningen i mellanskiktet beror på att den del av en utdelning eller kapitalinkomst som överstiger gränsbeloppet men inte når upp till takbeloppet ska beskattas i inkomstslaget tjänst (se avsnitt 4.9.3).

13 Typfallsberäkningar

13.1 Inledning

En typfallsberäkning är en beräkning av hur en person, i det här fallet en delägare i ett fåmansföretag, med en viss inkomst, ett visst antal anställda och så vidare påverkas av de föreslagna åtgärderna. De görs som ett komplement till övriga beräkningar av effekterna av förslagen. Enbart typfallsberäkningar ger inte en heltäckande bild av effekterna, men de kan göra det lättare att få en bild av hur förslagen påverkar en enskild person än vad bara uppgifter om totalt antal berörda och effekter på statens finanser gör.

Typfallen säger dock inget om hur de enskilda individerna slutligen kommer att påverkas. Om skattereglerna ändras så ändras sannolikt individernas beteenden. Typfallsberäkningarna kan då ge en indikation på hur individerna kommer att agera.

Utformandet av typfallen har gjorts utifrån två målsättningar. Den första är att försöka beskriva den typiske delägaren och därmed ge en bild av hur de flesta eller i alla fall många delägare kommer att påverkas. Alla förslag påverkar inte alla delägare och förslagen behöver inte få samma effekt för alla berörda. Den andra målsättningen är därför att beskriva effekterna för de delägare som faktiskt berörs av de enskilda förslagen, även om de inte alltid utgör en stor grupp.

För enkelhetens skull antas att det inte finns något sparat utdelningsutrymme i något av typfallen. När effekterna på skatten beräknats har marginalskatten använts. Beräkningarna är utförda i 2016 års prisnivå.

13.2 Beskrivning av typfallen

13.2.1 Typfall 1 – Den typiske delägaren

De delägare som utredningen har någon kunskap om är de som lämnat in deklaraionsblanketten K10. Enbart delägare som äger kvalificerade andelar i företaget och som tagit ut någon utdelning eller har avyttrat andelar i företaget är skyldiga att lämna in en K10-blankett. Delarationsblanketterna ger oss således inte en heltäckande bild av delägarna i fåmansföretag.

Utifrån de deklaraionsblanketter som lämandes in för inkomst-året 2014 kan antalet delägare uppskattas till cirka 385 000. Uppskattningsvis var knappt hälften av dessa ensamma, aktiva delägare i sina företag. Fåmansföretag med upp till två delägare täckte in nästan 80 procent av alla delägare.

I de företag som hade en delägare var drygt 80 procent av delägarna bara delägare i ett företag. Vidare var det nästan 90 procent som inte redovisade något löneunderlag. Det är nödvändigt att redovisa ett löneunderlag för att kunna beräkna ett lönebaserat utrymme. Då förenklingsregeln är förmånligare för ensamma delägare än huvudregeln om inget lönebaserat utrymme beräknas så kan dessa antas ha använt förenklingsregeln.

Den typiske delägaren i ett fåmansföretag är således ensam delägare i sitt företag, är bara delägare i ett företag och använder sig av förenklingsregeln. De typiska delägarna är inte nödvändigtvis i majoritet, men tillsammans utgör de en mycket stor grupp.

Då den typiske delägaren inte beräknar något lönebaserat utrymme spelar det egentligen ingen roll hur många anställda delägaren har. Å andra sidan vore det underligt om delägaren hade haft många anställda då det sannolikt hade gjort det möjligt att beräkna ett lönebaserat utrymme. Den typiske delägaren kan därför antas sakna anställda, alternativt ha någon enstaka anställd.

Lägsta belopp som krävs för att bilda ett aktiebolag är 50 000 kronor. Samtidigt är det få som startar med ett större aktiekapital.¹ Den typiske delägaren antas därför ha ett omkostnadsbelopp på 50 000 kronor.

¹ Enligt Svenska standardbolag AB så startas cirka 90 procent av alla aktiebolag med ett aktiekapital på 50 000 kronor.

Bland de delägare som beskrivits som typiska är det många som inte tar någon utdelning alls. Det är sannolikt ofta företag som drivs vid sidan om någon annan huvudsaklig verksamhet. Då 3:12-reglerna avser beskattning av utdelning finns det emellertid ingen anledning att belysa dem speciellt här även om de utgör en stor grupp.

Bland de övriga i gruppen av ensamedelägare är det många som bara tar ut en begränsad utdelning. Delägaren antas erhålla en ersättning från företaget på 200 000 kronor, varav lönen utgör 170 000 kronor och utdelningen 30 000 kronor. Delägarna har emellertid ofta andra inkomster än från fåmansföretaget. För den typiske delägaren uppgår dessa till mellan 350 000 och 400 000 kronor. Marginalskatten antas därför vara 32 procent.

13.2.2 Övriga typfall

Det första typfallet är tänkt att belysa hur en stor andel av delägarna kommer att påverkas av de föreslagna åtgärderna. Därutöver är det önskvärt att studera hur några delägare som inte motsvarar den typiske delägaren påverkas av utredningens olika förslag.

Förslaget om slopat kapitalandelskrav, till exempel, har ingen effekt på de flesta delägare men för de som berörs av förslaget kan det ha stor betydelse. Det kan vara fråga om företag med många delägare eller att specialister knyts till ett företag genom att erbjudas mindre andelar i företaget.

Detsamma gäller förslaget om att det inte ska vara tillåtet att använda förenklingsregeln i ett företag och samtidigt beräkna årets gränobelopp för andelar i ett annat företag. Bara ett mindre antal delägare berörs av förslaget men effekten för den enskilde delägaren kan bli stor.

För att nyansera bilden av hur förslagen påverkar delägarna studeras därför ytterligare fem typfall.

Typfall 2 Ett företag med en delägare och ett par anställda. Två olika varianter görs. I den första varianten uppfyller delägaren inte löneuttagskravet. I den andra varianten uppfyller delägaren löneuttagskravet enligt de nuvarande reglerna men inte enligt de föreslagna reglerna. Den första varianten visar effekterna av att förenklingsregeln ändras. Den andra varianten åskådliggör effekten av att delägaren går över från huvudregeln till förenklingsregeln.

- Typfall 3 En delägare som är engagerad i flera företag. Delägaren använder förenklingsregeln i det ena företaget och huvudregeln i det andra. Exemplet beskriver det val delägaren ställs inför när bara en regel får användas.
- Typfall 4 Delägaren är en av ett antal delägare och med ett flertal anställda. Tillräckligt stora löneunderlag genereras för att delägaren ska kunna beräkna ett lönebaserat utrymme. Typfallet visar effekterna av de olika förslagen om ändrad beräkning av det lönebaserade utrymmet.
- Typfall 5 Ett företag med tio delägare varav en majoritetsägare och resten minoritetsägare. Majoritetsägaren har 70 procent av aktiekapitalet och minoritetsägarna 3,3 procent var. Företaget har inga anställda utöver delägarna själva. Alla tar ut lika mycket i lön och löneuttagskravet uppfylls enligt alla förslag. Exemplet åskådliggör effekterna av slopat kapitalandelskrav och de olika varianterna av att beräkna det lönebaserade utrymmet.
- Typfall 6 En delägare i ett företag med många delägare och stora löneunderlag. Typfallet representerar inte många företag men då de största företagen kan ha flera hundra delägare så är det ändå ganska många delägare som befinner sig i den situationen.

Nedan, i tabellerna 13.1 och 13.2, anges vilka antaganden som görs för respektive typfall. Vid valet av antagandena har dessa gjorts för att i möjligaste mån avspegla en tänkbar situation.

Tabell 13.1 Antaganden om de olika typfallen

	Den typiske	Övriga		
	Typfall 1	Typfall 2:1	Typfall 2:2	Typfall 3 Mångsysslaren
Antal delägare	1	1	1	1–1
Antal företag	1	1	1	2
Antal anställda	0	2	2	0–3
Lön, delägaren	170 000	350 000	450 000	150 000–600 000
Lön per anställd	0	300 000	300 000	300 000
Löneunderlag	170 000	950 000	1 050 000	150 000–1 500 000
Utdelning	30 000	150 000	150 000	50 000–100 000
Omkostnadsbelopp	50 000	100 000	100 000	50 000–100 000
Marginalskatt	32 %	32 %	52 %	60 %
Gränsbelopp enligt gällande regler	159 800	159 800	534 600	159 800–759 600

Anm. Uppgifterna för mångsysslaren avser per företag.

Tabell 13.2 Antaganden om de olika typfallen

	Övriga			
	Typfall 4	Typfall 5 Majoritetsägaren ¹	Typfall 5 Minoritetsägaren ²	Typfall 6
Antal delägare	10	10	10	30
Antal företag	1	1	1	1
Antal anställda	75	0	0	70
Lön, delägaren	900 000	900 000	900 000	875 000
Lön per anställd	350 000	0	0	300 000
Löneunderlag	35 250 000	9 000 000	9 000 000	47 250 000
Utdelning	1 000 000	1 575 000	75 000	450 000
Omkostnadsbelopp	50 000	70 000	3 333	50 000
Marginalskatt	60 %	60 %	60 %	60 %
Gränsbelopp enligt gällande regler	1 767 300	3 156 800	5 300	5 300

Anm. Uppgifterna för mångsysslaren avser per bolag.

¹ Ägarandelen för majoritetsägaren uppgår till 70 procent.

² Ägarandelen för respektive minoritetsägare uppgår till 3,3 procent.

13.3 Typfallsberäkningar av förslagen

13.3.1 Inledning

Utredningen presenterar ett flertal förslag på ändringar av 3:12-reglerna. Många av dessa är tänkta att genomföras tillsammans, medan andra utgör alternativ.

I alla beräkningarna antas följande ändringar genomföras:

- Schablonbeloppet i förenklingsregeln uppgår till 1,75 inkomstbasbelopp.
- En delägare som är engagerade i flera företag och som använder förenklingsregeln i ett av dem får inte beräkna ett gränobelopp i något av de andra företagen.
- Skatteuttaget på inkomst av kapital ändras till 25 procent, både för utdelning inom gränobeloppet och övrig utdelning som beskattas som inkomst av kapital.
- Kapitalandelskravet slopas.

Utredningen har övervägt fyra olika alternativ avseende huvudregeln. Skillnaden mellan dem åskådliggörs i tabell 13.3 nedan.

Tabell 13.3 Sammanfattning av alternativen avseende huvudregeln

Förslag	Löneunderlaget	Lönebaserade utrymmet	Löneuttagskravet	Kapitalandelskravet	
Gällande regler	Hela underlaget	Fördelas inte på delägarna	1 nivå	Beräknas på hela löneunderlaget	Ja
Alt. 1	Exkl. delägarnas löner	Fördelas på delägarna	2 nivåer	Nya gränser Individualiseras	Slopas
Alt. 2a	Exkl. delägarens lön ¹	Fördelas på delägarna	2 nivåer	Nya gränser Individualiseras	Slopas
Alt. 2b	Exkl. delägarens lön ²	Fördelas på delägarna	2 nivåer	Nya gränser Individualiseras	Slopas
Alt. 3	Hela underlaget	Fördelas på delägarna	3 nivåer	Nya gränser Individualiseras	Slopas

¹ Delägarens lön dras av efter att löneunderlaget fördelats på delägarna.

² Delägarens lön dras av innan löneunderlaget fördelats på delägarna.

Det är inte alltid så lätt att genomskåda konsekvenserna av de alternativa förslagen. Separata beräkningar görs därför för vart och ett av alternativen tillsammans med de övriga förslagen som nämnts ovan. Nedan ges en översiktlig beskrivning av hur de olika alternativen påverkar det lönebaserade utrymmet.

Alternativ 1 innebär att delägarnas löner undantas helt från löneunderlaget. Det medför att företag utan personal inte kan få något lönebaserat utrymme. För det fall det finns anställda utan ägarintresse kan en ägare med ett mindre andelsinnehav få visst lönebaserat utrymme. Löneuttagskravet blir något lägre jämfört med de andra alternativen eftersom andelsägarnas löner inte ingår i underlaget.

Alternativ 2a innebär att en delägars lön räknas av från löneunderlaget efter att det har fördelats på delägarna i förhållande till deras andelar. Detta medför att ägare med ett mindre andelsinnehav missgynnas, jämfört med större andelsägare, och får små gränobelopp eller inget alls vid beräkning av det lönebaserade utrymmet.

Alternativ 2b innebär att andelsägarens lön dras av från företagets sammanlagda löneunderlag, som därefter fördelas mellan andelsägarna innan det lönebaserade utrymmet beräknas. Detta medför att även ägare med ett mindre andelsinnehav oftast kan erhålla ett lönebaserat utrymme.

Alternativ 3 innebär att delägarnas löner räknas med men att det införs fler nivåer i beräkningen av det lönebaserade utrymmet. Den första nivån ger 10 procent av löneunderlaget upp till 8 inkomstbasbelopp, den andra nivån 25 procent av löneunderlaget upp till 60 inkomstbasbelopp och den sista nivån ger 50 procent av löneunderlag över 60 inkomstbasbelopp. Det sker således ingen reduktion för andelsägarens egen lön. Alternativ 3 ger ofta liknande resultat som alternativ 2b. Vilket alternativ som är förmånligast beror på vad som påverkar mest, avdraget för den egna lönen eller den lägre nivån upp till 8 inkomstbasbelopp. Om det finns anställda utöver delägarna och få andelsägare genererar detta alternativ ett lägre lönebaserat utrymme för ägare med ett litet andelsinnehav jämfört med alternativ 1 och 2b på grund av den lägre nivån upp till 8 inkomstbasbelopp. Löneuttagskravet blir ofta lite högre jämfört med de andra alternativen eftersom delägars egen lön inte dras av.

När effekterna har beräknats har delägarna i typfallen antagits använda den regel som är mest fördelaktig. De förändringar av gränsbeloppet som redovisas i tabell 13.4 kan således vara en effekt såväl av att beräkningen av gränsbeloppet ändrats som av att delägaren i typfallet övergått från att använda den ena regeln till att använda den andra regeln. Beräkningarna tar däremot inte hänsyn till att det skulle kunna vara ekonomiskt fördelaktigt att öka eller minska lönen på bekostnad av utdelningen.

13.3.2 De enskilda typfallen

Nedan beskrivs översiktligt de skattemässiga effekterna av regel­förändringarna. Detaljerade beskrivningar av hur beräkningarna gjorts redovisas i tabellbilagan. I tabell 13.4 redovisas effekterna på typfallen i termer av gränsbelopp, skatt på utdelning och spar­at utdelningsutrymme.

Typfall 1 – Den typiske delägaren

På kort sikt är effekterna begränsade för den typiske delägaren. Delägaren har ett företag i vilket förenklingsregeln används. Varken förändringarna av huvudregeln, sloandet av kapitalandelskravet eller förbudet att använda sig av både förenklings- och huvudregeln påverkar delägaren. Skärpningen av förenklingsregeln minskar för­visso gränsbeloppet men då utdelningen ändå är mindre än gräns­beloppet påverkar inte det skatten för delägaren – hela utdelningen kommer fortfarande att beskattas som inkomst av kapital.

De ändrade effektiva skattesatserna för kapital har däremot effekt på skatten. Med en utdelning på 30 000 kronor innebär det en ökning av skatten med 1 500 kronor.

På sikt kan även de sänkta gränsbeloppen komma att påverka skatten. Skärpningen av förenklingsregeln innebär att schablon­beloppet minskar med ungefär en tredjedel.

Typfall 2:1

Till skillnad från typfall 1 så är det här frågan om en mer omfattande verksamhet med ett antal anställda. Lön och utdelning är tillräckligt stora för att leva på.

Delägaren tar dock inte ut en lön som uppfyller löneuttagskravet och använder därför förenklingsregeln. För att uppfylla löneuttagskravet enligt utredningens huvudförslag, alternativ 3, skulle lönen behöva höjas med cirka 171 000 kronor. Delägaren påverkas bara av den föreslagna ändringen av förenklingsregeln och de ändrade effektiva skattesatserna.

Sänkningen av schablonbeloppet innebär att utdelningen överstiger gränsbeloppet. En del av utdelningen kommer att beskattas som inkomst av tjänst och den resterande delen kommer att beskattas som inkomst av kapital med 25 procent i stället för 20 procent. Skatten ökar med 11 000 kronor, samtidigt som inget sparutdelningsutrymme skapas.

Typfall 2:2

För att se hur effekterna skiljer sig om delägaren i utgångsläget tar ut en lön som överstiger löneuttagskravet har samma typfall analyserats men under antagande att delägarrens lön uppgår till 450 000 kronor. Då delägaren har ett par anställda och uppfyller både löneuttagskravet och kapitalandelskravet enligt gällande regler så använder han eller hon huvudregeln. Efter höjningen av löneuttagskravet uppfyller emellertid inte delägaren löneuttagskravet längre och det lönar sig därför att gå över till förenklingsregeln, trots att även den görs mindre fördelaktig. Delägaren påverkas således både av att löneuttagskravet och förenklingsregeln skärps, samt av de ändrade skattesatserna.

Eftersom det lönar sig för delägaren att gå över till förenklingsregeln blir effekterna desamma oberoende av hur huvudregeln förändras.

Övergången från att ha använt huvudregeln till att använda förenklingsregeln har stor inverkan på gränsbeloppet. Från att ha uppgått till 535 000 enligt gällande regler minskar det till 102 000. Effekten på skatten är emellertid mindre dramatisk då det tidigare gränsbeloppet betydligt översteg utdelningen. Om delägaren inte ändrar

sin lön och utdelning ökar skatten med 21 000 kronor samtidigt som det inte skapas något sparutrymme.

För att uppfylla löneuttagskravet, enligt alternativ 3, skulle delägaren behöva höja löneuttaget med cirka 71 000 kronor. Det skapas därmed ett lönebaserat utrymme på 211 000. Förutsatt att delägaren inte vill eller kan öka kostnaderna skulle det i sin tur kräva sänkt utdelning med lite drygt 71 000 kronor. Som en effekt av lägre utdelning och att ett lönebaserat utrymme kan beräknas minskar skatten på utdelningen med cirka 13 000 kronor. Samtidigt skulle skatten på lönen öka med 37 000 kronor. Netto ökar skatten således med 24 000 kronor. Exemplet åskådliggör det faktum att det i vissa fall inte lönar sig att höja lönen för att därmed kunna tillgodogöra sig ett lönebaserat utrymme.

Om löneuttagskravet uppfylls uppgår gränsbeloppet enligt utredningens förslag, alternativ 3, till 220 000. Det kan därmed vara lönsamt att höja lönen för att uppfylla löneuttagskravet om delägaren har behov av att generera sparade gränsbelopp eller möjlighet att ta en högre utdelning.

Typfall 3 – Mångsysslaren

Det här typfallet avviker från de övriga så till vida att det behandlar den sammanlagda effekten av utdelningar från två företag. Om det inte är tillåtet att använda förenklingsregeln i ett företag och samtidigt beräkna årets gränsbelopp i ett annat företag ställs delägaren i typfallet inför valet att i) använda huvudregeln i bägge företagen, ii) använda förenklingsregeln i företag 1 och inte beräkna årets gränsbelopp i företag 2, eller iii) använda förenklingsregeln i företag 2 och inte beräkna årets gränsbelopp i företag 1.

Enligt gällande regler så är det mest fördelaktigt för ägaren att använda förenklingsregeln i företag 1 och huvudregeln i företag 2. Förenklingsregeln ger delägaren ett gränsbelopp på 159 800 kronor i företag 1 och huvudregeln ger ett gränsbelopp på 759 600 i företag 2.

Med utredningens huvudförslag, alternativ 3, skulle gränsbeloppet bli 101 700 i företag 1 och 314 900 i företag 2 om delägaren inte hade varit tvungen att välja mellan att använda huvudregeln i bägge

företagen eller förenklingsregeln i ett av dem och avstå från att beräkna årets gränsbelopp i det andra.

Utredningens huvudförslag leder till att skillnaden mellan gränsbeloppet beräknat enligt huvudregeln med ett lönebaserat utrymme och beräknat enligt förenklingsregeln minskar. Fortfarande är dock gränsbeloppet oftast större enligt huvudregeln med ett lönebaserat utrymme än enligt förenklingsregeln. Det är därför vanligen fördelaktigare att som i detta exempel välja huvudregeln i bägge företagen.

Väljer delägaren att använda huvudregeln i bägge företagen ökar den sammanlagda skatten med 23 300 kronor. Det genereras inget sparade utrymme i företag 1 och det blir lägre i företag 2. De sammanlagda sparade utdelningsutrymmena i företagen minskar med drygt 554 000.

Typfall 4

Detta typfall avser ett större företag än i de tidigare exemplen. Delägaren är en av tio och företaget har 75 anställda utöver delägarna själva. Delägarna uppfyller löneuttagskravet enligt gällande regler och enligt förslagen.

Företagets lönesumma uppgår till drygt 35 miljoner vilket ger ett lönebaserat utrymme till delägaren på 1 767 300 enligt gällande regler.

Ett gemensamt drag hos alternativen 1, 2a och 2b är att löneunderlaget reduceras innan det lönebaserade utrymmet beräknas. De tre alternativen representerar olika sätt att utföra reduktionen på.

I alternativ 1 exkluderas alla delägarnas löner från löneunderlaget vilket sedan fördelas mellan delägarna innan det lönebaserade utrymmet beräknas. Exkluderingen av alla delägares löner innebär att löneunderlaget minskas med ungefär en fjärdedel, från drygt 35 till drygt 26 miljoner. Löneunderlaget fördelas sedan mellan delägarna vilket ger 2 625 000 per delägare vilket i sin tur ger 656 200 i lönebaserat utrymme. En minskning med nästan två tredjedelar.

I alternativ 2a fördelas hela löneunderlaget mellan delägarna och sedan exkluderas delägarens egen lön. Om alla delägare har lika stora andelar och lika hög lön ger det samma resultat som alternativ 1. I exemplet antas de ha det. Delägarens löneunderlag blir således även här 2 625 000 vilket ger ett lönebaserat utrymme på

656 200. Hade en delägare haft en större andel än de övriga skulle alternativ 2a gett ett större löneunderlag än alternativ 1. Jämfört med alternativ 1 gynnar det således stora ägare.

I alternativ 2b exkluderas delägarens egen lön från löneunderlaget, som därefter fördelas mellan delägarna. Reduktionen av delägarens lön ger ett löneunderlag på knappt 34,4 miljoner. Delägarens andel uppgår därmed till drygt 3,4 miljoner vilket ger ett lönebaserat utrymme på 858 800. Minskningen innebär i det här fallet ungefär en halvering av gränsbeloppet.

I alternativ 3, utredningens huvudförslag, dras inga löner bort från lönesumman. I likhet med de övriga förslagen fördelas dock löneunderlaget på delägarna i förhållande till deras andelar innan det lönebaserade utrymmet beräknas.

Alternativ 3 skiljer sig dock från de övriga alternativen på ytterligare en punkt. När det lönebaserade utrymmet beräknas tas bara 10 procent av andelsägarens löneunderlag som inte överstiger 8 inkomstbasbelopp upp. Det lönebaserade utrymmet blir 821 300 och därmed lägre i alternativ 3 än i alternativ 2b, trots ett större löneunderlag.

Typfall 5 – Majoritetsägaren

Företaget har tio delägare men saknar anställda i övrigt. I företaget finns en majoritetsägare och nio minoritetsägare. Majoritetsägaren uppfyller löneuttagskravet i alla alternativen. När det inte finns några anställda i bolaget utöver delägarna själva får de olika reduktionerna av delägarnas löner förhållandevis stor effekt på det lönebaserade utrymmet. Typfallet ger en god bild av hur gränsbeloppet påverkas av de olika alternativen.

I alternativ 1 ingår inga delägarlöner i löneunderlaget. Det innebär att det inte uppstår något lönebaserat utrymme. Det blir därmed lönsammare att använda förenklingsregeln, i synnerhet som majoritetsägaren kan tillgodoräkna sig en så pass stor andel av gränsbeloppet. Övergången från att ha använt huvudregeln till att använda förenklingsregeln leder inte desto mindre i det här fallet till en minskning av gränsbeloppet med 98 procent. Gränsbeloppet blir lägre än utdelningen och skatten påverkas därför genom att nästan hela utdelningen beskattas som inkomst av tjänst. Den åter-

stående delen som beskattas som inkomst av kapital påverkas av att skatteuttaget höjs från 20 till 25 procent. I detta fall tredubblas nästan skatten.

Det kan vara värt att notera att delägaren inte kan påverka skatten genom att höja sin lön för att uppfylla löneuttagskravet. Delägaren uppfyller redan löneuttagskravet, men det finns inga löner att beräkna ett lönebaserat utrymme på.

I alternativ 2a och 2b är det bara den enskilde delägarens lön som inte ingår i löneunderlaget och i alternativ 3 ingår alla delägarlöner. Här kan således delägaren beräkna ett lönebaserat utrymme. Huvudregeln blir därmed förmånligare än förenklingsregeln. I alla alternativen blir gränsbeloppet större än utdelningen och skatten påverkas därmed bara av det ändrade skatteuttaget. Det sparade utdelningsutrymmet blir lägre jämfört med gällande regler vilket kan påverka framtida skatter.

I föregående typfall gav alternativ 1 och 2a samma resultat. Förutsättningen för det var att delägarnas andelar och delägarnas löner skulle vara lika stora. Om så inte var fallet skulle alternativ 2a gynna delägare med stora andelar vilket är vad vi ser här.

Typfall 5 – Minoritetsägaren

Typfallet avser samma företag som i fallet ovan men nu studeras en av minoritetsägarna. Denne antas ha samma lön som majoritetsägaren och uppfyller därmed löneuttagskravet i alla alternativen. En intressant egenskap med typfallet är att löneuttagskravet minskar i alla alternativen. Att det gör det beror på att löneuttagskravet är individualiserat och beräknas på respektive delägars löneunderlag samtidigt som delägaren bara har en liten andel. Enligt gällande regler uppfyller däremot minoritetsägaren inte kapitalandelskravet och kan på grund av det inte tillgodoräkna sig ett lönebaserat utrymme. Minoritetsägaren använder därför förenklingsregeln enligt gällande regler. I och med sloandet av kapitalandelskravet öppnas möjligheten att beräkna ett lönebaserat utrymme. Om så faktiskt sker beror emellertid på vilket av alternativen 1–3 som väljs.

Minoritetsägaren uppfyller både kapitalandelskravet och löneuttagskravet i alla fyra alternativen. Men av samma skäl som majo-

ritetsägaren inte kan tillgodoräkna sig något lönebaserat utrymme i alternativ 1, kan inte heller minoritetsägaren göra det.

Redan med gällande regler översteg utdelningen gränsbeloppet och merparten av utdelningen beskattades som inkomst av tjänst. Skatten ökar därför bara med drygt 2 procent på grund av sänkt schablonbelopp och det ändrade skatteuttaget på inkomst av kapital.

Inte heller i alternativ 2a kan delägaren tillgodoräkna sig ett lönebaserat utrymme. Här är dock orsaken att delägarlön överstiger delägarandelens andel av löneunderlaget. När delägarlön dras av blir det inget löneunderlag kvar. Förenklingsregeln är liksom i alternativ 1 bättre än huvudregeln. Effekterna på skatt och gränsbelopp blir därför desamma som i alternativ 1.

I alternativ 2b görs avdraget av delägarlön innan löneunderlaget fördelas på delägarna. Det leder till att det finns ett löneunderlag att beräkna ett lönebaserat utrymme på även för minoritetsägaren. Delägarandelens gränsbelopp blir därmed avsevärt större än i de två tidigare alternativen och än enligt gällande regler.

Gränsbeloppet är endast något lägre än utdelningen och den tidigare nästan helt tjänstebeskattningsdelen kommer till största delen att kapitalbeskattas. Trots det höjda skatteuttaget minskar därför skatten med mer än 50 procent jämfört med gällande regler.

Alternativ 3 ger liknande konsekvenser som i föregående exempel avseende löneunderlaget. Då inga löner dras av från den totala lönesumman blir löneunderlaget dock lite större. Beräkningen av det lönebaserade utrymmet, med en första nivå som endast ger 10 procent av löneunderlaget, leder dock till att gränsbeloppet ändå blir lägre – knappt hälften så stort som i alternativ 2b. Det lägre gränsbeloppet leder till att skatten blir högre än i alternativ 2b men lägre än i de övriga alternativen och enligt gällande regler.

Typfall 6

Företaget består av 30 delägare med små men lika stora andelar samt ett stort antal anställda. Delägarnas ägarandel uppfyller inte kapitalandelskravet. Delägaren använder därför förenklingsregeln enligt gällande regler. Det stora antalet delägare gör att skillnaden mellan att använda förenklingsregeln och huvudregeln är liten. De anställda gör att det finns en stor lönesumma som underlag för att

beräkna ett lönebaserat utrymme. Delägarrens lön är dessutom tillräckligt hög för att uppfylla löneuttagskravet.

Delägaren övergår därför från att ha använt förenklingsregeln till att använda huvudregeln när kapitalandelskravet slopas. Som nämnts tidigare så leder alternativ 1 och 2a till samma resultat om delägarna har samma ägarandelar och samma lön. I det här typfallet antas det vara fallet. Resultatet i de två exemplen är att gränsbeloppet blir cirka 175 000 högre och att skatten minskar med drygt en tredjedel.

I alternativ 2b görs reduktionen av delägarrens lön innan löneunderlaget fördelas på delägarna vilket får en mindre effekt än om det fördelas efter. Gränsbeloppet blir mer än dubbelt så stort i alternativ 2b som i alternativ 1 och 2a. Effekten på skatten blir också större och den halveras jämfört med gällande regler.

I alternativ 3 dras ingen lön av men i gengäld utgör det lönebaserade utrymmet en mindre andel av löneunderlaget varför gränsbeloppet ändå blir mindre än i alternativ 2b. Skatten minskar mer än i alternativ 1 och 2a men mindre än i alternativ 2b.

**Tabell 13.4 Gränsbelopp, utdelning, skatt och sparade gränsbelopp
utav de föreslagna åtgärderna, kronor**

Typfall	Gällande regler	Alternativ 1	Alternativ 2a	Alternativ 2b	Alternativ 3
Typfall 1					
Gränsbelopp	159 800	101 700	101 700	101 700	101 700
Utdelning	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000
Skatt på utdelning	6 000	7 500	7 500	7 500	7 500
Sparat utrymme	129 800	71 700	71 700	71 700	71 700
Typfall 2:1					
Gränsbelopp	159 800	101 700	101 700	101 700	101 700
Utdelning	150 000	150 000	150 000	150 000	150 000
Skatt på utdelning	30 000	40 900	40 900	40 900	40 900
Sparat utrymme	9 800	0	0	0	0
Typfall 2:2					
Gränsbelopp	534 600	101 700	101 700	101 700	101 700
Utdelning	150 000	150 000	150 000	150 000	150 000
Skatt på utdelning	30 000	50 500	50 500	50 500	50 500
Sparat utrymme	384 600	0	0	0	0
Typfall 3 – Mångsysslaren					
Gränsbelopp	919 400	239 500	239 500	239 500	319 800
Utdelning	150 000	150 000	150 000	150 000	150 000
Skatt på utdelning	30 000	53 300	53 300	53 300	53 300
Sparat utrymme	769 400	134 600	134 600	134 600	214 900
Typfall 4					
Gränsbelopp	1 767 300	661 100	661 100	863 600	826 100
Utdelning	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
Skatt på utdelning	200 000	368 600	368 600	297 700	310 900
Sparat utrymme	767 300	0	0	0	0
Typfall 5 – Majoritetsägaren					
Gränsbelopp	3 156 800	71 200	1 835 300	1 970 300	2 215 500
Utdelning	1 575 000	1 575 000	1 575 000	1 575 000	1 575 000
Skatt på utdelning	315 000	920 100	393 800	393 800	393 800
Sparat utrymme	1 581 800	0	260 300	395 300	640 500
Typfall 5 – Minoritetsägaren					
Gränsbelopp	5 300	3 400	3 400	67 800	30 300
Utdelning	75 000	75 000	75 000	75 000	75 000
Skatt på utdelning	42 900	43 800	43 800	21 300	34 400
Sparat utrymme	0	0	0	0	0
Typfall 6					
Gränsbelopp	5 300	179 800	179 800	391 300	328 900
Utdelning	450 000	450 000	450 000	450 000	450 000
Skatt på utdelning	267 900	207 100	207 100	133 100	154 900
Sparat utrymme	0	0	0	0	0

I tabellbilagan finns detaljerade beskrivningar av hur förslagen påverkar löneuttagskravet, löneunderlaget, det lönebaserade utrymmet, gränsbeloppet, skatten och det sparade utdelningsutrymmet för typfallen.

Tabellbilaga

I tabellerna nedan används följande förkortningar:

IBB_{t-1} : Inkomstbasbeloppet 2015

IBB: Inkomstbasbeloppet 2016

slr_{t-1} : Statslåneräntan 2015

x: Golvet i löneuttagskravet; 6 för gällande regler, annars 8

y: Taket i löneuttagskravet; 9,6 för gällande regler, annars 15

Tabell 13.5 Typfall 1 – Den typiske delägaren

Ägarandel	100 %	Delägarens lön	170 000
Lönesumma	170 000	Utdelning	30 000
Omkostnadsbelopp	50 000	Marginalskatt	32 %

	Gällande regler	Alt 1	Alt 2a	Alt 2b	Alt 3
<i>Förenklingsregeln</i>					
Årets gränobelopp, schablon * IBB _{t-1}	159 775	101 675	101 675	101 675	101 675
Delägares gränobelopp	159 775	101 675	101 675	101 675	101 675
Delägarens totala gränobelopp	159 775	101 675	101 675	101 675	101 675
<i>Huvudregeln</i>					
Omkostnadsbeloppet	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
Schablonränta, (slr _{t-1} +9)/100	4 825	4 825	4 825	4 825	4 825
Företagets lönesumma	170 000	170 000	170 000	170 000	170 000
Reduktion	0	170 000	0	170 000	0
Företagets löneunderlag	170 000	0	170 000	0	170 000
Delägarens andel	–	0	170 000	0	170 000
Reduktion	0	0	170 000	0	0
Delägarens löneunderlag	–	0	0	0	170 000
Löneuttagskrav, min(x*IBB+0,05*löneunderlaget;y*IBB)	357 100	464 800	464 800	464 800	473 300
Företagets lönebaserade utrymme	85 000	–	–	–	–
Delägarens lönebaserade utrymme	0	0	0	0	0
Delägarens totala gränobelopp	4 825	4 825	4 825	4 825	4 825
Utdelning, totalt	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000
Delägaren	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000
Gränobelopp	159 775	101 675	101 675	101 675	101 675
Beskattas som kapital, 20 %/25 %	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000
Beskattas som tjänst	0	0	0	0	0
Beskattas som kapital, 30 %/25 %	0	0	0	0	0
Skatt på utdelning	6 000	7 500	7 500	7 500	7 500
Sparat utrymme till nästa år	129 775	71 675	71 675	71 675	71 675

Tabell 13.6 Typfall 2:1

Ägarandel	100 %	Delägarens lön	350 000
Lönesumma	950 000	Utdelning	150 000
Omkostnadsbelopp	100 000	Marginalskatt	32 %

	Gällande regler	Alt 1	Alt 2a	Alt 2b	Alt 3
<i>Förenklingsregeln</i>					
Årets gränobelopp, schablon * IBB _{t-1}	159 775	101 675	101 675	101 675	101 675
Delägares gränobelopp	159 775	101 675	101 675	101 675	101 675
Delägarens totala gränobelopp	159 775	101 675	101 675	101 675	101 675
<i>Huvudregeln</i>					
Omkostnadsbeloppet	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
Schablonränta, (sl _{t-1} +9)/100	9 650	9 650	9 650	9 650	9 650
Företagets lönesumma	950 000	950 000	950 000	950 000	950 000
Reduktion	0	350 000	0	350 000	0
Företagets löneunderlag	950 000	600 000	950 000	600 000	950 000
Delägarens andel	–	600 000	950 000	600 000	950 000
Reduktion	0	0	350 000	0	0
Delägarens löneunderlag	–	600 000	600 000	600 000	950 000
Löneuttagskrav, min(x*IBB+0,05*löneunderlaget;y*IBB)	396 100	494 800	494 800	494 800	512 300
Företagets lönebaserade utrymme	1 675 000	–	–	–	–
Delägarens lönebaserade utrymme	0	0	0	0	0
Delägarens totala gränobelopp	9 650	9 650	9 650	9 650	9 650
Utdelning, totalt	150 000	150 000	150 000	150 000	150 000
Delägaren	150 000	150 000	150 000	150 000	150 000
Gränobelopp	159 775	101 675	101 675	101 675	101 675
Beskattas som kapital, 20 %/25 %	150 000	101 675	101 675	101 65	101 675
Beskattas som tjänst	0	48 325	48 325	48 325	48 325
Beskattas som kapital, 30 %/25 %	0	0	0	0	0
Skatt på utdelning	30 000	40 883	40 883	40 883	40 883
Sparat utrymme till nästa år	9 775	0	0	0	0

Tabell 13.7 Typfall 2:2

Ägarandel	100 %	Delägarens lön	450 000
Lönesumma	1 050 000	Utdelning	150 000
Omkostnadsbelopp	100 000	Marginalskatt	52 %

	Gällande regler	Alt 1	Alt 2a	Alt 2b	Alt 3
<i>Förenklingsregeln</i>					
Årets gränobelopp, schablon * IBB _{t-1}	159 775	101 675	101 675	101 675	101 675
Delägares gränobelopp	159 775	101 675	101 675	101 675	101 675
Delägarens totala gränobelopp	159 775	101 675	101 675	101 675	101 675
<i>Huvudregeln</i>					
Omkostnadsbeloppet	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
Schablonränta, (slr _{t-1} +9)/100	9 650	9 650	9 650	9 650	9 650
Företagets lönesumma	1 050 000	1 050 000	1 050 000	1 050 000	1 050 000
Reduktion	0	450 000	0	450 000	0
Företagets löneunderlag	1 050 000	600 000	1 050 000	600 000	1 050 000
Delägarens andel	–	600 000	1 050 000	600 000	1 050 000
Reduktion	0	0	450 000	0	0
Delägarens löneunderlag	–	600 000	600 000	600 000	1 050 000
Löneuttagskrav, min(x*IBB+0,05*löneunderlaget;y*IBB)	401 100	494 800	494 800	494 800	517 300
Företagets lönebaserade utrymme	525 000	–	–	–	–
Delägarens lönebaserade utrymme	525 000	0	0	0	0
Delägarens totala gränobelopp	534 650	9 650	9 650	9 650	9 650
Utdelning, totalt	150 000	150 000	150 000	150 000	150 000
Delägaren	150 000	150 000	150 000	150 000	150 000
Gränobelopp	534 650	101 675	101 675	101 675	101 675
Beskattas som kapital, 20 %/25 %	150 000	101 675	101 675	101 675	101 675
Beskattas som tjänst	0	48 325	48 325	48 325	48 325
Beskattas som kapital, 30 %/25 %	0	0	0	0	0
Skatt på utdelning	30 000	50 548	50 548	50 548	50 548
Sparat utrymme till nästa år	384 650	0	0	0	0

Tabell 13.8 Typfall 3 – Mångsysslaren

	Företag 1	Företag 2
Ägarandel	100 %	100 %
Delägarens lön	150 000	600 000
Lönesumma	150 000	1 500 000
Utdelning	50 000	100 000
Omkostnadsbelopp	50 000	100 000
Marginalskatt	60 %	60 %

	Gällande regler		Huvudregeln, alt 3		Förenklingsregeln		Förenklingsregeln	
	Företag 1	Företag 2	Företag 1	Företag 2	Företag 1	Företag 2	Företag 1	Företag 2
<i>Förenklingsregeln</i>								
Årets gränsbelopp, schablon * IBB _{t-1}	159 775	159 775			101 675	0	0	101 675
Delägares gränsbelopp	159 775	159 775			101 675	0	0	101 675
Delägarens totala gränsbelopp	159 775	159 775			101 675	0	0	101 675
Utdelning, totalt	50 000	100 000			50 000	100 000	50 000	100 000
Delägaren	50 000	100 000			50 000	100 000	50 000	100 000
Gränsbelopp	159 775	159 775			101 675	0	0	101 675
Beskattas som kapital, 20 %/25 %	50 000	100 000			50 000	0	0	100 000
Beskattas som tjänst	0	0			0	100 000	50 000	0
Beskattas som kapital, 30 %/25 %	0	0			0	0	0	0
Sparat utrymme till nästa år, r9-r10	109 775	59 775			51 675	0	0	1 675

	Gällande regler		Huvudregeln, alt 3		Förenklingsregeln		Förenklingsregeln	
	Företag 1	Företag 2	Företag 1	Företag 2	Företag 1	Företag 2	Företag 1	Företag 2
<i>Huvudregeln</i>								
Omkostnadsbeloppet	50 000	100 000	50 000	100 000				
Schablonränta, $(slr_{t-1}+9)/100$	4 825	9 650	4 825	9 650				
Företagets lönesumma	150 000	1 500 000	150 000	1 500 000				
Reduktion	0	0	0	0				
Företagets löneunderlag	150 000	1 500 000	150 000	1 500 000				
Delägarens andel	–	–	150 000	1 500 000				
Reduktion	0	0	0	0				
Delägarens löneunderlag	–	–	150 000	1 500 000				
Löneuttagskrav, $\min(x*IBB+0,05*löneunderlaget;y*IBB)$	356 100	423 600	472 300	539 800				
Företagets lönebaserade utrymme	75 000	750 000	–	–				
Delägarens lönebaserade utrymme	0	750 000	0	305 280				
Delägarens totala gränsbelopp	4 825	759 650	4 825	314 930				

	Gällande regler		Huvudregeln, alt 3		Förenklingsregeln		Förenklingsregeln	
	Företag 1	Företag 2	Företag 1	Företag 2	Företag 1	Företag 2	Företag 1	Företag 2
Utdelning, totalt	50 000	100 000	50 000	100 000	50 000	100 000	50 000	100 000
Delägaren	50 000	100 000	50 000	100 000	50 000	100 000	50 000	100 000
Gränsbelopp	159 775	759 650	4 825	314 930	101 675	0	0	101 675
Beskattas som kapital, 20 %/25 %	50 000	100 000	4 825	100 000	50 000	0	0	100 000
Beskattas som tjänst	0	0	45 175	0	0	100 000	50 000	0
Beskattas som kapital, 30 %/25 %	0	0	0	0	0	0	0	0
Skatt på utdelning	10 000	20 000	28 311	25 000	12 500	60 000	30 000	25 000
Sparat utrymme till nästa år	109 775	659 650	0	214 930	0	0	0	1 675

Tabell 13.9 Typfall 4

Ägarandel	10 %	Delägarens lön	900 000
Lönesumma	35 250 000	Utdelning	1 000 000
Omkostnadsbelopp	50 000	Marginalskatt	60 %

	Gällande regler	Alt 1	Alt 2a	Alt 2b	Alt 3
<i>Förenklingsregeln</i>					
Årets gränsbelopp, schablon * IBB _{t-1}	159 775	101 675	101 675	101 675	101 675
Delägares gränsbelopp	15 978	10 168	10 168	10 168	10 168
Delägarens totala gränsbelopp	15 978	10 168	10 168	10 168	10 168
<i>Huvudregeln</i>					
Omkostnadsbeloppet	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
Schablonränta, (srl _{t-1} +9)/100	4 825	4 825	4 825	4 825	4 825
Företagets lönesumma	35 250 000	35 250 000	35 250 000	35 250 000	35 250 000
Reduktion	0	9 000 000	0	900 000	0
Företagets löneunderlag	35 250 000	26 250 000	35 250 000	34 350 000	35 250 000
Delägarens andel	–	2 625 000	3 525 000	3 435 000	3 525 000
Reduktion	0	0	900 000	0	0
Delägarens löneunderlag	–	2 625 000	2 625 000	3 435 000	3 525 000
Löneuttagskrav, min(x*IBB _{t-1} +0,05*löneunderlaget;y*IBB _{t-1})	557 760	596 050	596 050	636 550	641 050
Företagets lönebaserade utrymme	17 625 000	–	–	–	–
Delägarens lönebaserade utrymme	1 762 500	656 250	656 250	858 750	821 280
Delägarens totala gränsbelopp	1 767 325	661 075	661 075	863 575	826 105
Utdelning, totalt	10 000 000	1 000 000	10 000 000	10 000 000	10 000 000
Delägaren	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
Gränsbelopp	1 767 325	661 075	661 075	863 575	826 105
Beskattas som kapital, 20%/25%	1 000 000	661 075	661 075	863 575	826 105
Beskattas som tjänst	0	338 925	338 925	136 425	173 895
Beskattas som kapital, 30%/25%	0	0	0	0	0
Skatt på utdelning	200 000	368 624	368 624	297 749	310 863
Sparat utrymme till nästa år	767 325	0	0	0	0

Tabell 13.10 Typfall 5 – Majoritetsägaren

Ägarandel	70 %	Delägarens lön	900 000
Lönesumma	9 000 000	Utdelning	1 575 000
Omkostnadsbelopp	70 000	Marginalskatt	60 %

	Gällande regler	Alt 1	Alt 2a	Alt 2b	Alt 3
<i>Förenklingsregeln</i>					
Årets gränobelopp, schablon * IBB _{t-1}	159 775	101 675	101 675	101 675	101 675
Delägares gränobelopp	111 843	71 173	71 173	71 173	71 173
Delägarens totala gränobelopp	111 843	71 173	71 173	71 173	71 173
<i>Huvudregeln</i>					
Omkostnadsbeloppet	70 000	70 000	70 000	70 000	70 000
Schablonränta, (slr _{t-1} +9)/100	6 755	6 755	6 755	6 755	6 755
Företagets lönesumma	9 000 000	9 000 000	9 000 000	9 000 000	9 000 000
Reduktion	0	9 000 000	0	900 000	0
Företagets löneunderlag	9 000 000	0	9 000 000	8 100 000	9 000 000
Delägarens andel	–	0	6 300 000	5 670 000	6 300 000
Reduktion	0	0	900 000	0	0
Delägarens löneunderlag	–	0	5 400 000	5 670 000	6 300 000
Löneuttagskrav, min(x*IBB _{t-1} +0,05*löneunderlaget,y*IBB _{t-1})	557 760	464 800	734 800	748 300	779 800
Företagets lönebaserade utrymme	4 500 000	–	–	–	–
Delägarens lönebaserade utrymme	3 150 000	0	1 828 500	1 963 500	2 208 780
Delägarens totala gränobelopp	3 156 755	6 755	1 835 255	1 970 255	2 215 535
Utdelning, totalt	2 250 000	2 250 000	2 250 000	2 250 000	2 250 000
Delägaren	1 575 000	1 575 000	1 575 000	1 575 000	1 575 000
Gränobelopp	3 156 755	71 173	1 835 255	1 970 255	2 215 535
Beskattas som kapital, 20 %/25 %	1 575 000	71 173	1 575 000	1 575 000	1 575 000
Beskattas som tjänst	0	1 503 828	0	0	0
Beskattas som kapital, 30 %/25 %	0	0	0	0	0
Skatt på utdelning	315 000	920 090	393 750	393 750	393 750
Sparat utrymme till nästa år	1 581 755	0	260 255	395 255	640 535

Tabell 13.11 Typfall 5 – Minoritetsägaren

Ägarandel	3,3 %	Delägarens lön	900 000
Lönesumma	9 000 000	Utdelning	75 000
Omkostnadsbelopp	3 333	Marginalskatt	60 %

	Gällande regler	Alt 1	Alt 2a	Alt 2b	Alt 3
<i>Förenklingsregeln</i>					
Årets gränsbelopp, schablon * IBB _{t-1}	159 775	101 675	101 675	101 675	101 675
Delägares gränsbelopp	5 326	3 389	3 389	3 389	3 389
Delägarens totala gränsbelopp	5 326	3 389	3 389	3 389	3 389
<i>Huvudregeln</i>					
Omkostnadsbeloppet	3 333	3 333	3 333	3 333	3 333
Schablonränta, (sl _{t-1} +9)/100	322	322	322	322	322
Företagets lönesumma	9 000 000	9 000 000	9 000 000	9 000 000	9 000 000
Reduktion	0	9 000 000	0	900 000	0
Företagets löneunderlag	9 000 000	0	9 000 000	8 100 000	9 000 000
Delägarens andel	–	0	300 000	270 000	300 000
Reduktion	0	0	900 000	0	0
Delägarens löneunderlag	–	0	0	270 000	300 000
Löneuttagskrav, min(x*IBB _{t-1} +0,05*löneunderlaget,y*IBB _{t-1})	557 760	464 800	464 800	478 300	479 800
Företagets lönebaserade utrymme	4 500 000	–	–	–	–
Delägarens lönebaserade utrymme	0	0	0	67 500	30 000
Delägarens totala gränsbelopp	322	322	322	67 822	30 322
Utdelning, totalt	2 250 000	2 250 000	2 250 000	2 250 000	2 250 000
Delägaren	75 000	75 000	75 000	75 000	75 000
Gränsbelopp	5 326	3 389	3 389	67 822	30 322
Beskattas som kapital, 20 %/25 %	5 326	3 389	3 389	67 822	30 322
Beskattas som tjänst	69 674	71 611	71 611	7 178	44 678
Beskattas som kapital, 30 %/25 %	0	0	0	0	0
Skatt på utdelning	42 870	43 814	43 814	21 262	34 387
Sparat utrymme till nästa år	0	0	0	0	0

Tabell 13.12 Typfall 6

Ägarandel	3,3 %	Delägarens lön	875 000
Lönesumma	47 250 000	Utdelning	450 000
Omkostnadsbelopp	50 000	Marginalskatt	60 %

	Gällande regler	Alt 1	Alt 2a	Alt 2b	Alt 3
<i>Förenklingsregeln</i>					
Årets gränobelopp, schablon * IBB _{t-1}	159 775	101 675	101 675	101 675	101 675
Delägares gränobelopp	5 326	3 389	3 389	3 389	3 389
Delägarens totala gränobelopp	5 326	3 389	3 389	3 389	3 389
<i>Huvudregeln</i>					
Omkostnadsbeloppet	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
Schablonränta, (slr _{t-1} +9)/100	4 825	4 825	4 825	4 825	4 825
Företagets lönesumma	47 250 000	47 250 000	47 250 000	47 250 000	47 250 000
Reduktion	0	26 250 000	0	875 000	0
Företagets löneunderlag	47 250 000	21 000 000	47 250 000	46 375 000	47 250 000
Delägarens andel	–	700 000	1 575 000	1 545 833	1 575 000
Reduktion	0	0	875 000	0	0
Delägarens löneunderlag	–	700 000	700 000	1 545 833	1 575 000
Löneuttagskrav, min(x*IBB+0,05*löneunderlaget;y*IBB)	557 760	499 800	499 800	542 092	543 550
Företagets lönebaserade utrymme	23 625 000	–	–	–	–
Delägarens lönebaserade utrymme	0	175 000	175 000	386 458	324 030
Delägarens totala gränobelopp	4 825	179 825	179 825	391 283	328 855
Utdelning, totalt	13 500 000	13 500 000	13 500 000	13 500 000	13 500 000
Delägaren	450 000	450 000	450 000	450 000	450 000
Gränobelopp	5 326	179 825	179 825	391 283	328 855
Beskattas som kapital, 20 %/25 %	5 326	179 825	179 825	391 283	328 855
Beskattas som tjänst	444 674	270 175	270 175	58 717	121 145
Beskattas som kapital, 30 %/25 %	0	0	0	0	0
Skatt på utdelning	267 870	207 061	207 061	133 051	154 901
Sparat utrymme till nästa år	0	0	0	0	0

14 Bestämelsen om samma eller likartad verksamhet

14.1 Inledning

Enligt 57 kap. 4 § första stycket 1 inkomstskattelagen (1999:1229), IL, kan en andel i ett fåmansföretag vara kvalificerad på grund av att andelsägaren eller någon närstående till andelsägaren är eller har varit verksam i ett annat fåmansföretag om det företaget bedriver ”samma eller likartad verksamhet”.

I detta kapitel behandlas först bestämmelsens bakgrund och innehåll. Därefter undersöks hur den har tolkats och tillämpats i rättspraxis och vilket utrymme som skatteflyktslagen har när tillämpningen av bestämmelsen undvikits genom olika förfaranden.

14.2 Den nuvarande bestämmelsen och dess bakgrund

När 3:12-reglerna infördes 1991 hade bestämmelserna om kvalificerade andelar en något annorlunda utformning än i dag. Uttrycket ”kvalificerad andel” användes inte i lagtexten. I stället angavs i vilka fall de särskilda bestämmelserna om beskattning av utdelning och realisationsvinst (kapitalvinst) på aktier i fåmansföretag skulle gälla. Först och främst skulle bestämmelserna tillämpas om den skattskyldige eller någon honom närstående varit verksam i företaget i betydande omfattning under beskattningsåret eller något av de tio beskattningsår som närmast föregått beskattningsåret. I en särskild bestämmelse angavs sedan följande.

Bestämmelserna gäller dock även om den skattskyldige eller den honom närstående under någon del av den senaste tioårsperioden varit verksam i ett annat fåmansföretag, som bedriver samma eller likartad verksamhet, under förutsättning att denna verksamhet inte påbörjades senare än tio år efter det att verksamheten i det först avsedda företaget upphörde.

I förarbetena uttalades följande om bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet.¹

Bestämmelserna i momentet skall tillämpas även när arbetsinsatsen i företaget upphört för mer än tio år sedan men i stället sker i annat fåmansföretag med samma eller likartad verksamhet, eftersom det annars kunde bli möjligt att flytta verksamheten mellan olika företag och spara arbetsinkomsten i ett vilande företag. Tioårsperioden räknas i sådant fall först från det vederbörandes verksamhet i det senare företaget upphört. Som lagrådet påpekat är det en förutsättning för förlängning att det finns en kontinuitet i den meningen att den som är verksam i det senare företaget tidigare skall ha varit verksam i den skattskyldiges eget företag. Vidare skall inte mer än 10 år ha förflutit mellan den tidpunkt då verksamheten i den skattskyldiges företag upphörde och den tidpunkt då verksamheten i det andra företaget påbörjades.

I samband med att vissa andra ändringar av 3:12-reglernas tillämpningsområde genomfördes 1995 ändrades även utformningen av bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet. Förutom några tekniska förändringar tog man bort det dittills gällande villkoret att bestämmelsen skulle gälla ”under förutsättning att denna verksamhet inte påbörjades senare än tio år efter det att verksamheten i det först avsedda företaget upphörde”.

Bestämmelsen fick därmed sin nuvarande lydelse om man bortser från att tioårsperioden därefter har ändrats till en femårsperiod och att fåmanshandelsbolag har lagts till. Bestämmelsen har numera följande lydelse.

Med kvalificerad andel avses andel i eller avseende ett fåmansföretag under förutsättning att

1. andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning ... i ett annat fåmansföretag eller i ett fåmanshandelsbolag som bedriver samma eller likartad verksamhet, ...

¹ Prop. 1989/90:110. *Om reformerad inkomst- och företagsbeskattning*, s. 703.

Genom 1995 års ändring försvann två begränsande komponenter ur lagtexten.

Den ena avser den uttryckliga regleringen av hur långvariga uppehåll i verksamheten ska behandlas. Den ändrade ordalydelsen innebär att bestämmelsen skulle kunna tillämpas på fall då verksamheten i ett företag har upphört och återupptas mer än tio år senare i ett annat företag. Det skulle medföra att andelarna i det första företaget ”återkvalificeras”. Bestämmelsen tillämpas dock inte på det sättet.²

När det gäller kortare uppehåll i en verksamhet innebar den ändrade ordalydelsen inte någon förändring. Att bestämmelsen är tillämplig trots ett kortare uppehåll följer nämligen redan av förutsättningen att andelsägaren eller någon närstående varit verksam i det andra företaget under beskattningsåret eller *något* av de tio (numera fem) föregående beskattningsåren.

Den andra begränsande komponenten som försvann ur lagtexten genom den ändrade lydelsen var ordparet ”påbörjades” och ”upphörde”. Att bestämmelsen tar sikte på fall då verksamhet överförs från ett företag till ett annat framgår därför inte längre av lagtexten.

De knapphändiga uttalanden som förarbetena till 1995 års ändring innehåller lämnar utrymme för viss tvekan om syftet med lagändringen. I propositionen uttalade regeringen endast att bestämmelsen innebär att aktier i ett företag kan anses kvalificerade beroende på att verksamhet tidigare har bedrivits i ett annat företag och att bestämmelsen exempelvis kan ha betydelse för att undanröja oklarheter i ett inledningsskede när verksamhet påbörjas i ett nytt bolag.³

3:12-utredningen ansåg att den nya ordalydelsen innebar att om en person upphör med sin verksamhet i ett fåmansföretag och fortsätter med den i ett annat fåmansföretag är det första företaget ”botat från 3:12-smittan” så snart femårsperioden löpt ut. Utredningen föreslog därför att ”den karensregel som slopades år 1995” skulle återinföras.⁴

Bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet ingår tillsammans med bestämmelsen om kvalifikation på grund av aktivitet i direktägda fåmansföretag i 57 kap. 4 § första stycket 1. I styckets

² Skatteverkets ställningstagande 2013-06-13, dnr 131 360656-13/111. *Begreppet samma eller likartad verksamhet vid överföring av verksamhet efter karenstidens utgång.*

³ Prop. 1995/96:109. *Skattelättnad för riskkapital, m.m.*, s. 88.

⁴ SOU 2002:52. *Beskattningsåren av småföretagare, Del 1, 3:12-reglerna*, s. 291 och 323.

andra punkt finns bestämmelser om kvalifikation på grund av aktivitet i indirekt ägda fåmansföretag. I den punkten finns dock inte någon bestämmelse om samma eller likartad verksamhet. Den som indirekt äger ett fåmansföretag kan således vara aktiv i ett annat företag som bedriver samma eller likartad verksamhet som det indirekt ägda fåmansföretaget utan att andelarna i det direktägda företaget blir kvalificerade (jämför RÅ 2005 ref. 3). Förarbetena anger inte några skäl till den här skillnaden i behandling av direkt och indirekt ägda fåmansföretag.

14.3 Tillämpning av bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet

Hur bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet ska tillämpas har varit föremål för prövning i en lång rad rättsfall. Nedan behandlas de viktigaste av dessa fall.

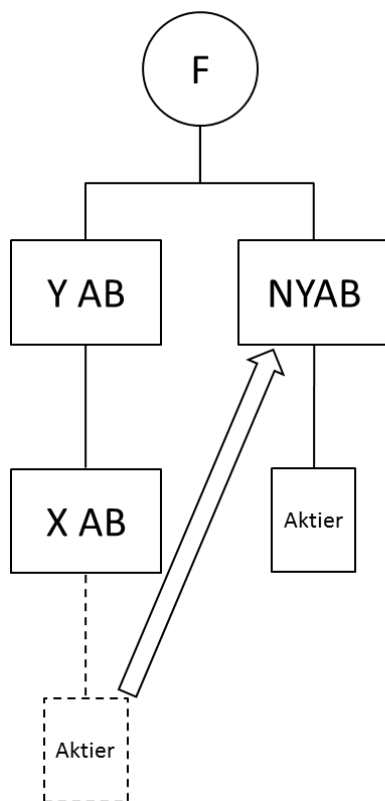
RÅ 1997 ref. 48 I–II

I fallet RÅ 1997 ref. 48 I (se figur 14.1) ägdes ett holdingbolag, Y AB, av tre fysiska personer, F. Holdingbolaget var i sin tur ägare till ett verksamhetsdrivande bolag, X AB. De tre fysiska personerna avsåg att bilda ett nytt bolag, NYAB, och låta verksamhetsbolaget överlåta en post näringsbetingade aktier i ett börsnoterat företag till det nybildade bolaget.

Högsta förvaltningsdomstolen uttalade att det nya bolagets verksamhet skulle komma att avse innehav och förvaltning av en värdepappersaktiepost vars innehav varit betingat av det överlåtande bolagets verksamhet och att det fick antas att anknytningen mellan aktieinnehavet och det överlåtande bolagets rörelse skulle bestå. Domstolen ansåg därför att det nybildade bolaget skulle komma att bedriva samma eller likartad verksamhet som det överlåtande bolaget. I RÅ 1997 ref. 48 II förelåg liknande omständigheter, men överlåtelsen avsåg i stället för aktier en fastighet som även efter överlåtelsen skulle användas i det överlåtande företags rörelse.

Figur 14.1 Rättsfallet RÅ 1997 ref. 48 I

Heldragna linjer markerar förhållandena efter överlåtelsen av aktier till NYAB.
 Streckade linjer antyder förhållandena före det.
 Vit pil markerar överlåtelse till underpris.

De här båda rättsfallen gäller bedömning av andelarna i ett nybildat bolag när den egentliga verksamheten fortsätter som tidigare i ett befintligt bolag. Av rättsfallen kan den slutsatsen dras att bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet i en sådan situation kan tillämpas trots att inte någon del av den egentliga verksamheten har flyttats till det nya företaget. I de här fallen ansågs det tillräckligt att tillgångar av betydande värde hade förts över och att det förvärvande företags innehav var betingat av det överlåtande företags verksamhet. Som kommer att framgå av den fortsatta redogörelsen är det

emellertid inte nödvändigt för bestämmelsens tillämpning att en sådan anknytning mellan innehavet och det överlåtande företags verksamhet består efter överlåtelsen.

RÅ 1999 ref. 28

I rättsfallet RÅ 1999 ref. 28 ägdes två fåmansföretag av samma fysiska personer. Företagen bedrev verksamheter som till sin karaktär var likartade (finansiell rådgivning respektive fondförvaltning).

Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att de båda bolagen inte kunde anses bedriva samma eller likartad verksamhet i den mening som avses i bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet. Som skäl för att i detta avseende tillämpa bestämmelsen mer inskränkt än vad dess ordalydelse medger anförde domstolen följande ofta citerade ord.

[Uttalanden i förarbetena] till bestämmelsen tyder på att den i huvudsak tar sikte på sådana fall där hela eller delar av verksamheten i ett fåmansföretag överförs till ett annat sådant företag och där verksamheten i det senare företaget ligger inom ramen för den tidigare bedrivna verksamheten eller på fall där likartat samband föreligger mellan bolagen.

För tillämpning av bestämmelsen om kvalifikation på grund av andelsägarens aktivitet i ett annat företag som bedriver samma eller likartad verksamhet är det således inte tillräckligt att de två företag som jämförs med varandra bedriver verksamheter som till sitt innehåll liknar varandra. Det måste även ha förekommit en överföring av verksamhet (se även RÅ 2007 not. 66).

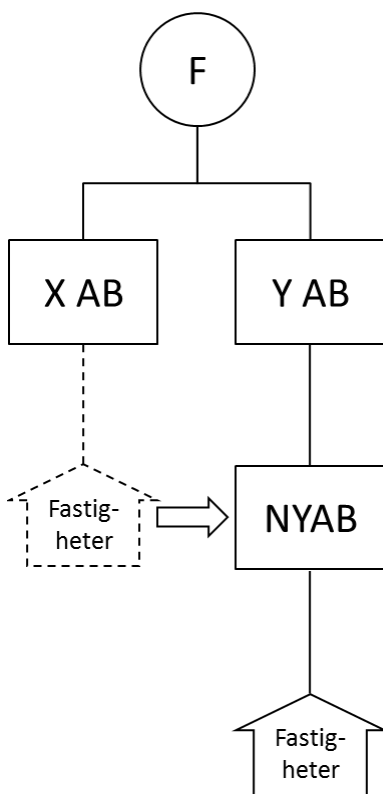
Högsta förvaltningsdomstolen nämnde som en alternativ förutsättning att det kunde föreligga ett ”likartat samband” mellan bolagen. Exempel på ett likartat samband skulle kunna vara sådana överföringar av tillgångar som förekom i 1997 års fall. Lästa tillsammans med RÅ 2010 ref. 11 I–V kan 1997 års fall även anses ha innefattat en överföring av verksamhet. Ett senare fall, HFD 2012 ref 67 I, kan dock tolkas så att även en ren överföring av kapital mellan två bolag kan föranleda att bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet tillämpas.

RÅ 2005 ref. 3

I rättsfallet RÅ 2005 ref. 3 (se figur 14.2) ägde en fysisk person fastighetsbolaget X AB och ett nybildat bolag, Y AB. Andelarna i X AB var kvalificerade. X AB avsåg att avyttra 15 fastigheter till en extern köpare. Först skulle fastigheterna säljas till ett av Y AB nybildat dotterbolag, NYAB. Därefter skulle NYAB säljas till den externa köparen.

Figur 14.2 Rättsfallet RÅ 2005 ref. 3

Heldragna linjer markerar förhållandena efter överlåtelsen av fastigheter till NYAB.
Streckade linjer antyder förhållandena före det.
Vit pil markerar överlåtelse till underpris.

I målet uppkom frågan om andelarna i Y AB kunde bli kvalificerade på grund av att dess dotterbolag NYAB bedrev samma eller likartad verksamhet som X AB. Frågan om andelarna i Y AB kunde bli kvalificerade på grund av försäljningen av NYAB prövades inte i det här fallet. Svaret på den frågan ges i stället i RÅ 2010 ref. 11 V.

Skatterättsnämnden ansåg att andelarna i Y AB inte kunde bli kvalificerade på grund av att dess dotterbolag NYAB bedrev samma eller likartad verksamhet som X AB. Som skäl för det ställningsstagandet angavs först att den verksamhetsdel som skulle överlåtas från X AB inte skulle föras till Y AB utan till dess dotterbolag NYAB. Skatterättsnämnden konstaterade därefter att i 57 kap. 4 § första stycket 2 – som uttryckligen reglerar den situationen att andelar i ett direktägt fåmansföretag kan vara kvalificerade på grund av förhållanden i ett annat företag som det direktägda fåmansföretaget direkt eller indirekt äger – nämns inte det förhållandet att ett sådant företag bedriver samma eller likartad verksamhet som ett annat företag.

Högsta förvaltningsdomstolen gjorde samma bedömning som Skatterättsnämnden. Andelarna i ett fåmansföretag kan med andra ord inte bli kvalificerade på grund av att det företaget äger andelar i ett företag som bedriver samma eller likartad som något annat fåmansföretag som andelsägaren är aktiv i.

Det är här värt att uppmärksamma både en likhet och en skillnad jämfört med förhållandena i RÅ 1997 ref. 48 I. Även i det fallet förekom indirekt innehavda aktier på den förvärvande sidan. En jämförelse som inbegrep det indirekt ägda företaget var i det fallet utesluten, eftersom det företaget inte var ett fåmansföretag. Där-
emot ansågs att redan förvaltningen av aktierna hos det direktägda företaget utgjorde en verksamhet som kunde ingå i en jämförelse med verksamheten i det företag som överlätit aktierna. Att verksamheten i det direktägda företaget som i 2005 års fall förvaltade aktierna i NYAB inte blev föremål för en jämförelse med verksamheten i X AB får antas bero på att det, till skillnad mot i 1997 års fall, inte skulle ske någon överföring av vare sig verksamhet eller tillgångar till det direktägda företaget.

RÅ 2010 ref. 11 I–V

Den ursprungliga lagtexten och dess förarbeten tog sikte på en typsituation som innebar att verksamhet i ett befintligt företag upphörde och i stället startades i ett nytt företag. Efter den tidigare nämnda lagändringen 1995 uppkom en osäkerhet huruvida den typsituationen verkligen omfattades av den nya regleringen. 3:12-utredningen antog, som nämnts, att i det fallet en person upphör med sin verksamhet i ett fåmansföretag och fortsätter med den i ett annat fåmansföretag är det första företaget ”botat från 3:12-smittan” så snart femårsperioden löpt ut.⁵

Den här uppfattningen fick dock revideras efter de s.k. trädomarna (RÅ 2010 ref. 11 I–V). I flera av fallen gällde, till skillnad från i 1997 års fall, att det var den egentliga verksamheten som skulle överföras till ett nybildat bolag. Frågan som uppkom var därmed om andelarna i ett bolag i den befintliga bolagsstrukturen, där vinstmedel hade ansamlats, kunde vara kvalificerade på grund av ägarens aktivitet i det nya bolaget.

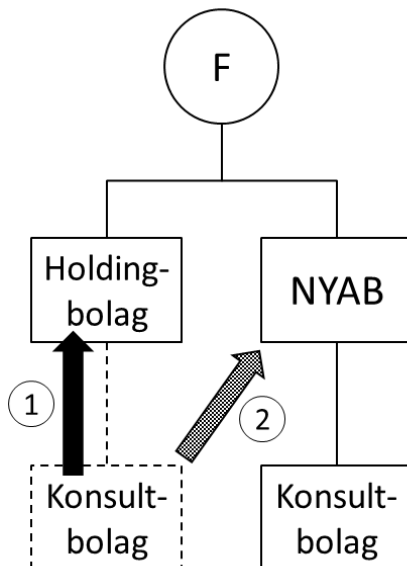
I *RÅ 2010 ref. 11 I* ägde en fysisk person samtliga aktier i ett holdingbolag som i sin tur ägde aktier i ett bolag som bedrev konsultverksamhet vari ägaren till holdingbolaget var verksam. Ägaren till holdingbolaget önskade avskilja vinstmedel i konsultbolaget och förvalta dem i ett separat bolag. Två alternativ övervägdes.

Det ena (se figur 14.3) var att konsultbolaget skulle lämna utdelning till holdingbolaget (transaktion 1 i figuren) varefter konsultbolaget skulle säljas till marknadspris till ett av ägaren nybildat bolag, NYAB (transaktion 2).

⁵ SOU 2002:52 del 1, s. 291.

Figur 14.3 Rättsfallet RÅ 2010 ref. 11 I (alternativ 1)

Heldragna linjer markerar bolagsstrukturen efter överlåtelsen av konsultbolaget till NYAB.
 Streckade linjer antyder strukturen före det.
 Grå pil markerar överlåtelse till marknadspris.
 Svart pil markerar utdelning.

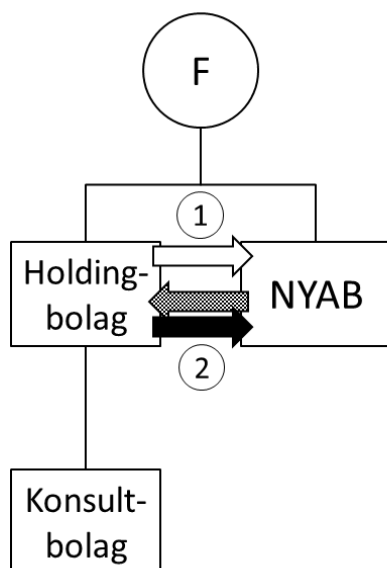
Det andra alternativet (se figur 14.4) innebar att en andel av aktierna i konsultbolaget skulle säljas till det nybildade bolaget till underpris (1). Konsultbolaget skulle därefter lösa in aktierna till marknadspris (2). Därigenom skulle vinstmedel överföras till det nybildade bolaget.

Skatterättsnämnden uttalade att beroende på vilka aktier som ska bedömas kan jämförelsen med ett annat fåmansföretag utgå från verksamheten i det överlåtande företaget eller i det förvärvande företaget. Skatterättsnämnden konstaterade att lagtexten inte innehåller någon begränsning i detta avseende och att uppfattningen att en jämförelse kan avse båda fallen är i linje med lagstiftningens syfte. Syftet beskrevs på följande sätt.

[Det ska inte] vara möjligt att undgå de särskilda fåmansföretagsregler-
 nas rättsverkan genom att överlåta hela eller delar av verksamheten till
 ett annat bolag som ägs av den skattskyldige eller någon närstående
 samtidigt som den samlade verksamheten fortsätter.

Figur 14.4 Rättsfallet RÅ 2010 ref. 11 I (alternativ 2)

Vit pil markerar överlåtelse av andelar till underpris.
 Grå pil markerar inlösen av andelarna till marknadspris.
 Svart pil markerar betalningen i samband med inlösen.

Skatterättsnämnden ansåg att den verksamhet som tidigare endast bedrivits i konsultbolaget skulle komma att fortsätta men delas upp på ytterligare ett bolag, holdingbolaget i det första alternativet eller det nybildade bolaget i det andra alternativet. Konsultverksamheten skulle bedrivas av konsultbolaget medan holdingbolagets, alternativt det nybildade bolagets, verksamhet skulle komma att avse förvaltning av kapital. Förutsättningarna var därmed uppfyllda för att holdingbolaget eller det nybildade bolaget skulle anses bedriva samma eller likartad verksamhet som konsultbolaget. Högsta förvaltningsdomstolen gjorde samma bedömning som Skatterättsnämnden.

Av det här avgörandet framgår att uttrycket verksamhet i bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet ska ges en vidsträckt tolkning. I det uttrycket ska läsas in inte enbart företagets egentliga verksamhet, utan även den verksamhet som avser förvaltning av upparbetade vinstmedel. Härav följer att när den kapitalförvaltande verksamheten förs över till ett annat företag är det en del av det första

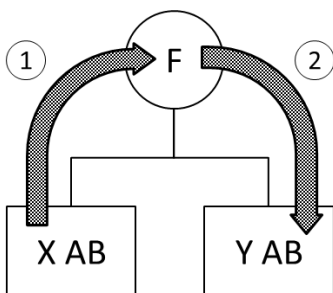
företagets verksamhet som förs över. Företagets verksamhet ska vidare ses som en helhet och blir i sin helhet ”smittad” genom ägar-ens aktivitet i den egentliga verksamheten. Att ägaren inte har varit aktiv i kapitalförvaltningen hindrar därför inte att en jämförelse görs mellan den avskilda kapitalförvaltningen i ett företag och den kvarvarande egentliga verksamheten i ett annat företag.

I det här fallet skulle vinstmedlen överföras genom utdelning eller inlösen. Av senare avgöranden framgår att bestämmelsen kan tillämpas även när överföringen sker genom att det uppkommer en kapitalvinst vid försäljning (HFD 2011 ref. 75) eller genom likvidation (HFD 2011 not. 88 och HFD 2013 not. 71). Om vinstmedlen efter att de avskilts förs vidare till ytterligare ett bolag, anses den kapitalförvaltande verksamheten ha förts vidare och kan i det bolag där den slutligen hamnar bli föremål för jämförelse med verksamheten i det företag varifrån den ursprungligen härrör (HFD 2012 not. 63).

I *RÅ 2010 ref. 11 III* (se figur 14.5) hade en fysisk person, F, bedrivit konsultverksamhet i ett av honom helägt bolag, X AB. Verksamheten utvecklades och konsulten påbörjade en anställning i ett bolag i vilket varken han eller någon närstående hade ägarintressen. Två år senare avslutades anställningen och den egna konsultverksamheten återupptogs som enskild näringsverksamhet (1). Konsulten övervägde att överföra den enskilda verksamheten till ett av honom ägt bolag, Y AB (2), som tidigare inte hade bedrivit verksamhet av någon betydelse.

Figur 14.5 Rättsfallet *RÅ 2010 ref. 11 III*

Grå pilar markerar överföring av verksamhet från X AB till F personligen och vidare till Y AB.

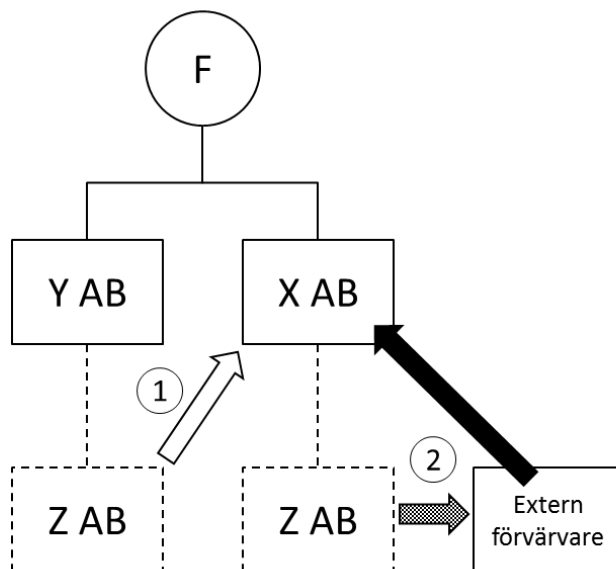
Skatterättsnämnden uttalade att verksamheten i det första bolaget bestod av att förvalta det från konsultverksamheten upparbetade kapitalet och att det bolaget därmed fick anses ha behållit en del av sin ursprungliga verksamhet. Konsultverksamheten i det första bolaget, som var knuten till ägarens person genom hans kunskaper och affärskontakter etc., fick anses överförd till det andra bolaget. Att verksamheten inte flyttats direkt från det ena till det andra bolaget eller att den varit nedlagd under en kortare tidsperiod föranledde ingen annan bedömning. Skatterättsnämnden ansåg därför att den verksamhet som tidigare hade bedrivits i det första bolaget skulle komma att delas upp på två bolag. De båda bolagen ansågs bedriva samma eller likartad verksamhet. Högsta förvaltningsdomstolen gjorde samma bedömning.

De skäl som Skatterättsnämnden och Högsta förvaltningsdomstolen i det här fallet anförde för bedömningen att de båda bolagen bedrev samma eller likartad verksamhet liknar dem i det föregående fallet (RÅ 2010 ref. 11 I). Skälen bygger på en vidsträckt tolkning av uttrycket "verksamhet" och betonar att verksamhet ska ha förts över mellan bolagen. I det här fallet visar det sig att det inte är nödvändigt att några materiella tillgångar förs över mellan bolagen. Där emot kan som i några av de tidigare nämnda fallen till överföringen av tillgångar ofta knyts överföring av viss verksamhet. I det här fallet var det en konsultverksamhet som skulle föras över, låt vara efter att verksamheten hade bedrivits i andra former under en tid. En sådan verksamhet kräver ofta små investeringar och kan därför föras över utan att några materiella tillgångar samtidigt förs över. Det kan i stället vara fråga om att kunskaper och affärskontakter från en tidigare konsultverksamhet utnyttjas i en likartad verksamhet som bedrivs i ett nybildat bolag. I ett sådant fall kan en kapitalförvaltning i det gamla bolaget omfattas av de särskilda fåmansföretagsreglerna (se också Högsta förvaltningsdomstolens dom den 22 juni 2016 i mål nr 211-16).

I RÅ 2010 ref. 11 V (se figur 14.6) var förhållandena, något förenklat beskrivet, följande. F var ägare och verksam i Y AB som var moderbolag i en fastighetskoncern. Det bolaget skulle avyttra ett dotterbolag, Z AB, externt. Aktierna i Z AB överläts först till underpris till ett av F nybildat bolag, X AB (1). Därefter såldes Z AB externt till marknadspris (2). Det nybildade bolagets likvida medel skulle sedan lånas ut till bolag i fastighetskoncernen.

Figur 14.6 Rättsfallet RÅ 2010 ref. 11 V

Heldragna linjer markerar bolagsstrukturen efter överlåtelsen av Z AB till en extern förvärvare. Streckade linjer antyder strukturen före det. Vit pil markerar överlåtelse till underpris. Grå pil markerar överlåtelse till marknadspris. Svart pil markerar betalning.

Skatterättsnämnden konstaterade att på grund av att aktierna i Z AB avyttrades externt via X AB skulle överskottet från försäljningen tillfalla det bolaget i stället för att vara kvar hos Y AB. Den verksamhet som tidigare hade bedrivits i fastighetskoncernen skulle därmed delas upp på ytterligare ett bolag, X AB. Skatterättsnämnden ansåg därför att X AB och Y AB bedrev samma eller likartad verksamhet. Andelarna i X AB var därför kvalificerade. Högsta förvaltningsdomstolen gjorde samma bedömning.

Det här fallet skiljer sig från de båda föregående (RÅ 2010 ref. 11 I och III) främst på det sättet att det kapital som avskilts skulle användas i den befintliga verksamheten, vilket emellertid inte kan antas ha varit en avgörande omständighet.

I rättsfallet RÅ 2010 ref. 11 II hade den egentliga verksamheten överlåtits från ett bolag till två nybildade bolag medan fastigheter

och andra tillgångar fanns kvar i det överlåtande bolaget och uppläts till de nya verksamhetsbolagen. Härefter överlät ägarna andelarna i de nya bolagen till närstående personer som var verksamma i betydande omfattning i dessa bolag.

Det förvaltande bolaget och verksamhetsbolagen ansågs bedriva samma eller likartad verksamhet.

Även i *RA 2010 ref. 11 IV* hade en uppdelning av en verksamhet gjorts på så sätt att den egentliga verksamheten bedrevs i ett bolag medan de fastigheter där verksamheten bedrevs förvaltades i ett annat bolag genom att upplåtas till verksamhetsföretaget. Bolagen ansågs därför bedriva samma eller likartad verksamhet.

HFD 2012 not. 62

I fallet HFD 2012 not. 62 bedrev A verksamhet i ett fåmansföretag, Y AB. Det bolaget ägdes dels av A själv dels av ett annat av A ägt bolag, X AB. Y AB såldes till ett amerikanskt företag som inte var ett fåmansföretag. Några år senare köpte A tillbaka Y AB. A var hela tiden aktiv i Y AB.

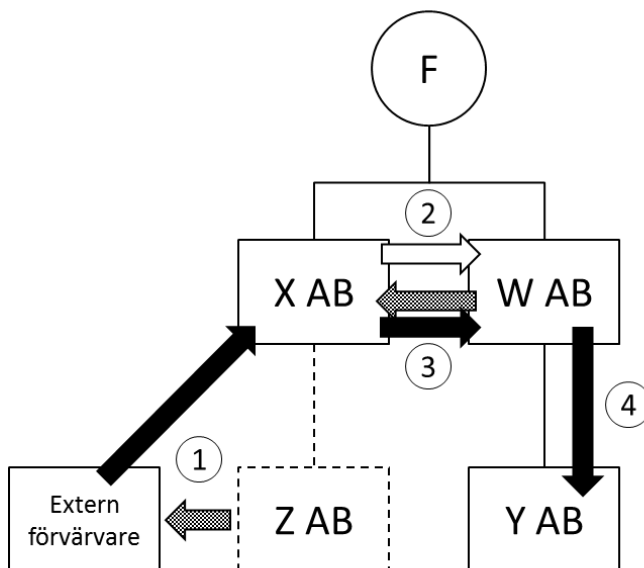
I och med att kapital tillfördes X AB genom avyttringen av Y AB ansågs X AB ha övertagit en del av Y AB:s verksamhet. Bolagen ansågs därför bedriva samma eller likartad verksamhet. Andelarna i X AB ansågs kvalificerade trots att Y AB under en period haft andra ägare.

HFD 2012 ref. 67 I

I fallet HFD 2012 ref. 67 I (se figur 14.7) ägde en fysisk person, F, ett bolag, X AB med ett dotterbolag, Z AB. F hade tidigare varit verksam i Z AB. Efter att dotterbolaget sålts till en extern köpare (1) förvaltade X AB köpeskillingen från försäljningen. Två år senare bildade F tillsammans med en annan person ett nytt bolag, W AB, och sålde en andel av sina aktier i X AB till W AB till underpris (2). X AB löste därefter in aktierna (3). För det kapital som W AB erhöll på detta sätt köpte bolaget ett annat bolag, Y AB, i vilket F och den andre delägaren blev verksamma. W AB lämnade aktieägar-tillskott och lån till Y AB (4). Den tidigare verksamheten i Z AB var av ett annat slag än den i Y AB (marknadsföring och försäljning av ett system för administration och kommunikation respektive försäljning av varor och tjänster för energibesparing).

Figur 14.7 Rättsfallet HFD 2012 ref. 67 I

Heldragna linjer markerar bolagsstrukturen efter överlåtelsen av Z AB till en extern förvärvare. Streckade linjer antyder strukturen före det. Vit pil markerar överlåtelse av aktier till underpris. Grå pilar markerar transaktioner till marknadspris. Svarta pilar markerar betalningar.

F ansökte om förhandsbesked och frågade om aktierna i X AB var kvalificerade på grund av att han kunde anses bedriva samma eller likartad verksamhet i ett annat fåmansföretag. Skatterättsnämnden konstaterade först att X AB hade tillgodogjort sig kapital som genererats i Z AB och som kunde hänföras till de arbetsinsatser som F lagt ner i Z AB. En del av den verksamhet motsvarande den som bedrevs i Z AB hade därmed förts över till X AB. När en del av det kapitalet sedan hade förts vidare till W AB och till Y AB fick de bolagen på motsvarande sätt anses bedriva en verksamhet som ytterst härrörde från Z AB. X AB och Y AB skulle därför anses bedriva samma eller likartad verksamhet. Den omständigheten att Y AB bedrev en verksamhet av annat slag än den som bedrevs i Z AB med-

förde ingen annan bedömning. Högsta förvaltningsdomstolen gjorde samma bedömning som Skatterättsnämnden.

Flera av de tidigare rättsfallen gällde uppdelning av ett företags samlade verksamhet på så sätt att den egentliga verksamheten fortsatt i ett bolag medan förvaltningen av vinstmedel fortsatt i ett annat bolag. I det här fallet hade den egentliga verksamheten upphört tidigare och kvar fanns endast en verksamhet bestående av förvaltning av vinstmedel som genererats i den egentliga verksamheten. Andelarna i det bolag som förvaltade vinstmedlen var fortfarande kvalificerade under en karenstid på grund av ägarens tidigare aktivitet i den egentliga verksamheten.

Om ägaren skulle återuppta den tidigare verksamheten i ett annat företag än X AB skulle karenstiden avbrytas och andelarna i X AB förbli fortsatt kvalificerade. I en sådan situation skulle den samlade verksamheten i Z AB ha ansetts ha blivit uppdelad i en kapitalförvaltningsverksamhet som överförts till X AB och en egentlig verksamhet som överförts till det andra företaget. Verksamheten i Y AB var emellertid av ett annat slag än den i Z AB. Verksamheten i Z AB kunde därför inte anses ha blivit uppdelad på X AB och Y AB. I skälen för avgörandet nämns inte heller, såsom i 2010 års fall, att det skulle ha skett någon uppdelning av verksamheten, utan endast att det skett en överföring av verksamhet och att verksamheten ytterst härrörde från Z AB.

I det sista ledet när kapital överförs från W AB till Y AB fortsätter det bolaget inte förvaltningsverksamheten utan använder kapitalet i den egna icke finansiella verksamheten (försäljning av varor och tjänster för energibesparing). Att samma eller likartad verksamhet ändå ansågs föreligga kan förklaras av att kapitalet härrör från vinstmedel som genererats genom F:s arbetsinsatser i Z AB och som därefter överförts till Y AB genom olika transaktioner. Med det synsätt som kom till uttryck i 2010 års rättsfall skulle därmed en del av den ursprungliga verksamheten komma att finnas kvar inom den bolagsfär där F hade ägarinflytande och fortsättningsvis skulle vara verksam.

HFD 2012 ref. 67 II

I fallet HFD 2012 ref. 67 II bedrev två bröder trädgårdsodling och blomsterhandel i ett av dem ägt bolag, X AB. Det bolaget överlät verksamheten via ett annat bolag till Y AB. Samtidigt sålde X AB den fastighet på vilken den avyttrade verksamheten bedrevs till fåmansföretaget Z AB, som tillhörde samma koncern som Y AB. Bröderna saknade ägarintressen i Y AB och Z AB. Bröderna var efter överlåtelsen anställda i Y AB. Anställningsförhållandena var reglerade i kollektivavtal. Avtalet varigenom X AB överlät sin verksamhet innehöll inte någon klausul om tilläggsköpeskilling eller liknande. Andelarna i X AB ansågs inte utgöra kvalificerade andelar. Av utgången i detta mål torde följa att bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet endast ska tillämpas om det finns ett ägarsamband mellan andelsägarens företag och det företag där andelsägaren eller en närstående till andelsägaren är aktiv. Det är dock värt att notera att det i det här fallet inte förelåg några omständigheter som talade för att tillämpa bestämmelsen trots bristen på ägarsamband. En sådan omständighet skulle möjligen kunna vara att det överlåtande företaget har rätt till tilläggsköpeskilling på grund av att dess ägare är fortsatt aktiv i det överlåtna företaget.

När en tilläggsköpeskilling tillfaller det överlåtande företaget under förutsättning att delägarna fortsätter sin anställning i företaget, kan ett alternativ vara att beskatta tilläggsköpeskillingen som lön i kombination med ett ovillkorat aktieägartillskott till det överlåtande företaget.

Ett rättsfall som ger visst stöd för en sådan lösning är HFD 2012 not. 58. I det avgörandet hade en resultatbaserad tilläggsköpeskilling endast utgått på de aktier som ägdes av de delägare som förbundit sig att fortsätta sina anställningar i det överlåtna bolaget under viss tid. Ersättningen beskattades som arbetsinkomst, trots att de fick marknadsmässig lön och oavsett om de ägt aktierna i det avyttrade bolaget direkt eller indirekt. I detta fall var det inte fråga om avyttring av kvalificerade andelar.

I ett förhandsbesked, avgjort av Skatterättsnämnden den 9 april 2013 (dnr 66-12/D), överlät ett fåmansföretag sina andelar i ett bolag till en extern köpare. Andelarna i det överlåtande företaget var kvalificerade för delägarna. Det överlåtande företaget hade rätt till en tilläggsköpeskilling, under förutsättning att vissa av före-

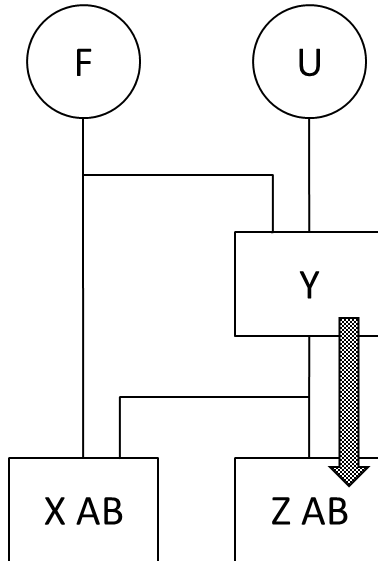
tagets delägare var fortsatt anställda i det köpande företaget vid utbetalningstillfället. Nämnden gjorde bedömningen att utbetalning av en tilläggsköpeskilling inte förlängde den period under vilken aktierna i det överlåtande företaget var kvalificerade. Nämnden fäste avgörande vikt vid att ett ägarsamband saknades. Frågeställningen i förhandsbeskedet har dock inte prövats av HFD.

HFD 2013 ref. 35

I fallet HFD 2013 ref. 35 (se figur 14.8) skulle ett utländskt företag, Y, som bedrev verksamhet genom filialer eller helägda dotterbolag i olika länder, starta verksamhet i Sverige. Nästan alla delägarna, varav flera svenska, var aktiva i Y eller dess dotterbolag. Y var därför ett fåmansföretag. För verksamheten i Sverige bildade Y ett helägt dotterbolag, Z AB, som tillfördes rätten att sälja tjänster under ett visst varumärke. Bolaget fick ansvar för marknadsföring och kundkontakter. De svenska delägarna, F, bildade dessutom tillsammans med Y ett annat bolag i Sverige, X AB. Detta bolag skulle mot marknadsmässig ersättning och med personal som tillfördes X AB från ett annat koncernbolag utföra de uppdrag som Z AB åtog sig. De svenska delägarna skulle vara aktiva i X AB. Deras aktier i X AB skulle därför vara kvalificerade om inte utomståenderegeln var tillämplig. En förutsättning för tillämpning av utomståenderegeln i det här fallet var att de aktier i X AB som indirekt ägdes av utländska delägare, U, skulle ha varit okvalificerade om de hade ägts direkt. Avgörande för bedömningen av den frågan var i sin tur om Y och dess dotterbolag bedrev samma eller likartad verksamhet som X AB.

Figur 14.8 Rättsfallet HFD 2013 ref. 35

Bolagsstrukturen efter bildandet av Z AB och X AB.
Grå pil markerar överlåtelse av immateriella rättigheter.

Skatterättsnämnden konstaterade att den verksamhet som Y skulle starta i Sverige motsvarades av den som bedrevs på övriga håll inom koncernen. En skillnad var att verksamheten skulle delas upp i två delar och bedrivas i två skilda bolag. Skatterättsnämnden ansåg att den överföring av verksamhet som skulle äga rum inom företagsgruppen innebar att de bolag till vilka olika delar av en tidigare sammanhållen verksamhet överfördes skulle anses bedriva samma eller likartad verksamhet som Y. Högsta förvaltningsdomstolen gjorde samma bedömning.

En underförstådd förutsättning för bedömningen får antas vara att även de utländska dotterbolagen ansågs bedriva samma eller likartad verksamhet som Y.

I det här fallet överfördes verksamhet från Y till både Z AB och X AB. Inga tillgångar överfördes emellertid till X AB. Det hindrade inte att en jämförelse gjordes mellan verksamheterna i X AB och Y. Utgången av det här rättsfallet bekräftar därmed att överföring av tillgångar inte är en nödvändig förutsättning för att tillämpa bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet, förutsatt att verksamhet i något avseende kan anses ha överförts.

14.4 Sammanfattande analys

3:12-reglernas och därmed kvalifikationsbestämmelsernas övergripande syfte är att förhindra att vad som egentligen är arbetsinkomster beskattas som kapitalinkomster.

Bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet kompletterar den grundläggande kvalifikationsbestämmelsen som tar sikte på andelar i direktägda bolag vari ägaren är verksam och som härbärgerar vinstmedel från den verksamheten. När det gäller det mer specifika syftet med bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet uttalades i RÅ 2010 ref. 11 I–V att det inte ska vara möjligt att undgå de särskilda fåmansföretagsreglernas rättsverkan genom att överlåta hela eller delar av verksamheten till ett annat bolag som ägs av den skattskyldige eller någon närstående samtidigt som den samlade verksamheten fortsätter.

I Högsta förvaltningsdomstolens praxis har lagtextens uttryck ”samma eller likartad verksamhet” getts en vidsträckt innebörd. Inte i något av de fall som hittills avgjorts av domstolen har uttryckets ordalydelse ansetts sätta någon gräns för bestämmelsens tillämpningsområde.

Inom ramen för den vidsträckta tolkningen av uttrycket samma eller likartad verksamhet har domstolen i stället avgränsat bestämmelsen tillämpningsområde med hänvisning till bestämmelsens nämnda syfte.

Enligt domstolens praxis utgör förvaltning av vinstmedel som genererats i en verksamhet en del av den verksamheten. När vinstmedlen avskiljs från verksamheten i olika bolag anses förvaltningen av vinstmedlen utgöra en sådan jämförbar verksamhet att bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet är tillämplig.

Den argumentation som Skatterättsnämnden och Högsta förvaltningsdomstolen använt talar för att avskild förvaltning av vinstmedel snarare betraktas som (en del av) ”samma” verksamhet som den verksamhet från vilken vinstmedlen avskilts än ”likartad” med den verksamheten.

Yttre likheter mellan de jämförda verksamheterna är varken tillräckliga (RÅ 1999 ref. 28) eller nödvändiga (RÅ 2010 ref. 11 I–V).

I några fall har avskilda tillgångar även efter avskiljandet använts i den egentliga verksamheten (RÅ 2010 ref. 11 II och IV). Det tycks dock inte vara nödvändigt för att förvaltningen av de avskilda tillgångarna ska anses utgöra samma eller likartad verksamhet som den verksamhet från vilken de avskilts (RÅ 2010 ref. 11 I).

I HFD 2012 ref. 67 I tog Högsta förvaltningsdomstolen ytterligare ett steg genom att tillämpa bestämmelsen på ett fall där ett bolag som förvaltade vinstmedel från en av ägaren aktivt bedriven verksamhet förde över en del av vinstmedlen till ett annat bolag i vilket ägaren fortsatte med aktivitet av ett nytt slag.

Efter genomgången av rättsfallen kan några situationer identifieras då andelar i ett fåmansföretag – nedan kallat det första företaget – blir kvalificerade på grund av att andelsägaren eller en närstående är aktiv i ett annat företag (det andra företaget).

- En aktiv verksamhet av samma slag som tidigare har bedrivits i det första företaget har överförts till det andra företaget *och* andelsägaren har ägarintressen i det andra företaget antingen genom eget eller genom närståendes ägande.
- Det första företaget förvaltar vinstmedel som har överförts från det andra företaget *och* andelsägaren har ägarintressen i det andra företaget antingen genom eget eller genom närståendes ägande.
- Det andra företaget bedriver verksamhet med tillgångar från det första företaget *och* andelsägaren eller en närstående har varit aktiv även i det första företaget eller i ett av det företaget direkt eller indirekt ägt företag *och* andelsägaren har ägarintressen i det andra företaget antingen genom eget eller genom närståendes ägande.

I följande situationer blir andelar i ett fåmansföretag *inte* kvalificerade på grund av att andelsägarens eller en närståendes aktivitet i ett annat företag.

- Ägaren till det första företaget har inte något ägarintresse i det andra företaget vare sig genom eget eller genom närståendes ägande.
- Andelsägaren och andelsägarens närstående har under mer än fem beskattningsår inte bedrivit någon aktiv verksamhet över huvud taget.
- Det andra företaget bedriver verksamhet av annat slag än den i det första företaget *och* tillgångar har inte förts över mellan företagen.
- Vinstmedel som har överförts från det andra företaget förvaltas i ett dotterföretag till det första företaget.

14.5 Skatteflyktslagens tillämpning i anslutning till bestämmelserna om samma eller likartad verksamhet

När skatterättsliga bestämmelser tillämpas ska det som huvudregel ske med utgångspunkt i de civilrättsliga förhållanden som råder och de rättshandlingar som de skattskyldiga vidtar. En förutsättning för att en rättshandling ska beaktas är att den är civilrättsligt giltig. Rena skenrättshandlingar ska inte läggas till grund för beskattningen.

Trots huvudregeln att civilrättsligt giltiga rättshandlingar ska läggas till grund för beskattningen kan det ibland bli aktuellt att bortse från en eller flera rättshandlingar. Lagstöd för att göra det finns i lagen (1995:575) mot skatteflykt.

Enligt 2 § skatteflyktslagen ska under vissa förutsättningar hänsyn inte tas till en rättshandling. Fyra kriterier måste vara uppfyllda för att man ska bortse från rättshandlingen.

1. Rättshandlingen ingår, ensam eller tillsammans med annan rättshandling, i ett förfarande som medför en väsentlig skatteförmån för den skattskyldige.
2. Den skattskyldige har direkt eller indirekt medverkat i rättshandlingen eller rättshandlingarna.
3. Skatteförmånen kan med hänsyn till omständigheterna antas ha utgjort det övervägande skälet för förfarandet.
4. Ett fastställande av underlag för beskattning på grundval av förfarandet skulle strida mot lagstiftningens syfte som det framgår av skattebestämmelsernas allmänna utformning och de bestämmelser som är direkt tillämpliga eller har kringgåtts genom förfarandet.

Om de fyra angivna förutsättningarna är uppfyllda ska enligt 3 § skatteflyktslagen beslut om fastställande av underlag för beskattningen fattas som om rättshandlingen inte hade företagits. Framstår förfarandet med hänsyn till det ekonomiska resultatet – bortsett från skatteförmånen – som en omväg i förhållande till det närmast till hands liggande förfarandet, ska beslutet i stället fattas som om den skattskyldige hade valt det förfarandet. Om de nu angivna grunderna för beslutet om fastställande av underlag inte kan tillämpas eller skulle leda till oskäligt resultat, ska underlaget för att ta ut skatt uppskattas till skäligt belopp.

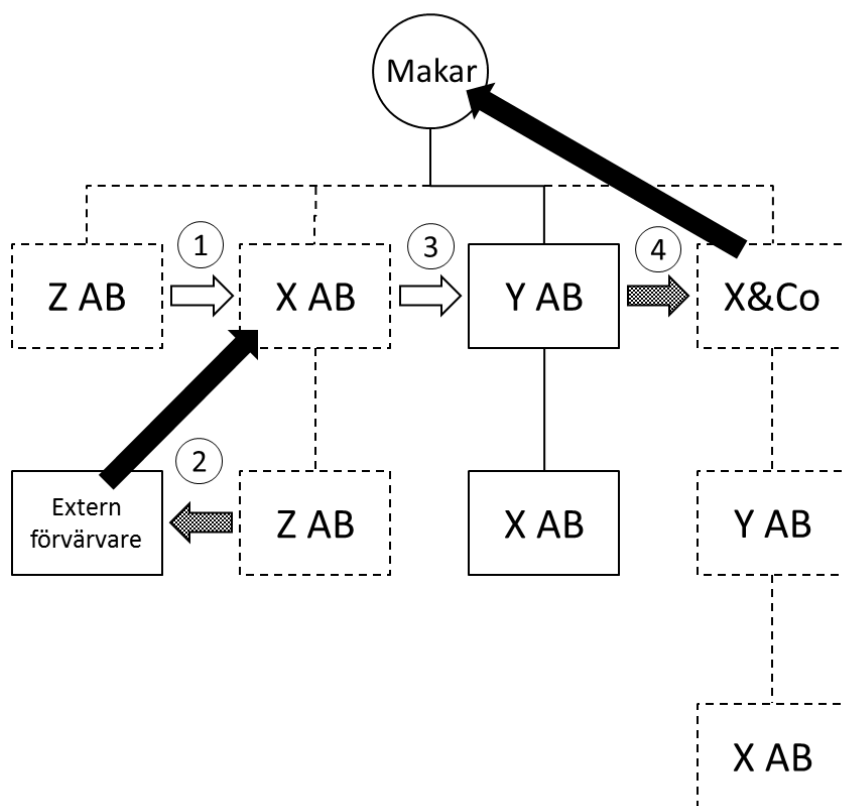
I rättsfallet RÅ 2009 ref. 31 (se figur 14.9) överlät två makar, varav den ena var aktiv ägare, ett fåmansföretag, Z AB, till ett nybildat bolag, X AB, för ett pris motsvarande omkostnadsbeloppet (1).

Det nybildade X AB avyttrade Z AB till en extern köpare varvid det uppkom en kapitalvinst (2). Makarna bildade därefter ett annat bolag, Y AB. Det bolaget köpte X AB – som förvaltade kapitalvinsten från försäljningen av Z AB – för omkostnadsbeloppet (3). Andelarna i Y AB blev inte kvalificerade på grund av bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet, eftersom kapitalvinsten från försäljningen av Z AB inte förvaltades i Y AB utan i dess dotterbolag X AB (jämför RÅ 2005 ref. 3). Makarna bildade sedan ytterligare ett bolag, X&Co, och sålde Y AB till det bolaget med betydande kapitalvinst som följd (4). Fråga uppkom huruvida denna kapitalvinst skulle beskattas enligt bestämmelserna i 57 kap. IL trots att andelarna i Y AB inte var kvalificerade.

Skatterättsnämnden ansåg att skatteflyktslagen var tillämplig och att beskattning på grund av avyttring av aktierna i Y AB därför skulle ske som om aktierna var kvalificerade. Högsta förvaltningsdomstolen gjorde samma bedömning.

Figur 14.9 Rättsfallet RÅ 2009 ref. 31

Heldragna linjer markerar bolagsstrukturen omedelbart före försäljningen av Y AB.
 Streckade linjer antyder strukturen före och efter det.
 Vita pilar markerar överlåtelser till underpris.
 Grå pilar markerar överlåtelser till marknadspris.
 Svarta pilar markerar marknadsmässig betalning.

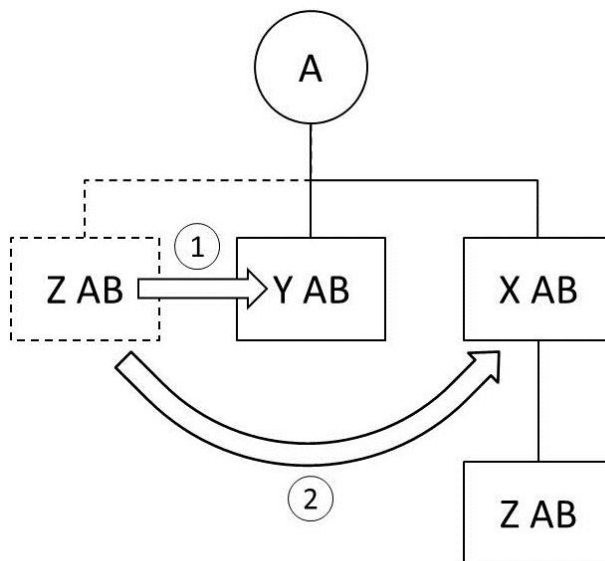

I HFD 2015 ref. 17 I och II ansågs skatteflyktslagen också tillämplig då andelsägare i fåmansföretag genom olika förfaranden placerat företagets verksamhet i ett företag och likvida medel i ett annat, indirekt ägt, företag och kunnat fortsätta verksamheten utan tillämpning av bestämmelserna om samma eller likartad verksamhet.

I fall I överlät aktiva ägare till ett fåmansföretag, Z AB, företagets verksamhet till ett nybildat bolag, Y AB, till underpris (transaktion 1 i figur 14.10 nedan). Ägarna överlät därefter det gamla bolaget med ansamlade vinstmedel till ett annat nybildat bolag X AB (2). Vinstmedlen i Z AB överfördes dock inte till X AB.

Figur 14.10 HFD 2015 ref. 17 I

Heldragna linjer markerar bolagsstrukturen efter överlåtelsen av Z AB.
Streckade linjer antyder strukturen före det.
Vita pilar markerar överlåtelse av verksamheten i Z AB respektive överlåtelse av bolaget, båda till underpris.

Genom förfarandet kom vinstmedlen att hamna i ett dotterföretag till ett direktägt företag i vilket ägaren aldrig hade varit aktiv medan ägaren drev verksamheten vidare i ett annat företag. Ägarens ande-

lar i det direktägda företaget blir i en sådan situation inte kvalificerade på grund av bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet (se RÅ 2005 ref. 3). Inför en eventuell försäljning av X AB frågade ägaren om skatteflyktslagen var tillämplig. Även i fall II överfördes vinstmedlen till ett dotterföretag, dock genom ett lite mer komplicerat förfarande.

Skatterättsnämndens majoritet ansåg att skatteflyktslagen var tillämplig i båda fallen. Högsta förvaltningsdomstolen gjorde samma bedömning som Skatterättsnämnden.

I RÅ 2009 ref. 31 och HFD 2015 ref. 17 I och II har alltså skatteflyktslagen ansetts tillämplig när bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet kringgåtts genom att vinstmedel med utnyttjande av en eller flera interna aktieöverlåtelser förts över till ett dotterföretag till ett direktägt företag vars andelar inte är kvalificerade enligt 57 kap. 4 § IL.

I 2009 års rättsfall upphörde andelarna att vara kvalificerade omedelbart efter att de interna aktieöverlåtelserna genomförts. I 2015 års fall omfattades aktierna däremot av den femåriga karenstiden eftersom de under den tiden var kvalificerade enligt 57 kap. 4 § första stycket 2. Å andra sidan fortsatte ägarna att vara aktiva i verksamhetsbolaget vilket innebar att motsvarande förfarande kunde upprepas.

Gemensamt för fallen är att några närstående inte medverkade i transaktionerna. I Högsta förvaltningsdomstolens avgörande den 29 juni 2016, mål nr 6600-15, var det däremot fråga om att efter en intern aktieöverlåtelse av verksamhetsbolaget överlåta detta bolag till en närstående person. Omständigheterna var följande.

A ägde tillsammans med en annan fysisk person aktiemajoriteten i X AB. Båda delägarna var verksamma i betydande omfattning i företaget. Inför en försäljning 2010 till ett bolag som ägdes av A:s son förvärvade A samtliga aktier i Holding 1 som i sin tur ägde Holding 2. A överlät därefter sina aktier i X AB till Holding 2. Därefter sålde Holding 2 och de övriga delägarna samtliga aktier i X AB till A:s son. Sonen var verksam i betydande omfattning i X AB. A fortsatte att arbeta i företaget till och med 2015. A avsåg att sälja sina aktier i Holding 1 med underliggande dotterbolag under 2016.

Eftersom kapitalvinsten tillföll Holding 2 och några vinstmedel inte överförts till Holding 1 var bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet inte tillämplig. Aktierna var därför inte kvalifice-

rade längre än till och med 2015. Skatterättsnämnden ansåg inte heller att skatteflyktslagen var tillämplig eftersom det var fråga om ett fullbordat generationsskifte.

Högsta förvaltningsdomstolen fann däremot att skatteflyktslagen var tillämplig. Domstolen betonade att ett grundläggande syfte med bestämmelserna om kvalificerade andelar i 57 kap. 4 § är att arbete som utförts av närstående till andelsägaren ska behandlas på samma sätt som om arbetet utförts av andelsägaren själv. Detsamma gäller om en närstående är verksam i ett annat företag som bedriver samma eller likartad verksamhet. Mot denna bakgrund fanns det inget skäl att behandla detta fall på annat sätt än de två tidigare avgörandena.

15 Rättslig problembeskrivning – ägarskiften mellan närstående

15.1 Inledning

Enligt utredningsdirektiven är det viktigt att en avyttring av kvalificerade andelar i fåmansföretag i möjligaste mån beskattas på ett likformigt sätt oavsett om avyttringen sker inom eller utom närståendekretsen. I utredningens uppdrag ingår därför att säkerställa att reglerna är ändamålsenliga och att skattereglernas utformning inte påverkar valet mellan att avyttra verksamheten till någon närstående eller till en extern förvärvare.

I detta kapitel beskrivs först förfarandet med att avyttra andelarna i ett fåmansföretag via ett s.k. trädabolag (avsnitt 15.2). Därefter analyseras vilka skillnader som uppkommer om andelarna avyttras till en närstående förvärvare i stället för till en utomstående, vad skillnaderna beror på och vilken betydelse de har, samt om det finns andra delar i 3:12-systemet som motverkar olikbehandlingen (avsnitt 15.3–15.6). Vidare behandlas några finansieringsfrågor och några alternativa sätt att genomföra ägarskiften mellan närstående (avsnitt 15.7 och 15.8). Kapitlet avslutas med en sammanfattande analys (15.9).

15.2 Användandet av trädabolag vid ägarskiften

I utredningsdirektiven framhålls att det är vanligt förekommande att delägaren i samband med en avyttring av andelar i ett fåmansföretag ”förpackar” kapitalvinsten i ett s.k. trädabolag.

Förfarandet kan gå till på följande sätt (se figur 15.1). En aktiv ägare av ett verksamhetsdrivande fåmansföretag, AB A, bildar ett nytt av ägaren helägt aktiebolag, trädabolaget. Ägaren överlåter därefter andelarna i verksamhetsföretaget till trädabolaget (1). Priset

sätts till en sådan nivå att det inte medför någon tjänstebeskattnings. I nästa steg överlåter trädabolaget andelarna i verksamhetsföretaget till en fysisk person (2) eller till ett annat företag. Den tidigare ägaren till det verksamhetsdrivande fåmansföretaget har efter de här transaktionerna i stället blivit ägare till ett nytt fåmansföretag, trädabolaget, vars kapital huvudsakligen utgörs av köpeskillingen från överlåtelsen av verksamhetsföretaget. Ägaren kan själv välja vid vilken tidpunkt kapitalet ska tas ut ur trädabolaget och därmed beskattas. Genom att vänta tills karenstiden på fem år har passerat kan ägaren undvika att vinstmedlen beskattas enligt bestämmelserna i 57 kap. inkomstskattelagen (1999:1229), IL.

Verksamheten kan redan sedan tidigare vara organiserad med ett direktägt holdingbolag som i sin tur äger verksamhetsföretaget. I ett sådant fall kommer holdingbolaget att fungera som trädabolag efter överlåtelsen av verksamhetsföretaget.

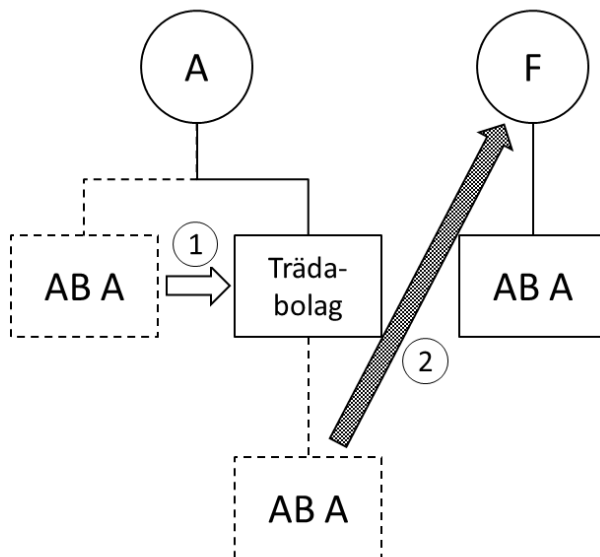
Figur 15.1 Överlåtelse av ett verksamhetsdrivande företag via ett trädabolag

Heldragna linjer markerar bolagsstrukturen efter överlåtelsen av AB A till F.

Streckade linjer antyder strukturen före överlåtelsen.

Vit pil markerar överlåtelse till underpris.

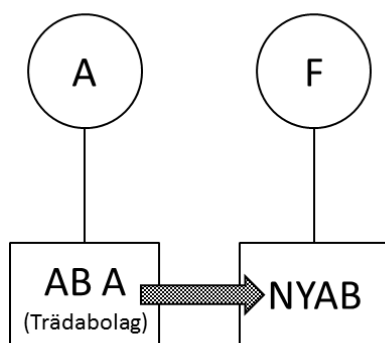
Grå pil markerar överlåtelse till marknadspris.

Ett trädabolag kan även uppkomma genom en överlåtelse av verksamheten. Vid en sådan överlåtelse överläts inte det verksamhetsdrivande företaget. I stället överläts verksamheten som sådan (se figur 15.2). I de fall som är av intresse för den här utredningen sker överlåtelsen till ett annat företag. Det förvärvande företaget driver verksamheten vidare. Det tidigare verksamhetsdrivande företaget utgör efter överlåtelsen ett trädabolag som endast förvaltar köpeskillingen från försäljningen av verksamheten och eventuellt andra likvida medel som härrör från denna.

Figur 15.2 Ett verksamhetsdrivande företag blir trädabolag efter en överlåtelse av verksamheten

Grå pil markerar överlåtelsen av AB A:s verksamhet till NYAB.

15.3 Överlåtelse av verksamhetsföretaget till en extern eller närstående förvärvare

Den fortsatta rättsliga problembeskrivningen tar sin utgångspunkt i sådana ägarskiften som sker genom överlåtelse av andelar i verksamhetsföretaget. De skattemässiga konsekvenserna för trädabolagets ägare är emellertid desamma om ägarskiftet sker genom en överlåtelse av verksamheten i företaget. Överlåtelser till närstående och till externa förvärvare behandlas i båda fallen olika.

Före ett ägarskifte är andelarna i ett verksamhetsdrivande företag kvalificerade hos överlåtaren, eftersom denne då är aktiv i företaget. Trädabolaget förvaltar enbart kapital. Även om ägaren själv sköter förvaltningen av kapitalet kan han inte, annat än i rena undan-

tagsfall, anses aktiv i kapitalförvaltningsverksamheten, se avsnitt 4.6.1. Trots det kommer andelarna i trädabolaget att inledningsvis vara kvalificerade på grund av att trädabolaget har ägt verksamhetsföretaget vari ägaren har varit aktiv (57 kap. 4 § första stycket 2 IL). Ägarens tidigare aktivitet i verksamhetsföretaget ”smittar” därför andelarna i trädabolaget. Kvalifikationen upphör dock när karenstiden har löpt ut.

Under förutsättning att det verksamhetsdrivande företaget efter ägarskiftet direkt eller indirekt kommer att ägas av fysiska personer som inte är närstående till den tidigare ägaren löper karenstiden för andelarna i trädabolaget ut fem år efter det att den tidigare ägarens aktivitet i det verksamhetsdrivande företaget upphörde. Andelarna i trädabolaget är då inte längre kvalificerade. Ägaren kan därmed ta ut utdelning från bolaget som beskattas enligt reglerna för onoterade andelar. Om ägaren i stället skulle sälja bolaget beskattas kapitalvinsten på samma sätt.

Om det verksamhetsdrivande företaget efter ägarskiftet i stället kommer att ägas direkt eller indirekt av någon inom närståendekretsen som dessutom är aktiv i företaget, exempelvis den tidigare ägarens barn, kommer andelarna i trädabolaget att förbli kvalificerade även när mer än fem år har gått sedan den tidigare ägarens aktivitet i verksamhetsföretaget upphörde. Det hänger samman med att även närståendes aktivitet i ett annat fåmansföretag som bedriver ”samma eller likartad verksamhet” ska beaktas vid bedömningen av om andelarna i trädabolaget är kvalificerade eller okvalificerade (57 kap. 4 § första stycket 1 IL). Trädabolaget anses genom förvaltningen av kapital som härrör från verksamheten i verksamhetsföretaget bedriva samma eller likartad verksamhet som verksamhetsföretaget, se avsnitt 14.3. Så länge någon närstående är aktiv i verksamhetsföretaget kommer karenstiden för andelarna i trädabolaget inte att börja löpa. Utdelning och kapitalvinst på andelarna kommer därför att beskattas enligt de särskilda reglerna i 57 kap. IL.

15.4 Närmare om skattekonsekvenserna

Som framgår i föregående avsnitt behandlas en överlåtelse av verksamhetsföretaget genom ett trädabolag olika beroende på om förvärvaren är en extern person eller en närstående. Konsekvenserna av denna olikbehandling kan i vissa fall leda till att det från skattesympunkt är mer fördelaktigt att låta en extern förvärvare ta över verksamhetsföretaget.

Så länge andelarna är kvalificerade ska utdelning och kapitalvinst på andelarna beskattas hos den fysiska person som är andelsägare enligt reglerna i 57 kap. IL, dvs. i olika delar med 20 procent, 32–57 procent respektive 30 procent beroende på utdelningens eller kapitalvinstens storlek i förhållande till gränsbeloppet och takbeloppet. Det ska jämföras med 25 procents skatteuttag som gäller för onoterade andelar som inte är kvalificerade.

En annan konsekvens av att andelarna är kvalificerade är att ägaren kommer att tillgodoräknas nya årliga gränsbelopp i trädabolaget, se avsnitt 4.7.1. Vid beräkningen av de årliga gränsbeloppen beaktas enligt huvudregeln dels det investerade kapitalet, dels företagets löneunderlag.

Om trädabolaget bildats i samband överlåtelsen av verksamhetsföretaget utgörs det investerade kapitalet vanligen av miniminivån för aktiekapital i ett privat aktiebolag, 50 000 kronor. Det kapitalet ger inte upphov till några stora årliga gränsbelopp, 6 000 om statslåneräntan är tre procent ($50\,000 \text{ kronor} \times [3\% + 9\%]$).

I ett trädabolag finns det inte några anställda och därmed inte något löneunderlag som kan bidra till de årliga gränsbeloppen. Där emot kan ett årligt gränsbelopp beräknat enligt förenklingsregeln, 159 775 för beskattningsåret 2016, vara av betydelse om det kapital som förvaltas i trädabolaget inte är så stort.

En ägare skulle visserligen kunna tillskjuta kapital till bolaget för att få högre årliga gränsbelopp. Numera finns dock en bestämmelse i 57 kap. 12 § tredje stycket IL enligt vilken omkostnadsbeloppet ska minskas med tillskott som gjorts i annat syfte än att varaktigt tillföra kapital till företaget. Bestämmelsen hindrar inte att kapital som tillskjuts utan avsikt om snar återbetalning beaktas vid beräkningen av det årliga gränsbeloppet. En sådan investering förutsätter dock att ägaren är beredd att behålla kapitalet i 3:12-systemet under lång tid.

Om trädablaget inte har bildats i samband med ägarskiftet utan har varit moderbolag till ett verksamhetsdrivande företag under lång tid kan det investerade kapitalet i trädablaget vara stort. De årliga gränsbeloppen blir då i motsvarande grad större. Det kan även finnas stora sparade gränsbelopp från den tid då bolaget var moderbolag till verksamhetsföretaget. I en sådan situation kan det vara en fördel att andelarna i trädablaget förblir kvalificerade. Det ger bolagets ägare möjlighet att ta ut de ansamlade vinstmedlen och den framtida avkastningen på dem till 20 procents beskattning.

Konsekvensen av att andelarna i ett trädablag förblir kvalificerade vid överlåtelsen av ett verksamhetsdrivande företag till en närstående kan således i vissa fall vara en nackdel medan det i andra fall kan vara en fördel. I båda fallen måste dock konstateras att skattereglerna inte är neutrala i förhållande till de olika handlingsalternativ som det innebär att överlåta till en närstående respektive till en extern förvärvare.

Om utredningens förslag om att höja skattesatsen till 25 procent på kapitalbeskattad utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar genomförs kommer den fördel som det i några situationer kan vara att andelarna är kvalificerade att upphöra. Samtidigt föreslår utredningen flera ändringar av reglerna för beräkning av gränsbelopp som leder till ett ökat skatteuttag på kvalificerade andelar. Om dessa ändringar genomförs kommer den bristande neutraliteten mellan att avyttra företaget inom respektive utom närståendekretsen att förstärkas.

15.5 Vilka rättsregler ger upphov till olikbehandlingen?

15.5.1 Bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet i 57 kap. 4 § inkomstskattelagen

Rekvisitet samma eller likartad verksamhet

Under de första fem åren efter att ett trädablag överlåtit det verksamhetsdrivande företaget är det förhållandet att ägaren till trädablaget tidigare har varit aktiv i det verksamhetsdrivande företaget en tillräcklig förutsättning för att andelarna i trädablaget ska förbli kvalificerade. Andelarna är då kvalificerade på grund av att träda-

bolaget har ägt andelar i det verksamhetsdrivande bolaget (57 kap. 4 § första stycket 2 IL).

När fem år förflutit sedan överlåtelsen är den kvalifikationsgrunden att trädabolaget tidigare har ägt andelar i verksamhetsföretaget inte längre aktuell. Andelarna i trädabolaget förblir dock kvalificerade på grund av att trädabolaget bedriver samma eller likartad verksamhet som verksamhetsföretaget, om förvärvaren av verksamhetsföretaget är närstående till ägaren av trädabolaget och den närstående är aktiv i verksamhetsföretaget (57 kap. 4 § första stycket 1 IL).

Visserligen utgörs trädabolagets verksamhet av ren kapitalförvaltning medan verksamhetsföretaget bedriver någon annan typ av verksamhet. Den rättspraxis som utvecklats i anslutning till kravet samma eller likartad verksamhet tar emellertid inte sin utgångspunkt i en jämförelse mellan företagens huvudsakliga verksamheter. I stället tas hänsyn till deras samlade verksamheter. I och med att det kapital som förvaltas i trädabolaget härrör från vinster som genererats i verksamhetsföretaget har företagen i rättspraxis ansetts bedriva samma eller likartad verksamhet, se avsnitt 14.3.

Rekvisitet närståendes aktivitet

En förutsättning för att en andel i ett fåmansföretag ska bli kvalificerad enligt bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet är att antingen andelsägaren eller en närstående till andelsägaren är aktiv i det andra företaget som bedriver samma eller likartad verksamhet som det företag vars andel ska bedömas.

Den nuvarande regleringen innebär att alla personer som ingår i en närståendekrets behandlas som en enda person. Detta gäller inte endast i bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet, utan är en generell utgångspunkt för regleringen i 57 kap. IL. Det för med sig att när en aktiv ägare överlåter ett verksamhetsföretag till en närstående eller dennes bolag via ett trädabolag och verksamhetsföretaget drivs vidare av den närstående behandlas överlåtelsen på samma sätt som om trädabolagets ägare hade överlåtit verksamhetsföretaget till ett eget bolag och hade drivit verksamheten vidare där.

Motivet för att beakta även närståendes aktivitet är att intressegemenskapen mellan närstående gör att de kan ingå avtal och företa andra dispositioner som normalt inte förekommer mellan oberoende

parter. Det kan ge utrymme för att omvandla värdet av en närståendes arbete till kapitalinkomster för en annan närstående på ett sätt som inte är avsett, se avsnitt 4.6.2.

Frågan är dock i vilken mån förhållandena mellan ett trädablag och ett via trädabolaget överlåtet verksamhetsföretag är sådana att intressegemenskapen mellan trädabolagets ägare och en närstående förvärvare av verksamhetsbolaget i realiteten ger möjlighet till inkomstomvandling.

Trädabolagets ägare är inte längre aktiv i verksamhetsföretaget och kan därför inte omvandla inkomster av sitt *eget arbete* i verksamhetsföretaget till kapitalinkomster.

Under förutsättning att trädabolagets ägare inte heller har något ägande i verksamhetsföretaget finns det inte någon sådan ägarrelation som gör det möjligt att omvandla värdet av *den närståendes arbete* i verksamhetsföretaget till kapitalinkomster för trädabolagets ägare. Dessa förhållanden kan tala emot att andelarna i trädabolaget ska förbli kvalificerade efter en överlåtelse till närstående.

Trots att trädabolaget inte har något ägande i verksamhetsföretaget kan det emellertid inte bortses från att närstående personer sinsemellan kan företa olika dispositioner som innefattar värdeöverföringar. Dessutom kan det finnas avtalsrelationer mellan trädabolaget och förvärvaren av verksamhetsföretaget som möjliggör värdeöverföringar och därmed inkomstomvandling. Det kan exempelvis gälla ett fordringsförhållande eller ett avtal om tilläggsköpeskillning.

Om den nuvarande olikbehandlingen ska avskaffas och överlåtelser till närstående ska ges likartade skattemässiga villkor som överlåtelser till utomstående förvärvare, måste villkoren vid en ny reglering noga övervägas så att den intressegemenskap som finns mellan närstående inte leder till icke avsedd inkomstomvandling.

Femårsrekvisitet (karenstiden)

Femårsrekvisitet innebär att under fem år behandlas en överlåtelse lika oavsett om avyttringen sker inom eller utom närståendekretsen. Därefter upphör andelarna att vara kvalificerade vid en extern överlåtelse medan andelarna fortsätter att vara kvalificerade om överlåtelserna sker till någon närstående. Utan karenstid skulle olikbehandlingen förstärkas. Vid en överlåtelse utom närståendekretsen skulle andelarna i trädabolaget i så fall bli okvalificerade redan året efter

att överlåtarens aktivitet i det verksamhetsdrivande företaget upphört. Vid en överlåtelse till en närstående som är aktiv i det förvärvade företaget skulle kvalifikationen däremot bestå.

Karenstidens längd är således betydelsefull. Ju längre karenstiden är, ju mindre blir skillnaderna mellan överlåtelseerna. Om det gällde en evig karens skulle andelarna i trädabolaget förbli kvalificerade för alltid oavsett om det verksamhetsdrivande företaget drivs vidare av personer utom eller inom närståendekretsen.

15.5.2 Gränsbeloppet och takbeloppen

Bestämmelserna om gränsbelopp anger en nedre gräns för den del av en utdelning eller en kapitalvinst på en kvalificerad andel som ska beskattas i inkomstslaget tjänst, se avsnitt 4.7.1. På motsvarande sätt anger bestämmelserna om takbelopp en övre gräns för den tjänstebeskattade delen av en utdelning eller en kapitalvinst, se avsnitt 4.7.2.

Höga gränsbelopp och låga takbelopp minskar det tjänstebeskattade utrymmet däremellan och därmed betydelsen av att andelar är kvalificerade. Reglerna om gränsbelopp och takbelopp inverkar därför på vilken betydelse reglerna om kvalificerade andelar får.

15.5.3 Skattesatserna

Det är självklart att de olika skatteuttagen på kapitalinkomster respektive tjänsteinkomster ger upphov till olikbehandlingen mellan andelar som förblir kvalificerade och sådana som efter en tid upphör att vara kvalificerade. Det är en avsedd konsekvens av att andelar är kvalificerade eller inte.

Betydelsen av skillnaden mellan kvalificerade och okvalificerade andelar är dock beroende av skillnaden i skatteuttag mellan kapitalinkomster och tjänsteinkomster. Ju större skillnaderna är i skatteuttag ju större betydelse får eventuella brister i kvalifikationsbestämmelserna.

Om andelarna är kvalificerade är den högsta genomsnittliga marginalskatten på tjänstebeskattade kapitalinkomster 57 procent. Skatten på utdelning och kapitalvinst på andelar som inte är kvalificerade är 25 procent.¹ Skillnaden i skatteuttag är således väsentlig.

¹ Se avsnitt 4.9.2 och 4.9.3.

15.6 Motverkar andra delar av 3:12-reglerna olikbehandlingen?

I utredningsdirektiven anges att utredningen ska belysa om olikbehandlingen kan vara motiverad med anledning av att 3:12-reglerna innehåller andra gynnande regler för närstående.

I direktiven nämns *löneuttagskravet*, som så snart det uppfyllts av en andelsägare, medför att även andra andelsägare inom samma närståendekrets får beakta företagets löneunderlag vid beräkningen av sina gränsbelopp, se avsnitt 4.7.1. Denna regel saknar betydelse när det endast finns en ägare. Däremot kan regeln få betydelse i den situationen att andelar i ett fåmansföretag som ägs av flera närstående överlåts till en närstående. Regeln kan i en sådan situation tänkas kompensera den strängare behandlingen av ägarskiften mellan närstående jämfört med ägarskiften till en extern utomstående förvärvare.

Regeln att endast en av andelsägarna i en närståendekrets behöver uppfylla kravet på eget löneuttag medför att de passiva andelsägare som är närstående till den aktive ägaren får beakta företagets löneunderlag vid beräkningen av sina gränsbelopp. I ett företag med delägare som inte är närstående till varandra och där endast en är aktiv i företaget är emellertid de passiva delägarnas andelar inte kvalificerade. Det medför att de över huvud taget inte blir tjänstebeskattade för utdelning och kapitalvinst på sina andelar.

I företag med flera aktiva ägare varav endast en tar ut så hög lön att löneuttagskravet uppfylls får regeln andra konsekvenser. Även de lägre avlönade ägarnas andelar är kvalificerade. Om de är närstående till den som uppfyller löneuttagskravet får de tillgodoräkna sig löneunderlag vid beräkningen av sina gränsbelopp. Om de inte är närstående får bara den som själv tagit ut lön som uppfyller löneuttagskravet beakta löneunderlag. En aktiv delägare som är närstående till en delägare som uppfyller löneuttagskravet behandlas alltså mer förmånligt i den här situationen än en aktiv delägare som inte är närstående.

En förmånlig behandling av vissa ägare under innehavstiden kan dock inte utan vidare kompensera en olikbehandling av de handlingsalternativ som samma ägare ställs inför när de önskar överlåta sina andelar. Den tidigare förmånliga behandlingen kan visserligen ha lett till att dessa ägare har så stora sparade gränsbelopp inför ett ägar-

skifte att de kan genomföra ett ägarskifte utan att använda ett trädabolag. Regeln att endast en av andelsägarna i en närståendekrets behöver uppfylla kravet på eget löneuttag kan på detta sätt bidra till att negativa skattekonsekvenser av ett ägarskifte till närstående uppkommer i färre fall.

Ur ett individuellt rättviseperspektiv skulle det kunna hävdas att den förmånligare behandlingen under innehavstiden kompenserar den hårdare beskattningen i samband med ett ägarskifte – om den förmånligt behandlade ägaren väljer att överlåta sina andelar till en närstående. Men ägaren kan lika gärna överlåta sina andelar till en extern förvärvare med de skattemässiga fördelar som det kan innebära. Den förmånliga behandlingen under innehavstiden kan således inte kompensera den brist på neutralitet i beskattningen efter överlåtelsen som beror på valet av förvärvare.

Även bestämmelserna om *takbelopp* bör nämnas i det här sammanhanget. Vid tillämpning av takbeloppsreglerna gäller ett gemensamt takbelopp för hela närståendekretsens. Även här gäller att detta saknar betydelse i de fall det endast finns en ägare.

Utgångspunkten för de överväganden som görs här är de fall då det innebär en nackdel att andelarna i ett trädabolag efter ett ägarskifte mellan närstående förblir kvalificerade. För passiva delägare innebär inte takbeloppsreglerna att det i en sådan situation är någon fördel att ingå i samma närståendekrets som en aktiv delägare. För passiva ägare som inte är närstående till en aktiv ägare gäller nämligen att deras andelar aldrig har varit kvalificerade.

Reglerna om takbelopp kan innebära att det vid en överlåtelse är en fördel för aktiva delägare i ett företag att ingå i samma närståendekrets. Genom att takbeloppet beräknas på de sammanlagda inkomsterna blir det tjänstebeskattade utrymmet för delägarna i företaget lägre om de är närstående till varandra.

Det belopp som överstiger takbeloppet beskattas för närvarande med 30 procent. Det innebär att beskattningen närmar sig, men fortfarande överstiger, de 25 procent, som gäller efter karenstidens utgång för andelarna i ett trädabolag vid överlåtelse till en extern förvärvare. Utredningen förslår dock att skattesatsen ska sänkas till 25 procent, se avsnitt 12.4.

Det kan konstateras att takbeloppsreglerna i någon mån kan kompensera för en hårdare beskattning vid överlåtelse till en närstående, men inte fullt ut och endast i vissa fall. Mot denna bak-

grund anser utredningen att varken regeln att endast en av andelsägarna i en närståendekrets behöver uppfylla löneuttagskravet eller reglerna om takbelopp kan anföras som skäl för att behålla den olikbehandling som bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet ger upphov till vid ägarskiften inom respektive utom närståendekretsen.

15.7 Finansiering och förbjudna lån

Vid en extern försäljning av ett verksamhetsdrivande företag torde det vara sällsynt att förvärvaren helt eller delvis får uppskov med betalningen av köpeskillingen och att ett fordringsförhållande därmed uppkommer mellan parterna. I stället är det köparen som får ordna med finansieringen av förvärvet. Köparens möjlighet till finansiering kan vara beroende av finansiärens bedömning av företaget, säkerheter, ränteläge m.m. Dessa förhållanden kan påverka den köpeskillning som köparen är beredd att betala.

Vid generationsskiften och andra ägarskiften mellan närstående är förhållandena annorlunda. Relationen mellan parterna medför att överlåtaren vanligtvis är angelägen om att förvärvaren ska ges goda förutsättningar för att kunna driva företaget vidare. Det kan innebära att förvärvaren får uppskov med att betala hela eller delar av köpeskillingen. I ett sådant fall utfärdar förvärvaren vanligtvis en revers till överlåtaren motsvarande det lån som uppskovet med köpeskillingen innebär. Aktierna i det förvärvande bolaget kan användas som säkerhet för lånet. Även om lånet löper med ränta och amorteras för att ge överlåtaren likviditet är villkoren ofta fördelaktiga för förvärvaren med hänsyn till närståendeförhållandet.

När ett ägarskifte mellan närstående sker via ett trädablag är en revers inte utan vidare möjlig att använda som finansieringslösning. Detta beror på bestämmelserna om *låneförbud* i 21 kap. aktiebolagslagen (2005:551), ABL.

Av 21 kap. 1 § ABL framgår att ett aktiebolag inte får lämna penninglån till den som är närstående till bolagets ägare. Detsamma gäller om det är den närståendes bolag som är låntagare.

Vidare gäller enligt det s.k. förvärvsförbudet i 21 kap. 5 § ABL att ett aktiebolag inte får lämna lån i syfte att gäldenären eller honom

närstående fysisk eller juridisk person som omfattas av låneförbudet ska förvärva aktier i bolaget eller överordnat bolag i samma koncern.²

Om ett lån har lämnats i strid med bestämmelserna om förbjudna lån ska mottagaren återbära vad han eller hon uppburit (21 kap. 11 § ABL). Den som bryter mot låneförbudet uppsåtligen eller av grov oaktsamhet ska också dömas till böter eller fängelse i högst ett år (30 kap. 1 § ABL). Om den närstående personligen är låntagare ska denne dessutom ta upp lånebeloppet som intäkt av tjänst enligt 11 kap. 45 § IL om det inte finns synnerliga skäl emot det.

Låneförbudet kan försvåra för en närstående att finansiera förvärvet av verksamhetsföretaget när det sker via ett trädabolag.

För att undvika att komma i konflikt med låneförbudet lär det förekomma att ett fordringsförhållande skapas innan verksamhetsföretaget överlåts till den närstående eller dennes bolag. Ett sådant förfarande fordrar dock bildandet av ytterligare bolag och att fler transaktioner genomförs.

15.8 Några alternativa sätt att genomföra ägarskiftet mellan närstående

Problembeskrivningen har hittills varit inriktad på överlåtelse av andelar i verksamhetsföretaget via ett trädabolag. I avsnitt 15.2 framhålls att de skattemässiga konsekvenserna för trädabolagets ägare blir desamma om ägarskiftet i stället sker genom en verksamhetsöverlåtelse. I båda dessa fall är skattereglerna oftast mindre fördelaktiga vid ett ägarskifte inom närståendekretsen jämfört med en extern överlåtelse.

En fråga som måste undersökas innan det kan avgöras om olikbehandlingen är av större eller mindre betydelse är frågan huruvida det finns andra sätt att genomföra ägarskiftet mellan närstående än via trädabolag.

I framför allt de mindre fåmansföretagen där verksamheten bedrivs i ett direktägt företag kan ett sätt att genomföra ett generationsskifte vara att överlåta företaget genom *gåva*. En gåva medför inte

² Hur uttrycket "överordnat bolag" ska tolkas är inte helt klart, se prop. 2004/05:85, *Ny aktiebolagslag*, s. 806, samt Skatteverkets ställningstagande den 20 april 2009, *Förvärvslåneförbudet och begreppet "överordnat företag"* (dnr 131 373903-09/111). Jfr prop. 2009/10:12. *Ändrade regler om vissa penninglån och slopande av avdragsrätten på sådana lån*, s. 10.

några skattekonsekvenser för överlåtaren. I stället inträder förvärvarn i överlåtarens skattesituation, se avsnitt 4.8.2. Från givarens perspektiv är en nackdel med en ren gåva att denne inte erhåller någon ersättning från gävtogaren. En ersättning kan ofta vara en förutsättning för att kunna genomföra ett generationsskifte, särskilt när det gäller företag med tillgångar av mer betydande värden. Ersättningen kan behövas för att kompensera andra familjemedlemmar ekonomiskt eller för att garantera överlåtaren ett pensionskapital.

Om den äldre generationen inte behöver full ersättning för företagets värde kan en möjlighet vara att överlåta andelarna i företaget genom en s.k. *blandad överlåtelse*, dvs. mot en ersättning som understiger marknadsvärdet, se avsnitt 4.8.3. Blandade överlåtelser är vanligt förekommande för vissa tillgångar vid generationsskifte av enskilt bedriven näringsverksamhet.³ Vid utredningens hearing i augusti 2014 upplyste de praktiskt verksamma juristerna att blandade överlåtelser numera är sällsynta vid generationsskiften av fåmansföretag.

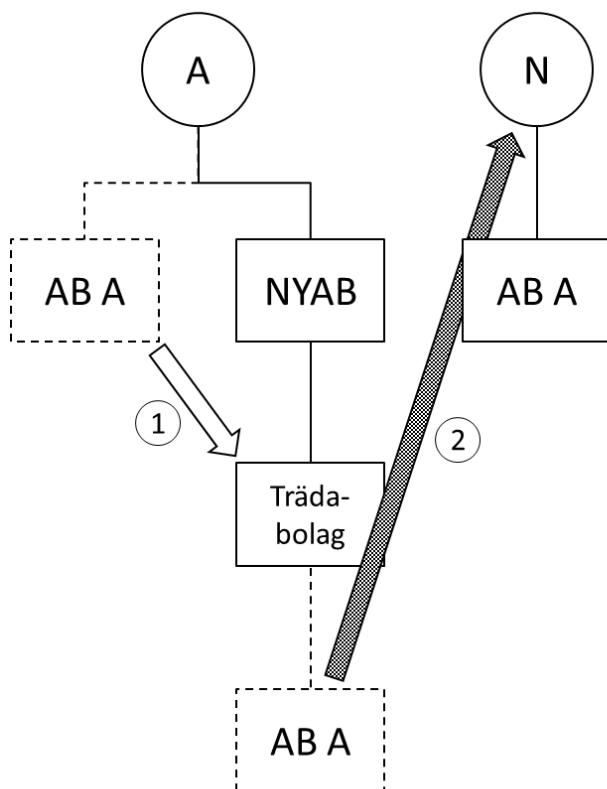
Ett alternativt förfarande till att samla upp vinstmedel i ett direktägt trädablag är att samla upp dem i ett indirekt ägt trädablag (se figur 15.3). Det skulle kunna gå till på följande sätt.

En aktiv ägare, A, av ett verksamhetsdrivande fåmansföretag, AB A, bildar ett nytt av ägaren helägt aktiebolag, NYAB, som i sin tur bildar ett helägt dotterbolag, trädablaget. Ägaren överlåter därefter andelarna i det verksamhetsdrivande företaget till trädablaget (1). Priset sätts till omkostnadsbeloppet eller till en sådan nivå att det inte medför någon tjänstebeskattnng. I nästa steg överlåter trädablaget andelarna i det verksamhetsdrivande företaget till en närstående, N, (2). Köpeskillingen från försäljningen av verksamhetsföretaget lämnas kvar i det indirekt ägda trädablaget. Ägaren upphör att vara aktiv i verksamhetsföretaget i samband med att bolaget överlåts till den närstående.

³ Se närmare om blandade överlåtelser i Nilsson m.fl., *Generationsskifte och blandade fång, en praktisk handledning*, fjärde upplagan 2016.

Figur 15.3 Överlåtelse av ett verksamhetsdrivande bolag via ett indirekt ägt trädabolag

Heldragna linjer markerar bolagsstrukturen efter överlåtelsen av AB A till N.
 Streckade linjer antyder strukturen före överlåtelsen.
 Vit pil markerar överlåtelse till underpris.
 Grå pil markerar överlåtelse till marknadspris.

Andelarna i NYAB blir inledningsvis kvalificerade enligt 57 kap. 4 § 2 IL på grund av att det företaget har varit indirekt ägare till verksamhetsföretaget där ägaren till NYAB har varit verksam. Den kvalifikationsgrunden faller dock bort när fem år har gått sedan överlåtelsen av verksamhetsföretaget om den tidigare ägaren upphört att vara verksam i bolaget senast vid den tidpunkten. Förutsatt att inga vinstmedel har överförts till NYAB kommer andelarna då

inte heller att vara kvalificerade enligt 57 kap. 4 § första stycket 1 IL på grund av bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet, eftersom den endast gäller direktägda andelar (se avsnitt 14.3).

Som framgår i avsnitt 14.5 har emellertid Högsta förvaltningsdomstolen i en dom den 29 juni 2016 (mål nr 6600-15) funnit att skatteflyktslagen är tillämplig i ett fall som nu har beskrivits. Domstolen framhöll att ett grundläggande syfte med bestämmelserna om kvalificerade andelar i 57 kap. 4 § IL är att arbete som utförts av närstående ska behandlas på samma sätt som om arbetet utförts av andelsägaren själv och att detsamma gäller om en närstående är verksam i ett annat företag som bedriver samma eller likartad verksamhet. Mot denna bakgrund fanns det inte skäl att behandla det aktuella fallet på annat sätt än de tidigare avgörandena där skatteflyktslagen tillämpats (se RÅ 2009 ref. 31 och HFD ref. 17 I och II).

15.9 Sammanfattande analys

Vid överlåtelse av ett fåmansföretag till en förvärvare utanför överlåtarens närståendekrets förekommer det att upparbetade vinstmedel placeras i ett trädabolag. I ett sådant fall kommer andelarna i trädabolaget att bli avkvalificerade efter en karenstid. Ägaren kan då ta ut vinstmedlen ur trädabolaget utan att bli beskattad enligt bestämmelserna i 57 kap. IL. Om trädabolaget däremot överlåter verksamhetsföretaget till en närstående kommer andelarna i trädabolaget att vara kvalificerade så länge den närstående är aktiv i verksamhetsföretaget. Här föreligger alltså en olikbehandling.

Det förhållandet att andelarna i ett trädabolag förblir kvalificerade innebär en nackdel för andelsägaren. Det finns andra regler inom 3:12-systemet som gynnar delägare i samma närståendekrets. Utredningen anser emellertid inte att dessa regler kan anföras som skäl för den hårdare beskattningen i dessa fall av överlåtelser till närstående förvärvare.

3:12-systemet är i sin nuvarande utformning inte neutralt i förhållande till de olika handlingsalternativ som det innebär att överlåta andelarna i företaget till en närstående respektive till en extern förvärvare.

Ett alternativt förfarande som en skattskyldig skulle kunna använda för att undvika problemet med att karenstiden inte börjar

löpa är att överlåta verksamhetsföretaget via ett indirekt ägt trädablag. Högsta förvaltningsdomstolen har dock ansett att ett sådant förfarande omfattas av skatteflyktslagens tillämpningsområde.

En utgångspunkt för regleringen i 57 kap. IL är att de som är närstående till varandra behandlas som en enda person. När ett trädablag används vid ett ägarskifte är bolagets ägare efter ägarskiftet inte längre aktiv i det företag där den tidigare verksamheten drivs vidare. Ägaren har inte heller vare sig direkt eller indirekt genom trädablaget något ägande i verksamhetsföretaget där den närstående är aktiv. Det kan tala för att möjliggöra en överlåtelse mellan närstående på likartade villkor som gäller vid en överlåtelse till utomstående.

Mellan de närstående ägarna kan transaktioner genomföras på villkor som bottnar i den intressegemenskap som råder mellan dem. Även mellan ett trädablag och förvärvaren av ett verksamhetsföretag kan det finnas förhållanden som möjliggör värdeöverföringar mellan bolagen och därmed inkomstomvandling. Det kan gälla sådana fordringsförhållanden som nämns i avsnitt 15.7 eller avtal om tilläggsköpeskilling. Detta utgör dock inte något starkt skäl för att behålla den nuvarande olikbehandlingen, utan bör i första hand beaktas vid utformningen en ny reglering. Frågan analyseras närmare i samband med utredningens överväganden kring en ny reglering, se avsnitt 17.5.

16 Överlåtelse av andelar i fåmansföretag genom paketering

16.1 Inledning och syfte

I detta kapitel är syftet att fastställa omfattningen av försäljningar av fåmansföretag genom s.k. paketering och att belysa effekterna av att andelsägare till fåmansföretag med närstående i ägarkretsen saknar de möjligheter till överlåtelse av ägarandelar i fåmansföretag genom trädabolag som andelsägare utan närstående i kretsen av andelsägare har. Att fastställa omfattningen av försäljning av fåmansföretag genom paketering är viktigt inte minst för att kunna beräkna de offentligfinansiella effekterna av de förslag till regelförändringar som utredningen lämnar.

För att kvantifiera omfattningen har empiriska beräkningar gjorts med dataunderlag på individnivå avseende andelsägare till fåmansföretag. Detta datamaterial, och dessa beräkningar, har också legat till grund för att beräkna de offentligfinansiella effekterna av förslagen.

16.2 Datamaterial

Det datamaterial som har använts består av deklarationsuppgifter på individnivå avseende kvalificerat ägande i fåmansföretag (deklarationsblankett K10), samt deklarationsuppgifter avseende icke kvalificerat ägande i fåmansföretag, (deklarationsblankett K12). Dessa uppgifter kopplas samman med uppgifter om företaget ur företagets balans- och resultaträkningar (INK 2). Samtliga uppgifter

är hämtade ur registerdatabasen FRIDA.¹ För deklarationsuppgifter för företag och kvalificerade delägare har utredningen haft tillgång till data för inkomstår 2004–2013. För okvalificerat ägande har uppgifter varit tillgängliga för 2007–2013.

16.2.1 Identifiering av närstående i datamaterialet

För att identifiera fåmansföretag där det finns närstående i ägarkretsen har två olika metoder använts, som båda utgår ifrån beräkningen av lönebaserat utrymme. För att använda löneunderlagsregeln måste ett löneuttagskrav uppfyllas, antingen av andelsägaren själv eller av en närstående till andelsägaren. För de delägare som använder löneunderlagsregeln kan därför delägare med närstående i ägarkretsen identifieras.

Utgångspunkten i den första metoden är att andelsägare som använder löneunderlagsregeln från och med inkomstår 2006 lämnar en uppgift i deklARATIONEN om löneuttagskravet är uppfyllt av en närstående i ägarkretsen.

Den andra metoden bygger på att delägare som själva inte angett ett löneuttag eller som inte uppfyller löneuttagskravet ändå kan ha rätt till lönebaserat utrymme såvida det finns en annan delägare i företaget som uppfyller löneuttagskravet. Den delägare som får lönebaserat utrymme utan att själv uppfylla löneuttagskravet anses då vara närstående med den som uppfyllt kravet.

Initialt har de två metoderna använts var för sig för att identifiera närståenderelationer mellan andelsägare till fåmansföretag för att kontrollera hur väl de överensstämmer med varandra. I huvuddelen av fallen ger de två metoderna samma resultat, dvs. delägare som klassificerats som andelsägare med närstående i ägarkretsen med den ena metoden har klassificerats på samma sätt genom den alternativa metoden. I den slutliga analysen anses andelsägare ha närstående i ägarkretsen om endera av metoderna indikerar detta.

I tabell 16.1 redovisas antalet fysiska personer med kvalificerat ägande i fåmansföretag och antalet företag samt antalet personer med icke kvalificerat ägande i onoterade företag. Dessutom redovisas antalet kvalificerade andelsägare i fåmansföretag med närstå-

¹ För en dokumentation av FRIDA, se Beräkningskonventioner 2016, Finansdepartementet.

ende i ägarkretsen och andelen av de kvalificerade andelsägarna med närstående i ägandekretsen i förhållande till den totala populationen av kvalificerade andelsägare i fåmansföretag.

Tabell 16.1 Översikt antal ägare och företag

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Kvalificerade ägare (K10)	271 819	282 655	297 024	303 581	314 366	334 966	353 561	369 811
Icke kvalificerade ägare (K12)		23 193	22 998	20 023	21 773	24 709	32 579	28 975
Kvalificerade ägare med närstående i ägarkretsen	39 128	41 367	43 313	43 127	43 324	44 035	44 106	43 743
Andel av kvalificerade ägare	0,14	0,15	0,15	0,14	0,14	0,13	0,12	0,12

Källa: FRIDA, egna beräkningar.

16.3 Förekomsten av företagsöverlåtelser i företag med kvalificerat ägande

Av tabell 16.2 framgår antalet redovisade kapitalvinster för kvalificerade delägare i fåmansföretag. Det kan avse en försäljning av företaget eller en intern aktieöverlåtelse. Cirka 3,0–3,5 procent av det totala antalet kvalificerade ägare av fåmansföretag redovisar en kapitalvinst vart och ett av åren 2006–2013.

Ägare med närstående i ägarkretsen utgör 15–20 procent av delägarna som har kapitalvinster medan de utgör 12–15 procent av det totala antalet delägare.

Tabell 16.2 Antal individer med deklarerad kapitalvinst på K10

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Antal individer med kapitalvinst, kvalificerade ägare	9 186	11 129	11 254	10 790	10 064	11 025	10 884	11 096
Andel överlåtare utan närstående	0,85	0,84	0,83	0,80	0,81	0,80	0,83	0,82
Andel överlåtare med närstående	0,15	0,16	0,17	0,20	0,19	0,20	0,17	0,18

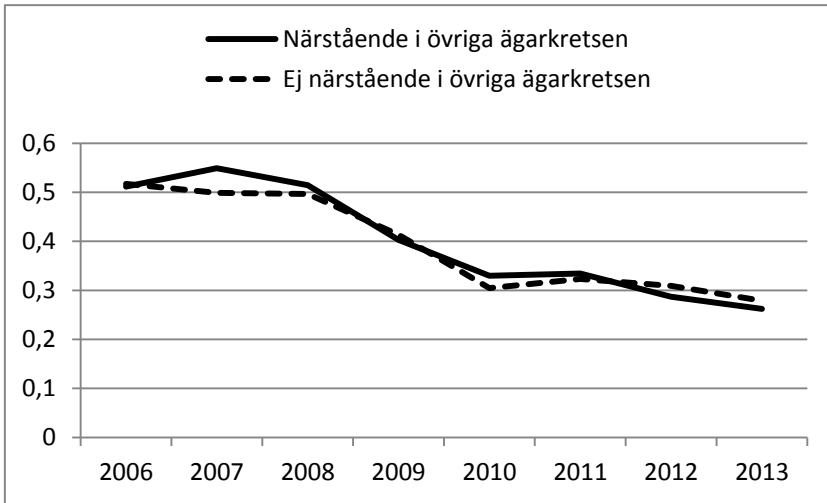
Källa: FRIDA, egna beräkningar.

16.4 Beskattning av kapitalvinster i inkomstslaget tjänst

Ett syfte med att paketera ägandet av ett företag inför en försäljning är att undvika att kapitalvinsten beskattas i inkomstslaget tjänst. Om beskattningen av kapitalvinster i inkomstslaget tjänst skiljer sig åt mellan delägare som har respektive inte har närstående i ägarkretsen kan det ge en indikation på omfattningen av den skattemässiga olikbehandlingen.

Beskattningen av kapitalvinster inom inkomstslaget tjänst har minskat under den studerade perioden. Detta gäller såväl antalet individer som beskattas för en kapitalvinst i inkomstslaget tjänst som de belopp som tas upp till beskattning. Figur 16.1 visar hur stor andel av de kvalificerade ägare till fåmansföretag som har en kapitalvinst som i någon omfattning har beskattats för denna i inkomstslaget tjänst. Figur 16.1 skiljer på andelsägare med och utan närstående i ägarkretsen. Som framgår av figuren minskar antalet delägare som beskattas för en kapitalvinst i tjänst för båda grupperna, särskilt från 2009 och framåt.

Figur 16.1 Andel av kvalificerade andelsägare med en kapitalvinst som beskattas för någon del av denna i inkomstslaget tjänst

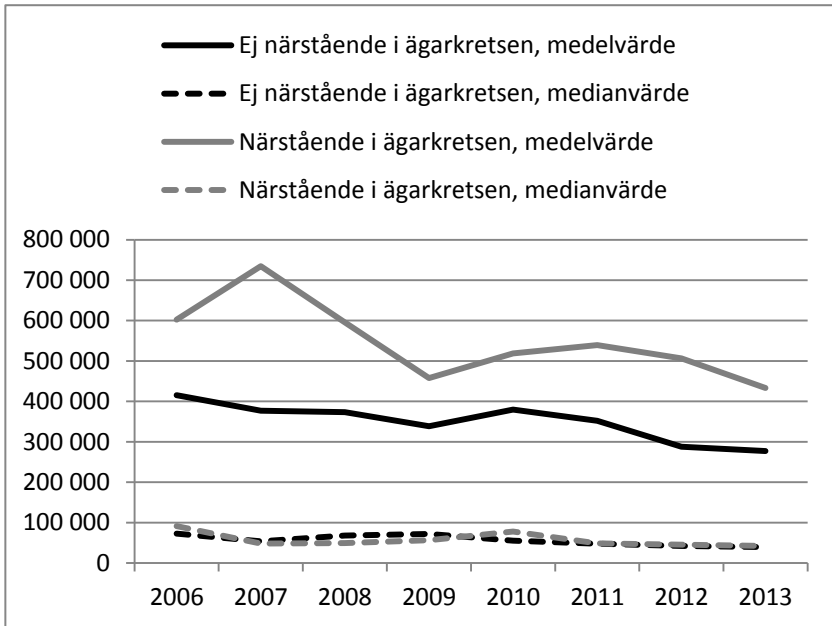

Källa: FRIDA, egna beräkningar.

Det finns inga tydliga tecken på att förekomsten av beskattning av kapitalvinster i inkomstslaget tjänst vid överlåtelser av ägarandelar i fåmansföretag är högre för de andelsägare som har närstående i kretsen av andelsägare. Andelen som tjänstebeskattas för kapitalvinster vid överlåtelser av fåmansföretag är endast marginellt högre i gruppen där det finns närstående i kretsen av delägare jämfört med gruppen där det inte finns sådana delägare. Två av de observerade åren, 2012 och 2013, är andelen som tjänstebeskattas vid överlåtelse av andelar i fåmansföretag lägre i gruppen med närstående jämfört med gruppen utan närstående i ägandekretsen.

Figur 16.2 visar genomsnitts- och medianvärden för kapitalvinster som beskattas i inkomstslaget tjänst. Figuren skiljer på delägare med respektive utan närstående i ägarkretsen.

Figur 16.2 Medelvärde och medianvärde för tjänstebesattad kapitalvinst

Källa: FRIDA, egna beräkningar.

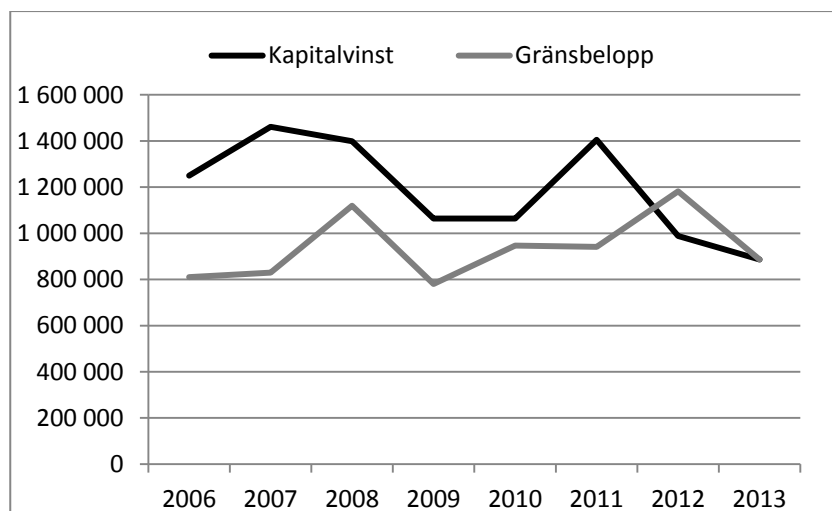
Storleken på kapitalvinster som beskattas i tjänst har minskat trendmässigt under perioden. Den stora spridningen mellan medianvärden och medelvärden visar att det finns en stor spridning i storleken på kapitalvinsterna. Medianvärdena för delägare med respektive utan närstående i ägarkretsen skiljer sig inte åt mellan de två grupperna. Den genomsnittliga tjänstebesattade kapitalvinsten, givet att någon del av kapitalvinsten blir tjänstebesattad, är dock högre för gruppen delägare med närstående i ägarkretsen jämfört med delägare utan närstående. Detta skulle kunna indikera att individer som gör företagsöverlåtelser till närstående i vissa fall blir hårdare beskattade genom avsaknaden av möjlighet till paketering. Det förhållandet att skillnaderna endast tycks finnas i medelvärden och inte i medianvärdena kan tala för att skillnaderna främst finns bland de riktigt stora kapitalvinsterna. Detta är konsekvent med att incitamenten att paketera en kapitalvinst är större ju större kapitalvinsten är och ju större del av den som beskattas i tjänst.

16.4.1 Orsaker till minskade kapitalvinster i inkomstslaget tjänst

Det finns flera orsaker till att kapitalvinstbeskattningen inom tjänst har minskat. Perioden från 2008 till 2013 präglades av makroekonomisk turbulens och osäkerhet, såväl i den internationella som i den inhemska ekonomin. Svensk ekonomi befann sig fortfarande vid utgången av 2013 i en djup lågkonjunktur, med ett negativt BNP-gap. Lågkonjunkturen medförde att riskaversionen steg och tillgångspriser sjönk. Storleken på köpeskillingarna vid företagsöverlåtelser minskade under perioden då företag värderades mer försiktigt.

Under den undersökta perioden ökade samtidigt de sparade gränsbeloppen då dessa endast i begränsad omfattning påverkades av den ekonomiska nedgången. Figur 16.3 visar de genomsnittliga kapitalvinsterna vid överlåtelser av andelar i fåmansföretag och de genomsnittliga gränsbeloppen för de andelsägare till fåmansföretag som har en kapitalvinst. Urvalet till figuren har gjorts ur hela populationen av andelsägare i fåmansföretag. Högre gränsbelopp har inneburit att allt färre andelsägare till fåmansföretag beskattats för kapitalvinster i inkomstslaget tjänst.

Figur 16.3 Genomsnittlig kapitalvinst och genomsnittligt gränsbelopp för andelsägare med kapitalvinst, kronor

Källa: FRIDA, egna beräkningar.

Då storleken på genomsnittliga kapitalvinster och genomsnittliga gränobelopp för de andelsägare som genomfört en överlåtelse av andelar har närmast sig varandra, har antalet andelsägare som redovisar kapitalvinst i inkomstslaget tjänst vid överlåtelse av andelar i fåmansföretag minskat. När kapitalvinsterna i allt högre utsträckning ryms inom gränobeloppet minskar antalet andelsägare som beskattas i inkomstslaget tjänst och omfattningen av beskattningen för de andelsägare som beskattas inom detta inkomstslag.

Även avskaffandet av ”50/50-regeln” kan ha påverkat förekomsten av beskattning i inkomstslaget tjänst vid överlåtelser av andelar i fåmansföretag. Regeln, som avskaffades från och med inkomståret 2009, innebar att kapitalvinster överstigande det ackumulerade gränobeloppet skulle beskattas proportionerligt, 50/50, i inkomstlagen kapital och tjänst. Detta medförde att omfattningen av de kapitalvinster som redovisas inom inkomstslaget tjänst begränsades. Inför avskaffandet av regeln ökade tillfälligt antalet överlåtelser av andelar i fåmansföretag under inkomståret 2008. Även storleken på de kapitalvinster, genom överlåtelser av ägarandelar, som redovisades 2008 ökade tillfälligt, se figur 16.3.

Ett gradvis ökat utnyttjande av överlåtelser av andelar i fåmansföretag genom trädabolag över en trädaperiod, ”paketeringslösningar”, bör också ha påverkat förekomsten av beskattning inom inkomstslaget tjänst. Syftet med detta förfarande vid överlåtelser av andelar är främst att undvika tjänstebeskattning. Ett ökat utnyttjande av paketeringslösningar medför att antalet andelsägare som redovisar kapitalvinst vid överlåtelse av andelar i inkomstslaget tjänst minskar. Möjligheten att utnyttja paketeringslösningar vid överlåtelse av andelar i fåmansföretag infördes från och med inkomståret 2004 för andelsägare utan närstående i kretsen av andelsägare. Utnyttjandet av denna form av överlåtelser bör ha varit sparsamt under de första åren som möjligheten fanns tillgänglig, inte minst på grund av oklarheter i det bakomliggande rättsläget. Fortfarande 2008 ifrågsatte Skatteverket om dessa överlåtelser av andelar i fåmansföretag var godtagbara och det avråddes också från att genomföra överlåtelserna.² Ett rimligt antagande är därför att överlåtelser av andelar genom trädabolag har ökat med tiden.

² Sandström & Svensson (2008). *Fåmansföretag, Skatteregler och Skatteplanering*.

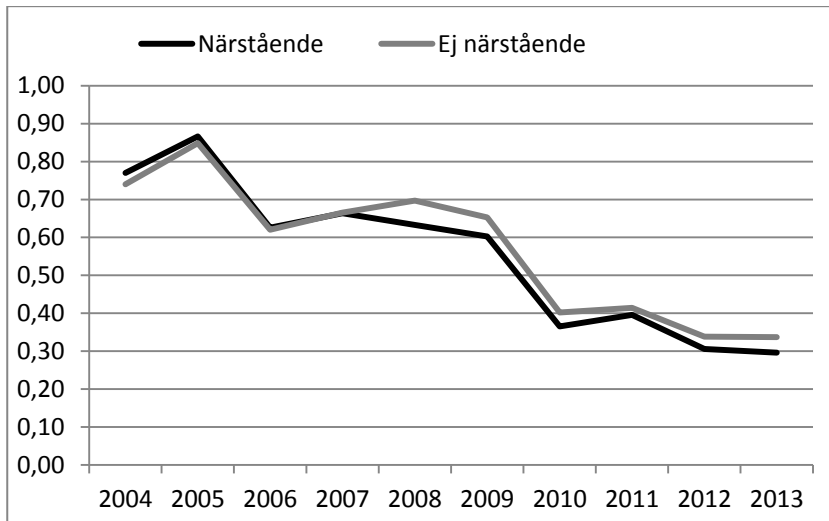
16.4.2 Kapitalvinster inom tjänst vid större kapitalvinster

De skattemässiga fördelar som kan uppnås vid överlåtelse av andelar utanför närståendekretsen kräver aktiva åtgärder och medför vissa ekonomiska kostnader. För att det ska finnas incitament att genomföra dessa åtgärder bör den förväntade kapitalvinsten, och därmed en potentiell avsevärd skattebörd inom inkomstslaget tjänst, vara märkbar.

Figur 16.4 visar andelen överlåtare av andelar i fåmansföretag som redovisat kapitalvinst i inkomstslaget tjänst, givet att andelsägaren har en total kapitalvinst genom överlåtelsen som uppgår till åtminstone 1 000 000 kronor. Figuren är uppdelad på andelsägare med respektive utan närstående i kretsen av andelsägare.

Figur 16.4 visar tydligt att andelen andelsägare som beskattas i inkomstslaget tjänst vid överlåtelse av andelar i fåmansföretag sjönk avsevärt under perioden 2004–2013. Figuren visar också att det inte fanns någon noterbar skillnad i andelen som tjänstebeskrattas mellan andelsägare med respektive utan närstående i kretsen av andelsägare.

Figur 16.4 Andel som redovisar kapitalvinst i inkomstslaget tjänst givet att den totala kapitalvinsten är åtminstone 1 000 000 kronor. Andelsägare utan respektive med närstående i kretsen av andelsägare

Källa: FRIDA, egna beräkningar.

Skillnader i beskattning i inkomstslaget tjänst mellan olika grupper av andelsägare kan, förutom att beräknas utifrån det antal som beskattas i respektive grupp, också kvantifieras genom storleken på de belopp som har beskattats i inkomstslaget tjänst, givet att andelsägaren har beskattats i detta inkomstslag.

Genomsnittligt värde och medianvärde för kapitalvinster som andelsägare i fåmansföretag har redovisat i inkomstslaget tjänst vid överlåtelser av andelar i företagen är högre för andelsägare med närstående i kretsen av andelsägare fram till och med 2009. Från och med 2010 finns det i detta avseende inga tydliga skillnader mellan andelsägare utan och med närstående i kretsen av andelsägare.

16.4.3 Slutsatser

Inga uppenbara argument kan beläggas i data för att gruppen med närstående i ägarkretsen missgynnas vid företagsöverlåtelser genom att de i högre utsträckning beskattas i inkomstslaget tjänst. Under de inledande åren av den undersökta perioden, 2006–2008, förefaller det som att det fanns en mindre strukturell skillnad mellan de bägge grupperna. Under dessa år var tjänstebesattad utdelning mer omfattande bland delägare med närstående än bland delägare utan närstående. Under de senare åren, 2009–2013, av den undersökta perioden störs analysen av en mycket turbulent makroekonomisk utveckling och regelförändringar. Dessa faktorer förefaller dock ha medfört lägre kapitalvinster i inkomstslaget tjänst för gruppen med närstående i ägarkretsen i en minst lika stor omfattning som för andra delägare.

16.5 Förekomsten av paketeringar vid företagsöverlåtelser

Olikbehandlingen i nuvarande regelverk mellan olika kategorier av ägare vid företagsöverlåtelser uppstår till stor del genom möjligheten till s.k. paketeringar, dvs. företagsöverlåtelser genom trädbolag. Hur en paketeringslösning konstrueras i praktiken och den rättsliga bakgrunden till denna typ av lösningar har beskrivits närmare i kapitel 15. Kännedom om omfattningen av paketeringar är

central för att kunna kostnadsberäkna de regelförändringar som föreslås.

Utredningen har undersökt omfattningen av paketeringar i trädabolag vid överlåtelser av andelar i fåmansföretag till utomstående. Metoden, som beskrivs närmare i nästa avsnitt, bygger på förutsättningen att överlåtelser till närstående genom paketering i trädabolag kommer att ske i motsvarande omfattning som när delägare använder paketering vid överlåtelser till utomstående om reglerna ändras så att ägarskiften inom och utom närståendekretsen kommer att behandlas skattemässigt lika.

16.5.1 Metod för att identifiera paketeringar

En överlåtelse av ägarandelar i fåmansföretag genom ett trädabolag, dvs. en paketering, löper över en karenperiod på fem år. I praktiken motsvarar karenperioden en tidsperiod om minst sex kalenderår från det att en företagsöverlåtelse påbörjas genom paketering till dess den fullbordas.

Utredningen har analyserat paketeringar som har påbörjats 2006 och avslutats 2012 samt paketeringar som påbörjats 2007 och avslutats 2013.

Nedan beskrivs tillvägagångssättet och de urvalskriterier som använts för att identifiera överlåtelser av fåmansföretag genom trädabolag. De karenperioder som har analyserats är perioden som påbörjades 2006 och avslutades 2012 samt perioden som påbörjades 2007 och avslutades 2013.

Med utgångspunkt i det totala antalet andelsägare med kvalificerade andelar 2006 respektive 2007 har urvalet av dem som kan antas ha inlett en paketering dessa år skett på följande sätt.

Andelsägarna ska ha redovisat en kapitalvinst under 2006 respektive 2007. Denna vinst ska inte ha beskattats i inkomstlaget tjänst, men den ska ha uppgått till minst 90 procent av gränsbeloppet. Det ska inte ingå några närstående i ägarkretsen. De andelsägare som uppfyller dessa kriterier betecknas ”utgående population”.

Utgående population 2006 och 2007 matchas med total population för andelsägare med icke kvalificerat ägande 2012 respektive 2013. Om en andelsägare som ingår i den utgående populationen 2006/2007 återfinns i populationen för icke kvalificerade ägare 2012/2003 innebär detta en förmodad överlåtelse genom paketering.

En paketering inleds med att en kvalificerad andelsägare överlåter andelar i sitt företag. Detta medför en kapitalvinst som sedan redovisas på deklarationsblankett K10. Grundtanken med en paketeringslösning är att undgå beskattning inom inkomstslaget tjänst. Någon kapitalvinst som tas upp till beskattning i tjänst ska därför inte finnas för att den aktuella överlåtelsen ska vara föranledd av en paketeringslösning. Detta uppnås genom att kapitalvinsten som uppkommer vid överlåtelsen understiger det aktuella gränobeloppet. Selektionskriteriet har satts till att kapitalvinsten ska uppgå till minst 90 procent av gränobeloppet för att uppnå en viss buffert. De individer som uppfyller dessa kriterier 2006 har potentiellt inlett en företagsöverlåtelse genom paketering 2006 då de uppfyller de grundläggande förutsättningar som används.

Efter karenserioden om fem år, i praktiken sex år, 2012 matchas individerna i den utgående populationen 2006 med de individer som har ett icke kvalificerat ägande 2012, redovisat i deklarationsblankett K12. Om en individ som ingick i den utgående populationen 2006 även återfinns som andelsägare av icke kvalificerade andelar 2012 så har denna individ inte bara potentiellt påbörjat en överlåtelse genom paketering 2006 utan även helt eller delvis fullbordat överlåtelsen genom att trädabolaget avyttrat det paketerade företaget 2012, alternativt behållit ägandet av företaget och fått utdelning från bolaget. Detta antal individer motsvarar också antalet förmodade paketeringslösningar.

Metoden förutsätter alltså att överlåtelsen till den utomstående förvärvaren inleds med att verksamhetsföretaget överläts från ägaren till trädabolaget (paketeringen). Trädabolaget kan dock ha varit moderbolag till verksamhetsföretaget redan tidigare. Paketeringen har med andra ord gjorts i ett tidigare skede. Sådana fall har inte kunnat beaktas.

Beräkningen utgår också från att det uppkommer en kapitalvinst vid överlåtelsen till trädabolaget. De flesta delägare kan åtminstone beräkna något gränobelopp på sina andelar och borde vilja utnyttja det beloppet innan resterande vinst "läggs i träda". Avsikten med att utgå från att det uppkommit en viss kapitalvinst vid överlåtelsen till trädabolaget är att fånga upp de delägare som överlåter sina andelar till omkostnadsbeloppet med tillägg för en ersättning för att kunna utnyttja gränobeloppet. Detta medför dock att de fall då er-

sättningen vid överlåtelsen inte överstiger omkostnadsbeloppet inte finns med i underlaget.

Sammantaget ska beräkningen därför betraktas som ett golv för det verkliga antalet paketeringar.

16.5.2 Identifiering av antalet paketeringar

Tabell 16.3 visar utfallet av metoden och tillvägagångssättet som beskrivits i avsnitt 16.5.1. Antalet förmodade fall av överlåtelser genom paketering över en trädaperiod som har inletts 2006 och som har avslutats 2012 genom att andelsägaren har övergått till icke kvalificerat andelsägande uppgår till 110 stycken.

När motsvarande beräkningar görs för trädaperioden som sträcker sig från 2007 till 2013 kan 117 matchningar identifieras genom de redovisade deklarationsunderlagen, dvs. ett något högre antal än för trädaperioden som sträcker sig från 2006 till 2012.

En kontroll har gjorts för om det existerar individer vilka förekommer i bägge av dessa trädaperioder. Ingen sådan individ har kunnat identifieras.

Tabell 16.3 Antal förmodade fall av företagsöverlåtelser genom trädabolag, paketering

Avser förmodade paketeringar 2006 respektive 2007 som fullbordats, helt eller delvis, 2012 respektive 2013 eller, alternativt, att paketeringen består

	2006	2007	2012	2013
Total population kvalificerat ägande (K10)	306 072	319 483		
Efter kapitalvinst > 0	9 186	11 129		
Efter kapitalvinst tjänst = 0	4 644	5 492		
Efter kapitalvinst > Gränsbelopp × 0,9	2 144	2 357		
Efter inga närstående i ägarkretsen	1 889	2 057		
Utgående population	1 889	2 057		
Ingående population icke kvalificerat ägande (K12)			32 579	28 975
Antal av dessa som ingår i utgående population, kvalificerade ägare, 2006			110	
Antal av dessa som ingår i utgående population, kvalificerade ägare, 2007				117
Förmodat antal paketeringslösningar aktuell period			110	117

Källa: FRIDA, egna beräkningar.

Syftet för andelsägaren med att överlåta sina ägarandelar över en trädaperiod genom ett trädabolag är att kunna tillgodogöra sig kapital ur fåmansföretaget till en lägre beskattning. En ytterligare kontroll för om en överlåtelse genom trädabolag har skett är därför att undersöka om kapitalöverföringar skett från företaget till en andelsägare, som efter trädaperioden har icke kvalificerade andelar i företaget. En kapitalöverföring, genom utdelning eller kapitalvinst, till andelsägare är i detta fall ett tecken på att en överlåtelse genom trädabolag avslutats, helt eller delvis. Frånvaro av en kapitalöverföring till andelsägaren behöver dock inte vara ett tecken på att en överlåtelse genom trädabolag inte har ägt rum. Frånvaron av en kapitalöverföring till andelsägaren kan i stället vara ett tecken på att andelsägaren avvaktar med att överföra kapital från bolaget trots att en överföring kan göras utan beskattning enligt 3:12-reglerna. Kapitalöverföringar från bolaget av mindre belopp kan vara ett tecken på att andelsägaren överför kapitalet i omgångar över flera år.

Tabell 16.4 visar omfattning, förekomst och storlek, av de kapitalöverföringar som skett till de individer som identifierats och redovisats i tabell 16.3 från respektive andelsägares bolag efter utgången av trädaperioden, 2012 respektive 2013, enligt reglerna för icke kvalificerad andelar.

Tabell 16.4 Individer med potentiella överlåtelser av fåmansföretag genom trädabolag. Kapitalöverföringar från bolag till andelsägare första året efter trädaperiodens utgång

	2012	2013
Andel med någon form av kapitalöverföring ³	0,73	0,74
Andel med kapitalvinst	0,29	0,16
Genomsnittsvärde kapitalvinst	796 414	1 183 980
Medianvärde kapitalvinst	148 300	114 000
75:e percentil	823 193	2 334 442
Andel med utdelning	0,56	0,68
Genomsnittsvärde utdelning	1 934 749	4 000 082
Medianvärde utdelning	500 000	650 000
75:e percentil	2 100 000	2 190 400

Källa: FRIDA, egna beräkningar.

³ Utdelning och/eller kapitalvinst.

För de individer som redovisas i tabell 16.4 är storleken på utdelningarna från bolag till andelsägare avsevärt högre än genomsnittliga utdelningar från bolag till andelsägare för den totala gruppen av andelsägare, både vad gäller kvalificerade andelsägare till fåmansföretag och icke kvalificerade andelsägare. Även förekomsten av utdelningar från bolag till andelsägare är något större bland de individer som redovisas i tabell 16.4 i förhållande till det totala antalet andelsägare. Storleken på det genomsnittliga, utdelade beloppet till andelsägarna, i tabell 16.4, ökar avsevärt 2013 i förhållande till 2012. Även andelen andelsägare med utdelningsinkomst från fåmansföretag, ökade 2013 jämfört med 2012. En större andel andelsägare med inkomst av utdelning från fåmansföretag, och högre utdelade belopp i de utdelningar som har getts, ökar sannolikheten för att de individer som har identifierats faktiskt har genomfört en överlåtelse av andelar i ett fåmansföretag genom trädabolag.

16.5.3 Uppskattning av antalet paketeringar som avslutas under de kommande åren

Beräkningarna som presenterats i avsnitt 16.5.2 grundar sig på överlåtelser av andelar genom trädabolag där trädaperioden har inletts 2006 respektive 2007. Som tidigare nämnts har utredningen inte haft tillgång till senare dataunderlag än fram till och med 2013, gällande icke kvalificerat ägande av andelar i fåmansföretag. Med en trädaperiod som i praktiken sträcker sig över sex år innebär detta att endast överlåtelser genom trädabolag som har inletts senast 2007 varit möjliga att studera i detalj. 2007 hade överlåtelser av andelar i fåmansföretag genom trädabolag över en trädaperiod endast varit möjligt i ett par år och det fanns 2007 fortfarande oklarheter kring rättsläget gällande överlåtelser av andelar i fåmansföretag genom denna typ av förfarande, se avsnitt 16.4.1.

Med tillgänglig data är det dock möjligt att uppskatta utvecklingen av överlåtelser av andelar i fåmansföretag genom trädabolag över en trädaperiod efter 2007. Detta görs genom att identifiera kvalificerade andelsägare av fåmansföretag vilka uppfyller karakteristika för andelsägare som inleder en karensperiod med syfte att avyttra andelar i ett fåmansföretag genom ett trädabolag. I avsnitt 16.5.1 har identifierbara karakteristika för en andelsägare till ett fåmansföretag, som inleder en karensperiod redovisats. Dessa karakteristika appli-

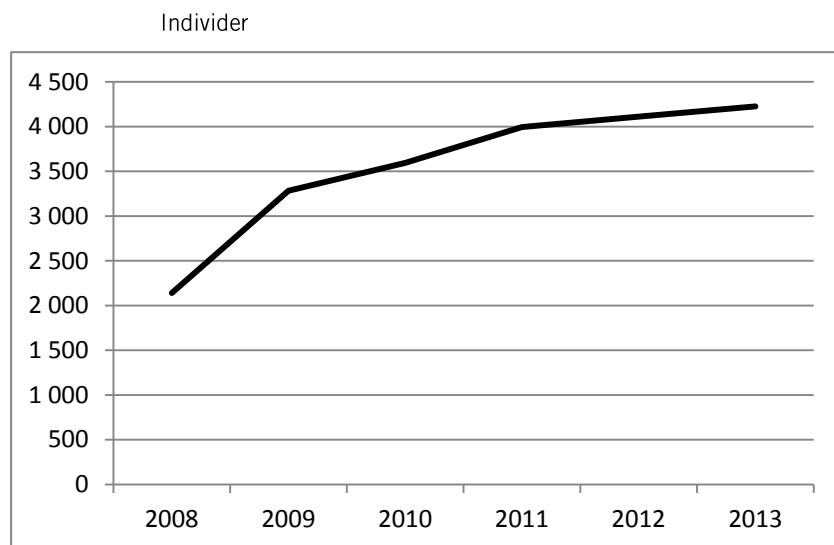
ceras nu för respektive år gällande perioden 2008–2013. På detta sätt är det möjligt att identifiera antalet förmodade andelsägare till fåmansföretag som har inlett en överlåtelse av ägarandelar genom trädabolag respektive år under denna period.

Precis som för åren 2006 och 2007 är detta dock en approximation. Framför allt kriteriet att någon kapitalvinst inte ska ha tjänstebeskattats är något vanskligt. Att andelen som beskattas i inkomstslaget tjänst för kapitalvinster under perioden 2008–2013 sjunker, kan förutom ett ökat antal överlåtelser av andelar, tänkas förklaras genom en rad övriga faktorer och omständigheter. Det är framför allt den trendmässiga ökningen av de sparade gränsbeloppen som föranleder en viss försiktighet av tolkningarna. De ökande gränsbeloppen minskar antalet andelsägare av fåmansföretag som behöver redovisa kapitalvinst i inkomstslaget tjänst vid överlåtelse av andelar i fåmansföretag. De ökande gränsbeloppen leder således till att en kapitalvinst som inte redovisas i inkomstslaget tjänst kan ha en annan förklaring än att andelsägaren inleder en karensperiod med syfte att avyttra andelar genom ett trädabolag. Övriga regelförändringar och en svag makroekonomisk utveckling under perioden, 2008–2013, är andra tänkbara förklaringar till varför andelsägare som avyttrar andelar i fåmansföretag inte redovisar kapitalvinst i inkomstslaget tjänst.

Figur 16.5 visar antalet andelsägare av fåmansföretag som uppfyller de grundläggande förutsättningarna⁴ för en påbörjad karensperiod med syfte att överlåta andelar genom trädabolag. Antalet kvalificerade andelsägare till fåmansföretag som har inlett en karensperiod med syfte att avyttra andelar ökade trendmässigt under perioden 2008–2013. Den största ökningen, i förhållande till föregående år, sker 2009.

⁴ Kapitalvinst > 0, Kapitalvinst inom inkomstslaget tjänst = 0, Kapitalvinst > 90 procent av gränsbeloppet och inga närstående i kretsen av andelsägare.

Figur 16.5 Antal individer som uppfyller grundläggande förutsättningar för påbörjad karenstid med syfte att avyttra andelar i fåmansföretag genom trädabolag

Källa: FRIDA, egna beräkningar.

I ett andra steg har antalet andelsägare som inlett en karenstid med syfte att överlåta andelar genom trädabolag approximerats ur populationen som uppfyller villkoren för detta. För att approximera antalet överlåtelser genom trädabolag, där inte tidpunkten för utgången av karenstiden kunnat observeras, används uppgifter från den tidigare studerade perioden. De förhållanden som har kunnat identifieras för denna karenstid har redovisats i tabell 16.3 och tabell 16.4. Dessa förhållanden har använts som antaganden i beräkningarna för de år där inte fullständigt dataunderlag kunnat användas, dvs. karenstider som har inletts efter 2007.

År 2007 var det 2 057 fysiska personer med kvalificerat ägande i fåmansföretag som uppfyllde de grundläggande kriterierna för att ha inlett en karenstid med syfte att överlåta andelar genom trädabolag, tabell 16.3. Efter en karenstid, fram till och med 2013, har icke kvalificerat ägande i fåmansföretag kunnat styrkas för 117⁵

⁵ Antalet 117 avser samband mellan redovisade deklARATIONER som har kunnat beläggas. I några fall har en fysisk person, av olika anledningar, lämnat fler än en deklARATION. Antalet fysiska personer är därför något lägre än 117.

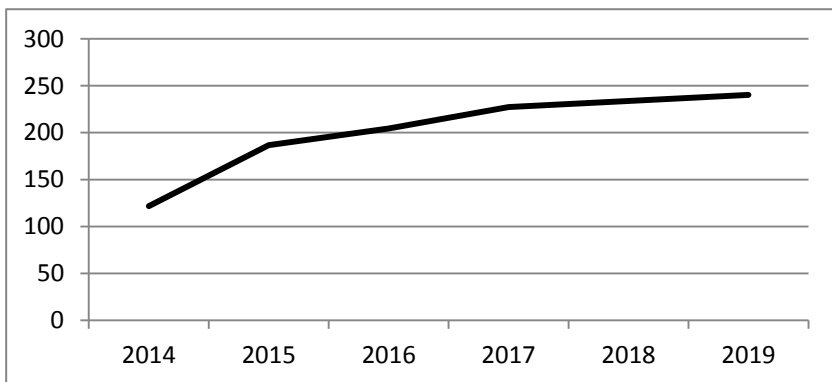
av dessa fysiska personer, tabell 16.3. De utgjorde därmed 5,7 procent (117/2 057) av de andelsägare till fåmansföretag som kan ha inlett en karenperiod med syfte att överlåta andelar genom trädabolag. Denna sannolikhet, 5,7 procent, används nu för att approximera antalet andelsägare som har avslutat en karenperiod som har ingåtts efter 2007.

År 2008 var det 2 140 kvalificerade andelsägare av fåmansföretag som uppfyllde de grundläggande förutsättningarna för en påbörjad karenperiod med syfte att överlåta andelar i fåmansföretag genom trädabolag, se figur 16.5. Med antagandet om att sannolikheten är 5,7 procent för att de andelsägare som uppfyller villkoren gör det för att de har ingått en karenperiod med syfte att överlåta andelar i fåmansföretag är det 122 av dessa ($0,057 \times 2\,140$) som har ett icke kvalificerat ägande i fåmansföretag efter att karenperioden om sex år löpt ut, 2014. Dessa 122 andelsägare utgör de förmodade överlåtarna av andelar i fåmansföretag genom trädabolag för karenperioden som har inletts 2008 och avslutats 2014. Med denna metod kan antalet förmodade överlåtelser av ägarandelar genom trädabolag approximeras fram till och med 2019, som är det år då en karenperiod som har inletts 2013 kommer att ha avslutats.

Figur 16.6 visar resultatet av den tillämpade metoden, dvs. antalet avslutade karenperioder och därmed fullbordade överlåtelser av andelar i fåmansföretag genom trädabolag.

Figur 16.6 Approximering av antalet förväntat avslutade överlåtelser av ägarandelar i fåmansföretag genom trädabolag över trädaperiod

Antal individer

Källa: FRIDA, egna beräkningar.

Under perioden 2014–2019 ökar antalet andelsägare av fåmansföretag som överlåter andelar genom trädabolag. Från början av denna prognosperiod, 2014, till slutet av prognosen, 2019, fördubblas antalet andelsägare av fåmansföretag som genomför en överlåtelse av andelar genom trädabolag. Med den metod som använts i ovanstående beräkning uppgår antalet förmodade fall av paketeringar där karenstiden löper ut 2019 till 240.

16.5.4 Slutsatser

Antalet överlåtelser av andelar i fåmansföretag genom trädabolag över en trädaperiod uppgick 2014 till cirka 120. År 2019 kommer detta antal att ha växt till cirka 240. Detta utgör ett mycket begränsat antal av det totala antalet överlåtelser som årligen genomförs av andelar i fåmansföretag.

De andelsägare som avslutar trädaperioden 2019 inledde den 2013. Då uppgick antalet avyttringar med kapitalvinst till utomstående till 9 098.⁶ Med utgångspunkt i antagandet att 240 av dem avser paketeringar som avslutas 2019 motsvarar det 2,6 procent⁷ av samtliga andelsägare utan närstående i kretsen av andelsägare, med en kapitalvinst genom överlåtelse av andelar i fåmansföretag.

Bland andelsägarna med närstående i kretsen av andelsägare var det 1 997 som hade en kapitalvinst genom överlåtelse av andelar i fåmansföretag 2013. Med antagandet att 2,6 procent av dessa andelsägare kommer att överlåta andelarna genom trädabolag motsvarar det 52 andelsägare.⁸

För att inte underskatta kostnaden av en regelförändring antas att de 52 andelsägarna med närstående i ägarkretsen ingår i den grupp som hade högst redovisad kapitalvinst inom inkomstslaget tjänst vid överlåtelse av andelar i fåmansföretag. Det är de andelsägare med högst potentiell beskattning inom inkomstslaget tjänst vid en överlåtelse som har störst incitament att genomföra en överlåtelse genom trädabolag. Detta antagande förefaller därför rimligt.

⁶ Se tabell 16.2. $11\,096 \times 0,82 = 9\,098$.

⁷ $0,02635$ är den faktiska sannolikhet som har använts.

⁸ $11\,096 \times 0,18 = 1\,997$. $1\,997 \times 2,6\% = 52$.

17 En särskild reglering för ägarskiften mellan närstående

17.1 Inledning

Ett ägarskifte mellan närstående behandlas i vissa situationer skattemässigt ofördelaktigare än en överlåtelse till en extern förvärvare. Problemet beskrivs närmare i kapitel 15. I detta kapitel behandlas först konsekvenserna av denna olikbehandling (avsnitt 17.2). Därefter inventerar utredningen olika alternativa förslag för att åtgärda det aktuella problemet (avsnitt 17.3). Förslagen utvärderas i avsnitt 17.4 och i avsnitt 17.5 presenteras och utvecklas det alternativ som utredningen anser lämpligast för att reglera de skattemässiga villkoren vid ägarskiften mellan närstående.

För att förhindra att bestämmelserna om kvalificerade andelar kringgås föreslås i avsnitt 17.6 att en motsvarande anknytning till företag som bedriver samma eller likartad verksamhet, som finns i 57 kap. 4 § första stycket 1 inkomstskattelagen (1999:1229), IL, ska införas även för företag som avses i paragrafens andra punkt.

Avslutningsvis föreslås i avsnitt 17.7 att en följdändring görs i utomstående regeln i 57 kap. 5 § IL för att inte den bestämmelsen ska få ett vidare tillämpningsområde än avsett om utredningens förslag om en särskild reglering för ägarskiften genomförs.

Utredningen föreslår en omdisponering av lagtexten i 57 kap. 4 § första stycket IL. Förslaget, som inte innebär någon saklig förändring, behandlas i författningskommentaren. De hänvisningar som i detta kapitel görs till det stycket avser gällande lydelse.

17.2 Utgångspunkter

17.2.1 Ägarskiften inom och utom närståendekretsen behandlas olika

Den nuvarande regleringen innebär att ägarskiften mellan närstående behandlas skattemässigt på ett annat sätt än ägarskiften mellan oberoende parter. Om ett verksamhetsdrivande företag avyttras via ett s.k. trädabolag till någon utomstående kommer andelarna i trädabolaget att upphöra att vara kvalificerade efter en karenstid om fem år. Om trädabolaget däremot överlåter verksamhetsföretaget till någon inom närståendekretsen som är aktiv i verksamhetsföretaget kommer kvalifikationen att bestå så länge den närstående är aktiv i detta företag.

17.2.2 Olikbehandlings konsekvenser

Överlåtelse till närstående eller till extern förvärvare

Om det finns såväl närstående som externa intressenter inför en företagsöverlåtelse kan ägaren behöva överväga flera aspekter. Till att börja med kan det finnas en önskan hos överlåtaren att företaget ska drivas vidare av någon familjemedlem. Företagsöverlåtelsen kan ingå som ett led i ett fullständigt generationsskifte inom familjen. Det kan också finnas fördelar med att låta en närstående ta över företaget. Det är troligt att denne har bättre kännedom om företagets faktiska potential i form av framtidsutsikter och styrkor och svagheter i de ekonomiska förutsättningarna än vad en extern förvärvare har. Det finns också möjligheter att successivt lämna över ansvaret för företaget till förvärvaren.

Mot detta ska vägas att en extern förvärvare kan ha större kunskaper och erfarenhet inom branschen och därför vara bättre lämpad att ta över företaget. En annan fördel för en extern förvärvare jämfört med en närstående förvärvare kan vara om denne redan bedriver en liknande verksamhet. Finns det synergieffekter mellan den befintliga verksamheten och den verksamhet som förvärvas kan det motivera den externa förvärvaren att betala en högre ersättning för verksamheten jämfört med en förvärvare som inte kan utnyttja några potentiella synergieffekter, allt annat lika.

Av en studie avseende överlåtelse under åren 1997–2007 av svenska familjeföretag med fler än tio anställda framgår att de företag som överläts till externa ägare uppnådde bättre avkastning än de företag som behölls inom familjen.¹ Det var dock fler av de internt överlätna företagen som överlevde än de som övergick i extern ägo. En förklaring kan vara att externa förvärvare var mer benägna att ta risker med förvärvet. Det kan också förhålla sig så att de företag som behölls inom familjen hade bättre förutsättningar att drivas på lång sikt även om de inte hade samma vinstpotential.²

Det är inte alltid ekonomiska skäl som avgör om ett företag ska behållas inom familjen eller säljas externt. Många gånger kan det vara viktigare för ägarna att ett företag stannar inom familjen än att uppnå högsta möjliga vinst vid försäljningen.

Valet mellan att överlåta företaget externt eller till en närstående bör dock så långt som möjligt inte påverkas av skattereglerna. Genom att ”paketera” de ägda andelarna i ett trädabolag under den femåriga karensperioden kan dock beskattningen av kapitalvinsten lindras avsevärt om avyttringen sker till en extern förvärvare. Den lättnad i beskattningen av kapitalvinsten som inträder efter utgången av karensperioden enligt nuvarande regler är inte möjlig att uppnå vid avyttring till en närstående förvärvare.

Detta innebär att om överlåtaren skulle kräva lika hög ersättning efter skatt oavsett vem som förvärvar företaget måste överlåtelsepriset vara högre vid försäljning till en närstående förvärvare än när företaget överläts externt.

Låneförbudet i aktiebolagslagen (2005:551) kan dessutom försvåra för en närstående att finansiera förvärvet med ett lån av det överlåtande företaget, se avsnitt 15.7.

Det kan inte uteslutas att den skattemässiga behandlingen av ägarskiften medfört att vissa andelsägare valt att överlåta företaget externt i stället för till någon närstående.

¹ Wennberg Wiklund, Hellerstedt och Nordqvist. *Implications of intra-family and external ownership transfer of family firms: short-term and long-term performance differences*, Strategic Entrepreneurship Journal Volume 5, Issue 4, December 2011, s. 352–372.

² Se a.a.

Avveckling av företaget

En företagare som inte vill driva verksamheten vidare kan välja att lägga ner denna i stället för att avyttra företaget till en närstående eller till en extern förvärvare. Vid en avveckling kan företaget sälja de enskilda tillgångarna separat. Bolaget kan därefter likvideras.

Wennberg m.fl. har studerat avveckling av nystartade företag och hur olika faktorer, såsom erfarenhet, ålder, utbildning och annan verksamhet, påverkat avvecklingen och valet av avvecklingsform.³ I studien användes svensk data för perioden 1995–2002.

I detta sammanhang kan det vara av intresse att notera att enligt studien drev 34 procent av de entreprenörer, i den totala populationen av entreprenörer, som inledde verksamhet 1995 fortfarande sitt företag 2002, 26 procent hade avvecklat företaget genom en frivillig likvidation och 25 procent genom likvidation påkallad av ekonomiskt trångmål. Vidare hade 8 procent avvecklat ägandet genom en frivillig överlåtelse av företaget och 6 procent genom en företagsöverlåtelse påkallad av ekonomiskt trångmål. Resultaten visar att likvidation var ett vanligt tillvägagångssätt för att avveckla ett ägande. Det förekom också avsevärt oftare än överlåtelse av företaget.

Vid vissa tillfällen kan en närstående vara den enda tänkbara förvärvaren av ett fåmansföretag. Att det saknas externa spekulanter behöver inte nödvändigtvis bero på att företaget är ointressant som investeringsobjekt. En närstående kan ha bättre information om företagets förväntade lönsamhet än en extern spekulant. Den närstående kan därför betrakta investeringen som mindre riskfylld och därmed intressant trots att den potentiella avkastningen framstår som begränsad.

I de fall då det endast finns närstående som tänkbara förvärvare av företaget kan den skattemässiga behandlingen medföra att överlåtaren ställs inför valet att avveckla verksamheten i stället för att sälja företaget till en närstående.

Efter en avveckling upphör andelarna i verksamhetsföretaget att vara kvalificerade när karenstiden löpt ut. Detta alternativ får därmed liknande skattemässiga konsekvenser för ägaren som att överlåta företaget via ett trädabolag till en extern förvärvare.

³ Wennberg, Wiklund, DeTienne och Cardon. *Reconceptualizing Entrepreneurial Exit: Divergent exit routes and their drivers* (2009). Resultaten av studien publicerades i *Journal of Business Venturing*, Volume 25, i juli 2010.

Den skilda skattemässiga behandlingen av de olika alternativen, överlåtelse till närstående respektive avveckling och avyttring av separata tillgångar, innebär att beskattningen inte är neutral. Det är ett flertal faktorer, utöver de skattemässiga, som inverkar på avvägningen mellan att överlåta eller avveckla ett företag. Men när ställning tas till de två alternativen kan det inte uteslutas att skattereglernas innehåll i vissa fall medför att avvecklingsalternativet väger över. Den skattemässiga behandlingen kan därför, i vart fall från en teoretisk utgångspunkt, bidra till att företag som är lönsamma och har goda framtidsutsikter avvecklas i stället för att överlåtas till en närstående.

17.2.3 Antal berörda

Inom utredningen har gjorts beräkningar av hur många ägarskiften mellan närstående som kan komma att beröras av de föreslagna reglerna, se kapitel 16. Antalet har uppskattats till 52 stycken.

Antalet berörda överlåtelser kan visserligen förefalla obetydligt. Som anfördes i förra avsnittet kan det inte uteslutas att flera företagare har valt att avyttra företaget externt på grund av skattereglerna, trots att de helst skulle vilja låta företaget stanna inom familjen. Det kan naturligtvis också tänkas att ägarna på grund av skattereglerna valt andra, för dem mindre lämpliga sätt, att genomföra ägarskiftet. I värsta fall kan skatteutfallet medföra en oönskad avveckling av företaget. Problemet kan därför vara större än vad beräkningarna antyder och olikbehandlingen bör därför inte betraktas som ett obetydligt problem.

17.2.4 Olikbehandlingen bör åtgärdas

Utredningens bedömning: Den nuvarande olikbehandlingen av ägarskiften inom respektive utom närståendekretsen bör i möjligaste mån åtgärdas.

Ett ägarskifte mellan närstående som genomförs via ett trädabolog behandlas skattemässigt ofördelaktigare än motsvarande överlåtelse till en extern förvärvare.

Efter ett ägarskifte mellan närstående är trädabolagets ägare inte längre aktiv i verksamhetsföretaget och har inte heller något ägande i detta företag via trädabolaget. För denne föreligger därmed inte längre de relationer – ägande och anställning – som i vanliga fall kan ge utrymme för inkomstomvandling i ett fåmansföretag.

Eftersom ägande och anställning efter ägarskiftet tas över av närstående måste det emellertid beaktas att personer i ett närståendeförhållande ofta har gemensamma ekonomiska intressen och många gånger agerar utifrån att de utgör en ekonomisk enhet. Det kan medföra att det finns avtalsrelationer mellan trädabolaget och förvärvaren av verksamhetsföretaget som skulle kunna ge utrymme för inkomstomvandling. I avsnitt 15.9 görs dock bedömningen att detta inte utgör något starkt skäl för att behålla den nuvarande skillnaden i den skattemässiga behandlingen av ägarskiften inom respektive utom närståendekretsen, utan i första hand är det ett förhållande som i möjligaste mån bör beaktas vid utformningen av en ny reglering som undanröjer olikbehandlingen.

17.3 Några lösningsalternativ

I detta avsnitt inventeras ett antal alternativ för att lösa eller motverka problemet med att det från skattesynpunkt är mer fördelaktigt att låta en extern förvärvare ta över verksamhetsföretaget än att överlåta det till någon närstående.

Eftersom problemet med olikbehandlingen vid överlåtelse inom respektive utom närståendekretsen är att överlåtarens andelar förblir kvalificerade vid överlåtelse till närstående, behandlas först fyra alternativa ändringar av bestämmelserna om kvalificerade andelar. Alternativen kan rubriceras enligt följande.

1. Bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet tas bort.
2. Närstående tas bort ur bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet.
3. Ett undantag införs vid ägarskiften mellan närstående från bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet.
4. Karenstiden förlängs.

Problemet med olikbehandlingen vid överlåtelser inom respektive utom närståendekretsen hänger som sagt samman med reglerna om kvalificerade andelar. Trots det kan även ändringar av fördelningsreglerna vara värda att överväga. Sådana ändringar kan inte helt lösa problemet, men eventuellt minska dess betydelse. Därför behandlas även två tänkbara ändringar av fördelningsreglerna:

1. Gränsbelopp får överföras och användas i ett annat fåmansföretag.
2. Lägre takbelopp införs vid ägarskiftet mellan närstående.

17.3.1 Bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet tas bort

Alternativ 1: Bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet tas bort.
--

Om ett verksamhetsdrivande företag överläts till en närstående via ett trädablag förblir andelarna i trädablaget kvalificerade. Detta beror på att trädablaget och verksamhetsföretaget anses bedriva samma eller likartad verksamhet.

En lösning skulle kunna vara att helt enkelt ta bort bestämmelsen i 57 kap. 4 § första stycket 1 IL om kvalifikation på grund av samma eller likartad verksamhet. När trädablaget förvärvar verksamhetsföretaget skulle andelarna i trädablaget fortfarande vara kvalificerade enligt 57 kap. 4 § första stycket 2 där aktivitet i indirekt ägda företag regleras. Men när fem år förflutit från trädablagets överlåtelse av verksamhetsföretaget skulle kvalifikationen enligt denna punkt upphöra, oavsett om överlåtelsen sker inom eller utom närståendekretsen. Det skulle alltså behandla dessa överlåtelser lika.

Om bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet tas bort skulle det emellertid öppna möjlighet för en fåmansföretagare att föra över den aktiva verksamheten till ett annat eget företag och spara upparbetade vinstmedel i ett trädablag. Efter fem år skulle andelarna i trädablaget inte längre vara kvalificerade. I den mån vinsten i bolaget beror på ägarens arbetsinsatser blir det med andra ord möjligt att omvandla arbetsinkomster till kapitalinkomster trots att andelsägaren fortsätter den aktiva verksamheten i ett nytt företag. Det är just den konsekvensen som bestämmelsen enligt Högsta för-

valtningsdomstolens praxis syftar till att förhindra, se bl.a. RÅ 2010 ref. 11 I–V i avsnitt 14.3.

En ändring som innebär att bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet tas bort innebär således en grundläggande förändring av systemet för beskattning av inkomster från fåmansföretag av ett slag som det inte ingår i utredningens uppdrag att föreslå.

17.3.2 Närstående tas bort ur bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet

Alternativ 2: Bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet ändras så att andelar inte blir kvalificerade på grund av att en närstående till andelsägaren är aktiv i ett företag som bedriver samma eller likartad verksamhet som andelsägarens företag.

En något mindre genomgripande förändring än att helt ta bort bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet är att endast undanta närståendes aktivitet i företag som bedriver en med den skattskyldiges företag likartad verksamhet. Egen aktivitet i sådana företag skulle fortfarande beaktas.

För överlåtelse via trädabolag skulle det här alternativet få samma konsekvenser som att helt ta bort bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet, se avsnitt 17.3.1.

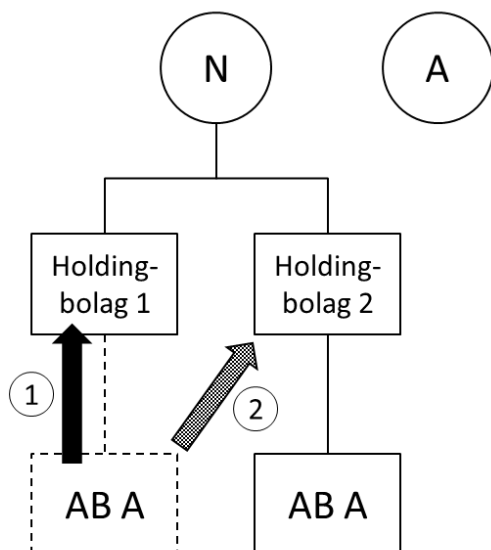
Till skillnad från en ändring som innebär att bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet tas bort helt, öppnar det nu aktuella alternativet inte möjligheten för en aktiv fåmansföretagare att själv fortsätta verksamheten i ett annat bolag samtidigt som upparbetade vinstmedel sparas i ett annat eget bolag vars andelar efter en femårsperiod inte längre kommer att vara kvalificerade.

Däremot påverkar en ändring som undantar närstående en annan av grundpelarna i systemet för beskattning av inkomster från fåmansföretag nämligen den att närstående till en andelsägare likställs med andelsägaren själv när det gäller ägande av och verksamhet i företaget. Syftet med en sådan behandling är som tidigare nämnts att förhindra att reglerna kringgås genom att ägandet av respektive aktiviteten i företaget delas upp mellan närstående. En passiv ägare skulle annars kunna tillgodogöra sig vinster som härrör från den närståendes arbetsinsatser genom kapitalbeskattad utdelning eller kapitalvinst.

Den nuvarande bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet gör inte någon skillnad mellan om det är andelsägaren själv som är aktiv i det andra företag som bedriver samma eller likartad verksamhet eller om det är någon närstående. Om bestämmelsen ändras på det sättet att närståendes aktivitet inte beaktas skulle den inte omfatta en intern överlåtelse av ett verksamhetsföretag mellan två holdingbolag som båda ägs av en närstående till en person som är aktiv i verksamhetsföretaget. Vinstmedel som genererats i verksamhetsföretaget före överlåtelsen genom den aktiva personens arbetsinsatser skulle kunna överföras till det överlåtande holdingbolaget genom att verksamhetsföretaget lämnar utdelning före överlåtelsen, alternativt genom kapitalvinst vid avyttringen. I figur 17.1 illustreras förfarandet.

Figur 17.1 Överlåtelse av ett verksamhetsföretag mellan två holdingbolag som båda ägs av en närstående (N) till en person (A) som är aktiv i verksamhetsföretaget

AB A delar ut vinstmedel till holdingbolaget 1.
Därefter överläts AB A till holdingbolaget 2.
Heldragna linjer markerar bolagsstrukturen efter överlåtelsen av AB A till holdingbolag 2.
Streckade linjer antyder strukturen före det.
Svart pil markerar utdelning före överlåtelsen.
Grå pil markerar överlåtelsen till marknadspris efter utdelningen.

Ett förfarande av det här slaget skulle exempelvis kunna användas av makar som arrangerat det så att en av dem är indirekt ägare till ett verksamhetsdrivande fåmansföretag medan den andra är verksam i företaget. Om en ägares makes aktivitet i ett företag som bedriver samma eller likartad verksamhet inte skulle beaktas, skulle den ägande maken kunna föra över upparbetade vinstmedel till ett annat eget bolag på samma skattemässiga villkor som om bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet inte fanns. Andelarna i det bolaget skulle efter fem år upphöra att vara kvalificerade. Den make som är ägare skulle då kunna ta ut kapitalbeskattad utdelning och kapitalvinst som den verksamma maken får del av. Liknande arrangemang skulle kunna ordnas mellan andra närstående. Föräldrar skulle kunna vara verksamma i ett fåmansföretag där deras vuxna barn är ägare eller, omvänt, föräldrarna skulle kunna äga ett företag där barnen är verksamma.

Bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet är central för att förhindra att 3:12-systemets grundläggande regler kringgås. De anförda exemplen åskådliggör betydelsen av att bestämmelsen är utformad så att även närståendes aktivitet kan beaktas. Exempelen visar att även en ändring som i detta avseende begränsas till att undanta andelsägarens barns aktivitet i företag som bedriver samma eller likartad verksamhet skulle skapa utrymme för att kringgå 3:12-systemet. Om bestämmelsen ändras på detta sätt skulle den således inte enbart kunna tillämpas på sådana ägarskiften som direktiven är inriktade på att underlätta utan ges ett mer generellt tillämpningsområde. Det är därför inte någon lämplig lösning.

17.3.3 Ett undantag införs vid ägarskiften mellan närstående från bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet

Alternativ 3: Ett undantag från bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet införs som innebär att vid ägarskiften mellan närstående ska den närstående förvärvarens aktivitet i ett företag som bedriver samma eller likartad verksamhet inte beaktas.

Ett alternativ till att antingen slopa bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet eller att ta bort närstående från dess tillämpningsområde är att införa ett särskilt undantag för ägarskiften mellan närstående från bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet.

En reglering enligt det här alternativet förutsätter att de ägarskiften som ska omfattas kan definieras på ett träffsäkert sätt. Fördelen med en särskild undantagsbestämmelse är att det ger möjlighet att ange olika villkor som begränsar tillämpningsområdet för bestämmelsen till just de fall som avser de åsyftade ägarskiftena och utelämnar andra icke avsedda fall. Redan det förhållandet att undantagsbestämmelsen skulle gälla fall då det förekommit en ägande- och aktivitetsövergång mellan parterna innebär en begränsning. De villkor i övrigt som begränsar undantagsbestämmelsens tillämpningsområde skulle kunna avse sådana förhållanden som släktrationen mellan överlåtaren och förvärvaren, överlåtarens ålder eller villkoren för överlåtelsen. Det här alternativet ska utredas närmare i avsnitt 17.5.

17.3.4 Karenstiden förlängs

Alternativ 4: Karenstiden förlängs.
--

Under karenstiden behandlas överlåtelser via trädabolag inom och utom närståendekretsen på samma sätt. En förlängning av karenstiden kan därför diskuteras som en förändring för att minska problemet med den olikbehandling som uppkommer vid överlåtelse via trädabolag inom respektive utom närståendekretsen. En förlängning av karenstiden skulle – utan att helt undanröja olikbehandlingen – åtminstone minska den.

En förlängning av karenstiden innebär en generell skärpning av beskattningen i stället för en specifik lättnad i samband med överlåtelser till närstående. En förlängning av karenstiden innebär därför en sådan grundläggande förändring av 3:12-systemet som det ligger utanför utredningens uppdrag att föreslå.

En möjlighet vore att förlänga karenstiden enbart för överlåtelser till närstående och samtidigt undanta dessa överlåtelser från tillämpningen av bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet. Förmodligen skulle en sådan reglering behöva innehålla liknande tillämpningsvillkor som i en särskild undantagsbestämmelse enligt alternativ 3. En sådan lösning skulle minska problemen, men inte undanröja olikbehandlingen.

17.3.5 Gränsbelopp får överföras och användas i ett annat fåmansföretag

Alternativ 5: Gränsbelopp för andelar i ett fåmansföretag ska få överföras och användas vid beräkningen av gränsbeloppet för andelar i ett annat fåmansföretag som bedriver samma eller likartad verksamhet.

Om det visar sig att en ändring av bestämmelserna om kvalificerade andelar för att lösa problemet vid ägarskiften riskerar att öppna vägar för att kringgå 3:12-systemet eller att ändringen får andra icke önskvärda konsekvenser, finns det anledning att även överväga ändringar i fördelningsreglerna.

Om ett verksamhetsdrivande företag överlåts via ett trädabolog till en närstående förvärvare som är aktiv i verksamhetsföretaget kommer överlåtarens andelar i trädabologet att förbli kvalificerade trots att överlåtaren inte längre är aktiv i verksamhetsföretaget.

De skattemässiga konsekvenserna av att andelarna i trädabologet förblir kvalificerade beror på det förvaltade kapitalets storlek i förhållande till de årliga gränsbelopp som bildas efter överlåtelsen och det sparade utdelningsutrymme som eventuellt finns i trädabologet, se avsnitt 15.4.

I många fall har trädabologet bildats tidigare och under flera år utgjort ett moderbolag i förhållande till det verksamhetsdrivande företaget. I ett sådant fall kan betydande gränsbelopp redan finnas i det bolag som efter överlåtelsen betraktas som trädabolog.

Om frågan om att bilda ett trädabolog däremot aktualiseras först i samband med ett ägarskifte finns det inte något sparat utdelningsutrymme i trädabologet. Trädabologets ägare torde i sådana fall använda sig av förenklingsregeln vid beräkning av årets gränsbelopp.

Om den årliga avkastningen väsentligt överstiger gränsbeloppet blir skatteuttaget efter fem år högre än om verksamhetsföretaget hade överlåtits till en extern förvärvare.

Ett sätt att lindra den högre beskattningen vid överlåtelse till närstående skulle kunna vara att ändra bestämmelserna om gränsbelopp. Bestämmelserna om kvalificerade andelar innebär att överlåtaren och den närstående förvärvaren av verksamhetsföretaget ska behandlas som en gemensam enhet. Det kan därför synas naturligt att båda får beakta löneunderlaget i verksamhetsföretaget vid beräkningen av sina gränsbelopp.

Utredningen anser inte att samma löneunderlag ska få beaktas två gånger – hos både överlåtaren och förvärvaren. Däremot skulle ett alternativ kunna vara att tillåta överföring av gränsbelopp eller en del därav från förvärvaren till överlåtaren. Det skulle innebära att gränsbelopp som en andelsägare i verksamhetsföretaget får tillgodoräkna sig – och som på grund av löneunderlaget i det företaget kan bli större – får överföras till ägaren av trädablaget.

I 57 kap. 14 § IL finns en bestämmelse om överföring av gränsbelopp. Där anges att om en kvalificerad andel övergår till en ny ägare genom arv, testamente, gåva, bodelning eller på liknande sätt tar förvärvaren över den tidigare ägarens sparade utdelningsutrymme. Enligt det alternativ som nu diskuteras skulle överföring av gränsbelopp ske i motsatt riktning, dvs. från förvärvaren till överlåtaren. Överföringen skulle dessutom omfatta såväl årets gränsbelopp som separat utdelningsutrymme.

Även om möjligheten att föra över gränsbelopp till trädablagets ägare inte löser problemet att andelarna i trädablaget förblir kvalificerade motverkar det den hårdare beskattningen som orsakas av att den i trädablaget uppsamlade vinsten blir tjänstebesattad på grund av att det är en närstående som har förvärvat det verksamhetsdrivande företaget.

En konsekvens är dock att utrymmet minskar för den närstående som är ägare till och aktiv i det verksamhetsdrivande företaget att ta ut kapitalbesattad utdelning från det bolaget. I en personalintensiv verksamhet med stora lönekostnader i förhållande till den vinst som verksamheten ger upphov till kan detta vara ett mindre problem. Löneunderlaget kan då vara så stort att det räcker både till ägaren av det verksamhetsdrivande företaget och till ägaren av trädablaget. I ett sådant fall är det dock sannolikt att gränsbeloppen i

det verksamhetsdrivande företaget var stora redan före ägarskiftet. Överlåtaren har då inget behov av att använda sig av ett trädabolog, i vart fall inte för att vänta ut karenstidens utgång. Det här alternativet framstår därför inte som en lösning som skulle få någon större praktisk betydelse.

17.3.6 Lägre takbelopp införs vid ägarskiften mellan närstående

Alternativ 6: Ett särskilt, lägre takbelopp för tjänstebeskattning av utdelning och kapitalvinst ska gälla vid ägarskiften mellan närstående.

Ett annat sätt att lindra den högre beskattningen som i vissa fall uppkommer vid överlåtelse av ett verksamhetsföretag via ett trädabolog till en närstående förvärvare som är aktiv i verksamhetsföretaget skulle kunna vara att ändra reglerna om takbelopp.

Genom takbeloppen för utdelning och kapitalvinst har en gräns satts för hur mycket som ska tas upp i inkomstslaget tjänst. Det som överstiger respektive takbelopp beskattas i inkomstslaget kapital. Enligt nuvarande regler är takbeloppet för utdelning 90 inkomstbasbelopp medan det för kapitalvinst är 100 inkomstbasbelopp, se avsnitt 4.7.2. Utredningen förslår att ett gemensamt takbelopp för utdelning och kapitalvinst på 100 inkomstbasbelopp ska införas och att inkomster över taket ska beskattas med 25 procent (se avsnitt 10.8 och 12.4).

Med utgångspunkt i utredningens förslag skulle ett särskilt, lägre takbelopp kunna införas för ägarskiften mellan närstående. En sådan regel bör utgå från samma grundläggande tillämpningsområde som det särskilda undantaget från bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet i alternativ 3. På så sätt begränsas tillämpningsområdet till ägarskiften mellan närstående.

Nivån på det särskilda takbeloppet bör, å ena sidan, vara påtagligt lägre än det allmänna takbeloppet för att få avsedd effekt, men bör, å andra sidan, sättas så högt att det blir ett tjänstebeskattat utrymme av betydelse kvar mellan gränsbeloppet och takbeloppet. I annat fall skulle regeln i praktiken fungera som ett undantag från regeln om

samma och likartad verksamhet. En lämplig avvägning skulle kunna vara 45 eller 50 inkomstbasbelopp.

Ett särskilt takbelopp löser således inte problemet med att andelar i ett trädabolag förblir kvalificerade i de fall då det verksamhetsdrivande företaget överlåtits till en närstående, men det skulle krympa det tjänstebeskattade utrymmet och lindra effekten av att andelarna i ett trädabolag förblir kvalificerade. Därmed skulle takbeloppet bidra till att minska den olikbehandling som den nuvarande regleringen ger upphov till.

17.4 Utredningens val av alternativ

I avsnitt 17.3 inventeras ett antal alternativ för att lösa eller motverka problemet att bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet medför att det vid ägarskifte i ett fåmansföretag kan vara mer fördelaktigt att överlåta företaget till en extern förvärvare än till en närstående.

Alternativet att helt ta bort bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet (alternativ 1) innebär en grundläggande förändring av 3:12-systemet som det går utöver utredningens uppdrag att föreslå.

Att ta bort närstående ur bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet (alternativ 2) skulle i praktiken kunna leda till att ägarstrukturerna anpassas på ett sätt som väsentligt minskar bestämmelsens verkningskraft. Det är därför inte heller en lämplig förändring, inte ens om förändringen begränsar sig till överlåtarens barns aktivitet i företag som bedriver samma eller likartad verksamhet.

Ett särskilt undantag vid ägarskiften mellan närstående från bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet (alternativ 3) kan däremot vara en framkomlig väg. En särskild undantagsbestämmelse kan utformas med olika villkor som begränsar tillämpningsområdet för bestämmelsen till just ägarskiftesfallen och utelämnar andra icke avsedda fall.

En generell förlängning av karenstiden (alternativ 4) skulle minska olikbehandlingen, men även det alternativet innebär en så grundläggande förändring att det inte ryms inom utredningens uppdrag. Om en förlängning av karenstiden enbart tar sikte på överlåtelser till närstående och kombineras med ett undantag från bestämmel-

sen om samma eller likartad verksamhet, skulle de närmare villkoren för en sådan tillämpning förmodligen behöva preciseras på liknande sätt som i alternativ 3, utan att för den skull helt undanröja problemet med olikbehandlingen.

Överföring av gränsbelopp (alternativ 5) är inte en lösning som skulle få någon större praktisk betydelse för att lindra beskattningen i de fall då ett verksamhetsföretag överlåts till en närstående via ett trädabolag.

En bestämmelse om lägre takbelopp vid ägarskiften mellan närstående (alternativ 6) skulle behöva innehålla samma villkor som i alternativ 3 för att begränsa tillämpningsområdet till ägarskiften. Trots det skulle takbeloppet inte lösa, utan endast minska, problemet med att andelarna i ett trädabolag förblir kvalificerade i de fall ett verksamhetsdrivande företag överlåts till närstående. Utredningen har därför valt att inte gå vidare med detta alternativ.

Sammanfattningsvis framstår en särskild undantagsbestämmelse vid ägarskiften mellan närstående (alternativ 3) som det mest lämpliga alternativet. I avsnitt 17.5. analyseras hur en sådan bestämmelse kan utformas.

17.5 Ett undantag vid ägarskiften mellan närstående från bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet

Utredningens förslag: En andel i ett fåmansföretag ska inte anses kvalificerad enbart på grund av att någon annan närstående än andelsägarens make (den aktive närstående) varit verksam i betydande omfattning i ett annat fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som bedriver samma eller likartad verksamhet (verksamhetsföretaget) om

1. andelsägarens företag, direkt eller indirekt, överlåtit andel i ett fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag, en rörelse eller verksamhetsgren och varken andelsägaren eller dennes make under beskattningsåret ägt andelar, direkt eller indirekt, i verksamhetsföretaget,

2. andelsägaren eller någon annan närstående än den aktive närstående under minst fem av de sju beskattningsår som föregått överlåtelsen har varit verksam i betydande omfattning i verksamhetsföretaget eller i ett annat fåmansföretag eller fåmans-

handelsbolag som bedrivit samma eller likartad verksamhet som verksamhetsföretaget, och

3. det inte föreligger särskilda skäl för att andelen ändå ska anses kvalificerad på grund av något förhållande eller någon transaktion mellan ett av andelsägaren direkt eller indirekt ägt företag och en närstående, verksamhetsföretaget, eller ett annat fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som bedriver samma eller likartad verksamhet.

Enligt 57 kap. 4 § första stycket 1 IL är en andel i ett fåmansföretag kvalificerad om en närstående under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i ett annat fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som bedriver samma eller likartad verksamhet. När ett trädabolag används för att förvalta vinstmedel efter ett ägarskifte anses trädabolaget enligt rättspraxis bedriva samma verksamhet som det företag där den verksamhet som genererat vinsterna fortsätter efter ägarskiftet. Det hänger samman med att den verksamhet som före ägarskiftet bedrevs i ett företag efter ägarskiftet anses ha blivit uppdelad på så sätt att den del som avser förvaltning av tidigare upparbetade vinster överförs till trädabolaget medan den övriga verksamheten fortsätter i ett annat företag, se avsnitt 14.3, RÅ 2010 ref. 11 I–V.

Bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet saknar betydelse vid ägarskiften till externa förvärvare, eftersom det endast är andelsägarens egen och närståendes aktivitet i företag som bedriver samma eller likartad verksamhet som beaktas. Vid ägarskiften till närstående medför däremot bestämmelsen att andelarna i ett trädabolag blir fortsatt kvalificerade om den närstående driver verksamheten vidare.

I avsnitt 17.4 görs bedömningen att problemet i första hand bör lösas genom att ett undantag görs för ägarskiften mellan närstående från regeln om samma eller likartad verksamhet.

Ett sådant undantag kan dock ge möjlighet för aktiva ägare av fåmansföretag att genom olika förfaranden placera vinstmedel i ett företag vars andelar efter en karenstid upphör att vara kvalificerade. Undantaget kan därmed ge utrymme för omvandling av såväl överlåtarens som förvärvarens arbetsinkomster. För att motverka detta behöver undantagsbestämmelsen innehålla villkor som begränsar tillämpningsområdet på olika sätt.

17.5.1 Ägarskiften mellan närstående – det avsedda tillämpningsområdet

Ett ägarskifte i ett fåmansföretag innebär oftast att en aktiv ägare efterträds av en annan fysisk person som övertar både ägandet och aktiviteten i företaget. Ägarskiften i fåmansföretag kan därmed sägas vara karaktäriserade av följande.

- Ägarinflytandet över det företag där verksamheten bedrivs övergår från en person till en annan.
- Överlåtaren har tidigare varit aktiv i företaget, men är det inte efter ägarskiftet.
- Förvärvaren är aktiv i företaget efter ägarskiftet.

Utöver de drag som kännetecknar ägarskiften i allmänhet kan när det gäller generationsskiften tilläggas att de normalt innebär att egendom överförs från den äldre generationen till den yngre, i de flesta fall från föräldrar till barn. Typiskt för generationsskiften skulle därför vara följande.

- Överlåtaren och förvärvaren är närstående.
- Överlåtaren är äldre och förvärvaren är yngre.

Av de hittills nämnda förhållandena är förvärvarens aktivitet efter ägarskiftet samt närståenderelationen mellan överlåtaren och förvärvaren av särskild betydelse. Det är dessa båda förhållanden som enligt den nuvarande bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet medför att andelarna i trädablaget förblir kvalificerade även sedan mer än fem år förflutit från ägarskiftet. En undantagsbestämmelse måste alltså avse dessa förhållanden. Nedan analyseras i vilken utsträckning det är nödvändigt att en särskild undantagsbestämmelse innehåller villkor som även avser vart och ett av de övriga förhållandena. I samband med att överlåtarens aktivitet tas upp berörs också några andra frågor som gäller förvärvaren.

Ägandet övergår från en person till en annan

Ett typiskt förhållande vid varje ägarskifte, oavsett om det sker mellan närstående eller mellan oberoende parter, är att ägandet till det företag där verksamheten bedrivs övergår från en person till en annan. Detta kan ske på en mängd olika sätt. Det vanligaste är att företagsandelar överläts på ett eller annat sätt. Det kan gälla andelar i det företag där verksamheten bedrivs eller i ett företag som direkt eller indirekt äger det verksamhetsdrivande företaget. En övergång av ägandet kan också ske genom en överlåtelse av verksamheten som sådan. Det innebär att själva verksamheten överläts från ett företag till ett annat i stället för att andelar i det företag där verksamheten bedrivs byter ägare. En undantagsbestämmelse för ägarskiften mellan närstående bör innehålla ett krav på att ägandet övergått från en person till en annan.

När överlåtarens avsikt är att i verksamheten upparbetade vinster ska samlas i ett trädabolag är det trädabolaget eller ett av detta bolag direkt eller indirekt ägt företag som överlåter antingen det företag där verksamheten bedrivs eller själva verksamheten, se avsnitt 15.2. Kravet bör därför ta sikte på de andelar på vilka undantagsbestämmelsen ska tillämpas, dvs. andelarna i trädabolaget. Detta bolag behöver inte vara nybildat i samband med överlåtelsen utan kan sedan tidigare ha utgjort ett holdingbolag till verksamhetsföretaget. En förutsättning för att undantag ska göras bör vara att det företag som överlåtaren behåller efter ägarskiftet direkt eller indirekt har överlåtit antingen företagsandelar, en rörelse eller en verksamhetsgren (se om uttrycken rörelse och verksamhetsgren i författningskommentaren). Överlåtelsen sker vanligtvis *till* en närstående eller till något företag som den närstående äger. Bestämmelsen bör emellertid också omfatta det fall då den aktive närstående, direkt eller indirekt, redan är delägare i verksamhetsföretaget tillsammans med trädabolaget när trädabolaget överlåter sin andel till en extern förvärvare. Även i ett sådant fall samlas upparbetade vinstmedel i trädabolaget samtidigt som den närstående delägaren fortsätter att vara aktiv i verksamhetsföretaget.

Om andelsägaren behåller andelar i verksamhetsföretaget förblir dessa andelar visserligen kvalificerade. Men om en närstående är aktiv i verksamhetsföretaget upphör andelsägarens andelar i trädabolaget att vara kvalificerade efter karenstidens utgång. I och med

att andelsägaren har kvar ett ägarinflytande i verksamhetsföretaget är det inte fråga om ett sådant ägarskifte som undantagsbestämmelsen ska ta sikte på. För att bestämmelsen ska vara tillämplig bör därför fordras att andelsägaren inte har någon ägarandel i verksamhetsföretaget. Detsamma bör gälla andelsägarens make.

När det gäller *förvärvarsidan* kan noteras att behovet av en undantagsbestämmelse beror på att förvärvaren är närstående till överlåtaren. Det kan dock förekomma att det finns både närstående och utomstående personer på förvärvarsidan som är aktiva. Andelar i ett trädabolog som använts vid överlåtelsen förblir kvalificerade enligt nuvarande regler på grund av den närstående förvärvarens aktivitet. Det är angeläget att en undantagsbestämmelse utformas så att den kan bli tillämplig även i sådana fall. Bestämmelsen bör därför inte innehålla något villkor om att förvärvaren är närstående.

Det kan erinras om att bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet inte är tillämplig om det brister i ägarsambandet (se HFD 2012 ref. 67 II). Det innebär att om andelarna överläts till en extern förvärvare gäller redan enligt nuvarande regelsystem att en närståendes verksamhet i det överlåtna företaget inte medför att andelarna förblir kvalificerade när karenstiden löpt ut (se närmare om problematiken med tilläggsköpeskillning i avsnitt 14.3). Det kan också erinras om att i de fall då utomstående, som inte är aktiva i verksamheten, förvärvat andelar i verksamhetsföretaget tillsammans med närstående kan tillämpningen av utomståenderegeln i 57 kap. 5 § IL aktualiseras (se också om utomståenderegeln i avsnitt 17.7).

Överlåtarens och förvärvarens aktivitet

Vid ett ägarskifte i ett fåmansföretag sker förutom en överlåtelse av ägandet även en övergång av aktiviteten i företaget från överlåtaren till förvärvaren. Den här aktivitetsövergången sker ibland successivt och inte alltid samtidigt som ägandeövergången.

Före ett ägarskifte är överlåtaren oftast aktiv i företaget. Det kan förekomma att överlåtaren är aktiv i företaget även under en tid efter att förvärvaren har tagit över ägandet. Det kan bero på att överlåtaren har upparbetat kontakter eller kunskaper som förvärvaren är angelägen om att behålla i företaget tills denna kompetens har överförts till andra anställda.

Förvärvaren är typiskt sett aktiv i företaget efter ägarskiftet, men kan naturligtvis ha varit det redan tidigare. Inte minst vid generationsskiften är det vanligt att den yngre generationen har varit aktiv i företaget sida vid sida med den äldre generationen under en tid.

En undantagsbestämmelse för ägarskiften mellan närstående bör förutom det tidigare nämnda kravet på ägandeövergång även innehålla ett krav på att förvärvaren övertagit den aktiva rollen i företaget. Häri ligger till att börja med ett krav på att *överlåtaren* tidigare har varit aktiv i verksamheten, se dock avsnitt 17.5.4 angående passiva andelsägare som är närstående till en person som varit aktiv i ett fåmansföretag.

Typiskt för de flesta ägarskiften, och i synnerhet generationsskiften, är att överlåtaren varit aktiv i företaget under lång tid. Kravet på tidigare aktivitet bör därför avse en längre tid. I annat fall kan undantagsbestämmelsen komma att tillämpas på fall då en andelsägare varit aktiv under endast en kortare tid i avsikt att därefter kunna motta utdelning eller kapitalvinst på andelar som utan undantagsbestämmelsen skulle ha varit kvalificerade. Undantaget bör exempelvis inte omfatta det fallet att en närstående till en aktiv ägare förvärvar andelar i företaget och blir aktiv under en kort tid för att därefter via ett trädablag överlåta sina andelar tillbaka till den mer varaktigt aktive ägaren som driver verksamheten vidare. För att förhindra att sådana förfaranden leder till att andelarna upphör att vara kvalificerade bör kravet på tidigare aktivitet enligt utredningens mening avse fem beskattningsår.

Dessa fem beskattningsår behöver inte med nödvändighet ligga i direkt följd efter varandra och inte heller i direkt anslutning till ägarskiftet. Trädablagets ägare kan under olika perioder före ägarskiftet ha varit förhindrad att vara aktiv på grund av sjukdom eller av andra orsaker. Det bör inte hindra att undantagsbestämmelsen tillämpas.

Trots att undantagsbestämmelsen bör lämna ett utrymme för att överlåtaren av olika skäl under en tid inte har varit aktiv bör aktivitetsperioden inte ligga alltför långt tillbaka i tiden. Om aktivitet långt tillbaka i tiden skulle godtas skulle undantaget göra det möjligt för överlåtaren att tillgodogöra sig värdet av den närstående förvärvarens arbete genom inkomster som blir enbart kapitalbeskattade. Detta skulle kunna ske genom att en tidigare aktiv ägare som överlåtit verksamhetsföretaget till en närstående och själv upphört att

vara aktiv, på nytt köper andelar i verksamhetsföretaget för att senare överlåta dem tillbaka till den närstående via ett trädabolag. Det trädabolaget kommer att innehålla vinstmedel som intjänats av den närstående efter det egentliga ägarskiftet. För att förhindra förfaranden av det här slaget bör de fem aktiva beskattningsåren ligga inom en avgränsad period i anslutning till ägarskiftet. Enligt utredningens mening är en sjuårsperiod före det att överlåtarens ägarinflytande har upphört en lämplig avvägning.

Det bör vidare krävas att överlåtarens tidigare aktivitet har upphört. I annat fall skulle undantaget från bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet inte enbart avse närståendes aktivitet, utan även andelsägarens egen aktivitet. Vid en extern överlåtelse gäller visserligen – i vart fall som en huvudregel – att karenstiden för andelarna i ett trädabolag börjar löpa även om överlåtaren är fortsatt aktiv i ett överlåtet företag förutsatt att överlåtaren inte längre har något ägarinflytande i det företaget, se HFD 2012 ref. 67 II, som behandlas i avsnitt 14.3. En motsvarande tillämpning vid överlåtelse till en närstående skulle inte vara förenlig med principerna för 3:12-reglerna. Så länge överlåtaren inte har avslutat sin aktivitet medför närståenderelationen till den nye ägaren en risk för inkomstomvandling.

Det anförda gäller när den tidigare ägaren är aktiv i betydande omfattning i företaget. Däremot hindrar inte en mer begränsad aktivitet att undantagsregeln tillämpas.

På grund av den personliga och ekonomiska gemenskap som normalt råder mellan makar bör också gälla att undantagsregeln inte ska kunna tillämpas om överlåtarens make är verksam i det överlåtna verksamhetsföretaget. Bevisfrågor kan annars uppkomma när det gäller att avgöra vem av makarna som i realiteten varit verksam i betydande omfattning i företaget.

Aktivitetsövergången innebär att den närstående *förvärvaren* är aktiv i det företag där verksamheten bedrivs efter ägarskiftet. Skulle förvärvaren inte vara aktiv i det företaget aktualiseras inte bestämmelsen om att andelar blir kvalificerade på grund av verksamhet i ett annat fåmansföretag som bedriver samma eller likartad verksamhet. Det finns därför inte någon anledning att förena ett undantag från den bestämmelsen med något krav som hänför sig till förvärvarens aktivitet efter ägarskiftet. När det gäller förvärvarens aktivitet före ägarskiftet finns det dock skäl att göra vissa ytterligare överväganden, se avsnitt 17.5.2.

Överlåtarens och förvärvarens ålder

Generationsskiften karaktäriseras av att överlåtaren är äldre och förvärvaren yngre. Med de villkor som hittills nämnts finns det emellertid inte någon anledning att inkludera ett sådant krav i undantagsbestämmelsen för att undvika inkomstomvandling. Det för med sig att även andra ägarskiften mellan närstående kan omfattas av undantagsbestämmelsen.

17.5.2 Värdet av förvärvarens arbetsinsatser före ett ägarskifte

Undantagsbestämmelsen är avsedd att tillämpas av överlåtaren vid ett ägarskifte mellan närstående. Genom att undantagsbestämmelsen förenas med de olika villkor avseende ägande och aktivitet som behandlas i avsnitt 17.5.1 förhindras bl.a. att bestämmelsen tillämpas av en överlåtare som fortsätter att vara aktiv. Det utesluter emellertid inte att undantagsbestämmelsen ger utrymme för en begränsad inkomstomvandling just i samband med ett ägarskifte.

Typiskt för ett ägarskifte är som nämns i avsnitt 17.5.1 att överlåtarens aktivitet övergår till förvärvaren. I praktiken torde det dock vara vanligt att förvärvaren under en tid är verksam sida vid sida med överlåtaren. När det gäller generationsskiften kan man dessutom tänka sig att den yngre generationen varit verksam tillsammans med den äldre generationen under lång tid. Företagets ökade värde under denna tid innefattar då värdet av både den äldre och den yngre generationens arbete.

Om andelarna i trädablaget genom undantagsbestämmelsen efter en karenstid upphör att vara kvalificerade medför det att överlåtaren får möjlighet att efter karenstiden ta ut värdet av den närstående förvärvarens arbete med enbart kapitalbeskattning trots att den närstående är fortsatt aktiv i verksamheten. Det är en förändring som innebär ett avsteg från en av de principer som varit vägledande vid utformningen av 3:12-reglerna. Det skulle kunna tala för att karenstiden i ett sådant fall börjar löpa först när den närståendes aktivitet upphört.

Utredningen anser dock att det är mer angeläget att åstadkomma likvärdiga förhållanden för ägarskiften till närstående och till externa förvärvare än att kategoriskt upprätthålla principen att karenstiden ska räknas från det att aktiviteten har upphört. Det är oftast inte

möjligt att särskilja vilka delar av en värdestegring som härrör från andelsägarens egen arbetsinsats respektive från en närståendes arbetsinsats. För att över huvud taget kunna göra ett undantag vid ägarskiften mellan närstående måste därför ett visst utrymme för inkomstomvandling som har sin grund i arbetsinsatser före ägarskiftet accepteras. Utredningens bedömning är att det inte kan bli fråga om någon systematisk inkomstomvandling av det här slaget.

Utöver att överlåtaren och förvärvaren varit aktiva sida vid sida under en tid kan man även tänka sig det fallet att överlåtaren i och för sig slutar att vara verksam i företaget, men att överlåtelsen av företaget sker först ett antal år därefter. Det kan till exempel inträffa om ett generationsskifte föranleds av sjukdom hos en aktiv ägare i den äldre generationen. I en sådan situation kan den yngre generationen komma att ta över viktiga funktioner inom företaget vid ett tillfälle medan ägarskiftet fullföljs genom överlåtelse av aktierna i bolaget först senare. De vinster som upparbetas under mellantiden kan i ännu högre grad innefatta värdet av den yngre generationens arbete.

För att helt undvika den särskilda inkomstomvandling som kan ske i sådana fall, då aktivitetsövergången sker först och ägandeövergången senare skulle det visserligen vara möjligt att utforma undantagsbestämmelsen så att den endast fick tillämpas om aktivitets- och ägandeövergång sker under samma beskattningsår. Det riskerar emellertid att utesluta en del av de nämnda fallen av generationsskiften som beror på sjukdom eller annan nedsatt arbetsförmåga hos en aktiv ägare i den äldre generationen. Utredningen anser därför att det inte är lämplig lösning. Det tidigare nämnda kravet att överlåtaren ska ha varit verksam i betydande omfattning under fem av de sju beskattningsår som föregått ägandeövergången, se avsnitt 17.5.1, är ett tillräckligt krav. Det innebär att det blir fråga om en begränsad inkomstomvandling just i samband med ett ägarskifte, inte en kontinuerlig eller upprepad inkomstomvandling.

I de fall trädabolagets överlåtelse av verksamhetsföretaget sker ett eller två år efter att överlåtaren har upphört att vara aktiv kommer karenstiden att bli längre. Karenstiden börjar nämligen inte löpa förrän trädabolagets ägande i verksamhetsföretaget har upphört, se avsnitt 17.5.5. Detta förhållande torde utgöra en återhållande faktor på viljan att utnyttja det tillfälle till begränsad inkomstomvandling som kan uppkomma vid ägarskiftet.

17.5.3 Vissa särskilda situationer

Undantagsbestämmelsen medför att andelarna i ett trädabolag efter en tid upphör att vara kvalificerade även vid ett ägarskifte mellan närstående. Undantagsbestämmelsen får därmed den konsekvensen att det inom en och samma närståendekrets kommer att finnas både delägare som kan ta ut vinstmedel som i sin helhet är kapitalbeskattade och delägare som delvis beskattas i inkomstslaget tjänst vid uttag av vinstmedel som upparbetats i samma verksamhet men under en senare tidsperiod. För att en icke avsedd inkomstomvandling ska ske är det nödvändigt att helt kapitalbeskattade uttag ur trädabolaget med stöd av undantagsbestämmelsen begränsas till att avse vinstmedel upparbetade före ägarskiftet.

Ett flagrant exempel på där senare uppkomna vinstmedel kan komma att tillföras överlåtaren är om verksamhetsföretaget överlåts till överpris.

Förvärvas företaget genom ett av den närstående ägt bolag torde den värdeöverföring till trädabolaget som överpriset innefattar visserligen kunna beskattas som utdelning till den närstående.⁴ Om det i stället är den närstående själv som förvärvar företaget kan det dock vara svårare att ifrågasätta förfarandet. Finansieringsproblemen är dock en återhållande faktor mot överprissättning, se avsnitt 15.7.

Även i andra fall då det efter ett ägarskifte finns avtalsrelationer kvar mellan trädabolaget och företag på förvärvarsidan eller den närstående förvärvaren själv kan det finnas en risk för överföring av vinstmedel till trädabolaget. Det kan exempelvis gälla då trädabolaget lämnar krediter till verksamhetsföretaget, som inte står i strid med låneförbudsreglerna i aktiebolagslagen, eller hyr ut en fastighet, allt under förutsättning att verksamheten i trädabolaget inte i sig medför att aktivitetskravet i 57 kap. 4 § första stycket 1 IL är uppfyllt.

En förutsättning för att man ska kunna tala om en överföring av vinstmedel i de här fallen är dock att transaktionerna i något led innebär att ersättningen till trädabolaget överstiger marknadsmässig ersättning.

⁴ Se RÅ 2004 ref. 1, det s.k. Sipano II-fallet, RÅ 2007 not. 161 och Melz, *När föreligger utdelning skatterättsligt?*, Skattenytt 2008 s. 225.

En situation som innebär att vinstmedel som intjänas efter ägarskiftet kan föras över från verksamhetsföretaget till trädabolaget är då det i samband med ägarskiftet avtalats om en *tilläggsköpeskillning*. Som regel brukar en sådan ersättning betraktas som en del av köpeskillningen och beskattas i enlighet härmed (jfr 44 kap. 28 § IL). Vid köp av en pågående verksamhet brukar köparna ofta kräva att en aktieägare ska kvarstå i sin anställning som en garanti för verksamhetens lönsamhet, se närmare avsnitt 14.3. En sådan situation är inte aktuell när undantagsbestämmelsen är tillämplig.

En tilläggsköpeskillning baserad på resultatet i verksamhetsföretaget kan dock ändå från ett affärsmässigt perspektiv vara högst rimlig, eftersom den innebär att osäkerheten om det framtida resultatet fördelas jämnare mellan överlåtaren och förvärvaren. Inte desto mindre medför en sådan tilläggsköpeskillning att en del av resultatet, som kan innefatta värdet av den närstående förvärvarens arbete efter ägarskiftet, tillfaller trädabolaget. En undantagsbestämmelse som innebär att andelarna i trädabolaget efter en tid upphör att vara kvalificerade bör därför utformas så att den inte kan tillämpas i sådana fall. Det bör gälla såväl om tilläggsköpeskillningen är resultatbaserad eller utgår med på förhand bestämda belopp.

Ytterligare ett exempel är ersättning som utgår för rätt att utnyttja varumärke, patent och andra *immateriella tillgångar* som anskaffats eller uppkommit under den tid då överlåtaren bedrev verksamheten. Ofta utgår ersättningen för att använda tillgångarna i form av royalty eller liknande periodiskt utgående ersättning som beräknas till en viss procent av företagets omsättning.

Tilläggsköpeskillning och ersättning för utnyttjande av immateriella tillgångar har det gemensamt att värdena har upparbetats före överlåtelsen men ersättningen betalas till överlåtaren av inkomster som förvärvas efter överlåtelsen. I dessa fall är svårigheterna att vid överlåtelse tillfället göra en korrekt marknadsvärdering av värdet på framtida ersättning betydande. Närstående relationen mellan parterna medför också utredningsproblem. När det gäller ersättning i form av royalty eller periodvis utgående ersättning för att materiella eller immateriella tillgångar utnyttjas kan tilläggas att mottagaren enligt 13 kap. 11 § IL anses bedriva näringsverksamhet.

Mot denna bakgrund bör undantagsregeln normalt inte få tillämpas i de fall då avtal om tilläggsköpeskillning eller om royalty eller

liknande ersättning har ingåtts mellan trädabolaget och verksamhetsföretaget eller någon annan part på överlåtar- eller förvärvarsidan.

I vissa fall kan transaktioner på sedvanligt sätt bedömas enligt deras verkliga innebörd. Ett exempel är att den närstående har utfört arbete i företaget innan överlåtelsen mot ingen eller låg lön och parterna har kommit överens om att andelsägaren ska betala ut ersättning för arbetet till den närstående först efter överlåtelsen när karenstiden för andelarna i trädabolaget har löpt ut.

Sammanfattningsvis kan det alltså efter ett ägarskifte mellan närstående förekomma en rad olika situationer som skulle ge utrymme för inkomstomvandling om en undantagsbestämmelse införs. En del av dessa situationer kan hanteras inom ramen för den nuvarande lagstiftningen men inte alla. En undantagsbestämmelse bör därför förenas med ytterligare något villkor utöver dem som nämnts tidigare.

Ett sådant villkor bör emellertid inte utformas för att utesluta alla de situationer då det finns någon form av avtalsrelation mellan trädabolaget och verksamhetsbolaget eller någon annan part på förvärvarsidan, eftersom undantagsbestämmelsen då riskerar att få ett så begränsat tillämpningsområde att den inte får någon praktisk betydelse. Enligt utredningens bedömning bör ett villkor för att begränsa inkomstomvandling i samband med ett ägarskifte i stället ta sikte på de fall med speciella avtalsrelationer som innebär att inkomster som intjänats efter ägarskiftet förs över till trädabolaget.

Lagtekniskt är det svårt att utforma ett sådant villkor på annat sätt än genom att i undantagsbestämmelsen ange att det inte ska föreligga särskilda skäl för att andelarna ska vara kvalificerade. För att öka träffsäkerheten i ett sådant villkor kan det dessutom anges att de särskilda skälen ska hänföra sig till förhållanden eller transaktioner mellan trädabolaget och verksamhetsföretaget eller någon annan part på överlåtar- eller förvärvarsidan.

17.5.4 Passiva närstående

Det är inte ovanligt att flera närstående äger ett fåmansföretag tillsammans medan endast en av dem är verksam i företaget i betydande omfattning. Det kan exempelvis gälla när makar eller syskon äger ett fåmansföretag tillsammans.

När ett trädabolag används vid ett ägarskifte behandlas även en andelsägare som inte varit aktiv skattemässigt olika beroende på om ägarskiftet sker till en närstående eller till en extern förvärvare. Därför bör också andelar i ett trädabolag som ägs av närstående som inte varit verksam i betydande omfattning omfattas av undantagsbestämmelsen.

En passiv närstående till förvärvaren kan inte själv uppfylla det krav på tidigare aktivitet som nämns i avsnitt 17.5.1. Det kravet bör i stället kunna uppfyllas genom den eller de närstående på överlåtar-sidan som varit aktiva. Utöver detta måste naturligtvis en passiv närståendes trädabolag uppfylla kravet att ha överlåtit antingen företagsandelar, en rörelse eller en verksamhetsgren. Med dessa krav kan en passiv närståendes andelar omfattas av undantagsbestämmelsen utan att det ökar utrymmet för inkomstomvandling.

Även på förvärvarsidan kan det vid ett ägarskifte mellan närstående finnas passiva. En syskonskara där endast ett av syskonen är aktivt kan tänkas förvärva ett fåmansföretag från sina föräldrar. Överlåtelsen till en passiv förvärvare skapar inte större utrymme för inkomstomvandling än en överlåtelse till en aktiv förvärvare. Undantagsbestämmelsen bör därför gälla även när det finns passiva närstående på förvärvarsidan.

17.5.5 Karenstid i undantagsbestämmelsen

Förslaget om ett undantag från bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet avser att åstadkomma neutralitet mellan överlåtelser till externa och till närstående förvärvare. Vid överlåtelser till externa förvärvare upphör överlåtarens andelar i trädabolaget att vara kvalificerade efter en karenstid om fem år räknat från det att andelsägaren och närstående till andelsägaren har upphört att vara aktiva i detta företag. En sådan karenstid bör gälla även vid ägarskiften till närstående förvärvare som är aktiva i verksamhetsföretaget.

För att åstadkomma detta krävs inte någon särskild reglering. En undantagsbestämmelse av det slag som hittills beskrivits ska nämligen enbart utgöra ett undantag från bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet. Bestämmelserna om kvalificerade andelar i övrigt innebär att kvalifikationen upphör först fem år efter det att andelsägarens och närståendes aktivitet i såväl direkt som indirekt ägda fåmansföretag har upphört.

Vid generationsskiftet då aktivitets- och ägandeövergång sker under samma beskattningsår börjar karenstiden löpa direkt. Det kan förekomma att aktivitetsövergången sker först och överlåtelsen av andelarna några år senare. Karenstiden kommer då att börja löpa först när trädabolagets direkta och indirekta ägande i det företag där verksamheten bedrivs har upphört.

17.6 Samma eller likartad verksamhet i ett indirekt ägt företag

Utredningens förslag: Bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet kan tillämpas när andelsägaren indirekt äger andelar i ett företag.

Enligt 57 kap. 4 § första stycket 2 IL kan andelar i ett företag vara kvalificerade på grund av förhållanden i ett annat företag som det förstnämnda företaget äger direkt eller indirekt. Det förutsätter att ägaren eller närstående under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i det direkt eller indirekt ägda företaget. Någon motsvarande anknytning som i 4 § första stycket punkt 1 till företag som bedriver samma eller likartad verksamhet finns inte i punkt 2.

Även om skillnaden i utformningen av lagtexten i punkterna 1 och 2 i 4 § inte är avsedd är ordalydelsen klar och har därför på ett uttömmande sätt ansetts regleras i vilka fall andelarna ska vara kvalificerade.

I RÅ 2005 ref. 3 ansåg sålunda Högsta förvaltningsdomstolen att andelar i ett moderbolag inte var kvalificerade när andelsägaren inte varit verksam i betydande omfattning vare sig i moderbolaget eller i dess dotterbolag, men däremot i ett annat företag som bedrev en verksamhet som var likartad med verksamheten i dotterbolaget. Den rättstillämpning som kom till uttryck i 2005 års avgörande har bekräftats i RÅ 2011 ref 11 II.

Att punkten 2 inte omfattar situationen när andelsägaren eller någon närstående är verksam i ett företag som bedriver samma eller likartad verksamhet som ett av andelsägaren indirekt ägt företag, har utnyttjats för att undvika att andelar ska beskattas enligt bestämmelserna om kvalificerade andelar.

Högsta förvaltningsdomstolen har i flera olika mål funnit att skatteflyktslagen varit tillämplig när bestämmelserna om samma eller likartad verksamhet kringgåts genom olika förfaranden (RÅ 2009 ref. 31, HFD 2015 ref. 17 I och II och HFD:s avgörande den 29 juni 2016 i mål 6600-15). Avgörandena har refererats i avsnitt 14.5.

I det senaste avgörandet utgjorde förfarandet ett led i ett generationsskifte. Överlåtaren sålde först sina andelar i verksamhetsföretaget till ett holdingbolag (Holding 2) som han ägde indirekt genom ett annat holdingbolag (Holding 1). Andelarna i Holding 1 blev därmed kvalificerade. När Holding 2 överlät andelarna i verksamhetsföretaget tillfördes holdingbolaget vinstmedel som härörde från den bedrivna verksamheten samtidigt som den aktiva verksamheten drevs vidare av en närstående till den tidigare ägaren. Men eftersom varken överlåtaren eller någon närstående varit verksam i något av holdingbolagen upphörde andelarna i Holding 1 att vara kvalificerade fem år efter att andelarna i verksamhetsföretaget överlätits av Holding 2. Om vinstmedlen i stället hade placerats i Holding 1 skulle bestämmelserna om samma eller likartad verksamhet däremot ha varit tillämpliga och andelarna skulle ha varit kvalificerade även efter att femårsperioden löpt ut.

Det förslag som utredningen presenterar i avsnitt 17.5 innebär att ett särskilt undantag ska göras från bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet vid ägarskiften mellan närstående. Med tillämpning av bestämmelsen kan ett verksamhetsföretag överlätas genom ett direkt eller indirekt ägt holdingbolag. Det förutsätter att de villkor som angetts i bestämmelsen är uppfyllda.

Om överlåtelsen av verksamhetsföretaget sker genom ett indirekt ägt holdingbolag utan att villkoren i undantagsbestämmelsen är uppfyllda bör det uttryckligen framgå av lagtexten att bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet är tillämplig. Den rättsliga bedömningen bör i en sådan situation inte vara beroende av en prövning mot skatteflyktslagens rekvisit.

Utredningen föreslår därför att ett tillägg görs i nuvarande 4 § första stycket 2 IL som innebär att andelar i ett fåmansföretag kan vara kvalificerade även när andelsägaren eller närstående är verksam i ett företag som bedriver samma eller likartad verksamhet som det företag i vilket andelsägaren indirekt äger andelar. Samtidigt föreslås att paragrafens första stycke omredigeras för att bli tydligare, se författningsförslaget och författningskommentaren.

17.7 Utomståenderegeln

Utredningens förslag: Vid tillämpningen av utomståenderegeln ska bortses från undantagsregeln i 57 kap. 4 § andra stycket IL.

Om utomstående, direkt eller indirekt, i betydande omfattning äger del i företaget och, direkt eller indirekt, har rätt till utdelning ska en andel enligt 57 kap. 5 § första stycket IL anses kvalificerad bara om det finns särskilda skäl. Vid bedömningen ska förhållandena under beskattningsåret och de fem föregående beskattningsåren beaktas.

I tredje stycket i samma paragraf anges att ett företag ska anses ägt av utomstående utom till den del det ägs av fysiska personer som

1. äger kvalificerade andelar i företaget,
2. indirekt äger andelar i företaget som hade varit kvalificerade om de ägts direkt, eller
3. äger kvalificerade andelar i ett annat fåmansföretag som avses i 4 § eller andelar i ett fåmanshandelsbolag som avses i den paragrafen.

Enligt utredningens förslag ska en andel i ett fåmansföretag inte vara kvalificerad enbart på grund av att någon närstående är verksam i ett företag som bedriver samma eller likartad verksamhet. Om det finns några andra delägare i trädabolaget som har rätt till utdelning blir andelsägaren därmed att betrakta som utomstående efter att karenstiden löpt ut. I vissa situationer skulle det kunna leda till att utomståenderegeln får ett vidare tillämpningsområde än vad som är avsett. Ett exempel är följande.

En far och en dotter äger hälften var av andelarna i ett trädabolag. Dottern är verksam i ett annat företag som bedriver samma eller likartad verksamhet som trädabolaget. Hennes andelar i trädabolaget omfattas inte av undantagsregeln och andelarna är därmed kvalificerade på grund av verksamheten i det andra företaget. Faderns andelar omfattas däremot av den föreslagna undantagsregeln i 57 kap. 4 § andra stycket. Hans andelar upphör därför att vara kvalificerade när karenstiden löpt ut. Han blir då att betrakta som utomstående. Till följd härav upphör även dotterns aktier att vara kvalificerade enligt 57 kap. 5 § fem år därefter om inte särskilda skäl föreligger.

Utredningen föreslår därför att man vid tillämpningen av utomståenderegeln ska bortse från undantagsregeln.

18 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Utredningens förslag: De föreslagna lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2018.

Om den skattskyldige eller en närstående före lagens ikraftträdande har avyttrat en andel i ett företag, gäller 57 kap. 20 a och 22 §§ IL i den äldre lydelsen för kapitalvinst och utdelning som lämnas före den 31 december 2022, om den skattskyldige vid en avyttring av en andel i samma företag begär det.

Utredningen gör bedömningen att förslagen kan träda i kraft den 1 januari 2018.

Utredningens förslag till förändring av 57 kap. 20 a och 22 §§ inkomstskattelagen (1999:1229), IL, innebär att det införs ett gemensamt takbelopp på 100 inkomstbasbelopp för kapitalvinster och utdelningar som beskattas som tjänsteinkomst under beskattningsåret. Förslaget innebär att den tidigare möjligheten att vid beräkningen av takbeloppet beakta kapitalvinster under beskattningsåret och de fem föregående beskattningsåren tas bort. Det kan finnas delägare som har räknat med denna möjlighet och redan påbörjat en avyttring av företaget genom delavyttring före lagens ikraftträdande. Det är enligt utredningen rimligt att ge dessa delägare möjlighet att välja att tillämpa 57 kap. 22 § IL i den äldre lydelsen för att kunna fullborda den påbörjade försäljningen och fortfarande vid beräkningen av kapitalvinsten få beakta kapitalvinster under beskattningsåret och de fem föregående beskattningsåren.

Väljer en delägare att tillämpa 57 kap. 22 § IL i den äldre lydelsen bör denne inte få beakta utdelningar som lämnats under beskattningsåret, och som ska tjänstebeskattas, vid beräkningen av kapitalvinsten. Att få beakta utdelningar vid kapitalvinstberäkningen är

inte något som delägaren kunnat räkna med när denne gjorde delavyttringen före lagens ikraftträdande. Därför ska även 57 kap. 20 a § IL i den äldre lydelsen avseende utdelning tillämpas om den skattskyldige vid en avyttring av en andel i företaget väljer att tillämpa 57 kap. 22 § IL i den äldre lydelsen.

19 Konsekvenser av utredningens förslag

19.1 Inledning

I kapitlet beskrivs de finansiella effekterna på den offentliga sektorn och näringslivet samt övriga konsekvenser av utredningens förslag. Som ett komplement till beskrivningarna av konsekvenserna för näringslivet finns ett antal typfall beskrivna i kapitel 13.

I avsnitt 19.2 beskrivs utredningens syfte. Därefter, i avsnitt 19.3, redogörs kortfattat för de olika åtgärderna som föreslås. I avsnitt 19.4 presenteras alternativa förslag och effekterna av att utredningens förslag inte genomförs. I avsnitt 19.5 beskrivs den metod som använts för att göra beräkningarna i konsekvensutredningen. Sedan följer de offentligfinansiella reslutaten av beräkningarna i avsnitt 19.6. Effekterna på delägarna i fåmansföretagen presenteras i avsnitt 19.7. Slutligen presenteras övriga effekter i avsnitt 19.7.

19.2 Utredningens syfte

Av en konsekvensutredning ska det framgå vad som utgör problem och vad man vill uppnå.¹

I och med 1990 års skattereform skiljdes beskattningen av kapitalinkomster från beskattningen av tjänsteinkomster. Tjänsteinkomster kom att beskattas progressivt medan kapitalinkomster kom att beskattas proportionellt. Personer som hade möjlighet att påverka i vilken form ersättningen för utfört arbete ges skulle därmed kunna undvika den progressiva beskattningen genom att ta ut ersättningen i

¹ 6 § 1 förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

form av utdelning i stället för lön. För att begränsa denna möjlighet infördes de s.k. 3:12-reglerna.

Sedan skattereformens införande har 3:12-reglerna stegvis gjorts lindrigare. Regelförändringarna har lett till att en allt större andel av ersättningen beskattas som inkomst av kapital. Denna utveckling riskerar att minska skatteintäkterna, minska effektiviteten och att undergräva legitimiteten i systemet.

Utredningens uppdrag är därför att se över 3:12-reglerna och att föreslå åtgärder för att begränsa möjligheterna att ta ut ersättning för arbete i form av utdelning i stället för lön, s.k. inkomstomvandling. Vid utformningen av reglerna är det viktigt att hitta en balans mellan syftet att skapa positiva effekter som ökat entreprenörskap, fler arbetstillfällen och högre tillväxt samt syftet att förhindra inkomstomvandling. Av direktiven framgår även att de föreslagna åtgärderna ska leda till en ökning av skatteintäkterna.

Utredningen har även i uppdrag att utreda reglerna för beskattningen vid ägarskiftet i befintliga fåmansföretag. Syftet är att säkerställa att beskattningen vid avyttring av kvalificerade andelar är likformig oberoende av om avyttringen sker till någon inom eller utom närstående kretsen.

19.3 Föreslagna åtgärder

De åtgärder som utredningen för fram avseende 3:12-reglerna berör såväl huvudregeln som förenklingsregeln. Förslagen omfattar också skatteuttaget, takreglerna för beskattning av utdelning och kapitalvinster samt möjligheten för delägare i flera bolag att använda både förenklings- och huvudregeln. Utredningen föreslår dessutom nya regler för ägarskiftet.

Nedan beskrivs kortfattat utredningens förslag. För en detaljerad beskrivning hänvisas till de separata kapitel där förslagen behandlas.

Huvudregeln

Beräkningen av gränsbeloppet enligt huvudregeln beror på omkostnadsbeloppet, lönesumman och sparade gränsbelopp från tidigare år. För att få utnyttja lönesumman vid beräkningen av gränsbeloppet krävs att ett löneuttagskrav och ett kapitalandelskrav uppfylls.

I dag utgör 50 procent av lönesumman underlag till gränsbeloppet, det s.k. lönebaserade utrymmet.

Utredningens huvudförslag innebär en ändrad beräkning av löneuttagskravet, en skärpning av beräkningen av det lönebaserade utrymmet, att löneunderlaget fördelas på delägarna innan det lönebaserade utrymmet beräknas och att kapitalandelskravet slopas.

Löneuttagskravet uppgår till det minsta av 6 inkomstbasbelopp plus 5 procent av den totala lönesumman och 9,6 inkomstbasbelopp. Enligt huvudförslaget ändras gränserna till 8 inkomstbasbelopp plus 5 procent av delägarens och närståendes andel av lönesumman respektive 15 inkomstbasbelopp.

Vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet införs en trappa som anger hur mycket av lönesumman som får bilda underlag till gränsbeloppet. För lönesummor upp till 8 inkomstbasbelopp föreslås underlaget uppgå till 10 procent, för lönesummor mellan 8 och 60 inkomstbasbelopp föreslås underlaget uppgå till 25 procent och för lönesummor över 60 inkomstbasbelopp till 50 procent.

Med dagens regler beräknas ett lönebaserat utrymme för företaget vilket sedan fördelas på delägarna i relation till deras ägarandel. Enligt förslaget föreslås att löneunderlaget delas upp på delägarna innan det lönebaserade utrymmet beräknas. För närstående-kretsen görs dock en gemensam beräkning.

Kapitalandelskravet innebär att bara delägare som äger minst 4 procent av kapitalet i ett företag får beräkna ett lönebaserat utrymme. Enligt förslaget så slopas kravet helt.

Förenklingsregeln

Gränsbeloppet beräknat enligt förenklingsregeln uppgår till 2,75 gånger inkomstbasbeloppet plus sparade gränsbelopp från tidigare år. Utredningens huvudförslag innebär att gränsbeloppet beräknas till 1,75 inkomstbasbelopp plus sparade gränsbelopp från tidigare år.

Skattesatserna

Skattesatsen för kapitalinkomster är 30 procent. Vid beräkningen av skatten för utdelning och kapitalvinster inom gränsbeloppet tas emellertid bara två tredjedelar upp till beskattning. Det motsvarar en effektiv skattesats på 20 procent. För utdelning och kapitalvinster

över gränobeloppet som beskattas som kapital är den effektiva skattesatsen 30 procent.

Enligt utredningens förslag införs en enhetlig effektiv skattesats på 25 procent för utdelningar och kapitalvinster som beskattas som kapitalinkomst.

Takreglerna

I dag finns ett tak för utdelningar respektive kapitalvinster som beskattas som inkomst av tjänst. Takbestämmelserna är emellertid olika. För utdelningar uppgår taket till 90 inkomstbasbelopp och för kapitalvinster till 100. Vidare avser taket för utdelningar beskattningsåret medan taket för kapitalvinster avser avyttringsåret och de fem föregående beskattningsåren.

Utredningen föreslår ett gemensamt tak för utdelningar och kapitalvinster som beskattas som inkomst av tjänst. Taket föreslås uppgå till 100 inkomstbasbelopp och enbart avse beskattningsåret.

Delägare i flera bolag

Enligt gällande regler får förenklingsregeln bara användas i ett företag. Delägare som beräknar årets gränobelopp i flera företag får således endast använda huvudregeln i övriga företag.

Utredningens förslag innebär att den som är delägare i flera företag antingen får använda huvudregeln i alla företag eller använda förenklingsregeln i ett av företagen och avstå från att beräkna årets gränobelopp i övriga företag.

Generationsskiften

För att ägarskiften mellan närstående ska behandlas på samma sätt som mellan oberoende parter föreslår utredningen att en särskild undantagsregel ska införas från bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet. Regeln omfattar i första hand överlåtelse av andelar i ett fåmansföretag som görs via ett s.k. trädabolag. Om vissa villkor är uppfyllda ska inte andelarna i trädabolaget vara kvalificerade enbart på grund av att en närstående person efter överlåtelsen är verksam i fåmansföretaget. Även vissa andra överlåtelser liksom överlåtelser av ett företags verksamhet omfattas av regelns tillämpningsområde.

19.4 Alternativa förslag och effekterna av oförändrade regler

En konsekvensutredning ska innehålla en beskrivning av vilka alternativa lösningar som finns för det man vill uppnå och vilka effekterna blir om någon reglering inte kommer till stånd.²

Utredningen presenterar alternativa förslag avseende beräkningen av det lönebaserade utrymmet. Förslagen och de alternativa lösningarnas effekter redovisas i tabell 19.4. Enligt utredningens beräkningar är skillnaderna i de offentligfinansiella effekterna av de olika förslagen begränsade. Utredningens förslag avseende beräkningen av det lönebaserade utrymmet beror således inte på offentligfinansiella överväganden.

De alternativa förslagen diskuterar möjligheten att exkludera delägarrens egen lön eller samtliga delägarers egna löner från löneunderlaget. Att inte inkludera delägarnas löner i löneunderlaget skulle emellertid kunna minska benägenheten att göra anställda till delägare i verksamheten (se avsnitt 8.7).

Om inte utredningens förslag genomförs kommer möjligheterna till inkomstomvandling att kvarstå oförändrade, vilket riskerar att undergräva 3:12-reglernas legitimitet. Samtidigt kommer den ökning av skatteintäkterna som utredningens beräkningar visar att utebli (se avsnitt 19.6.2). Tillväxten av sparade utdelningsutrymmen kommer att fortsätta och minskningen av gränsbelopp som genereras per år med cirka 79 miljarder kommer att utebli (se avsnitt 19.6.6).

Utredningen har i respektive kapitel redovisat motiven för förslagen. De effekter av en utebliven lagstiftning som utredningen särskilt vill peka på är följande.

- Sedan 3:12-reglerna infördes har förändrade skattesatser medfört en ökad spänning mellan skatteuttaget på kapitalinkomster och på arbetsinkomster. Utan en höjning av skatteuttaget på kvalificerade andelar kommer denna spänning inte att minska (se avsnitt 12.3.2). Samtidigt uteblir den direkta ökningen av skatteintäkter som en höjning av skatteuttaget på kvalificerade andelar medför.

² 6 § 2 förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

- Ett bibehållande av den nuvarande nivån på 50 procent av hela löneunderlaget vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet kommer även fortsättningsvis att medföra att mindre företag kan tillgodoräkna sig höga gränsbelopp och därmed en kapitalinkomstbeskattad utdelning som i normala fall vida överstiger företagets vinstförmåga (se avsnitt 8.4.2).
- Utredningens förslår att flera nivåer ska införas vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet och att beräkningen ska göras hos respektive delägare. Utan en sådan individualisering av beräkningen skulle företag med många aktiva delägare behandlas förmånligare än aktiva delägare i företag med färre delägare (se avsnitt 8.4.3).
- I konsekvens med förslaget för beräkningen av det lönebaserade utrymmet individualiseras också löneuttagskravet. Att basera beräkningen av löneuttagskravet på hela företagets löneunderlag skulle missgynna ägare med mindre andelsinnehav.
- Spannet mellan golvet och taket i löneuttagskravet svarar dåligt mot variationen i intjäningsförmåga hos delägarna. Detta skulle bestå utan utredningens förslag om ändringar av reglerna om löneuttagskravet (se avsnitt 8.4.5).
- Det kan ifrågasättas om kapitalandelskravet på sikt kommer att fylla sin funktion att begränsa löneunderlagen i partnerbolag med låg risk eftersom dessa företag sannolikt kommer att försöka omorganisera sig för att undvika att omfattas av regelns tillämpningsområde. Ett bibehållande av kapitalandelskravet vars funktion över tid synes minska försvårar dessutom för företag att knyta nyckelpersoner till sig och att behålla samt erbjuda anställda delägarskap eftersom det inte är lika fördelaktigt att erbjuda ägarandelar som motsvarar mindre än fyra procent av kapitalet (se avsnitt 8.4.4.).
- Den nuvarande nivån på schablonbeloppet har medfört ökade möjligheter till inkomstomvandling. Den risk detta innebär för systemets legitimitet skulle finnas kvar om ingen ändring görs. Den föreslagna sänkningen av schablonbeloppet minskar utrymmet för inkomstomvandling och skapar legitimitet för regeln samtidigt som nivån fortfarande är så pass hög att den fyller en viktig funktion i företag med litet kapital och få anställda (se avsnitt 9.4.1).

- Ett ägarskifte mellan närstående behandlas skattemässigt ofördelaktigare än att överlåta företaget till en utomstående förvärvare. Utan utredningens förslag kommer detta neutralitetsproblem att vara kvar.

19.5 Metod

Ändrade skatteregler får effekter på den offentliga sektorn som uppstår skatterna och på företag och företagare i det privata näringslivet som betalar skatterna. För att beräkna de offentligfinansiella effekterna och hur näringslivet påverkas har utredningen gjort beräkningar på mikronivå. Uppgifterna har hämtats från Statistiska centralbyråns företags- och individdatabas FRIDA. Databasen innehåller bl.a. deklara-tionsuppgifter för aktiebolag och delägare i fåmansföretag.

Det statistiska underlaget avser i huvudsak 2014, men i vissa fall även 2013. Statistiken har skrivits fram till 2018 års priser med utvecklingen av inkomstbasbeloppet. Reala förändringar som skett sedan 2014 har däremot inte beaktats. Hade det varit möjligt att beakta de reala förändringarna skulle sannolikt de offentligfinansiella effekterna bli större.

Underlaget för statistiken utgörs i första hand av deklara-tionsblanketter, de s.k. K10-blanketterna. Blanketterna lämnas in av fysiska personer som är delägare i fåmansföretag och som fått utdelning eller sålt aktier i bolaget. Det finns inget krav på att delägare i fåmansföretag ska lämna in en K10-blankett om de inte har utdelningar eller kapitalvinster att redovisa. Underlaget begränsas således till de som lämnat in en blankett.

En annan faktor som begränsar utredningens möjligheter till korrekta analyser är bristerna i statistiken på grund av felaktigt ifyllda blanketter. När utredningen stött på uppenbart felaktiga uppgifter har dessa kunnat korrigeras för hand eller uteslutits.

Att beräkningarna är mikrobaserade innebär att det görs en separat beräkning för varje deklara-tionsblankett. När gränsbelopp och skatter för alla deklara-tionsblanketter är beräknade summeras dessa till en totaleffekt. Metoden innebär att det går att summera vissa uppgifter i blanketterna för till exempel en viss bransch eller för företag av en viss storlek.

De mikrobaserade beräkningarna avser emellertid enbart utdelningarna. Beskattningen av kapitalvinster är beräknad på makronivå

och sedan summerad till de andra beräkningarna. En uppdelning av effekterna på olika delar av näringslivet förutsätter mikrobaserade beräkningar. Tabellerna som redovisar effekterna för näringslivet uppdelat på olika undergrupper avser därför bara utdelningarna och inte kapitalvinsterna. Det påverkar förstås nivån på de totala skatterna men har förhoppningsvis mindre betydelse när man studerar hur totaleffekten fördelar sig mellan olika delar av näringslivet.

För att se hur gränsbelopp och skatt förändras beräknas först ett referensalternativ. Det vill säga en uppskattning av vad gränsbelopp och skatteintäkter blir med gällande regler. Sedan ändras reglerna i enlighet med utredningens förslag och en ny beräkning görs. Skillnaden i resultat från dessa båda beräkningar utgör effekten av förslaget.

En ekonomisk beräkning kan vara statisk eller dynamisk. I en statisk beräkning antas att de som berörs av förändringarna inte kommer att ändra sitt beteende på grund av förändringarna. I en dynamisk beräkning försöker man fånga upp effekten av att regel-förändringar påverkar beteendet hos dem som berörs.

Ett problem man stöter på när man modellerar beteenden är att man tvingas göra antaganden om hur stora grupper betar sig, även om man vet att alla inte betar sig så. I ekonomisk teori antar man normalt att individer styrs av vad som är ekonomiskt fördelaktigt; man föredrar det som är billigt framför det som är dyrt, allt annat lika, liksom man föredrar lägre skatt framför högre skatt, allt annat lika. Det innebär att modellen kommer att korrigera för vad den anser som oekonomiskt beteende. Exempelvis medför det att när en beräkning görs utan några ändringar av reglerna så sker ändå ett byte från huvudregeln till förenklingsregeln i 150 blanketter.

Vid beräkningen av förslagets effekter görs först en statisk beräkning. Därefter införs dynamik i beräkningarna genom att stegvis lätta på restriktionerna om delägarnas beteende.

Vid en förändring av 3:12-reglerna kan man tänka sig olika anpassningar från delägarna.

1. Delägarna kan byta mellan huvudregeln och förenklingsregeln beroende på vilken som är mest fördelaktig.
2. Delägarna kan ändra i fördelningen mellan utdelning och lön för att anpassa sig efter nya löneuttagskrav.
3. Delägarna kan minska sitt arbetskraftsutbud, återinvestera vinsterna eller på något annat sätt anpassa sig.

Den beräkningsmodell utredningen har tagit fram tar hänsyn till anpassningar enligt punkt 1 och 2, men inte sådana som nämns under punkt 3. Nedan beskrivs hur dessa anpassningar har beaktats i beräkningarna.

Först görs en statisk beräkning av hur förslagen påverkar delägarna. Sedan görs nya beräkningar under antagande att delägarna anpassar sitt beteende. Därefter jämförs utfallen och om en anpassning innebär att utfallet blir mer gynnsamt så antas delägaren anpassa sig, annars inte. Det är i och för sig inte självklart vad som menas med ett mer gynnsamt utfall. Vad som är gynnsamt på kort sikt, till exempel, behöver inte vara det på lite längre sikt. I beräkningen har dock bara det kortsiktiga perspektivet beaktats.

I två fall, sloandet av kapitalandelskravet och begränsningen av användandet av förenklingsregeln och huvudregeln samtidigt, görs dock ingen jämförelse mellan olika utfall utan delägaren antas helt enkelt göra ett bestämt val.

Den första anpassning som hanteras i modellen avser en övergång från förenklingsregeln till huvudregeln som en följd av att kapitalandelskravet slopas. Kapitalandelskravet infördes 2014. De som inte uppfyllde kapitalandelskravet 2014 beräknade inte något lönebaserat utrymme. Den som inte beräknar ett lönebaserat utrymme redovisar varken eget löneuttag eller utbetald lönesumma. Det finns därför inga uppgifter i 2014 års K10-blankett för att beräkna ett lönebaserat utrymme för de delägare som skulle ha kunnat göra det om kapitalandelskravet inte hade funnits. I stället används uppgifter från 2013 års K10-blankett, alltså året innan kapitalandelskravet infördes.

De delägare som beräknade ett lönebaserat utrymme 2013 men som inte skulle ha uppfyllt det kapitalandelskrav som infördes 2014 identifieras. Dessa delägare antas använda huvudregeln och beräkna ett lönebaserat utrymme. Om det framskrivna löneuttaget från 2013 inte når upp till löneuttagskravet så sätts lönen så att kravet uppfylls.

För delägare som är engagerade i flera företag antas att alla kommer att välja att använda huvudregeln i samtliga företag. Någon beräkning av vad som är mest fördelaktigt görs inte. För de som beräknar ett lönebaserat utrymme i något av företagen är det sannolikt ett rimligt antagande. Om delägaren inte beräknar ett lönebaserat utrymme kan förenklingsregeln vara att föredra. Antagandet innebär

således sannolikt en viss överskattning av antalet delägare som använder huvudregeln.

Nästa anpassning som beaktas gäller det höjda löneuttagskravet. Det höjda löneuttagskravet innebär att en del andelsägare inte längre uppfyller löneuttagskravet. Det kan då vara fördelaktigare att övergå till att använda förenklingsregeln. En alternativ beräkning görs av vad gränsbeloppet blir om de andelsägare som tidigare tillämpat huvudregeln i stället väljer förenklingsregeln. Om gränsbeloppet blir högre vid tillämpning av förenklingsregeln antas andelsägaren byta regel. Delägaren antas dock fortfarande ta ut lika mycket i lön och utdelning som tidigare.

Den fjärde och sista anpassning som beaktas är om det skulle vara lönsamt för andelsägaren att höja lönen för att uppfylla löneuttagskravet. Under antagandet att företagets kostnader ska vara oförändrade höjs delägarlön för de som deklarerat utdelning enligt huvudregeln tidigare så mycket att löneuttagskravet uppfylls. För att företagets kostnader ska vara oförändrade måste utdelningarna således minska i motsvarande grad. Det förutsätter med andra ord att utdelningen är tillräckligt stor för att tillåta en sådan lönehöjning.

En höjning av lönen på bekostnad av utdelning innebär att skatten på löneinkomster och arbetsgivaravgifterna ökar samt att skatten på företagsvinster och kapital minskar. Om den sammantagna skattehöjningen, dvs. summan av förändringen av skatten på utdelning, av arbetsgivaravgifter, av skatten på företagsvinster och av inkomstskatten blir mindre av att höja lönen så antas delägaren göra det.

Ibland uppfylls löneuttagskravet av någon i närstående kretsen. Det finns emellertid inga uppgifter på K10-blanketten om den närståendes lön. I dessa fall har det därför inte varit möjligt att beräkna effekten av att höja lönen.

Då beräkningarna varken beaktar att närstående skulle kunna höja lönen för att uppfylla löneuttagskravet eller att delägarna skulle kunna höja lönen mer än vad de faktiska utdelningarna tillåter får beräkningen betraktas som en miniminivå för hur många som kan tänkas höja lönen för att kunna få beräkna ett lönebaserat utrymme.

Utredningens beräkningar tar inte hänsyn till att delägarna kan anpassa sitt beteende på andra sätt, till exempel minska sitt arbetsutbud eller genom att höja lönen mer än vad utdelningen tillåter.

Slutligen bör också påpekas att förändringarna kan få långsiktiga anpassningseffekter. Om de ekonomiska villkoren försämras för delägare i fåmansföretag kan det leda till att antalet fåmansföretag minskar, eller att ökningstakten avtar.

När skatten på de tjänstebeskattade utdelningarna och inkomstskatten på ändrade löneuttag beräknats har respektive delägars marginalsatt använts. Nivån på marginalsatten har bestämts utifrån delägens taxerade förvärvsinkomst.

19.6 Offentligfinansiella effekter

19.6.1 Inledning

Utredningen föreslår ett antal förändringar av reglerna för beskattningen av delägare i fåmansföretag. Reglerna gäller hur utdelning och kapitalvinster ska beskattas. Beskattningen av utdelningar och kapitalvinster sker till viss del som inkomst av tjänst och till viss del som inkomst av kapital. Den del som beskattas som inkomst av tjänst påverkar den kommunala inkomstskatten i första hand. Om en delägars tjänstebeskattade inkomster överstiger brytpunkten för statlig inkomstskatt påverkas också den statliga inkomstskatten. Den del som beskattas som inkomst av kapital påverkar den statliga skatten på kapital.

Om reglerna ändras kan det dessutom leda till andra skatteeffekter. En ändring av reglerna som leder till att löner och utdelningar påverkas får till exempel effekter på arbetsgivaravgifterna och skatten på företagsvinster.

Alla fåmansföretag tillhör det privata näringslivet. Statliga och kommunala bolag berörs därför inte av de föreslagna ändringarna.

Vid beräkningen av de offentligfinansiella effekterna har utredningen inte kunnat beakta förslaget om att endast beskattningsårets kapitalvinster beaktas vid bedömningen om taket för tjänstebeskattade kapitalvinster uppnåtts samt att det lönebaserade utrymmet ska beräknas gemensamt för närståendekretsen. Utredningens uppfattning är dock att effekterna av dessa åtgärder på de offentliga finanserna är små.

Förslagen är tänkta att gälla från och med 2018 och resultaten av beräkningarna redovisas därför i 2018 års prisnivå om inget annat anges.

19.6.2 Total offentligfinansiell effekt av utredningens förslag

Den beräknade totala offentligfinansiella effekten av utredningens huvudförslag och ändringen av reglerna vid generationsskiften innebär ökade skatteintäkter med 4,8 miljarder kronor. Staten och kommunerna påverkas emellertid olika av de föreslagna förändringarna. Statens skatteintäkter ökar med 1,6 miljarder kronor medan de kommunala skatteintäkterna ökar med 3,2 miljarder kronor. Av tabell 19.1 framgår den kortsiktiga och den varaktiga effekten av utredningens huvudförslag och förslaget om ändrade regler vid generationsskiften. Vid bedömningen av den varaktiga effekten bör man ha i åtanke att utredningen inte kunnat beakta att vissa delägare kommer att ha förbrukat sina sparade gränsbelopp inom några år. Allt eftersom fler och fler delägare förbrukar sina sparade gränsbelopp ökar de offentligfinansiella effekterna.

Med utredningens huvudförslag avses att schablonbeloppet i förenklingsregeln sänks till 1,75 inkomstbasbelopp, att samma person inte får använda både förenklings- och huvudregeln i olika företag, att utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar beskattas med 25 procent, att taket för tjänstebesattad utdelning höjs till 100 inkomstbasbelopp, att kapitalandelskravet slopas och alternativ 3 med avseende på beräkningen av det lönebaserade utrymmet.

Tabell 19.1 Total offentligfinansiell effekt av utredningens förslag

Beloppen anger förändring i miljarder kronor och 2018 års priser

	2018	2019	2020	Varaktig effekt
Ändrade 3:12-regler:				
Kommunal inkomstskatt	3,3	3,3	3,3	3,3
Statlig inkomstskatt	0,4	0,4	0,4	0,4
Skatt på kapital	1,3	1,3	1,3	1,3
Arbetsgivaravgifter	0,1	0,1	0,1	0,1
Skatt på företagsvinster	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Summa	4,9	4,9	4,9	4,9
Paketeringar:				
Kommunal inkomstskatt	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Skatt på kapital	-0,1	-0,1	-0,1	0,0
Summa	-0,2	-0,2	-0,2	-0,1
Totalt	4,8	4,8	4,8	4,9
Berörda (antal K10-blanketter):				
Ändrat gränsbelopp	375 000	375 000	375 000	375 000
Ändrad skatt	154 000	154 000	154 000	154 000

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.*Anm.:* På grund av avrundningar summerar inte alltid raderna.

Beräkningen tar inte hänsyn till alla anpassningar som delägarna kan tänkas vidta. Historiskt har bara en liten andel av utdelningarna beskattats som inkomst av tjänst. I en sidokalkyl antas därför att delägarna kommer att dra ner utdelningar så mycket att det inte sker någon ökning av de utdelningar som beskattas som inkomst av tjänst. Den kortsiktiga offentligfinansiella effekten skulle därmed begränsas till 1,5 miljarder kronor. Förr eller senare borde förstås dessa vinstmedel komma upp till beskattning och då få effekt på de offentliga finanserna. Osäkerheten om hur delägarna kommer att reagera på de förändrade reglerna innebär att uppskattningarna bör tolkas försiktigt och ses som en högsta nivå för hur mycket skatteintäkterna ökar.

Det finns dock faktorer som utredningen inte har kunnat beräkna effekten av men som skulle kunna öka skatteintäkterna på sikt jämfört med beräkningarna. Beräkningarna beaktar inte den reala utveckling som skett sedan 2014 och som kan tänkas ske fram till och

med 2018. Att inte beakta den reala utvecklingen leder sannolikt till en viss underskattning av de offentligfinansiella effekterna.

Vidare så har utredningen inte kunnat beakta effekten av att de sparade gränsbeloppen tar slut allt eftersom för vissa delägare. Ändringar som minskar det för året genererade gränsbeloppet men som ändå ger utrymme för att spara en del till nästa år påverkar inte skatten på kort sikt och de sammanlagda sparade gränsbeloppen beräknas fortsätta öka om än i långsammare takt. De sparade gränsbeloppen är emellertid ojämnt fördelade mellan delägarna. Även om statistiken avseende gränsbeloppen är osäker så tyder uppgifterna i FRIDA på att nästan hälften av de samlade gränsbeloppen återfinns hos cirka en procent av delägarna och för ungefär en tredjedel av delägarna så uppgår de sparade gränsbeloppen till mindre än 100 000.

Av de blanketter där det redovisades utdelning under 2014 så var utdelningen större än det gränsbelopp som beräknas enligt utredningens huvudförslag i två tredjedelar av fallen. Så trots att de sammanlagda sparade gränsbeloppen ökar kommer de att börja krympa för många enskilda delägare. För delägare som efter en tid inte längre har sparade gränsbelopp kvar kommer skatten att påverkas från den tidpunkten.

Beräkningarna är baserade på drygt 400 000 deklarationsblanketter och avser den sammanlagda effekten av flera olika åtgärder. De överslagsberäkningar som görs nedan för att förklara resultaten stämmer därför inte alltid exakt med resultaten i tabell 19.1.

Den huvudsakliga orsaken till ökningen av den kommunala och statliga inkomstskatten är att de utdelningar som beskattas som inkomst av tjänst växer. Utredningens skärpningar av förenklings- och huvudregeln innebär att årets gränsbelopp blir lägre för nästan alla delägare, undantagen är de delägare som kan beräkna ett lönebaserat utrymme på grund av att kapitalandelskravet slopas.³ De lägre gränsbeloppen leder till att utdelningar som tjänstebeskrattas ökar med 6,7 miljarder kronor. Om marginals-katten antas vara 50 procent i genomsnitt förklarar det cirka 3,4 av de 3,7 miljarderna i ökad kommunal och statlig inkomstskatt ($6,7 \times 0,5 = 3,4$).⁴ Där-

³ Med årets gränsbelopp avses hela gränsbeloppet exklusive sparade gränsbelopp och uppräknings- ingar av sparade gränsbelopp.

⁴ Marginals-katten uppgår till knappt 50 procent för dessa personer enligt uppgifter i FRIDA och egna beräkningar.

till kommer cirka 0,2 miljarder kronor i ökad inkomstskatt när delägarna höjer lönerna för att uppfylla löneuttagskravet.

Förändringen av skatteintäkterna på inkomst av kapital beror dels på en mindre skattebas, dels på ändrade skattesatser. Ökningen av utdelningar som tjänstebeskattas sker på bekostnad av utdelningar som beskattas som inkomst av kapital. Minskningen av utdelningar som beskattas som inkomst av kapital uppgår till cirka 7,1 miljarder kronor. Att ökningen av tjänstebeskattad utdelning inte motsvarar minskningen av kapitalbeskattad utdelningen exakt beror på att de totala utdelningarna minskar något. Den effektiva skattesatsen på utdelningar som beskattas som inkomst av kapital upp till gränsbeloppet uppgår till 20 procent. Minskningen av skattebasen skulle således förklara ett intäktsbortfall på cirka 1,4 miljarder kronor ($-7,1 \times 0,2 = -1,4$).

Efter minskningen uppgår utdelningarna som beskattas som inkomst av kapital till 56,5 miljarder kronor, av vilka 51,5 miljarder kronor ryms inom gränsbeloppen. De utdelningar som ryms inom gränsbeloppen får en höjd effektiv skattesats från 20 till 25 procent och de som inte ryms inom gränsbeloppet får en sänkt effektiv skattesats från 30 till 25 procent. De ändrade skattesatserna kan således förklara en ökning av skatteintäkterna på utdelningar på cirka 2,3 miljarder kronor ($51,5 \times 0,05 - [56,5 - 51,5] \times 0,05 = 2,3$). Därtill kommer ökade skatteintäkter på kapitalvinster på grund av ändrade skattesatser vilka uppskattas till cirka 0,3 miljarder kronor. Sammantaget förklarar det således 1,2 av de 1,3 miljarderna i ökade skatteintäkter ($-1,4 + 2,3 + 0,3 = 1,2$).

Förändringarna av arbetsgivaravgifterna och skatten på företagsvinster beror på att några delägare förväntas höja lönen och minska utdelningen för att uppfylla löneuttagskravet. Det medför att arbetsgivaravgifterna ökar och att skatten på företagsvinster minskar. Effekterna är emellertid små och tar i stort sett ut varandra.

Ovan har diskuterats de omedelbara effekterna på skatteintäkterna. En delägare i ett fåmansföretag kan emellertid påverkas av reglerna även om det inte får några omedelbara konsekvenser för skatten. Gränsbelopp som inte utnyttjas fullt ut kan sparas till nästa år. Många delägare ackumulerar på så sätt sparade gränsbelopp som kan användas senare, vid beskattningen av utdelningar eller kapitalvinster.

Om gränsbeloppen minskar så mycket att de ackumulerade sparade gränsbeloppen börjar minska kommer det att få effekt på skatten, om inte i dag, så vid en senare tidpunkt. Minskningen kan därmed ha ett offentligfinansiellt värde även om det inte syns på skatteintäkterna omedelbart. Att värdera dessa förändringar är dock synnerligen svårt. De modellsimuleringar som utredningen har gjort pekar åt att de sparade gränsbeloppen kommer fortsätta att växa, men i långsammare takt än tidigare. Under perioden 2006–2014 växte de sparade gränsbeloppen med 67 miljarder per år i genomsnitt. I utredningens huvudförslag beräknas tillväxten minska till cirka 29 miljarder per år, räknat i 2018 års priser.

Utvecklingen av de samlade sparade gränsbeloppen tyder således inte på att minskningen av gränsbeloppen kommer att få några betydande effekter på skatteintäkterna på kort sikt. Men även om de sparade gränsbeloppen fortsätter att växa totalt kommer de dock att börja krympa för en del delägare. Av försiktighetskäl antas dock att den långsammare tillväxttakten inte leder till några ökade skatteintäkter. I avsnitt 19.6.6 utvecklas resonemanget avseende de sparade gränsbeloppen.

Ägarskiften mellan närstående

Effekten av paketeringarna är beräknad till -0,2 miljarder kronor. På sikt, när vinsterna i trädabolagen tas upp till beskattning, minskar effekten till -0,1 miljarder kronor.

Beräkningarna utgår ifrån att delägare med närstående i ägarkretsen kommer att använda sig av paketeringar i samma utsträckning som delägare utan närstående i ägarkretsen. Givet detta antagande uppskattas antalet paketeringar med närstående i ägarkretsen till 52 stycken. Den genomsnittliga tjänstebeskattningskapitalvinsten för de 52 delägare som hade störst kapitalvinst uppgick i genomsnitt till 3,6 miljoner kronor i 2018 års priser. Dessutom hade 10 av dessa delägare kapitalvinster som beskattades som inkomst av kapital med en skattesats på 30 procent. I genomsnitt uppgick dessa till 21 miljoner kronor i 2018 års priser.

Med en marginals katt på 57 procent och med beaktande av att den effektiva skatten på kapitalinkomster sänks från 30 till 25 pro-

cent ger det ett intäktsbortfall på 159 miljoner kronor ($0,57 \times 52 \times 3,6 + 0,25 \times 10 \times 21 = 159,2$).

När trädaperioden är slut tas vinsterna upp till beskattning. Delägaren omfattas då inte längre av 3:12-reglerna och vinsten beskattas i sin helhet med 25 procent. Effekten av det uppgår till 99 miljoner kronor. Den varaktiga offentligfinansiella nettoeffekten blir således -60 miljoner kronor i 2018 års priser ($-159 + 99 = -60$).

De antagande som gjorts innebär att det är en lägsta uppskattning av antalet paketeringar som görs. Det medför att vi troligtvis underskattar antalet tillkommande paketeringar. Å andra sidan överskattar vi troligen den genomsnittliga kapitalvinst som delägarna kommer att paketera. Sammantaget bedöms därför den beräknade offentligfinansiella effekten vara rimlig.

19.6.3 Effekter av att delägarna anpassar sig till förslagen

Det finns flera sätt för delägarna att anpassa sig efter nya regler, liksom det finns flera sätt att mäta omfattningen av anpassningarna på. Ett sätt att anpassa sig är att byta regel vid beräkningen av gränobeloppet. År 2014 lämnades det in 432 000 K10-blanketter av 386 000 delägare. Av dessa blanketter redovisades utdelning eller kapitalvinst i 165 000 fall. Givet de antaganden som görs om hur delägarna anpassar sig så pekar simuleringarna på att antalet blanketter där förenklingsregeln används ökar med cirka 32 000 på grund av att förenklingsregeln blir lönsammare än huvudregeln. Totalt sett minskar dock antalet blanketter där förenklingsregeln används. Det beror främst på antagandet att de som är engagerade i flera företag kommer att använda huvudregeln i alla företag, men till viss del också på antagandet att slopandet av kapitalandelskravet gör att alla som använde huvudregeln 2013 men hade en ägarandel under 4 procent kommer att använda huvudregeln. Antagandet att alla som är engagerade i flera företag kommer att välja att använda huvudregeln är en förenkling som sannolikt leder till en överskattning.

Ett annat sätt att mäta effekterna av delägarnas anpassningar är att se hur mycket skatteintäkterna minskar på grund av anpassningarna. Effekten av dessa anpassningar är beräknad till cirka 1,1 miljarder kronor, se tabell 19.2.

Tabell 19.2 Beräknade totala skatteintäkter, miljarder kronor

Beräkningarna avser utredningens huvudförslag, 2018 års priser

Beräkning	Total skatteintäkt
Gällande regler, skatt på utdelning och kapitalvinster	18,1
Statisk beräkning	24,0
Dynamisk beräkning steg 1: Byte av regel	23,8
Dynamisk beräkning steg 2: Ändra fördelning mellan lön och utdelning, inklusive ändrade arbetsgivaravgifter och skatt på företagsvinster	22,9

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Nedan görs en genomgång av de anpassningar som utredningen har beaktat i modellsimuleringarna.

En anpassning till de föreslagna reglerna är att byta mellan huvud- och förenklingsregel vid beräkningen av gränsbeloppet. Slopandet av kapitalandelskravet innebär att en del av de delägare som tidigare använde förenklingsregeln antas gå över till att använda huvudregeln. Dessa individer antas även höja lönen om det behövs för att uppfylla det föreslagna löneuttagskravet. För att beräkna effekterna av det har utredningen antagit att de som 2013 beräknade ett lönebaserat utrymme, men som inte skulle ha uppfyllt kapitalandelskravet kommer att använda huvudregeln om kapitalandelskravet slopas. Ungefär 5 000 blanketter har identifierats som uppfyller dessa förutsättningar. Av dessa återfinns cirka 4 500 i 2014 års population. Antalet blanketter där huvudregeln används ökar med knappt 1 000 stycken när ovanstående antagande görs. Att ökningen inte uppgår till 4 500 kan bero på att många redan använder huvudregeln. Huvudregeln kan ju användas även om man inte beräknar ett lönebaserat utrymme och delägarna kan dessutom ha hunnit anpassa sig redan genom att öka sin ägarandel till 4 procent eller mer.

Effekten på skatteintäkterna är beräknad till en minskning med några tiotals miljoner kronor. Att effekten inte blir större kan förklaras av att de flesta redan hade gränsbelopp som översteg utdelningarna. Av de 4 500 blanketter som återfanns i 2014 års population och som berörs av kapitalandelskravet översteg gränsbeloppen utdelningen i 3 600 fall.

En annan anledning till att byta regel är om man inte längre uppfyller det skärpta löneuttagskravet. För den som har möjlighet att

beräkna ett lönebaserat utrymme är det sällan lönsamt att byta till förenklingsregeln.

För den som använder förenklingsregeln kan det vara lönsamt att övergå till huvudregeln även om inget lönebaserat utrymme kan beräknas. I praktiken torde det dock vara sällsynt. För en ensam delägare som utnyttjar förenklingsregeln krävs stora omkostnadsbelopp för att årets gränsbelopp ska bli högre med huvudregeln än med förenklingsregeln. I fallet med många delägare som använder förenklingsregeln krävs inte så stora omkostnadsbelopp för att huvudregeln ska bli lönsammare, men å andra sidan rör det sig i så fall om gränsbelopp som ändå är mycket låga i bägge fallen. Effekten på skatten blir därför liten.

En situation där det kan vara lönsamt att byta regel är om delägaren går miste om möjligheten att beräkna ett lönebaserat utrymme. Delägaren går då från att ha använt huvudregeln med lönebaserat utrymme till att använda förenklingsregeln. I modellen görs en alternativ beräkning av gränsbeloppet enligt förenklingsregeln i de fall då huvudregeln använts i referensalternativet. Inga andra parametrar, såsom lön och utdelning ändras. Delägaren antas sedan använda den regel som ger högst gränsbelopp. Modellsimuleringarna tyder på att det är lönsamt att byta från huvudregeln till förenklingsregeln i ungefär 36 000 fall.

Effekten på skatteintäkterna av att byta regel är beräknad till -0,2 miljarder kronor (dynamisk beräkning, steg 1 i tabellen ovan). Det genomsnittliga gränsbeloppet ökar med cirka 67 000. Det genomsnittliga gränsbeloppet överstiger emellertid den genomsnittliga utdelningen redan innan bytet av regel. Endast i drygt 11 000 fall översteg utdelningarna gränsbeloppen innan bytet av regel. I dessa fall kan ökningarna av gränsbeloppen påverka skatten. Sammanlagt ökar gränsbeloppen med 0,8 miljarder för dessa personer. I drygt 10 000 fall överstiger utdelningen fortfarande gränsbeloppet även efter regelbytet. Nästan hela ökningen av gränsbeloppen används således vid beskattningen av utdelningarna. Om marginalsikten antas vara 50 procent så ger det 0,2 miljarder kronor i minskade skatteintäkter ($0,8 \times [0,5 - 0,25] = 0,2$).

Det sista steget i anpassningarna som modellen beaktar består i att ändra fördelningen mellan lön och utdelning. Omfördelningen görs under antagande att företagets kostnader ska vara oförändrade. Om skärpningen av löneuttagskravet innebär att delägaren inte

längre kan tillgodoräkna sig ett lönebaserat utrymme kan det vara lönsamt att öka löneandelen av den totala ersättningen för att på så sätt uppfylla löneuttagskravet och därmed få ett högre gränsbelopp. En höjning av lönen innebär under dessa antaganden att utdelningen måste sänkas.

Höjd lön innebär vidare ökade arbetsgivaravgifter och lägre skatt på företagsvinster. Dessa två effekter tar dock i stort sett ut varandra. Den lägre beskattningen av utdelningen som ett högre gränsbelopp medger motverkas dessutom av att höjd lön innebär högre inkomstskatt. Det är således inte självklart lönsamt att höja lönen för att uppfylla löneuttagskravet.

I modellen höjs lönen för alla som i referensalternativet använde huvudregeln men som inte uppfyller det föreslagna löneuttagskravet. Höjningen görs så stor att det föreslagna löneuttagskravet uppfylls. En förutsättning är dock att utdelningen är så stor att en sänkning av den kan finansiera höjningen av lönen. Det tas då hänsyn till att både arbetsgivaravgifter och skatten på företagsvinster påverkas. Ett nytt lönebaserat utrymme beräknas. Med hjälp av det nya lönebaserade utrymmet görs en alternativ beräkning av gränsbeloppet. Med hjälp av det nya gränsbeloppet så beräknas slutligen vad skatten blir, inklusive förändringarna av arbetsgivaravgifterna, skatten på företagsvinster och inkomstskatten på lönehöjningen. Om den alternativa beräkningen ger en lägre skatt än en beräkning utan lönehöjning så antas delägaren höja lönen.

Enligt 2014 års statistik så uppfylls löneuttagskravet i cirka 58 000 fall av delägaren själv.⁵ Av modellsimuleringarna av utredningens huvudförslag att döma så kommer cirka 25 000 att uppfylla löneuttagskravet själva efter att reglerna ändrats, givet att löneuttaget är oförändrat. Av de 33 000 som inte uppfyller det föreslagna löneuttagskravet beräknas det vara lönsamt att höja lönen så att löneuttagskravet uppfylls i knappt 6 000 fall.

Det måste dock upprepas att detta utgör en låg uppskattning av hur många som kan tänkas höja lönen. Utredningen saknar uppgifter för att beräkna effekten av att även närstående höjer lönen för att uppfylla löneuttagskravet och utredningen har inte heller beräk-

⁵ I cirka 13 000 blanketter anges att löneuttagskravet uppfylls av någon i närståendekretsen. I cirka 3 000 fall anges dock både att löneuttagskravet uppfylls av en närstående och att det uppfylls av delägaren själv.

nat effekten av att delägarna höjer lönen utan att sänka utdelningen. Ett specialfall av det sistnämnda utgör alla de som inte tar ut någon utdelning och som således inte heller kan sänka den. En del av dessa kan dock tänkas höja lönen för att få större gränsbelopp, även om skatten inte minskar för det året.

Den offentligfinansiella effekten beräknas till -0,9 miljarder kronor (dynamisk beräkning, steg 2 i tabellen ovan). Den sammanlagda höjningen av lönerna är beräknad till 0,4 miljarder kronor. Med en marginals katt på 50 procent blir det 0,2 miljarder kronor. Utdelningarna minskar i motsvarande grad, dvs. med cirka 0,4 miljarder kronor. Med en marginals katt på 50 procent ger det -0,2 miljarder kronor i skatteintäkter. Skattemässigt tar således höjningen av lönen och sänkningen av utdelningarna ut varandra, liksom arbetsgivaravgifterna och skatten på företagsvinster.

Gränsbeloppen för dem som höjer lönen ökar med 3,9 miljarder och uppgår efter höjningen till 5,7 miljarder. Det motsvarar i stort utdelningarna som efter minskningarna uppgår till 5,6 miljarder kronor. De ökade gränsbeloppen kommer således att användas nästan fullt ut vid beskattning av utdelningar. Om marginals katten antas var 50 procent så motsvarar det minskade skatteintäkter med 1 miljard kronor ($[25\% - 50\%] \times 3,9 = -1,0$).⁶

Som nämnts tidigare så kan man förvänta sig även andra anpassningar än de som utredningen anser sig kunna räkna på. Till exempel genom att arbetsutbudet minskar eller genom att vinstmedel återinvesteras i stället för att delas ut. Det är därför rimligt att anta att de dynamiska effekterna blir större på sikt.

Historiskt har bara en liten andel av utdelningarna beskattats som inkomst av tjänst. Enligt modellsimuleringarna kommer andelen av utdelningarna som tjänstebeskattas att öka väsentligt. Ett alternativt antagande vore därför att delägarna minskar utdelningarna så att det inte sker någon ökning av de tjänstebeskattade utdelningarna. I referensalternativet uppgick de tjänstebeskattade utdelningarna till 2,5 miljarder kronor medan de beräknade tjänstebeskattade utdelningarna uppgår till 9,2 miljarder kronor. En ökning med 6,7 miljarder kronor. Med en antagen marginals katt på 50 procent blir det 3,3 miljarder kronor i minskade skatteintäkter jämfört med

⁶ Den genomsnittliga marginals katten för dessa personer är knappt 50 procent, baserat på uppgifter i FRIDA och egna beräkningar.

de beräknade. En sådan extrem anpassning skulle med andra ord förta det mesta av de offentligfinansiella effekten.

De lägre gränsbeloppen leder till att skattebasen för utdelningar som beskattas som inkomst av kapital minskar. Om sedan skattebasen för utdelning som tjänstebeskattas antas vara oförändrad så minskar den totala skattebasen. Att skatteintäkterna över huvud taget ökar beror då på att den effektiva skattesatsen på utdelningar inom gränsbeloppen höjs till 25 procent. Detta gäller dock bara på kort sikt. Om delägarna drar ned på utdelningarna utan att höja lönerna ackumuleras vinsterna i stället i företaget. Förr eller senare borde de således komma upp till beskattning, om inte annat så i form av en högre kapitalvinst när andelarna säljs.

19.6.4 Förslagets olika delar

Utredningens huvudförslag, vars effekter beskrivits ovan, utgör ett paket av flera delförslag. Resultaten av varje delförslag för sig redovisas i tabell 19.3. Av tabellen framgår dels effekten på skatteintäkterna, dels hur många som berörs. I vilken omfattning delägarna berörs anges här med i hur många fall gränsbeloppet ändras och med i hur många fall skatten ändras. Gränsbeloppet kan ändras utan att skatten ändras om utdelningarna är mindre än det gränsbelopp som skapas under året eller om det finns sparade gränsbelopp som kan utnyttjas.

De beräknade effekterna som redovisas i tabellen avser varje åtgärd för sig. Om åtgärderna införs tillsammans blir effekterna av varje enskild del beroende av de övriga delarna. Den offentligfinansiella effekten av hela förslaget är således inte nödvändigtvis densamma som summan av de olika delarna.

Schablonbeloppet i förenklingsregeln

I tabell 19.3 redovisas effekterna av två olika nivåer på schablonbeloppet, 2,0 respektive 1,75 inkomstbasbelopp. Det är sänkningen till 1,75 som är en del av utredningens huvudförslag. De två olika beräkningarna visar vad olika nivåer på schablonbeloppet gör. Förenklingsregeln användes i cirka 312 000 fall av totalt 432 000 blanketter 2014. Men bara i 95 000 fall redovisades någon utdelning och

i 86 000 av dessa fall översteg gränsbeloppet utdelningen. De som får ökad skatt är således de 9 000 vars gränsbelopp var lägre än utdelningen redan innan skärpningen av schablonbeloppet, plus de 23 000 vars gränsbelopp blir mindre än utdelningen i och med skärpningen.

Ovanstående förklarar varför det är så förhållandevis få av alla som använder förenklingsregeln som får ökad skatt. Detta är emellertid den kortsiktiga effekten. Efter skärpningen är det 66 000 vars utdelning är större än de gränsbelopp som genererats sedan föregående år. För dessa delägare kommer de sparade gränsbeloppen att börja krympa om de fortsätter att ta utdelning i samma omfattning som nu. När de sparade utdelningsutrymmena tar slut får även dessa ökad skatt.

Begränsad användning av förenklingsregeln

Ett av delförslagen innebär att en delägare som är engagerad i flera företag och använder förenklingsregeln i något av dem inte får beräkna ett årets gränsbelopp i de övriga företagen. År 2014 var det cirka 37 000 personer som var delägare i flera företag och använde förenklingsregeln i något av dem.

Om delägaren är engagerad i flera företag så antas han eller hon välja att använda huvudregeln i alla företag. Alla de som använder huvudregeln i något av företagen och beräknar ett lönebaserat utrymme väljer sannolikt huvudregeln i alla företag. För de delägare som inte beräknar ett lönebaserat utrymme i något företag kan det var fördelaktigare att använda förenklingsregeln. Antagandet innebär således sannolikt en överskattning av antalet delägare som väljer huvudregeln i alla företag, men antagandet görs ändå av beräkningstekniska skäl. Liksom i fallet med förändringen av förenklingsregeln så redovisas bara utdelning i mindre än en tredjedel av alla fall och i merparten av dessa så är de sparade gränsbeloppen större än utdelningarna. I knappt 1 000 fall så var utdelningarna större än gränsbeloppen 2014.

Det lönebaserade utrymmet

Förändringarna av det lönebaserade utrymmet omfattar en ändring av löneuttagskravet, att både löneuttagskravet och löneunderlaget individualiseras samt att en trappa införs i beräkningen av det lönebaserade utrymmet. År 2014 användes huvudregeln i 108 000 blanketter. I 68 000 fall beräknades ett lönebaserat utrymme och i knappt 6 000 fall var utdelningen större än gränsbeloppet.

Enligt modellsimuleringarna leder förslaget till att antalet blanketter där huvudregeln används ökar till cirka 115 000 varav ett lönebaserat utrymme beräknas i 29 000. En del av ökningen beror på antagandet att alla som måste välja mellan att använda förenklingsregeln i ett företag eller huvudregeln i alla företag väljer att använda huvudregeln. Sannolikt överskattar det antalet som övergår till huvudregeln. Förslaget leder till att utdelningarna överstiger gränsbeloppen i 13 000 fall.

Skattesatserna

De effektiva skattesatserna på utdelningar som beskattas som inkomst av kapital sätts till 25 procent. Förslaget har ingen effekt på gränsbeloppen men påverkar däremot skatten för alla som får utdelning eller gör kapitalvinster.

Kapitalandelskravet

Slopandet av kapitalandelskravet beräknas inte få några större offentligfinansiella effekter. Kapitalandelskravet infördes 2014. Utredningen antar att alla de som 2013 hade en ägarandel som var mindre än 4 procent, som beräknade ett lönebaserat utrymme och som återfinns i 2014 års population berörs av förslaget. I knappt 5 000 fall uppfylls de villkoren. Antalet blanketter där huvudregeln används ökar ändå inte med fler än 1 000. Att förändringen inte blir större kan bero på att många redan använde huvudregeln. Delägarna kan ju använda huvudregeln även om inget lönebaserat utrymme beräknas. Delägarna kan också ha anpassat sig genom att öka ägarandelen.

När kapitalandelskravet infördes sänkte många delägare utdelningarna. Det är således inte osannolikt att samma delägare kommer att höja utdelningarna om kapitalandelskravet slopas. Denna tänkbara höjning av utdelningarna har inte beaktats i beräkningarna.

Taket för tjänstebeskattad utdelning

Höjningen av taket för tjänstebeskattade utdelningar innebär en skärpning av beskattningen så till vida att en större andel av de totala utdelningarna kommer att beskattas som inkomst av tjänst i stället för som inkomst av kapital. Det är emellertid mycket få som får så stora utdelningar att de uppnår taket. Effekten på de offentliga finanserna är därför försumbar.

Tabell 19.3 Offentligfinansiella effekter av de enskilda delförslagen, miljoner kronor

Nivå enligt gällande regler och förändring av de olika förslagen, 2018 års prisnivå

	Gällande regler	2,0 IBB	1,75 IBB	1 regel	Alt 3	25/25	Kap. krav	Tak
Statlig skatt på kapitalinkomster	16 000	-200	-200	-100	-1 000	3 000	0	0
Statlig inkomstskatt	300	0	0	0	400	0	0	100
Kommunal inkomstskatt	1 700	400	500	300	2 300	0	-100	0
Arbetsgivaravgifter	–	0	0	0	100	0	0	0
Skatt på företagsvinster	–	0	0	0	100	0	0	0
Summa	18 100	200	300	200	1 700	3 000	0	0
Antal berörda:								
Ändrat gränsbelopp		306 000	306 000	39 000	69 000	0	4 000	0
Ändrad skatt		31 000	32 000	7 000	18 000	154 000	1 000	*

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.*Anm.:* Värdena är avrundade till närmsta 100-tal miljoner kronor. Det innebär att även om det finns en beräknad effekt under 50 miljoner kronor så står det noll i cellen.

* : Värdet är för litet och osäkert för att ange.

2,0 IBB/1,75 IBB: Sänkt schablonbelopp i förenklingsregeln till 2,0/1,75 inkomstbasbelopp.

1 regel: Om förenklingsregeln används i ett företag får årets gränsbelopp inte beräknas i delägarens övriga företag.

Alt 3: Utredningens huvudförslag avseende det lönebaserade utrymmet.

25/25: Ändrade effektiva skattesatser vid beskattningen av statliga kapitalinkomster.

Kap. krav: Slopas kapitalandelskrav.

Tak: Taket för tjänstebeskattade utdelningar höjs till 100 inkomstbasbelopp.

19.6.5 Alternativa förslag

Utredningens huvudförslag innehåller flera komponenter. Förslaget omfattar ändringar av förenklingsregeln, det lönebaserade utrymmet och regeländringar som kan ha effekt oberoende av vilken regel som används. Utöver utredningens huvudförslag, dvs. alternativ 3, så redovisar utredningen tre alternativa förslag. Förslagen är identiska på alla punkter utom beräkningen av det lönebaserade utrymmet.

I tabell 19.4 redovisas de offentligfinansiella effekterna av de olika förslagen.

Tabell 19.4 Skatt på utdelningar och kapitalvinster till fåmansföretagsdelägare

Skatteintäkter enligt gällande regler och förändring jämfört med gällande regler, miljarder kronor, 2018 års prisnivå

	Gällande regler	Alternativa förslag avseende det lönebaserade utrymmet			
	Nivå	Alt 1	Alt 2a	Alt 2b	Alt 3
Kommunal inkomstskatt	1,7	3,6	4,4	3,1	3,2
Statlig inkomstskatt	0,3	0,4	0,7	0,4	0,4
Statlig skatt på kapitalinkomster	16,1	1,1	0,6	1,3	1,3
Arbetsgivaravgifter	–	0,1	0,0	0,1	0,1
Skatt på företagsvinster	–	-0,1	0,0	-0,1	-0,1
Total offentligfinansiell effekt	18,1	5,1	5,7	4,8	4,9
Årets gränobelopp	169	-83	-86	-74	-79

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Anm.: Alt1,...,alt3 avser de olika alternativen avseende beräkningen av det lönebaserade utrymmet. Gemensamt för alla alternativen är ett sänkt schablonbelopp i förenklingsregeln, om förenklingsregeln används i ett företag får årets gränobelopp inte beräknas i delägarens övriga företag, enhetliga effektiva skattesatser för utdelningar som beskattas som inkomst av kapital, ett slopande av kapitalandelskravet samt ett höjt tak för tjänstebeskattade utdelningar.

19.6.6 Sparade utdelningsutrymmen

Utredningens simuleringar talar för att minskningen av de årligen genererade gränobeloppen som förslagen innebär har en begränsad effekt på skatteintäkterna, eventuellt ingen alls på kort sikt. Utredningen antar därför av försiktighetsskäl att det inte har någon effekt på skatteintäkterna på kort sikt. Det finns dock anledning att tro att minskningen av gränobeloppen kommer att få effekt på skatte-

intäkterna på sikt. Hur stor effekten blir och hur snabbt den realiserar är svårt att säga men det kan ändå vara värt att beröra frågan.

Mellan åren 2006 och 2014 ökade de sparade utdelningsutrymmena från 204 till 740 miljarder i löpande priser. Ökningen har således varit knappt 70 miljarder per år under denna period. Årets gränsbelopp plus själva uppräkningsdelen av tidigare års sparade gränsbelopp uppgick till drygt 169 miljarder 2014 i 2018 års priser. Enligt utredningens beräkningar kommer detta belopp att bli cirka 79 miljarder lägre med utredningens huvudförslag. Utdelningarna och kapitalvinsterna inom gränsbeloppen beräknas uppgå till 61 miljarder kronor i 2018 års prisnivå. Med oförändrad volym på utdelningarna och kapitalvinsterna så kommer de sparade gränsbeloppen således att fortsätta växa, men i långsammare takt än tidigare.

De sparade gränsbeloppen är emellertid ojämnt fördelade mellan delägarna. Även om statistiken avseende gränsbeloppen är osäker så tyder uppgifterna i FRIDA på att nästan hälften av de samlade gränsbeloppen återfinns hos cirka 1 procent av delägarna och för ungefär en tredjedel av delägarna så uppgår de sparade gränsbeloppen till mindre än 100 000 kronor.

Av de blanketter där det redovisades utdelning under 2014 så var utdelningen större än det gränsbelopp som beräknas enligt utredningens huvudförslag i två tredjedelar av fallen. Så trots att de sammanlagda sparade gränsbeloppen ökar kommer de att börja krympa för många enskilda delägare.

Vid oförändrad utdelningsnivå kommer således de sparade gränsbeloppen att ta slut på sikt för en del delägare. När det inträffar kommer utredningens förslag att påverka skatten för de berörda delägarna. Då en beräkning av när detta sker och omfattningen av det är mycket osäker framstår det som rimligt att inte anta några extra skatteintäkter på grund av det.

19.7 Effekter på delägarna i fåmansföretagen

Fåmansföretagen är en del av näringslivet. Av alla privatägda aktiebolag utgjorde fåmansbolagen knappt 65 procent 2013. 3:12-reglerna avser dock beskattningen av individer, delägarna i fåmansföretagen, och inte av företagen. Kopplingen mellan delägaren och fåmansföretaget är dock så stark – besluten om utdelningarnas storlek sker på företagsnivå och det som styr beskattningen bestäms av faktorer

på företagsnivå – att förslag som påverkar delägarna även påverkar företagen, och därmed även näringslivet.

De föreslagna åtgärderna är inte avsedda att beröra någon viss bransch, någon viss storlek av företag eller företag inom någon viss region. Åtgärderna avser företag som ägs på ett visst sätt – fåmansföretagen. Effekterna är emellertid inte nödvändigtvis desamma för alla fåmansföretag utan beror på flera olika faktorer i företagen. Om dessa faktorer samvarierar med till exempel branschtillhörighet, eller antalet anställda, så kan det leda till att effekterna av utredningens förslag påverkar en viss bransch eller en viss företagsstorlek mer än andra.

I det följande beskrivs hur delägarna i fåmansföretagen påverkas – först totalt och sedan mot bakgrund av branschtillhörighet, storlek, geografiskt läge och av delägarnas löneläge.

19.7.1 Delägare som inte tar ut någon utdelning

Utredningens förslag påverkar beskattningen av utdelning och kapitalvinster för delägare i fåmansföretag. Nästan två tredjedelar av alla delägare tog inte ut någon ersättning i form av utdelning 2014.¹ De föreslagna åtgärderna kommer därför inte att påverka skatten för dem, åtminstone inte i det korta perspektivet.

Att en delägare inte tar ut någon utdelning ett visst år innebär inte att delägaren aldrig tar ut någon utdelning. Det kan finnas flera orsaker till att en delägare inte tar ut någon utdelning ett visst år. Det kan vara så att de tar ut utdelning enstaka år och att de därför kommer att påverkas den dag de gör det. Det kan vidare vara så att en del av dem som inte tar ut någon utdelning befinner sig i ett inledningsskede då det inte finns något utrymme för det, men att de efter en tid kan börja ta ut utdelning.

Slutligen ska påpekas att även om inte skatten ökar för en delägare så kan förslagen innebära att det sparade utdelningsutrymmet inte ökar lika mycket som det annars skulle ha gjort. Det kan innebära att skatten i framtiden blir högre än den annars skulle ha blivit.

¹ Detta gäller de som lämnat in en K10-blankett. Ett okänt antal fåmansbolagsdelägare lämnar emellertid inte in någon blankett. Det är bara nödvändigt att lämna in en blankett om man har fått någon utdelning från företaget eller avyttrat aktier i företaget. Varje enskilt år så är det således sannolikt fler än två tredjedelar av fåmansbolagsdelägarna som inte får någon utdelning. Å andra sidan torde de flesta ta ut utdelning åtminstone någon gång under företagets levnad och därmed påverkas av 3:12-reglerna.

19.7.2 Olika effekter på delägarna

De förslag som presenteras av utredningen påverkar både beräkningen av gränsbeloppen och skattesatserna. En ändring av skattesatserna påverkar skatten omedelbart om delägaren tar ut utdelning eller gör en kapitalvinst. En ändring av beräkningen av gränsbeloppen påverkar skatten omedelbart om ändringarna innebär att utdelningarna kommer att överstiga gränsbeloppen. Dessa effekter kan kallas direkta. Om ändringarna av beräkningarna av gränsbeloppen inte resulterar i att utdelningarna blir större än gränsbeloppen så påverkas inte skatten omedelbart. Däremot kan skatten komma att påverkas senare i och med att de sparade gränsbeloppen blir lägre.

Ändrade regler påverkar emellertid inte delägarna i fåmansföretag enbart i form av ändrade skatter. Beroende på hur regeländringarna ser ut kan även företagens administrativa kostnader påverkas.

Direkta skatteeffekter

Ökningen av de skatter som fåmansföretagen och dess delägare får motsvarar den offentliga sektorns ökning av skatteintäkter, dvs. cirka 4,8 miljarder kronor.

Totalt lämnades det in cirka 430 000 K10-blanketter 2014. I 277 000 av dessa redovisades ingen utdelning. Skatten på utdelningar som redovisades på de återstående 155 000 blanketterna beräknas uppgå till cirka 14,6 miljarder kronor uppräknat till 2018 års prisnivå. Därtill kommer cirka 3,5 miljarder kronor i skatt på kapitalvinster.

Skatten på utdelningarna beräknas öka med 4,4 miljarder kronor. Det motsvarar 28 100 kronor i genomsnitt per delägare som får utdelning. Skatten på kapitalvinster beräknas öka med 0,3 miljarder kronor. Inkluderar man även ändrade arbetsgivaravgifter, bolagskatt, skatt på lön och effekten av paketeringar så innebär utredningens förslag en ökning av skatten med knappt 30 800 kronor per deklaraionsblankett. För de som är delägare i flera företag blir ökningen således större. Detta kan ställas i relation till den genomsnittliga utdelningen som uppgick till 427 100 kronor i 2018 års prisnivå.

Alla får emellertid inte ökad skatt av förslagen. Några individer kan få sänkt skatt i samband med att kapitalandelskravet slopas och

när löneuttagskravet individualiseras. Vidare finns ett fåtal individer med noll i marginalskatt och som därför tjänar på att få en större andel av utdelningen beskattad som inkomst av tjänst i stället för kapitalbeskattad. I dessa fall rör det sig dock om mycket små belopp utan betydelse för helhetsbilden.

Sparade utdelningsutrymmen

För en diskussion om de sparade utdelningsutrymmena se avsnitt 19.6.6.

Administrativa kostnader

De föreslagna regeländringarna innebär att utformningen av K10-blanketten ändras och att delägarna kommer behöva sätta sig in i vad de nya reglerna innebär. Utöver den engångsinsats det innebär att sätta sig i de nya reglerna är utredningens bedömning att förslagen innebär ökade administrativa kostnader för företagen med 1 miljon kronor.

De föreslagna regelförändringarna leder till att K10-blanketten får ett något annorlunda utseende. En enhetlig skattesats införs för alla utdelningar som beskattas som inkomst av kapital. En enhetlig skattesats innebär att någon uppdelning av utdelningen inom gränsbeloppet och över gränsbeloppet inte behöver göras och att det således blir en ruta mindre att fylla i. Detta gäller både de som använder förenklingsregeln och de som använder huvudregeln. År 2014 deklarerades utdelning eller kapitalvinst som beskattas som kapital med 30 procent på cirka 1 000 blanketter.

För de som beräknar ett lönebaserat utrymme innebär införandet av en trappa i beräkningen eventuellt en eller två rutor till att fylla i. År 2014 beräknades ett lönebaserat utrymme på 70 000 blanketter.

Om alla som beräknar ett lönebaserat utrymme får två rutor till att fylla i innebär dessa två förändringar att det blir 139 000 rutor fler att fylla i ($2 \times 70\,000 - 1\,000 = 139\,000$). Under antagande att det tar 30 sekunder att fylla i en ruta så ökar tidsåtgången med 1 158 timmar ($139\,000 \times 30/60/60 = 1\,158$).

Enligt de beräkningstekniska antaganden som gjorts kommer användningen av huvudregeln att öka med mellan 5 000 och 10 000 fall. Uppskattningen är dock mycket osäker. Enligt uppgifter i Tillväxtverkets databas över företagens administrativa kostnader, MALIN, är tidsåtgången för att använda förenklingsregeln densamma som för huvudregeln. Följer man dessa uppgifter uppstår således ingen ökning av de administrativa kostnaderna av att fler använder huvudregeln. Dessa uppgifter är dock gamla och avser en blankett som såg annorlunda ut än den gör nu. I dag får nog huvudregeln anses som något mer tidskrävande att fylla i.

Tidsåtgången för att deklarerat enligt huvudregeln i stället för förenklingsregeln antas öka med 5 minuter. Om huvudregeln kommer att användas i 10 000 fler blanketter leder det till en ökad tidsåtgång med 833 timmar ($10\,000 \times 5/60 = 833$).

Den totala ökningen av tidsåtgången uppgår därmed till 1 992 timmar. Enligt MALIN antogs arbetskostnaden för den som utför arbetet uppgå till 306 kronor 2004. Uppräknat med inkomstbasbeloppet till 2018 års priser blir det 458 kronor. Den totala merkostnaden uppgår då till knappt en miljon kronor ($1\,992 \times 458 = 912\,014$).

19.7.3 Effekter på branscher, företagsstorlek m.m.

Ovan har effekterna för näringslivet i sin helhet beskrivits. Åtgärderna påverkar emellertid inte alla företag lika mycket. Även om åtgärderna inte riktar sig mot en specifik bransch eller en viss region utan mot en viss företagsform kan företagen påverkas olika beroende på exempelvis bransch eller storlek.

Nedan beskrivs hur företagen påverkas beroende på branschtillhörighet, storlek, regionala aspekter och löneuttag. För att kunna göra en nedbrytning av resultaten på delgrupper krävs att beräkningarna är gjorda med användning av mikrodata. Vid beräkningarna av skatten på kapitalvinster har dock makrodata använts och ingår därför inte här. Inte heller effekten av paketeringarna ingår då dessa har beräknats separat. Det har dock sannolikt mindre betydelse när man beskriver skillnaderna mellan hur olika företag påverkas.

Ett annat viktigt påpekande gäller statistiken som har vissa brister.

För det första så saknas uppgifter för många företag. För det andra är det inte alltid så lätt för uppgiftslämnaren att svara på frågan om exempelvis bransch eller antalet anställda. Och även om svaret är korrekt så är det inte alltid lätt att tolka svaret.

Vad gäller branschtillhörighet kan ett företag vara engagerat i många olika verksamheter. Vidare kan verksamheten ha bytt karaktär över tiden utan att uppgifterna har ändrats. Slutligen är det inte alltid så lätt att placera verksamheten i rätt bransch.

Hur många anställda ett företag har kan tyckas enkelt att avgöra men är inte alltid det. Ett företag som expanderar eller krymper kan ha olika många anställda vid olika tidpunkter under året. Och hur ska de som jobbar deltid, timavlönade, säsongsarbetare och ersättare räknas? I vilken utsträckning delägarna uppfattar sig själva som anställda vet vi inte heller.

Vad gäller företagets geografiska läge så bestäms det av företagets juridiska säte. Delar av verksamheten kan dock vara belägen på andra ställen. En korrekt uppgift om ett företags lokalisering behöver således inte säga något om var den egentliga verksamheten bedrivs.

En sista reservation måste också göras för det faktum att alla delägare inte lämnar in någon K10-blankett vilket är den huvudsakliga källan för den information vi har. Som tidigare nämnts är det bara nödvändigt att lämna in en K10-blankett om man tar ut någon utdelning eller avyttrar aktier i företaget. Hur många fåmansföretagsdelägare som inte lämnar in någon blankett vet vi inte.

I texten nedan beskrivs enbart effekterna av utredningens huvudförslag, dvs. alternativ 3. I tabellerna i tabellbilagan finns emellertid även effekterna av de alternativa förslagen med.

Branscher

Branscherna påverkas lite olika men det går inte att säga att någon viss bransch påverkas påtagligt mer än de andra. Beroende på branschtillhörighet varierar den genomsnittliga ökningen av skatten mellan 11 000 och 53 700 kronor per deklarationsblankett. Sett i relation till utdelningarna så är variationen dock mindre. Den minsta ökningen uppgår till drygt 5 procent av utdelningarna och den högsta till knappt 9 procent. Branschen offentlig förvaltning som har den minsta

ökningen mätt i kronor ligger bland de högsta mätt i procent av utdelningarna. Ökningen i varje enskild bransch framgår av tabell 19.5 i tabellbilagan.

Storleken på företaget

Storlek på ett företag kan mätas på olika sätt. Här studeras delägare i företag indelade med avseende på antalet anställda och antalet delägare.

Förutom ändringen av skattesatserna så är det skärpningen av huvudregeln som genererar de största skattehöjningarna. De ändrade skattesatserna påverkar alla i stort sett lika mycket. Skärpningen av huvudregeln påverkar däremot delägarna i olika utsträckning.

Effekterna av ändringarna av huvudregeln kommer sig bl.a. av att ett givet löneunderlag inte genererar lika mycket lönebaserat utrymme som tidigare och av att färre kommer att uppfylla löneuttagskravet och därmed går miste om möjligheten att beräkna ett lönebaserat utrymme.

Det finns ett starkt samband mellan storleken på företaget och valet av regel, oavsett om vi mäter det i termer av antal delägare eller antal anställda. De mindre företagen använder oftast förenklingsregeln. Ju större företaget är desto större är sannolikheten att delägarna använder huvudregeln.

En annan förändring är sloandet av kapitalandelskravet. Förslaget har inte så stor offentligfinansiell effekt men är starkt korrelerat till storleken på företaget. Det berör dessutom en förhållandevis stor andel av alla delägare i de större företagen och får därmed ett stort genomslag på skatten.

Antal anställda

De minsta skattehöjningarna, mätt som andel av utdelningarna, återfinns i företag utan, eller med ett fåtal anställd och i företag med många anställda. De största höjningarna får delägare i företag med mellan 5 och 20 anställda. Ökningen av skatten fördelad efter antalet anställda framgår av tabell 19.6 i tabellbilagan.

Att skattehöjningarna blir lägre för delägare i de minsta företagen förklaras av att förenklingsregeln används i större utsträck-

ning i de mindre företagen än i de större. I de största företagen används förvisso huvudregeln ofta men samtidigt påverkas de av slopandet av kapitalandelskravet i större utsträckning än de mindre företagen. I företag med många anställda kan dessutom förslaget att införa en trappa vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet antas få mindre effekt på skatten än i företag med få anställda. Ju större lönesumman är desto mindre andel av den totala lönesumman återfinns i de lägre trappstegen av trappan.

Antal delägare

För delägare i företag med upp till 20 delägare är variationerna i hur mycket skatten ökar små och utan synbar systematik. Skattehöjningarna, som andel av utdelningarna, varierar mellan 5,4 och 8,9 procent. I företag med fler än 20 delägare är skattehöjningarna däremot påtagligt lägre. För delägare i företag med fler än 20 delägare varierar skatteökningen mellan 1,6 och 4,8 procent. Ökningen av skatten fördelad på antalet delägare framgår av tabell 19.7 i tabellbilagan.

Liksom när företagen sorteras efter antalet anställda är det sannolikt det slopade kapitalandelskravet och trappan vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet som förklarar de lägre skattehöjningarna i de större företagen. Eventuellt hade man kunnat vänta sig att skatten skulle öka mindre även i företag med färre delägare då det är vanligare att förenklingsregeln används där, precis som i företag med få anställda. Resultaten från modellkörningarna talar dock för att skattehöjningarna inte blir lägre för delägare i företag med ett fåtal delägare än i företag med fler delägare.

Det finns en skillnad mellan företag med få delägare och med få anställda som kan förklara det. Andelen delägare som byter från huvudregeln till förenklingsregeln är störst i företag med få anställda respektive få delägare. Andelen sjunker sedan ju fler delägare eller anställda företaget har. Minskningen av andelen som byter regel går dock fortare i förhållande till antalet delägare än i förhållande till antalet anställda.

Det är inte regelbytet i sig som orsakar skattehöjningen, regelbytet görs ju för att minska skatten, utan det är snarare en indikation på något annat. I det här fallet på att delägarna inte längre uppfyller löneuttagskravet och därmed inte heller kan beräkna ett löne-

baserat utrymme. Att inte kunna beräkna ett lönebaserat utrymme riskerar att höja skatten kraftigt. Det kan då vara lönsamt att byta till förenklingsregeln.

Den skattehöjande effekten av att delägarna inte uppfyller löneuttagskravet påverkar delägarna relativt sett lika oberoende av antalet anställda. Däremot varierar det förhållandevis mycket med antalet delägare. Resultatet av det är att för delägare i företag med få delägare så verkar det utbredda användandet av förenklingsregeln mot lägre skattehöjningar jämfört med delägare i företag med fler delägare, men samtidigt verkar förlusten av möjligheten att beräkna ett lönebaserat utrymme mot större skattehöjningar.

Regionala aspekter

För att studera eventuella regionala skillnader har en uppdelning på län gjorts. Fördelningen på län framgår av tabell 19.8 i tabellbilagan. Det mest slående är hur små variationerna är i jämförelse med de tidigare indelningarna. Som andel av utdelningarna varierar skattehöjningarna mellan 4,8 och 8,4 procent.

För att undersöka om det finns någon skillnad mellan olika kommuner som inte framgår av uppdelningen i län har även en uppdelning enligt Tillväxtsverkets kommuntypindelning gjorts. Av tabell 19.9 framgår ökningen av skatten fördelad på kommuntyperna landsbygdskommuner, tät kommuner och storstadskommuner. Inte heller en sådan uppdelning tyder på några systematiska skillnader mellan olika regioner.

Delägarnas löner

Förslagets effekter har även studerats utifrån en uppdelning på delägarnas löner. En av effekterna är att en större andel av delägarnas utdelningar kommer att beskattas som inkomst av tjänst i stället för som inkomst av kapital. Hur mycket skatten ökar för den enskilda delägaren kommer därmed att bero på vilken marginalaskatt delägaren har. Man kan således förvänta sig att skatten kommer att öka mer för höginkomsttagare än för låginkomsttagare. Detta bekräftas också i stort av tabell 19.10 i tabellbilagan, där ökningen av skatten redovisas fördelad på delägarnas löneuttag från fåmans-

bolaget. Av tabellen framgår dock att för delägare med ett löneuttag över 900 000 kronor är skatteökning något mindre än för delägare med lägre löneuttag. Även detta kan vara en effekt av att en trappa införs i beräkningen av det lönebaserade utrymmet.

19.8 Övriga effekter

Utöver de offentligfinansiella målen som anges i direktiven kan de föreslagna åtgärderna påverka legitimiteten och effektiviteten i systemet.

Utredningen föreslår ett antal olika förändringar av 3:12-reglerna. Enligt de beräkningar som gjorts kommer de att leda till en ökning av skatteintäkterna. De beräkningar som utredningen gjort tar hänsyn till en viss anpassning hos delägarna. Det går dock inte att utsluta att anpassningarna blir mer omfattande och på så sätt minskar de offentligfinansiella effekterna jämfört med vad utredningen kommit fram till. Det är utredningens uppfattning att anpassningarna inte bara kan bli mer omfattande utan att de sannolikt också blir mer omfattande. Det är dock en svår uppgift att kvantifiera omfattningen av dessa anpassningar. De offentligfinansiella effekterna kan också bli lägre beroende på att utredningen gjort för försiktiga antaganden i beräkningarna.

Även om utredningen föreslår ett antal förändringar av reglerna så kvarstår regelverket i sin helhet. Inte desto mindre kan de föreslagna förändringarna förväntas ha en positiv inverkan på regelverkets effektivitet och legitimitet.

Förslaget att införa samma effektiva skattesats för kapitalinkomst-beskattad utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar som gäller för andra onoterade andelar samt förslaget om en gemensam takregel för utdelningar och kapitalvinster som beskattas som inkomst av tjänst bidrar till ett enhetligare och överskådligare regelverk.

SlopanDET av kapitalandelskravet innebär i och för sig ingen skärpning av regelverket, snarare tvärtom, men förslaget undanröjer den tröskeeffekt som uppstår om en delägars andel minskar till strax under kravet. På grund av denna tröskeeffekt kan kapitalandelskravet leda till att verksamheter inte expanderar om fler delägare skulle innebära att en eller fler delägare hamnar under kapital-

andelskravet. Det kan även ha effekten att verksamheter delas upp i mindre enheter av rent skattemässiga skäl.

Utredningen föreslår ett införande av en stegvis ökning av den andel av löneunderlaget som utgör lönebaserat utrymme. Ett argument för att inte införa en stegvis ökning av den andel av löneunderlaget som utgör lönebaserat utrymme är att det gör det fördelaktigt att slå ihop verksamheter bara i syfte att kunna utnyttja en så stor andel av löneunderlaget som möjligt, vilket var fallet innan 2014. Genom att dela upp löneunderlaget på delägarna innan det lönebaserade utrymmet beräknas och inte efter så undanröjs emellertid detta argument.

Med dessa tre åtgärder, slopat kapitalandelskrav, införandet av en trappa vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet samt en uppdelning av löneunderlaget på delägarna finns inte längre några skattemässiga skäl vare sig för att slå ihop verksamheter eller att dela upp dem. Förslagen ökar med andra ord neutraliteten i beskattningen av företag av olika storlekar.

Utöver en individualisering av löneunderlaget föreslår utredningen även en individualisering av löneuttagskravet. Att bara individualisera löneunderlaget och inte löneuttagskravet skulle skapa en omotiverad inkonsekvens vilket i sin tur skulle undergräva regelverkets legitimitet.

Utöver de effekter som beskrivits ovan kan man i och för sig tänka sig att sysselsättningen påverkas på lång sikt. Ett ökat skatteuttag för företag, framför allt i ett inledningsskede, kan påverka benägenheten att starta företag.

Om de föreslagna reglerna gör att färre företag etableras kan det få effekter på sysselsättningen i ett senare skede. Utredningen har dock ingen möjlighet att kvantifiera en eventuell effekt på sysselsättningen.

Slutligen så innebär förslaget om ändrade regler vid generationsskiften att det har införts neutralitet i beskattningen av kapitalvinster vid överlåtelser till närstående och till icke närstående.

Effekter på konkurrensen

Resultaten av modellsimuleringarna tillåter inga långtgående slutsatser om hur konkurrensen påverkas. En viss tendens finns att delägare i de största företagen får något lägre skattehöjningar än övriga

delägare. Vilken praktisk betydelse det har är svårare att uttala sig om då de mindre företagen sannolikt ofta agerar på andra marknader än de största företagen, även om det naturligtvis förekommer att de agerar på samma marknad.

En annan effekt av de föreslagna reglerna är att nyetablerade företag inte kommer att kunna tillgodogöra sig sparade gränsbelopp i samma utsträckning som äldre företag har haft möjlighet att göra. Så även om äldre företag och nyetablerade möter samma regler i dag, så kan de äldre dra nytta av tidigare års förmånligare regler vilket inte nyetablerade kan. Nyetablerade företag kommer därför i vissa fall riskera att beskattas hårdare än äldre företag.

Beskattning av avkastning från olika företagsformer

Avkastning på satsat kapital i noterade företag, onoterade företag och fåmansföretag beskattas olika. Utdelning från noterade företag beskattas med 30 procent, utdelning från onoterade beskattas med 25 procent och den del av utdelningen från fåmansföretag som beskattas som kapitalinkomst inom gränsbeloppet beskattas med 20 procent och med 30 procent för den överskjutande delen. I och med utredningens förslag kommer den del av utdelningen från fåmansföretag som beskattas som kapitalinkomst att jämföras med skatten på utdelning från onoterade företag. Den lägre skattesats som fortfarande kommer att gälla utdelning från fåmansföretag och onoterade företag jämfört med skattesatsen på utdelning från noterade företag motiveras med den högre risk som dessa investeringar anses ha.

Effekter för Skatteverket och förvaltningsdomstolarna

De förändringar som utredningen föreslår innebär att förändringar måste göras i K10-blanketten vilket medför vissa merkostnader för Skatteverket. Enligt Skatteverket uppskattas kostnaderna för ändringarna i K10-blanketten till cirka 350 000 kronor. Denna uppskattning inkluderar dock inte eventuella merkostnader för extern och intern information, kontrollbehov med mera.

Det finns en tendens att de rättsliga processerna ökar i samband med lagändringar. Detta får konsekvenser för Skatteverket och för-

valtningsdomstolarna. Någon större ökning av mängden ärenden och mål förväntas dock inte, utan det kan hanteras inom Skatteverkets och förvaltningsdomstolarnas ordinarie verksamhet.

Effekter på jämställdheten

Förändringarna av 3:12-reglerna riktar sig inte på något sätt speciellt till män eller kvinnor. Oberoende av om delägaren är en man eller kvinna blir effekterna av regeländringarna desamma. Däremot är den övervägande majoriteten av alla delägare män. Cirka 75 procent av alla K10-blanketter 2014 lämnades av män enligt Skatteverket. Män kommer således i större utsträckning än kvinnor att beröras av de ändrade reglerna.

19.8.1 EU-rätt

Utredningen ska enligt direktiven göra en EU-rättslig analys av de åtgärder som övervägs, bl.a. med avseende på EU:s regler om fri rörlighet och reglerna om statligt stöd. Förändringarna är i enlighet med EU:s regler om fri rörlighet och utgör inte heller ett statligt stöd.

De föreslagna förändringarna av 3:12-reglerna överensstämmer, enligt utredningen, också med de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till EU.²

19.8.2 Behov av informationsinsatser

Det finns behov av informationsinsatser för de som berörs av förslaget. Framför allt är det Skatteverket som behöver informera om förändringarna i 3:12-reglerna och ändrade deklaraionsblanketter.

² Jfr 6 § 6 förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

Tabellbilaga

Tabell 19.5 Genomsnittlig skatt per K10 på utdelningar, fördelat på bransch

Nivå 2014 uppräknad till 2018 års priser, enligt gällande regler samt förändring av förslagen i kronor.

I förändringarna ingår även förändringarna av arbetsgivaravgifter, bolagsskatt och ändrad inkomstskatt på grund av att lönen höjts.

Bransch	Antal K10:or		Utdelning >0	Beräknad skatt enligt gällande regler	Förändring i kronor Alternativa förslag avseende det lönebaserade utrymmet				Alt 3 som andel av utdelningen,%
	Totalt	Med utdelning			Alt 1	Alt 2a	Alt 2b	Alt 3	
	Jord, skog och fiske	10 309	2 216	403 500	87 100	22 600	23 300	22 400	22 200
Mineralutvinning	468	161	850 100	170 600	51 600	53 500	50 300	49 500	5,8
Tillverkning	24 791	8 414	402 800	84 300	29 500	32 900	28 000	28 400	7,1
El, gas, värme och kyla	1 091	194	348 000	72 600	26 800	29 800	22 600	27 500	7,9
Vatten och avlopp	578	199	369 100	74 300	33 300	39 400	32 000	30 600	8,3
Bygg	42 785	16 096	298 900	62 400	22 500	25 600	21 500	21 700	7,3
Handel	57 310	16 973	462 000	99 100	34 600	38 700	32 900	32 900	7,1
Transport och magasinering	15 105	4 520	344 400	70 700	24 100	26 000	23 200	23 300	6,8
Hotell och restaurang	12 620	2 832	296 600	63 000	19 800	22 800	19 300	19 200	6,5
IT och kommunikation	26 194	10 658	348 100	84 700	19 100	21 700	17 300	17 700	5,1
Finans och försäkring	17 199	8 478	861 200	195 400	55 800	63 100	52 500	53 700	6,2
Fastighet	19 342	6 946	541 300	122 600	36 800	40 500	35 200	35 500	6,6
Juridik, ekonomi, vetenskap och teknik	84 575	37 659	400 100	88 000	31 700	36 000	28 900	30 000	7,5

Uthyrning, fastighetservice, resetjänster och andra stödtjänster	12 701	4 325	367 300	75 600	30 900	35 800	28 600	29 900	8,1
Offentlig förvaltning	29	22	135 000	27 000	11 600	11 600	11 600	11 000	8,2
Utbildning	6 350	2 206	213 700	44 100	17 700	19 200	17 200	16 900	7,9
Vård och omsorg	15 820	9 339	288 600	60 600	25 200	27 800	24 400	24 100	8,3
Kultur, nöje och fritid	7 322	1 993	229 100	51 600	23 100	24 300	22 700	20 500	8,9
Annan service	6 236	1 616	185 200	40 000	13 600	15 000	13 100	13 000	7,0
Uppgift saknas	70 682	19 830	560 100	131 700	38 100	43 700	35 500	37 000	6,6
Samtliga branscher	431 507	154 677	427 100	94 600	31 000	34 900	29 100	29 600	6,9

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Anm.: Alt1, ..., alt3 avser de olika alternativen avseende beräkningen av det lönebaserade utrymmet. Gemensamt för alla alternativen är ett sänkt schablonbelopp i förenklingsregeln, om förenklingsregeln används i ett företag får årets gränobelopp inte beräknas i delägarens övriga företag, enhetliga effektiva skattesatser för utdelningar som beskattas som inkomst av kapital, ett slopande av kapitalandelskravet samt ett höjt tak för tjänstebeskattade utdelningar.

De genomsnittliga värdena för utdelningar och skatt är beräknade för de som faktiskt får någon utdelning respektive betalar någon skatt.

Tabell 19.6 Genomsnittlig skatt per K10 på utdelningar, fördelat efter antalet anställda

Nivå 2014 uppräknad till 2018 års priser, enligt gällande regler samt förändring av förslagen i kronor.

I förändringarna ingår även förändringarna av arbetsgivaravgifter, bolagsskatt och ändrad inkomstskatt på grund av att lönen höjts.

Antal anställda	Antal K10-or		Utdelning >0	Beräknad skatt enligt gällande regler	Förändring i kronor				Alt3 som andel av utdelningen
	Totalt	Med utdelning			Alternativa förslag avseende det lönebaserade utrymmet				
					Alt 1	Alt 2a	Alt 2b	Alt 3	
0	128 428	36 929	293 600	71 300	17 300	17 700	17 200	17 200	5,9
1	75 372	28 283	266 700	63 300	15 800	16 000	15 700	14 900	5,6
2	43 123	16 252	242 900	53 100	21 000	21 700	20 700	19 500	8,0
3	23 054	8 273	268 100	60 500	23 900	25 800	22 600	21 300	7,9
4	17 194	6 443	353 400	84 500	24 800	28 100	23 100	22 000	6,2
5	13 145	5 171	291 700	60 300	33 400	38 700	30 600	29 800	10,2
6	10 049	4 193	327 800	68 400	34 700	41 800	31 900	31 200	9,5
7	8 117	3 444	352 200	76 100	34 800	43 500	31 900	31 200	8,9
8	6 839	3 029	361 200	75 200	40 800	51 500	37 400	36 700	10,2
9	5 493	2 420	384 900	80 700	41 600	51 200	37 500	37 600	9,8
10	4 575	2 169	423 600	91 300	45 500	58 200	41 100	41 200	9,7
11–20	23 197	11 423	580 900	120 900	57 500	70 500	50 600	53 200	9,2
21–50	15 504	8 866	934 800	198 600	68 900	80 800	61 300	68 300	7,3
51–100	5 080	3 349	1 292 500	266 600	80 700	93 400	72 700	84 100	6,5

101–250	3 073	1 933	1 966 500	408 700	101 600	111 200	97 800	101 900	5,2
251–	3 560	2 923	1 717 000	357 700	81 100	83 300	80 000	82 100	4,8
Uppgift saknas	45 704	9 577	431 500	99 800	28 700	34 200	26 900	28 700	6,7
Samtliga	431 507	154 677		94 600	31 000	34 900	29 000	29 600	6,9

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Anm.: Alt1, ..., alt3 avser de olika alternativen avseende beräkningen av det lönebaserade utrymmet. Gemensamt för alla alternativen är ett sänkt schablonbelopp i förenklingsregeln, om förenklingsregeln används i ett företag får årets gränsbelopp inte beräknas i delägarens övriga företag, enhetliga effektiva skattesatser för utdelningar som beskattas som inkomst av kapital, ett slopande av kapitalandelskravet samt ett höjt tak för tjänstebeskattade utdelningar.

De genomsnittliga värdena för utdelningar och skatt är beräknade för de som faktiskt får någon utdelning respektive betalar någon skatt.

Tabell 19.7 Genomsnittlig skatt per K10 på utdelningar, fördelat efter antalet delägare

Nivå 2014 uppräknad till 2018 års priser, enligt gällande regler samt förändring av förslagen i kronor.

I förändringarna ingår även förändringarna av arbetsgivaravgifter, bolagsskatt och ändrad inkomstskatt på grund av att lönen höjts.

Antal delägare företaget	Antal K10:or		Utdelning >0	Beräknad skatt enligt gällande regler	Förändring i kronor				Alt3 som andel av utdelningen, %
	Totalt	Med utdelning			Alternativa förslag avseende det lönebaserade utrymmet				
					Alt 1	Alt 2a	Alt 2b	Alt 3	
1	204 470	71 350	440 700	98 800	30 900	34 000	30 900	29 300	6,6
2	137 134	46 261	357 600	76 500	28 600	32 300	26 700	27 400	7,8
3	39 009	13 971	465 100	104 200	34 000	39 000	29 900	32 600	7,0
4	22 076	8 329	492 100	107 600	37 300	42 600	31 800	36 200	7,4
5	8 950	3 500	544 700	121 900	37 900	43 000	32 600	37 100	6,8
6	4 260	1 722	459 900	110 800	35 900	40 200	27 700	33 000	7,2
7	2 121	878	878 900	182 800	67 800	81 300	51 300	63 300	7,2
8	1 448	641	532 700	111 100	47 200	52 800	36 100	44 900	8,4
9	873	397	559 100	120 500	36 000	45 900	23 100	30 200	5,4
10	850	432	630 300	128 500	50 600	66 800	34 900	49 100	7,8
11–20	3 550	2 040	464 000	112 000	38 700	56 700	21 400	41 100	8,9

21–50	2 961	2 090	352 900	85 100	13 300	18 700	9 500	13 300	3,8
51–100	1 063	683	516 700	127 100	7 500	8 200	7 100	8 300	1,6
101–250	877	641	389 800	89 600	9 500	9 500	9 500	9 500	2,4
251–	1 865	1 742	512 300	110 600	23 300	26 400	21 800	24 500	4,8
Samtliga	431 507	154 677	427 100	94 600	31 000	34 900	29 000	29 600	6,9

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Anm.: Alt1, ..., alt3 avser de olika alternativen avseende beräkningen av det lönebaserade utrymmet. Gemensamt för alla alternativen är ett sänkt schablonbelopp i förenklingsregeln, om förenklingsregeln används i ett företag får årets gränobelopp inte beräknas i delägarens övriga företag, enhetliga effektiva skattesatser för utdelningar som beskattas som inkomst av kapital, ett slopande av kapitalandelskravet samt ett höjt tak för tjänstebesktattade utdelningar.

De genomsnittliga värdena för utdelningar och skatt är beräknade för de som faktiskt får någon utdelning respektive betalar någon skatt.

Tabell 19.8 Genomsnittlig skatt per K10 på utdelningar, fördelat på län

Nivå 2014 uppräknad till 2018 års priser, enligt gällande regler samt förändring av förslagen i kronor.

I förändringarna ingår även förändringarna av arbetsgivaravgifter, bolagsskatt och ändrad inkomstskatt på grund av att lönen höjts.

Län	Antal K10:or		Utdelning >0	Beräknad skatt enligt gällande regler	Förändring i kronor				Alt3 som andel av utdelningen
	Totalt	Med utdelning			Alternativa förslag avseende det lönebaserade utrymmet				
					Alt 1	Alt 2a	Alt 2b	Alt 3	
Stockholm	119 084	47 440	483 300	110 500	33 300	38 200	30 500	31 500	6,5
Uppsala	13 047	4 869	341 400	77 900	23 400	26 600	21 800	22 200	6,5
Södermanland	8 535	3 189	418 300	90 300	29 000	31 300	28 200	28 100	6,7
Östergötland	15 141	5 503	369 200	75 700	32 500	35 800	30 900	31 100	8,4
Jönköping	13 648	5 353	492 700	103 700	35 300	38 500	34 000	34 300	7,0
Kronoberg	7 141	2 672	369 200	81 200	26 100	29 200	24 900	25 100	6,8
Kalmar	8 326	3 031	347 600	72 000	27 500	30 400	26 400	26 800	7,7
Gotland	2 522	737	240 700	50 000	20 100	21 600	19 600	19 500	8,1
Blekinge	4 518	1 511	364 200	78 000	28 200	31 000	27 200	26 800	7,4
Skåne	47 144	16 742	385 700	83 800	32 200	36 400	29 900	30 500	7,9
Halland	13 848	5 103	438 900	102 300	28 800	32 400	27 700	27 400	6,2
Västra Götaland	65 157	24 647	477 200	102 500	36 000	40 800	33 600	34 900	7,3
Värmland	9 081	3 209	329 200	71 700	25 500	28 800	24 500	24 900	7,6
Örebro	9 023	3 254	356 000	73 600	29 700	32 700	28 600	28 700	8,1

Västmanland	8 750	3 477	351 200	77 400	26 300	28 700	25 000	24 700	7,0
Dalarna	10 552	3 754	329 900	74 100	22 000	24 100	21 200	21 200	6,4
Gävleborg	9 172	3 210	337 800	71 900	25 300	28 100	24 500	24 200	7,2
Västernorrland	8 776	2 946	422 400	106 400	21 300	23 800	20 200	20 200	4,8
Jämtland	5 462	1 768	317 300	65 500	24 500	27 600	23 700	23 400	7,4
Västerbotten	10 269	3 569	379 600	79 000	27 700	30 200	26 700	27 400	7,2
Norrbottn	8 532	3 147	402 200	85 500	27 900	30 700	26 800	27 300	6,8
Uppgift saknas	33 779	5 546	372 600	87 900	23 600	26 200	22 300	22 200	6,0
Hela riket	431 507	154 677	427 100	94 600	31 000	34 900	29 000	29 600	6,9

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Anm.: Alt1, ..., alt3 avser de olika alternativen avseende beräkningen av det lönebaserade utrymmet. Gemensamt för alla alternativen är ett sänkt schablonbelopp i förenklingsregeln, om förenklingsregeln används i ett företag får årets gränobelopp inte beräknas i delägarens övriga företag, enhetliga effektiva skattesatser för utdelningar som beskattas som inkomst av kapital, ett slopande av kapitalandelskravet samt ett höjt tak för tjänstebesktattade utdelningar.

De genomsnittliga värdena för utdelningar och skatt är beräknade för de som faktiskt får någon utdelning respektive betalar någon skatt.

Tabell 19.9 Genomsnittlig skatt per K10 på utdelningar, fördelat på kommuntyp

Nivå 2014 uppräknad till 2018 års priser, enligt gällande regler samt förändring av förslagen i kronor.
I förändringarna ingår även förändringarna av arbetsgivaravgifter, bolagsskatt och ändrad inkomstskatt på grund av att lönen höjts.

Kommuntyp	Antal K10:or		Utdelning >0	Beräknad skatt enligt gällande regler	Förändring i kronor				Alt3 som andel av utdelningen
	Totalt	Med utdelning			Alternativa förslag avseende det lönebaserade utrymmet				
					Alt 1	Alt 2a	Alt 2b	Alt 3	
Landsbygdskommun	59 916	19 601	381 900	81 400	27 200	29 800	26 300	26 500	7,0
Täta kommuner	174 939	65 040	387 200	84 500	28 500	31 600	27 200	27 300	7,1
Storstadskommuner	162 873	64 490	485 900	109 500	35 200	40 600	32 200	33 500	6,9
Uppgift saknas	33 779	5 546	372 600	87 900	23 600	26 200	22 300	22 200	6,0
Hela riket	431 507	154 677	427 100	94 600	31 000	34 900	29 000	29 600	6,9

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Anm.: Alt1,...,alt3 avser de olika alternativen avseende beräkningen av det lönebaserade utrymmet. Gemensamt för alla alternativen är ett sänkt schablonbelopp i förenklingsregeln, om förenklingsregeln används i ett företag får årets gränsbelopp inte beräknas i delägarens övriga företag, enhetliga effektiva skattesatser för utdelningar som beskattas som inkomst av kapital, ett slopande av kapitalandelskravet samt ett höjt tak för tjänstebeskattnade utdelningar.

De genomsnittliga värdena för utdelningar och skatt är beräknade för de som faktiskt får någon utdelning respektive betalar någon skatt.

Tabell 19.10 Genomsnittlig skatt per K10 på utdelningar, fördelat på delägarrens lön från fåmansföretaget

Nivå 2014 uppräknad till 2018 års priser, enligt gällande regler respektive förändring av förslagen i kronor.

I förändringarna ingår även förändringarna av arbetsgivaravgifter, bolagsskatt och ändrad inkomstskatt på grund av att lönen höjts.

Delägarrens årslön från fåmansbolaget	Antal K10-or		Utdelning >0	Beräknad skatt enligt gällande regler	Förändring i kronor				Alt3 som andel av utdelningen
	Totalt	Med utdelning			Alternativa förslag avseende det lönebaserade utrymmet				
					Alt 1	Alt 2a	Alt 2b	Alt 3	
0	192 717	58 302	534 000	122 800	32 300	36 200	30 500	31 500	5,9
1–100 000	33 786	9 154	290 300	63 500	17 400	17 900	17 200	17 200	5,9
100 001–200 000	32 267	9 094	241 100	52 100	16 800	17 400	16 600	16 500	6,8
200 001–300 000	36 550	9 905	228 300	48 700	15 100	15 600	14 900	14 900	6,5
300 001–400 000	47 439	16 818	184 400	39 600	11 600	11 900	11 400	11 400	6,2
400 001–500 000	47 175	25 453	239 200	50 700	20 400	21 700	19 900	19 500	8,2
500 001–600 000	21 702	13 157	342 800	73 400	33 500	39 000	31 800	31 400	9,2
600 001–700 000	10 742	6 915	755 400	158 600	64 300	75 700	59 100	61 000	8,1
700 001–800 000	3 499	2 244	618 700	131 900	60 000	71 500	53 700	55 600	9,0
800 001–900 000	1 931	1 247	767 200	162 400	77 500	93 200	67 200	71 200	9,3
900 001–1 000 000	1 105	680	804 000	189 400	69 800	87 300	56 600	63 600	7,9
1 000 001–	2 594	1 708	1 489 000	330 400	139 500	168 000	113 400	118 200	7,9
Samtliga	431 507	154 677	427 100	94 600	31 000	34 900	29 000	29 600	6,9

Källa: Statistiska centralbyråns databas FRIDA och egna beräkningar.

Anm.: Alt1,...,alt3 avser de olika alternativen avseende beräkningen av det lönebaserade utrymmet. Gemensamt för alla alternativen är ett sänkt schablonbelopp i förenklingsregeln, om förenklingsregeln används i ett företag får årets gränslöpp inte beräknas i delägarrens övriga företag, enhetliga effektiva skattesatser för utdelningar som beskattas som inkomst av kapital, ett slopande av kapitalandelskravet samt ett höjt tak för tjänstebeskattnade utdelningar.

De genomsnittliga värdena för utdelningar och skatt är beräknade för de som faktiskt får någon utdelning respektive betalar någon skatt.

20 Författningskommentar

20.1 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

42 kap. 15 a §

I paragrafen är det endast fråga om följdändringar med anledning av förslaget om ett skatteuttag på 25 procent i inkomstslaget kapital för kvalificerade andelar.

I paragrafens *första stycke* anges att utdelningar och kapitalvinster på bl.a. aktier i svenska aktiebolag ska tas upp till fem sjättedelar. Därigenom blir skatteuttaget 25 procent.

I *andra stycket* anges i strecksatser i vilka fall som fem sjättedelsbeskattningen inte ska tillämpas. Femte strecksatsen gäller andelar som är kvalificerade. Den strecksatsen tas bort. Därmed blir skatteuttaget 25 procent i inkomstslaget kapital för kvalificerade andelar, om inte annat följer av de särskilda beskattningsreglerna i 57 kap. som innebär att utdelning och kapitalvinst i vissa fall tas upp i inkomstslaget tjänst i stället för i inkomstslaget kapital. Utdelning och kapitalvinst som tas upp i inkomstslaget tjänst enligt 57 kap. omfattas således inte av kvoteringen till fem sjättedelar.

Överväganden finns i avsnitt 12.3 och 12.4.

48 kap. 20 §

I paragrafen finns regler för hur och i vilken omfattning kapitalförluster på aktier och andra delägarätter ska dras av mot kapitalvinster på sådana tillgångar. I paragrafen görs endast följdändringar med anledning av förslaget om ett skatteuttag på 25 procent i inkomstslaget kapital för kvalificerade andelar.

I *första stycket* tas sista meningen bort. Det innebär att kapitalförlust på kvalificerade andelar inte längre ska dras av till två tredjedelar mot kapitalvinst på tillgångar som anges i denna bestämmelse. Kvalificerade andelar i svenska aktiebolag eller utländska juridiska personer som inte är marknadsnoterade ska i stället dras av till fem sjättedelar.

I *andra stycket* tas punkt 3 bort eftersom det inte längre finns kapitalförluster som ska dras av till två tredjedelar.

Bestämmelsen behandlas i avsnitt 12.5.

48 kap. 20 a §

I paragrafen är det endast fråga om en följdändring med anledning av förslaget om ett skatteuttag på 25 procent i inkomstslaget kapital för kvalificerade andelar.

I paragrafen tas *tredje stycket* bort eftersom bestämmelsen i 20 § om avdrag för kapitalförluster på kvalificerade andelar till två tredjedelar inte längre finns kvar. Kapitalförluster på kvalificerade andelar som inte kan dras av enligt 20 § ska i stället dras av med fem sjättedelar av 70 procent enligt *andra stycket*. Bestämmelsen behandlas i avsnitt 12.5.

57 kap. 4 §

Paragrafen innehåller de grundläggande bestämmelserna om kvalificerade andelar.

I *första stycket* anges vad som avses med kvalificerade andelar i eller avseende ett fåmansföretag. För att göra lagtexten tydligare har stycket delats upp i tre punkter. I punkt 1 regleras verksamhet som bedrivs i andelsägarens fåmansföretag och i punkt 2 verksamhet i ett företag som andelsägaren indirekt äger andelar i. I punkt 3 regleras verksamhet i ett företag som bedriver samma eller likartad verksamhet som det direkt eller indirekt ägda företaget.

Ett tillägg i sak har gjorts i första stycket som innebär att andelar i ett fåmansföretag kan vara kvalificerade när andelsägaren eller närstående är verksam i ett företag som bedriver samma eller likartad verksamhet som det företag i vilket andelsägarens företag, direkt

eller indirekt, äger andelar. Tillägget har tagits in i den nya tredje punkten och behandlas närmare i avsnitt 17.6.

I ett nytt *andra stycke* införs en bestämmelse om undantag från bestämmelsen i första stycket 3 om kvalifikation på grund av att en närstående till andelsägaren är aktiv i ett annat fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som bedriver samma eller likartad verksamhet som det företag i vilket andelsägaren direkt eller indirekt äger andelar. Förslaget behandlas i avsnitt 17.5.

Undantagsbestämmelsens syfte är i första hand att andelar i ett fåmansföretag ska kunna överlåtas i samband med ett ägarskifte via ett s.k. trädabolag till en aktiv närstående förvärvare med liknande skattekonsekvenser för trädabolagets ägare som när förvärvaren inte är närstående. Även fall då överlåtelsen avser en rörelse eller en verksamhetsgren i stället för företagsandelar är avsedda att omfattas.

Uttrycket ”ägarskifte” används inte i bestämmelsen eller i inkomstskattelagen i övrigt. Bestämmelsens tillämpningsområde begränsas i stället genom de olika förutsättningar som ska vara uppfyllda för att en andel ska undantas från kvalifikation.

Undantagsbestämmelsen innebär att en andel som i och för sig uppfyller de villkor som anges i bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet i första stycket 3 i vissa fall ändå inte ska anses kvalificerad.

En grundläggande förutsättning för att undantagsbestämmelsen ska vara tillämplig är att andelarna inte är kvalificerade på någon annan grund i första stycket än att en närstående varit aktiv i ett annat fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som bedriver samma eller likartad verksamhet som det företag i vilket andelsägaren direkt eller indirekt äger andelar. Om andelsägaren varit verksam i betydande omfattning i exempelvis ett företag som överlåtits via ett trädabolag kommer andelarna i trädabolaget inledningsvis att vara kvalificerade även på grund av andelsägarens egen aktivitet. Under den tiden är den grundläggande förutsättningen för att tillämpa undantagsbestämmelsen inte uppfylld. Det innebär att undantagsbestämmelsen kan leda till att andelarna upphör att vara kvalificerade först efter att karenstiden för andelsägarens egen aktivitet har löpt ut.

Den närstående som varit verksam i betydande omfattning benämns i lagtexten ”den aktive närstående”.

Det företag där den aktive närstående varit verksam i betydande omfattning benämns i lagtexten ”verksamhetsföretaget”. Om den

aktive närstående varit verksam i flera företag samtidigt eller under olika perioder får en prövning av undantagsbestämmelsens tillämplighet göras i förhållande till vart och ett av dessa företag.

Hänvisningen till första stycket punkt 1 och 2 innebär att verksamhetsföretaget ska vara ett annat fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som bedriver samma eller likartad verksamhet som ett företag i vilket andelsägaren direkt eller indirekt äger andelar.

Av beskrivningen följer att verksamhetsföretaget inte behöver ha varit föremål för överlåtelse i samband med ägarskiftet. Ett ägarskifte kan nämligen avse rörelsen i företaget utan att företagsandelar överläts. Inte heller i fall då andelar i ett företag överläts i samband med ett ägarskifte behöver dessa avse verksamhetsföretaget. Exempelvis kan den situationen tänkas att förvärvaren är aktiv i ett företag som i sin tur förvärvar ett företag från andelsägarens trädabolag som sedan fusioneras med det förvärvande företaget.

Aktiviteten i verksamhetsföretaget kan utföras av alla närstående utom andelsägarens make. Om andelsägarens make är aktiv i verksamhetsföretaget ska inte undantagsbestämmelsen tillämpas utan huvudbestämmelserna i första stycket. Detsamma gäller naturligtvis om andelsägaren själv är aktiv i verksamhetsföretaget.

När det gäller aktivitetsgraden ska erinras om att bestämmelsen i andra stycket utgör ett undantag från huvudbestämmelserna i första stycket. Det innebär att sådan begränsad aktivitet i verksamhetsföretaget som inte uppfyller villkoret i första stycket om verksamhet i betydande omfattning är ovidkommande för bedömningen av frågan om en andel är kvalificerad. Detta gäller såväl andelsägaren själv som de närstående. Om andelsägaren eller andelsägarens make är verksam i begränsad omfattning i verksamhetsföretaget utesluter det således inte att undantagsbestämmelsen tillämpas om någon annan närstående är verksam i betydande omfattning i företaget.

De särskilda bestämmelserna i 57 kap. gäller även utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmansföretag som ägs av ett dödsbo. Delägarna i dödsboet likställs då med närstående. Det innebär att undantagsbestämmelsen kan aktualiseras även vid ett dödsbos överlåtelse av andelarna i företaget till en dödsbodelägare. Detsamma gäller om dödsboets företag överlåter rörelsen eller en verksamhetsgren till dödsbodelägaren.

Utöver den grundläggande förutsättningen att andelen inte är kvalificerad på någon annan grund än att en närstående är aktiv i ett

annat företag som bedriver samma eller likartad verksamhet anges i tre punkter ytterligare villkor.

I *punkt 1* anges ett villkor som tar sikte på den aspekt av ett ägarskifte som innebär att ägandet förs över från en person till en annan. Där anges att det ska ha förekommit en *överlåtelse*. För att uppfylla villkoret ska andelsägarens företag direkt eller indirekt ha överlåtit antingen en företagsandel, en rörelse eller verksamhetsgren.

Uttrycket "andelsägarens företag" ska inte förstås så att andelsägaren måste äga samtliga andelar i det överlåtande företaget. Det räcker med att han eller hon är delägare i detta företag. En inte ovanlig situation kan vara att företaget ägs tillsammans av andelsägaren och dennes make eller av syskon. Bestämmelsen är avsedd att kunna tillämpas även i dessa och liknande situationer. Prövningen av om undantagsbestämmelsen är tillämplig får då göras för respektive delägare.

Det är inte heller nödvändigt att överlåtelsen sker *till* en närstående eller till något företag som den närstående äger. Bestämmelsen omfattar också situationen då den närstående redan är delägare i verksamhetsföretaget. Ett exempel kan belysa denna situation.

En förälder, F, och ett barn, B, äger verksamhetsföretaget AB A gemensamt genom var sitt holdingbolag. Båda är verksamma i AB A. Inför pensioneringen upphör F med sin verksamhet i AB A och överlåter genom sitt holdingbolag ägarandelen i AB A externt. B är fortfarande verksam i AB A och utan undantagsbestämmelsen skulle andelarna i F:s holdingbolag ha varit kvalificerade enligt bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet.

För att undantagsbestämmelsen ska vara tillämplig får andelsägaren eller dennes make inte äga några andelar i verksamhetsföretaget varken direkt eller indirekt.

Andelsägarens företag behöver dock inte överlåta andelarna samtidigt. Särskilt i de fall då det är flera personer eller företag som förvärvar andelarna kan det förekomma att överlåtelserna sker under olika år. Så länge andelsägarens företag behåller några andelar i det överlåtna företaget och någon närstående är verksam i betydande omfattning i det företaget är andelsägarens andelar i det överlåtande företaget fortsatt kvalificerade enligt 57 kap. 4 § första stycket 2.

Om trädabolagets ägare efter överlåtelsen av verksamhetsföretaget innehar andelar i det företaget är andelarna givetvis kvalifice-

rade om någon närstående är aktiv i företaget. Så länge trädabolagets ägare har kvar andelar i verksamhetsföretaget gäller dessutom att undantagsbestämmelsen inte är tillämplig på innehavet av andelarna i trädabolaget. De är därmed kvalificerade enligt bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet.

Överlåtelsen kan avse en rörelse eller en verksamhetsgren som bedrivits direkt eller indirekt i andelsägarens företag.

Avsikten är att bestämmelsen ska omfatta överlåtelser av aktivt bedrivna verksamheter. Vid tillämpningen av bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet i 57 kap. 4 § har uttrycket verksamhet getts en vidsträckt betydelse och kan omfatta även förvaltning av kapital, som avskilts från en aktiv verksamhet, se avsnitt 14.4. Eftersom det är olämpligt att använda uttrycket verksamhet i två olika betydelser i samma paragraf har utredningen valt uttrycket rörelse i lagtextförslaget.

Med rörelse avses enligt 2 kap. 24 § IL annan näringsverksamhet än innehav av kontanta medel, värdepapper eller liknande tillgångar. Om sådana tillgångar innehas som ett led i rörelsen, räknas innehavet dock till rörelsen. Med verksamhetsgren avses enligt 2 kap. 25 § sådan del av en rörelse som lämpar sig att avskiljas till en självständig rörelse. Varken en rörelse eller en verksamhetsgren kan således enbart bestå av förvaltning av upparbetat kapital i form av kontanter m.m.

Om företaget har flera verksamhetsgrenar kan dessa överlåtas till olika närstående förvärvare. Det är också möjligt att en verksamhetsgren överlåts till en extern förvärvare medan en annan överlåts till någon närstående. Det får då prövas om förutsättningar att tillämpa undantagsregeln föreligger beträffande överlåtelsen till den närstående. Om andelsägarens företag behåller en verksamhetsgren får det prövas om andelarna i detta företag är kvalificerade enligt reglerna i 57 kap. 4 § första stycket.

I de allra flesta fall torde överlåtelsen ske till en närstående eller till ett av den närstående direkt eller indirekt ägt företag. Det behöver dock inte vara den aktive närstående som är förvärvare. Vid ett ägarskifte mellan närstående kan passiva ägare vara inblandade såväl på överlåtarsidan som på förvärvarsidan. Exempelvis kan ett föräldrapar som tillsammans äger ett fåmansföretag där endast den ena föräldern varit aktiv överlåta andelar i företaget via ett trädabolag till flera barn varav endast ett barn är aktivt i företaget.

Villkoret i den här punkten berör över huvud taget inte förvärvarsidan. Det innebär att det även kan förekomma förvärvare som inte har någon närståenderelation till trädabolagets ägare. Ett exempel utgörs av det fall att två syskon överlåter sina andelar i ett verksamhetsdrivande fåmansföretag via var sitt trädabolag. Det ena syskonets trädabolag överlåter sina andelar till ett barn. Det andra syskonets trädabolag överlåter sina andelar till syskonbarnets kompanjon som inte är närstående till något av syskonen. Verksamhetsföretaget kommer alltså att ägas av syskonbarnet och kompanjonen. Därmed finns ett ägarsamband mellan båda trädabolagen och verksamhetsföretaget (se HFD 2012 ref. 67 II angående ägarsamband). Undantagsbestämmelsen är tillämplig på andelarna i båda trädabolagen.

Punkt 2 innehåller ett villkor som avser *tidigare aktivitet* i verksamhetsföretaget eller ett annat företag. Där framgår att andelsägaren eller någon annan närstående än den som är fortsatt aktiv i verksamhetsföretaget ska ha varit verksam i betydande omfattning i verksamhetsföretaget eller ett annat företag under fem beskattningsår. Det här villkoret har uppställts för att undantagsbestämmelsen inte ska kunna tillämpas i andra fall än då den kvalifikationsgrundande aktiviteten har övergått från en person till en annan.

Kravet på tidigare verksamhet i betydande omfattning ska alltså ha varit uppfyllt under fem beskattningsår. Dessa beskattningsår behöver varken ligga i följd eller i direkt anslutning till ägarskiftet. Det är tillräckligt att de ligger inom de sju beskattningsår som föregått den överlåtelse som nämns i punkt 1.

Den tidigare aktiviteten behöver inte heller ha avsett samma företag som den aktiva närstående är verksam i. Även aktivitet i ett annat företag som bedriver samma eller likartad verksamhet kan beaktas. Det innebär att undantagsbestämmelsen kan bli tillämplig även i fall då en verksamhet har överförts mellan olika företag under andelsägarens aktiva tid eller därefter.

Av bestämmelsen framgår att kravet på tidigare aktivitet kan uppfyllas förutom av andelsägaren själv även av någon annan närstående, dock inte av den som är fortsatt aktiv.

Undantagsbestämmelsen innehåller inte något krav på att andelsägaren själv har upphört att vara verksam i betydande omfattning. Om aktiviteten fortsätter följer emellertid av bestämmelserna i första

stycket att kvalifikationen består och att påbörjandet av karenstiden skjuts fram.

Regleringen hindrar inte att den aktive närstående varit verksam i företaget innan överlåtelsen, men denne kan inte uppfylla aktivitetskravet. Undantagsbestämmelsen kan dock tillämpas om andelsägaren och den aktive närstående har varit samtidigt verksamma i betydande omfattning under en kortare eller längre period.

Punkt 3 anger som ett villkor för tillämpning av undantagsbestämmelsen att det inte föreligger *särskilda skäl* för att andelarna ändå ska anses kvalificerade. Det ska vara fråga om skäl som hänför sig till något förhållande eller någon transaktion mellan ett av andelsägaren direkt eller indirekt ägt företag och en närstående, verksamhetsföretaget, eller ett annat fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som bedriver samma eller likartad verksamhet. Det här villkoret syftar till att förhindra att överskott som uppkommer i verksamheten efter ägarskiftet kan tas ut som kapitalinkomst via andelar som upphört att vara kvalificerade i ett trädabolag.

I avsnitt 17.5.3 anges flera situationer som bör medföra att andelarna ska vara kvalificerade även efter överlåtelsen. Ett exempel på ett förhållande som möjliggör detta är att det vid överlåtelsen har avtalats om en tilläggsköpeskilling som antingen är resultatbaserad eller som ska utbetalas med ett bestämt belopp.

Prövningen av om det föreligger särskilda skäl för att andelar ska vara kvalificerade ska göras för varje beskattningsår för sig. Det innebär att om det exempelvis träffas ett avtal om tilläggsköpeskilling i samband med överlåtelsen föreligger det särskilda skäl för kvalifikation dels under de beskattningsår då det överlåtande företaget fortfarande har en fordran på förvärvaren, dels under ytterligare fem år därefter eftersom undantaget från kvalifikation annars skulle medföra ett undantag från den normala karenstiden – utöver undantaget från regeln om samma och likartad verksamhet.

57 kap. 5 §

Paragrafen innehåller den s.k. utomståenderegeln. I *tredje stycket* räknas upp vilka fysiska personer som inte ska anses som utomstående ägare.

Enligt det nya *fjärde stycket* ska vid tillämpning av tredje stycket andelar som enligt den nya bestämmelsen i 4 § andra stycket är

undantagna från kvalifikation eller hade varit undantagna från kvalifikation om de ägts direkt likställas med kvalificerade andelar. Vid tillämpning av utomståenderegeln ska således bortses från undantagsbestämmelsen. Förslaget behandlas i avsnitt 17.7.

Syftet med den nya bestämmelsen är att förhindra att utomståenderegeln får en vidare tillämpning än vad som skulle ha gällt utan undantagsbestämmelsen.

57 kap. 11 §

I paragrafen bestäms årets gränsbelopp bl.a. för den s.k. förenklingsregeln. Ändringen i *första stycket punkten 1* beror på sänkningen av schablonbeloppet i förenklingsregeln. Förenklingsregeln anger att årets gränsbelopp är ett belopp som motsvarar två och tre fjärdedels inkomstbasbelopp fördelat med lika belopp på andelarna i företaget. Nivån sänks till en och tre fjärdedels inkomstbasbelopp. Motivet till denna ändring finns i avsnitt 9.4.1.

57 kap. 11 a §

Paragrafen är ändrad. Ändringen innebär att den som tillämpat förenklingsregeln vid beräkningen av årets gränsbelopp för andelar i ett företag inte får beräkna årets gränsbelopp för andelar i andra företag. I de andra företagen får således endast gränsbelopp beräknas för kvalificerade andelar genom uppräknig av sparade utdelningsutrymme i enlighet med 10 § första stycket 2 och andra stycket. Ändringen behandlas närmare i avsnitt 9.4.4.

57 kap. 16 §

Av *första stycket* framgår att företagets löneunderlag fördelas med lika belopp på andelarna i företaget. Vilka ersättningar som ingår och hur företagets löneunderlag ska beräknas framgår av 17 och 18 §§. Det klargörs att det belopp som fördelas på en andelsägares andelar utgör dennes löneunderlag.

Av ett nytt *andra stycke* framgår att det lönebaserade utrymmet beräknas för respektive andelsägare. Det lönebaserade utrymmet är

10 procent av andelsägarens löneunderlag som inte överstiger 8 inkomstbasbelopp, 25 procent av andelsägarens löneunderlag som överstiger 8 inkomstbasbelopp men inte 60 inkomstbasbelopp, och 50 procent av andelsägarens löneunderlag som överstiger 60 inkomstbasbelopp.

I ett nytt *tredje stycke* införs en bestämmelse för hur det lönebaserade utrymmet ska beräknas för närstående. I bestämmelsen anges att för andelsägare som inräknas i samma närståendekrets enligt 56 kap. 5 § beräknas det lönebaserade utrymmet på de närståendes sammanlagda löneunderlag och fördelas därefter mellan dem i förhållande till deras andelar i företaget.

Överväganden finns i avsnitt 8.6–8.8. Exemplet nedan åskådliggör ändringen av paragrafen.¹

Ett fåmanföretag ägs av delägarna A, B och C. A äger 50 procent av andelarna i företaget, B 40 procent och C 10 procent. B och C är närstående. Löneunderlaget i företaget uppgår till 20 miljoner.

Lönebaserat utrymme för A

- Företagets löneunderlag fördelas med lika belopp på andelarna i företaget och blir för A 10 miljoner (20 miljoner \times 0,5).
- Det lönebaserade utrymmet beräknas på det löneunderlag som hänförs till A:s andelar och blir 4 028 000 (480 000 \times 0,1 + 3 120 000 \times 0,25 + 6 400 000 \times 0,5).

Lönebaserat utrymme för B och C

- Vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet ska närståendes utrymme beräknas gemensamt. B och C äger tillsammans 50 procent av andelarna i företaget, vilket innebär att det löneunderlag som belöper på deras andelar uppgår till 10 miljoner. Det lönebaserade utrymmet för B och C är således 4 028 000 (480 000 \times 0,1 + 3 120 000 \times 0,25 + 6 400 000 \times 0,5).
- Det lönebaserade utrymmet fördelas därefter mellan B och C utifrån deras andelar i företaget. B äger fyra femtedelar och C en femtedel av B:s och C:s sammanlagda andelar i företaget. Det lönebaserade utrymme uppgår således för B till 3 222 400 (4 028 000 \times 4/5) och för C till 805 600 (4 028 000 \times 1/5).

¹ I exemplet antas att inkomstbasbeloppet uppgår till 60 000 kronor.

Om B och C inte hade varit närstående hade deras lönebaserade utrymme inte beräknats gemensamt. C:s lönebaserade utrymme hade då uppgått till 428 000 ($480\,000 \times 0,1 + 1\,520\,000 \times 0,25$). Det lönebaserade utrymmet blir således lägre eftersom C:s löneunderlag understiger 60 inkomstbasbelopp och därmed får C inte någon del av det lönebaserade utrymmet beräknat på 50 procent av löneunderlaget.

Även B:s lönebaserade utrymme hade blivit lägre och uppgått till 3 028 000 ($480\,000 \times 0,1 + 3\,120\,000 \times 0,25 + 4\,400\,000 \times 0,5$). Anledningen är att när det lönebaserade utrymmet inte beräknas gemensamt blir det en större del av löneunderlaget som beräknas utifrån de två lägre nivåerna, dvs. 10 och 25 procent, i stället för den högsta nivån, dvs. 50 procent.

Det *tredje stycket* som innehåller det s.k. taket för det lönebaserat utrymme tas bort. Ändringen behandlas närmare i avsnitt 8.9.4.

57 kap. 17 §

Första stycket första meningen är ändrad. Av paragrafen framgår hur beräkningen av löneunderlaget ska gå till. Ändringen innebär att beräkningen av löneunderlaget avser företagets löneunderlag. Detta för att klargöra skillnaden mellan denna paragraf, som redogör för hur företagets löneunderlag beräknas, och 16 § som anger hur andelsägarens löneunderlag och lönebaserade utrymme beräknas.

57 kap. 19 §

I paragrafen finns bestämmelser om de krav som gäller för att lönebaserat utrymme ska få beräknas. Paragrafen är ändrad på så sätt att *punkt 1* tas bort, dvs. det s.k. kapitalandelskravet. Ändringen motiveras närmare i avsnitt 8.9.1.

Det s.k. löneuttagskravet finns kvar och golvet enligt *den första strecksatsen* höjs från sex inkomstbasbelopp till åtta inkomstbasbelopp. Ändringen innebär att tillägget till golvet på fem procent avser andelsägarens och närståendes löneunderlag i stället för den sammanlagda kontanta ersättningen i företaget och i dess dotterföretag. Genom att koppla tillägget på fem procent till andelsägarens och närståendes löneunderlag individualiseras löneuttagskravet. Vidare upprätthålls 3:12-reglernas systematik genom att närstående behandlas som en delägare. Taket enligt *den andra strecksatsen* höjs

från 9,6 inkomstbasbelopp till femton inkomstbasbelopp. Ändringen motiveras närmare i avsnitt 8.9.3.

Exemplet nedan åskådliggör ändringen av paragrafen (förutsättningarna är desamma som i exemplet i kommentaren till 57 kap. 16 §).²

Ett fåmanföretag ägs av delägarna A, B och C. A äger 50 procent av andelarna i företaget, B 40 procent och C 10 procent. B och C är närstående. Löneunderlaget i företaget uppgår till 20 miljoner.

Löneuttagskravet för A

- Företagets löneunderlag fördelas med lika belopp på andelarna i företaget och A:s löneunderlag blir 10 miljoner (20 miljoner \times 0,5).
- Golvet i löneuttagskravet för A blir 980 000 kronor ($8 \times 60\,000 + 10\,000\,000 \times 0,05$). Taket i löneuttagskravet innebär dock att löneuttagskravet för A blir 900 000 kronor ($15 \times 60\,000$).

Löneuttagskravet för B och C

- Vid beräkningen av löneuttagskravet ska närståendes löneuttagskrav beräknas gemensamt. B och C äger tillsammans 50 procent av andelarna i företaget, vilket innebär att det löneunderlag som belöper på deras andelar uppgår till 10 miljoner. Golvet i löneuttagskravet för B och C är således 980 000 kronor ($8 \times 60\,000 + 10\,000\,000 \times 0,05$). Taket i löneuttagskravet innebär dock att löneuttagskravet för B och C blir 900 000 kronor ($15 \times 60\,000$).

Vid en första anblick kan det synas oskäligt att C som endast äger 10 procent av andelarna har samma löneuttagskrav som B som äger 40 procent av andelarna. Det ska dock beaktas att för närstående räcker det med att en av dem uppfyller löneuttagskravet och att C också får tillgodoräkna sig ett högre lönebaserat utrymme eftersom det beräknas gemensamt för B och C som närstående.

Om B och C inte hade varit närstående skulle deras löneuttagskrav inte ha beräknats gemensamt. C:s löneuttagskrav hade då varit lägre och uppgått till 580 000 kronor ($8 \times 60\,000 + 2\,000\,000 \times 0,05$). C:s lönebaserade utrymme hade också varit lägre (se exemplet ovan).

Även B:s löneuttagskrav hade blivit lägre och uppgått till 880 000 kronor ($8 \times 60\,000 + 8\,000\,000 \times 0,05$). B:s lönebaserade utrymme hade också blivit lägre (se exemplet ovan).

² I exemplet antas att inkomstbasbeloppet uppgår till 60 000 kronor.

57 kap. 19 a §

Paragrafen, som innehåller en definition av dotterföretag, tas bort. Ändringen behandlas närmare i avsnitt 8.9.2.

57 kap. 20 §

I paragrafen görs endast en följdändring med anledning av förslaget om ett skatteuttag på 25 procent i inkomstslaget kapital för kvalificerade andelar.

Andra meningen i paragrafen, om att utdelning upp till gränobeloppet ska tas upp till två tredjedelar i inkomstslaget kapital, tas bort. Utdelning på kvalificerade andelar upp till gränobeloppet beskattas därmed med 25 procent som inkomst av kapital. Detsamma gäller om utdelningen, i förekommande fall tillsammans med en kapitalvinst, överstiger takbeloppet (se 57 kap. 2 § och utredningens föreslagna förändring av 42 kap. 15 a §). Överväganden finns i avsnitt 12.3. Takbeloppet behandlas i kommentaren till 20 a och 22 §§.

57 kap. 20 a §

Paragrafen innehåller en takregel för utdelning. Den inkomst som överstiger taket tas upp som inkomst av kapital. Överväganden avseende skatteuttaget över takbeloppet finns i avsnitt 12.4.

Första stycket är ändrat. Innebörden efter ändringen är att utdelning inte ska tas upp i inkomstslaget tjänst till den del det skulle medföra att den skattskyldige och närstående under beskattningsåret från ett företag sammanlagt i inkomstslaget tjänst tagit upp utdelning och kapitalvinst till högre belopp än som motsvarar 100 inkomstbasbelopp. En motsvarande reglering finns i 22 § för kapitalvinster.

Syftet med ändringen är att takbeloppet för utdelningar och kapitalvinster ska vara gemensamt och under beskattningsåret uppgå till 100 inkomstbasbelopp. Detta uppnås genom att det klargörs att beräkningen avser utdelning och kapitalvinst som ska ha tagits upp i inkomstslaget tjänst.

Tidsperioden för utdelningar är sedan tidigare beskattningsåret, varför paragrafen inte behöver ändras i denna del. Nivån för tak-

beloppet höjs från 90 inkomstbasbelopp till 100 inkomstbasbelopp. Överväganden finns i avsnitt 10.7 och 10.8.

Ändringen av *andra stycket* medför att också kapitalvinst som tagits upp av närstående som är eller har varit bosatt i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, ska beaktas vid beräkningen av om inkomsten motsvarar taket på 100 inkomstbasbelopp.

57 kap. 21 §

I paragrafen görs endast följdändringar med anledning av förslaget om ett skatteuttag på 25 procent i inkomstslaget kapital för kvalificerade andelar.

Första stycket andra meningen, om att kapitalvinst som motsvarar gränsvärdet ska tas upp till två tredjedelar i inkomstslaget kapital, tas bort. Kapitalvinst på kvalificerade andelar upp till gränsvärdet beskattas därmed med 25 procent som inkomst av kapital. Detsamma gäller om vinsten, i förekommande fall tillsammans med en utdelning, överstiger takbeloppet (se 57 kap. 2 § och utredningens föreslagna förändring av 42 kap. 15 a §). Överväganden finns i avsnitt 12.3. Takbeloppet kommenteras i 20 a och 22 §§.

Enligt *andra stycket* ska kapitalvinst på en kvalificerad andel som anskaffats före år 1992 under vissa förutsättningar i sin helhet tas upp i inkomstslaget kapital i stället för i tjänst. Det innebär att inkomsten beskattas med 30 procent. Uttrycket ”i sin helhet” tas bort. På så sätt blir beskattningen i inkomstslaget kapital 25 procent.

Anledningen till denna förändring är att skatteuttaget på kvalificerade andelar bör vara 25 procent i inkomstslaget kapital. När beskattningen av inkomst av kapital över takbeloppet sänkts från 30 till 25 procent finns inte skäl att behålla den högre skattenivån enligt denna bestämmelse.

57 kap. 22 §

Paragrafen innehåller en takregel för kapitalvinst. Den inkomst som överstiger taket tas upp som inkomst av kapital. Överväganden avseende skattesatsen över takbeloppet finns i avsnitt 12.4.

Första stycket är ändrat. Innebörden efter ändringen är att en kapitalvinst inte ska tas upp i inkomstslaget tjänst till den del det

skulle medföra att den skattskyldige och närstående under beskattningsåret från ett företag sammanlagt i inkomstslaget tjänst tagit upp kapitalvinst och utdelning till högre belopp än som motsvarar 100 inkomstbasbelopp.

Syftet med ändringen är att takbeloppet för kapitalvinster och utdelningar ska vara gemensamt och under beskattningsåret uppgå till 100 inkomstbasbelopp. Detta uppnås genom att det klargörs att beräkningen avser kapitalvinst och utdelning som ska ha tagits upp i inkomstslaget tjänst. Tidsperioden som ska beaktas begränsas till beskattningsåret. Nivån för takbeloppet är sedan tidigare 100 inkomstbasbelopp. Överväganden finns i avsnitt 10.7 och 10.8.

Ändringen av *andra stycket* medför att också utdelning som tagits upp av närstående som är eller har varit bosatt i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, ska beaktas vid beräkningen av om inkomsten motsvarar taket på 100 inkomstbasbelopp.

Ett nytt *tredje stycke* läggs till där det framgår att vid tillämpning av bestämmelsen i 44 kap. 28 § ska även den del av kapitalvinsten eller utdelningen som beskattats i inkomstslaget tjänst under tidigare beskattningsår beaktas enligt första stycket. Syftet med bestämmelsen är att förtydliga att om en tilläggsköpeskilling omfattas av 44 kap. 28 § ska en gemensam beräkning göras vid tillämpningen av takreglerna. Tilläggsköpeskilling kan betalas ut vid ett eller flera tillfällen. Bestämmelsen har utformats för att utbetalningar vid olika beskattningsår efter avyttring ska omfattas. Det är således den del av kapitalvinsten och utdelningen som beskattats i inkomstslaget tjänst under avyttringsåret och därpå följande utbetalningar som ska omfattas vid en gemensam beräkning. Av 44 kap. 28 § följer att det är inkomstbasbeloppet för avyttringsåret som ska tillämpas vid beräkningen. Ändringen behandlas närmare i avsnitt 10.7.3.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2018 och tillämpas första gången på beskattningsår som börjar efter den 31 december 2017. När det gäller övergångsbestämmelser som föreslås hänvisas till kapitel 18.

Särskilda yttranden

Särskilt yttrande av sakkunnige Sven-Olof Lodin

Bakgrund

Genom 2013 års lagstiftning försökte lagstiftaren komma till rätta med främst de större partnerbolagens utnyttjande av 3:12-reglerna. Dessa bolag har nu, för att undvika effekterna av den införda lagstiftningen anpassat sig genom omkonstruktioner av sina företag. Det införda kapitalandelskravet har därigenom i stort sett missat sitt mål och i huvudsak förorsakat problem i mindre 3:12-företag.

Mitt syfte med nedanstående förslag till åtgärder har som utgångspunkt att skattelagstiftningen bör utgå från att alla har rätt att investera i aktier, men samtidigt ta det med aktieinnehavet förbundna riskerna men också njuta frukterna av en lyckad investering i samma mån som övriga aktieägare. Om så inte sker bör skillnaden i köpeskilling skattemässigt behandlas som en förtäckt löneförmån. Detta kan undvikas om alla erlägger en någorlunda riktig köpeskilling för de förvärvade aktierna och då kan kapitalandelskravet, som missvisande nog inte tar hänsyn till värdet på investeringen utan endast till andelen aktier i det förvärvade bolaget, slopas.

Angående nuvarande tillämpningen av 3:12-reglerna

Genom 2013 års lagstiftning försökte lagstiftaren komma till rätta med de större partnerbolagens utnyttjande av 3:12-reglerna. Dessa bolag har nu anpassat sig ytterligare till den lagstiftning som infördes. Det införda kapitalandelskravet har därför i stort sett missat sitt mål och i huvudsak förorsakat problem i mindre 3:12-företag.

Effekterna av 2013 års lagstiftning har förvärrats av att domstolarna inte verkar ha riktigt förstått innebörden av förvärv av s.k. nakna aktier till noll kronor eller ett starkt reducerat pris. Med de två åtgärder, som här föreslås kan i huvudsak de mål som 2013 års lagstiftning har beträffande partnerbolagens beskattning uppfyllas.

Kammarrätten i Stockholm har i sin rättstillämpning godkänt prissättningen för s.k. nakna aktier, där förvärvaren inte betalt någon köpekilling för aktierna. Högsta förvaltningsdomstolen har dessvärre inte fått tillfälle att bedöma denna fråga då domen inte överklagades.

Vid användning av nakna aktier vid anställds inträde och utträde som aktieägare har Kammarrätten i Stockholm alltså godtagit detta som en korrekt marknadsvärdering av aktiernas värde, dvs. värde = 0, trots att mycket stora utdelningsbelopp, som kunnat förutses, har utgått.

Detta ger inte uttryck för aktiernas sanna värde, som innebär en riskfri rätt till utdelning, dvs. rätt till en framtida avkastning under innehavstiden. Denna rätt har naturligtvis ett värde i sig som måste beaktas vid en värdering, då den utdelningsström som aktien genererar kan ha ett mycket stort ekonomiskt värde. Dessutom innebär en naken aktie att dess ägare inte bär någon risk, vilket normalt är det mest typiska för ett aktieinnehav. Överlåtelse av en naken aktie är därför i praktiken att jämställa med en överlåtelse av utdelningsrätten tillhörig aktien. I detta fall är det således utdelningsrätten som skall värderas och inte aktien. En lagreglering bör därför ske som överensstämmer med denna ekonomiska verklighet. Därmed löses också problemet med anställdas underprisförvärv av aktier explicit.

Om förmånen (inkomstomvandlingen) beskattas på detta sätt blir 4 %-regeln onödig och kan avskaffas. Den föreslagna regeln bör egentligen utformas som en allmän regel i 11 kap. inkomstskattelagen (1999:1229), IL, som precisering i fråga om värdepappersöverlåtelser till anställda, men eftersom bestämmelsen i huvudsak endast berör företag där ägarna omfattas av 3:12-reglerna kan den införas i 57 kapitlet IL.

Incitamentsutredningen har föreslagit att det i skatteförfarandelagen och skatteförfarandeförordningen införs skyldighet för arbetsgivare att lämna kontrolluppgift och motivera värdenivån, som valts vid värdepappersöverlåtelser i samband med en anställning. En så-

dan skyldighet skulle kunna utgöra ett lämpligt komplement till den nedan föreslagna ändringen av inkomstskattelagen.¹

Enligt min mening intar dock Incitamentsutredningen en alltför försiktig attityd till värderingsfrågorna och lämnar därmed de skattskyldiga och Skatteverket utan en nödvändig vägledning. Eftersom det inte bör vara fråga om att fastställa ett absolut korrekt värde utan om ett försiktigt beräknat skäligt värde torde existerande metoder för beräkning av en andels avkastningsvärde i allmänhet vara tillräckliga. De torde också i allmänhet anses vara tillräckliga för bankernas bedömning av ett företags betalningsförmåga.

Förslag till lagtext

Vid anställds förvärv direkt eller indirekt av mindre än 10 procent av aktierna i det företag eller annat företag i samma koncern, som vederbörande är anställd i, ska den anställda genom intyg från sakkunnig person visa att förvärvspriset enligt vedertagna värderingsprinciper är marknadsmässigt också med hänsyn till det kapitaliserade värdet av förväntade utdelningsnivåer med ledning av företagets hittillsvarande utdelningspolitik. Till den del förvärvspriset understiger cirka 70 procent av den förvärvade egendomens värde enligt ovan skall beloppet anses utgöra en skattepliktig tjänsteinkomst.

Om begränsningar i den anställdes förfoganderätt över andelen är av sådant slag att andelens värde påverkas i betydande grad skall den utdelning eller annan avkastning som andelen berättigar till i stället beskattas som inkomst av tjänst allteftersom avkastningen utfaller.

Vad gäller valet av 70 % av det schablonmässigt framräknade marknadsvärdet, avser förslaget härigenom att ta hänsyn till den osäkerhet i värderingsmetoderna, som i praktiken föreligger. Detta sker bl.a. mot bakgrund av vad Incitamentsutredningen anför och Skatteverkets erfarenheter av alla de invändningar som i det enskilda fallet kan anföras mot en viss värderingsmetod. Genom att lagstifta om att en särskild metod måste användas – men med stor försiktighet – kan knappast invändningar göras mot det framkomna värdets höjd.

Att förslaget endast omfattar förvärv av mindre än 10 % av aktierna beror på att vid större överlåtelser av aktierna har överlåtarens av-

¹ Se Incitamentsutredningens förslag till ändring rörande kontrolluppgiftsskyldigheten i skatteförfarandelagen 15 kap. 10 a §, 22 kap. 26 § och 39 kap. 18 §, samt i skatteförfarandeförordningen 9 kap. 10 § trots att de delarna inte remitterats. Se också vad utredningen anför om värderingsfrågorna i kap. 8 i utredningsbetänkandet.

sikt i allmänhet varit att verkligen överlåta en del av verksamheten till köparen, varför såväl den schablonmässiga värderingen som det till 70 % av det framräknade värdet reducerade beloppet för bestämning av om någon löneförmån föreligger eller inte, knappast är anpassade till sådana fall av verkliga större överlåtelser.

I andra stycket av förslaget behandlas s.k. nakna eller liknande aktier. Det fasta priset vid återköp utgör en sådan inskränkning i förfoganderätten av aktien (man får inte tillgodoräkna sig aktiens värdestegring, men heller inte stå för någon del av bolagets eventuella förluster) varför en stor del av det som kännetecknar en aktieförsvinner. Genom valet att beskatta utdelningen när den utfaller slipper man att söka utrona och värdera hur länge förmånen kommer att utgå.

Regeln bör kunna användas även vid indirekta förvärv såsom via eget aktiebolag, då den anställde i relation till det företag i vilket han/hon är anställd vid underprissättning är den som egentligen erhållit förmånen. Detta överensstämmer med den praxis som utvecklats när en aktieägare styrt en utdelning till annan person.

Ifråga om skattskyldigheten för utdelning på aktien vid indirekta förvärv finns två vägar att gå. En möjlighet är att föreskriva skattskyldighet för det förvärvande bolaget. Det kräver emellertid en särskild lagreglering om skattskyldighet för det mellanliggande bolaget, men utdelningen från det mellanliggande bolaget kan då följa ordinarie regler (den sammanlagda skatten blir lika stor som om lönebeskattning skett hos den anställde) En alternativ väg är att den anställde, eller f.d. anställde, skall tjänstebeskaas för den utdelning från det mellanliggande bolaget motsvarande vad det mellanliggande bolaget har erhållit från det ursprungliga bolaget. Det kräver ingen lagstiftning utöver vad som står i 57:4 IL, men kräver i stället en ordentlig utredning av hur stor utdelning det mellanliggande bolaget har erhållit. Dock torde det inte föreligga några större svårigheter att spåra dessa fall. Därför rekommenderas denna metod i förevarande fall.

Förevarande inkomst, berör endast den skattskyldige och inte arbetsgivaren. Det betyder att det utgivande bolaget varken får något avdrag för den utgivna förmånen eller behöver erlagga någon arbetsgivaravgift för denna.

Exempel på tillämpade och av Skatteverket accepterade värderingsmodeller för onoterade företag

Enligt Incitamentsutredningens betänkande kan stora svårigheter föreligga att fastställa andelsvärden, varför utredningen avstått från att rekommendera någon särskild värderingsmetod, trots att man kräver att arbetsgivaren ska visa att det tillämpade värdet är marknadsmässigt. Vissa riktlinjer och standardförfarande bör dock vara möjligt att fastställa.

De flesta företag, även fåmansföretag, använder en kapitaliseringsmodell med utgångspunkt i företagets resultat de tre senaste åren ofta kapitaliserat med det P(rice)/E(arnings)-index-tal för liknande (i storlek och betr. lönsamhet) företag i den/de bransch(er) som företaget är verksamt. SCB:s branschnyckeltal som kan erhållas (mot en mindre avgift, 600 kronor) från SCB för den bransch vari företaget är verksamt, ger i de flesta fall tillräcklig grund för en sådan värdering. Samma princip bör gälla vid bolagsägarens/ägarbolagets senare återköp av aktierna. Även andra liknande metoder används för att beräkna företagets P/E-tal. Dock bör ett företags värde normalt inte understiga dess substansvärde, såvida inte särskilda skäl finns.

I det följande ges ett exempel på hur den föreslagna bestämmelsen kan tillämpas.

Räkneexempel hur den föreslagna bestämmelsen i 57 kap. IL kan tillämpas

Ägarna till ett restaurantbolag vill förbättra sitt resultat och anställer därför en toppkock. Ägarna av moderbolaget erbjuder honom, förutom en väl tilltagen lön, aktier i det aktuella dotterföretaget.

I fall A) erbjuder de honom fem procent av aktierna i det aktuella restaurantbolaget för noll kronor att återlämnas för noll kronor då de återlämnas av honom senast vid den tidpunkt han lämnar bolaget. Härmed klarar han den gällande 4 %-gränsen för innehav. Eftersom kocken i detta exempel otvivelaktigt erlagt mindre än 70 % av något tänkbart värde behövs ingen värdering utan kocken ska tjänstebeskattas för varje krona i utdelning han erhåller aningen från restaurangbolaget eller från eget bolag.

I fall B) erbjuder man honom att köpa in sig till 9 % i det aktuella dotterbolaget, som ej får överlåtas på tredje person, och skall återköpas till marknadsvärde senast då han lämnar sin anställning inom koncernen. Inga andra inskränkningar i äganderätten finns.

Om man då utgår från restaurangbranschens allmänna lönsamhet och placerar det här företaget i mediagruppen lönsamhetsmässigt även om antalet anställda är så få som 100 får man av SCB:s branschstatistik fram bl.a. följande resultat.

- Resultat i % av eget kapital enligt förutsättning 12,7 %
- På totalt kapital 4,8 % = 48 000
- Soliditet 21 % = 54 000

En lönsamhet på 12 % på eget kapital men på totalt kapital endast 4,8 % tyder på låg låneränta då soliditeten endast är 21 %. Men att i dagens låga ränteläge begära mer än 5 % total ränta är svårt, särskilt som förädlingsvärdet per anställd i denna serviceverksamhet enligt statistiken är 37 100 kronor och nettovärdet per anställd är 9 000 kronor och dvs. för 100 anställda 900 000.

Han köper 9 % av aktierna – hur många de nu är – vilket då för aktier för 900 000 kronor bör ge cirka 81 000 kronor per år i avkastning, vilket vid 5 % avkastning bör kosta cirka 1 600 000 kronor. Allt under 1 120 000 kronor, dvs. under 70 %, bör då vid 5 % avkastning betraktas som tjänsteförmån. Om han måste ge cirka 700 000, bör alltså 420 000 kronor behandlas som löneförmån. Ger han å andra sidan 1,1 miljoner kronor, bör p.g.a. osäkerheten i beräkningarna medföra att inget behandlas som löneförmån.

Det bör observeras att om data beställs om ett särskilt bolag från SCB torde fler säkra data erhållas. Se därutöver SCB:s handledning för bestämmande av P/E-tal.

Angående avskaffandet av kapitalandelskravet i 57 kap. 19 § inkomstskattelagen

Utredningen har helt riktigt beslutat att det s.k. kapitalandelskravet på fyra procent av aktierna i ett företag kan avskaffas, med hänsyn till de övriga försämringar som man föreslår för fåmansföretagen. Emellertid finns anledning att ytterligare diskutera de stora nack-

delar som införandet av kapitalandelskravet medför. Som nämnts är utgångspunkten för mitt yttrande att alla skall ha rätt att investera i aktier, men samtidigt dels ta det med aktieinnehavet förbundna riskerna dels att på likvärdiga villkor för alla njuta frukterna härav.

För det första har huvudmålet för lagstiftningen, de större partnerbolagen, i allmänhet förmått anpassa sig till den nya lagstiftningen genom uppdelning eller genom att skjuta in mellanliggande bolag mellan sig och bolagets partners (Det senare kan dock huvudsakligen göras olönsamt genom den ovan föreslagna speciallagstiftningen). Kvar står endast s.k. äkta fåmansbolag som drabbas av lagstiftningen, samt särskilt Praktikertjänst, vars ursprungliga företagsidé för mindre vårdföretag genom kravet på kapitalandel och dess konsekvenser för delägarna har tillintetgjorts. Praktikertjänst har vid utredningens hearing också i en ingiven skrift framhållit ”att avskaffandet av den så kallade fyraprocentsregeln bör var utredningens främsta mål”. Även andra kooperativa företag torde i allmänhet drabbas.

Men även de äkta fåmansföretagen är en stor grupp, flera hundra bolag, som på detta sätt, diskrimineras och får den sämsta skatterättsliga behandlingen av alla bolag, trots att det är regeringens avsikt att stimulera just denna grupp företag, där den största utvecklingen och de flesta innovationer skapas. Deras anställda riskerar att få en hårdare beskattning än anställda i andra bolag.

Lagstiftaren tycks i 2014 års budgetproposition delvis ha missuppfattat vad som är den allvarligaste nackdelen för de äkta fåmansföretagen med det nya kapitalandelskravet. Man har i propositionen anfört ett man härmed förhindrar att i samband med egen rekrytering erbjuda eventuella anställda aktieförmåner, vilket inte varit lagstiftarens mening med 3:12-reglerna. Men detta sker för det mesta inte alls eller med största försiktighet. Däremot har man genom införandet av kapitalandelskravet berövat de särskilt större fåmansföretagen ett viktigt försvarsvapen för att få behålla sina internt uppfostrade avdelningschefer vid utomstående icke-fåmansföretags – det kan vara noterade eller onoterade bolag, inte minst riskkapitalbolag – försök att med hjälp av aktieerbjudanden rekrytera dessa. Särskilt bekant är att Altor vid sitt förvärv av Byggmax, närmast sökte dammsuga bygghandelsbranschen på dugliga medarbetare med hjälp av aktieerbjudanden. Genom införandet av kapitalandelskravet står de större fåmansföretagen närmast försvarslösa inför sådana

angrepp, eftersom p.g.a. det egna företagets storlek det är totalt orealistiskt att någon medarbetare skulle ha råd att förvärva så mycket som fyra procent av bolagets aktier. Det finns en del fåmansföretag som har ett högre värde än bolag som är börsnoterade.

Men kapitalandelskravet förhindrar även flera små nya bolags verksamhet, därigenom att dessa allt oftare av principiella skäl anser att alla anställda i företaget bör ta en risk genom att förvärva aktier i det företag i vilket de anställs. Detta är särskilt vanligt inom IT-branschen, där bl.a. bolaget Netlight kan ges som exempel, där man anser att såväl, kreativitet som talang befordras av delägarskap. Att försvåra sådan verksamhet står inte i överensstämmelse med regeringens önskemål och ansträngningar att stödja och förnya företagsverksamheten – särskilt den mindre företagssamheten.

Införandet av ett kapitalandelskrav har också redan 2014 med efmas avstyrkts av Lagrådet i samband med dess granskning av förslaget.

Om regeringen trots allt vidhåller att ett kapitalkrav bör upprätthållas, även om det innebär en diskriminering av en betydande del av svenskt näringsliv, bör i så fall övervägas att som ett alternativ till fyra procent andelsinnehav ange ett penningbelopp som vederbörande anställde bör satsa för att inte diskrimineras utan att få full avkastning på sitt risktagande, förslagsvis 500 000 kronor. Ett annat men något krångligare alternativ är att beloppsbegränsningen för utnyttjande av lönesummeregeln anknyts till det egna löneuttaget, så att för den som har mindre än fyra procent av aktiekapitalet lönesummeregeln får utnyttjas till högst ett belopp motsvarande den egna lönen.

Särskilt yttrande av experten Karin Pilsäter

Min grunduppfattning är att skattereglerna ska leda till lika skatt för lika arbete. Det betyder inte att beskattningen rakt av ska vara lika för en anställd som för en företagare och entreprenör, bl.a. beroende på det mått av risk och ansvar som tillkommer.

60 procent av alla offentliga skatteintäkter kommer från beskattning av arbete, nästan två tredjedelar.

Det är helt centralt att det hos individer och företag finns en upplevd legitimitet för skattesystemet. Legitimiteten måste gälla både hur skattepengarna används och hur de tas ut. Därför uppstår ett behov av att överhuvudtaget ha särskilda skatteregler för fåmansbolagsdelägare.

Jag vill i detta sammanhang framhålla att grundorsaken till behovet av särskilda skatteregler för att undvika inkomstomvandling är den högra beskattningen av arbetsinkomster. I kombination med låga tak i socialförsäkringar blir denna effekt ännu större.

Sedan nuvarande regelverk infördes har den högsta marginalskatten på arbetsinkomst ökat till 60 procent, 70 procent när arbetsgivaravgiften räknas in. Samtidigt har bolagsskatten sänkts från 28 procent till 22 procent. Kapitalinkomstskatten på dessa utdelningar är effektivt 20 procent, mot 30 procent för noterade och 25 procent för onoterade aktieutdelningar.

Det innebär att en utdelning för en fåmansbolagsdelägare beskattas med 37 procent medan en arbetsinkomst beskattas med upp till det dubbla, 70 procent.

Drivkrafterna för den som har möjlighet till omvandling från arbetsinkomst till kapitalinkomst är mycket starka, särskilt på inkomster över brytpunkten för statlig inkomstskatt, där marginalskatten ökar från 32 procent till 52 procent, samtidigt som inget av arbetsgivaravgiften längre genererar några sociala förmåner.

TCO anser att grundproblemet är den höga skatten på arbete, särskilt de höga marginalskatterna som uppstår genom brytpunkt för och nivå på den statliga inkomstskatten. Denna utgör i dag 3 procent av de totala skatteintäkterna, eller 5 procent av skatten på arbete.

Jag vill därför inledningsvis framhålla att den statliga inkomstskatten på arbetsinkomster bör sänkas, inte minst för att minska spänningarna som gör fåmansbolagsreglerna helt nödvändiga och med viss nödvändighet även krångliga.

Jag menar också att de ökade spänningar som uppstått genom att beskattningen av arbetsinkomster skärpts och beskattning av kapitalinkomster för fåmansbolagsdelägare lättats i kombination varit en felaktig väg.

Jag instämmer därför i hög grad med de syften som utredningen enligt direktiven ska uppnå.

Jag kan instämma i de förändringar av lönesummeregeln, löneuttagsregeln, kapitalandelskravet och förändrade beräkningar av lönebaserat utrymme enligt huvudregeln som föreslås.

Det är dock viktigt att noga utvärdera och följa vilka effekter detta får för mindre men växande, särskilt kunskapsintensiva, företag. De föreslagna regelförändringarna riskerar att dessa är fortsatt missgynnade.

Effekterna av dessa regelförändringar måste följas noga, för att säkerställa att effekterna verkligen motiverar att det trubbigare kapitalandelskravet kan slopas. Fåmansbolagsreglerna ska inte vara ett sätt för höga tjänstemän att slippa betala statlig inkomstskatt och därmed inte ett sätt för just bolag som faller inom ramen för dessa regler att kunna få förmånligare villkor än andra företag och organisationer rekrytera nyckelpersoner.

Jag instämmer också i förändringen av förenklingsregeln, där gränsvärdet för uttag som kapitalbeskattad utdelning sänks från 2,75 inkomstbasbelopp till 1,75 inkomstbasbelopp.

I det sammanhanget vill jag dock framföra att även 1,75 inkomstbasbelopp (för 2016 103 775 kronor) är ett högt belopp att ta ut till låg kapitalbeskattning utan något löneuttagskrav alls. Det bibehåller en mycket stor skillnad mellan att göra en extra insats som anställd hos en arbetsgivare eller att ha möjlighet att göra den i ett eget bolag som "extraknäck". För den som redan tjänar upp till socialförsäkringstaken i en anställning finns inget att vinna på att ytterligare ta ut lön.

Det är rimligt att skattesatsen höjs till 25 procent, i paritet med beskattning av utdelning från andra onoterade aktier.

Sammantaget är det viktigt att såväl skatteregler som andra förutsättningar för nystartade, växande, innovativa och entreprenörsdrivna företag förbättras. De förändringar som här föreslås behöver därför kompletteras med införande av ett system med lägre beskattade kvalificerade personaloptioner.

Särskilt yttrande av experten Thomas Lindberg

Utredningen har lämnat ett antal förslag avseende förändringar i de s.k. 3:12-reglerna (57 kap. IL).

Det duala skattesystemet infördes i samband med skattereformen 1990 och innebär att kapitalinkomster beskattas separat från arbetsinkomster. De två inkomstlagen beskattas olika – arbetsinkomster beskattas progressivt och kapitalinkomster proportionellt. Skillnaden i beskattningen skapar ett incitament för personer att omvandla högre beskattade arbetsinkomster till lägre beskattade kapitalinkomster.

För att upprätthålla det duala skattesystemet anser Skatteverket att det är viktigt att ersättning för arbete beskattas som förvärvsinkomst.

Syftet med de särskilda reglerna i 57 kap. IL om beskattning av utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmansföretag är primärt att förhindra att arbetsinkomst omvandlas till lägre beskattad kapitalinkomst (prop. 1989/90:110 s. 467). Utgångspunkten för reglerna var ursprungligen att delägare i ett fåmansföretag som arbetar i företaget i princip ska ha samma skattebelastning på sina faktiska arbetsinkomster som en löntagare utan ägarintresse.

Utredningen har, förutom att se över beskattningen vid ägarskiften, getts uppdraget att se över 3:12-reglerna i syfte att säkerställa att det ursprungliga syftet med reglerna upprätthålls (dir. 2015:2).

För att bestämmelserna i 57 kap. IL ska vinna i legitimitet är det av vikt att slå vakt om det preventiva syftet med regelsystemet. Det är därför viktigt att regelsystemet inte möjliggör inkomstomvandlingar som leder till alltför stor skillnad i beskattningen av arbetsinkomster.

Sedan reglerna infördes har ett antal förändringar genomförts som medfört att reglerna i allt högre grad ger möjlighet till inkomstomvandling. Det preventiva syftet har till följd härav urholkats.

Skatteverkets uppfattning är att en ändrad reglering i 57 kap. IL inte får leda till nya möjligheter till inkomstomvandling. Utgångspunkten för all regelförändring bör vara att fördelningen mellan inkomstlagen förbättras så att faktisk arbetsinkomst också beskattas som sådan. Enligt Skatteverkets bedömning finns det stor

risk för att reglernas legitimitet urholkas om fördelningen mellan inkomstslagen tjänst respektive kapital försämras.

Genom att upprätthålla reglernas syfte så främjas systemets acceptans och legitimitet även ur ett allmänt perspektiv.

Ägarskiften mellan närstående

Ett av utredningens uppdrag är att se över beskattningen vid ägarskiften. Den reglering som främst leder till en olikbehandling är bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet i 57 kap. 4 första stycket 1 IL.

Utredningen gör bedömningen att nuvarande olikbehandling av ägarskiften inom respektive utom närståendekretsen i möjligaste mån bör åtgärdas. För att lösa problemet föreslås ett undantag från regeln om samma eller likartad verksamhet.

För att motverka att undantaget ger utrymme för inkomstomvandling föreslås vissa villkor som begränsar tillämpningsområdet.

Enligt Skatteverkets uppfattning ger dock undantaget möjlighet för förvärvaren av verksamheten att genom överlåtaren få ut förvärvsinkomst som lägre beskattad kapitalinkomst.

Exempel

Personen A bedriver en verksamhet i det ägda X AB. A avser att inom en snar framtid avyttra verksamheten. A:s dotter, B, som är konsult ska "sätta sig på bolag". I stället för att bilda ett nytt företag så startar B konsultverksamheten i X AB. B tar inte ut full lön utan sparar en stor del av erhållna arvoden i företaget. När A tre år senare ska avyttra sin del av verksamheten i X AB så överläts konsultverksamheten till ett av B nybildat företag, Y AB. X AB avyttrar den del av verksamheten som bedrivits av A till extern förvärvare. Efter överlåtelseerna så bedriver X AB och Y AB samma eller likartad verksamhet i den mening som avses i 57 kap. 4 § första stycket 1 IL. A:s aktier omfattas dock av det föreslagna undantaget varför de efter det att den femåriga karenstiden löpt ut är okvalificerade. A tar då ut de i konsultverksamheten upparbetade vinstmedlen genom utdelning som beskattas i inkomstslaget kapital. B tillgodoförs vinstmedlen genom gåva från A.

Exemplet visar att det föreslagna undantaget öppnar upp för inkomstomvandling. Det finns överhängande risk att det kan uppkomma ytterligare möjlighet till inkomstomvandling.

Skatteverket avstyrker förslaget och förespråkar i första hand att karenstiden för kvalificerad andel avskaffas. Därmed förblir en så-

dan andel kvalificerad utan tidsbegränsning. Kvalifikationen varar fram till dess att andelen avyttras. Detta medför också att gränsbelopp fortsättningsvis får beräknas.

En kvalifikation som inte är tidsbegränsad skulle innebära en förenkling och lösa problemet med aktuell olikbehandling. Oavsett om verksamheten överläts till en extern förvärvare eller till en förvärvare inom närstående-kretsen så förblir andelarna i det överlåtande företaget kvalificerade. Den nuvarande femåriga karensen skapar förutsättningar för en uppskjuten inkomstomvandling jämfört med om det inte funnits någon tidsbegränsning. En kvalifikation utan tidsbegränsning medför att en uppdelning av utdelning och kapitalvinst på inkomst av kapital respektive inkomst av tjänst upprätthålls. Den del av inkomsten som hänförs till inkomst av tjänst förblir beskattad som tjänsteinkomst. En invändning skulle kunna vara att kapitalavkastning i så fall kan komma att beskattas som inkomst av tjänst. Jämförelse kan göras med pensionsinkomster som beskattas som inkomst av tjänst oavsett hur långt efter avsättningen som utbetalning sker. Även kapitalavkastning på pensionsmedel beskattas som inkomst av tjänst vid utbetalningen.

Bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet skulle kunna slopas om andelarna i det överlåtande företaget inte upphör att vara kvalificerade. Detta skulle medföra en betydande förenkling av regelsystemet.

En kvalifikation utan tidsbegränsning jämställer i princip fåmansföretag med enskild näringsverksamhet när verksamheten avslutas i företaget eller i den enskilda näringsverksamheten. Den löpande progressiva beskattningen i inkomstslaget tjänst och inkomst av näringsverksamhet reduceras av gränsbelopp respektive positiv räntefördelning. Det normala är att en skattecredit varar fram till avyttring eller likvidering. I enskild näringsverksamhet återförs till exempel avsatta expansionsfonder till beskattning när näringsverksamheten upphör. Den 5-åriga karensen avseende kvalificerade andelar är ett undantag då den medför att skattecrediten som avser vad som skulle ha beskattats som inkomst av tjänst efterges.

I andra hand förespråkar Skatteverket att bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet ersätts av en regel om avskattning fem år efter det att en ägare av kvalificerad andel upphört att vara verksam i företaget. Avskattning görs då för det belopp som skulle ha tagits upp som inkomst av tjänst om andelen avyttrats vid den tidpunkten.

Det kan jämföras med vad som gäller för enskild näringsverksamhet då uttagsbeskattning sker när en näringstillgång övergår till att bli en kapitaltillgång. En reglering om avskattning medför att bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet bör kunna avskaffas.

I tredje hand anser Skatteverket att något undantag inte ska införas utan att nuvarande bestämmelse behålls oförändrad.

Som ett sista alternativ anser Skatteverket att utredningens förslag om undantag kompletteras med införande av en 10-årig karenstid i 57 kap. 4 § IL, enligt vad som gällde t.o.m. 31 december 1996. Den längre karenstiden minskar incitamentet till inkomstomvandling i samband med överlåtelse av en verksamhet till närstående.

Alla dessa alternativ är enligt Skatteverkets mening att föredra då utredningens förslag möjliggör önskad inkomstomvandling.

Lönebaserat utrymme och kapitalandelskravet

De höjningar av det lönebaserade utrymmet som en ägare av kvalificerad andel kan tillgodoräkna sig sedan bestämmelserna infördes medför betydande gränsbelopp för delägare som kan utnyttja utrymmet. Detta gäller bland annat s.k. partnerbolag med ett stort antal anställda.

Vid införandet av kapitalandelskravet anförde regeringen att med hänsyn till de skäl som låg bakom införandet av löneunderlagsregeln finns skäl att begränsa möjligheterna att tillämpa regeln för delägare som bara äger en mindre kapitalandel i företaget (prop. 2013/14:1 s. 264 ff.). För att upprätthålla regelsystemets preventiva funktion dvs. att förhindra inkomstomvandling föreslogs kapitalandelskravet. Vidare framhölls att de tröskeleffekter som kan uppkomma måste ses i ljuset av motivet för förslaget.

Utredningen anför att det i första hand bör prövas om generella regler för såväl partnerbolag som andra fåmansföretag är en tillräcklig åtgärd för slopandet av kapitalandelskravet (avsnitt 8.5).

Utgångspunkten för en sådan prövning bör vara det nuvarande kapitalandelskravet. Av tabell 13.4 framgår att det är just delägaren i ett partnerbolag med ett stort antal delägare (Typfall 6) som får höjt gränsbelopp i samtliga alternativ som presenteras av utredningen.

Varken utredningens förslag eller övriga alternativ för beräkning av lönebaserat utrymme kan enligt Skatteverkets uppfattning anses vara en tillräcklig åtgärd som mot bakgrund av skälen för kapitalandelskravet motiverar att kravet avskaffas. Även om den föreslagna höjningen av löneuttagskravet tas med i bedömningen så är åtgärderna sammantaget inte tillräckliga. Löneuttagskravet har ringa eller ingen effekt i detta avseende. Kravet behandlas nedan.

Om utredningens förslag till beräkning av lönebaserat utrymme och löneuttagskrav genomförs så avstyrker Skatteverket att kapitalandelskravet slopas. För att kapitalandelskravet ska slopas bör enligt verkets uppfattning annan reglering med motsvarande effekt införas.

Skatteverket föreslår att kapitalandelskravet avskaffas och ersätts med en reglering som innebär att delägare som innehar kvalificerade andelar i företag som omfattas av den s.k. utvidgade fåmansföretagsdefinitionen i 57 kap. 3 § IL (benämns fortsättningsvis partnerbolag) endast har rätt att beräkna ett begränsat lönebaserat utrymme.

De företag som avses är sådana som är fåmansföretag enligt definitionen i 56 kap. 2 § IL enbart med tillämpning av bestämmelsen i 57 kap. 3 § IL.

Delägare i partnerbolag bör inte vara helt uteslutna från möjligheten att tillgodoföra sig ett lönebaserat utrymme. Utrymmet bör dock vara begränsat. Något skäl för att partnerbolagen ska omfattas av en högre procentsats vid de två övre skikten kan inte anses föreligga, jfr vad som sägs i avsnitt 8.4.3. För delägare i partnerbolag föreslås därför att det lönebaserade utrymmet begränsas till tio procent av delägarrens löneunderlag.

Till skillnad från kapitalandelskravet så påverkar inte storleken av andelsägarens andel i företaget om denne får beräkna ett lönebaserat utrymme. I stället är det om företaget typiskt sätt är ett partnerbolag eller inte som är avgörande.

Kapitalandelskravet har den nackdelen att tröskeleffekter uppkommer beroende på antalet delägare i företag som i övrigt är jämförelsevis lika. Den utvidgade definitionen har inte samma tröskel-effekter.

Den utvidgade definitionen försvårar inte heller för företag att knyta nyckelpersoner till sig med erbjudande om mindre ägarandelar.

Nedanstående tabell visar att delägare i partnerbolag har en högre nettobehållning än en anställd person. Tabellen visar också delägares förändrade nettobehållning vid utredningens förslag och Skatteverkets förslag jämfört med nuvarande regler. Utredningens förslag medför att delägare som i dag omfattas av kapitalandelskravet får en ökad nettobehållning. Skatteverkets förslag leder till en betydligt lägre höjning av nettobehållningen.

Beräkningarna har gjorts utifrån att den anställda har en årslön på 1 200 000 kronor och delägarnas löneuttag motsvarar 15 inkomstbasbelopp. De olika alternativen är kostnadsneutrala för arbetsgivaren.

Årsinkomst netto

Kronor

	Anställd	Antal delägare 10, andel 1/10	Antal delägare 30, andel 1/30
Nuvarande regler	667 499	792 712	672 663
Utredningens förslag	Påverkas inte	776 798	776 798
Skatteverkets förslag	Påverkas inte	702 484	702 484

Källa: Skatteverket.

Om Skatteverkets förslag avvisas och något av utredningens alternativ ska ligga till grund för beräkning av lönebaserat utrymme så föreslår verket i andra hand att kapitalandelskravet bibehålls.

Löneuttagskravet

Utredningen föreslår ett ökat spann i löneuttagskravet. Skatteverket instämmer i en ökning av spannet från 6 till 8 inkomstbasbelopp respektive från 9,6 till 15 inkomstbasbelopp (IBB).

Det föreslås också att tillägget om fem procent beräknas på andelsägarens del i företagets sammanlagda löneunderlag. Beräkningen ska således göras på individnivå.

År 2015 är inkomstbasbeloppet 58 100 kronor. 8 IBB motsvarar då 464 800 kronor och 15 IBB motsvarar 871 500 kronor. För att nå det högre uttagskravet ska den enskildes löneunderlag uppgå till 8 134 000 kronor. Beräkningen på individnivå kan medföra att delägare i fåmansföretag med flera aktiva delägare får ett sänkt krav på eget löneuttag eller inte kommer att nå upp till det höjda taket.

Enligt Skatteverkets mening minskar inte förslaget risken för inkomstomvandling.

Exempel 1

Delägaren innehar 10 % av andelarna i företaget. Det samlade löneunderlaget är 10 000 000 kronor. Delägarens individuella andel av underlaget är 1 000 000 kronor.

Nuvarande regler: Delägarens lönekrav motsvarar taket.

$$9,6 \text{ IBB} \times 58 \text{ 100} = 557 \text{ 760 kronor}$$

$$\text{Förslaget: } 8 \text{ IBB} \times 58 \text{ 100} + (1 \text{ 000 000} \times 5 \%) = 514 \text{ 800 kronor}$$

Förslaget medför att löneuttagskravet sänks från 557 760 kronor till 514 800 kronor.

Exempel 2

I ett stort partnerbolag innehar delägaren 0,8 % av andelarna i företaget. Det samlade löneunderlaget uppgår till 900 000 000 kronor. Delägarens individuella del av underlaget är 7 200 000 kronor.

$$8 \text{ IBB} \times 58 \text{ 100} + (7 \text{ 200 000} \times 5 \%) = 824 \text{ 800 kronor}$$

Delägarens löneuttagskrav understiger det höjda taket.

Om kapitalandelskravet slopas är det önskvärt att även regeln om löneuttagskrav minskar möjligheterna till inkomstomvandling särskilt för s.k. partnerbolag. Ett sätt är att tillägget även fortsättningsvis beräknas på företagets samlade löneunderlag trots att beräkningen av det lönebaserade utrymmet individualiseras.

Sammanfattningsvis leder Skatteverkets ovan angivna förslag till en ytterligare budgetförstärkning jämfört med utredningens förslag. Denna ytterligare förstärkning skulle kunna återföras till företagssektorn.

Särskilt yttrande av experten Urban Rydin

Sedan 1990 års skattereform har Sverige ett dualistiskt skattesystem med skild beskattning av arbetsinkomster och nominellt beräknade kapitalinkomster. Den lägre beskattningen av kapitalinkomster motiveras av att särskild hänsyn måste tas till inflationen för denna form av inkomster. Jag förordar ett sådant system eftersom alternativet innebär en återgång till indextal.

I ett dualistiskt system är det viktigt med regler om räntefördelning som ger småföretagare möjlighet att få avkastningen på det i näringsverksamheten insatta kapitalet beskattad som kapitalinkomst. Det är minst lika viktigt att förhindra inkomstomvandling från arbetsinkomst till kapitalinkomst. Ett sådant system utgörs av 3:12-reglerna. Dessa två regelsystem är således nödvändiga för att ett neutralt och likformigt skattesystem ska kunna upprätthållas.

Höjd skattesats

Utredningen föreslår en höjd skattesats i ägarledet på utdelningar m.m. från 20 % till 25 %. Genom höjningen införs neutralitet i ägarbeskattningen mellan fåmansföretag och övriga onoterade aktiebolag. Detta är positivt. Höjningen innebär vidare att den totala beskattningen på utdelningar höjs från dagens nivå på 37,6 % till 41,5 %. Den totala beskattningen för utdelningar kan jämföras med beskattningen av arbetsinkomster över den lägre brytpunkten, som på marginalen uppgår till 62–70 %. Höjningen minskar således gapet i beskattningen något. Mot bakgrund av detta kan jag ställa mig bakom utredningens förslag.

Siffrorna visar att det alltså finns starka incitament för att inkomstomvandla. Det är därför också mycket viktigt att bestämningen av gränobelopp, som utgör grunden för beräkningen av vad som utgör kapitalinkomst, görs på ett korrekt och tillförlitligt sätt.

Löneunderlagsregeln

Det statistiska material som utredningen tagit fram visar att löneunderlagsregeln tillämpas av cirka 68 000 personer inkomstår 2014 och genererar den överlägset största delen av årets gränsbelopp (cirka 70 % med bortseende från uppräkningsdelen av sparade gränsbelopp). Jag anser att utredningens förslag till ändringar i denna del är väl övervägda och motiverade. Jag ställer mig därför bakom dem.

Kapitalandelskravet

Det är glädjande att utredningen i det sammanhanget valt att föreslå borttagande av kapitalandelskravet. Det är en regel som diskriminerar kooperativa driftsformer och som missgynnar företag med goda tillväxtpotentialer på grund av de tröskeeffekter den skapar. Den leder också på ett omotiverat sätt till skattebetingade uppdelningar och strukturer av företag. Kravet kan också medföra problem vid förvärv av företag med många delägare. Vidare försvårar regeln rekrytering av och behållande av nyckelpersoner via delägarskap. Kapitalandelskravet hämmar därför expansion och sammanslagningar av företag och bryter mot grundläggande principer i skattesystemet genom att kraftigt påverka handlingsalternativ. Regeln har således betydande nackdelar.

Det är vidare en regel som är lätt att gå runt och den är således både skadlig och på sikt verkningslös. Slopandet av kapitalandelskravet kan dock på kort sikt komma att leda till högre gränsbelopp. Mot bakgrund av senare tids debatt om 3:12-reglernas utformning är det särskilt motiverat att överväga om det tidigare angivna skälet för den höga beräkningsnivån i löneunderlagsregeln, utfasning av vissa delägare, fortsatt ska vara gällande. Det kan också i sammanhanget ifrågasättas om utfasningsnivån ska bestämmas utifrån tio anställda (60 inkomstbasbelopp) eller sättas högre.

I utredningsarbetet har diskuterats andra nivåer i löneunderlagsregeln, 15 % - 30 % - 45 %, än de föreslagna 10 % - 25 % - 50 %. Jag anser att de diskuterade nivåerna är ganska tilltalande och vill understryka att det är mest angeläget att åtgärda den högsta nivån om 50 % för att motverka inkomstmvandling. Med en sådan ändring bör kapitalandelskravet utan problem kunna slopas.

Förenklingsregeln

Förenklingsregeln tillämpas av cirka 312 500 personer inkomstår 2014 och förenklar i väsentlig grad regelsystemet, vilket utredningen enligt direktiven särskilt hade att beakta. Nu föreslår utredningen en sänkning från 2,75 inkomstbasbelopp till 1,75 inkomstbasbelopp. Detta förslag slår mot de minsta företagen och enligt min erfarenhet har de ganska liten möjlighet till inkomstomvandling.

Som ett viktigt skäl för sin åtgärd anför utredningen att schablonbeloppet har höjts flera gånger sedan det infördes. Det antas öka risken för en skattedriven strukturomvandling där många löntagare undviker den progressiva beskattningen av tjänsteinkomster genom bolagsbildningar. Utredningens resonemang i denna del är, enligt min uppfattning, alltför förenklade och överdriver risken för sådana bolagsbildningar.

Det är således enligt min uppfattning inte möjligt för en anställd höginkomsttagare att lämna sin arbetsgivare och fortsätta att arbeta endast för denna arbetsgivare i ett eget aktiebolag på i princip samma sätt som tidigare.

Däremot är det givetvis möjligt att bilda ett aktiebolag för s.k. extraknäcksverksamhet respektive en ny s.k. levebrödsverksamhet med flera olika kunder etc. När skattebetingade bolagsbildningar diskuteras av utredningen tar man inte i tillräcklig grad hänsyn till den ganska stora risk självständigt bedriven näringsverksamhet är förknippad med jämfört med anställning. Exempelvis måste företagaren själv skaffa de uppdrag som ska generera inkomster, risken för att de inte betalar åvilar företagaren och det är vidare betydligt lättare för uppdragsgivaren att göra sig av med en uppdragstagare än vad det är att göra sig av med en anställd. Till detta kan läggas ökat personligt ansvar för verksamheten, ingen lönegaranti och mer osäkra bedömningar inom socialförsäkringssystemet. Enligt min erfarenhet ger detta en stor avhållande effekt för enbart skattebetingade bolagsbildningar.

Även möjligheten till startande av holdingbolag i avsikt att delägarna i fåmansföretag som ägs av flera personer ska undvika fördelning av schablonbeloppet synes vara ett argument för sänkningen. Att så sker har framförts i den skattevetenskapliga forskningen men

också ifrågasatts. Det är därför anmärkningsvärt att utredningen utan egna undersökningar bara accepterat det.

Ett annat angivet skäl för utredningens förslag är en framräknad maximal skattevinst av inkomstomvandling på cirka 63 200 kronor genom användande av förenklingsregeln. Vid införandet av förenklingsregeln angavs denna uppgå till cirka 18 800 kronor. Med utredningens förslag om höjning av skatteuttaget inom gränsbeloppet och förslaget om 1,75 inkomstbasbelopp sänks enligt betänkandet den maximala skattevinsten till 34 571 kronor.

Detta är emellertid enbart teoretiska sifferexempel som inte har så mycket med verkligheten att göra. Det intressanta är i stället att bedöma hur stor den faktiska inkomstomvandlingen är respektive hur stor den framtida kan beräknas vara. Jag vill återigen understryka att den största delen av gränsbeloppen inte kommer från förenklingsregeln utan från löneunderlagsregeln.

Det är rimligt att utgå ifrån att den som har möjlighet till förvärvsinkomst över den lägre brytpunkten gärna vill omvandla denna till utdelning. För arbetsinkomst (lön från fåmansföretag och annan arbetsgivare samt inkomst av aktiv näringsverksamhet) upp till den lägre brytpunkten gäller att skatte- och avgiftsuttaget bara något överstiger den som gäller för utdelningar och i detta skikt erhålles dessutom sociala förmåner från det allmänna trygghetssystemet. Incitamenten för inkomstomvandling till utdelning är då i princip obefintliga.

För de som har arbetsinkomst över den lägre brytpunkten uppgår utdelningsbeloppet efter justering för sådan utdelning som uppenbarligen inte utgör inkomstomvandling (tjänstebesattad respektive över takregeln) till 8,77 miljarder kronor inkomstår 2014. Det är endast cirka 45 900 personer som har sådan utdelning och förvärvsinkomster på en sådan nivå att inkomstomvandling är önskvärd.

Om vi antar att dessa 45 900 personerna omvandlat hela beloppet uppgår skattevinsten för dem till maximalt cirka två miljarder kronor ($64 - 41,5 = 22,5$ % av 8,77 miljarder kronor). Denna summa utgör givetvis i verkligheten inte heller i sin helhet inkomstomvandling eftersom till exempel sparade vinstmedel placeras på kapitalmarknaden och den avkastning som erhålls systematiskt utgör kapitalinkomst.

Den återstående frågan är hur stor del av sparad utdelningsutrymme från förenklingsregeln som kan förväntas leda till fram-

tida inkomstomvandling. De uppgifter som utredningen tagit fram om behållna vinstmedel visar att de minsta företagen har betydligt mindre sådana vinstmedel jämfört med sparade utdelningsutrymme. De kan dock givetvis ha realiserade vinster kopplade till exempelvis både fastighets- och värdepappersinnehav men enligt min erfarenhet har dessa minsta företag också mindre sådana latenta vinster än större företag. Det innebär att en mycket stor del av sparade utdelningsutrymme aldrig kommer att kunna delas ut.

En viktig grupp av dessa företagare som dessutom kan förväntas vilja inkomstomvandla och också kommer att ha vinstmedel är de som vid sidan av ett alternativt heltidsarbete tar på sig s.k. ”extraknäcksuppdrag”. De sparar vinstmedlen till dess de för någon privat disposition behöver pengarna eller när de gått i pension. Det är en rimlig utgångspunkt att sådana utbetalningar för totalpopulationen sker med lika stora belopp varje år, vilket innebär att de redan beaktats i siffrorna ovan.

Varken antalet som tar utdelning (cirka 45 000) eller beloppets storlek (en maximal skattevinst som understiger två miljarder kronor) ger stöd för de farhågor som uttalats inom den skattevetenskapliga forskningen, att förenklingsregeln i hög grad används för inkomstomvandling. Jag finner det därför inte vara motiverat med en så drastisk sänkning som en sänkning till 1,75 inkomstbasbelopp innebär. De skäl som motiverade dagens nivå bör fortsatt vara gällande och särskilt skälet att stimulera nyföretagande kan lyftas fram.

Förenklingsregeln kan inte kombineras med huvudregeln i annat bolag

Förenklingsregeln ändrades 2012 genom bestämmelsen i 57 kap. 11 a § IL som stipulerar att en andelsägare endast kan använda förenklingsregeln för ett aktiebolag. Det är dock fortfarande möjligt att använda förenklingsregeln i ett bolag och använda huvudregeln i andra företag. En sådan företagsstruktur kan givetvis användas för planering av inkomstomvandling men även ha andra orsaker.

För inkomståren 2013 och 2014 är det för varje år cirka 11 000 personer som beräknat gränobelopp enligt förenklingsregeln i ett bolag och som i annat bolag beräknat gränobelopp enligt huvudregeln. Här kan erinras om att antalet ägare i fåmansföretag uppgår till cirka 385 000 personer (2014). Någon uppgift om hur stora gränobelopp

dessa 11 000 fåmansföretagare beräknar har utredningen inte tagit fram.

Trots denna brist i beslutsunderlaget föreslår utredningen att den som tillämpar förenklingsregeln avseende andelar i ett företag inte ska få beräkna årets gränsbelopp för andelar i andra företag. Förslaget innebär att en fåmansföretagare inte får använda både förenklingsregeln och huvudregeln inklusive löneunderlagsregeln. Detta förslag komplicerar de redan komplicerade 3:12-reglerna ytterligare. Enligt min uppfattning bör ett sådant förslag endast genomföras om behovet kan vidimeras.

Som redan konstaterats kan det faktum att en person äger andelar i mer än ett fåmansföretag givetvis kan ha sin grund i inkomstomvandlingssyfte men är enligt min erfarenhet i de flesta fallen en naturlig följd av verksamheternas bedrivande. Detta talar för att en eventuell restriktion ska knytas till att omfatta endast ägande av företag med samma och likartad verksamhet. Detta hade dock också komplicerat 3:12-systemet.

En annan aspekt i bedömningen är att en samtidig tillämpning av både förenklingsregeln och kapitalunderlagsregeln sannolikt ger en ganska liten ökning av gränsbelopp. Den eventuella inkomstomvandling som utredningen vill stoppa uppkommer således endast i de fall då förenklingsregeln för ett företag kombineras med användande av löneunderlagsregeln i ett annat. Utredningen har inte tagit fram uppgifter om hur många av de 11 000 som har en sådan situation. Detta är givetvis också ett mycket viktigt beslutsunderlag.

Det nu sagda medför att förslaget i denna del kan ifrågasättas eftersom utredningen inte tagit fram ett tillräckligt beslutsunderlag. Inskränkningen, som också medför en mer komplicerad förenklingsregel, kan endast motiveras om det kan visas att stora extra gränsbelopp som skapas, att stora utdelningsbelopp därigenom kapitalbeskattas och att dessa i stor omfattning kan förmodas medföra inkomstomvandling.

Ett gemensamt takbelopp

För att undvika en alltför hård beskattning i samband med att ett fåmansföretag säljs finns ett takbelopp för kapitalvinster. Detta kompletterades 2012 med ett takbelopp för utdelningar vars syfte är att motverka incitament att avyttra bolaget i stället för att tillgodoföra sig avkastningen i bolaget genom utdelningar.

Utredningen föreslår ett gemensamt takbelopp som har konstruerats så att kapitalvinster och utdelningar under visst beskattningsår beaktas. Även tidsperioden föreslås således vara gemensam. Jag ställer mig bakom dessa tankar under förutsättning att utredningens förslag om tilläggsköpeskillingar vid tillämpning av takregeln införs.

Det gemensamma takbeloppet föreslås uppgå till 100 inkomstbasbelopp. Trots att den lägre nivån 90 inkomstbasbelopp vid utdelningar motiverades av att endast utdelningar under ett år får beaktas jämfört med kapitalvinsternas betydligt längre tidsperiod väljs den för företagaren snålaste modellen. Konsekvensen av en minskad tidsperiod bör enligt min uppfattning vara att nivån för det gemensamma takbeloppet sätts till 90 inkomstbasbelopp.

Motiveringen för valet av den högre nivån är att kapitalvinster får beaktas tillsammans med utdelningar och tvärtom. Enligt min uppfattning kan detta ifrågasättas eftersom fråga är om kommunicerande kärl, dvs. två alternativa möjligheter för företagaren att ta ut vinstmedel. Endast ett fåtal ägare torde utnyttja båda möjligheterna under samma beskattningsår. Ett annat skäl som enligt utredningen talar starkt för dess förslag är att utredningen också föreslår sänkt skatt på utdelningar och kapitalvinster över takbeloppet. Jag kan inte se att det finns ett sådant samband utan denna ordning måste ses tillsammans med höjningen till 25 %.

Aktieförvärv av anställda

Som beskrivs i betänkandets åttonde kapitel tillämpas i vissa fall principen ”naken-in-naken-ut” vid aktieförvärv av anställda. Principen begränsar den nye delägarrens risktagande och i ett kammarrättsavgörande har vid värderingen i samband med den skatterättsliga prövningen inte beaktats framtida förväntade utdelningar. Enligt min uppfattning är innebörden av sådana aktieförvärv i praktiken

endast att tillhandahålla en möjlighet för inkomstomvandling. För att upprätthålla systematiken i det dualistiska skattesystemet är det angeläget att sådan inkomstomvandling inte tillåts. Jag delar dock utredarens uppfattning att frågan om en sådan reglering ligger utanför 3:12-systemet och därmed inte heller innefattas i direktiven. Frågan om reglering bör därför prövas i ett annat sammanhang.

Särskilt yttrande av experterna Annika Fritsch, Richard Hellenius och Ulla Werkell

Sammanfattning

Utredningen föreslår ett flertal kraftiga skärpningar av de komplexa 3:12-reglerna.

Enligt vår mening skulle det behövs en känslighetsanalys av förslagen och en djupare diskussion kring effekterna av de olika delarna för sig och i kombination för att mottagaren av betänkandet ska ha en rimlig möjlighet att bedöma konsekvenserna. Utredningen nämner att förslagen bl.a. kan leda till minskat arbetsutbud, minskat företagande och lägre utdelningar. Detta kan få stora effekter på samhällsekonomin och leda till minskade i stället för ökade skatteintäkter.

Sammantaget ger utredningens förslag enligt vår uppfattning sämre förutsättningar för företagande, vilket skulle leda till minskat nyföretagande, färre investeringar och lägre sysselsättning. De uppfyller därmed inte direktivens krav på god balans.

De delar av utredningens förslag som avser slopande av kapitalandelskravet (fyraprocentspärren) respektive sänkning av skattesatsen för inkomster över takbeloppen, är dock angelägna och bör enligt vår uppfattning genomföras.

Övergripande utgångspunkter

Enligt direktiven är det viktigt att utredningens förslag ger en god balans mellan regelverkets syfte att förhindra inkomstomvandling och syftet att skapa positiva effekter så som ökat entreprenörskap, ökade investeringar, fler arbetstillfällen och högre tillväxt.

I dag är behovet av investeringar och nya arbetstillfällen större än på mycket länge. Antalet individer som står utanför arbetsmarknaden är stort och många multinationella företag har under senare tid lagt ned betydande verksamheter i Sverige. De allra flesta jobben skapas i dag i små och växande företag. Det finns 386 000 delägare som direkt berörs av 3:12-reglerna. Indirekt berörs i första hand de

295 000 företag dessa individer äger direkt och de närmare 800 000 personer som är anställda i dessa företag.¹ Till detta kommer verksamheter och anställda i dotterföretag. Utifrån detta perspektiv är 3:12-reglerna centrala.

När reglerna infördes hade de enbart som syfte att förhindra inkomstomvandling. Regelverket fick betydande negativa effekter för företagsamheten och uppfattades inte som legitimt av de berörda. Under åren har ett flertal lättnader i systemet genomförts. De mest betydande förändringarna skedde genom 2005 års reform.

Mot denna bakgrund borde utredningen enligt vår uppfattning inledningsvis ha prioriterat att analysera dels om de lättnader som skett sedan 2005 har bidragit till sådana samhällsekonomiska effekter som förslagen syftade till, dels om det till följd av lättnaderna uppstått en utifrån ett statsfinansiellt perspektiv betydande inkomstomvandling. Det är vår uppfattning att dessa delar av utredningsarbetet inte har prioriterats tillräckligt.

En sådan analys är angelägen både för frågan om hur balans uppnås och för att utredningens förslag enligt direktiven ska medföra ökade skatteintäkter. Detta perspektiv understryker ytterligare, inte minst i tider av ansträngda offentliga finanser, vikten av att ta till vara erfarenheter från tidigare förändringar av regelverket.

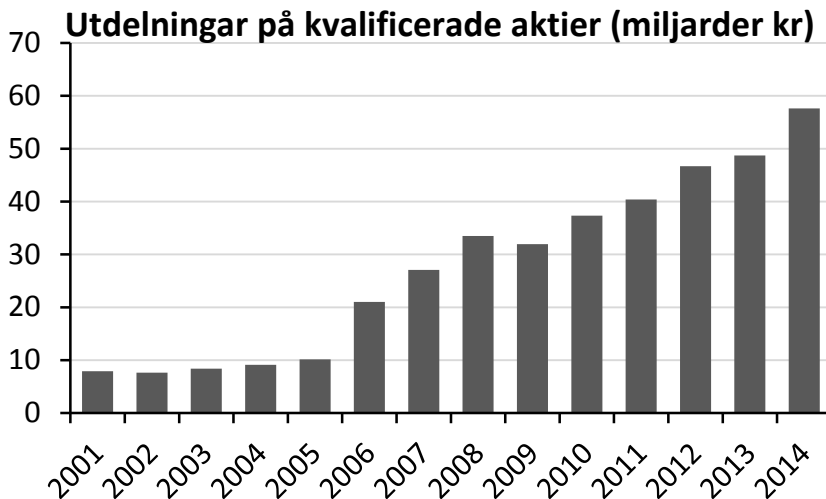
Statistiken visar att fram till 2005 års reform var utdelningarna på kvalificerade andelar (3:12-aktier) relativt konstanta över tid. Skattebasen var då knappt 10 miljarder kronor per år och genererade närmare 3 miljarder kronor i årlig skatteintäkt.² Redan första året efter reformen fördubblades utdelningarna. Detta innebar, skattesats-sänkningen beaktad, att de statliga skatteintäkterna från utdelningarna då ökade med över 30 procent. Därefter har skattebasen fortsatt växa i snabb takt och uppgick 2014 till närmare 60 miljarder kronor.³ Utvecklingen illustreras i nedanstående diagram.

¹ Se kapitel 6, tabellerna 6.1 och 6.2.

² För perioden före 2006 var skattesatsen 30 procent, men dessutom erbjöd regelverket s.k. enkelbeskattning, dvs. skattefrihet i ägarledet, upp till viss nivå. För denna period blir det därför en viss överskatning av statens skatteintäkter att basera kalkylen på 30 procent skattesats för hela skattebasen.

³ Se kapitel 6, tabell 6.11.

Diagram 1

Källa: SCB, databasen FRIDA.

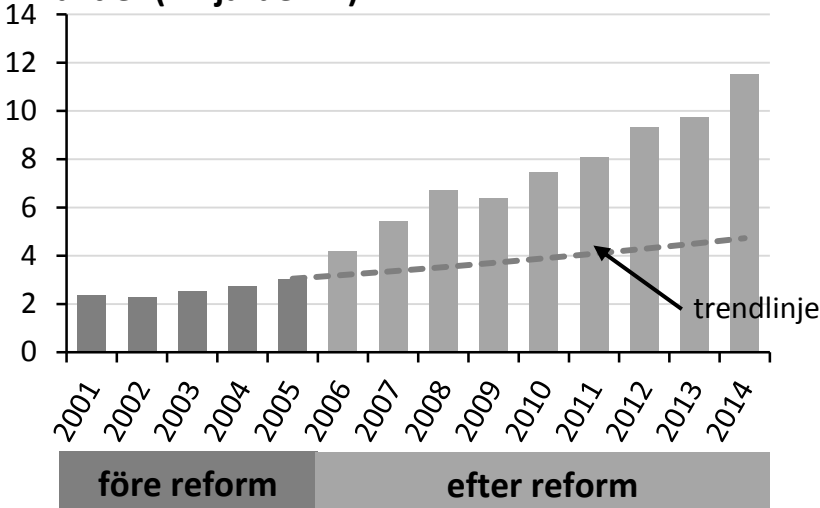
Statistiken visar att det är mycket ovanligt att utdelningar tas ut med så stora belopp att gränobeloppen överskrids.⁴ Det är vår bestämda uppfattning att den beskattning i inkomstslaget tjänst som aktualiseras vid utdelningar över gränobeloppet är alltför hög för att skattskyldiga ska välja att ta fram sådana inkomster i någon betydande omfattning. Detta borde också ha varit en viktig slutsats för utredningen.

Diagrammet nedan visar att skatteintäkterna från utdelningar ökat kraftigt jämfört med om 2005 års reform inte hade genomförts. Ökningen har vuxit från någon dryg miljard kronor det första året efter reformen till cirka 5–6 miljarder kronor det senaste året. Det summerar fram till och med 2014 till mer än 30 miljarder kronor.

⁴ Se kapitel 6, tabell 6.11.

Diagram 2

Skatteintäkter från utdelningar på kvalificerade aktier (miljarder kr)

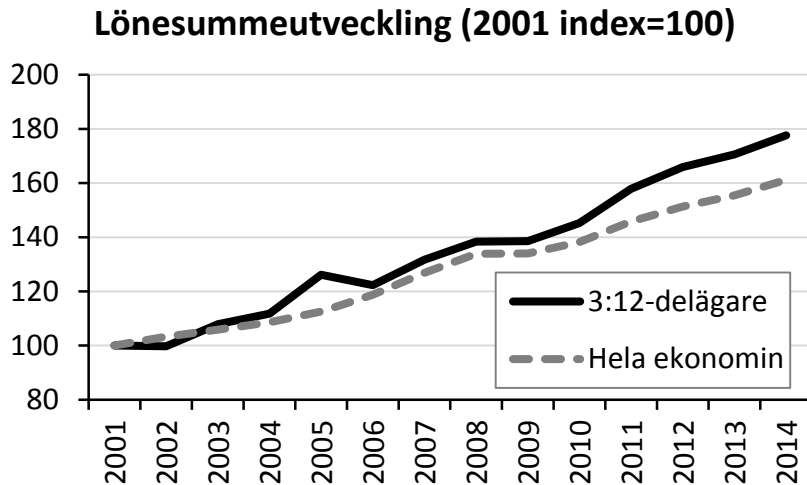

Källa: SCB, databasen FRIDA.

Reformen år 2005 är förstås inte den enda orsaken till förändringar i skattebasens utveckling. Konjunkturutveckling, inverkan från andra regelverk och andra beteendeförändringar påverkar också. Vidare behöver hänsyn bl.a. även tas till att en del av utdelningarna från 2006 och framåt torde härröra från intjäning som skett före reformen – då sparades betydande vinstmedel i företagen. Denna effekt kan dock inte antas varit bestående under längre tid. Det kan också konstateras att soliditeten i det typiska 3:12-företaget förstärkts trendmässigt under lång tid.

Även kapitalvinster på kvalificerade andelar genererar skatteintäkter från aktiva ägare i fåmansbolag, men är till sin natur mer växlande över tid och statistik utvisar att det är svårt att urskilja en tydlig trend för utvecklingen av dessa. Lönesumman till delägare i 3:12-företag har utvecklats i ungefär samma takt som lönesumman för hela ekonomin, och genererar motsvarande skatteintäkter. Se diagram nedan.

Diagram 3

Källa: SCB, databasen FRIDA.

I betänkandet saknas en närmare analys av ovan diskuterade skattebasers utveckling. Utredningen har huvudsakligen begränsat sig till att studera medeltal och har därmed bl.a. bortsett från effekter av sådant nyföretagande som 2005 års reform syftade till. Med ökat nyföretagande⁵ tillförs populationen nystartade verksamheter som i regel under de inledande åren genererar låga eller inga resultat som kan användas för löneuttag och utdelningar. Dessa drar således ned medelvärden. När det gäller utvecklingen av medellöner är den av naturliga skäl även starkt kopplad till nivåerna i de löneuttagskrav som ställs för beräkning av lönebaserat utrymme.

Tillgänglig statistik visar således att de skattebaser som 3:12-reglerna omfattar sammantaget haft en stark utveckling. Vår slutsats av detta är att de reformer som skett i syfte att stimulera nyföretagande och göra det mer attraktivt att driva företag har varit lyckade även ur ett strikt statsfinansiellt perspektiv.

På samma sätt som skatteintäkterna ökat efter reformer som främjat företagande, finns enligt vår uppfattning en påtaglig risk för

⁵ Antalet nyregistrerade aktieföretag per år har mer än fördubblats den senaste tioårsperioden. Se statistik från Bolagsverket.

att de skärpningar som föreslås av utredningen leder till svagare utveckling för skattebaserna och minskade skatteintäkter jämfört med om förslagen varit mer balanserade. Utredningen har enligt vår uppfattning inte visat att det, utifrån de krav på balans och ökade skatteintäkter som ställs i direktiven, är motiverat med sådana skärpningar av reglerna som utredningen föreslår. Därtill talar bakgrundsbilden för att sådana steg behöver föregås av betydligt bättre analys av effekterna och större försiktighet.

Utredningens förslag innebär sammantaget en kraftig skärpning av beskattningen av delägare med kvalificerade andelar. Det medför enligt vår uppfattning allvarliga risker för negativa effekter för såväl företagandet som skattebaserna. Den negativa inverkan på företagens förtroende för reglerna riskerar bli svår att reparera. Även om skärpningen i beskattningen senare skulle återtas, kommer farhågorna för nya försämringar att kvarstå. Detta slår allvarligt mot företagande, investeringar och arbetstillfällen.

Närmare synpunkter på vissa av förslagen

Det lönebaserade utrymmet

Det lönebaserade utrymmet är av central betydelse för ett väl fungerande 3:12-regelverk. Dessa delar av regelverket fungerar enligt vår uppfattning bra i dag. Undantag är de problem som följer med kapitalandelskravet och begränsningar i möjligheten att tillgodoräkna sig löneunderlag från bl.a. dotterföretag.

Utredningens utgångspunkter i denna del är att regelverket ska skapa ett utdelningsutrymme utöver det kapitalbaserade utrymmet åt andelsägare i företag där risken för inkomstomvandling är begränsad.

Den valda utgångspunkten är för snäv och riskerar att inte i tillräcklig omfattning beakta att anställda är en av företagets produktionsfaktorer. Grundsytet med 3:12-reglerna är att uppnå en beskattning som om delägaren hade tagit ut en marknadsmässig lön för sina arbetsinsatser. Utdelningar av medel som genererats av anställdas löner (och andra produktionsfaktorer) ska enligt vår uppfattning således principiellt beskattas som inkomst av kapital.

Utredningen föreslår en individualisering av såväl löneunderlaget som lönekravet. Vi delar utredningens uppfattning att en individuali-

sering av underlag och krav är att föredra framför dagens systematik, men anser att de nivåer och kvoter som valts medför en alltför kraftig skärpning av reglerna. Vi anser även att utredningen borde ha presenterat en analys som visar vilka effekter en kalibrering av skilda nivåerna i förslagen ger för olika typer av företag. Delar av utredningens förslag innebär en återgång till nivåer som gällt tidigare. Tidigare lättnader i reglerna genomfördes just för att nyföretagande och tillväxt skulle stimuleras. Att gå tillbaka till nivåer som var negativa för dessa faktorer kan inte utan vidare antas leda till en god balans. Vidare borde den snabba strukturuomvandlingen, ökade globaliseringen och den skärpta konkurrensen under senare tid ha beaktats.

I avsnitt 8.6 presenteras fyra olika metoder för beräkning av löneunderlag och lönebaserat utrymme. Vi delar utredningens uppfattning att alternativ 1 medför alltför negativa konsekvenser, och att alternativ 2a inte är lämpligt då det slår för hårt mot möjligheten att knyta nyckelpersoner till företaget. Alternativen 2b och 3 är de som ligger i linje med utredningens utgångspunkter.

Alternativ 2b beaktar i större utsträckning förutsättningarna för företag med mer än enstaka anställda, medan alternativ 3 i större utsträckning beaktar förutsättningarna för företag med ingen eller endast någon enstaka anställd. Det senare talar för alternativ 3, samtidigt som utgångspunkten om gynnsamma regler för företag i tillväxtfasen talar för alternativ 2b. Det är olyckligt att dessa alternativ ställs mot varandra. Att utredningen har valt alternativ 3 kan enligt vår uppfattning ha påverkats av kopplingen till förslaget om ett borttagande av kapitalandelskravet. Alternativ 3 medför i större utsträckning, än alternativ 2b, sådana effekter som kapitalandelskravet syftade till att uppnå. Att slopa kapitalandelskravet är viktigt, varför vi har förståelse för utredningens val.

När det gäller frågan om hur stor del av löneunderlaget som ska utgöra lönebaserat utrymme har utredningen föreslagit långgående försämringar för små till medelstora underlag, samtidigt som underlagen individualiseras. Detta kommer för många delägare innebära en kraftig skärpning. För delägare med ett löneunderlag motsvarande 60 inkomstbasbelopp innebär förslaget mer än en halvering av det lönebaserade utrymmet. Sådana skärpningar kan komma att slå mot reglernas legitimitet.

De föreslagna nivåerna i de lägre löneunderlagsskikten kommer att slå hårt mot delägare i mindre företag och delägare med mindre ägarandelar, såsom nyckelpersoner och personal som huvudsakligen är anställda, men som av skäl som Incitamentsutredningen⁶ redovisar blivit delägare. Här hade behövts en fördjupad analys och det är vår bedömning att skärpningarna som följer av dessa förslag är alltför kraftiga.

Utredningens val av nivåer kan enligt vår uppfattning ses i ljuset av de i förslaget redovisade bedömningarna om risktagandet i partnerbolag med s.k. nakna aktier. Det är vår bedömning att risknivåerna i dessa fall har stor spridning och, inte minst, är ägarna till sådana aktier mycket få i förhållande till den totala population som beräknar lönebaserat utrymme. Det är olyckligt och menligt för företagandet, investeringarna och jobben om stort fokus läggs på effekter för en så begränsad population samtidigt som allvarliga konsekvenser för övriga skattskyldiga inte tillmäts en proportionerlig betydelse.

Utredningens sakkunnige Sven-Olof Lodin har i sitt särskilda yttrande presenterat förslag på beskattning av avkastning på s.k. nakna aktier. Utredningen anser dock att ett sådant förslag ligger utanför uppdraget. Vi delar utredningens bedömning och frågan torde därtill kräva betydande utredningsresurser.

Individualiseringen av lönekravet är en nödvändig och välkommen åtgärd när löneunderlaget individualiseras – systematiken blir konsekvent. Utredningen föreslår dock därutöver att nivåerna i lönekravet höjs kraftigt. Det är vår bedömning att justeringen av taket, från i dag gällande 9,6 IBB till 15 IBB, är alltför omfattande för att uppfattas som rimlig och legitim. Ökningen motsvarar en ökad månadslön från cirka 47 000 kronor till cirka 74 000 kronor. Den senare lönenivån är enligt vår bedömning främmande i flertalet branscher/verksamheter, särskilt utanför storstadsregionerna. Ökningen riskerar att slå hårt mot vissa delägare i företag med många anställda.

När det gäller möjligheten att tillgodoräkna sig löneunderlag från dotterbolag välkomnar vi förslagen till lättnader, men det finns enligt vår uppfattning skäl att sänka gränserna ytterligare.

⁶ SOU 2016:23.

Förenklingsregeln

Införandet av förenklingsregeln motiverades med att 3:12-reglerna ansågs komplicerade, att löneunderlagsregeln hade ett begränsat värde för bl.a. ägare till nystartade företag eftersom de oftast inte kunde uppfylla löneuttagskravet i ett start- eller expansionskede samt att kapitalunderlaget och därmed omkostnadsbeloppet är lågt för många företag.

Nivån på schablonbeloppet har stegvis höjts med det uttalande syftet att stimulera nyföretagande och förenkla för ägarna av de mindre fåmansföretagen. I dag använder cirka 72 procent av dessa förenklingsregeln. Regeln är således av central betydelse.

Av utredningen framgår att ovan angivna skäl är giltiga, men att utredningen anser att den nuvarande nivån är så pass hög att den riskerar att undergräva neutraliteten och likformigheten i beskattningsreglerna. Detta riskerar enligt utredningen också att motverka reglernas preventiva funktion, dvs. att motverka inkomstomvandling.

Utredningens förslag innebär att utrymmet sänks med nära 40 procent. Det är vår bedömning att en så kraftig försämring av förenklingsregeln kommer att slå hårt mot såväl förenklingsreglerna som incitamenten för nya företagare och företagare i en utvecklingsfas. Dessutom föreslår utredningen kraftigt skärpta krav på eget löneuttag för att använda lönebaserat utrymme. Sammantaget kommer detta att leda till att fler är hänvisade till att använda förenklingsregeln, något som gör det än viktigare att iaktta försiktighet vid justering av nivån.

Förslaget att en person inte får använda både förenklingsregeln och huvudregeln

Utredningens förslag är alltför ingripande i förhållande till syftet att förhindra inkomstomvandling. Det innebär att en fåmansföretagare med kvalificerade andelar i mer än ett företag inte får använda både förenklingsregeln och huvudregeln. Om denna möjlighet verkligen utgör ett betydande problem borde förslaget enligt vår uppfattning begränsas till situationer där företagen anses bedriva samma eller likartad verksamhet. Det är i dessa situationer det kan finnas brister. De skäl som utredningen anför mot denna mer begränsade lösning är inte övertygande. Förslaget komplicerar dessutom i onödan 3:12-reglerna ytterligare.

Takreglerna

Utredningen föreslår att det införs ett gemensamt takbelopp för kapitalvinster och utdelningar. Det är vår bedömning att en sådan sammanläggning är principiellt korrekt och bidrar till en mer konsekvent beskattning. Utredningen föreslår dock att taket ska ligga på 100 inkomstbasbelopp och att tiden begränsas till ett år, med undantag för tilläggsköpeskillingar. För möjligheten att beakta successiva kapitalvinster innebär förslaget en försämring, jämfört med dagens fem år. Beträffande utdelningar innebär nivån en skärpning.

En sammanslagning av takreglerna är välkommet, dock är den av utredningen valda höjda nivån enligt vår uppfattning för hög, särskilt med beaktande av den valda förkortade tidsperioden.

Skattesatserna

Utredningen föreslår att skattesatsen för inkomster inom gränobeloppet höjs från 20 till 25 procent. Detta innebär en direkt och avsevärd skärpning som berör alla delägare med kvalificerade andelar omedelbart. Förslaget motsvarar statistiskt vid en årlig sammanlagd utdelningsnivå på 50 miljarder kronor, ökat skatteuttag med 2,5 miljarder kronor.

Det är vår uppfattning att utredningen här har underskattat betydelsen av den tillkommande risk det innebär att välja att bli aktiv företagare framför en anställning. Vi menar också att utredningen borde ha presenterat en analys som visar att risknivån är jämförbar i 3:12-företag och i övriga onoterade företag, innan man väljer att föreslå att skattesatsen höjs till 25 procent. Högre risk liksom lägre likviditet i 3:12-aktier motiverar en lägre skattesats. För det fall lagstiftaren trots detta vill höja skattesatsen finns det, enligt vår uppfattning anledning att överväga ett genomförande av höjningen i två steg för att underlätta övergången.

Oavsett vilken skattesats som väljs för inkomster inom gränobeloppet saknas det enligt vår uppfattning skäl att för inkomster över taknivån ha kvar skattesatsen på den höga nivån 30 procent. Förslaget att sänka denna är både principiellt riktigt och bra för balansen.

Här ska även tilläggas att Sverige i en internationell jämförelse har höga skattesatser på kapitalinkomster. Ett flertal undersökningar⁷ visar att den genomsnittliga skatten i omvärlden ligger på cirka 17 procent.

Generationsskiften

Utredningens förslag i dessa delar välkomnas. Det är viktigt för legitimiteten hos berörda företagare att sådana diskrimineringar som förslaget avser elimineras.

Konsekvensanalyser

Som framgår ovan är det vår bedömning att utredningens konsekvensanalyser inte är tillräckliga för att ge mottagaren av betänkan-det en rimlig möjlighet att bedöma effekterna av de skärpande förslagen vare sig på företagsekonomisk eller nationalekonomisk nivå.

I analysen nämns att förslagen bl.a. kan leda till minskat arbets-utbud, minskat företagande, minskade utdelningar. Dessa förändringar kan få betydande effekter för samhällsekonomin i stort och leda till minskade i stället för ökade skatteintäkter. En större del av konsekvensanalysen borde ha inriktats på dessa samlade konsekvenser. Sverige behöver ju mer än någonsin fler företag, fler arbetstillfällen och ökad tillväxt.

⁷ Se exempelvis rapporten Konkurrenskraften i Sveriges ägarbeskattning, Svenskt Näringsliv, 2016.

Kommittédirektiv 2014:42

Översyn av beskattningen vid ägarskiften i fåmansföretag

Beslut vid regeringssammanträde den 13 mars 2014

Sammanfattning

Det är viktigt att tillhandahålla goda förutsättningar för ägarskiften i befintliga fåmansföretag för att möjliggöra att upparbetade värden i företag med tillväxtpotential tillvaratas. Det är samtidigt angeläget att förhindra kringgåenden av de s.k. 3:12-reglerna och inte öppna upp för sådan inkomstomvandling som reglerna avser att förhindra. Den s.k. karensregeln syftar bl.a. till att förhindra sådana kringgåenden vid ägarskiften. Det är dock viktigt att avyttringar av kvalificerade andelar i fåmansföretag i möjligaste mån beskattas på ett likformigt sätt oavsett om avyttring sker inom eller utom närståendekretsen. En särskild utredare ska därför se över beskattningen vid avyttring av kvalificerade andelar i samband med ägarskiften för att säkerställa att reglerna är ändamålsenliga och att skattereglernas utformning inte påverkar om verksamheten avyttras till någon inom eller utom närståendekretsen.

Utredaren ska

- kartlägga och analysera om karensregeln utgör ett hinder vid ägarskiften till närstående,
- analysera om det bör vara neutral beskattning mellan fåmansföretagsdelägare som genomför ägarskifte inom respektive utom närståendekretsen, och
- föreslå lämpliga förändringar, om de slutsatser som kan dras av analysen visar att det finns ett behov.

Uppdraget ska redovisas senast den 2 mars 2015.

Bakgrund

Beskattnings av andelar i fåmansföretag

I 57 kap. inkomstskattelagen (1999:1229), förkortad IL, finns särskilda regler för utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmansföretag. Anledningen till de särskilda reglerna är Sveriges duala skattesystem, dvs. att tjänsteinkomster beskattas enligt en progressiv skatteskala och att kapitalinkomster beskattas med en proportionell skatt.

Beträffande utdelning och kapitalvinst på andelar i företag där delägaren arbetar i företaget har det ansetts särskilt viktigt att begränsa möjligheten att ta ut kapitalbeskattad ersättning ur företaget. Detta eftersom en delägare i ett fåmansföretag kan välja mellan att ta ut inkomster från företaget i form av lön, utdelning eller kapitalvinst. Reglerna kallas 3:12-reglerna, och andelar som omfattas av dessa bestämmelser benämns kvalificerade andelar. Utan dessa särskilda regler skulle ägaren kunna undvika den progressiva skatten för förvärvsinkomster genom att ta ut förvärvsinkomster i form av utdelning eller kapitalvinst i stället för lön. Avgörande för om en andel är kvalificerad är om ägaren är verksam i betydande omfattning i företaget.

Enligt reglerna om kvalificerade andelar i fåmansföretag är en andel kvalificerad om andelsägaren eller någon närstående varit verksam i betydande omfattning i företaget under beskattningsåret eller något av de fem närmast föregående beskattningsåren (den s.k. karensregeln). Man kan även ha varit verksam i ett annat fåmansföretag som bedriver samma eller likartad verksamhet. En andel är också kvalificerad om fåmansföretaget äger andel i ett annat fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag i vilket fåmansdelägaren eller närstående varit verksam i betydande omfattning under nämnda tid. Anledningen till att även närstående beaktas är för att undvika att reglerna kringgås.

Av praxis framgår att jämförelsen med ett annat fåmansföretag som bedriver samma eller likartad verksamhet i huvudsak tar sikte på sådana fall där hela eller delar av verksamheten i ett fåmansföretag har överförts till ett annat sådant företag och där verksamheten i det senare företaget ligger inom ramen för den tidigare bedrivna verksamheten eller på fall där likartat samband föreligger mellan bolagen (se RÅ 1999 ref. 28, RÅ 2010 ref. 11 I-V och HFD 2011 ref. 75). Vidare har förvaltning av kapital som har sitt ursprung i

upparbetade vinstmedel i en bedriven verksamhet ansetts vara en del av den samlade verksamheten i ett företag (se RÅ 2010 ref. 11 I, III och V). Med överföring av verksamhet avses således även överföring av kapital. Överföring av sådant kapital från ett företag till ett annat medför att företagen anses bedriva samma eller likartad verksamhet. Även fall där sådant kapital i ett andra steg förs vidare till ytterligare ett annat fåmansföretag kan medföra att det senare företaget anses bedriva samma eller likartad verksamhet både som det företag som överlät kapitalet och som det företag från vilket vinstmedlen ursprungligen härrör. Av praxis framgår även att det för att den aktuella bestämmelsen ska vara tillämplig krävs att andelsägaren eller någon närstående i det ena fåmansföretaget som under aktuell tidsperiod varit verksam i betydande omfattning i det andra fåmansföretaget också ska vara delägare i det företaget, dvs. ett ägarsamband ska föreligga (se HFD 2012 ref. 67 II).

Överlåtelse av kvalificerade andelar i fåmansföretag vid ägarskifte

Dagens karenregel har medfört att det är vanligt förekommande att delägare i samband med en avyttring av andelar i ett fåmansföretag ”förpackar” kapitalvinsten i ett s.k. trädabolag för att på så sätt invänta en sådan lindrigare beskattning som kan uppkomma efter att karenstiden på fem år har passerat. Avyttringen kan gå till på följande sätt: En delägare A avyttrar sina andelar i företaget (AB A) till ett nytt företag (NYAB) som också ägs av A. Därefter avyttrar NYAB andelarna i AB A till en fysisk person. Den kapitalvinst som uppkommer i NYAB blir skattefri under förutsättning att andelarna i AB A är näringsbetingade andelar. På grund av regeln om samma eller likartad verksamhet kan dock avyttringar inom en närstående-krets medföra att karenstiden på andelarna i NYAB inte börjar löpa. Detta kan bli fallet om den nya delägaren till AB A är närstående till delägare A och den närstående också är verksam i betydande omfattning i AB A. En motsvarande avyttring till en extern köpare innebär att andelsinnehavet i NYAB kan komma att omfattas av reglerna för onoterade andelar efter det att fem år har passerat. Dessa beskattas då med 25 procent både vid utdelning och kapitalvinst.

Konsekvensen av denna olikbehandling kan medföra en högre beskattning, när fem år efter utgången av avyttringsåret har passerat, för den som avyttrar andelar till en närstående jämfört med om avyttring sker till en extern köpare eftersom karenstiden i det förra fallet under vissa förutsättningar aldrig börjar löpa. Delägare som har stora sparade gränsbelopp påverkas dock inte eftersom de kan ta ut hela kapitalvinsten till 20 procents beskattning, oavsett när och hur vinsten tas ut. Olikbehandlingen kan i vissa fall även leda till en förmånligare behandling vid avyttring till närstående eftersom nya årliga gränsbelopp skapas när andelarna fortsätter att vara kvalificerade, vilket kan möjliggöra en 20-procentig beskattning av utdelning även efter femårsperiodens utgång. Beskattningseffekten påverkas således av flera faktorer: kapitalvinstens storlek, storleken på satsat kapital, möjligheten att tillgodoräkna sig löneunderlag och storleken på sparade gränsbelopp. Dessutom är beskattningseffekten beroende av tillvägagångssättet för avyttringen (direktavyttring eller genom paketering). Någon olikbehandling vid beskattningen av utdelning och kapitalvinst uppkommer dock inte under karenstiden eftersom andelarna alltid utgör kvalificerade andelar för säljaren under denna tidsperiod. Det är när karenstiden går ut för säljaren vid en avyttring till en köpare utanför närståendekretsen som en skillnad i beskattning kan uppkomma.

Vid överlåtelse genom arv och gåva sker det inte någon beskattning och förvärvaren övertar överlåtarens sparade gränsbelopp.

Det kan således konstateras att det utifrån dagens karensregel kan uppstå vissa skillnader i beskattningen vid ägarskiftet av kvalificerade andelar i fåmansföretag beroende på om ägarskiftet sker inom eller utom närståendekretsen.

Uppdraget

Det är viktigt att tillhandahålla goda förutsättningar för ägarskiftet i befintliga fåmansföretag för att möjliggöra att upparbetade värden i företag med tillväxtpotential tillvaratas. Det är samtidigt angeläget att förhindra kringgåenden av 3:12-reglerna och inte öppna upp för sådan inkomstomvandling som reglerna avser att förhindra. Det är dock viktigt att avyttringar av kvalificerade andelar i fåmansföretag i möjligaste mån beskattas på ett likformigt sätt oavsett om avyttring

sker inom eller utom närståendekretsen. En särskild utredare ska därför se över beskattningen vid avyttring av kvalificerade andelar i samband med ägarskiftet för att säkerställa att reglerna är ändamålsenliga och att skattereglernas utformning inte påverkar om verksamheten avyttras till någon inom eller utom närståendekretsen.

Utredaren ska

- kartlägga och analysera om den s.k. karensregeln i 57 kap. 4 § inkomstskattelagen (1999:1229) utgör ett hinder vid ägarskiftet till närstående, och
- analysera om det bör vara neutral beskattning mellan fåmansföretagsdelägare som genomför ägarskifte inom respektive utom närståendekretsen.

I kartläggningen av om karensregeln är ett hinder bör utredaren bl.a. undersöka i vilken omfattning kvalificerade andelar avyttrats på ett sådant sätt att beskattningen påverkas av karensregeln samt i vilken omfattning valet av tillvägagångssätt vid genomförda ägarskiftet påverkats av förekomsten av karensregeln.

Utredaren ska särskilt analysera om behovet av att motverka missbruk och kringgåenden legitimerar den nuvarande asymmetrin vid ägarskiftet samt om det är legitimt med olikbehandling vid avyttring av andelar till personer inom respektive utom närståendekretsen. Utredaren ska även belysa om olikbehandlingen kan vara motiverad med anledning av att det i 3:12-reglerna finns andra gynnande regler för närstående (t.ex. endast ett löneuttagskrav i en närståendekrets vid tillämpning av löneunderlagsregeln).

Utredaren ska även undersöka i vilken omfattning olikbehandlingen påverkas av andra faktorer, såsom kapitalvinstens storlek, storleken på satsat kapital, möjligheten att tillgodoräkna sig löneunderlag och storleken på sparade gränsbelopp. Om de slutsatser som kan dras av översynen visar att det finns ett behov ska utredaren föreslå lämpliga förändringar. En förutsättning vid utformningen av de förslag som lämnas är att den preventiva funktion som 3:12-reglerna avser att upprätthålla för att motverka inkomstomvandling iakttas.

Som en allmän utgångspunkt gäller att uppdraget ska utföras med beaktande av de generella riktlinjer för skattereglernas utformning som riksdagen beslutat om i 2008 års ekonomiska vårproposi-

tion (prop. 2007/08:100, avsnitt 5.3, rskr. 2007/08:259). Utgångspunkten ska vidare vara att de föreslagna reglerna i möjligaste mån ska vara enkla att tillämpa. De förslag utredaren lämnar ska särskilt analyseras med avseende på risker för skatteundandraganden m.m.

Uppdraget omfattar även att göra en EU-rättslig analys av de åtgärder som övervägs, bl.a. med avseende på EU:s regler om fri rörlighet och reglerna om statligt stöd.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska redovisa offentligfinansiella konsekvenser av förslagen. Vidare ska förslagets påverkan på den administrativa bördan för företag och myndigheter redovisas liksom konsekvenser i övrigt av förslagen. Om de förslag som lämnas kan förväntas leda till kostnadsökningar för det allmänna, ska utredaren föreslå hur dessa ska finansieras inom det berörda området.

Utredaren ska även redovisa hur förslagen påverkar jämställdheten mellan kvinnor och män i företagandet och arbetslivet.

Redovisning av uppdraget

Uppdraget ska redovisas senast den 2 mars 2015.

(Finansdepartementet)

Kommittédirektiv 2015:2

Tilläggsdirektiv till Utredningen om översyn av beskattningen vid ägarskiften i fåmansföretag (Fi 2014:06)

Beslut vid regeringssammanträde den 15 januari 2015.

Ändring av och förlängd tid för uppdraget

Utredningens uppdrag ändras. Utformningen av 3:12-reglerna är av betydelse för incitamenten att starta, driva, utveckla och äga företag. Samtidigt har spänningarna mellan beskattning av arbetsinkomst och kapitalinkomst ökat sedan 1990 års skattereform. Det är angeläget att 3:12-reglerna inte öppnar upp för sådan inkomstomvandling som reglerna är avsedda att förhindra. Förutom att inkomstomvandling minskar skatteintäkterna minskar också effektiviteten i skattesystemet, samtidigt som 3:12-reglernas legitimitet undergrävs. Utredningen ska därför, förutom att se över beskattningen vid ägarskiften i fåmansföretag, se över 3:12-regelverket i syfte att begränsa möjligheterna till inkomstomvandling. Utredningen ska bl.a.

- analysera om förenklingsregeln, reglerna om lönebaserat utrymme och sparutdelningsutrymme samt takreglerna för beskattning av utdelning respektive kapitalvinst i inkomstslaget tjänst bör förändras,
- analysera om skattesatsen på utdelning och kapitalvinst inom gränsbeloppet samt över takbeloppen bör förändras, och
- lämna förslag till de förändringar av 3:12-reglerna som utredningen finner lämpliga.

Uppdraget skulle ursprungligen redovisas senast den 2 mars 2015. Utredningstiden förlängs. Uppdraget ska i stället redovisas senast den 1 september 2016.

Bakgrund

Utredningens nuvarande uppdrag

Regeringen beslutade den 13 mars 2014 direktiv till en utredning med uppdrag att se över beskattningen vid ägarskiften i fåmansföretag (dir. 2014:42). Syftet är enligt direktiven att säkerställa att reglerna vid ägarskiften är ändamålsenliga och att skattereglernas utformning inte påverkar om verksamheten avyttras till någon inom eller utom närståendekretsen. Utredningen ska bl.a. analysera om karensregeln utgör ett hinder vid ägarskiften till närstående och om det bör vara neutral beskattning mellan fåmansföretagsdelägare som genomför ägarskifte inom respektive utom närståendekretsen. Om de slutsatser som kan dras av översynen visar att det finns ett behov ska utredaren föreslå lämpliga förändringar. En förutsättning vid utformningen av de förslag som lämnas är att den preventiva funktion som 3:12-reglerna är avsedd att upprätthålla för att motverka inkomstomvandling iakttas.

3:12-reglerna

I 57 kap. inkomstskattelagen (1999:1229) finns särskilda regler för utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmansföretag, de s.k. 3:12-reglerna. Anledningen till de särskilda reglerna är Sveriges duala skattesystem, dvs. att tjänsteinkomster beskattas enligt en progressiv skatteskala och att kapitalinkomster beskattas med en proportionell skatt. Reglerna infördes i samband med 1990 års skattereform och avser att förhindra att högre beskattade arbetsinkomster omvandlas till lägre beskattade kapitalinkomster i syfte att sänka den totala skatten på ersättning från företaget. År 2006 reformerades reglerna bl.a. för att förbättra regelverkets effekter på risktagande i näringslivet. För att en andelsägare ska beröras av de särskilda reglerna för utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmansföretag ska ägaren eller någon närstående ha varit verksam i fåmansföretaget i

betydande omfattning under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren. Andelarna anses då kvalificerade. Reglerna anger hur utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar ska fördelas mellan inkomstlagen tjänst och kapital vid beskattningen.

Fördelningen mellan inkomstlagen tjänst och kapital

Utdelning på kvalificerade andelar upp till ett schablonmässigt beräknat gränsbelopp beskattas proportionellt i inkomstlaget kapital med 20 procent. Utdelning som överstiger gränsbeloppet tas upp i inkomstlaget tjänst upp till ett belopp som motsvarar maximalt 90 inkomstbasbelopp. Utdelning däröver beskattas med 30 procent i inkomstlaget kapital.

Gränsbeloppet består av årets gränsbelopp samt sparad utdelningsutrymme uppräknat med statslåneräntan ökad med tre procentenheter. Årets gränsbelopp kan beräknas antingen enligt förenklingsregeln eller enligt huvudregeln. Enligt förenklingsregeln beräknas årets gränsbelopp till 2,75 inkomstbasbelopp fördelat med lika belopp på andelarna i företaget. Enligt huvudregeln beräknas årets gränsbelopp till summan av det omkostnadsbelopp som skulle ha använts om andelen avyttrats vid årets ingång multiplicerat med statslåneräntan ökad med nio procentenheter och ett lönebaserat utrymme. Om utdelningen understiger gränsbeloppet utgör skillnaden sparad utdelningsutrymme som förs vidare till nästa år.

Det lönebaserade utrymmet är 50 procent av löneunderlaget och fördelas med lika belopp på andelarna i företaget. Det lönebaserade utrymmet för delägarrens samtliga andelar får inte överstiga ett belopp som motsvarar 50 gånger sådan kontant ersättning som delägaren eller någon närstående har fått från företaget och dess dotterföretag under året före beskattningsåret. Löneunderlaget beräknas på grundval av sådan kontant ersättning som ska tas upp i inkomstlaget tjänst och som under året före beskattningsåret har lämnats till de anställda i företaget och i dess dotterföretag. Delägarrens egen lön får ingå i löneunderlaget.

För kapitalvinster gäller på liknande sätt som för utdelningar att kapitalvinst på kvalificerade andelar upp till gränsbeloppet beskattas proportionellt i inkomstlaget kapital med 20 procent. Kapitalvinst

som överstiger gränslöppet tas upp i inkomstslaget tjänst upp till ett belopp som motsvarar maximalt 100 inkomstbasbelopp. Kapitalvinst däröver beskattas med 30 procent i inkomstslaget kapital.

Förutsättningarna för att få beräkna lönebaserat utrymme

För att få beräkna ett lönebaserat utrymme måste andelsägaren eller någon närstående ta ut lön av viss storlek. Detta löneuttagskrav innebär att andelsägaren eller någon närstående under året före beskattningsåret måste ha gjort ett eget löneuttag som inte understiger det lägsta av 6 inkomstbasbelopp plus 5 procent av den sammanlagda kontanta ersättningen till anställda i företaget och dess dotterföretag, och 10 inkomstbasbelopp. Med effekt från den 1 januari 2015 sänks taket för detta löneuttagskrav från 10 till 9,6 inkomstbasbelopp.

Den 1 januari 2014 reformerades reglerna om lönebaserat utrymme och ett kapitalandelskrav infördes. Kravet innebär att andelsägaren måste äga andelar i företaget som motsvarar minst 4 procent av kapitalet i företaget för att få beräkna ett lönebaserat utrymme.

Ändring av uppdraget

Företag och deras ägare ska ha goda skattemässiga villkor, och skatter ska tas ut på ett effektivt sätt. Det är viktigt att stimulera företagande, öka investeringar och skapa nya arbetstillfällen. Utformningen av 3:12-reglerna är av betydelse för incitamenten att starta, driva och utveckla företag. Vid utformningen av reglerna är det viktigt att hitta en bra balans mellan syftet att skapa positiva effekter som ökat entreprenörskap, fler arbetstillfällen och högre tillväxt samt syftet att förhindra inkomstomvandling. Spänningarna mellan beskattning av arbetsinkomst och kapitalinkomst har ökat sedan 1990 års skattereform. Sedan införandet har 3:12-reglerna genomgått flera större förändringar. Bland annat har de s.k. lättnadsreglerna avskaffats och skattesatsen inom gränslöppet sänkts från 30 till 20 procent, utbetalda löner i företaget har getts ökad tyngd vid beräkning av gränslöppet och en förenklingsregel för beräkning av gränslöppet har införts. Schablonbeloppet i förenklingsregeln

och det lönebaserade utrymmet har vid flera tillfällen höjts, vilket ökat det kapitalbeskattade utrymmet.

Förändringarna har sammantaget medfört att reglerna blivit mer förmånliga för verksamma delägare i fåmansföretag samtidigt som möjligheterna till inkomstomvandling har ökat. En omständighet som talar för att reglerna skapar stora möjligheter att ta ut kapitalbeskattad inkomst är att de gränsbelopp som beräknas varje år är betydligt större än de gränsbelopp som faktiskt kommer att kunna utnyttjas.

Det är angeläget att 3:12-reglerna inte öppnar upp för sådan inkomstomvandling som reglerna är avsedda att förhindra. Förutom att inkomstomvandling minskar skatteintäkterna minskar också effektiviteten i skattesystemet, samtidigt som 3:12-reglernas legitimitet undergrävs. Det finns därför anledning att göra en översyn av regelverket för att begränsa skattemässig inkomstomvandling. Riksdagen har också, i samband med de förändringar i 3:12-reglerna som trädde i kraft den 1 januari 2014, genom ett tillkännagivande till regeringen uttalat att regeringen noga bör följa utvecklingen och vid behov skyndsamt återkomma till riksdagen med förslag om ytterligare justeringar i regelverket (bet. 2013/14:FiU1).

Utredningen ges därför i uppdrag att, förutom att se över beskattningen vid ägarskiften i fåmansföretag, se över 3:12-reglerna i syfte att säkerställa att det ursprungliga syftet med regelverket upprätthålls.

Utredningen ska analysera lämpliga förändringar av

- storleken på schablonbeloppet i förenklingsregeln,
- förutsättningarna för att få använda förenklingsregeln,
- reglerna för beräkning av kapitalavkastning,
- storleken på det lönebaserade utrymmet,
- förutsättningarna för att få beräkna ett lönebaserat utrymme,
- reglerna om sparutdelningsutrymme,
- takreglerna för beskattning av utdelning respektive kapitalvinst i inkomstslaget tjänst, och
- skattesatsen på utdelning och kapitalvinst inom gränsbeloppet samt över takbeloppen.

Utredningen ska med utgångspunkt i den genomförda analysen lämna förslag till de förändringar av 3:12-reglerna som utredningen finner lämpliga för att begränsa skattemässig inkomstomvandling.

När det gäller analysen av om förutsättningarna för att få använda förenklingsregeln bör förändras, bör utredningen särskilt undersöka om det bör införas ett aktivitetskrav på företagsnivå.

I analysen av om storleken på det lönebaserade utrymmet bör förändras ska utredningen särskilt ta ställning till hur stor andel av löneunderlaget som bör utgöra lönebaserat utrymme samt om delägarens egen lön bör ingå i löneunderlaget. När det gäller analysen av det lönebaserade utrymmet ska utredningen också särskilt ta ställning till om löneuttagskravet och kapitalandelskravet bör förändras samt om ytterligare krav för att få beräkna ett lönebaserat utrymme bör införas.

När det gäller analysen av reglerna om sparutdelningsutrymme, ska utredningen särskilt ta ställning till om reglerna om uppräkningsutrymme och möjligheterna att spara detta utrymme till senare år bör förändras.

Utredningen ska i det fortsatta arbetet ha ett helhetsperspektiv, dvs. utredningen ska anpassa förslagen avseende det ursprungliga uppdraget till de förändringar som kan komma att föreslås till följd av det nya uppdraget.

Enkla, enhetliga och överskådliga regler bidrar till att skattesystemet uppfattas som rättvist och rimligt, vilket kan ha stor betydelse bl.a. för förebyggande av skatteanpassning och skatteplanering. 3:12-regelverket är i flera avseenden komplicerat. Det är därför viktigt att så långt som möjligt utnyttja det utrymme för förenklingar som kan finnas. Som en allmän utgångspunkt gäller därför att de föreslagna reglerna i möjligaste mån ska vara enkla att tillämpa. De förslag utredningen lämnar ska särskilt analyseras med avseende på risker för kringgåenden och andra skatteundrandraganden.

Företagsskattekommittén överlämnade den 12 juni 2014 sitt slutbetänkande Neutral bolagsskatt – för ökad effektivitet och stabilitet (SOU 2014:40). Utredningen ska vid framtagande av förslag följa och beakta de åtgärder som vidtas med anledning av Företagsskattekommitténs förslag.

Uppdraget omfattar även att göra en EU-rättslig analys av de åtgärder som övervägs, bl.a. med avseende på EU:s regler om fri rörlighet och reglerna om statligt stöd.

Konsekvensbeskrivningar

För det ändrade uppdraget gäller att utredningen ska redovisa såväl offentligfinansiella konsekvenser som andra konsekvenser av förslagen. En utgångspunkt för uppdraget är att de förslag som utredningen lämnar sammantaget inte ska medföra minskade utan ökade skatteintäkter.

Vidare ska förslagens påverkan på den administrativa bördan för företag och myndigheter redovisas. En analys ska även göras av hur förslagen påverkar olika grupper av företag, t.ex. företag i olika branscher, av olika storlek och i olika delar av landet samt hur nystartade företag påverkas jämfört med företag som har verkat under de nuvarande 3:12-reglerna. Dessutom ska en analys göras av beskattningen av avkastningen på satsat kapital för investerare i noterade företag, onoterade företag och fåmansföretag. För delägare i fåmansföretag ska utredningen även analysera hur förslagen påverkar delägare i företag med olika antal delägare, med olika löneläge och med eller utan närstående delägare.

Utredningen ska även redovisa hur förslagen påverkar jämställdheten mellan kvinnor och män i företagandet och arbetslivet.

Förlängd tid för uppdraget

Utredningstiden förlängs. Uppdraget ska redovisas senast den 1 september 2016.

(Finansdepartementet)

Kommittédirektiv 2016:33

Tilläggsdirektiv till Utredningen om översyn av 3:12-reglerna (Fi 2014:06)

Beslut vid regeringssammanträde den 21 april 2016

Förlängd tid för uppdraget

Regeringen beslutade den 13 mars 2014 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över beskattningen vid ägarskiften i fåmansföretag (dir. 2014:42).

Sedan införandet har de s.k. 3:12-reglerna genomgått flera större förändringar. Förändringarna har sammantaget medfört att reglerna blivit mer förmånliga för verksamma delägare i fåmansföretag samtidigt som möjligheterna till inkomstomvandling har ökat. Regeringen beslutade därför den 15 januari 2015 att utöka utredningens uppdrag. Utredningen ska, förutom att se över beskattningen vid ägarskiften i fåmansföretag, se över 3:12-reglerna i syfte att begränsa möjligheterna till inkomstomvandling (dir. 2015:2). Enligt direktiven skulle utredningen redovisa sitt uppdrag senast den 1 september 2016.

Utredningstiden förlängs. Uppdraget ska i stället redovisas senast den 1 november 2016.

(Finansdepartementet)

Statens offentliga utredningar 2016

Kronologisk förteckning

1. Statens bredbandsinfrastruktur som resurs. N.
2. Effektiv vård. S.
3. Höghastighetsjärnvägens finansiering och kommersiella förutsättningar. N.
4. Politisk information i skolan – ett led i demokratiuppdraget. U.
5. Låt fler forma framtiden!
Del A + B. Ku.
6. Framtid sökes –
Slutredovisning från
den nationella samordnaren
för utsatta EU-medborgare. S.
7. Integritet och straffskydd. Ju.
8. Ytterligare åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Fjärde penningtvättsdirektivet – samordning – ny penningtvättslag – m.m.
Del 1 + 2. Fi.
9. Plats för nyanlända i fler skolor. U.
10. EU på hemmaplan. Ku.
11. Olika vägar till föräldraskap. Ju.
12. Ökade möjligheter till modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål. U.
13. Palett för ett stärkt civilsamhälle. Ku.
14. En översyn av tobakslagen. Nya steg mot ett minskat tobaksbruk. S.
15. Arbetsklausuler och sociala hänsyn i offentlig upphandling – ILO:s konvention nr 94 samt en internationell jämförelse. Fi.
16. Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2016. Risker, osäkerheter och framtidsutmaningar. M.
17. EU:s reviderade insolvensförordning m.m. Ju.
18. En ny strafftidslag. Ju.
19. Barnkonventionen blir svensk lag. S.
20. Föräldradedighet för statsråd? Fi.
21. Ett klimatpolitiskt ramverk för Sverige. M.
22. Möjlighet att begränsa eller förbjuda odling av genetiskt modifierade växter i Sverige. M.
23. Beskattning av incitamentsprogram. Fi.
24. En ändamålsenlig kommunal redovisning. Fi.
25. Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning. Del 1 + 2. U.
26. På väg mot en ny politik för Sveriges landsbygder – landsbygdernas utveckling, möjligheter och utmaningar. N.
27. Som ett brev på posten. Postbefordran och pristak i ett digitaliserat samhälle. N.
28. Vägen till självkörande fordon – försöksverksamhet. N.
29. Trygghet och attraktivitet – en forskarkarriär för framtiden. U.
30. Människorna, medierna & marknaden. Medieutredningens forskningsantologi om en demokrati i förändring. Ku.
31. Fastighetstaxering av anläggningar för el- och värmeproduktion. Fi.
32. En trygg dricksvattenförsörjning. Del 1 + 2 och Sammanfattning. N.
33. Ett bonus–malus-system för nya lätta fordon. Fi.
34. Revisorns skadeståndsansvar. Ju.
35. Vägen in till det svenska skolväsendet. U.
36. Medverkan av tjänsteleverantörer i ärenden om uppehålls- och arbetstillstånd. UD.
37. Rätten till en personförsäkring – ett stärkt konsumentskydd. Ju.
38. Samling för skolan. Nationella målsättningar och utvecklingsområden för kunskap och likvärdighet. U.

39. Polis i framtiden
– polisutbildningen som högskole-
utbildning. Ju.
40. Straffrättsliga åtgärder mot deltagande
i en väpnad konflikt till stöd för en
terroristorganisation. Ju.
41. Hur står det till med den personliga
integriteten?
– en kartläggning av Integritets-
kommittén. Ju.
42. Ett starkt straffrättsligt skydd mot
köp av sexuell tjänst och utnyttjande
av barn genom köp av sexuell hand-
ling, m.m. Ju.
43. Internationella säkerhetsrätter
i järnvägsfordon m.m.
– Järnvägsprotokollet. Ju.
44. Kraftsamling mot antiziganism. Ku.
45. En hållbar, transparent och
konkurrenskraftig fondmarknad. Fi.
46. Samordning, ansvar och
kommunikation – vägen till ökad
kvalitet i utbildningen för elever
med vissa funktionsnedsättningar. U.
47. En klimat- och luftvårdsstrategi
för Sverige. Del 1 + Del 2, bilaga med
underlagsrapporter. M.
48. Regional indelning – tre nya län. Fi.
49. En utökad beslutanderätt för
Konkurrensverket. N.
50. Genomförande av sjöfolksdirektivet. A.
51. Villkor för intjänande och bevarande
av tjänstepension. A.
52. Färre i häkte och minskad isolering. Ju.
53. Betaltjänster, förmedlingsavgifter och
grundläggande betalkonton. Fi.
54. Till sista utposten. En översyn av
postlagstiftningen i ett digitaliserat
samhälle. N.
55. Det handlar om jämlik hälsa.
Utgångspunkter för Kommissionens
vidare arbete. S.
56. Ny paketreselag. Fi.
57. Utredningen om Sveriges försvars- och
säkerhetspolitiska samarbeten. UD.
58. Ändrade mediegrundlagar.
Del 1 + Del 2. Ju.
59. På goda grunder
– en åtgärdsgaranti för läsning, skriv-
ning och matematik. U.
60. Ett starkare skydd för den sexuella
integriteten. Ju.
61. Fokus premiepension. Fi.
62. Ökad insyn i välfärden. S.
63. En robust personalförsörjning av det
militära försvaret. Fö.
64. Förutsättningar enligt
regeringsformen för fördjupat
försvarssamarbete. Fö.
65. Ett samlat ansvar för tillsyn över den
personliga integriteten. Ju.
66. Det stämmer!
– ökad transparens och mer lika
villkor. U.
67. En översyn av överskottsmålet. Fi.
68. Stärkt konsumentskydd på marknaden
för högkostnads krediter. Ju.
69. En inkluderande kulturskola på egen
grund. Ku.
70. Ett starkt straffrättsligt skydd mot
människohandel och annat
utnyttjande av utsatta personer. Ju.
71. Snabbare omval och förstärkt skydd
för valhemligheten. Ju.
72. Entreprenörskap i det tjugoförsta
århundradet. N.
73. Begränsningar i föräldrapenningen för
föräldrar som kommer till Sverige med
barn. S.
74. Ökad insyn i partiets finansiering
– ett utbyggt regelverk. Ju.
75. Översyn av skattereglerna för
delägare i fåmansföretag. Fi.

Statens offentliga utredningar 2016

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

Genomförande av sjöfolksdirektivet. [50]

Villkor för intjänande och bevarande av tjänstepension. [51]

Finansdepartementet

Ytterligare åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Fjärde penningtvättsdirektivet – samordning – ny penningtvättslag – m.m. Del 1 + 2. [8]

Arbetsklausuler och sociala hänsyn i offentlig upphandling – ILO:s konvention nr 94 samt en internationell jämförelse. [15]

Föräldradelighet för statsråd? [20]

Beskattning av incitamentsprogram. [23]

En ändamålsenlig kommunal redovisning. [24]

Fastighetstaxering av anläggningar för el- och värmeproduktion. [31]

Ett bonus–malus-system för nya lätta fordon. [33]

En hållbar, transparent och konkurrenskraftig fondmarknad. [45]

Regional indelning – tre nya län. [48]

Betaltjänster, förmedlingsavgifter och grundläggande betalkonton. [53]

Ny paketreselag. [56]

Fokus premiepension. [61]

En översyn av överskottsålet. [67]

Översyn av skattereglerna för delägare i fåmansföretag. [75]

Försvarsdepartementet

En robust personalförsörjning av det militära försvaret. [63]

Förutsättningar enligt regeringsformen för fördjupat försvarssamarbete. [64]

Justitiedepartementet

Integritet och straffskydd. [7]

Olika vägar till föräldraskap. [11]

EU:s reviderade insolvensförordning m.m. [17]

En ny strafftidslag. [18]

Revisorns skadeståndsansvar. [34]

Rätten till en personförsäkring – ett stärkt konsumentskydd. [37]

Polis i framtiden – polisutbildningen som högskoleutbildning. [39]

Straffrättsliga åtgärder mot deltagande i en väpnad konflikt till stöd för en terroristorganisation. [40]

Hur står det till med den personliga integriteten?
– en kartläggning av Integritetskommittén. [41]

Ett starkt straffrättsligt skydd mot köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, m.m. [42]

Internationella säkerhetsrätter i järnvägsfordon m.m. – Järnvägsprotokollet. [43]

Färre i häkte och minskad isolering. [52]

Ändrade mediegrundlagar. Del 1 + Del 2. [58]

Ett starkare skydd för den sexuella integriteten. [60]

Ett samlat ansvar för tillsyn över den personliga integriteten. [65]

Stärkt konsumentskydd på marknaden för högkostnads krediter. [68]

Ett starkt straffrättsligt skydd mot människohandel och annat utnyttjande av utsatta personer. [70]

Snabbare omval och förstärkt skydd för valhemligheten. [71]

Ökad insyn i partiets finansiering – ett utbyggt regelverk. [74]

Kulturdepartementet

- Låt fler forma framtiden! Del A + B. [5]
- EU på hemmaplan. [10]
- Palett för ett stärkt civilsamhälle. [13]
- Människorna, medierna & marknaden
Medieutredningens forskningsantologi
om en demokrati i förändring. [30]
- Kraftsamling mot antiziganism. [44]
- En inkluderande kulturskola på egen
grund. [69]

Miljö- och energidepartementet

- Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 2016.
Risker, osäkerheter
och framtidsutmaningar. [16]
- Ett klimatpolitiskt ramverk för
Sverige. [21]
- Möjlighet att begränsa eller förbjuda od-
ling av genetiskt modifierade
växter i Sverige. [22]
- En klimat- och luftvårdsstrategi för Sverige.
Del 1 + Del 2, bilaga med underlags-
rapporter. [47]

Näringsdepartementet

- Statens bredbandsinfrastruktur som
resurs. [1]
- Höghastighetsjärnvägens finansiering och
kommersiella förutsättningar. [3]
- På väg mot en ny politik för Sveriges
landsbygder – landsbygdernas utveck-
ling, möjligheter och utmaningar. [26]
- Som ett brev på posten. Postbefordran och
pristak i ett digitaliserat samhälle. [27]
- Vägen till självkörande fordon
– försöksverksamhet. [28]
- En trygg dricksvattenförsörjning.
Del 1 + 2 och Sammanfattning. [32]
- En utökad beslutanderätt för Konkurrens-
verket. [49]
- Till sista utposten. En översyn av postlag-
stiftningen i ett digitaliserat samhälle.
[54]
- Entreprenörskap i det tjugoförsta
århundradet. [72]

Socialdepartementet

- Effektiv vård. [2]
- Framtid sökes – Slutredovisning från den
nationella samordnaren för utsatta
EU-medborgare. [6]
- En översyn av tobakslagen. Nya steg mot
ett minskat tobaksbruk. [14]
- Barnkonventionen blir svensk lag. [19]
- Det handlar om jämlik hälsa.
Utgångspunkter för Kommissionens
vidare arbete. [55]
- Ökad insyn i välfärden. [62]
- Begränsningar i föräldrapenningen för
föräldrar som kommer till Sverige
med barn. [73]

Utbildningsdepartementet

- Politisk information i skolan – ett led i
demokratiuppdraget. [4]
 - Plats för nyanlända i fler skolor. [9]
 - Ökade möjligheter till modersmåls-
undervisning och studiehandledning
på modersmål. [12]
 - Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett
nytt nationellt system för kunskaps-
bedömning. Del 1 + 2. [25]
 - Trygghet och attraktivitet
– en forskarkarriär för framtiden. [29]
 - Vägen in till det svenska skolväsendet. [35]
 - Samling för skolan. Nationella målsätt-
ningar och utvecklingsområden för
kunskap och likvärdighet. [38]
 - Samordning, ansvar och
kommunikation – vägen till ökad
kvalitet i utbildningen för elever
med vissa funktionsnedsättningar. [46]
 - På goda grunder
– en åtgärdsgaranti för läsning, skriv-
ning och matematik. [59]
 - Det stämmer! – ökad transparens och mer
lika villkor. [66]
- ### **Utrikesdepartementet**
- Medverkan av tjänsteleverantörer i ärenden
om uppehålls- och arbetstillstånd. [36]
 - Utredningen om Sveriges försvars- och
säkerhetspolitiska samarbeten. [57]